

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9239

CALL No. BPa8/Fau

D.G.A. 79

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

1911

25860

~~A. A.~~

6077

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

1883

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBÖLL

VOL. III

BPa8
Fau

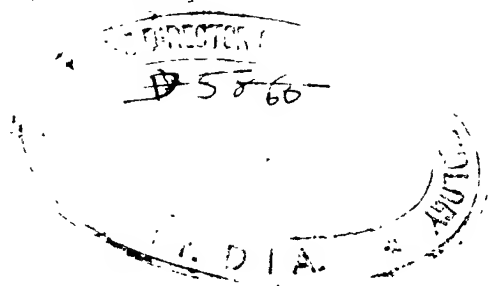
LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER

KOPENHAGEN
H. HAGERUP.

1883.

[All Rights Reserved.]

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~791 to 7939~~ 7239

Date. 3-8-57

Call No. ~~6028~~

Fam

TO THE GREAT SCHOLARS, MY INTIMATE FRIENDS,

REINHOLD ROST

AND

VILHELM TRENCKNER,

THIS VOLUME IS DEDICATED

WITH PROFOUND RESPECT AND IN THANKFUL
ACKNOWLEDGMENT OF ASSISTANCE RENDERED.

PRELIMINARY REMARKS 4.

In issuing this third volume of the Jātaka I have only to state that I, as will be seen by the foot-notes, for pp. 1—227 have had the before mentioned MSS., C^k C^s Bⁱ B^d, for pp. 228 to the end C^k C^s B^d, and for pp. 419 to the end a transcript of the verses in Burmese characters on paper which Prof. Forchhammer has been kind enough to send me from Rangoon. C^{s2} means a duplicate transcript of some Jātakas. sent by Subhūti, and Bⁱ the readings of a Burmese MS. which the same Reverend gentleman has now and then noted down.

Kopenhagen, June 26, 1883.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 6,⁹ read „Kālīṅgassa
 — 7,⁹ — upatthā-
 — 9,¹⁷ — Bala-
 — 9,¹⁸ — khandhā-
 — 13,⁸ Ekarāja-, cfr. Morris Ca-
 riyāp. p. 101.
 — 16,²³ read -sāmiti
 — 18,⁷ — camarī
 — 19,²⁵ — nikkamo
 — 23,¹² — upatthānañ
 — 26,¹⁸ cfr. Dh. p. 147.1
 — 28, v 1 1. cfr. Vinaya IV p
 204; Dh. p. 215,28.
 — 32,⁸ cfr. supra p. 29.
 — 42,¹¹ cfr. Alwis, Sidhat San-
 garawa p. CLX.
 — 51 Sasa-, cfr. Morris, Cariyāp.
 p. 82.
 — 63.⁹ read niminni. cfr. p. 221
 — 65,¹⁰ — paripanthē
 — 72,¹⁸ — 'ti
 — 75,⁹ — -rukkha-
 — 115,¹⁷ — nam
 — 133,¹⁸ — ure

Page 157,¹⁸ read osiñcañ.
 — 196,²² — Dh. v. 205.
 — 205,⁵ cfr. supra p. 114,13
 — 208,⁸ read Pañña-, cfr. p. 18,4
 — 214,¹² dele tasmā tvañ, cfr
 p. 390,10.
 — 224,²³ read Lolavatthum
 — 224,²⁶ — lolatāya
 — 232,²⁴ — mānave
 — 233,¹⁸ — ācariya
 — 233,³⁰ — patinñam
 — 243,²⁰ — kamesu
 — 264,²¹ — Suci-
 — 272,²³ — rāja-
 — 285,⁵ — ācariya ekam
 — 305,²⁵ — bhikkhunamassane
 — 384,³ — Ghosita-
 — 384,²³ — Buddha-
 — 409,¹⁵ — p. 255.
 — 418,¹⁸ — Agamissati
 — 421,²³ — likkhitam
 — 444,¹¹ — Aṅgāra-
 — 488,¹⁶ — vv. 328 30.

IV. CATUKKANIPĀTA.

1. VIVARAṬṬAGGA.

1. Cullakālīṇgajātaka.

Vivaratha imāsaṃ¹ dvāraṇ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto catunnam paribbājikānaṃ pabbajjāṃ ārabha kathesi. Vesāliyaṃ kira Licchavirājūnaṃ sattasahassāni sattasatāni satta ca Licchavī vasiṃsu. Te sabbe pi paṭipucchāvitaṃ ahesuṃ. Ath' eko pañcasu vādasatesu vyatto nigaṇṭho Vesāliyaṃ² pāpuṇi³. Te tassa saṅgahaṃ akaṃsu. Aparāpi evarūpā⁴ nigaṇṭhī sampāpuṇi. Rājāno dve pi jane vādaṃ kāresuṃ. Ubho⁵ sadiṣā va ahesuṃ. Taṭo Licchavīnaṃ etad ahoṣi: „ime dve⁶ paṭicca uppanno putto vyatto⁷ bhavissatīti“ tesāṃ vivāhaṃ kāretvā dve pi ekato vāsesuṃ. Atha nesāṃ samvāsaṃ anvāya paṭipāṭiyā catasso dārikā eko ca dārako jāyi. Dārikānaṃ Saccā⁸ Lolā Avavādakā⁹ Paṭācārā¹⁰ ti nāmaṃ akaṃsu, dārakassa Saccako ti. Te pañca janā viññūtaṃ patvā mātito pañcasatāni pitito pañcasatāni¹² vāda-ahassaṃ uggaṇṭhiṃsu. Mātāpitāro dārikānaṃ evaṃ¹³ ovādiṃsu¹⁴: „sace koci gihī tumbhākaṃ vādaṃ bhindati“¹⁵ tassa pādapariṇāṭikā bhavēyyātha sace pabbajito bhindati¹⁶ tassa santike pabbajeyyāthā¹⁷ ti. Aparabhāge mātāpitāro kālāṃ akaṃsu. Tesu kālakesu¹⁸ Saccakanigaṇṭho¹⁹ tatth' eva Vesāliyaṃ²⁰ Licchavī-sippaṃ²¹ sikkhanto²² vasi. Bhaginiyo jambusākhāṃ gahetvā

¹ B'd vivarīthumasaṃ ² C's -ya ³ B'i -liya ⁴ B'd sampāpuṇi ⁵ C's adds va.
⁶ B'd add pi ⁷ C's adds pi. ⁸ B'd byatto ⁹ B'i saccakā. B'd saccā corr. to saccākā ¹⁰ B'i avacārikā, B'd avivādaka corr. to avadānika. ¹¹ B'd pattechāda.
¹² B'd add ti. ¹³ B'i adds ovādam ¹⁴ B'd ovādiṃsu. ¹⁵ B'd -dissati ¹⁶ B'i pabbāj-, B'd pabbajje-. ¹⁷ B'd kālānika- ¹⁸ B'i saccakanigaṇṭho, B'd saccako nigaṇṭho ¹⁹ C's -vī-, B'd -īnam sippam. ²⁰ B'd sikkhāpento

- vādatthāya¹ nagare nagare² caramānā Sāvatthiyam³ patvā⁴ nagaradvāre jambusākhā⁵ nikhanitvā⁶ „yo amhākaṃ vādaṃ āropetum sakkoti gihī vā pabbajito vā so etaṃ paṃsupuññaṃ⁷ pādehi vikiritvā pādehi⁸ eva sākhaṃ maddassū⁹“ ti dārakānaṃ vatvā bhikkhāya⁶
- 5 nagaraṃ pavisimsu. Atha āyasmā Sāriputto asammaṭṭhānaṃ¹⁰ sammajjitvā rittaghaṭesu pāṇiyam¹¹ upaṭṭhapetvā gilāne ca¹² paṭijaggitvā divātaraṃ Sāvattthiṃ piṇḍāya pavisanto taṃ sākhaṃ disvā¹³ pucchitvā¹⁴ dārakeh⁸ eva pātāpetvā maddāpetvā „yehi ayaṃ sākhaṃ ṭhapitā te katabhattakiccā¹⁵ āgantvā Jetavana-dvārakoṭṭhake maṃ
- 10 passantū¹⁶“ ti dārakānaṃ vatvā nagaraṃ pavisitvā katabhattakicco vihāradvārakoṭṭhake aṭṭhāsi. Tāpi paribbājikā bhikkhaṃ caritvā āgatā¹⁶ sākhaṃ madditaṃ disvā „kenāyaṃ madditā¹⁷“ ti vatvā „Sāriputtattherena¹⁷, sace tumhe vādatthikā vihāradvārakoṭṭhakaṃ¹⁸ kira gacchathā¹⁹“ ti dārakehi puna vuttā¹⁹ puna nagaraṃ pavisitvā mahā-
- 15 janaṃ sannipātetvā²⁰ vihāradvārakoṭṭhakaṃ gantvā therāṃ vādasahassaṃ pucchimsu. Thero²¹ vissajjetvā „aṇṇaṃ kiñci jānāthā²²“ ti pucchi. „Na jānāma sāmīti²³. „Ahaṃ pana vo kiñci pucchāmi²⁴. „Pucchā sāmī²⁵, jānantiyo kathessāma²⁶“ ti. Thero ekaṃ nāma kinti²⁷ pucchi. Tā na jānimsu. Thero vissajjesi. Tā „amhākaṃ sāmī parā-
- 20 jayo tumhākaṃ jayo²⁸“ ti āhaṃsu. „Idāni kiṃ karissathā²⁹“ ti²⁶. „Amhākaṃ mātāpitūhi ayaṃ ovādo dinno: ‘sace vo gihī vādaṃ bhindati²⁷ tassa pajāpatiyo²⁸ bhaveyyātha, sace pabbajito tassa santike pabbajeyyāthā²⁹’ ti²⁹ pabbajjāṃ no dethā³⁰“ ti. Thero „sādhū³¹“ ti vatvā tā Uppalavannātheriyā³² santike pabbājesi. Sabbā³¹ nacirass³² eva
- 25 arahattaṃ pāpuṇimsu. Ath³³ ekadivasaṃ³² dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso Sāriputtatthero catunnaṃ paribbājikānaṃ avassayo hutvā sabbā arahattaṃ pāpesīti³⁴. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā³⁵“ ti pucchitvā „imāya nāmā³⁶“ ti vutte „na bhikkhave idān³⁷ eva pubbe p³⁸ esa etāsaṃ avas-

¹ B¹ tavattāya ² B¹ nagaram. B² nagarā nagaram ³ B¹ sāvattthi ⁴ B¹ gantvā
⁵ B¹ sākhaṃ, B² jambusākhā. ⁶ C⁸ nikhanitvā corr. to -ni-, B² nikkhanitvā
⁷ C⁸ -pūjaṃ, B¹ -puñcaṃ ~ B² maddatū. ⁸ B² bhikkhatthāya ¹⁰ B¹ sam-
majjanathānaṃ, B² asammajjanathānaṃ ¹¹ B² pāṇiyam ¹² C⁸ va, B² omit
ca ¹³ B² add dārake ¹⁴ B² add dārakā taṃ pavatti ācakkhimsu thero
¹⁵ B¹ adds va ¹⁶ B¹ āgantvā ¹⁷ B¹ -nā ti. ¹⁸ B¹ jetavanavih-. B² jetavane-
¹⁹ B¹ -hi vatvā, B² -hi vuttā ²⁰ C⁸ -pātāpetvā. ²¹ B² add tam. ²² B¹ puc-
chissami ti ²³ B¹ pucchassāmi ²⁴ B¹ -mi. ²⁵ B¹ kiñci. ²⁶ B² add āha
²⁷ B¹ -dissati. ²⁸ B¹ -tikā ²⁹ B¹ -tha and omits ti. ³⁰ C⁸ -vanta-, B¹ -van-
nāya theriyā ³¹ B¹ tā sabbā. ³² B² add bhikkhū.

sayo ahosi, idāni pana pabbajjābhisekam¹ dāpesi, pubbe rājamahe-
sittihāne t̥hapesīti² vatvā³ atītam āhari:

Atite Kālīṅgarat̥the Dantapurānagare Kālīṅge raj-
jam kārente Assakarat̥the Potalinagare⁴ Assako⁵ rajjam
kāresi. Kālīṅgo sampannabalavāhano sayam pi nāgabalo paṭi- 5
yodham⁶ na passati. So yuddhakāmo hutvā amaccānaṃ āro-
cesi: „aham yuddhatthiko, paṭiyodham⁷ pana na passāmi, kiṃ
karomā“⁸ 'ti⁹. Amaccā „atth¹⁰ eko mahārāja upāyo, dhītaro¹¹
te catasso uttamarūpadharā, tā pasādheta¹² paṭicchannayāne
nisīdāpetvā balaparivuto gāmanigamarājadhāniyo carāpetha, yo 10
rājā tā¹³ attano gehe kātukāmo bhavissati tena saddhiṃ yud-
dham karissāmā“¹⁴ 'ti vadimsu. Rājā tathā kāresi. Tāhi gata-
gatat̥thāne¹⁵ rājāno bhayena tāsāṃ nagaraṃ pavisitum na
denti, paṇṇākāraṃ pesetvā bāhiren¹⁶ eva¹⁷ vasāpenti¹⁸. Evaṃ
sakala-Jambudīpaṃ caritvā¹⁹ Assakarat̥the Potalinagaraṃ²⁰ 15
pāpuṇimsu. Assako pi nagaradvārāni pidahāpetvā paṇṇākāraṃ
pesesi. Tassa Nandiseno nāma amacco paṇḍito vyatto²¹ upā-
yakusalo. So cintesi: „imā kira rājadhītaro sakala-Jambudī-
paṃ caritvā²² paṭiyodham²³ na labhimsu, evaṃ sante Jambu-
dīpo tuccho nāma hoti²⁴, aham Kālīṅgena saha²⁵ yujjhissā- 20
mīti“²⁶ so nagaradvāraṃ²⁷ gantvā dovārike āmantetvā tāsāṃ
dvāraṃ vivarāpetum paṭhamam gātham āha:

1. Vivaratha imāsaṃ²⁸ dvāraṃ, nagaraṃ pavisantu²⁹

Aruṇarājassa sīhena susatthena³⁰ surakkhitaṃ³¹ Nandi-
senenā³² 'ti. 1. 25

Tattha Aruṇarājassā 'ti so hi rajje patitthito³³ Kālīṅgarat̥thanāma-
vasena³⁴ Kālīṅgo viya³⁵ Assako nāma jāto. kuladattikaṃ³⁶ pan³⁷ assa nāmaṃ

¹ Bī pappajānibhi-. ² Bīd add tunhi ahosi tehi yācito. ³ C^s potali- corr. to potalika-, Bīd pātali-. ⁴ Bī assakanāma rājā. Bīd assako nāma rājā. ⁵ Bīd paṭi-
yuddham ⁶ Bī adds amacce pucchī ⁷ Bīd add ea ⁸ Bīd omits tā. ⁹ Bī C^s
omit one gata. ¹⁰ C^s ba-, Bīd bahinagare yeva. ¹¹ C^s yāpenti, Bī sūpenti.
¹² Bīd vica-. ¹³ Bīd pā- ¹⁴ Bīd by-, Bī omits vyatto. ¹⁵ Bīd ahosi ¹⁶ Bīd
saddhiṃ. ¹⁷ C^s nagaraṃ. ¹⁸ Bīd -thimōsam. ¹⁹ Bī pavisitum tayā. Bīd pavisi-
tum tayā corr to -mayā ²⁰ Bīd susīthena ²¹ Bīd omits sur- ²² Bīd -ta.
²³ Bī kolerathā-, Bīd kāleratha-. ²⁴ Bīd omit kālīṅgo viya. ²⁵ Bīd -yam.

Aruno ti, tenāha Arunarājassū 'ti, sīhenā 'ti purisasīhena, susatthenā¹ 'ti ācariyehi sutthu anusāsitena. Nandisenenā ti mayā² Nandisenena nama.

So evaṃ vatvā dvāraṃ vivarāpetvā tā³ gahetvā Assaka-
rañño dassetvā⁴ „tumhe mā bhāyatha⁵, yujjhe⁶ sati ahaṃ jā-
5 nissāmi, imā uttamarūpadharā rājadhītaro mahesiyo⁷ karothā“
'ti tāsāṃ abhisekaṃ dāpetvā tāhi saddhiṃ āgatapurise⁸ „gac-
chatha, tumhe rājadhītānaṃ⁹ Assakarājena mahesiṭṭhāne tha-
pitabhāvaṃ tumhākaṃ rañño ācikkhathā“ ti uyyojesi. Te
gantvā ārocesuṃ. Kālīṅgo „na hi nūna¹⁰ so mayhaṃ balaṃ
10 jānātīti“ vatvā tāvad eva mahatiyā senāya nikkhami. Nandi-
seno tassa āgamaṇaṃ¹¹ ñatvā „attano¹² rajjasīmāyam eva
hotu, mā ambhākaṃ¹³ rajjasīmaṃ otaratu¹⁴, ubhinnaṃ rajjānaṃ
antare yuddhaṃ bhavissatīti“ sāsanaṃ pesesi. So lekhaṃ¹⁵
sutvā attano rajjapariyante yeva¹⁶ atṭhāsī. Assako pi attano
15 rajjapariyante¹⁷ atṭhāsī. Tadā Bodhisatto isipabbajjaṃ pab-
bajitvā tesāṃ dvinnaṃ¹⁸ rajjānaṃ antare paṇṇasālāya¹⁹ vasati.
Kālīṅgo²⁰ „samaṇā nāma kiñci jānauti²¹, ko jānāti²² kassa
jāyo vā parājāyo vā²³ bhavissati, tāpasam²⁴ pucchissāmīti“
aññātakavesena Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekaman-
20 taṃ nisīditvā²⁵ paṭisanthāraṃ katvā „bhante Kālīṅgo ca Assako
ca yujjhitukāmaṃ attano attano rajjasīmāyam eva ṭhitā, etesu kassa
jāyo hoti²⁶ kassa parājāyo bhavissatīti²⁷“ pucchi. „Mahāpuñña,
aham 'asukassa jāyo asukassa parājāyo' ti na jānāmi²⁸, Sakko
pana²⁹ devarājā idbhāgacchati, tam ahaṃ pucchitvā kathessāmi³⁰,
25 sve³¹ āgaccheyyāsīti³².“ Sakko³³ Bodhisattassa upatṭhānaṃ

¹ *Bd* susīhenā ² *B* m-hā ³ *Ck* na *C* na cori, to nā² ⁴ *Bd* datvā ⁵ *B* bhāyi, *Bd* bhāyitha. ⁶ *Bd* yuddhe ⁷ *Bd* āgama- ⁸ *Bd* āgate- ⁹ *B* dhi-
tunam, *Bd* -dhītunam. ¹⁰ *Ck* nahantunā, *C* nahānūna *B* nahatana, *Bd* nahī-
nuna cori, to nahuna. ¹¹ *Bd* tāsāgāmanam. ¹² *Bd* add kira ¹³ *Bd* add
rañño. ¹⁴ *B* uttaratu ¹⁵ *Bd* sāsanaṃ. ¹⁶ *Bd* -yantameva ¹⁷ *B* -yintam
¹⁸ *Ck* dī-, ¹⁹ *Bd* -yam ²⁰ *Bd* add cintesi. ²¹ *Bd* jānissanti ²² *B* adds
kim bhavissati kassati, *Bd* kim bhavissati ²³ *Bd* add ki ²⁴ *Bd* -ssam. ²⁵
Bd nisīno ²⁶ *Bd* bhavissati ²⁷ *Bd* omit bhavissati ²⁸ *Bd* adds atha kho
²⁹ *B* pana sakko, *Bd* omits pana ³⁰ *Bd* kathissāmi. ³¹ *Ck* yeva, *C* seva ³²
Bd add āha ³³ *Bd* add pi.

āgantvā nisīdi. Atha nam Bodhisatto tam attham pucchi.
 „Bhante, Kālīṅgo jinissati, Assako parājissati, idaṇ c' idaṇ
 ca¹ pubbanimittam paññāyissatīti“. Kālīṅgo punadivase āgan-
 tvā pucchi. Bodhisatto pi 'ssa ācikkhi. So „kiṃ nāma pub-
 banimittam bhavissatīti“ apucchitvā² va „aham kira³ jini- 5
 sāmīti“ tuṭṭhiyā pakkāmi. Sā kathā vitthārikā⁴ ahosi. Tam
 sutvā Assako Nandisenam pakkosāpetvā „Kālīṅgo kira jini-
 sati, mayam parajjhissāma⁵, kin nu kho kattabban⁶“ ti āha.
 So „ko etam mahārāja⁷ jānāti⁸: kassa jayo vā⁹ parājayo vā,
 tumhe mā cintayitthā“ 'ti rājānam assāsetvā Bodhisattam 10
 upasamkamitvā vanditvā ekamantam nisinno „bhante ko jini-
 sati, ko parajjhissatīti¹¹“ pucchi. „Kālīṅgo jinissati, Assako
 parajjhissatīti¹²“. „Bhante, jinantassa kiṃ¹³ pubbanimittam¹⁴
 bhavissati, kiṃ parajjhantassā¹⁵“ ti. „Mahāpuñña, jinantassa
 ārakkhadevatā¹⁶ sabbaseto usabho bhavissati, itarassa sabba- 15
 kālako¹⁷, ubhinnaṃ pi ārakkhadevatā yujjhivā jāyaparājayaṃ
 karissantīti“. Nandiseno tam sutvā utthāya gantvā „rañño
 sahāyasahassamattā¹⁸ mahāyodhā, te¹⁹ gahetvā avidūre pabba-
 tam āruya²⁰ ambho²¹ ambhakaṃ rañño jīvitaṃ dātuṃ sakkhi-
 sathā“ 'ti pucchi. „Āma sakkhissāmā“ 'ti. „Tena hi imas- 20
 siṃ papāte patathā“ 'ti. Te patitum ārabhiṃsu²². Atha ne
 vāretvā „alam ettha patanena²³, ambhakaṃ rañño suhadā²⁴
 anivattino hutvā yujjhathā“ 'ti²⁵. Te sampatiṇṇhiṃsu.
 Ubho pi atha saṃgāme paccupaṭṭhite²⁶ Kālīṅgo „aham
 kira jinissāmīti“ vosānam āpādi²⁷, balakāyo²⁸ pi 'ssa „am- 25
 hakaṃ kira jayo“ ti vosānam āpajji²⁹, sannāham katvā³⁰

¹ *Bid* omīd idañe ² *Ck* āpu- ³ *Bid* omīd kira ⁴ *Bid* add utthāya ⁵ *Bid* vittā-
⁶ *B* parajjhissamā ti, *Pd* parajjhissamā ti. ⁷ *Cs* parajjhissāma ⁸ *Bid* kātā- ⁹ *Bid*
 etam and omīd mahārāja. ¹⁰ *Bid* add mahārāja. ¹¹ *Cs* *Pd*
 parajjhissā-, *B* parajjhissā-. ¹² *Cs* *Pd* parajjhissā-, *B* parajjhissā- ¹³ *Bid* omīd kiṃ.
¹⁴ *Bid* add kiṃ. ¹⁵ *Pd* parajjhantassā ¹⁶ *Pd* ārakkha ¹⁷ *Bid* add ti. ¹⁸ *Bid*
 sahāyā- ¹⁹ *Ck* ne, *Cs* ne ²⁰ *Bid* abhiruya. ²¹ *Bd* adds tumhe ²² *Bid* te
 sādhu ti patissuṃhiṃsu. ²³ *B* pappathanena ²⁴ *Pd* -dayā ²⁵ *Bd* add āha. ²⁶
Pd upatthite ²⁷ *B* -ti te sāsanaṃ pāpesi ²⁸ *Bid* -yā ²⁹ *Pd* āpajjissu,
P ti te vosānaṃ āpajjissu ³⁰ *B* akatvā, *Bd* agahetvā

vaggavaggā hutvā yathārucciṃ pakkamiṃsu, viriyakaraṇakāle viriyaṃ na karimṃsu. Ubbho pi rājāno assaṃ abhiruhitvā¹ „yujjhissāmā“² 'ti aññamaññaṃ upasaṃkamanti. Ubbhinnaṃ āra-khadevatā purato gantvā³ Kālīṅgassa⁴ āra-khadevatā sabba-
 5 seto usabho ahosi itarassa sabbakāḷako⁵, te pi⁷ aññamaññaṃ yujjhanākāraṃ dassetvā⁶ upasaṃkamiṃsu, te pana usabhā dvīna-
 nam⁷ rājūnaṃ yeva paññāyanti na aññesaṃ. Nandisenā Assa-
 kamā pucchi: „paññāyati te mahārāja āra-khadevatā“ ti.
 „Āma paññāyātīti“⁸. „Kenākārena“⁹ 'ti. Kālīṅgassa⁵ āra-
 10 khadevatā sabbaseto usabho hutvā paññāyati, amhākaṃ āra-
 khadevatā sabbakāḷo¹⁰ kilanto¹¹ hutvā¹² ti¹². „Mahārāja,
 tumhe mā bhāyatha¹³, mayaṃ jinissāma, Kālīṅgo parajjhissati¹⁴,
 tumhe assa piṭṭhito otaritvā imaṃ sattiṃ gahetvā su-
 sikkhitasindhavaṃ udarapasse vāmahatthena uppiḷetvā¹⁵ iminā
 15 purisasahassena saddhiṃ vegasā¹⁶ gantvā Kālīṅgassa⁵ deva-
 taṃ¹⁷ sattippahārena pādettha, tato mayaṃ sahaṃsamatā satti-
 sahaṃsena paharissāma, evaṃ Kālīṅgassa āra-khadevatā nas-
 sissati¹⁸, tato Kālīṅgo parajjhissati, mayaṃ jinissāmā“¹⁹ 'ti.
 Rājā „sādhū“²⁰ 'ti Nandisenena dinnasaññāya gantvā sattiya
 20 pahari²¹, amaccāpi sattisahaṃsena pahariṃsu, āra-khadevatā
 tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Tāvad eva Kālīṅgo paraj-
 jhitvā palāyi. Taṃ²² disvā sahaṃsamatāmacca²³ „Kālīṅgo
 palāyatīti“ unnadiṃsu²⁴. Kālīṅgo maraṇabhaya bhito palā-
 yamāno taṃ tāpasāṃ akkosanto dutiyaṃ gātham āha:

25 2. 'Jāyo Kālīṅgānaṃ asayhasāhinaṃ²⁵,
 parājāyo anayo²⁶ Assakānaṃ',

¹ C^s -rū-, I^d -rūyhi- ² B^s purito katvā ³ B^d kalingarañño ⁴ C^s -lako,
 B^s -koliko, I^d -kāhko ⁵ B^d tāradeva, taṇi ⁶ B^d dassento. ⁷ B^d ubhinnaṃ.
⁸ C^s -yati ⁹ C^s kena kāreṇā, Bⁱ te kāraṇā, I^d kenākāraṇenā. ¹⁰ B^d -kāhko,
 B^s adda ettha pavatto, I^d ettha pavittho ¹¹ I^d kilamanto. ¹² B^d add tithi-
 titi. ¹³ B^d -yittha ¹⁴ Bⁱ ; arajjhi-, I^d [arajhi-]. ¹⁵ B^d uppiḷitva. ¹⁶ B^d ve-
 gena. ¹⁷ Iⁱ āra-khadevatā, I^d āra-khadevatāṃ, C^s devatāya ¹⁸ I^d nassati.
¹⁹ B^d adda sūrayodhā sahaṃsāpi, Iⁱ suyova sahaṃsāpi ²⁰ B^d add palāyamā-
 nani. ²¹ B^d -tta amacca ²² B^d unnā- ²³ I^d a-eyha ²⁴ B^s anvāto, I^d
 anvato

icc-eva te bhāsitaṃ brahmacāri,
na ujjubhūtā vitathaṃ bhaṇantīti. 2.

Tattha asayhasāhinaṃ¹ ti asayhaṃ² dussahaṃ sahituṃ samatthānaṃ³,
icceva⁴ te bhāsitaṃ ti evaṃ tayā kūṭatāpasa lañcam⁵ gahetvā parajjhana-
rājānaṃ⁶ jiniṣṣati jīnanarājānaṃ ca parajjhissatīti⁷ bhāsitaṃ, na ujjubhūtā 5
ti ye kāyena vācā manasā⁸ ca ujukā⁹ na te evaṃ musā bhaṇantīti.

Evaṃ so tāpasāṃ akkosanto palāyitvā¹⁰ attano nagaram
eva gato, nivattitvā oloketuṃ pi nāsakkhi. Tato katipāhacca-
yena Sakko tāpasassa upatṭhanaṃ agamāsi. Tāpaso tena
saddhiṃ kathento tatiyaṃ gātham āha: 10

a. Devā musāvādaṃ upātivattā¹¹,
saccan dhanāṃ paraman tesu Sakka¹²,
tan te musā bhāsitaṃ devarāja
kiṃ vā paṭicca Maghavā¹³ mahindā ti. 3.

Tattha tan te musā bhāsitaṃ ti yaṃ tayā mayhaṃ bhāsitaṃ taṃ¹⁴ 15
atthabhañjanakamusāvādaṃ karontena¹⁵ tayā musā bhāsitaṃ, taṃ¹⁴ tayā kiṃ
kāraṇaṃ¹⁶ paṭicca evaṃ bhāsitaṃ ti.

Taṃ sutvā Sakko catuttham gātham āha:

1. Nanu te sutam brāhmaṇa bhaññamāne:
devā na issanti purisaparakkamassa, 20
damo samādhi manaso adejjo¹⁷
avyaggaṭā nikkamanaṃ ca kāle
dalhaṇ ca viriyaṃ purisaparakkamo ca
ten' eva āsi¹⁸ vijayo Assakānaṃ ti. 4.

Tass' attho: kiṃ tayā brāhmaṇa tattha tattha vacane bhaññamāne idaṃ 25
na sutapubbaṃ yaṃ¹⁹ devā purisaparakkamassa na issanti na usūyanti²⁰, assa²¹

¹ Bīd aseyyha. ² Bīd aseyyham. ³ Bīd as-. ⁴ Bīd -vaṃ. ⁵ Bīd duthatā-. Bīd -lañ-
-jaṃ. ⁶ Bīd kalīṅgaparajjhanakarā-. ⁷ Bīd jiniṣṣatīti parājayo na anvāto assa-
karājānaṃ ca anito bujhāssatīti. Bīd jiniṣṣatīti parājayo anvayato assakarājānaṃ
ca anvayato parajjhissatīti. ⁸ Bīd vācāya mānasā. ⁹ Bīd ujjubhūtā. ¹⁰ Bīd palā-
yanto. ¹¹ Bīd ubatipattā, Bīd upativatta, C' upativattā. ¹² Bīd saccan kata pe-
makarana sakkā, Bīd saccan katham paramaṃ karam nu sakka. ¹³ C' saccavā,
Bīd māghara. ¹⁴ Bīd omīti taṃ. ¹⁵ Bīd kathentena. ¹⁶ Bīd -nā. ¹⁷ C' adejjo,
Bīd abhesajjo, Bīd abhājjo. ¹⁸ Bīd asi. ¹⁹ Bīd tatthā. Bīd yathā. ²⁰ Bīd ussuyanti.
²¹ Bīd assakassa

ca rañño¹ viiyakara² avasena attademenasamkhito damo samagghabhāvena manaso³ adejjho⁴ abhejjasamādhi, Assakarañño saḥāyānam⁵ viiyakaraṇakāle avyaggaṭṭya yathā Kālīṅgassa manussā vaggavaggā⁶ hutvā osakkimisu evaṃ⁷ anosakkānam⁸ samagghabhāvena pana⁹ abhejjaeittān.¹⁰ viiyañ ca iurisaparakkamo ca¹¹ dhiro¹² ahoṣi, ten' eva kāraṇena Assakānam¹³ jayo āsiti¹⁴.

Palāte ca pana Kālīṅge Assakarājā vilopaṇi gāhāpetvā attano nagaraṃ gato. Nandiseno Kālīṅgassa sāsanam pesesi: „Imesaṃ catunnaṃ rājakañṇānaṃ dāyajjakotṭhāsaṃ pesetu, sace na peseti¹⁵ kātābbam ettha jānissāmīti“. So taṃ sāsanam sutvā tthitatasito tāhi laddhabba¹⁶ dāyajjam pesesi. Tato paṭṭhāya samagga¹⁷ vāsaṃ vasimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kālīṅgarañño dhitaro imā daharabhikkhuniyo abesuṃ. Nandiseno Sāriputto, tāpaṃ pana aham evā¹⁸ ti. Cullakālīṅgajātakaṃ¹⁹.

15 2. Mahāassāroha²⁰ jātaka.

Adeyyesu dadaṃ dānaṃ²¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anandattheraṃ ārabba kathesi. Paccuppannavatthum²² heṭṭhā²³ katṭhitam eva. Porāṇakapaṇḍitāpi attano upakāravasen' eva karimsu²⁴ ti vatvā idhāpi atitaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasirājā hutvā dhammena samena rajjaṃ kareti dānaṃ deti sīlaṃ rakkhati. So „paccantaṃ kupitaṃ²⁵ vūpasanessāmīti“ balavāhana²⁶ parivuto gantvā parajīto assaṃ abhinūhitvā²⁷ palāyamāno ekaṃ paccanta²⁸ gāmaṃ pāpuni. Tattha tiṃsa janā rājasevakā vasanti. Te pāto va gāmanajjhe sannipatitvā gāma²⁹ kiccaṃ karonti. Tasmiṃ khane rājā vammitaṃ³⁰ assaṃ āruya³¹ alamkatapaṭiyatto va³² gāma-

¹ B'd assakarañño mātā ² B'd mānaso ³ B'd abhajo ⁴ P'd mahaviyānam

⁵ C's vaggavaggā cor to vaggā- ⁶ C's sam ⁷ C's anosakkānam. ⁸ P'd omit pana. ⁹ B' abhajaṭṭhāna, I'd bhejjaeittāna. ¹⁰ C's va ¹¹ B' riyo, I'd dhiro api. ¹² P'd assakarañño ¹³ P' ahoṣi, I'd ahoṣiti ¹⁴ P'd -si. ¹⁵ P' cullakakālīṅga-, I'd cullakālīṅga- ¹⁶ C's dada dānaṃ. B' dadantānaṃ, I'd adantānaṃ. ¹⁷ C's J II p 23 ¹⁸ P'd kuppi- ¹⁹ C' -ruh- P'd -ruy- ²⁰ C's vammikam cori. to -tam. P'd dhammikam ²¹ P'd abhirūḍhi- ²² P'd omit va

dvārena antogāmaṃ pāvisi. Te „kinnu kho idan“ ti bhītā
 palāyitvā sakasakagehāni pavisiṃsu. Eko pan' ettha attano
 gehaṃ agantvā¹ raṇṇo paccuggamaṇaṃ katvā „rājā kira pac-
 cantam̐ gato ti², tvaṃ ko si³, rājapuriso, corapuriso?“ ti.
 „Rājapuriso sammā“ 'ti. „Tena hi ehīti“ rājānaṃ gehaṃ 5
 netvā attano pīṭhake nisīdāpetvā „ehi bhadde, sahāyassa⁴ pāde
 dhovā“ 'ti bhariyāya⁵ pāde dhovāpetvā attano balānurūpena āhā-
 raṃ datvā „muhuttaṃ vissamathā“ 'ti sayanaṃ paññāpesi. Rājā
 nipajji. Tato⁶ itaro assassa sannāhaṃ mocetvā caṃkamāpetvā
 udakaṃ pāyetvā piṭṭhiṃ telena makkhetvā tinaṃ adāsi. Evaṃ tayo 10
 cattāro divase rājānaṃ paṭijaggitvā „gacchāṃ' āhaṃ⁷ samma⁸
 'ti vutte puna raṇṇo ca assassa ca kattabbayuttakaṃ sabbam
 akāsi. Rājā bhuñjitvā gacchanto „ahaṃ samma mahāssāroho⁹
 nāma, nagaramajjhe ambhakaṃ gehaṃ, sace kenaci kiccena
 nagaraṃ āgacchasi dakkhiṇadvāre ṭhatvā dovārikaṃ 'mahā- 15
 assāroho⁹ kataragehe vasatīti' vatvā⁹ dovārikaṃ¹⁰ gahetvā am-
 bhakaṃ gehaṃ āgaccheyyāsīti“ vatvā¹¹ pakkāmi. Balākāyo pi
 rājānaṃ adisvā bāhinagare kandhāvāraṃ bandhitvā ṭhito rājā-
 naṃ disvā paccuggantvā parivāresi. Rājā nagaraṃ pavisanto
 dvārantare ṭhatvā dovārikaṃ pakkosāpetvā mahājanaṃ paṭik- 20
 kamāpetvā „tāta eko paccantagāmaṃ vāsi¹² maṃ datṭhukāmo
 āgantvā 'mahāssārohassa kahaṃ gehaṃ' ti taṃ¹³ pucchissati,
 tvaṃ hatthe gahetvā va¹⁴ ānetvā maṃ dasseyyāsi¹⁵, tadā
 tvaṃ¹⁶ sahaṃsaṃ lacchaṣīti“ āha. So na āgañchi¹⁷. Tasmim̐
 anāgacchante rājā tassa vasanagāmaṃ¹⁸ balim̐ vadḍhāpesi. Ba- 25
 limhi vadḍhite na āgacchati¹⁷. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi
 balim̐ vadḍhāpesi, n' eva āgacchati. Atha naṃ gāmaṃ vāsino
 sannipatitvā āhaṃsu: „ayyo¹⁹ tava²⁰ assārohassa āgatakalato

¹ C^s l'ī āg- ² l'īd add suyyati. ³ l'īd ko si tvaṃ ⁴ B^d -yakassa. ⁵ B^d
 bhariyam tassa. ⁶ B^d omīti tato ⁷ C^s l'ī -maham̐, l'īd -ma mayam ⁸ l'īd
 -assa- ⁹ l'īd pucchitvā. ¹⁰ C^k vari, C^s dovāri ¹¹ B^d ṭhatvā pucchā ti vatvā
 samma ito nivattathā ti vatvā ¹² all four MSS -si. ¹³ B^d omīti taṃ. ¹⁴
 C^s B^d omīti va ¹⁵ C^s l'ī -sīti ¹⁶ l'īd add pi. ¹⁷ B^d nāgacchati. ¹⁸ l'īd -me.
¹⁹ l'īd ayya. ²⁰ B^d add sahāyakā mahā, B^d sahāya mahā.

patthāya mayam balinā pīḷiyamānā sīsam ukkhipitum na sak-
 koma, gacchatha¹ mahāassārohassa vatvā ambhākam baliṃ vis-
 sajjayehīti². „Sādhu³ gacchissāmi, na pana sakkā tuccha-
 hatthena gantum, mayham sahāyassa dve dārakā atthi, tesaṃ
 5 ca bhariyāya c' assa sahāyakassa ca me nivāsana-pārūpana-
 pīḷandhanāni⁴ sajjethā⁵ ti. „Sādhu sajjessāmā⁶ ti te sabbam
 paṇṇākāram sajjayimsu. So taṃ ca attano ghare pakkapūvaṃ
 ca ādāya gantvā dakkhiṇadvāram patvā dovārikam pucchi:
 „kham samma mahāassārohassa gehan⁷ ti. So „ehi das-
 10 semi⁸ te⁹ ti taṃ¹⁰ hatthe gahetvā rājadvāram gantvā „dovā-
 riko¹¹ paccantagāma-vāsīṃ¹² gahetvā āgato¹³ ti paṭivedesi¹⁴.
 Rājā¹⁵ sutvā va āsanā vuṭṭhāya¹⁶ „mayham sahāyo ca tena
 saddhim āgatā ca pavisantū¹⁷ ti paccuggamanam katvā disvā
 va nam parissajjivā¹⁸ „mayham sahāyikā ca dārakā¹⁹ c' assa²⁰
 15 ārogā²¹ ti pucchitvā hatthe gahetvā mahātalam āruya²² se-
 tacchattassa hetthā rājāsane nisīdāpetvā aggamahesīm pakko-
 sāpetvā „bhadda, sahāyassa me pāde dhovā²³ ti āha. Sā
 tassa pāde dhovī. Rājā suvaṇṇabhīmkārena udakam āsiñci²⁴.
 Devī pāde dhovitvā gandhatelena makkhesi. Rājā „kiṃ samma
 20 atthi kiñci ambhākam khādaniyam²⁵ ti pucchi. So „atthīti²⁶
 pasibbake²⁷ pūve nīharāpesi. Rājā suvaṇṇatattakena gahetvā
 tassa saṃgaham karonto „mama sahāyena ānītam²⁸ khādathā²⁹
 ti deviyā ca amaccānaṃ ca dāpetvā³⁰ sayam pi khādi. Itaro
 itaram pi paṇṇākāram dassesi. Rājā tassa gaṇhanattham³¹
 25 kāsivatthāni³² apānetvā tena ābhatavatthayugam³³ nivāsesi,

¹ *Bd* sakkoma ayya gaccha tava sahāya ² *Bd* visajjajjehīti ³ *Bd* so sādhu ti ⁴ *Bd* -pārūpanapīḷandhanādīni. ⁵ *Bd* dassāmi. ⁶ *Bd* tassa ⁷ *Bd* adda-
 erham, *Bd* ekam ⁸ *Ck* paccantagāma ⁹ *Bd* paṭivedesa, *Ck* vutte ¹⁰ *Bd* adda-
 tam ¹¹ *Bd* utthāya. ¹² *L* paṭisajjivā, *Ld* parimajjivā ¹³ *Bd* dārakāyo. ¹⁴
Bd ca ¹⁵ *C* aroga cori to arogā. *Pd* arogā ¹⁶ *Bd* abhiruhyitvā, *Bd* abhi-
 ruyha. ¹⁷ *Bd* -vahi. ¹⁸ *Bd* abhisiñci ¹⁹ *Bd* pasibbakate, *Bd* pasippakato.
²⁰ *Bd* ānītakhadaniyam. ²¹ *Bd* khādāpetvā. ²² *Bd* sangayhanattam, *Bd* saṃga-
 hanattham ²³ *Bd* kāsikava. ²⁴ *Bd* tena bhatavatthayugam, *Pd* tenābhatavattra-
 yugam, *Ck* āhata-. ²⁵ *C* tenāham tam-

devi¹ pi kāsikasāṭakaṇ² c' eva ābharaṇāni ca apānetvā tena
 ānītaṃ sāṭakaṃ³ nivāsetvā ābharaṇāni piḷandhi. Atha naṃ
 rājārahamaṃ bhojanaṃ bhojāpetvā ekaṃ amaccaṃ āṇāpesi:
 „gaccha⁴ imassa mama karaṇaniyāmen' eva massukammaṃ
 kāretvā gandhodakena nahāpetvā⁵ satasahassagghanikaṃ kāsī- 5
 kavatthaṃ nivāsāpetvā rājālaṃkārena alaṃkārapetvā ānehi⁶.
 So tathā akāsi. Rājā nagare bheriṃ carāpetvā amacce sanni-
 pātetvā⁷ setacchattassa majjhe jātihinḍulakasuttaṃ⁸ pātetvā
 upaḍḍharajjaṃ adāsi. Te tato paṭṭhāya ekato bhuñjanti pi-
 vanti sayanti, vissāso thiṛo ahosi kenāpi⁹ abhejjo. Ath' assa 10
 rājā⁹ puttadāre pi pakkosāpetvā antonagare nivesanaṃ māpetvā
 adāsi. Te samaggā sammodamānā rajjaṃ kārenti. Atha
 amaccā kujjhivā rājaputtaṃ āhaṃsu: „kumāra, rājā ekassa
 gahapatikassa upaḍḍharajjaṃ datvā tena saddhiṃ ekato bhuñ-
 jati pivati sayati dārake vandāpeti¹⁰, imināpi rañño¹¹ kata- 15
 kammaṃ pi¹² na jānāma, kiṃ karoti rājā, mayāṃ lajjāma¹³,
 tvaṃ rañño kathehi¹⁴. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā sab-
 baṃ taṃ kathaṃ rañño ārocetvā „mā evaṃ karohi mahārājā“
 'ti āha. „Tāta, ahaṃ yuddhaparājito¹⁴ kahaṃ vasiṃ¹⁵, api
 nu jānāthā¹⁶“ ti. „Na jānāma devā“ 'ti. „Ahaṃ etassa 20
 ghare vasanto ārogo¹⁷ hutvā āgantvā rajjaṃ kāresiṃ¹⁸, evaṃ
 mama upakārino kasmā sampattiṃ na dassāmi¹⁹“ evaṃ vatvā
 ca pana¹⁹ Bodhisatto „tāta, yo hi adātabbayuttakassa deti dā-
 tabbayuttakassa na deti so āpadaṃ patvā kañci²⁰ upakāraṃ²¹
 na labhatīti“ dassento imā gāthā²² āha:

25

¹ Cks devī. ² Bī kāsikavattaraṇ, Bī kāsikavatthaṇ ³ Bī tenābhaṭavattani, Bī tenābhaṭavasāṭakam, C⁹ tenānītaṃ sā-. ⁴ Bīd adā tvaṃ ⁵ Bī nhā-. ⁶ Bīd -pātāpetvā. ⁷ Bīd -li-. ⁸ Bī yena, Bī kenaci ⁹ Bīd omīti rājā. ¹⁰ P² ca vandāpesi. Bīd ca vaddhāpesi. ¹¹ Bīd iminā rañño. ¹² Bīd omīti pi. ¹³ Bīd rājā amhe lajjāpeti ¹⁴ Bīd aḍḍa taṭṭā. ¹⁵ Bīd vasatīti. ¹⁶ Bī aññe pi hana pucchanaṭṭā, Bīd maññasi nu putta jānāthā. ¹⁷ Cks ar-. ¹⁸ Bī karemi Bīd kāremi. ¹⁹ Bīd omīti ca pana ²⁰ Bī omīti kañci, Bīd kiñci ²¹ Bīd -rakampi. ²² Bīd pathamaṃ gātham.

1. Adeyyesu dadam dānam¹ deyyesu na-ppavecchati²
 āpāsu³ vyasanam patto sahāyam nādhigacchati. 5.
 2. Nādeyyesu dadam dānam⁴ deyyesu yo pavecchati⁵
 āpāsu³ vyasanam patto sahāyam adhigacchati. 6.
 3. Saññogasambhogavisesadassanam
 anariyadhammesu saṭhesu⁶ nassati,
 katañ ca ariyesu ca añjavesu⁷ ca
 mahapphalam hoti anum⁸ pi tādisu. 7.
 4. Yo pubbe katakalyāṇo akā lokesu dukkaram
 pacchā kayirā⁹ na vā kayirā¹⁰ accantañ pūjanāraho ti. 8.

Tattha adeyyesū 'ti pubbe akatūpakāresu. deyyesū ti¹¹ katūpakāresu.
 nappavecchatīti¹² na pavesati¹³ na deti, āpāsu³ ti āpadāsu, vyasanam
 ti dukkham, saññogasambhogavisesadassanam ti yo mittena kato sañ-
 ñogo c' eva sambhogo c' eva¹⁴ tassa viśesanadassanam¹⁵ gūḍadassanam¹⁶ su-
 15 kattañ mayham iminū ti etañ sabham¹⁷ asuddha¹⁸hammattā anariyadham-
 mesu karāṭikattā¹⁹ saṭhesu¹⁰ nassati, ariyesū 'ti attano katagunajānanena²⁰
 ariyesu paṇisuddhesu. añjavesū²¹ 'ti ten' eva kīranena ūjjesu akūtesu. anum²²
 pi ti appamattakam pi. tādisū 'ti ye tādisā paṇealā honti²³ ariyā ūjū tesu²⁴
 ariyesu²⁵ appam pi²⁶ kattañ mahapphalam hoti mahāvijjhāram mahājutikam²⁷.
 20 sukkhetta²⁸ vuttabhijam²⁹ iva³⁰ na³¹ nassatīti attho. vuttam pi c' etañ: yathā
 bhijam aggaṃmim³² dayhati na virūhati evam kattañ asappurise dayhati na virūhati

Ketaññumhi ca posamhi sīlavante ariyavuttine

sukhetta viya bhijāti kattañ tam³³ pi³⁴ na nassatīti.

Pubbekatakalyāṇo³⁵ ti pathamataṇam upakārañ katvā thito, akā ti akari,
 25 ayam lokesu dukkaram nāma akāṣīti attho. pacchā kayirā³⁶ ti so pacchā

¹ Bī dadantāna, Pā dadantānam. ² Ck -jjati B na pācchati, Pā na pavecchasi
³ Bīd āvāsu ⁴ Bī adesu dadantānam. Bī adeyyesu adantānam. ⁵ Bīd -pavecc-
 chati, Bī deyyayyesu yo yā pāgacchati. ⁶ Ck saṭthesu Bī tesu, Pā sapathesu
⁷ Bī añjavesu, Pā añjavesu. ⁸ Bī anum. Pā anuram. Ck arum ⁹ Ck -ram, Bī
 kariyā, Pā kariyā ¹⁰ Bīd kariyā ¹¹ Bīd add pubbe ¹² Bī nappagacchati. Pā
 nappavacchati. ¹³ Pā -sasi ¹⁴ Pī cati, Pā cāti. ¹⁵ Bī viśesati, Pā viśe-
 sadassanam ¹⁶ Ck gūḍam-, Pī gūḍadassanam ¹⁷ Bīd etamattam ¹⁸ Pī
 karotikattā. Pā karotikattā ¹⁹ Bī saṭhesu, Pā sapatesu ²⁰ Ck -jānanakena.
 Pā -jānananesu ²¹ Bīd añjavesu, Pī añjavesu ²² Ck anum, Bī anukam ²³
 Pā add mahapphalam hoti ²⁴ Ck ūjjesu, Bīd ūjjhātesu. ²⁵ Bīd omi ari-
 yesu ²⁶ Pā omi pi ²⁷ Pā mahāju - mahāvī- ²⁸ Pī supappabhi-, Pā supap-
 pabhi-, Ck vuttabhijameva, Pā add itarasmim pana pāpe bahum pi kattañ ag-
 gāmi khittabhijamiva. ²⁹ Pā omi na ³⁰ Bīd aggaṃmhi. ³¹ Bī kattañmanakattañ,
 Pā kattañkattañ ³² Bīd omi pi. ³³ Pā tattha yo pubbe ³⁴ Bīd kariyā

aññaṃ kiñci gunāṃ karotu¹ vā mā vā ten'² eva paṭhamakatena³ gunena accantapūjanāraho⁴ hoti⁵ sabbam sakkārasammānaṃ arabhātīti.

Idaṃ pana sutvā n' eva amaccā na⁶ rājaputto puna⁷ kiñci kathesi⁸.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: 5
„Tadā paccantagāmaṃvāsi⁹ Anando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā¹⁰ 'ti. Mahāassāroha-jātakaṃ¹¹.

3. Ekarājajātaka.

Anuttare kāmagaṇe samiddhe ti. Idaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto aññatarāṃ Kosalarājasevakaṃ ārabha kathesi. 10
Paccuppannavatthum heṭṭhā Seyyama-jātaka¹² kathitam eva. Idha
pana Satthā „na tvaṃ ñeva anathena atthaṃ āhari, porāṇakapaṇ-
ḍitāpi attano anathena atthaṃ āharimsū¹³ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasirañño upaṭṭhāko amacco rājantepure
dubbi. Rājā paccakkhato tassa dosaṃ disvā raṭṭhā pabbājesi. 15
So Dabbasenaṃ¹⁴ nāma Kosalarājānaṃ upaṭṭhahanto ti sabbam
Mahāsīlavajātaka kathitam eva. Idha pana Dabbaseno¹⁵ mahātale
amaccamajjhe nisinnaṃ Bārāṇasirājānaṃ gaṇhāpetvā¹⁶ sikkhāya¹⁷
pakkhipāpetvā uttarummāre heṭṭhāsīsakaṃ olambāpesi.
Rājā corarājānaṃ ārabha mettāṃ bhāvetvā kaṣiṇaṃ¹⁸ pari- 20
kammaṃ katvā jhānāni¹⁹ nibbattesi, bandhanaṃ chinditvā²⁰
rājā ākāse pallaṃkena nisīdi. Corassa²¹ sarīre dāho
upparijji, „dayhāmi dayhāmīti“ bhūmiyaṃ aparāparaṃ pavat-
tati²², „kiṃ etan“ ti ca vutte „mahārāja, tumhe evarūpaṃ
dhammīkarājānaṃ²³ niraparādham dvārassa uttarummāre heṭṭhā- 25
sīsakaṃ olambāpethā“ 'ti vadimsu. „Tena hi vegena gantvā
mocetha nan“ ti. Purisā gantvā rājānaṃ ākāse pallaṃkena

¹ Bī karonto, Bā karontu ² Bīd -kata ³ Bīd accantam- ⁴ C's Bīd ti ⁵ C's
naṃ. ⁶ C's na, Bī omits puna, C's pana ⁷ Bī -sati, Bā -siti. ⁸ C's paccan-
tavāsi ⁹ Bīd add dutiyam. ¹⁰ Bīd seyyajā- ¹¹ Bā dubbhise- ¹² Bīd ban-
dhitvā ¹³ Bīd sikkāya ¹⁴ Bīd -na, C's -nā. ¹⁵ Bīd -naṃ ¹⁶ C's add gatam.
¹⁷ Bī vorājassa, Bā corarājassa ¹⁸ C's pavaddhati, C's pavaddhati cori. to pavad-
dhati, Bīd parivatteti. ¹⁹ C's dhammīkamahārā-.

nisinnaṃ disvā āgantvā Dabbasenassa¹ kathesum². So vegena gantvā taṃ vanditvā khamāpetvā³ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Anuttare kāmaguṇe samiddhe
bhutvāna pubbe vasi ekarājā,
5 so dāni dugge narakamhi khitto
na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇan ti. 9.

Tattha vasīti vuttho⁴, ekarājā ti Bodhisattaṃ nāmenālapati, so dānīti so tvaṃ idāni, dugge ti visame, narakamhīti āyāte, olambitatthānaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇan ti evarūpe visa-
10 matthāne khitto pi porāṇaka-annaṃ⁵ ca balaṃ ca na-ppajahasīti⁶ pucchi.

Taṃ sutvā Bodhisatto sesagāthā avoca:

2. Pubbe va khantī ca tapo ca mayhaṃ
sampaṭṭhitā⁷ Dabbasenā⁸ ahosi,
taṃ dāni laddhāna kathan⁹ nu rāja
15 jahe ahaṃ vaṇṇabalaṃ purāṇaṃ. 10.
3. Sabbaṃ kir' evaṃ¹⁰ pariniṭṭhitāni
yasassināṃ pañṇavataṃ¹¹ visayha¹²,
yaso ca laddhā purimaṃ ulāraṃ
na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇaṃ. 11.
- 20 4. Panujja dukkhena sukhaṃ janinda
sukhena vā dukkham asayhasāhi¹³
ubhayattha sattā abhinibbutattā¹⁴
sukhe ca dukkhe ca bhavanti tulyā ti. 12.

Tattha khantīti adhiṇvāsanakhantī, tapo¹⁵ ti tapakaraṇaṃ¹⁶, sampaṭ-
25 tthitā¹⁷ ti icchitā abhikaṇṭhītā. Dabbasenā⁸ ti taṃ nāmenālapati, taṃ dāni laddhānā ti taṃ patthanaṃ¹⁸ dānāhaṃ labhītvā, jahe ti kena kāraṇena¹⁹ jaheyyaṃ²⁰, yassa hi dukkhaṃ vā domanassaṃ vā hoti so taṃ jaheyyā²¹ ti dīpeti, sabb aṃ kir' eva²² pariniṭṭhitānīti anussavavasena attano sampattim dassento

¹ B^d dubbhise- ² B^d ārocesum. ³ B^d -petum. ⁴ C^k B^d vutto. C^s vutto corr. to vuttho. ⁵ B^d pu-. ⁶ C^k -tīti, Bⁱ nappahasīti, B^d -hasīti. ⁷ B^d -paṭṭhitā. ⁸ C^s -na, B^d dubbhise-na. ⁹ B^d -tham. ¹⁰ C^s kireva, Bⁱ sabbakireva, B^d sabbamkireva. ¹¹ B^d -vantam. ¹² C^k -ha, C^s -ham, Bⁱ viseyham, B^d viseyha. ¹³ C^s -sāni corr. to sāhi. C^k dukkha ca sayhasāhi, Bⁱ dukkhamaseyhati, B^d dukkhapaseyhasāhi. ¹⁴ C^s -tattā corr. to -tatthā, Bⁱ -ppakattā. ¹⁵ C^k tapa. ¹⁶ B^d tapacara. ¹⁷ C^k -pattitā, C^s -pattinā corr. to -tthitā, B^d sam paṭṭhitā. ¹⁸ B^d pathanaṃ. ¹⁹ B^d add aham. ²⁰ C^s jaheyyam corr. to jaheyam. ²¹ B^d kideva.

āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sabbān' eva mama kattabbakiccāni dānasīlauposatha-
kammāni¹ pubbe yeva² niṭṭhitāni, yasassināṃ paññāvatam³ visayhā⁴
ti parivūrasampattiya⁵ saddhīm⁶ paññāsampadāya⁷ paññāvatā⁸ asayhasāhitāya⁹
visayhā⁸, tīṇi p' etāni ālapanatthe, nan⁹ ti pan' ettha nipāto vyañjanasilīṭṭha-
vāsena¹⁰ nakārassa anuñāsikā katā ti paccetabbā, yaso cā'ti yasañ c' eva, lad- 5
dhā purimaṃ ti labhivā purimaṃ pubbe aladdhapubbaṃ ulārikaṃ mahantaṃ,
kilesavikkhambhanamettabhāvanajjhānupattiyo¹¹ sandhāy' evam āha, na-
pajaheti evarūpaṃ yasaṃ laddhā kiṃkāraṇā vannabalaṃ¹² jahissāmīti attho,
dukkhenā 'ti tayā uppāditeṇa nīrayamhi¹³ khipanadukkhena panujja sukhaṃ¹⁴
panuditvā¹⁵, sukheṇa vā dukkhaṃ ti¹⁶ jhānasukheṇa vā taṃ dukkhaṃ panu- 10
ditvā¹⁷, ubhayattha sattā¹⁸ ti ye sattā¹⁸ honti mādisā te dvīsu pi etesu koṭ-
thāsesu abhinibbutasabhāvā majjhataṃ. sukhe¹⁹ dukkhe¹⁹ bhavanti tulyā
ekasadisā nibbhikārā va hontīti.

Idaṃ sutvā Dabbaseno²⁰ Bodhisattaṃ khamāpetvā „tum-
hākaṃ rajjaṃ tumhe va kāretha"²¹, ahaṃ vo core paribāhis- 15
sāmīti²²“ vatvā tassa dutṭhāmacassa rājāṇaṃ katvā²³ pakkāmi.
Bodhisatto pi rajjaṃ amaccānaṃ niyyādetvā isipabbajjaṃ pab-
bajitvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Dabbaseno Ānando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā“ 'ti. 20
Ekarājajātakaṃ²⁴.

4. Daddarajātaka.

Imāni maṇṇi ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
kodhanaṃ²⁵ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva. Tadā
hi dhammasabhāyaṃ tassa kodhanabhāvakathāya samuṭṭhitāya Satthā 25
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte taṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira
tvam bhikkhu kodhano"²⁶ ti vatvā „āma bhante“ ti vutte „na bhik-

¹ *Bd* dānasīlabhāvanāupo- ² *B* ca. *Bd* va. ³ *Bd* paññāvantam. ⁴ *Bd* visayhā
⁵ *B* yasassānaṃ. *Bd* yasassināṃ. ⁶ *Bd* paññāya sampadāya ⁷ *Bd* aseya-. ⁸ *Cks*
-ham, *Bd* visayhaṃ. and add evam. ⁹ *Bd* ālapanāne vana- ¹⁰ *B* byañjanassa-
līṭṭhāvāsena, *Bd* byañjanasilīṭṭhāva-. ¹¹ *Cks* *B* -nupattiyo. ¹² *Bd* purānavagga-.
¹³ *Bd* narakamhi. ¹⁴ *Cks* -dukkheṇa panuyujja sukhaṃ, *Bd* -dukkheṇa mama
rajasukhaṃ. ¹⁵ *Cs* *B* panuditvā, *Bd* anusarivā ¹⁶ *Cks* dukkhenti ¹⁷ *B* anup-
pādetvā. *Bd* anupāditvā ¹⁸ *Bd* santo ¹⁹ *Bd* add ca ²⁰ *Bd* dubbhise- ²¹
Bd karotha. ²² *B* pati-. *Bd* pati- ²³ *Bd* kāretvā. ²⁴ *Bd* add tatiyam. ²⁵
Bd kodhanabhikkhuṃ. ²⁶ *Bd* add si.

khare idān' eva pubbe p' esa kodhano yeva. kodhanabhāven' ev' assa' porāṇukapaṇḍitā parisuddhā nāgarājabhāve t̥hitāpi tīpi vassāni gūthabharitāya' ukkārabhūmiyaṃ vasimsū' 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhisatto — Himavantapadese¹ Daddarapabbatapāde Daddara-
 nāgabhavanāṃ² atthi — tattha rajjaṃ kārentassa³ Sūradadda-
 raiañño⁴ putto Mahādaddaro nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā paṇ'
 assa Culladaddaro⁵ nāma. So kothano pharusso nāgamānavikā
 akkosanto⁶ paharanto carati⁷. Nāgarājā tassa pharusabhāvaṃ
 10 nātvā taṃ nāgabhavanato nīharāpetuṃ āṇāpesi. Mahādaddaro
 pana pītaṃ khamāpetvā vāresi⁸. Dutiyam pi tassa rājā⁹
 kuṇḍhi, dutiyam pi khamāpesi. Tatiyavāre pana „tvam maṃ“
 imaṃ anācāraṃ¹⁰ nīharāpentaṃ¹¹ vāresi¹², gacchatha, dve pi
 jānā imamhā nāgabhavanā nikkhamitvā Bārānasiyaṃ ukkāra-
 15 bhūmiyaṃ tīpi vassāni vasathā¹³ 'ti nāgabhavanā nikkadḍhāpesi.
 Te tattha gantvā vasimsu. Atha ne ukkārabhūmiyaṃ¹⁴ udaka-
 pariyaṇṭe gaccharaṃ pariyesamāne¹⁵ gāmadārakā disvā paharantā
 ledḍudandādayo khipautā¹⁶ „ke ime puthulasīsā sūcinaṅgutṭhā“
 udakadeḍḍubhā¹⁷ 'ti ādīni vatvā akkosanti¹⁸. Culla daddaro
 20 caṇḍapharusatāya tesāṃ taṃ avamānaṃ asahanto „bhātiko ime
 dārakā, amhe paribhavantī“¹⁹. āśīvisabhāvaṃ no na jānanti, ahaṃ
 etesaṃ²⁰ avamānaṃ sabhituṃ na sakkomi, nāśvātena te nāses-
 sāmīti²¹ bhātaraṃ saddhuṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Imāni maṃ Daddara tāpayanti

25 vācāduruttāni mūssaloke

‘maṇḍūkabhakkhā’ ‘udakantasevī’

āśīvisaṃ maṃ avisā sapantīti. 13.

¹ Ck yeva eassa. B' veva nevassa. ² B' gupparitaya, B'd gūthaparitaya. ³ B'd
 saṇḍi. ⁴ B'd add rama. ⁵ Ck sūra. B'd omitt sūra. ⁶ B'd
 cuas. ⁷ B'd add paribhāsanto. ⁸ B'd viraṇṇi. ⁹ B'd nīva. ¹⁰ B'd rāpa tassa.
¹¹ B'd omitt maṃ. ¹² B'd anācāriyaṃ. ¹³ B'd nīharāpetuṃ. ¹⁴ B'd add ca. ¹⁵
 Ck sūra. ¹⁶ B'd = . ¹⁷ Ck sūra. ¹⁸ B'd sūra. ¹⁹ Ck deḍḍu. B' deḍḍu
 bhakkha, B'd deḍḍubhā. ²⁰ B'd add paribhāsanti. ²¹ B'd eḍḍa. ²² B' pahara-
 yanti, B'd abhāvayanti. ²³ B'd tesam.

Tattha tāpayantīti dukkhēpentī, maṇḍūkabhakkhā udakantase-
vīti maṇḍūkabhakkhā ti¹ udakantasevīti ca vadantā ete avasā gāmadārakā² man-
āsīvasam samānam sapanti akkosantīti

Taṣṣa vacanam sutvā Mahādaddaro sesagāthā abhāsi:

2. Sakā raṭṭhā pabbajito³ aññam janapadam gato 5
mahantaṃ koṭṭham kayirātha duruttānam nidhetave. 14.
3. Yattha posam na jānanti jātiyā vinayena vā
na tattha mānam kayirātha vasam aññātake jane⁴. 15.
4. Videsavāsam vasato jātavedasamena⁵ pi
khamitabbaṃ sapaññena api dāsassa tajjitan ti. 16. 10

Tattha duruttānam nidhetave ti yathā dhaññānam nidhānatthāya
mahantaṃ koṭṭham katvā pūretvā kicce uppanne dhaññānam valañjenti⁶ evam
evam videsagato⁷ antohadaye paṇḍito puriso⁸ duruttānam nidhānatthāya ma-
hantaṃ koṭṭham kayirātha. tattha tūni duruttāni nidahitvā⁹ puna attano pa-
honakālam¹⁰ kūtappaṃ karissati, jātiyā vinayena vā ti ayam¹¹ khattiyo 15
brāhmano ti vā silavā bahussuto gunasampanno ti vā evaṃ yatha¹² jātiyā
vinayena vā na jānanti attho. mānam ti evarūpaṃ man¹³ lāmakavohārena¹⁴
vohārenti na sakkarenti na garukarontīti¹⁵ mānam na kareyya. vasam aññā-
take jane ti attano jātigottam¹⁶ ajānantassa santike vasanto. vasato ti va-
satā¹⁷ ayam eva vā pātho 20

Evam¹⁷ tattha tīpi vassāni vasiṃsu. Atha¹⁹ pitā pakko-
sāpesi²⁰. Te⁻¹ tato paṭṭhāya nihata mānā jātā.

Satthā imaṃ dhammadeśanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne²² kodhano bhikkhu anāgāmiphale pa-
tiṭṭhahi) Tadā Culladaddaro kodhano bhikkhu ahoṣi. Mahādaddaro 25
pana aham evā 'ti. Daddarajātakaṃ²³.

¹ Bā add ca. ² Ck -kam, Cs -kam cor to -kū ³ Bā pabbā-. ⁴ Cs -tatejano.
Bā -tathajane. ⁵ Bā jātivedasayena Bā jātiyā vinayena. ⁶ Ck val-, Bā valañ-
canti. ⁷ Cs -samgato, Bā -savāsam vasato, Bā -savāsam vasanto ⁸ Bā poso.
⁹ Bā niddāyivā, Bā niddahitvā. ¹⁰ Bā pahonakakāle. ¹¹ Bā aham ¹² Bā
yatta evam, Bā omits evam. ¹³ Bā omīti mam ¹⁴ Bā omits voh-, Bā ravasena.
¹⁵ Bā garumka-. ¹⁶ Bā -ttādīni ¹⁷ Ck vasanā na, Cs vasatāva, Bā vasathā ti
¹⁸ Bā add te ¹⁹ Bā add ne ²⁰ Bā -petvā. ²¹ Bā omīti te. ²² Bā add so.
²³ Bā add catuttham.

5. Sīlavīmaṇṣanajātaka.

N' atthi loke raho nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto kilesaniggaham ārabba kathesi. Vatthum Ekādasanipāte Pāṇiyajātaka¹ āvibhavissati. Ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: pañ-
 5 casatā bhikkhū anto Jetavane vasantā majjhimayāmasamanantare kāmavitakkam vitakkayimsu. Satthā chasu pi rattimdivā-koṭṭhāsesu yathā ekacakkhuko cakkhum ekaputto puttam cāmarī² vālam appamādena rakkhati evaṃ niccakālam bhikkhū³ oloketi⁴. So rattibhāge dibbacakkhunā Jetavanam olokeno cakkavattiraṇṇo anto⁵
 10 nivesane uppannacore viya te bhikkhū disvā gandhakuṭim vivaritvā Ānandattheram pakkositvā⁶ „Ānanda, anto⁷ koṭisanthāre⁸ bhikkhū⁹ sannipādetvā¹⁰ gandhakuṭidvāre āsanam paṇṇāpehiti¹¹“ āha. So tathā katvā Satthu paṭivedesi. Satthā paṇṇattāsane nisīditvā sabbasaṃgāhikavasena āmantetvā „bhikkhave, porāṇakapaṇḍitā pāpakaraṇe raho
 15 nāma n' atthiti¹² pāpam na karimsū¹³“ ti vatvā¹⁴ atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tatth' eva Bārāṇasiyam disāpāmokkhassa¹⁵ santike pañcannaṃ mānavakasatānam jettḥo¹⁶ hutvā sippam uggaṇhi¹⁷. Ācariyassa¹⁸
 20 vayappattadhītā¹⁹ atthi. So cintesi: „imesam mānavakānam sīlam vīmaṇsitvā sīlasampannass' etaṃ²⁰ dassāmīti²¹“ so ekadivasam mānavake āmantetvā „tātā, mayham dhītā vayappattā, vivāham assā kāressāmi, vatthālamkāram laddhum vaṭṭati²², tumhe attano nītakānam apassantānam²³ thenetvā vatthālamkāre āharatha, kenaci adiṭṭham eva gaṇhāmi²⁴, dassetvā ābhataṃ na gaṇhāmīti²⁵“ āha. Te „sādhū²⁶“ ti sampaticchitvā tato paṭṭhāya nītakānam apassantānam thenetvā vatthapilandhanādini āharanti, ācariyo ābhataṃ ābhataṃ²⁷ visuṃ visuṃ yeva²⁸ ṭhapesi. Bodhisatto²⁹ na kiñci āhari. Atha nam ācariyo āha:

¹ Ck^s paṇṇājā-, B¹ paṇṇāsaja-, B² paṇiyajā-, Ck^s camarī, C^s camarī, B¹ cāmarī ² B¹ -um, C^s B¹ -u. ³ C^s -kesi. ⁴ B¹ add attano ⁵ B¹ āmantetvā. ⁶ B¹ add Jetavane. ⁷ B¹ -sandhāre, B² -sandhāgāre ⁸ B¹ vasaṇakabhī- ⁹ B¹ -pātāpetva. ¹⁰ B¹ add tehi yāceto ¹¹ B¹ add ācariyassa ¹² B¹ jethako. ¹³ B¹ -hiti, B² -hati ¹⁴ B¹ add pana ¹⁵ B¹ -tta-. ¹⁶ B¹ -nnasseva dhī-taram. ¹⁷ B¹ add gacchatha. ¹⁸ B¹ -nañ ñeva. ¹⁹ B¹ gaṇhatha. ²⁰ B¹ ābhatabhataṃ, Ck^s ābatam. ²¹ B¹ omitt' yeva. ²² B¹ add pana.

„tvaṃ pana tāta na kiñci āharasīti“. „Āma ācariyā“ 'ti.
 „Kasmā tātā“ 'ti. „Tumhe¹ kassaci passantassa ābhataṃ
 na² gaṇhatha, ahaṃ pana pāpakaraṇe raho³ na passāmīti“ di-
 pento ime dve gāthā āha:

1. N' atthi loke raho nāma pāpakammaṃ pakubbato, 5
 passanti vanabhūtāni, taṃ bālo maññati⁴ raho. 17.
2. Ahaṃ raho na passāmi, suññaṃ vāpi na vijjati,
 yattha aññaṃ⁵ na passāmi asuññaṃ hoti tam mayā ti. 18.

Tattha raho ti patiechannatthānaṃ, vanabhūtānīti vane nibbattabhūtāni.
 taṃ bālo ti taṃ pāpakammaṃ raho nāma⁶ mayā katan ti bālo maññati, 10
 suññaṃ vāpīti yaṃ vā thānaṃ sattehi suññaṃ tucchaṃ bhaveyya tam pi
 n' atthīti āha

Ācariyo tassa pasīditvā „tāta, na' mayhaṃ gehe dhaṇaṃ
 n' atthi, ahaṃ pana sīlasampannassa dhītaraṃ dātukāmo ime
 māṇavake vīmaṃsanto evaṃ akāsiṃ, mama dhītā tumhaṃ⁸ ñeva 15
 anucchavikā“ ti dhītaraṃ alaṃkaritvā Bodhisatta'ssa adāsi,
 sesamāṇavake „tumhehi ābhataābhataṃ⁹ tumhākaṃ gehaṃ eva
 nethā“ 'ti āha.

Satthā „īti kho bhikkhave¹⁰ dussīlamāṇavakā attano dussīlatāya
 taṃ itthiṃ na labhiṃsu, itaro paṇḍitamaṇavo sīlasampannatāya la- 20
 bhīti¹¹“ vatvā abhisambuddho hutvā itarā dve gāthā abhāsi:

3. Dujjacco ca ajacco¹² ca nando ca sukhavacchano¹³
 vajjho¹⁴ addhuvasīlo¹⁵ ca te dhammaṃ jahum atthikā¹⁶. 19.
4. Brāhmaṇo ca kathaṃ jahe sabbadhammāna pārāgū
 yo dhammam anupāleti dhitimā saccanikamo ti. 20. 25

Tattha dujjacco ti ādayo cha¹⁷ jethamāṇavakā¹⁸, tesam nāmaṃ gaṇhi,
 avasesānaṃ nāmaṃ agahetvā sabbasaṅgāhikavaseṇ' eva te dhammam jahu-
 matthikā¹⁶ ti āha. tattha te ti sabbe pi te māṇavā dhammam ti itthi-

¹ B^d add na ² B^d omit na ³ B^d add nāma ⁴ B^d -te. ⁵ B^d suññaṃ.
⁶ C^k nā, B^d omit nāma ⁷ so all four MSS. ⁸ C^s tumhākaṃ corr to tumhaṃ.
 Bⁱ tuyhaṃ ⁹ B^d ābhataābhataṃ. ¹⁰ B^d add te. ¹¹ B^d labhatīti. ¹² B^d su-
 jacco, Bⁱ succo. ¹³ B^d -vaḥhito ¹⁴ Bⁱ vajho. B^d vajho? C^k vejjo. ¹⁵ Bⁱ
 andhaca-, B^d andhāca-. ¹⁶ B^d -mattikā ¹⁷ C^k ja, Bⁱ sa. C^s omits cha. ¹⁸ B^d
 jethakamā-

- paṭilābhasabbhāvaṃ jahumattikā¹ ti jahumatthikā² ayam eva va pārho. makāro pana³ vyāñjanasandhivasena vutto. idam vuttam hoti: sabbe pi te mānavā tāya itthiṇṇā⁴ atthikā va hutva attano dussīlatāya tam itthipaṭilābha-sabbhāvaṃ⁵ jahimsu⁶. brāhmaṇo eā⁷ ti itaro pana sīhasampanno brāhmaṇo katham hi⁸
- 5 kena kārānena tam itthipaṭilābham⁹ jahissati. sabbadhammānaṃ ti imasmīṃ thāne lokiyāṃ pañca sīlāni dasa sīlāni tīni sucaritāni sabbadhammā nāma, tesam so¹⁰ pātam gato ti paragu, dhamman ti vuttappakāram eva dhammam so¹⁰ pāleti rakkhati, dhitimā ti sīlarakkhanādhitīyā¹¹ samannāgato. sacca-nikkamo ti sacce¹² sabbhāvabhūte¹³ yathāvutte¹⁴ sīladhammo¹⁵ nikkamena
- 10 samannāgato

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tāni pañcabhikkhusatāni arahatte pa-tiṭṭhahimsu) „Tadā ācariyo Sāriputto aho-si. paṇḍitamāṇavo pana aham evā“ ti. Sīlavīmānasaṃ jātakaṃ¹⁶.

15

6. Sujāta-jātaka.

- Kim aṇḍakā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Mallikaṃ¹⁷ devīm ārabha kathesi. Ekadivasam kira rañño tāya saddhim sirivivādo aho-si. sayanakalaho ti pi vadanti yeva. Rājā kuṇḍhitvā tassā atthibbhāvaṃ pi¹⁸ na jānāti. Mallikā¹⁹ „Satthā rañño mayi
- 20 kuḍḍhabbhāvaṃ na jānāti²⁰, maññe²¹ ti cintesi. Satthāpi Ňatvā „imesam samagga-bbhāvaṃ karissāmīti“ pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya pañcabhikkhusataparivāro²² Sāvattim pavisitvā rājadvāram agamā-si. Rājā Tathāgatassa pattam gahetvā nivesanaṃ pavesetvā paṇḍattāsane nisīdāpetvā Buddha-pamukhasa saṃghassa²³
- 25 dakkhiṇodakam datvā yāgukhajjakam āhari²⁴. Satthā pattam hatthena²⁵ pidahitvā „mahārāja kham devīti“ āha. „Kim bhante tāya. attano yasena mattā esā“ ti²⁶. „Mahārāja. sayam eva yasam datvā mātugāmam ukkhipitvā tāya katassa aparādhassa asahanaṃ nāma ayuttan“ ti. Rājā Satthu vacanaṃ sutvā tam pakkosāpesi. Sā

¹ Bāḍ -mattika. ² Bāḍ jahumatthikā. ³ Bāḍ pada. ⁴ Bāḍ adds paṭilābha sabbhāvaṃ jahiya. ⁵ C' itthim-. ⁶ B' vijahimsu. ⁷ Bāḍ jahoti. ⁸ Bāḍ -bhasabbhāvaṃ. ⁹ Bāḍ so tesam. ¹⁰ Bāḍ yo. ¹¹ Bāḍ -na-. ¹² Bāḍ sacca. ¹³ B' -to. Bāḍ -tena. C' -teti. ¹⁴ Bāḍ -ttena. ¹⁵ Bāḍ -mma. ¹⁶ Bāḍ add pañcamam. ¹⁷ C' -ka corr. to -kam, B' -ka, Bāḍ -kā. ¹⁸ Bāḍ omit pi. ¹⁹ B' adds devipissa. Bāḍ devipi. ²⁰ Bāḍ -titi. ²¹ Bāḍ omit maññe. ²² Bāḍ pañcasatabhikkhu-. ²³ Bāḍ bhikkhusa-. ²⁴ C' -rati, B' -ritva. ²⁵ Bāḍ batthena pattam. ²⁶ Bāḍ mattāyāti

Satthāraṃ parivisi. Satthā „aṇṇamaṇṇaṃ samaggehi bhavitum” vaṭṭatīti¹ sāmaggīyarasassa vaṇṇaṃ kathetvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya ubho samaggavāsaṃ vasiṃsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso, Satthā ekavācaneṃ” eva ubho samagge akāsiṃti². Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya” sannisinnā³ ti pucchitvā „imāya nāma” ti rutte „na bhikkhave idān” eva pubbe p’ āhaṃ ete ekovāden’ eva⁴ samagge akāsin” ti vatvā⁵ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amaccō ahoṣi. Ath’ ekadivasam rājā mahāvātapaṇaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ olokayamāno aṭṭhāsi. Tasmīm khaṇe ekā paṇṇikadhītā abhirūpā paṭhamavaṇe ṭhitā⁶ badarapacchīm sīse katvā „badarāni gaṇhatha”⁷, badarāni gaṇhathā⁸ ti vadamānā rājaṅgaṇena gacchati⁹. Rājā tassā saddaṃ sutvā¹⁰ paṭibaddhacitto hutvā asāṃikabhāvaṃ natvā pakkosāpetvā taṃ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā mahantaṃ yasaṃ adāsi. Sā raṇṇo piyā ahoṣi manāpā. Ath’ ekadivasam rājā suvaṇṇataṭṭake badarāni khādanto nisīdi¹¹. Sujātā devī rājānaṃ badarāni khādantaṃ disvā „mahārāja, kiṃ nāma¹² tumhe khādathā” ti pucchantī paṭhamam gātham āha:

1. Kiṃ andakā¹³ ime deva nikkhittā kaṃsamallake
upalohitakā vaggū, te¹⁴ me akkhāhi pucchito ti. 21.

Tattha kiṃ andakā¹³ ti kiṃ phalāni nāma¹⁵ etaṇṇi¹⁶ paṇṇamālavasena pana andakā ti āha, kaṃsamallake ti suvaṇṇataṭṭake, upalohitakā ti rattavannā, vaggū ti vakkhā¹⁶ nimmalā

Rājā kujjhitvā „badarapakkavāṇijake¹⁷ paṇṇikagahapati-kassa dhīte¹⁸ attano kulasantakāni badarāni pi na jānāsīti”, vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ C^s vasitum ² C^k vaddhatīti, B^d paṭhatīti, B^d vattatīti ³ C^s ekovācaneva corr. to -vādeneva, B^d ekavāceneva, B^e ekavācaneva ⁴ B^d add tehi yācīto. ⁵ B^d omīti mahā. ⁶ B^d add sujātā nama ⁷ B^d kinatha ⁸ B^d kināthā ⁹ B^d agamāsi. ¹⁰ B^d add tāya. ¹¹ B^d add tadā ¹² B^e nāmetam, B^d nāmapetam ¹³ B^d -kānt. ¹⁴ B^d tam ¹⁵ B^d etaṇṇi. ¹⁶ C^k vakkā, B^d vakkhā ¹⁷ B^d -pannavāṇijake ¹⁸ B^d dhītā.

2. Yāni pure tuvaṃ¹ devi bhaṇḍu nantakavāsini²

ucchaṅgahatthā pacināsi ta-sā te koliyaṃ phalaṃ. 22.

3. Udayhate³ na ramati, bhogā vippajahanti taṃ,

tatth' ev' imaṃ paṭinetha⁴ yattha kolaṃ pacissatīti. 23.

5 Tattha bhaṇḍu ti mundasīsā hutvā. nantakavāsini⁵ jinnapilotika-
nivatthā, ucchaṅgahatthā pacināsi⁶ ti ataviṃ pavisitvā amkusakena sākha-
nametvā⁶ ociocitāni hatthena ucchaṅge pakkhipanavasena ucchaṅgahatthā hutvā
pacināsi ocināsi, tassā te koliyaṃ phalaṃ ti tassā tava evaṃ pacimantiyā⁷
yam mayāni idāni khādāma imaṃ⁸ koliyaṃ kuladattikaṃ⁹ phalaṃ ti attho,
10 udayhate na ramatīti ayam jambī imasmim rājakule vasamānā lohakum-
bbiyaṃ pakkhittā viya dayhati nābhīramati, bhogā ti rājabhogā imaṃ alaka-
khikam vippajahanti. yattha kolaṃ pacissatīti yattha gantvā puna badaram
eva pacinitvā¹⁰ vikkhanti jīvikaṃ kappessati tatth' eva naṃ nethā 'ti¹¹

Bodhisatto „ṭhapetvā maṃ aṇṇo ime samagge kātuṃ na
15 sakkhissati¹², rājānaṃ saṇṇāpetvā imissā anikkaḍḍhanaṃ ka-
rissāmiti“ cintetvā catuttham gātham āha:

1. Honti h' ete mahārāja iddhippattāya nāriyā,

khama¹³ deva Sujātāya. māssā¹⁴ kujjhi rathesabhā 'ti. 24.

Tass' attho: mahārāja ete evarūpā pamādadossāya sampattāya¹⁵ nāriyā
20 honti na na honti¹⁶, etam evarūpe ucece thāne ṭhapetvā idāni ettakassa apa-
rādhasa asahanam nāma na yuttam tumhākam, tasmā khama¹⁷ deva Sujātāya,
etissā¹⁸ mā kujjhi rathesabhā¹⁹ rathajetthakā 'ti²⁰.

Rājā tassa vacanena deviyā taṃ aparādham sahitvā yathā-
ṭhāne yeva naṃ ṭhapesi. Tato paṭṭhāya ubho samaggavāsaṃ
25 vasiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Bārāṇasirājā Kosalarājā ahoṃ. Sujātā Mallikā. amacco²² ahaṃ evā'
'ti. Sujātajātakaṃ²³.

¹ C's tvam ² B' nandavāsini, B'd nandakavāsini ³ C's udda- ⁴ B'd pati-. ⁵
B' nand-gāvāsini. ⁶ B'd sakhaṃ nā-. ⁷ B'd pacināya ocināya. ⁸ B'd idam.
⁹ B'd -yam ¹⁰ B'd vic-. ¹¹ B'd add vadati ¹² B'd -tīti ¹³ B'd khamatha
¹⁴ C's māssu, B'd māsu. ¹⁵ B'd pamattāya. ¹⁶ B'd omit nana honti. ¹⁷ B'd
khamatha ¹⁸ B'd etissā Sujātāya ¹⁹ B'd -bhā ti. ²⁰ B'd add attho. ²¹ B'd
dhammade-. ²² B'd add pana ²³ B'd chatham

7. Palāsajātaka.

Acetanāṃ brāhmaṇā¹ 'ti. Idam Satthā parinibbānanañce
 nipanno Ānandattheraṃ ārabha kathesi. So h' āyasmā „ajja
 rattiyaṃ paccūsasamaye Satthā parinibbāyissatī“ ūtvā „ahañ c' amhi
 sekho karaṇiyo² Satthu ca me parinibbānaṃ bhavissati³, pañcavisati⁵
 vassāni Satthu kataṃ upaṭṭhānaṃ nipphalaṃ bhavissatī“ sokābhi-
 tunno⁴ uyyānovarake⁵ kapisise⁶ ālambitvā parodi. Satthā taṃ apas-
 santo „kahaṃ bhikkhave Ānando“ ti pucchitvā taṃ atthaṃ sutvā⁷
 pakkosāpetvā⁸ „katapuṇṇo si tvaṃ Ānanda, padhānaṃ anuyuṇja⁹,
 khippaṃ hosi anāsavo¹⁰, mā cintayi¹¹, idāni tayā mama kataṃ upaṭ-
 ṭhānaṃ kiṃkāraṇaṃ nipphalaṃ bhavissati. yassa te pubbe sarāgādikāle
 pi mama kataṃ uppaṭṭhānaṃ nipphalaṃ nāhosīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Bārānasito avidūre palāsarukkhadevatā hutvā
 nibbatti. Tadā Bārānasivāsino¹² devatāmaṅgalikā¹³ ahesuṃ¹⁵
 niccaṃ balikaraṇādīsu payuttā. Ath' eko duggatabrāhmaṇo
 „aham p' ekaṃ¹⁴ devataṃ paṭijaggissāmīti“ ekassa unnatap-
 padese¹⁵ ṭhitassa mahato¹⁶ palāsarukkhassa mūlaṃ samaṃ nit-
 tiṇaṃ¹⁷ katvā parikkhipitvā vālikaṃ¹⁸ okirāpetvā¹⁹ sammajjitvā
 rukkhe²⁰ gandhapaṇḍaṅgulikāni datvā mālāgandhadhūpehi pū-
 jetvā dīpaṃ jāletvā „sukhaṃ sayā²¹“ 'ti vatvā rukkhaṃ padak-
 khaṇaṃ katvā pakkamati. Dutiyadivase²² pāto va gantvā su-
 khaseyyaṃ pucchati. Ath' ekadivasaṃ rukkhaddevatā cintesi:
 „ayaṃ brāhmaṇo ativiya maṃ paṭijaggati, imaṃ brāhmaṇaṃ
 vīmaṃsitvā yena kāraṇena maṃ paṭijaggati taṃ dassāmīti²³“ sā²⁵
 tasmiṃ²⁴ brāhmaṇe²⁵ āgantvā rukkhamūlaṃ²⁶ sammajjante ma-
 hallakabrāhmaṇavesena samīpe ṭhatvā paṭhamaṃ gātham āha:

¹ Bā -na asunantan. ² Bā saka-. ³ Bā -tīti. ⁴ Bā -bhībhūto. ⁵ Bā uyyā-
 nadvārakothake. ⁶ Bā -sahi. ⁷ Bā kathesi. Bā karhasi taṃ. ⁸ Bā adds ova-
 ditvā, Bā ovāditvā. ⁹ Bā -jāhi. ¹⁰ Bā anāsavo hosi Ānanda. ¹¹ Cā cintesi.
¹² Bā add manussā. ¹³ Bā -tanammañ-. ¹⁴ Bā j i ekañ. ¹⁵ Cā Bā -tapa-.
¹⁶ Cā mahato, Bā bahato. ¹⁷ Bā nithinaṃ, Bā natinam. Cā nittinaṃ, Cā nitti-
 naṃ corr. to -naṃ. ¹⁸ Bā vālu-. ¹⁹ Bā okiritvā. ²⁰ Bā rukkham. ²¹ Bā
 seyyāsi. ²² Bā dutiyatatiyadivase. ²³ Bā pucchissāmi. ²⁴ Bā add khane. ²⁵
 Bā add ca ²⁶ Bā -le.

1. Acetanāṃ brāhmaṇa assunantāṃ
 jāṇo ajānantam imaṃ palāsaṃ
 āradbhaviriyo dhuvaṃ appamatto
 sukhaseyyaṃ pucchasi¹ kissa hetū 'ti. 25.

5 Tattha assunantaṃ ti acetanāṃ nāma assunantaṃ, jāṇo ti tuvam jāna-
 māno hutvā, dhuvaṃ appamatto ti niccupamatto.

Taṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Dūre suto c' eva brahā ca rukkho
 dese thito bhūtanivāsarūpo,
 10 tasmā namassāmi imaṃ palāsaṃ
 ye c' ettha bhūtā te ca² dhanassa hetū 'ti. 26.

15 Tattha dūre suto ti brāhmaṇa ayaṃ rukkho dūre suto vissuto³, na
 āsanatthūne yeva pākato, brahā cā ti mahanto ca, dese thito ti unnate
 same bhūmippadese thito, bhūtanivāsarūpo ti devatānivāsabhāvo addhū ettha
 mahesakkhadavatā nivutthā⁴ bhavissati⁵, te ca dhanassa hetū 'ti imaṃ ca
 rukkham ye c' ettha rukkhe nivutthā bhūtā te⁶ ca dhanassa hetu namassāmi
 na rukkāraṇā⁷ ti

20 Taṃ sutvā rukkhadavatā brāhmaṇassa pasannā „ahaṃ
 brāhmaṇa imasmiṃ rukkhe nibbattadevatā, mā bhāyi, dhanāṃ
 te dassāmīti“ taṃ assāsetvā attano vimānadvāre mahantena
 devatānubhāvena ākāse thatvā itarā dve gāthā abhāsī:

3. So te karissāmi yathānubhāvaṃ
 kataññutaṃ brāhmaṇa pekkhamāno,
 katharṃ hi āgamma sataṃ sakāse⁸
 25 moghā te assu⁹ pariphanditāni¹⁰. 27.
 4. Yo tindurukkhassa paro pilakkhu¹¹
 parivārito pubbayañño ulāro
 tass' esa¹² mūlasmiṃ nidhī¹³ nikhāto
 adāyādo¹⁴, gaccha, taṃ uddharāhīti. 28.

¹ C^{ss} -ti ² B^d omits ca ³ C^k -te, C^s -te corr. to -to ⁴ C^k ti vutthā, C^s
 tiv- corr. to niv-, B^d nivuttā, B^e omits vutthā ⁵ B^d -tīti ⁶ Bⁱ rukkhe de-
 vatā te, B^d rukkhe nivutthā devatā te ⁷ B^d -raṇāya. ⁸ C^k -sa, C^s -sa corr.
 to -se ⁹ C^{ks} assa ¹⁰ C^k pariva-, C^s paripa- corr. to pariphan-, Bⁱ pari-
 man-, B^d paribandhitani ¹¹ B^d milakkhu ¹² Bⁱ tassevasamima. B^d tasse-
 vasa. ¹³ C^s nidhim, C^k nidhin, B^d nidhi. ¹⁴ C^k adāyado C^s adāyado corr. to
 adāyādo.

Tattha yathānubhāvan ti yathāsatti yathābalaṃ, kataññūtan ti tayā mayham katagunaṃ jānanto taṃ attani vijjamānaṃ kataññūtaṃ pekkhamāno, āgam mā 'ti āgantvā, sataṃ sakāse ti sappurisaṇaṃ santike, moghā ti moghāni, pariphanditāniti sukhasēyāpucchana vasena vācā¹ phanditāni² sammajjanādikāranena kāyaphanditāni³ ca tava kathāni⁴ aphalāni bhaviṣṣanti. yo tindurukkhassa⁵ 'ti yo esa tindurukkhassa parato⁶ pilakkhurukkho⁷ 'thito ti vimānadvāre thitā va hattham pasāretvā dasseti. parivārito ti ādisu tassa pilakkhurukkhassa⁷ mūle, esa te⁸ rukkhamūlaṃ parikkhipitvā nihitātāya⁹ samparivārito¹⁰. pubbe pi¹¹ yitthayaññāvasena purimasāmikānaṃ uppannatā¹² pubbayāñño, anekaniḍḍhikumbhībhāvena mahantattā ulāro, bhūmiṃ khaṇtvā thapitattā nikhāto, idāni dāyādānaṃ abhāvato adāyādo, idāni vuttaṃ hoti: esa taṃ rukkhamūlaṃ parikkhipitvā gīvāya gīvāṃ jaharamūnaṃ kumbhīnaṃ¹³ vasena mahānidhiṃ nikhāto assāniko, gaccha naṃ¹⁴ uddharitvā gaṇḍhā ti

Evañ ca pana vatvā sā devatā „brāhmaṇa, tvaṃ etaṃ uddharitvā gāhanto kilamissasi, gaccha tvaṃ, aham eva¹⁵ 15 tava gharaṃ netvā asukasmiṃ⁶ asukasmiṃ ca tṛhāne nidahis-sāmi, tvaṃ yāvajīvaṃ etaṃ dhanāṃ paribhuñjanto dānaṃ delhi silaṃ rakkhā¹⁷ 'ti brāhmaṇassa ovādaṃ datvā taṃ dhanāṃ attano ānubhāvena tassa ghare patitṭhāpesi.

Satthā imam desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 20 brāhmaṇo ānando ahoṣi, rukkhadevatā aham evā¹⁹ 'ti. Palāsa-jātakaṃ¹⁹.

8. Javasakunajātaka.

Akaramhase te kiccan ti. Idaṃ Satthā Jetavane²⁰ viharanto Devadattassa akataññūtaṃ ārabba kathesi — pe — 25 „na bhikkhave Devadatto idān' eva pubbe pi¹ akataññū yevā² 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese² rukkhakoṭṭhasakuno²³

¹ Bā vācāya. ² B² parassavarahitāya, B² pharusavarahitāya ³ Bā -bandhitān.

⁴ Bā katam ⁵ B² yo tindurukkhassa paro milakkhu, Bā -ssa puo milakkhu.

⁶ C² pha-, I d purato ⁷ Bā mi- ⁸ B² mūle eva etthakam, Bā mūle eva esa taṃ. ⁹ I d nidahitattā. ¹⁰ Bā pari-. ¹¹ Bā omīti pi. ¹² Bā uppannatāya.

¹³ Bā nidhikumbhīnaṃ ¹⁴ C² B² taṃ ¹⁵ I d add taṃ ¹⁶ C² omīti asukas-mim. ¹⁷ I d -āhi ¹⁸ Bā dhammade-. ¹⁹ Bā add sattamam. ²⁰ See Five Jātakas p 12, cfr. Weber, Ind Stud. , 128. ²¹ Bā veluvane. ²² Bā idāneva pubbepi devadatto. ²³ B² ppa- ²⁴ B² -kothakasa-, I d -kothakasa-.

hutvā nibbatti. Ath' ekassa sīhassa maṃsaṃ khādāntassa
 atthi gale laggi, galo uddhumāyi, gocaraṃ gaṇhituṃ na sak-
 koti, kharā vedanā vattanti¹. Atha naṃ so sakuno goca-
 rapasuto disvā sākāyā nilīno „kin te samma dukkhatīti“
 5 pucchi. So tam atthaṃ ācikkhi. „Ahan te samma etaṃ
 atthiṃ aṇeṇṇaṃ, bhayena² te mukhaṃ pavasiṃ na visahāmi,
 khādeyyāsi pi³ man“ ti. „Mā bhāyi samma, nāhan taṃ khā-
 dāmi, jīvitaṃ me dehīti“. So „sādhū“⁴ 'ti taṃ passena⁵ ni-
 pajjāpetvā „ko jānāti kiṃ p' esa karissatīti“⁶ cintetvā yathā
 10 mukhaṃ pidahituṃ na sakkoti tathā tassa adharotthe ca utta-
 rotthe ca dandakaṃ tṭhapetvā mukhaṃ pavasiṃ atthikoṭiṃ
 tuṇḍena pahari. Atthi patitvā gataṃ. So atthiṃ pātetvā sī-
 hassa mukhato nikkhamanto dandakaṃ tuṇḍena paharitvā pā-
 tento nikkhamitvā sākhaḃge nilīyi⁷. Sīho nīrogo⁸ hutvā eka-
 15 divasaṃ⁹ vanamahisaṃ vadhitvā khādati. Sakuno „vīmaṃ-
 sissāmi nan“ ti tassa uparibhāge sākāyā nilīyitvā tena sad-
 dhuṃ sallapanto¹⁰ paṭhamā gāthā āha:

1. Akaramhase te kiccaṃ yaṃ balāṃ ahuvamhase,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase. 29.

20 Tattha akaramhase te¹¹ ti bho sīha, maṃsaṃ¹² pi tava ekaṃ kiccaṃ
 akarimha, yaṃ balāṃ ahuvamhase ti yaṃ aṇhākaṃ balāṃ ahoṃ tena ba-
 lena tato kiñci ahāpetvā¹³ akarimha yeva¹⁴.

Taṃ sutvā sīho dutiyaṃ gāthā āha:

2. Mama lohitabhakkhassa niccaṃ luddāni kubbato
 25 dantantaragato santo taṃ bahūṃ yaṃ hi¹⁵ jīvasīti. 30.
 Taṃ sutvā sakuno itarā dve gāthā abhāsi:
 3. Akataññuṃ akattāraṃ katassa appatikāraṃ¹⁶
 yasmim kataññutā n' atthi niratthā tassa sevānā. 31.

¹ B¹ pavatīti, B² pavattati. ² B² dukkhaṃ ti. ³ P² add pana. ⁴ B² omitt
 pi. ⁵ B² vānapa-. ⁶ B² jānāti ko passati kiṃ me bhavissatīti. ⁷ all four
 MSS nilīyi. ⁸ all four MSS ni-. ⁹ B² add ekam. ¹⁰ B² -pento. ¹¹ B² add
 kiccaṃ. ¹² C² yaṃ. C² yaṃ corr. to maṃsaṃ. ¹³ C² āhāpetvā. C² āhāpetvā corr.
 to ahāpetvā. ¹⁴ C² seva. ¹⁵ B² yaṃ pi. ¹⁶ B² apatikāraṃ, B² aparikāraṇaṃ.

4. Yassa sammukhaciṇṇena mittadhammo na labbhati
anusuyyam¹ anakkosam² sanikaṃ³ tamhā apakkame ti. 32.

Tattha akataññum ti katagunam ajānantam, akattāran ti sayam kiñci
akaronam, sammukhaciṇṇenā ti sammukhe katena guṇena, anusuyya-
manakkosan ti tam puggalam na usūyanto³ na akkosanto⁴ sanikaṃ⁵ tamhā 5
puggalā⁶ apagaccheyyā⁷ ti

Evam vatvā so sakuno pakkāmi.

Satthā imam desanam⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā siho
Devadatto ahoṣi, sakuno pana aham evā“⁸ ti. J a v a s a k u ṇ a j ā t a k a ṃ .

9. Chavakajātaka.

10

Sabbam idam⁹ carimavatan¹⁰ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chabbaggiye¹¹ ārabba kathesi. Vatthum Vinaye
vitthārato āgatam eva. Ayam pan' ettha saṃkhepo. Satthā chab-
baggiye pakkosāpetvā „saccam kira tumhe bhikkhave nīce āsane
nisīditvā uce āsane nisinnassa dhammam desethā“¹² ti pucchitvā 15
„evam bhante“¹³ ti vutte te bhikkhū garahitvā „ayuttam bhikkhave
tumbhakaṃ mama dhamme agāravakaraṇam, porāṇakapaṇḍitā hi nīce
āsane nisīditvā¹² bāhiramante pi vācente garahiṃsū¹⁴“¹⁵ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā¹⁴ vayappatto ku-
ṭumbaṃ saṇṭhapesi¹⁵. Tassa bhariyā ambadohaṇi¹⁶ hutvā
tam āha: „icchām aham sāmi¹⁷ ambaṃ khāditu“¹⁸ ti. „Bhadde,
imasmim kāle ambaṃ n' atthi, aññam kiñci ambilaphalam¹⁸
āharissāmīti¹⁹“. „Sāmi, aham²⁰ ambaṃ labhamānā va jīvis- 25
sāmi, alabhamānāya²¹ me jīvitam n' atthīti“. So tassā paṭi-

¹ Ck ana-. ² Ck san-. ³ Ck suyanto, C^s suyanto, Bⁱ ussuyanto, B^d ussuyanto.

⁴ Ck na asakko-, Jⁱ na sakko-, B^d anakkosanto ⁵ so all tour MSS ⁶ B^d papapu- ⁷ B^d dhammade-, ⁸ B^d omit java and add ahamam ⁹ B^d idam

¹⁰ B^d makatan. ¹¹ B^d add bhikkhū ¹² B^d add uce āsane nisīdante ¹³

Bⁱ garahamakamsū. ¹⁴ B^d add so ¹⁵ Ck santhā- ¹⁶ B^d omit amba ¹⁷

Ck^s sāmiti. B^d sāmi icchāmham ¹⁸ B^d omit ambila ¹⁹ B^d add aha ²⁰ B^d

omit sāmi aham. ²¹ B^d -nā

baddhacitto „kahaṃ nu kho ambaṃ¹ labhissāmīti“ cintesi. Tena kho pana samayena Bārāṇasirañño uyyāne ambo dhuva-phalo hoti. So „tato ambapakkaṃ āharitvā inissā dohaḷaṃ paṭippassambhessāmīti“² rattibhāge uyyānaṃ gantvā ambaṃ
 5 abhirūhitvā³ sākāya sākhaṃ ambaṃ olokeno vicari⁴. Tassa tathā karontass’ eva ratti vibhāyi⁵. So cintesi: „sace idāni⁶ otaritvā gamissāmi disvā maṃ ‘coro’ ti gahessanti⁷, rattibhāge gamissāmīti“⁸. Ath’ ekaṃ viṭapaṃ abhirūhitvā nilīno acchi. Tadā Bārāṇasirājā purohitassa santike mante ganhāti⁹,
 10 so uyyānaṃ pavisitvā ambarukkkhamūle uccāsane¹⁰ nisīditvā ācariyaṃ nīcāsane¹¹ nisīdāpetvā mante ganhi¹². Upari nisīno¹³ cintesi: „yāva¹⁴ adhammiko ayaṃ rājā¹⁵ uccāsane nisīditvā mante ganhāti¹⁶, brāhmaṇo pi adhammiko yo nīcāsane¹⁷ nisīditvā¹⁷ vāceti, ahaṃ pi adhammiko yo mātugāmaṃsa vasaṃ
 15 gantvā mama¹⁸ jīvitaṃ aganetvā ambaṃ āharāmīti¹⁹“ so rukkhato otaranto ekaṃ olambanīsākhaṃ gahetvā tesaṃ ubhinnaṃ pi antare paṭiṭṭhāsi²⁰, „mahārāja, ahaṃ nattho, tvaṃ thūlo²¹, purohito mato²²“ ti āha. So raññā „kiṃkāraṇā“ ti puttḥo paṭṭhamaṃ gātham āha:

20 1. Sabbam idaṃ carimavataṃ²³, ubho dhammaṃ na passati²⁴,
 ubho pakatiyā cutā yo cāyaṃ²⁵ sajjhāpayati²⁶
 yo ca dhammaṃ adhīyati. 33.

Tattha sabbam idaṃ carimavataṃ²⁴ ti yaṃ ambohi rīhi janhī katam
 sabbam idaṃ kiccaṃ lāmakam nimmaritvādam adhammikaṃ, evaṃ attano cora-
 25 bhāvaṃ tesaṃ ca mantesu agaravaṃ garahitva puna itare²⁵ yeva garahanto

¹ *Boḍ* ambaphalaṃ ² *Boḍ* -bhi- ³ *Boḍ* idd nilīno ⁴ *Boḍ* vicarati. ⁵ *Ck* vibhāyi corr. to vibhāyi. *Ck* vibhāyi. *Li* vibhaya ⁶ *Boḍ* -neva ⁷ *Boḍ* maṃ disva ⁸ *Boḍ* gahissanti ⁹ *Ck* ganhati. *Boḍ* uggaṇhissāmīti ¹⁰ *Boḍ* uccāsane. ¹¹ *Boḍ* nīcāsane ¹² *Boḍ* uggaṇhiti. *Li* uggaṇhati. ¹³ *Boḍ* so upari nilīno ¹⁴ *Boḍ* omat yava. ¹⁵ *Boḍ* adds yo ¹⁶ *Ck* ganhati. *Boḍ* uggaṇhiti. *Boḍ* uggaṇhīti ¹⁷ *Li* adds uccāsane nisīnassa mantam ¹⁸ *Ck* -gamassa vāhasā mam. ¹⁹ *Boḍ* ahattissamati. *Boḍ* aharissāmīti. ²⁰ *Boḍ* paṭiṭṭhaya ²¹ *Boḍ* mulho. ²² *Boḍ* luddho. *Boḍ* uddo. ²³ *Ck* carimavataṃ. *Boḍ* carimam katam ²⁴ *Boḍ* -anti ²⁵ *Boḍ* add mante. ²⁶ *Boḍ* sajjhāpeti ²⁷ *Li* -makataṃ. *Boḍ* mamkataṃ. ²⁸ *Boḍ* add dve.

ubho dhammāṃ na passantīti¹ ādīm āna, tattha ubho ti² dve pi janā
garukārārahāṃ³ porāṇakadharmuṃ na passanti, tato ca dhammapakatite
cutā. dhammo hi parhamupattivasena pakati nāma, vuttam pi c' etaṃ:

Dhammo have⁴ pātur ahosi pubbe

pacehā adhammo udapādi loke ti.

5

yo cāyaṃ ti yo ca ayaṃ nīcāsane nisīditvā maṇḍe sajjhāpeti⁶ yo ca uccāsane⁷
nisīditvā adhiyati

Taṃ sutvā brāhmaṇo dutiyam gātham āha:

2. Nālīnaṃ bhojanam⁸ bhuñje suciṃ⁹ mamsūpasecanam¹⁰,
tasmā etaṃ na sevāmi dhammāṃ isibhi sevitaṃ ti. 34. 10

Tass' attho: abhaṃ hi bho imassa rañño santakam sālīnam odanam suciṃ
pandarāṃ nānapakārāya mamsavikatiyā sittaṃ¹¹ mamsūpasecanam¹² bhuñ-
jāmi, tasmā udare baddho hutvā etaṃ esitagamehi isibhi sevitaṃ dhammaṃ
na sevāmiti.

Taṃ sutvā itaro¹³ dve gāthā abhāsi:

15

3. Paribbajja, mahā loko¹⁴, pacant' aññe pi¹⁵ pāṇino,
mā tvaṃ adhammo ācarito¹⁶ asmā kumbham¹⁷ ivābhida¹⁸. 35.
4. Dhi-r-atthu taṃ yasālābham¹⁹ dhanalābham²⁰ ca brāhmaṇa
yā vutti viṃpātena adhammacaranena vā ti. 36.

Tattha paribbajjā 'ti ito aññattha gaccha, mahā²¹ ti ayaṃ loko nāma 20
mahā, pacantaññe²² pīti imasmim Jambudīpe aññe pi pāṇino pacanti²³, na
ayaṃ ev' eko rājā, asmā kumbhamivā²⁴ 'ti pāsāno ghaṭam viya, idam vuttaṃ
hoti: yaṃ tvaṃ²⁵ aññattha agantvā²⁶ idha vasanto adhammaṃ ācarasi²⁷ so
adhammo evam ācarito pāsāno ghaṭam viya mā taṃ²⁸ bhindī²⁹, dhīratthū³⁰
'ti gāthāya ayaṃ saṃkhepattho: brāhmaṇa yo esa evam tava yasālābho ca 25
dhanalābho ca³¹ dhi-r-atthu taṃ, garahāma taṃ mayā³², kasu³³ yasmā ayaṃ

¹ Ck passanti, C^s passāmi corr. to passān ² C^s pi ³ B^d ime dve. ⁴ B^c
garukārāra-, B^d garukārāra, C^s garukārāraha corr. to -rārahāṃ. ⁵ B^d vo corr. to ve,
B^c bāve ⁶ C^s -si ⁷ B^d uce ās-. ⁸ B^c odhanam, B^d odanam, citr Dh^p p. 215.
⁹ C^s B^d suci, B^c sukhi ¹⁰ B^d mamsu-, C^s -sevanam ¹¹ C^s sitta, B^c satta ¹²
C^s -sevanā, ¹³ C^s -ra, B^d -re ¹⁴ C^s paribbajjamhāloke, B^c paraniṃpajja pa-
hābrahme, B^d mahābrahme. ¹⁵ C^s -aññeṇa, C^s paccantaññeṇa corr. to pacan-,
B^c paccantaññepi, B^d paccattaññepi. ¹⁶ B^d acari. ¹⁷ C^s -bham corr. to bhām
¹⁸ B^c ivābhida, B^d ivābhida ¹⁹ C^s yasālā-, ²⁰ C^s mūhā, ²¹ B^c paccantaññe,
B^d paccattaññe. ²² B^d paccanti ²³ B^d -vābhida, ²⁴ C^s yaṃ taṃ ²⁵ C^s
āgantvā corr. to ag-, B^d āgantva ²⁶ C^s -rasi, C^s -rasi corr. to -rasi, B^c ācarasi,
B^d acarasi. ²⁷ B^c tvaṃ. ²⁸ B^d -diti ²⁹ B^d dhīratthutan ³⁰ B^c vānalobho
ca, B^d ceva dhanalābho ca, C^s omit dhanalābho ca. ³¹ C^s -hāma yaṃ, C^c
-hāma kam mayā corr. to -taṃ mayā

tayā laddhalābho āyatim apāyesu vinipātanahetu nāsampatti ca¹ adhammacaranena jīvitavutti nāma hoti. yā c' esā vutti iminā āyatīvinipātena idha adhammacaranena vā nippajjati kim tāya, tena tam evam vadāmīti.

Ath² assa dhammakathāya³ rājā pasīditvā „bho purisa,
5 kimjātiko sīti“ pucchī. „Caṇḍālo aham devā“⁴ 'ti. „Bho,
sace tvaṃ jātisampanno abhavissa rajjam te adassam⁵, ito
paṭṭhāya pana aham divā rājā bhavissāmi, tvaṃ rattim rājā
hohīti“ attano kaṇṭhe pilandhanapupphadāmaṃ tassa gīvāya⁶
pilandhāpetvā taṃ nagaraguttikaṃ akāsi. Ayaṃ nagaragutti-
10 kānaṃ kaṇṭhe rattapupphadāmalabhanassa⁷ vaṃso. Tato paṭ-
ṭhāya ca pana rājā tass⁸ ovāde ṭhatvā ācariye⁹ gāravaṃ katvā⁷
nīce āsane nisinno¹⁰ mante gaṇhi⁹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahosi. caṇḍālaputto pana aham evā“¹¹ 'ti.
15 Chavaka jātakam¹¹.

10. Sayhajātaka.

Sasamuddapariyāyan¹¹ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So¹² Sāvattihi-
yam piṇḍāya caranto ekaṃ abhirūpaṃ¹³ itthim disvā ukkaṇṭhito sā-
20 sane anabhirami¹⁴. Atha naṃ¹⁵ bhikkhū Bhagavato dassesum¹⁶.
So Bhagavatā¹⁷ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito¹⁸“ ti puṭṭho
„saccan“ ti vatvā „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti“ vutte taṃ atthaṃ ārocesi.
Satthā „kasmā tvaṃ evarūpe niyyānika-āsane pabbajitvā ukkaṇṭhi¹⁹.
pubbe paṇḍitā purohitaṭṭhānaṃ labhantā²⁰ naṃ²¹ paṭikkhipitvā pabba-
25 jimsū“²² ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto purohitassa brāhmaṇiṇiā kucchisimhi²² patisandhim

¹ *Bul* omit ca. ² *Ck* dhammikatāya. *Cs* dhammakathāya corr. to dhammikatāya?

³ *Ck* adassa. *Cs* adassa corr. to adassam. *Bul* dham dassam. ⁴ *Bul* -yam. ⁵ *Bul* -dāmapilandhana. ⁶ *Bul* -yassa. ⁷ *Bul* karitvā. ⁸ *Bul* nisīditvā. ⁹ *Bul* uggan-
hāti. ¹⁰ *Cs* javakajā-. *B* savajjā-. *Bul* add navamam. ¹¹ *Bul* -patisasan. ¹² *Bul*
add hi. ¹³ *Bul* add alankatapatiyattam. ¹⁴ *Bul* nābhiramati. ¹⁵ *Bul* omit nam.
¹⁶ *Bul* ārocesum. ¹⁷ *Ck* bhagava. *Bul* -to. ¹⁸ *Bul* add sī. ¹⁹ *Bul* ukkaṇṭhito
sīti. ²⁰ *Bul* -t upi. ²¹ *Bul* tam. ²² *Bul* -imhi.

gahetvā¹ rañño puttena saddhim ekadivase jāyi². Rājā „atthi
 nu kho me koci puttena saddhim ekadivase jāto“ ti amacce
 pucchi. „Atthi mahārāja purohitassa putto“ ti. Rājā
 nam³ āharāpetvā dhātinaṃ datvā puttena saddhim ekato va⁴
 paṭijaggāpesi, ubhinnaṃ pi ābharaṇāni c’ eva pānabhojanādāni 5
 ca ekasadisān’ eva ahesuṃ. Te vayappattā ekato va Takka-
 silaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā āgamaṃsu. Rājā put-
 tassa oparajjam’ adāsi, mahāyaso ahosi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājaputtena saddhim ekato va⁴ khādati pivati sa-
 yati, aññamaññaṃ viśāsō thiro ahosi. Aparabhāge rājaputto 10
 pitu accayena rajje paṭiṭṭhāya mahāsampattiṃ anubhavi. Bo-
 dhisatto cintesi: „mayhaṃ sahāyo rajjam anusāsati⁶, sallak-
 khitaṃ yeva kho⁷ pana mayhaṃ purohitaṭṭhānaṃ dassati,
 kim me gharāvāsena, pabbajitvā vivekam anubrūhessāmīti“ so
 mātāpitaro vanditvā pabbajjaṃ anujānāpetvā mahāsampattiṃ 15
 chadḍetvā⁹ ekako¹⁰ va nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā
 manorame bhūmibhāge paṇṇasālaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pab-
 bajitvā abhiñña ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlaṃ
 kīlanto vihaṃsi. Tadā rājā nam³ anussaritvā „mayhaṃ sahāyo
 na paññāyati, kahaṃ so“ ti pucchi. Amaccā tassa pabbajita- 20
 bhāvaṃ ārocetvā „ramaṇīye kira vanasaṇḍe vasatīti“ āhaṃsu.
 Rājā tassa vasanokāsaṃ pucchitvā Sayhaṃ¹¹ nāma amaccaṃ¹²
 „gaccha, sahāyaṃ me gahetvā ehi, purohitaṭṭhānaṃ assa das-
 sāmīti“ āha. So „sādhū“ ti paṭisunitvā Bārāṇasito nik-
 khamma¹³ anupubbena paccantaḡāmaṃ patvā tattha khandhā- 25
 vāraṃ ṭhapetvā vanacaraṃkehi¹⁴ saddhim Bodhisattassa vasano-
 kāsaṃ gantvā Bodhisattaṃ paṇṇasāladvāre suvaṇṇapaṭimaṃ
 viya nisinnaṃ¹⁵ disvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā katapaṭi-
 santhāro „bhante, rājā te¹⁶ purohitaṭṭhānaṃ dātukāmo āga-

¹ *Id* gāhītvā. ² *Id* vijāyi. ³ *Id* tam. ⁴ *Id* omīti va. ⁵ *Id* upa-. ⁶ *Id* -sāsātīti. ⁷ *Id* so, C^{ks} ko khā. ⁸ all four MSS. -hi- ⁹ C^{ks} chadḍetvā. ¹⁰ *Id* ekato, C^s ekato corr. to ekako. ¹¹ *Id* sayhaṃ. ¹² C^s adds pakkosāpetvā. ¹³ *Id* nikkhamitvā C^s nikkamma. ¹⁴ *Id* -rikehi. ¹⁵ C^s -nīno. ¹⁶ C^s ti, *Id* tuyhaṃ.

manam¹ icchatīti² āha. Bodhisatto „titṭhātu, purohitatṭhānam
 aham sakalam Kāsikosalam Jambudīparajjam cakkavattisirim
 eva vā labhanto pi na gacchissāmi³, na hi paṇḍitā sakim jahi-
 takilese puna gāhanti, sakim jahitam hi nuṭṭhubhakkheḷasa-
 5 disam⁴ hotīti⁵“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Sasamuddapariyāyam⁶ mahim sāgarakuṇḍalam
 na icche saha nindāya, evam Sayha⁷ vijānhi⁸. 37.

2. Dhi-r-atthu nam⁹ yasalābham dhanalābham ca brāhmaṇa
 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena vā. 38.

10 3. Api ce pattam ādāya anāgāro¹⁰ paribbaje
 sā eva¹¹ jīvika seyyo¹² yā cādhammena esanā. 39.

(Cfr. supra II p. 122).

4. Api ce pattam ādāya anāgāro¹³ paribbaje
 aññam ahimsayan lōke api rajjena tam varan ti. 40.

15 Tattha sasamuddapariyāyam¹⁴ ti pariya¹⁵ vuccati parivāro samudde
 parivāretvā tuteṇa cakkavālapabbatena saddhim samuddasamkhātēna vā¹⁶ pari-
 vāreṇa saddhim ti attho, mahim¹⁷ sāgarakuṇḍalam ti sāgaramajhe dīpa-
 vasena thitattā tassa kuṇḍalabhūtan ti attho, nindāyā¹⁸ ti jhānasukhasampannam
 pabbajjam chaletvā¹⁹ issariyam gāhiti imāya nindāya. Sayhā²⁰ ti tam nā-
 20 menālapati, vijānhi²¹ dhammam vijavāhi, yā vutti vinipātenā ti yā
 purohitatṭhānavasena²² laddha yasalābhadhanalābhavutti jhānasukhena tato²³
 attavinipātanaśamkhātēna vinipātena tato²⁴ gantvā issariyamadamattasā adham-
 macaraṇena vā hoti tam vuttam dhi-r-atthu, pattam ādāya²⁵ ti bhikkhūbhājanam
 gahetvā, anāgāro²⁶ ti api aham agāravirahito parakulesu carēyyam²⁷, sā eva²⁸
 25 jīvika ti sā eva me²⁹ jīvika seyyo varatarā³⁰, yā cādhammenā ti yā ca
 adhammena esanā, idam vuttam hoti yī adhammena esanā tato esa va jīvika
 sundaratarā ti, ahimsayan ti avihethento, api rajjena³¹ ti evam param
 avihethento kapālahatthassa mama jīvikakappanam rajjena pi varan uttaman ti

Iti so punappuna³² yācantam³³ pi tam patikkhipi. Sayho³⁴
 30 pi tassa manam alabbhitvā³⁵ vanditvā gantvā³⁶ tassa anāga-
 manabhāvam rañño ārocesi.

¹ B¹ adds vo, B² te. ² B¹ āga- ³ C¹ -khela-, B¹ muthukhela-, B² duthukhela- ⁴ B¹
 -parisāsam. ⁵ B¹ seyha ⁶ B¹ -nāhi ⁷ B¹ tam. ⁸ B¹ -re ⁹ B¹ yeva. ¹⁰ B¹
 seyyā ¹¹ B¹ -parisāsan ¹² B¹ parisāso ¹³ B¹ cakkavala ¹⁴ B¹ omit mahim
¹⁵ B¹ chaddhe-. ¹⁶ B¹ seyha. ¹⁷ B¹ -nā- ¹⁸ B¹ viticchavasena. B¹ mahic-
 chāvasena ¹⁹ B¹ jhānam sukhato, B¹ jānasukhato ²⁰ B¹ ito ²¹ B¹ cariyam
²² B¹ yeva. ²³ B¹ omits me, B¹ evam eva. ²⁴ B¹ -ro ²⁵ B¹ -nam ²⁶ B¹
 -to. ²⁷ B¹ seyyo. B¹ seyho ²⁸ B¹ add tam ²⁹ B¹ āgantvā

Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi, apare pi bahū sotāpatti-phalādīni sacchikarimsu) Tadā rājā Anando ahosi, Sayho² Sāriputto. purohitaputto³ aham evā ti. Sayhajātakaṃ⁴. Viva ravaggo⁵ paṭhamo. 5

2. PUCIMANDAVAGGA.

1. Pucimandajātaka.

Uṭṭhehi corā ti. Idam Satthā Veluvane viharanto āyasmantaṃ Mahāmoggallānaṃ ārabha kathesi. There⁶ kira Rājagahaṃ nissāya⁷ Araṇṇakuṭikāya viharante⁸ eko coro nagaradvāragāme 10 ekasmiṃ gehe sandhim chinditvā hatthasāraṃ⁹ ādāya palāyitvā therassa kuṭiparivenaṃ pavisitvā „idha mayham ārakkho bhavissatiti“, therassa paṇṇasālamukhe¹⁰ nipajji. Thero tassa pamukhe sayitabhāvaṃ ūtvā tasmiṃ āsaṃkam katvā „corasāmsaggo¹¹ nāma na vaṭṭatīti“ nikkhamitvā „mā idha sayīti“ nīhari¹². So coro tato nik- 15 khamitvā padaṃ mocetvā¹³ palāyi. Manussā ukkam ādāya corassa padānusārena tattha āgantvā tassa āgaṭṭaṭṭhānaṭṭhitaṭṭhānanisinnatṭhānasayitaṭṭhānāni disvā „coro ito āgato, idha tṭhito, idha nisinno, iminā tṭhānena palāto, na diṭṭho no“ ti ito c' ito ca pakkhanditvā¹⁴ adisvā va paṭigatā¹⁵. Punadivase thero pubbaṇhasamaye¹⁶ Rājagahe 20 piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭṭhikānto Veluvanaṃ gantvā taṃ pavattiṃ Satthu ārocesi. Satthā „na kho Moggallāna tvaṃ nēva āsaṃkitabba-yuttakaṃ¹⁷ āsaṃki¹⁸. porāṇakapaṇḍitāpi āsaṃkiṃsū¹⁹.“ ti vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

¹ B¹ dhammade- ² B¹ seyyo, B² seyyo ³ B¹ tāpaso pana. ⁴ B¹ seyya - dasamaṃ. ⁵ B¹ kalīṅgavaggo. ⁶ B¹ -ro ⁷ B¹ upani- ⁸ B¹ -to ⁹ B¹ kattasā-, B¹ hatthena sā-. ¹⁰ B¹ -lāya patimukhe. B¹ -lāya pamukhe. ¹¹ B¹ corena saddhim samsaggo. ¹² C¹ sayitīhari ¹³ B¹ bhedāpetvā ¹⁴ B¹ pakkau-. ¹⁵ B¹ pati-. ¹⁶ B¹ -yaṃ ¹⁷ B¹ sauki- ¹⁸ B¹ āsaṃkaṃ kari-. ¹⁹ B¹ āsaṃkaṃ karimsū.

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto nagarassa susānavane nimbarukkhe¹ devatā
 hutvā nibhatti. Ath' ekadivasam nagaradvāragāme katakam-
 macoro taṃ susānavanam pāvisi. Tadā² pana tattha nimbo
 5 ca assattho cā 'ti dve jetṭhakarukkā³. Coro nimbarukkhasa⁴
 mūle bhaṇḍikaṃ ṭhapetvā nipajji. Tasmim pana kāle cora⁵
 gaḥetvā nimbasūle⁶ uttāsenti. Atha sā devatā cintesi: „sace⁷
 manussā āgantvā imam coram gaṇhissanti imassa⁸ nimbarukkhasa⁶
 sākham chinditvā sūlam katvā etaṃ uttāsessanti⁹, evaṃ sante
 10 rukkho nassissati, handa naṃ ito nīharissāmi¹⁰“ sā tena sadāhiṃ
 sallapantī paṭhamam gātham āha:

1. Uṭṭhehi cora, kiṃ sesi, ko attho supinena te,
 mā taṃ gaḥesum rājāno gāme kibbisakārakan ti. 41.

Tattha rājāno ti rājapurise sandhāya vuttam. kibbisakārakaṃ ti dī-
 15 runasāhasikarorakamamakārakam.

Iti naṃ vatvā „yāva taṃ rājapurisā na gaṇhanti tāva añ-
 ñattha gaḥchā¹¹“ 'ti bhāyāpetva palāpesi. Tasmim palāte aś-
 satthadevatā dutiyam gātham āha:

2. Yan nu coram gaḥessanti gāme kibbisakārakan
 20 kiṃ tattha pucimandassa vane jātassa tiṭṭhato ti. 42.

Tattha vane jātassa tiṭṭhato ti nimbo¹² vane jāto c' eva thito ca.
 devataṃ¹³ pana tattha nibhattatā rukkhasamudācari¹⁴ eva samudācari¹⁴.

Taṃ sutvā nimbadevatā tatiyam gātham āha:

- a. Na tvaṃ assattha jānāsi mama corassa c' antaram¹⁵:
 25 coram gaḥetvā rājāno gāme kibbisakārakan
 appenti¹⁶ nimbasūlasmin, tasmim me¹⁷ samkate¹⁸ mano
 ti. 43.

¹ Pīl -kkha. ² B'd add ca. ³ P'd adds santi. ⁴ B'd -kkha. ⁵ C's -ro. ⁶ P'd -lena. ⁷ B'd add ettha. ⁸ B'd -ssesa. ⁹ C's nimba. ¹⁰ B' attāseyyam. P'd uttāseyyamnti. ¹¹ B'd gaḥchāhi. ¹² B'd rukkho. ¹³ B'd -ti. ¹⁴ B'd -cari. ¹⁵ C's mantaran. ¹⁶ C' abbenti. B' apenti. C's accenti. ¹⁷ C's ce. ¹⁸ C' sam-
 kamato. B' saṅgate.

Tattha assatthā 'ti purīmanayen' eva tasmiñ nibbattadevatān¹ samudā-
carati, mama corassa cantaran ti mama corassa ca ekato avasanakāraṇaṃ.
appenti² nimbasūlasmin ti imasmiñ kāle rājāno³ coraṃ nimbasūle āvu-
nanti⁴, tasmiñ me samkate mano ti tasmiñ kāraṇe mama cittaṃ sanikati.
sace⁵ hi imaṃ sūle āvunissanti⁶ vimānaṃ me nassissati, attha sākāya olaṃ- 5
bessanti, vimāne me kuṇapagandho bhaviṣṣati, tenāha: evaṃ⁷ palāpesin ti⁷

Evaṃ tāsāṃ devatānaṃ aññamaññaṃ sallapantīnaṃ ñeva⁸
bhaṇḍasāmikā ukkāhatthā padānusārena āgantvā corassa sayi-
taṭṭhānaṃ disvā „ambho idāni⁹ coro uṭṭhāya palāto¹⁰ ti, na
laddho no¹¹ coro, sace alabhissāma¹² imass' eva¹³ nimbassa 10
mūle vā āvunitvā¹⁴ sākāya vā olambetvā āgamissāmā¹⁵ 'ti
vatvā ito c' ito ca pakkhanditvā coraṃ adisvā va gatā. Te-
saṃ¹⁶ sutvā assatthadevatā catutthaṃ gātham āha:

1. Samkeyya samkitabbāni, rakkheyya¹⁹ nāgataṃ bhayaṃ.
anāgatabhayā dhīro ubho loke avekkhatīti. 44. 15

Tattha rakkheyya²⁰ nāgataṃ bhayaṃ ti dve anāgatabhayāni duttha-
dhammikaṃ c' eva samparāyikaṃ ca, tesu pāpamitte parivajjento²¹ duttha-
dhammikaṃ rakkhati, tiṇi ducceṇitāni parivajjento²² samparāyikaṃ rakkhati.
anāgatabhayā ti anāgatabhayahetukaṃ²³ bhayaṃ bhāyamāno dhīro paṇito
puriso pāpamittasamsaggam na karoti, tihi²⁴ dvārehi ducceṇitom na carati. 20
ubho loke ti evaṃ bhāyanto h' esa idhalokaṃ aralokasamikkhāte ubho loke
avekkhati oloketi, olokayamāno idhalokabhayaṃ pāpamitte vajjeti²⁵ para-
lokabhayaṃ pāpakammam²⁶ na karotīti

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
assatthe nibbattadevatā Sāriputto²⁸ ahoṣi. nimbadevatā aham evā²⁹ 25
'ti. Pucīmanadajātakaṃ³⁰.

¹ B'd -tā. ² Ck abbentīti. C's accentīti. ³ C's B'i omitt imasmiñ, kāle rājāno ⁴ B'd āvunanti. C's P'd āvunanti. ⁵ C's same. ⁶ C's B'i -ni-. ⁷ B'd etam. B'i tenāham etam. ⁸ P'i -pesi, B'd -pemi, B'd add attho. ⁹ B'd -pentīnāññeva. ¹⁰ B'd -neva. ¹¹ Ck palāyano. C's palāyato. ¹² C's -te. ¹³ B'i labhissāmi. P'd labhissāma. ¹⁴ C's imassa va nam. ¹⁵ B'i imas-eva, P'd imassevanam. ¹⁶ Ck B'i -ni-, B'd āvunetvā. ¹⁷ B'd ga-. ¹⁸ P'd adds vacanam. ¹⁹ B'd -yyā. ²⁰ C's B'd -yyā. ²¹ P'd -jjanto. ²² B'd -tam. ²³ B'd add pi. ²⁴ Ck vajjesi. P'i vi-vajjeti, B'd vissajjeti. ²⁵ B'd pāpam. ²⁶ B'd dhammade-. ²⁷ B'd ānando. ²⁸ B'd add pathamam.

2. Kassapamandiyajātaḥa.

Api Kassapa mandiyā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ mahallakabhikkhū¹ ārabha katesi. Sāvattiyam kir' eko kulaputto kāmesu ādīnavam disvā Satthu santike pab-
 5 bajitvā kammaṭṭhāne anuyutto nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Tas-
 sāparabhāge² mātā kalam akāsi. So mātu accayena pitaraṃ ca
 kaniṭṭhabhātikaṃ ca pabbājetvā Jetavane vasitvā³ vassūpanāyikasamaye
 cīvarapaccayassa sulabhataṃ sutvā ekaṃ gāmakavāsaṃ⁴ gantvā tayo
 pi tatth' eva⁵ vassam upagantvā vutthavassā⁶ Jetavanam eva aga-
 10 manisu⁷. Daharabhikkhu Jetavanassāsannaṭṭhāne⁸ „sāmaṇera theram⁹
 vissāmetvā¹⁰ āneyyāsi, aham puretaram gantvā pariveṇam paṭijaggis-
 sāmīti“ Jetavanam pāvisi. Mahallakathero saṇikam¹¹ gacchati¹².
 Sāmaṇero punappuna sīsena uppilento viya „gaccha bhante“ ti tam
 balakkārena neti. Thero „tvam mam avasam¹³ ānesīti“¹⁴ puna ni-
 15 vattitvā koṭito paṭṭhāya gacchati. Tesam evam ānāmaññaṃ kalaham
 karontānaṃ nēva suriyo¹⁵ atthaṃgato¹⁶, andhakāro jāto. Itaro pi
 pariveṇam sammajjitvā udakam paṭṭhapetvā¹⁷ tesam āgamanam apas-
 santo ukkam gahetvā paccuggantvā¹⁸ te āgacchante disvā „kiṃ cirā-
 yitthā“ ti pucchi. Mahallako tam kāraṇam katesi. So te dve pi
 20 vissāmetvā¹⁹ saṇikam²⁰ ānesi. Tam divasaṃ Buddhupaṭṭhānass' okā-
 sam²¹ na labhi. Atha nam dutiyadivase Buddhupaṭṭhānam āgantvā
 vanditvā²² nisinnam Satthā „kadā āgato sīti“ pucchi. „Hiyyo bhante“
 ti. „Hiyyo āgantvā ajja Buddhupaṭṭhānam karosīti“²³. So „āma
 bhante“ ti vatvā tam kāraṇam ācikkhi. Satthā mahallakam²⁴ gara-
 25 hitvā „na esa idān' eva evarūpaṃ kammaṃ karoti, pubbe pi akāsi,
 idāni pana tena tvam kilamito, pubbe²⁵ paṇḍite kilamesīti“ vatvā tena
 yācito atitān āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsinigame²⁶ brāhmanakule nibbatti. Tassa

¹ Bīd -kam- ² Bīd tassa ap- ³ so all four MSS instead of vasi, te? ⁴ C^s -kavā- corr. to -kāvā-, Bīd gāmava-. ⁵ C^k tatthe, C^s tattha ⁶ C^k vutta-, Bīd vutha-. ⁷ Bī āg-, Bī āgamanisu. ⁸ C^s -nassa asana corr. to -āsana-, Bīd -nassa āsanna-. ⁹ Bīd -nera tvam theram. ¹⁰ Bīd visāmetvā. ¹¹ C^s sani- corr to sani-, Bīd sani-. ¹² C^k gacchā ti ¹³ Bīd attano vasam. ¹⁴ Bīd annessati. ¹⁵ C^k -ye. ¹⁶ Bīd atthaṃgamito. ¹⁷ Bīd upathap-. ¹⁸ Bīd paccuggamanam katvā. ¹⁹ Bīd visāmitvā. ²⁰ C^k sani-. C^s sani- corr. to sani-. ²¹ Bīd -nassa ok-. ²² Bīd omits vanditvā. ²³ C^k karohīti. ²⁴ Bīd add theram. ²⁵ Bīd add pi. ²⁶ C^s kāsizāme, Bīd kāsikanī-

vayappattassa¹ mātā kalam akāsi. So mātu sarīrakiccam katvā
 māsaddhamāsaccayena ghare vijjamānaṃ dhanam dānam datvā
 pitaraṃ ca kaniṭṭhabhātaraṃ ca² gahetvā Himavantapadese
 devadattiyam vakkalam gahetvā isipabbajjam pabbajitvā uñ-
 chācariyāya mūlaphalehi³ yāpento ramaṇīye vanasaṇḍe vasi. 5
 Himavante pana vassāratte acchinnadhāre deve vassante na
 sakkā hoti khandhamulāṃ⁴ khaṇitum⁵ na phalāphalāni⁶ ca,
 paṇṇāni ca patanti, tāpasā yebhuyyena Himavantato otaritvā⁷
 manussapathe vasanti. Tadā Bodhisatto pi⁸ pitaraṃ ca kaniṭ-
 ṭhabhātaraṃ ca gahetvā manussapathe vasitva puna Himavante 10
 pupphitaphalite⁹ te ubho pi gahetvā Himavante attano assa-
 mapadam āgacchanto assamassāvidūre¹⁰ suriye atthamente¹¹
 „tumhe saṇikam¹² āgaccheyyātha. ahaṃ purato gantvā assa-
 maṃ paṭijaggissāmīti“ vatvā te ohāya gato. Khuddakatāpasō
 pitarā saddhiṃ saṇikam¹³ gacchanto taṃ kaṭippadese¹⁴ sīsena 15
 uppilento¹⁵ gacchati¹⁶. Mahallako „tvam¹⁷ maṃ na¹⁸ attano
 ruciya ānesīti“ paṭinivattitvā koṭito paṭṭhāya āgacchati.
 Evaṃ tesam kalaham karontānaṃ nēva andhakāro ahoṣi.
 Bodhisatto pi paṇṇasālam sammajjitvā udakam upaṭṭhapetvā¹⁹
 ukkam ādāya paṭipatham āgacchanto²⁰ te disvā „ettakam 20
 kalam kiṃ karitthā²¹“ ti āha. Khuddakatāpasō pitarā kata-
 kāraṇam kathesi. Bodhisatto ubho pi te saṇikam²² netvā
 parikkhāram paṭisāmetvā pitaram nahāpetvā²³ pādadhovana-
 makkhanapiṭṭhisambāhanāni²⁴ katvā aṅgārakapallam²⁵ upaṭṭha-
 petvā paṭippassaddhakilamatham²⁶ pitaram upanisīditvā „tāta, 25
 taruṇadārakā nāma mattikabhājanasadisā, mulutten²⁷ eva bhij-

¹ *Bd* add kāle. ² *Cks* omitt kaniṭṭhabhātaraṇa ³ *B* vanamūlaphalehi, *Bd* vanamūlaphalāphalehi. ⁴ *Bd* kanda-. ⁵ *Ck* khani-, *Cs* khani- corr. to khami-.
⁶ *Bd* phalāni. ⁷ *Bd* nikkhamitvā. ⁸ *Bd* omitt pi. ⁹ *Bd* pupphite-. ¹⁰ *Cs* assāvi-.
¹¹ *Bd* atthaṅgamite. ¹² *Ck* *Bd* saṇi-, *Cs* saṇi- corr. to saṇi-. ¹³ *Bd* saṇi-,
Cs saṇi- corr. to saṇi-. ¹⁴ *Bd* kaṭiṇhāre. ¹⁵ *Bd* viya. ¹⁶ *Bd* add tam
 balakkārena neti ¹⁷ *B* tam. ¹⁸ *Bd* omitt na. ¹⁹ *Bd* upathā-, *Bd* add
 atticirāyati ²⁰ *Bd* ga- ²¹ *Bd* karissathā ²² *Cs* saṇi- corr. to saṇi- ²³ *Ck*
 nāhā-, *Bd* nhā- ²⁴ *Bd* -nādīm ²⁵ -llakam ²⁶ *Cs* -saddham-.

janti, sakiṃ bhinnakālato paṭṭhāya puna na sakkā honti gha-
ṭetuṃ, te akkosante pi mahallakehi¹ adhivāsetabbā² ti vatvā
pitaraṃ ovadanto³ imā gāthā āha⁴:

1. Api Kassapa mandiyā yuvā sapati⁵ hanti vā,
- 5 sabbān taṃ khamate dhīro, paṇḍito taṃ titikkhati. 45.
2. Sace pi santo vivadanti khippaṃ sandhiyare⁶ puna,
- bālā pattā va bhijjanti, na te samatham ajjhagū. 46.
3. Ete bhiyyo samāyanti⁷ sandhi tesāṃ na jirati
- yo cādhipannaṃ jānāti yo ca jānāti desanaṃ. 47.
- 10 4. Eso hi uttaritaro bhāravāho dhurandharo
- yo pares⁸ ādhipannānaṃ sayāṃ sandhātum arahatīti. 48.

Tattha Kassapa ti pitaraṃ nāmaṇālapati, mandiyā ti mandabhāvena⁹
tarunatāya, yuvā sapati hanti vā ti tarunadārako akkosati pi paharati pi,
dhīro ti dhikkatapāpo¹⁰, dhī¹⁰ vuccati paṇḍita, tāya samannāgato ti pi attho,
15 itaraṃ pana imassa¹¹ vevacanaṃ, ubhayenāpi sabbān taṃ bālādārakehi katam
aparādham mahallako dhīro paṇḍito sahaṭi titikkhati dasseti, sandhiyare
ti puna mittabhāvena sandhiyanti ghaṭiyanti. bālā pattā vā ti bālāka pana
mattikapattā¹² va bhijjanti, na te samatham ajjhagū ti te bālāka appamatta-
kama pi vivadama katvā veravūpasamaṇaṃ¹³ na viṇḍanti¹⁴ nādhigacchanti, ete
20 bhiyyo ti ete dve janā bhinnāpi puna samāgacchanti, sandhiṃ mittasandhi,
tesaṃ ti tesāṃ ũeva dvinnaṃ¹⁵ na jirati, yo cādhipannaṃ ti yo ca attanā¹⁶
ādhipannaṃ atikkantaṃ asmiṃ katam dosaṃ jānāti, desanaṃ ti yo ca tena
attano dosaṃ jānanta¹⁷ pi na¹⁸ accayadesanaṃ¹⁹ jātigāhitaṃ²⁰ jānati,
yo paresādhipannānaṃ ti yo paresaṃ ādhipannānaṃ dosena²¹ dhihātūnaṃ²²
25 aparādhakārakānaṃ²³, sayāṃ sandhātum arahatīti tesu akhamaṇtesu pi
ehi bhaddramukha uddesaṃ ganha atthakatham suna bhāvanam²⁴ ammuṇṇa kasmā
paribāhīro hoṣiṭi evaṃ sayāṃ sandhātum arahati mettabhāvaṃ ghaṭeti²⁵, eso²⁶
evarūpo mettāvihāri uttaritaro mettabhārasa²⁶ mittadhurāya ca vahanato bha-
ravāho ti ca dhurandharo ti ca samukham gacchatīti

¹ C^{ks} -kolu ² C^{ks} -bbo. ³ B^{ul} ovādento ⁴ B^{ul} abhāsi ⁵ B^{ul} sampati. ⁶
C^s B^{ul} -dhiyare. ⁷ C^s samāsentī ⁸ B^{ul} mandiyabhā- ⁹ C^s dikk- cori. to
dhikk-, B^{ul} dhitapāpo, B^{ul} vīgatapāpo, and adds vīriyavā. ¹⁰ C^s B^{ul} dhi, B^{ul}
dhirā. ¹¹ B^{ul} -sseva ¹² C^{ks} -kā-. ¹³ B^{ul} -samatham ¹⁴ C^{ks} viṇḍati. ¹⁵ B^{ul}
has added sandhi ¹⁶ B^{ul} -no ¹⁷ C^s -te ¹⁸ B^{ul} desitaṃ in the place of pi
nam ¹⁹ C^s -dosānaṃ, C^{ks} -dosanaṃ ²⁰ B^{ul} pati-. ²¹ B^{ul} dosena abhi-
bhū- ²² B^{ul} -dhakārānaṃ ²³ C^{ks} suna bhāvanam, C^s suna bhāvanam corr. to
suna-, B^{ul} suna bhāvanam, B^{ul} suka bhāvanam. ²⁴ B^{ul} mitta-. ²⁵ C^s so. ²⁶
C^s B^{ul} mitta-, B^{ul} mettabhāva-sa

Evam Bodhisatto pitu ovādaṃ akāsi¹. So pi tato pa-
bhuti² ahoṣi sudanto³.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
pitā tāpaso mahallakathero ahoṣi. khuddakatāpaso sāmaṇero, pitu ovāda-
dāyako pana aham evā⁵” ti. Kassapaṃandiyajātakaṃ⁶. 5

3. Khantivāḍijātaka.

Yo te hatthe ca pāde cā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ kodhanaṃ⁸ ārabba kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā kathi-
tam eva. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „kaṃ⁹ tvaṃ¹⁰ akkodhanassa
Buddhassa sāsane pabbajitvā kodhaṃ¹¹ karosi, porāṇakapaṇḍitā sarīre 10
pahārasahas¹² patante¹³ hatthapādakaṇṇanāśāsu¹⁴ chijjamaṇesu¹⁵
parassa¹⁶ kodhaṃ¹⁷ na karimsū¹⁸” ti vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārānasiyaṃ Kalābu¹⁹ nāma Kāsirājā²⁰ rajjaṃ
kāresi. Tadā Bodhisatto aṣṭikoṭivibhave brāhmaṇakule
nibbattitvā Kuṇḍakakumāro²¹ nāma māṇavo hutvā vayap- 15
pato Takkasilāyaṃ²² sabbasippāni uggaṇhitvā kuṭumbani saṇ-
ṭhapetvā mātāpitunnaṃ accayena dhanarāsiṃ oloketvā „imaṃ
dhanam uppādetvā mama nātakā agahetvā va gatā, mayā pa-
etaṃ gahetvā gantuṃ vaṭṭatīti²³ sabbam taṃ²⁴ dhanam viceyya²⁵
dānavasena yo yaṃ arahati²⁶ tassa taṃ²⁷ datvā Himavantaṃ 20
pavisitvā pabbajitvā phalāphalena yāpento ciraṃ vasitvā lo-
ṇambilasevanatthāya manussapathaṃ gantvā²⁸ anupubbena Bā-
rānasiṃ patvā rājuṃyāne vasitvā punadvase nagare bhikkhāya
caranto senāpatissa gehadvāraṃ²⁹ sampāpuṇi. Senāpati ssa
niyāpathe³⁰ paṣiditvā gharaṃ pavesetvā attano paṭiyādita- 25

¹ B^d adāsi. ² C^s ppa- ³ Bⁱ danto hoti sunando, B^d danto hoti sudanto ⁴
B^d dhammade-. ⁵ B^d add dutiyaṃ. ⁶ B^d kodhanabhikkhum. ⁷ B^d add pana
⁸ B^d add bhikkhu ⁹ C^s kodhanam ¹⁰ B^d -ssena. ¹¹ Bⁱ parivāraṇtesu, B^d paha-
raṇtesu ¹² C^k adds ca. ¹³ so C^k; C^s -ne. B^d chindamānesu ¹⁴ B^d piparesam
¹⁵ B^d -pu ¹⁶ C^s kāsī-, B^d kāsika-. ¹⁷ B^d kuṇḍala-. ¹⁸ B^d -laṃ. B^d add
gantvā ¹⁹ B^d omīti tam. ²⁰ Bⁱ visajjeyya, B^d visajjeyyā cori to viceyyā ²¹
B^d āharati ²² B^d tassa tam tam ²³ B^d āg- ²⁴ B^d nivesanadvā- ²⁵ B^d -thesu.

bhojanam¹ bhojetvā paṭiññam gahetvā tatth' eva rājuyyāne
 vasāpesi. Ath' ekadivasam Kalāburājā surāmadamatto² nāṭa-
 kaparivuto³ mahantena yasena uyyānam gantvā maṅgalasilā-
 paṭṭe sayanam attharāpetvā ekissā piyamanāpāya itthiyā
 5 amke⁴ sayi, gītavāditanaccesu chekā nāṭakitthiyo gītādīni pa-
 yojayimsu, Sakkassa devaraṇṇo viya mahāsampatti⁵ ahosi, rājā
 niddam okkami. Atha tā itthiyo „yass' atthāya mayam gītā-
 dīni payojayāma so niddam upagato, kin no gītādīhiti“ vīṇā-
 dīni turiyāni tattha tatth' eva chaddetvā uyyānam pakkantā
 10 pupphaphalaphallavādīhi palobhiyamānā⁶ uyyāne abhiramiṃsu.
 Tadā Bodhisatto tasmim uyyāne sampupphitasālamūle⁷ pab-
 bajāsukhena vīṇāmento mattavaravāraṇo viya nisinnu hoti.
 Atha tā itthiyo caramānā tam disvā „etha ayyā ti“, yo¹⁰ etas-
 mim rukkhamūle pabbajito nisinnu yāva rājā¹¹ pabujjhati tāv'
 15 assa santike kiñci kiñci¹² sunamānā nisīdissāmā¹³ 'ti gantvā
 vanditvā parivāretvā nisinnā „amhākam kathetabbayuttakam
 kiñci¹⁴ kathethā“ 'ti vadimsu. Bodhisatto tāsam dhammam
 kathesi. Atha sā itthi amkam cāletvā rājānam pabodhesi.
 Rājā pabuddho tā apassanto „kham gatā vasaliyo“ ti āha.
 20 „Etā mahārāja gantvā ekam tāpasam parivāretvā nisīdimisū“.
 'ti¹⁵. Rājā kupito¹⁶ khaggaṃ gahetvā „sikkhāpesāmi nam kū-
 ṭaṭaṭilaṃ“ ti vegena agamāsi. Atha¹⁷ tā itthiyo rājānam kud-
 dham¹⁸ āzacchantam disvā tāsū¹⁹ vallabhatarā gantvā raṇṇo
 hatthā²⁰ asim gahetvā rājānam vūpasamesum. So āgantvā
 25 Bodhisattassa santike thatvā „kimvādī tvaṃ samaṇā“ 'ti
 pucchi. „Khantivādī mahārāja“ 'ti. „Kā esā khanti nāmā“
 'ti. „Akkosantesu paharantesu paribhāsantesu akujjhana-
 bhāvo“ ti. Rājā „passissāmi“²¹ dāni te khantiyā atthibhāvan²²

¹ Bī -yārikam-, Bḍ patiyaditam- ² Bḍ suramatto. ³ Bḍ chekanataka- ⁴ Bḍ
 ange. ⁵ Ck^s -ttim- ⁶ Bḍ -bha-. ⁷ Bḍ supu- ⁸ Bḍ ahosi ⁹ Bḍ omit ti.

¹⁰ C^s so ¹¹ Bḍ adds na ¹² Bḍ add dhammam. ¹³ Bḍ adds dhammam.

¹⁴ Bḍ add so. ¹⁵ Bḍ kuppi-. ¹⁶ Ck^s add nam. ¹⁷ Bḍ kudḍhabhava ¹⁸

Bḍ tassa, Bḍ tāsū corr to tassa. ¹⁹ Bḍ hatthe ²⁰ Bḍ vimamsissāmi.

ti coraghātakaṃ¹ pakkosāpesi. So attano cārittena pharasuṇ ca
 kaṇṭakakasaṇ ca ādāya kāsāyanivāsano rattamāladharo āgantvā
 rājānaṃ vanditvā „kiṃ karomīti²“ āha. „Imaṃ coraṃ duṭṭha-
 tāpasāṃ gahetvā kaḍḍhitvā³ bhūmiyaṃ pātetvā kaṇṭakakasaṃ
 gahetvā purato⁴ pacchato⁴ ubhosu ca passesu⁵ 'ti catusu pi 5
 passesu dve pahārasahassam assa⁵ dehīti“. So tathā akāsi.
 Bodhisattassa chavi⁶ chijji⁷, cammaṃ chijji⁴, maṃsaṃ chijji⁷,
 lohitaṃ paggharati. Puna rājā „kiṃvādī tvaṃ bhikkhū“ 'ti
 āha. „Khantivādī mahārājā 'ti, tvaṃ pana mayhaṃ camman-
 tare khantīti maññasi⁸, na⁹ mayhaṃ cammantare khanti, tayā 10
 pana¹⁰ daṭṭhuṃ asakkuṇeyye¹¹ hadayabbhantare mama khanti
 patitṭhitā, mahārājā“ 'ti. Puna coraghātako „kiṃ karomīti“
 pucchi. „Imassa kūṭajaṭiḷassa ubho hatthe chindā¹²“ 'ti. So
 pharasuṇ gahetvā gaṇḍiyā¹³ ṭhapetvā hatthe chindī. Atha
 naṃ „pāde chindā“ 'ti āha. Pāde¹¹ chindi. Hatthapādakoṭṭhi 15
 ghaṭacchiddehi lākhāraso¹⁵ viya lohitaṃ paggharati. Puna¹⁶
 rājā „kiṃvādī sīti“ pucchi. „Khantivādī¹⁷ mahārājā¹⁸, tvaṃ
 pana mayhaṃ hatthapādakoṭṭisu khanti atthīti maññasi¹⁹, n'
 atth' esā ettha, mayhaṃ hi²⁰ khanti gambhīraṭṭhāne patitṭhitā“
 ti. So „kaṇṇanāsāṃ assa chindā¹²“ 'ti āha. Itaro kaṇṇa- 20
 nāsāṃ chindi. Sakalasarīraṃ lohitaṃ²¹ ahosi. Puna naṃ
 „kiṃvādī nāma tvaṃ“ ti pucchi. „Mahārājā khantivādī nāma,
 mā kho pana tvaṃ kaṇṇanāsakoṭṭisu²² patitṭhitāssa²³ khantīti
 maññasi, mama khanti gambhīre hadayabbhantare patitṭhitā“
 ti. Rājā „kūṭajaṭiḷa, tava khantiṃ²⁴ tvaṃ eva ukkhipitvā ni- 25
 sīdā²⁵“ 'ti Bodhisattaṃ hadaye pādena paharītvā pakkāmi.
 Tasmīṃ gate senāpati Bodhisattassa sarīrato lohitaṃ puñ-

¹ Ck^s -ghātāni. ² B^d -mi devā ti ³ B^d āka- ⁴ B^d add ca ⁵ B^d -ssāni
 and omīti assa. ⁶ Ck^s -vīm ⁷ Bⁱ bhijji ⁸ Ck^s maññasi. Bⁱ maññesi ⁹ B^d
 natthi. Bⁱ atthi. ¹⁰ B^d omīti pana ¹¹ C^s -yyo, B^d -yyam ¹² B^d
 -dāhi ¹³ Bⁱ bhaṇḍikāya. B^d bhaṇḍikāyam ¹⁴ B^d add pi. ¹⁵ B^d -sasadiso
¹⁶ B^d add pi. ¹⁷ B^d add meva ¹⁸ B^d -jā ti ¹⁹ Ck^s -tisū ti maññasi.
²⁰ B^d omīti hi ²¹ B^d lohitaṃ paggharanam. ²² C^s -tisū. B^d -nāsikakoṭṭisu.
²³ Bⁱ patitṭhitassa. B^d patitṭhita corr. to -tassa ²⁴ Ck^s Bⁱ -ti. ²⁵ B^d sanni-

chitvā¹ hatthapādakaṇṇanāsakoṭiyo sātakakaṇṇe katvā² Bodhisattāṃ saṇikaṃ³ nisidāpetvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā „sace bhante tumhe kujjhitukāṃā tumhesu katāparādhassa⁴ rañño va kujjheyyātha mā aññesan“ ti yācanto paṭhamāṃ
5 gātham āha:

1. Yo te hatthe ca pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chedayi
tassa kujjha mahāvīra, mā raṭṭhaṃ vinasā⁵ idan ti. 49.

Tattha mahāvīra⁶ 'tu mahāvīriya, mā raṭṭham vinasā⁷ idan ti idam niraparādham Kāsiraṭṭham⁸ mā vināsesi⁹.

10 Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Yo me hatthe ca pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chedayi
ciraṃ jīvatu so rājā, na hi kujjhanti mādisā ti. 50.

Tattha mādisā ti mama sadisā khattabalaṇa samannāgatā paṇḍitā ayaṃ mam akkosi paṭibhavi¹⁰ pabho chindī bhūḍi¹¹ na¹² kujjhanti.

15 Rañño uyyānā nikkhamantassa Bodhisattassa cakkhupathaṃ vijāhanakāle yeva ayaṃ cattālīsasaḥassādhikāni¹³ dve yojana-satasahassāni¹⁴ bahalā¹⁵ mahāpaṭhavi¹⁶ balitthaddhasāṭako¹⁷ viya phalitā¹⁸. avicito jālā nikkhamitvā rājānaṃ kuladattikena rattakambalena¹⁹ pārupanti²⁰ viya gaphi. So uyyānadvāre
20 yeva paṭhaviṃ pavisitvā²¹ Avicimahanīraye patiṭṭhali. Bodhisatto²² taṃ divasaṃ eva²³ kālam akāsi. Rājāpurisā²⁴ ca nāgarā ca gandhamālādibūpabattā āgantvā Bodhisattassa sarīra-kiccam karimsu²⁵. Keci paṇḍu: Bodhisatto pana²⁶ Himavan-tam eva gato ti, taṃ abhūtaṃ.

¹ C¹ pucchi- corr. to puñhi-, B¹ puñci- - B¹ thapetva ² C¹ B¹ sam- corr. to sanī-, B¹ satikam. ³ B¹ parādhassa, B¹ katapa- corr. to pa-. ⁴ B¹ vināsa, B¹ vinassa corr. to vināsa ⁵ B¹ kāsikara- ⁶ B¹ vinassesi, B¹ vinassati ⁷ B¹ -bhāsi B¹ -bhāvi corr. to -bhāsi ⁸ C¹ chindīti ⁹ B¹ tam na. ¹⁰ B¹ catunahutādhikāni. ¹¹ B¹ dvī ¹² C¹ bahalām. C¹ baḍām ¹³ C¹ khalī-, B¹ khalitasādhako, B¹ khalibaddhasāṭako corr. to khalitaddha- ¹⁴ C¹ phalitā, C¹ pā- corr. to pba-. ¹⁵ C¹ ratanakaṇṇa- ¹⁶ C¹ -ti, B¹ parumpantam, B¹ pārupanti corr. to -tam. ¹⁷ B¹ add va ¹⁸ B¹ add pi ¹⁹ B¹ -sam tattheva. ²⁰ B¹ rājāpariyā, B¹ rājāparisā ²¹ B¹ akamsu. ²² B¹ puna

3. Abu atītamaddhāne samaṇo khaṇṭidīpano,
taṃ khaṇṭiyā tveva hitaṃ Kāsīrājā achedayi. 51.
4. Tassa kammaṣa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
yaṃ Kāsīrājā vedesi nirayaṃhi samappito ti 52.

imā¹ dve² abhisambuddhagāthā.

5

Tattha atītamaddhāne ti atīte addhāne, khaṇṭidīpano ti adhivāsa-
nakhaṇṭisaṃvaṇṇaṇo³, achedayīti mārāpesi, ekacce pana therā Bodhisattassa
puna hatthapādā⁴ ghaṭṭita ti vadanti, tam pi abhūtaṃ eva, samappito ti
patiṭṭhito.

Satthā imaṃ desanaṃ⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo- 10
dhānesi: (Saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi,
bahū⁶ sotāpattiphalādini pāpuṇṇiṃsu) „Tadā Kalābu Kāsīrājā⁷ Deva-
datto ahosi, senāpati Sāriputto, khaṇṭivādatāpaso⁸ aham eva“ ti.
Khaṇṭivādijātakaṃ⁹.

4. Lohakumbhijātaka.

15

Dujjīvitān ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosala-
rājānaṃ ārabbhū kathesi. Tadā kira Kosalarājā rattibhāge catun-
naṃ nerayikasattānaṃ¹⁰ saddaṃ suṇi, eko dukāraṃ eva bhaṇi. eko
sakāraṃ. eko nakāraṃ, eko sokāraṃ¹¹. Te kira atītabhave Sāvatthi-
yaṃ nēva paradārikā rājaputtā ahesuṇi. Te paresaṃ rakkhitaḡopite 20
mātugāme aparajjhitvā cittakeḡuṇi kilantā¹² bahuṃ¹³ pāpakammaṃ
katvā maraṇacakkena chinnā Sāvattthi-sāmaṇte¹⁴ catūsu¹⁵ lohakumbhīsu
nibbattā saṭṭhivassa-ahasāni¹⁶ tattha pacitvā¹⁷ uggaṭā lohakumbha-
mukhavatṭṭiṃ¹⁸ disvā „kadā nu kho imamaḡhā dukkhā muccissāma¹⁹..
'ti cattāro pi mahautena saddena anu paṭipāṭiyā viraviṃsu. Rājā 25
tesaṃ saddaṃ sutvā maraṇabhayaṭajjito²⁰ nisinnako va aruṇaṃ utṭha-
pesi¹. Aruṇuggamaṇavelāya brāhmaṇā āgantvā rājānaṃ sukhasaṇi-
taṃ² pucchimaṃsu. Rājā „kuto me ācariyā²³ sukhasaṇitaṃ⁴, aṇṇāhaṃ

¹ Ck^s ime ² B^d adds gāthā. ³ B^d -khaṇṭiyā sampanno, B^d -khaṇṭisaṃvaṇṇaṇo.

⁴ B^d -dakaṇṇasā ⁵ B^d dhammaḡe-. ⁶ B^d aṇṇe bahu. ⁷ B^d kāsīkarāja.

⁸ B^d -dī-, and add pana ⁹ B^d add tatiyaṃ. ¹⁰ Ck^s -kā-, C^s -kāṇamsattānaṃ.

¹¹ B^d -raṇṭi ¹² B^d kilanti. ¹³ B^d bahu ¹⁴ B^d -tā ¹⁵ Ck^s B^d -usu. ¹⁶

Ck^s satṭṭhiṃ-, C^s satṭhiṃ- corr to satṭhi-. ¹⁷ Ck^s pacci- ¹⁸ Ck^s -vaṭṭhiṃ, B^d

-kumbhisukhapathaṃ, B^d -kumbhimukhavatṭhiṃ corr. to -vattim ¹⁹ B^d muṇṇi-.

²⁰ Ck^s -tā. ²¹ B^d utṭhā-. ²² B^d sukhaseyyaṃ sayitaṃ, B^d sukhasaṇitaṃ corr.

to sukhaseyyaṃ sayitaṃ. ²³ Ck^s -ya ²⁴ B^d sukhama-

evarūpe cattāro bhīmsanakasadde supīn¹ ti. Brāhmaṇā hatthe dhu-
 nimisu². „Kim ācariyā³ ti³. „Sāhasikasaddā mahārājā⁴ ti. „Sap-
 paṭikammā⁵ appaṭikammā⁶ ti⁵. „Kāmaṃ appaṭikammā⁶, mayam pana
 susikkhitā mahārāja⁷. „Kim katvā paṭibāhissathā⁸ ti. „Mahārāja.
 5 paṭikammaṃ pana⁷ mahantaṃ sakkā⁹ kātuṃ¹⁰. mayam pana sabba-
 catukkayaññaṃ¹¹ yajitvā hāressāmā¹² ti. „Tena hi khippam cattāro
 hatthi cattāro asse cattāro usabhe cattāro manusse ti¹¹ laṭukikasaku-
 nikā¹² ādiṃ katvā cattāro cattāro pāṇe gahetvā sabbacatukkayaññaṃ
 yajitvā mama sotthibhāvaṃ karoṭhā¹³ ti āha. „Sādhu mahārājā¹⁴ ti
 10 yen¹⁵ attho tam gahetvā yaññāvātaṃ paccupaṭṭhapesuṃ, bahū pāṇe
 thūṇupanite katvā ṭhapesuṃ, „bahū¹⁶ macchamaṃsam khādissāma¹⁷.
 dhanam labhissāmā¹⁸ ti ussāhappattā¹⁹ ahesuṃ²⁰. „idam laddhuṃ
 vaṭṭati devā²¹ ti aparāparam caranti. Mallikā devī rājānam upa-
 saṃkamitvā „kin nu kho mahārājā brāhmaṇā ativiya umhāyanta²²
 15 vicarantīti²³ pucchi. „Devi²⁴ kim tuyh²⁵ iminā, tvaṃ attano yasen²⁶
 eva mattā pamattā, dukkham pana amhākam eva na jānā-iti²⁷.
 „Kim mahārājā²⁸ ti. „Devi²⁹. aham evarūpaṃ nāma asotabbam
 supiṃ. tato³⁰ imeṣaṃ saddānaṃ sutattā³¹ kin bhavi-satitī³² brāhmaṇe
 pucchim. brāhmaṇā tumhākaṃ mahārāja rajjassa vā bhogānaṃ vā
 20 jīvitaṃ vā āntarāyo paññāyati³³, sabbacatukkena³⁴ yajitvā sotthi-
 bhāvaṃ karissāmā³⁵ ti vadimsu. te mayham vacanaṃ gahetvā yaññā-
 vātaṃ katvā yena yen³⁶ attho tassa tassa kāraṇā āgacchantīti³⁷.
 „Kim pana deva meṣaṃ saddānaṃ nipphattiṃ sadevake loke agga-
 brāhmaṇaṃ³⁸ pucchitthā³⁹ ti. „Ko esa devi⁴⁰ sadevake loke ag-
 25 gabrāhmaṇo nāmā⁴¹ ti. „Mahāgotamo Sammāsambuddho⁴² ti. „Devi⁴³
 Sammāsambuddho me na pucchito⁴⁴ ti. „Tena hi gantvā pucchathā⁴⁵
 ti. Rājā tassā vacanaṃ sutvā⁴⁶ bhuttapātārāso rathavaram abhi-
 ruyha⁴⁷ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā pucchi. „aham bhante
 rattibhāge cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchim⁴⁸, te⁴⁹ sabbacatuk-

¹ *But* sunomi. ² *But* nīsunutva nissidāsu. *But* dhumutvā nīsidāsu. ³ *But* add
 uttre. ⁴ *Cs* -mmam. ⁵ *But* add pucchi. ⁶ *But* -mmam. *But* sapattikammam cori
 to -mmā. ⁷ *Cs* adds na. ⁸ *But* sakkaram. ⁹ *But* adds vattati. ¹⁰ *But* -kkam-.
¹¹ *But* omīti ti. ¹² *But* -ke. ¹³ *But* -lu. ¹⁴ *But* add bahu. ¹⁵ *Ck* -hapa-
¹⁶ *But* hutvā. ¹⁷ *Cs* yeva. ¹⁸ *Ck* umbhā. *But* umpa-. *But* nmma-. ¹⁹ *Ck* *But*
 -vī. ²⁰ *Ck* -kamevā ti, *Cs* -kam mevā ti. *But* -kam eva janatīti. *But* -kam meva
 na jānāsi cori to -kameva-. ²¹ *But* devī. ²² *But* add me. ²³ *But* -aññā-
 yissatīti. ²⁴ *But* adds yaññaṃ. ²⁵ *Ck* -no, *Cs* -nā cori to nam. ²⁶ *But* puc-
 chatā. ²⁷ *Cs* *But* -vī. ²⁸ *But* gahetvā. ²⁹ *But* āruyha. ³⁰ *Ck* pucchi cori to
 -mū. *Cs* *But* -ī. ³¹ *But* adds sabbe. *But* sabba.

kayaññaṃ yajitvā sotthim karissāma' 'ti vatvā yaññāvāṭakakammaṃ¹ karonti. tesam saddānaṃ sutattā mayham kim bhavissatīti. „Na kiñci mahārāja, nerayikasattā dukkham anubhavanta evaṃ viraviṃsū 'ti². na ime saddā³ idāni tayā va⁴ sutā⁵, porāṇakarājūhi⁶ pi sutā⁷ yeva. te pi brāhmaṇe pucchitvā pasughātayaññaṃ⁸ kattukāmā hutvā⁹ 5 paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā na karimsu, paṇḍitā tesam saddānaṃ antaram kathetvā mahājanaṃ vissajjāpetvā sotthim akaṃsū“ 'ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmim Kāsīgāme⁹ brāhmaṇakule nib- 10 battitvā vayappatto¹⁰ kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīññaṃ¹¹ uppādetvā jhānakīlaṃ kilanto Himavante ramaṇīye vanasaṇḍe vasati. Tadā Bārāṇasirājā catunnaṃ nerayikānaṃ ime cattāro sadde sutvā bhūtasito iminā va niyāmena brāhmaṇehi „tiṇṇam antarāyānaṃ aññataro bhavissatīti, 15 sabbacatukkayaññaṇaṃ naṃ¹² vūpasameśsamā“ 'ti vutte samapāṭicchi. Purohito brāhmaṇehi saddhim yaññāvāṭaṃ paccupatthāpesi, mahājano thūnūpanīto ahosi. Tadā Bodhisatto mettābhāvanāṃ purecārikaṃ katvā dībbena cakkhunā lokaṃ olovento imaṃ kāraṇaṃ disvā „ajja mayā gantum vaṭṭati, 20 mahājanassa sotthim¹³ bhavissatīti“ iddhibalena vehāsaṃ uppatitvā Bārāṇasirañño uyyāne otaritvā maṅgalasilāpaṭṭe kaṇcanarūpakaṃ¹⁴ viya nisīdi. Tadā purohitassa jeṭṭhantevāsiko ācariyaṃ upasaṃkamitvā „nanu ācariya amhākaṃ vedesu¹⁵ paraṃ¹⁶ māretvā sotthikaraṇaṃ¹⁷ nāma n' atthīti“ āha. Puro- 25 hito „tvam rājadhanaṃ va¹⁸ nayasi¹⁹, mayam bahum²⁰ macchaṃ²¹ khādissāma²², tuṇhī²³ hohīti²⁴“ taṃ paṭibāhi. So

¹ *Bd* -vāte kammam. ² *Bd* add vatvā. ³ *B* imesam saddānaṃ, *Bd* ime saddā corr. to -saddānaṃ. ⁴ *Bd* eva corr to va ⁵ *Ck* suna. *B* sutatāte, *Bd* sutā corr. to sutabhāvo. ⁶ *Ck* *B* -jūti, *C* -jūti corr to -jūhi ⁷ *Ck* sunā. ⁸ *B* -ghata-, *Bd* -ghāta- corr to -ghata- ⁹ *Bd* kāsikagā-. ¹⁰ *Bd* add kāmesu ādinavaṃ disvā. ¹¹ *Bd* abhiñña ca samāpattiyo ca. ¹² *Bd* taṃ ¹³ *Ck* sotthim, *Bd* sotthi ¹⁴ *B* -rūpato, *Bd* -rupako ¹⁵ *Bd* bede-, *B* devesu. ¹⁶ *Bd* pānam. ¹⁷ *Ck* -nan, *Bd* -kāraṇa ¹⁸ *B* omits va, *Bd* ca crossed over. ¹⁹ *Bd* rakhasi. ²⁰ *C* *B* -u. ²¹ *Bd* macchamaṇisaṃ. ²² *Bd* add dhanam labhis-sāma. ²³ *Bd* -i ²⁴ *Bd* hohiti, *Ck* hoti

- „nāhaṃ ettha saḥāyo bhavissāmīti“ nikkhamitvā rājuyyānaṃ
 gartvā Bodhisattaṃ diṣvā vanditvā katapaṭisanthāro ekaman-
 taṃ nisīdi. Bodhisatto „kiṃ māṇava rājā dhammena rajjaṃ
 kāretīti“¹ pucchi. „Bhante, rājā dhammena rajjaṃ kāreti“,
 5 rattibhāge pana cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchi, brāh-
 maṇā ‘sabbacatukkayaññaṃ yajitvā sotthiṃ karissāmā’² ‘ti
 vadiṃsu, rājā pasughātakammaṃ³ katvā attano sotthiṃ
 kātukāmo, mahājano thūṇūpanīto, kiṃ nu kho bhante tum-
 hādisānaṃ sīlavantānaṃ tesāṃ saddānaṃ nipphattiṃ vatvā⁴
 10 mahājanaṃ maraṇamukhā mocetuṃ na⁵ vaṭṭatīti“. „Māṇava,
 rājā amhe na jānāti, mayā pi taṃ na jānāma, imesaṃ⁶
 pana saddānaṃ nipphattiṃ jānāma, sace rājā amhe upasaṃ-
 kamitvā puccheyya rājānaṃ nikkamkhaṃ katvā kathessāmā”⁷
 ‘ti. „Tena hi bhante muhuttaṃ idh’eva botha, ahaṃ rājānaṃ
 15 ānessāmīti“. „Sādhu māṇava“ ‘ti. So gantvā raṇṇo taṃ
 atthaṃ ārocetvā rājānaṃ ānesi. Rājā Bodhisattaṃ vanditvā
 ekamantaṃ nisinno pucchi: „saccaṃ kira tumhe mayā suta-
 saddānaṃ nipphattiṃ jānathā“⁸ ‘ti. „Āma mahārājā“⁹ ‘ti.
 „Kathetha bhante“ ti. „Mahārāja, ete purimabhaye paresāṃ
 20 rakkhitagopitesu¹⁰ cārittaṃ āpajjitvā Bārānasi-sāmate catūsu¹¹
 lohakumbhīsu nibhattā kaṭhine¹² khāralohodake¹³ phenudde-
 hakaṃ pacamānā¹⁴ tiṃsavassasahassāni¹⁵ adho gantvā kum-
 bhitalaṃ āhacca uddhaṃ ārohaṇā tiṃsavassasahassen’¹⁶ va¹⁶
 kālena kumbhimukhaṃ diṣvā bahi oloketvā cattāro janā catasso
 25 gāthā paripuṇṇaṃ katvā vattukāmāpi tathā kātuṃ na¹⁷ sak-
 kontā ekekam eva akkharāṃ katvā¹⁸ puna lohakumbhīsu¹⁹

¹ B^d -resiti ² B^d -resi ³ B^d -ghāta- ⁴ B^d diṣvā ⁵ B^d omitt na. ⁶ C^s imassa. ⁷ B^d katheyyāmī ⁸ B^d jīnā- ⁹ B^d -ja jīnīmī ¹⁰ B^d add para-
 dāresu. ¹¹ C^s Bⁱ catu- ¹² Bⁱ pakkuthite, B^d cattāro janāpakkuthite ¹³ Bⁱ
 khāralomodakena. B^d khāralorodakena. ¹⁴ C^s pañca-. B^d pacca-. ¹⁵ Bⁱ so
 thitissa saḥassāni, P^d tiṃ savassasahassāni ¹⁶ Bⁱ sathivassa-, P^d tiṃ vassa-
 corr. to sathivassa- ¹⁷ B^d a ¹⁸ B^d vatvā. ¹⁹ B^d -bhi.

yeva nimuggā tesu dukāraṃ vatvā nimuggasatto¹ evaṃ vattu-
kāmo ahoṣi:

1. Dujjīvitāṃ ajīvimba² ye sante³ na dadamhase⁴,
vijjamānesu bhogesu dīpaṃ nākamha⁵ attano ti⁶, 53.

na pana sakkhīti⁷ vatvā Bodhisatto attano nānena tam gā- 5
thaṃ paripuṇṇaṃ katvā kathesi. Sesāsu pi⁸ es' eva nayo,
tesu sakāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

2. Saṭṭhivassasahassāni paripuṇṇāni sabbaso,
niraye paccamānānaṃ kadā anto bhavissatīti. 54.

Nakāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā: 10

3. N' atthi anto kuto anto na anto patidissati,
tadā hi pakataṃ pāpaṃ mama tuyhaṃ ca mārisā 'ti. 55.

Sokāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

4. So hi¹⁰ nūna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū sīlasampanno kābāmi kusalaṃ bahun ti. 56. 15

Tattha dujjīvitaṃ ti tīni duceartāni carantā dujjīvitaṃ lāma-
kaṃ jīvitaṃ jīvanti nāma so pi tad eva sarabhāyāha dujjīvitaṃ ajīvimbā¹¹
'ti, ye sante¹² na dadamhase¹³ ti ye mayā deyyadhamme ca patiggābhe
ca vijjamāne¹⁴ yeva na dadāma¹⁵. dīpaṃ nākamhā¹⁶ ti attano patitthaṃ na
karimhā¹⁷, sabbaso ti sabbākūrena. paripuṇṇānīti anūnāni anadhikāni, 20
paccamānānaṃ ti ambhakaṃ imasmīṃ niraye paccamānānaṃ, natthi anto
ti ambhakaṃ asukakāle nāma mokkha bhavissatīti evaṃ kālaparicchedo n' atthi,
kuto anto ti kena kāraṇena anto paññāyissati. na anto ti antaṃ datthu-
kāmaṇaṃ pi no dukkhassa anto¹⁸ na patidissati¹⁹. tadā hi pakataṃ ti tas-
miṃ kāle mārisa mama²⁰ tuyhaṃ ca pakataṃ pāpaṃ pakatthaṃ kataṃ atibahum 25
eva kataṃ, tathā hi pakataṃ ti pi pātho. tena kāraṇena²¹ kataṃ yena²²

¹ C^k -ggā- corr. to -ggo-. B² -ggā-. ² C^s ajimha, B² -tamajīvamhā, B^d -tama-
majīvamhā. ³ C^s se sante corr. to -to. B² yasano, P^d yesam no. ⁴ Bⁱ dīdā-
mase, P^d dadāmhase ⁵ C^s dīpaṃ nākamma corr to kamha, C^k dīpaṃ nā-
kamma, Bⁱ dīppaṃ na kamham, P^d dīpaṃ nākamhām corr. to -ham. ⁶ B^d add
taṃ gāthaṃ paripuṇṇaṃ kātuṃ. ⁷ B² nasakkhinti. P^d nasakkhinti corr. to nā-.
⁸ C^s sesāpisu corr. to sesāpi. ⁹ P^d omit vatvā ¹⁰ B^d ham. ¹¹ C^k ajimhā
corr. to ajīvimhā, Pⁱ ajīvamhā ¹² C^s sante corr to santo, Bⁱ sauto corr. to
saṃ no? ¹³ Bⁱ dadāmaṃso, P^d dadāmhase ¹⁴ B^d saṃvijj-. ¹⁵ B^d dadamhā.
¹⁶ Bⁱ na kumbamattano, P^d na kamhamattano corr. to nā-. ¹⁷ B^d -hā. ¹⁸
B^d add pi. ¹⁹ Bⁱ ati-, P^d pati corr. to pati-. ²⁰ B^d mamañca. ²¹ C^k add
anto. ²² B^d yeva

tassa anto va¹ datthum na sakkā ti² attho, mārisā 'ti mayā sadisa³. piyā-lapanam etam etesaṃ⁴, nūnā⁵ 'ti ekamsatthe nipāto, so aham ito gantvā yoniṃ mānusiṃ laddhā vadaññū silasampanno hutvā ekamsen' eva bahuni kusalaṃ karissāmi⁶, ayam ettha attho.

- 5 Iti Bodhisatto ekamekaṃ⁷ gātham vatvā „mahārāja, so nerayikasatto imaṃ gātham paripuṇṇaṃ katvā vattukāmo attano pāpassa mahantatāya tathā kātum⁸ uāsakkhi, iti so attano kammavipākaṃ anubhavanto viravi⁹, tumhākaṃ etassa saddassa savanapaccayā antarāyo nāma n' atthi, tumhe mā
10 bhāyathā^{10a} 'ti rājānaṃ saññāpesi. Rājā mahājānaṃ vissajjā-petvā suvaṇṇabheriṃ carāpetvā yaññāvātaṃ viddhaṃsāpesi. Bodhisatto mahājānaṃ sotthiṃ katvā katipāhaṃ vasitvā tatth' eva gantvā aparihīnajjhāno Brahmaloce uppajji.

- Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā¹² jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
15 purohitamāṇavo¹⁴ Sāriputto ahoṣi. tāpaso¹⁴ aham evā¹⁴ 'ti. Loha-kumbhijātakaṃ¹⁵.

5. Maṃsajātaka.

- Pharusā vata te vācā ti. Idam Satthā Jetavane viha-ranto Sāriputtattherena pītavirecanānaṃ¹⁶ dinnarasapiṇḍapātāṃ¹⁷
20 ārabha katesi. Tadā kira Jetavane ekacce bhikkhū snehavirecanāṃ¹⁸ piyimsu, tesam rasapiṇḍapātena¹⁹ attho hoti, gilānupaṭṭhākā „rasabhattam āharissāmā¹⁹ 'ti Sāvatthiyaṃ²⁰ pavisitvā odanikagharavīthiyaṃ²¹ piṇḍāya caritvāpi²² rasabhattam alabbhivā nivattiṃsu. Thero divātaraṃ piṇḍāya pavisamāno te bhikkhū disvā „kiṃ āvuso atipage²³ va nivattathā²³ 'ti
25 pucchi. Te tam atthaṃ ārocesuṃ. Thero „tena hi ethā²³ 'ti te ga-

¹ B¹ anto ca, C^{1a} omit anto va. ² B¹ sakkotiti. B¹ sakkatipi corr. to sakkotiti.

³ B¹ -sā. ⁴ B¹ omit etesaṃ. ⁵ B¹ sohaṃ nūnā, B¹ nūnā corr. to sohaṃ nūnā.

⁶ B¹ -māti ⁷ B¹ -ka. ⁸ B¹ kathetum ⁹ B¹ vicarati, B¹ vicaranti ¹⁰ B¹ -yitthā. ¹¹ B¹ dhammade-. ¹² B¹ add saccāni pakāsetvā. ¹³ B¹ purohitaje-

thantevāsikamāṇavo. ¹⁴ B¹ add pana. ¹⁵ B¹ add catuttham. ¹⁶ B¹ pitam-.

¹⁷ B¹ dinnam-. ¹⁸ B¹ rasapitavi-, B¹ pitavi- corr. to snehavi- ¹⁹ B¹ -pin-

dena. ²⁰ B¹ -iṃ ²¹ C¹ -kam-, C¹ -kambhara- corr. to -kabhara-, B¹ otanī-

kaghara-. ²² B¹ -tvā va, B¹ omits pi. ²³ B¹ ativiyaṇṇaṃ, B¹ atipage corr. to

ativiyaṇṇaṃ.

hetvā tam eva vīthim agamāsi¹. Pūretvā rasabhattam adamsu. Gilānu-
 paṭṭhākā vihāram² āharitvā gilānānam adamsu. te paribhuñjīmsu.
 Ath' ekadivasam dhammasabhāyam³ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
 thero kira⁴ pītavirecanānam upaṭṭhāke rasabhattam alabhitvā nik-
 khamante gahetvā odanikagharavīthiyam caritvā bahum' rasapiṇḍa-
 pātam⁶ pesesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
 kathāya sannisīnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhik-
 khave idāni⁷ Sāriputto va` maṃsam labhi⁸. pubbe pi muduvācā¹⁰
 piyavacanam vattum chekā paṇḍitā labhiṃsu“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Ath' ekadivasam eko miga-
 luddako bahum maṃsam labhitvā yānakam pūretvā „vikkiṇi-
 sāmīti“ nagaram āgacchati. Tadā Bārāṇasi-vāsikā cattāro
 seṭṭhiputtā nagarā nikkhamitvā ekasmiṃ maggasabhāgaṭṭhāne¹¹
 kiñci¹² diṭṭhasutam samullapantā¹³ nisīdiṃsu. Tesu eko seṭ-
 ṭhiputto tam maṃsayānakam¹⁴ disvā „etaṃ luddakam maṃ-
 sakhaṇḍam āharāpessāmīti“ pucchi. „Gaccha āharāpehīti“.
 So upasamkamitvā „are¹⁵ luddaka, dehi me maṃsakhaṇḍam“
 ti āha. Luddako „param kiñci yācantena nāma piyavacanena
 bhavitabbam, tayā kathitavācāya anucchavikam¹⁶ maṃsakhan-
 ḍam labhissasīti¹⁷“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Pharusā vata te vācā samma¹⁸ yācanako c' asi¹⁹,

kilomassa²⁰ sadisī vācā, kilomam samma dadāmi te ti. 57.

Tattha kilomassa sadisīti pharusataya²¹ kilomaka sadisīti, kilomam
 samma dadāmi te ti banda ganha idam te vācāya sadisam kilomam dammiti 25
 nīrasam²² salomakam²³ kilomam masakhaṇḍam²⁴ ukkhipitva adāsī-

Atha nam aparo seṭṭhiputto „kin ti vatvā yācīti“²⁵ puc-
 chi. „Are¹⁵ ti vatvā²⁶ ti. So „aham pi nam yācissāmīti“ vatvā

¹ B'd add te ² B'd rasabhattam ³ B'd add bhikkhu ⁴ B' gilānā. B'd gilāna
⁵ B'd -hu. ⁶ B'd add vihāram āharitvā ⁷ B'd -neva. ⁸ B'd vara B' omits va.
⁹ B' -itta B'd -i corr to -itttha ¹⁰ B'd -cāya. ¹¹ B'd maggasamipathāne. ¹² Ck
 kiñci kiñci ¹³ B'd sallapantā ¹⁴ C' has added pure ¹⁵ B'd hare ¹⁶ B'd -ka.
¹⁷ C' B' -tū ¹⁸ Ck's yam mam in the place of samma. ¹⁹ B'd omit c. ²⁰
 B'd -ma ²¹ B'd pharusavacāya ²² C' B'd m- ²³ B' mamsalohitam, B'd
 mamsam ²⁴ B'd kilomakakha- ²⁵ B'd yācāsīti ²⁶ B'd adds yāci

gantvā „jēṭṭhakabhātika¹ mamsakhaṇḍam me dehīti² āha. Itaro „tava vacanassa anucchavikam labhissasīti³“ dutiyaṃ gātham āha :

2. Aṅgam etaṃ manussānaṃ bhātā loke pavuccati,
aṅgassa⁴ sadisī⁵ vācā, aṅgam samma dadāmi te ti. 58.

- 5 Tass⁶ attho : imasmim loke manussānaṃ aṅgasadhisatta aṅgam etaṃ yadidaṃ bhāta bhaginīti, tasmā tav⁷ esā aṅgasadisā vācā ti etassa anucchavikam aṅgam eva dadāmi te ti

Evaṃ ca pana vatvā aṅgamamsaṃ ukkhipitvā adāsi. Tam⁸ pi aparo seṭṭhiputto „kin ti⁹ vatvā yācīti¹⁰“ puechi. „Bhātikā ti vatvā¹¹“ ti. So „aham pi naṃ yācissāmīti¹²“ gantvā¹³ „tāta mamsakhaṇḍam me dehīti¹⁴ āha. Luddako „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti¹⁵“ vatvā tatiyaṃ gātham āha :

3. Tātā¹⁶ ti putto vadamāno kampeti hadayaṃ pītu,
hadayassa sadisī vācā, hadayaṃ samma dadāmi te ti. 59.
15 Taṇ ca¹⁷ pana vatvā hadayamamsena saddhim madhuramaṃsaṃ ukkhipitvā adāsi. Tam¹⁸ catuttho seṭṭhiputto „kin ti vatvā¹⁹ yācīti²⁰“ puechi²¹. „Tātā²² ti vatvā²³“ ti. So „aham pi yācissāmīti²⁴“ gantvā²⁵ „sahāya mamsakhaṇḍam me dehīti²⁶ āha. Luddo „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti²⁷“ catuttham²⁸ gātham āha :

4. Yassa gāme sakka²⁹ n³⁰ atthi yathāraññaṃ tath³¹ eva taṃ,
sabbassa sadisī vācā, sabbam samma dadāmi te ti. 60.

- Tass attho : yassa putta-ssa gāme sukhadukkhesu sāha āyāto³² sāha yasamkhato sakka³³ n³⁴ atthi tassa taṃ thanam yathā³⁵ amānussam āraññaṃ³⁶
25 tath³⁷ eva taṃ³⁸ hoti, it-³⁹ ayam⁴⁰ tava vaca sabbassa sadisī⁴¹ sabbena attano santakena vibhavana sadisī, tasmā sabbam eva idaṃ⁴² mama santakam man-
sayānakam⁴³ dadāmi te ti

Evaṃ ca pana vatvā „ehi samma sabbam ev⁴⁴ idaṃ⁴⁵ mān-
sayānakaṃ tava geham harissāmīti⁴⁶“ āha. Seṭṭhiputto tena

¹ *Bul* jethabha- ² *Ck* -titi, *B* labhatiti ³ *Bul* anga. ⁴ *Bul* add te ⁵ *B* tvam ⁶ *Ck* kinci ⁷ *Bul* yacasi ⁸ *Bul* addi yaci ⁹ *Bul* vatva ¹⁰ *Bul* laccha-
sīti. ¹¹ *Bul* evaṃca ¹² *C* naṃ ¹³ *C* vatvam ¹⁴ *Bul* yacasi. ¹⁵ *Bul* add
so. ¹⁶ *Bul* addi yaci ¹⁷ *Bul* vatva ca. ¹⁸ *Bul* ay-. ¹⁹ *Ck* samkha, *B* san-
khātho, *Bul* sahāya ²⁰ *Bul* omit yatha ²¹ *Bul* araññakam ²² *Bul* omit tath-
vatam. ²³ *C* hoti ti in the place of hoti iti ²⁴ *C* omits ayam ²⁵ *Bul* -siti,
²⁶ *Bul* imam ²⁷ *B* mānasaṃ, *Bul* mān-sayānam ²⁸ *Bul* eva imam ²⁹ *Bul* ah-

yānakaṃ pajāpento¹ attano gharani gantvā² maṃsaṃ otāre-
tvā³ luddakassa sakkārasammānaṃ⁴ katvā puttadāraṃ pi 'ssa
pakkosāpetvā luddakakammato⁵ apanetvā attano kuṭumbamaj-
jhe vasāpento⁶ tena saddhiṃ abhejjasahāyo hutvā yāvajīvaṃ
samaggavāsaṃ vasi⁷.

5

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddako Sāriputto ahosi, sabbamaṇisalābhiseṭṭhiputto⁹ aham evā 'ti.
Maṃsajātakaṃ¹⁰.

6. Sasajātaka.

Satta me rohitā macchā ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 10
haranto sabbaparikkhāradānaṃ ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ
kir'¹¹ eko kuṭumbiko Buddha-pamukhassa saṅghassa¹² sabbaparikkhā-
radānaṃ sajjetvā¹³ gharadvāre maṇḍapaṃ kāretvā Buddha-pamukhaṃ
bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā sajjitamaṇḍape paṇṇattavarāsanesu¹⁴ mi-
dāpetvā nānaggarasapaṇḍitadānaṃ¹⁵ datvā „puna svātānāya puna svāta- 15
nāyā“ 'ti sattāhaṃ nimantetvā sattame divase Buddha-pamukhānaṃ
pañcamaṃ bhikkhusatānaṃ sabbaparikkhāre adāsi. Satthā bhatta-
kiccāvasāne anumodanaṃ karonto „upāsaka, tayā pītisomanassaṃ
kātuṃ vaṭṭatīti, idaṃ hi dānaṃ nāma porāṇakapaṇḍitānaṃ vaṃso,
porāṇakapaṇḍitā hi sampattayācakānaṃ jīvitam pariccajivā attano 20
maṃsaṃ pi adamsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto sasa yoniyaṃ nibbatitvā araṇṇe vasati. Tassa¹⁶
pana araṇṇassa ekato pabbatapādo¹⁷ ekato¹⁸ nadī¹⁹ ekato¹⁸
paccantaḡāmako²⁰. Apare pi 'ssa tayo sahāyā ahesuṃ: makkho²¹ 25
sigālo²¹ uddo²² ti. Te cattāro pi paṇḍitā ekato vasantā attano

¹ Be pajento. *Bd* pājento. ² Be omits gantva. ³ *Bd* oharape. ⁴ *Bd* sam-
manasakkaram. ⁵ *Bd* luddakammato. ⁶ Be -pesenti. ⁷ *Bd* vasitasiti. ⁸ *Bd*
dhamma-de. ⁹ C^s -labhase. *Bd* add pana. ¹⁰ *Bd* sabbamaṇisaṭṭhiya- and add
pañcamaṃ. ¹¹ Cfr. Five Jatakas p. 51. ¹² *Bd* kira. ¹³ *Bd* bhikkhusa-. ¹⁴
Bd vi-sajj-. ¹⁵ C^s paṇḍatte-. Be paṇḍāvarabuddhasane. *Bd* paṇḍattavarabuddhā-
sane. ¹⁶ *Bd* -atthojanani. ¹⁷ *Bd* tala. ¹⁸ C^s -te. ¹⁹ C^s eko. ²⁰ *Bd* omitt
ekato nadi. ²¹ *Bd* add ahosi. ²² *Bd* add ca. ²³ *Bd* add ca.

attano gocarattṭhāne gocaraṃ gahetvā sāyaṇhasamaye ekato sanniparanti. Sasapaṇḍito „dānaṃ dātabbaṃ sīlaṃ rakkhirabbaṃ uposathakammaṃ kātappaṇaṃ“ ti tinnaṃ janānaṃ ovā-davasena dhammaṃ deseti¹. Te tassa ovādaṃ sampaticchitvā
 5 attano attano nivāsagumbhaṃ pavasitvā vasanti. Evaṃ kāle gacchante ekadivasaṃ Bodhisatto ākāsaṃ olokervā candaṃ disvā „sve uposathadivaso“ ti ñatvā itare tayo āha: „sve upo-satho², tumhe tayo pi³ janā sīlaṃ samādiyitvā⁴ uposathika⁵ hotha, sīle paṭiṭṭhāya dinnadānaṃ mahapphalaṃ hoti, tasmā
 10 yācake sampatte tumhehi khāditabbāhārato datvā khādeyyāthā⁶ ‘ti. Te „sādhū“ ‘ti sampaticchitvā attano⁷ vasanaṭṭhānesu vasitvā punadivase tesu uddo pāto va „gocaraṃ pariyesissā-mīti“ nikkhamitvā Gaṅgātīraṃ gato. Ath’ eko bālāsiko⁸ satta rohitamacche uddharitvā vallyā āvunivā⁹ netvā¹⁰ Gaṅgātīre
 15 vālikāya¹¹ paṭicchādetvā macche gahanto¹² adho Gaṅgaṃ bhassi¹³. Uddo macchagandhaṃ ghāyitvā vālikāṃ¹⁴ viyūhitvā macche disvā nīharitvā „atthi nu kho mesam¹⁵ sāmiko¹⁶“ ti tikkhattuṃ ghesetvā sāmikaṃ apassanto vallyaṃ¹⁷ ḍasitvā¹⁸ attano vasanaḡumbe thapetvā „velāyam eva¹⁹ khāḍissāmīti“
 20 attano sīlaṃ āvajjanto²⁰ nipajji. Sigālo pi²¹ nikkhamitvā go-caraṃ pariyesanto ekassa khettagopakassa kuṭiyaṃ dve maṃsa-sūlāni²² ekam godhaṃ²³ ekaṃ ca dadhivārakam²⁴ disvā „atthi nu kho etassa sāmiko²⁵“ ti tikkhattuṃ ghesetvā sāmikaṃ adisvā dadhivārakassa uggaḡaṇarajjukaṃ²⁶ gīvāya pavesetvā²⁷
 25 maṃsasūle²⁸ ca godhaṃ²⁹ ca mukheṇa ḍasitvā³⁰ netvā attano sayanaḡumbe³¹ thapetvā „velāyam eva khāḍissāmīti“ attano

¹ *But* deseti. - *But* add ti. ² *But* pi tayo. ³ *But* -daya. *But* -dayutha? ⁴ *But* add ca. ⁵ *But* repeat attano. ⁶ *But* gāma-nasi. *But* gāma-nasiko. ⁷ *But* -m-, *Cs* -m- corr to -ni-. ⁸ *But* omit netvā. ⁹ *But* vālikam viyūhitvā. ¹⁰ *But* gahanaṭṭhaya. ¹¹ *But* gacchati. ¹² *But* -lu-. ¹³ *But* etesam. ¹⁴ *But* add no va. ¹⁵ *But* vally-kam. ¹⁶ *But* add netvā. ¹⁷ *Cs* velayame. ¹⁸ *Cs* -jento. ¹⁹ *But* add vasana-
 thanato. ²⁰ *But* -la ca. ²¹ *But* godhake ca. ²² *But* ekam dadhivārakaṇca. ²³ *Cs* uggaḡaṇa-, *Cs* uggaḡaṇa-. ²⁴ *But* add dve. ²⁵ *But* -lā. ²⁶ *But* godhakaṇ.
²⁷ *But* ḍassitvā, *But* ḍamsitvā. ²⁸ *But* gumpe, *But* vasanaḡumpe.

sīlam āvajjanto nipajji. Makkato pi¹ vanasaṇḍam pavisitvā ambapiṇḍim² āharitvā³ vasanagumbe ṭhapetvā „velāyam eva⁴ khādissāmīti“ attano sīlam āvajjanto nipajji. Bodhisatto pana velāyam eva⁵ nikkhamitvā „dabbatināni khādissāmīti“ attano gumbe⁶ yeva nipanno⁷ cintesi: „mama santikaṃ āgatānaṃ 5 yācakānaṃ tināni dātum na sakkoti“, tilataṇḍulādayo pi mayhaṃ n⁸ atthi. sace me santikaṃ yācako āgacchissati attano sarīramamsaṃ dassāmīti“. Tassa sīlatejena Sakkassa paṇḍukambalasilā-anaṃ uphākāraṃ dassesi. So āvajjamāno imam⁹ kāraṇaṃ disvā „sasarājaṃ¹⁰ vīmaṇississāmīti“ paṭha- 10 maṃ uddassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā brāhmaṇavesena aṭṭhāsi, „brāhmaṇa kimatthaṃ ṭhito sīti“ ca vutte „paṇḍita, sace kiñci āhāraṃ labheyyaṃ uposathiko hutvā samanadhammaṃ kareyyaṃ“ ti. So „sādhū, dassāmi te āhāraṃ“ ti tena saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha: 15

1. Satta me rohitā macchā udakā thalam ubbhatā,
idaṃ brāhmaṇa me atthi. etaṃ¹¹ bhutvā vane vasā¹² ti. 61.

Tattha thalamubbhatā ti udakato thale ṭhapitā thale patiṭṭhitā¹² kenāpi¹³ vā uddhatā¹⁴. etaṃ bhutvā ti etaṃ mama santikaṃ macchāhāraṃ pacitvā bhuñjitvā¹⁵ samanadhammaṃ karonto ramaṇīye rukkhamaṇe nisīno 20 imasmiṃ vane vasā ti

Brāhmaṇo „pāto va¹⁶ tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ si-
gālassa santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte¹⁷
tath' evāha. Sigālo¹⁸ „sādhū dassāmīti“ tena saddhiṃ salla-
panto¹⁹ dutiyaṃ gātham āha: 25

¹ B¹ adds nikkhamitvā, B² vasanathānato nikkhamitvā ² B¹ -lam ³ B² add attano ⁴ C¹ B¹ -lāyame ⁵ B² add vasanathanato. ⁶ B² vasanagumbe. ⁷ B¹ nisīno. B² nipphanno, both add attano sīlam āvajjanto. ⁸ B¹ āgatā yācakā nina khādītum na sakkuneyya, B² āgatā yācakā tināni khādītum na sakkuneyy-
yum. ⁹ B² idaṃ ¹⁰ B¹ -rajanam ¹¹ C¹ eso ¹² B² omit thale patiṭṭhitā.
¹³ B² kevattena ¹⁴ B¹ uddhatā. B² uddharitā ¹⁵ C¹ bhuji-, B¹ bhuñci-, B² bhutvā. B² add yathāsukham ¹⁶ B¹ pageva ¹⁷ C¹ vutto. ¹⁸ C¹ add te.
¹⁹ B² -pento

2. Dussa¹ me khettapālassa rattibhattan² apābhatan³
 maṃsasulā ca dve godhā ekañ ca dadhivārakam.
 idam brāhmaṇa me atthi, etam bhutvā vane vasā⁴ ti. 62.

Tattha dussa me² ti yo esa mamāvidūre³ khettaṇṇo vasati dussa
 5 asammussā⁴ ti attho, apābhatan ti ābhatan ānītam⁵, maṃsasulā ca dve
 godhā ti aṇḍurapakkam dve maṃsasulam ekā ca godhā⁶, dadhivārakan⁷ ti
 dadhivārake⁸, idam ti idam⁹ ettakan atthi, etam sabbam pi tavābhiraṇi-
 kena¹⁰ cakena pavitvā paribhūjītvā uposathiko hute¹¹ ramanīye rukkhamaṇe
 nīṇḍitvā samanadhammaṃ karonto etasmim vanasane vasā¹² ti attho

- 10 Brāhmaṇo „pāto va¹³ tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ mak-
 katassa santikaṃ gato, tenāpi „kimattham¹⁴ tthito sīti“ vutte¹⁵
 tath¹⁶ evāha. Makkato „sādhū dammīti“¹⁷ tena saddhim¹⁸ salla-
 panto tatiyaṃ gātham āha:

3. Ambapakk¹, odakam² sītam³ sītacehāyam⁴ manoramaṃ,

- 15 idam brāhmaṇa me atthi, etam bhutvā vane vasā⁵ ti. 63.

Tattha ambapakkam ti mahuram¹⁴ ambaphalam, udakam² sītam ti
 Gaṅgāyam¹⁵ udakam¹⁶ sītalam, etam bhutvā¹⁷ ti brāhmaṇa etam ambaphalam¹⁸
 paribhūjītvā sītalam udakam¹⁹ pivitvā yathāruce²⁰ ramanīye rukkhamaṇe ni-
 sinno samanadhammaṃ karonto imasmim vanasane vasā²¹ ti

- 20 Brāhmaṇo „pāto va¹³ tāva hotu“, pacchā jānissāmīti“
 sasapanḍitassa santikaṃ gato, tenāpi „kimattham¹⁴ tthito sīti“
 vutte²¹ tath¹⁶ evāha. Tam sutvā Bodhisatto somanass-appatto
 „brāhmaṇa, sutthū te kataṃ²² āhāratthāya mama santikaṃ
 āgacchantena, ajjāham²³ mayā adinnapubbam²⁴ dānam²⁵ dassāmi,
 25 tvaṃ pana silavā pānātipātam²⁶ na karissasi²⁷, gaccha tāta²⁸
 dārūni²⁹ samkaḍḍhitvā aṇḍāre katvā mayham³⁰ ārocehi³¹, aham³²

¹ Ck^o dussa² me³ Ck^o dussim me³ Pd mama avi-⁴ Pd dussā ti amussā⁵
 maṃsasulā - - - ānītam wanting in B^o ⁶ Pd ekaṇca godhaṇca ⁷ Ck^o dadhi-
 tāla- ⁸ Pd ekaṇca dadhivārakam in the place of dadhivārakam⁹ dadhivārako
⁹ Pd add mama. ¹⁰ Pd yathābhū- ¹¹ B^o pageva ¹² Ck^o vutto ¹³ Pd das-
 samīti ¹⁴ B^o -ta ¹⁵ Pd -pāya. ¹⁶ Pd add vane vasā ¹⁷ Pd ambapakkam.
¹⁸ Pd yathābhūruce ¹⁹ B^o pageva. Ck^o omitt va ²⁰ Ck^o omitt hotu ²¹ Ck^o
 vutto ²² Pd te su gatam, B^o te sutu katam ²³ B^o adinnapuppham, Pd
 adinnapubba. ²⁴ B^o -ssati ²⁵ Pd brahmaṇa ²⁶ Pd nānādā- ²⁷ Ck^o
 B^o -resi.

attānaṃ pariccajītvā aṅgāragabbhe¹ patissāmi, mama sarīre
pakke tvaṃ maṃsaṃ khāditvā samanadhammaṃ kareyyāsīti²
tena saddhiṃ sallapanto³ catutthaṃ gātham āha:

4. Na sasassa tilā atthi na muggā nāpi⁴ taṇḍulā,

iminā agginā pakkaṃ mamaṃ⁵ bhutvā vane vasā⁶ 'ti. 64. 5

Tattha mamaṃ⁴ bhutvā ti yaṃ tam ahaṃ⁵ agginī karohīti vadāmi
iminā agginā pakkaṃ mamaṃ⁴ bhūñjitvā imasmim vane vasa⁶. ekassa sasassa
sarīraṃ nāma ekassa purisassa yā: anamattani hotīti.

Sakko tassa kathaṃ⁷ sutvā attano ānubhāvena ekaṃ aṅ-
gārārāsīm⁸ māpetvā Bodhisattassa ārocesi. So dabbatīna- 10
sayanato utthāya tattha gantvā „sace me lomantaresu pānakā
atthi te mā marimsū⁹ 'ti vatvā⁹ tikkhattuṃ sarīraṃ vidhū-
nitvā sakalasarīraṃ¹¹ dānamukhe datvā¹¹ lamghitvā padma-
puñje¹² rājahaṃso viya pamuditacitto aṅgārārāsīmhi pati. So
paua aggī Bodhisattassa sarīre lomakūpamattam pi unhaṃ 15
kātuṃ nāsakkhi, hmagabbhaṃ pavitṭho viya ahoṣi. Atha
Sakkaṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tayā kato aggī atisītaḥ mama
sarīre lomakūpamattam pi unhaṃ kātuṃ na sakkoti, kiṃ nāma¹³
etan¹⁴ 'ti āha. „Paṇḍita¹³, nāhaṃ brāhmaṇo, Sakko ahaṃ¹⁴
asmi¹⁵ tava vīmaṃsanarthāya āgato¹⁶ 'ti „Sakka, tvaṃ 20
tāva tittha, sakalo pi ce lokasaṃnivāso maṃ dānena vī-
maṃseyya n' eva me adātukāmatāṃ¹⁷ passeyyā¹⁸ 'ti Bodhi-
satto sīhanadaṃ nadi. Atha naṃ Sakko¹⁹ „sasapaṇḍita, tava
guno sakalakappaṃ pākato hotū²⁰ 'ti pabbataṃ pīletvā pabba-
rarasaṃ ādāya candamandale sasalakkaṇaṃ ālikhitvā¹⁴ Bo- 25
ddhisattaṃ āmantetvā tasmim vanasande tasmim yeva vana-
gumbe tarunadabbatinapīṭṭhe nīpajjāpetvā attano devatṭhānam²⁰

¹ Bī -rakuppe Bā -rakupe ² Bā -pento ³ Ck^s Bī nāpi, Bā nampi ⁴ Bā
maṃsaṃ ⁵ Ck^s yaṃ tvaṃ ahaṃ, Bī yaṃ ahaṃ, Bā yena ahaṃ ⁶ Bā vasa⁶ ti ⁷
Bā vacanam. ⁸ Ck^s -sīm ⁹ Bā omīti vatvā. ¹⁰ Ck^s sakasārī-. ¹¹ Bā tha-
petvā. ¹² Bā -masare ¹³ Pā sasapa- ¹⁴ Bā ham. ¹⁵ Bī adds pi, Bā ti.
¹⁶ Bā adds mhi. ¹⁷ Ck^s -kāmatā ¹⁸ Bā add aha ¹⁹ Bā likhitvā ²⁰ va-
sanattha-

eva gato. Te pi cattāro paṇḍitā samaggā sammodamānā sīlaṃ
pūretvā¹ uposathakammaṃ katvā yathākammaṃ gatā .

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā² accāni pakā-³etvā jātakaṃ sa-
modbhānesi: (Saccapariyosāne⁴ abbaparikkhārādānadāyako gabapati so-
5 tāpattiṭṭhale patiṭṭhaṃhi) „Tadā uddo Anando ahoṣi, sigālo Moggallāno,
makkaḥ Sāriputto⁵, sasapaṇḍito⁶ aham evā⁷ ‘ti. Sasajjātakaṃ⁸ .

7. Matarodanajātaka.

Matamatam eva rodathā⁹ ‘ti. Idam Satthā Jotavane
viharanto aññatarāṃ Sāvatti-vā-si-kuṭumbiyaṃ¹⁰ ārabha kathesi.
10 Tassa kira bhātā kālam akāsi. So tassa kālakiriyaṃ sokābhihūto
na nahāyati¹¹ na bhuñjati na vilīpati¹² pāto va susānaṃ gantvā so-
kasamappito rodati. Satthā paccūsa-¹³amaye lokam olokeno tassa so-
tāpattiṭṭhalassa upanissayam disvā „Imassa atitakāraṇam āharitvā
sokam vūpasametvā¹⁴ sotāpattiṭṭhalam dātum¹⁵ ṭhapetvā maṃ añño koci
15 samattho n¹⁶ atthu, imassa mayā avassayena bhavitum¹⁷ vaṭṭatīti¹⁸ puna-
divase pacchābhantaṃ piṇḍapātapaṭikkanto¹⁹ pacchāsamānaṃ ādāya tassa
gharadvāraṃ gantvā „Satthā āgato²⁰ ‘ti sutvā āsanaṃ paññāpetvā
„pavesethā²¹ ‘ti kuṭumbikena²² rutte²³ pavisitvā paññattāsane²⁴ nisīdi.
Kuṭumbiko²⁵ pi āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
20 nam Satthā „kiṃ kuṭumbika²⁶ cintesīti²⁷ āha. „Ama bhante, mama
bhātu matakālato²⁸ paṭṭhāya²⁹ cintemāti³⁰. „Avuso, sabbe sankhārā
aniccā, bhijjītabbayuttakaṃ bhijjati, na tattha cintetabbaṃ, porāṇaka-
paṇḍitāpi bhātari³¹ mate³² ‘bhijjītabbayuttakaṃ bhinnam³³ ‘ti na cinta-
yimsū³⁴ ‘ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārānasiyaṃ Brahma³⁵datte³⁶ rajjaṃ kārente
Bodhisatto asītikotiṭṭhava³⁷ seṭṭhikule nibbatti³⁸. Tassa
vayappattassa mātāpitāro kālam akāmsu. Tesu kālakesu³⁹
Bodhisattassa bhātā⁴⁰ kuṭumbam vicāreti⁴¹ Bodhisatto taṃ

¹ *Bd* add dānaṃ datva ² *Ck* *Bd* gato ³ *Pd* dhammade- ⁴ *Bd* add sakkā
arutuddho. ⁵ *Bd* add jana ⁶ *Bd* add chathanam, *Bd* chathan ⁷ *Cs* tim-,
Bd -umbikaṃ. ⁸ *Bd* muddayati ⁹ *Cs* -ntam, *Bd* pināpatam patikkanto ¹⁰
Ck -sathā ¹¹ *Bd* rutto ¹² *Pd* -tu- ¹³ *Cs* -tu- ¹⁴ *Bd* -ta ¹⁵ *Cs* *Bd* -to
¹⁶ *Bd* bhijjati ¹⁷ *Bd* -ntva ¹⁸ *Pd* kalamka- ¹⁹ *Ck* -tu, *Cs* -tu, *Bd* to
-tā ²⁰ *Bd* -resi.

nissāya jīvati. So aparabhāge tathārūpena vyādhinā¹ kālaṃ
 akāsi. Nātimittāmaccā² sannipatitvā bābā paggayha kandanti
 rodanti, eko pi sakabhāvena saṅṭhātum nāsakkhi³. Bodhi-
 satto pana n' eva kandatī na rodati⁴. Manussā „passatha
 bho, imassa bhātari mate mukhasamkocanamattam pi n' atthi, 5
 ativiya thaddhahadayo, 'dve pi koṭṭhāse ahaṃ eva paribhuñ-
 jissāmīti' bhātu maraṇaṃ icchati⁵ mañue⁶ ti Bodhisattaṃ
 garahiṃsu. Nātakāpi „na⁷ traṃ bhātari mate⁷ rodasīti⁸ gara-
 hiṃsu yeva⁸. So tesaṃ kathaṃ sutvā „tumhe attano andha-
 bālabhāvena aṭṭhalokadhamme ajānantā 'mama bhātā mato' 10
 ti rodatha, ahaṃ pi marissāmi⁹, tumhe pi marissatha, attānaṃ
 pi¹⁰ 'mayam pi marissāmā' ti kasmā na¹¹ rodathā¹² ti, sabbe
 samkhārā aniccā hutvā na honti¹³, ten' eva sabhāvena saṅ-
 ṭhātum¹⁴ samattho ekasamkhāro pi n' atthi, tumhesu andha-
 bālesu aññānatāya¹⁵ aṭṭhalokadhamme ajānitvā rodantesu ahaṃ 15
 kimatthaṃ rodissāmīti¹⁶ vatvā imā gāthā abhāsī:

1. Matamatam eva rodatha, na hi tam rodatha yo marissati,
 sabbe va¹⁶ sarīradhārino anupubbena jahanti jīvitaṃ. 65.
2. Devamanussā¹⁷ catuppadā pakkhigaṇā uragā¹⁸ ca bhogino
 asmiṃ¹⁹ sarīre anissarā ramamānā va jahanti jīvitaṃ. 66. 20
3. Evaṃ calitaṃ asanṭhitaṃ sukhadukkhāṃ manujesu apek-
 khiya²⁰
 kanditaruditaṃ²¹ uṇatthakaṃ, kiṃ vo sokaganābhukī-
 rare²². 67.

4. Dhuttā²³ soṇḍā akatā bālā sūrā vīrā²⁴ ayogino 25
 dhīraṃ²⁵ maññanti²⁶ bālo ti ye²⁷ dhammassa akovidā ti. 68.

¹ *Bid* byā- ² *Bid* nātimittāsubhajj. ³ *Bid* add tadā ⁴ *Bid* neva rodati na kandatī ⁵ *Bid* icchati. ⁶ *Bid* kiṃ ⁷ *Bid* add na ⁸ *Ck* meva ⁹ *Bid* adds tasmā na rodāmi ¹⁰ *Bid* omits attānaṃ pi ¹¹ *Bid* tasmāmā ¹² *Bid* -tha ¹³ *Bid* ni ruḥanti in the place of na honti ¹⁴ *Bid* sandharetum. ¹⁵ *Bid* aññātabhave ¹⁶ *Bid* pi ¹⁷ *Bid* devā- ¹⁸ *Ck* aṭṭha ¹⁹ *Bid* asmi *Bid* sakampi, *Ck* sampi ²⁰ *Bid* ave- ²¹ *Bid* -tam rodi- ²² *Ck* -nahi- ²³ *Bid* add ca ²⁴ *Bid* omit vīrā ²⁵ *Ck* dhīra, *C* dhīra cor. to -tam. ²⁶ *Ck* maññenti. ²⁷ *Ck* yo corr. to ye. *Bid* yo.

- Tattha matamatamevā¹ ti mataññi matamevā, anupubbena² ti attano maraṇavāre samjāte patipīṭhiyā jahanti jīvitāññi, na ekato va sabbe maranti, yadi evaññi marayyū³ lokapavatti uccijjeyya, bhogino ti mahāpeta sarīrabhogena samannāgatā, ramamānā⁴ vā ti tattha tattha nibbattā sabbe pi te
- 5 devādayo satti attano attano nibbattatthāne abhiromamānā⁵ va anukkaṭṭhitā⁶ va jīvitam jahaññi, evaññi calitan ti evaññi tisu bhavesu niccalabhāvassa ca saṇṭhitabhāvassa ca abhāvā⁷ calitam asaṇṭhitam, kim vo sokaganā-bbhikīrīre ti kimkāraṇā⁸ tumhe sokarāsī abhikiranti ajjhottharanti, dhutṭa sonḍā⁹ akatā bālā ti itthidhuttā surādhuttā akkhadhuttā ca surā-
- 10 sonḍādayo sonḍā¹⁰ ca akatābuddhino¹¹ asikkhitakā¹² ca bālā ti bāleṇa samannāgatā viddasuno¹³ sūrā, ayogino ti ayoniso manasikārassa yoge¹⁴ vyuttāyā ayogino, ayodhino¹⁵ ti pi pātho, kilesamāreṇa saddhīm yujjhittum assamattā¹⁶ ti attho, dhīraṇ maññhanā bālo ti ye dhammassa akovidā ti ye eva-
- 15 khadhamme uppanne attanā kaṇḍamaññi totamāññi atthaloḍḍhamme tattvato na jānitvā¹⁷ ātāmaranādisu akandantam mādisam dhīraṇ paṇṇam bālo ayaṃ yo¹⁸ na totaritu maññantīre

Evaññi Bodhisatto tesam dhammaññi desetvā sabbe pi te nissoke akāsi.

- 20 Satthā imaññi dhammadeśanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpatti-phale paṭiṭṭhabhi) „Tadā mahājānassa dhammaññi desetvā nissokakarapaṇḍito¹⁹ aham evā²⁰ ti. Matarodana-jātakam²¹.”

8. Kanaverajātaka.

- 25 Yantaññi vasanta-samaye ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purānadutiyyakapalobhanam ārabha kāsesi. Vatthum Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana taññi bhikkhūññi „pubbe²² tvam²³ etam nissāya asinā saccchedanam²⁴ paṭilabbhī²⁵ vatvā²⁶ atitāññi āhari:

¹ Ck^s mā- ² Ck^s anuka- ³ Be add ti, Bd c- ⁴ Ck^s -nam ⁵ Ck^s omitt sonḍa ⁶ Bd omitt dayo sonḍā. ⁷ Bd add attasonḍa ca cattāro sonḍādayo sonḍa. ⁸ Bd add ca ⁹ Be asakkhitaka, Pd -tatāva ¹⁰ Bd ayodha- ¹¹ Bd -kāreṇa sura-yogesu ¹² Bd ayoniso ¹³ Bd -ttho ¹⁴ Ck^s -dhammenattano, C^s -dhammena attano. Be -dhammehi tathato jānitvā, Bd -dhammehi atthato jānitvā. ¹⁵ Bd omitt yo ¹⁶ Bd nissokabhāvākara- ¹⁷ Bd add sattaññi ¹⁸ Bd add pi ¹⁹ Bd add bhikkhū. ²⁰ Be -di, Bd -nadi ²¹ Be -bhatī, Bd labhasīti. ²² Bd add tena yāciṇo

Atite Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsigāmake¹ ekassa gahapatikassa ghare cora-
 nakkhattena jāto vayappatto corikaṃ² katvā jīvikaṃ kappento
 loke pākato ahosi sūro nāgabalo, koci naṃ gahhituṃ nāsak-
 khi. So ekadivasam ekasmiṃ seṭṭhigahare sandhiṃ chinditvā 5
 bahum dhanam avahari³. Nāgarā rājānaṃ upasamkamitvā „deva,
 eko mahācoro nagaraṃ vilumpati, taṃ ganhāpethā“⁴ ‘ti va-
 diṃsu⁵. Rājā tassa gahanatthāya nagaraguttikaṃ ānāpesi.
 So rattihhāge tattha tattha vaggabandhanena⁶ mauusse tha-
 petvā naṃ⁷ sabhogam⁸ gāhāpetvā raṇṇo ārocesi. Rājā „sīsaṃ 10
 assa chindathā“⁹ ‘ti nagaraguttikaṃ űeva ānāpesi. Nagara-
 guttiko naṃ¹⁰ paccābhāham¹¹ gāḷhabandhanam¹² bandhāpetvā
 gīvāy¹³ assa rattakanaveramālam¹⁴ lagetvā sīse itthakacunnam
 okiritvā catukke catukke kasāhi tālāpento kharassarena panavena¹⁵
 āghātanam neti. „Imasmiṃ kira nagare vilopakhādako¹⁶ coro 15
 gahito“ ti sakalanagaram samkhubhi. Tadā ca Bārānasiyaṃ
 sahasam gahantī Sāmā nāma ganikā hoti rājavallabhā paṇ-
 casatavannadāsīparivārā, sā¹⁷ pāsādāle vātapānam vivaritvā
 thitā naṃ¹⁸ niyyamānam passi. So pana abhirūpo pāsādiko
 ativiya sobhaggappatto devavannī¹⁹ sabbesam matthakena 20
 paṇṇāyati. Sā niyyamānam²⁰ disvā va paṭibaddhacittā hutvā
 „kena nu kho upāyenāham imam purisaṃ attano sāmikam
 kareyyam“ ti cintayanī²¹ „atth²² eso upāyo“ ti attano attha-
 carikāya ekissā batthe nagaraguttikassa sahasam pesesi²³:
 „ayaṃ coro Sāmāya bhātā, aṇṇatra Sāmāya aṇṇo etassa 25
 nissayo²⁴ n’ atthi, tumhe kira idam sahasam gahetvā etaṃ

¹ Bā - gāme. ² Bā corakammam. ³ Bā ahari. Bā ahāri. ⁴ Bā - pehi. ⁵ Bā
 add taṃ sutvā. ⁶ Bā - bandhena. ⁷ Bā tam. ⁸ Bā sabhogam, Bā saho-
 dhamecoram. ⁹ Bā chindā. ¹⁰ Bā tam. ¹¹ C* - bāham corr to - bāham. Bā - bāham.
¹² C* galha- corr to gāḷha- ¹³ Bā rattakanavira- ¹⁴ C* pana-, C* pana- corr.
 to pana- ¹⁵ C* - kādako. Bā vilopako. ¹⁶ Bā omī sā. ¹⁷ Bā thitā pā. Bā
 thitā ti. ¹⁸ Bā - vanna viya. ¹⁹ Bā sāmā tam, C* sā niyyamāna corr. to - nam.
²⁰ Bā pathayanti, Bā pattharanti. ²¹ Bā dāpesi, C* pesi. ²² Bā avassayo

vissajjethā¹ 'ti. Sā² tathā akāsi. Nagaraguttiko „ayaṃ
 coro³ pākato. na sakkā etaṃ evaṃ vissajjetuṃ. aññaṃ pana
 manussaṃ labhitvā imaṃ paṭicchannayānake nisīdāpetvā pe-
 setuṃ sakkā⁴ ti āha. Sā gantvā tassā ārocesi. Tadā paṇ'
 5 eko setṭhiputto Sāmāya paṭibaddhacitto devasikaṃ⁵ sahaṣsaṃ
 deti, so taṃ divasaṃ pi suriyatthaṃgamanavelāya sahaṣsaṃ
 ganhitvā taṃ gharaṃ agamāsi. Sāmāpi sahaṣsabhaṇḍikaṃ
 gahetvā ūrusu⁶ thapetvā paridantī nisinnā hoti „kim etaṃ⁷ ti
 ca⁸ vuttā⁹ „sāmi. ayaṃ coro mama bhātā, ahaṃ nīcakkammaṃ
 10 karomīti mayhaṃ santikaṃ na eti, nagaraguttikassa pahite¹⁰
 „sahaṣsaṃ labhamāno vissajjessāmīti¹¹ sāsanaṃ pesesi, idāni
 imaṃ sahaṣsaṃ ādāya nagaraguttikassa santikaṃ gacchantaṃ¹²
 na labhāmīti¹³. So tassā paṭibaddhacittatāya „ahaṃ gami-
 sāmīti¹⁴ āha. „Tena hi tayā ābhatam¹⁵ eva gahetvā gacchā-
 15 hiti¹⁶. So taṃ gahetvā nagaraguttikassa gehaṃ ganchi¹⁷. So
 taṃ setṭhiputtaṃ paṭicchannaṭṭhāne thapetvā coraṃ paṭicchannayānake¹⁸
 nisīdāpetvā Sāmāya pahinitvā¹⁹ „ayaṃ coro raṭṭhe
 pākato. samandhakāraṃ²⁰ tāva hotu, atha naṃ manussānaṃ
 paṭisallānavelāya²¹ ghātāpessāmīti²² apadesaṃ katvā muhuttaṃ
 20 vītinaṃetvā manussesu paṭisallīnesu setṭhiputtaṃ mahantenā-
 rakkhena²³ āghātanam netvā asinā sīsaṃ chinditvā sarīraṃ
 sūlaṃ²⁴ āropetvā nagaraṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya Sāmā aññe-
 saṃ hatthato kiñci na ganhāti²⁵. Ten²⁶ eva saddhim abhira-
 mamānā vicarati. So cintesi „sace ayaṃ aññasmim paṭi-
 25 baddhacittā bhavissati mam pi mārāpetvā²⁷ tena saddhim
 abhiramissati, accantamittadubbhinī²⁸ esā, mayā idha avasitvā
 khippaṃ palāyituṃ vattatīti²⁹. Gacchanto³⁰ pana „tucca-

¹ B^d add gantvā. ² B^d add negare. ³ B^d repeat de- ⁴ C^k urusu. C^s urusu corr to ūrusu. B^d urusu. ⁵ B^d omits ca. ⁶ B^d vutte. ⁷ B^d -taṃ. ⁸ C^d gantum. ⁹ B^d āha- ¹⁰ B^d gacchat. ¹¹ B^d -yame ¹² C^k -mi-. C^s paham- corr to paham-. B^d pahinitvā. B^d pahinetvā ¹³ C^k -raṇ. B^d mantakāraṃ. B^d tamandhakāraṃ. ¹⁴ C^k -lli-. ¹⁵ B^d -narak-. ¹⁶ B^d sūle ¹⁷ B^d ganhi ¹⁸ C^s B^d nāpetvā B^d hanāpetvā ¹⁹ B^d accantam ²⁰ B^d vat-
 tati ²¹ B^d add ca

hattho agantvā etissā ābharanabhaṇḍam gahetvā gacchissā-
 mīti¹ cintetvā ekasmiṃ divase tam āha: „bhadde, mayam
 pana pañjare² mittakukkuṭo³ viya niccam ghare⁴ homa, eka-
 divasam uyyānakīlam karissāmā⁵“ ti. Sā „sādhū“ ti sam-
 paṭiccitvā khādanīyabhojanīyādini⁶ sabbam paṭiyādetvā sabbā- 5
 bharanapatimaṇḍitā tena saddhim paṭicchannayāne nisīditvā
 uyyānam⁷ agamāsi. So⁸ tāya saddhim kilanto „idam mayham
 palāyitum vattatīti“ tāya saddhim kilesaratiyā ramitukāmo
 viya ekam kaṇaveragacchantaram⁹ pavisitvā tam āhnganto
 viya nippīletvā¹⁰ visañnam katvā pātetvā sabbābharanāni omuñ- 10
 citvā tassā yeva uttarāsaṅge¹¹ bandhitvā bhaṇḍikam khandhe
 ṭhapetvā uyyānavatim lamhītvā pakkāmi. Sāpi paṭiladdha-
 saññā¹² utthāya paricārīkānam santikam āgantvā „ayyaputto
 kahan“ ti pucchi. „Na jānāma ayye“ ti „Mam matā ti sañ-
 ñāya bhāyītvā palāto bhaviṣsatīti“ anattamanā hutvā tato va¹³ 15
 geham gantvā „mama piyasāmikassa dīṭṭhakāle¹⁴ yeva alam-
 katasayane¹⁵ sayissāmīti“ bhūmiyam nipajjitvā tato paṭṭhāya
 manāpasātakam¹⁶ na¹⁷ nivāseti dve bhaddāni na bhuñjati gan-
 dhamālādini na paṭisevati¹⁸, „yena kenaci upāyena ayya-
 puttam pariyesitvā pakkosāpessāmīti“ naṭe¹⁹ pakkosāpetvā sa- 20
 hassam adāsi, „kim karoma ayye“ ti vutte „tumhākam aga-
 manatṭhānam nāma n²⁰ atthi, tumhe gāmanīgamarājadhāniyo
 gantvā²¹ samajjam katvā samajjamandale²² pathamam eva
 imam gītam gāyeyyāthā“ ti naṭe sikkhāpentī²³ paṭhamam
 gātham vatvā „tumhehi masmim gītake²⁴ gīte sace ayyaputto 25
 tasmim parisantare bhavissati tumhehi saddhim kathessati,

¹ *Bd* pañcare ² *Bd* pakkhitaku- ³ *Bd* add yeva ⁴ *Bd* kīhissāmā ⁵ *Ck*
 -niyabhojanīyādī, ⁶ *Cs* -niyabhojanīyādī corr. to -niya-, *Bd* khādanīyabhojanīyādī,
Bd -niyabhojanīyādīni. ⁷ *Cls* -nam ⁸ *Bd* add tattha ⁹ *Bd* kaṇavāra- ¹⁰ *Bd*
 nippīli- ¹¹ *Bd* -gena. ¹² *Bd* -saññā. ¹³ *Bd* yeva ¹⁴ *Bd* adīṭṭhakālate pa-
 thāya, *Bd* dīṭṭhakālate pathāyeva. ¹⁵ *Bd* alaṅkatasayanena. ¹⁶ *Bd* amanaṇḍam
 sā- ¹⁷ *Bd* omit na. ¹⁸ *Bd* na sevati ¹⁹ *C* adds pakkosāpessāmīti ²⁰
Bd yeva caranta in the place of gantva ²¹ *Cls* -jje ²² all four MSS. -ti.
²³ *Cs* -kehi.

ath' assa mama ārogabbhāvaṃ¹ kathetvā taṃ ādāya gaccheyyātha², noce āgacchati sāsanaṃ peseyyāthā³ 'ti paribbayaṃ datvā naṭe uyyojesi. Te Bārāṇasito nikkhamitvā tattha tattha samajjāṃ karontā⁴ ekaṃ paccantagāmaikaṃ gāmiṃsu⁵. So pi
5 coro palāyitvā tattha vasati. Te tattha samajjāṃ karontā paṭhamam eva gītakaṃ gāyimsu:

1. Yaṃ taṃ vasantasamaye kaṇaveresu⁶ bhānusu

Sāmaṃ bāhāya pīlesi sā taṃ ārogyam abruvīti⁷. 69.

10 Tattha kaṇaveresu⁸ 'ti kaṇaveresu⁹, bhānusu¹⁰ ti¹¹ rattatattānaṃ¹² pupphaṇaṃ pabbhāya sampānesu¹³, Sāmaṃ ti evaṇṇāmaikaṃ¹⁴, pīlesīti khesaratiyā ramitukāmo ahuganto pīlesi, sā taṃ ti sa sama ti aroga¹⁵, tvaṃ pana mata ti saṇṇāya bhūto palāyi, tena¹⁶ sa attano ārogyam¹⁷ abruvīti¹⁸ kathesi¹⁹ ārocesīti attho.

15 Coro taṃ sutvā²⁰ 'naṭaṃ upasaṃkamitvā²¹, tvaṃ 'Sāma²² jīvati²³ vadati²⁴, ahaṃ pana na saddhaṃmīti²⁵ tena saddhiṃ sallapanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Ambho na²⁶ kira²⁷ saddheyyaṃ²⁸ yaṃ vāto pabbataṃ vahe,
pabbataṃ ce vahe vāto²⁹ sabbam pi pathaviṃ vahe,

20 yattha Sāma kālakatā³⁰ sāmaṃ³¹ ārogyam abruvīti³². 70.

Tass' attho: ambho mata idam kira na saddhātābham³³ yaṃ³⁴ vāto tinapaṇṇaṃ³⁵ viya pabbataṃ vaheyya, sace hi so pabbataṃ³⁶ vaheyya sabbam pi pathaviṃ vaheyya yatha³⁷ 'tam asaddheyyam³⁸ tattha idam ti, yattha Sāma kālakatā³⁹ samam ārogyam abruvīti⁴⁰ kimkūṭaṃ saddheyyam⁴¹, mata nama na kassaci sāsanaṃ pesenti⁴².

¹ Be arogya-. Bd arogya-. Bd aro-. ² Be karontā, Bd karonti. ³ Bd aca-
⁴ Bd kana-. ⁵ Bd -bra-. ⁶ Be kaṇaveresu. ⁷ Bd tattha kaṇaveresu bhānusu
ti kaṇaveresu. ⁸ Bd rattatattānaṃ. ⁹ Cks pabha sa-. ¹⁰ Bd -mi-. ¹¹ Bd
arogyam. ¹² Bd omits te. ¹³ Bd at-. ¹⁴ Cks -siti. ¹⁵ Bd tam sutva coro
¹⁶ Cks sāmaṃ. ¹⁷ Bd katvati. ¹⁸ Bd mata. ¹⁹ Be omits kira. ²⁰ Be na
saddhaheyyam, Cks Bd na saddhaheyya. ²¹ Bd cevasavato, Cks cevasavato. ²²
Bd kālanka-. ²³ Cks mam. ²⁴ Be saddhaheyyam na saddhātābham, Bd saddha-
heyyam na saddhaheṭṭābham. ²⁵ Cks yo. ²⁶ Cks tina-, C' tinapaṇṇam. ²⁷ Ck
sabbato tam C' pabbato tam, sace hi so pabbataṃ vaheyya wanting in Be.
²⁸ Be asaddhaheyyam. Bd asaddhaheyyam. ²⁹ Bd kālankata ti ya nama samā
kālaka kata. ³⁰ Bd abruvīti, Cks pucchati. ³¹ Be saddhaheyyam, Bd saddha-
heyyam. ³² Bd peseti.

Tassa vacanaṃ sutvā naṭo tatiyaṃ gātham āha :

3. Na c' eva sā¹ kālakatā², na ca sā aññaṃ icchati,
ekabhattakinī³ Sāmā tam evaṃ⁴ abhikamkhatīti. 71.

Tattha tamevaṃ⁴ abhikamkhatīti aññaṃ purisaṃ na icchati. tam
ñeva kamkhatī icchati partheti

5

Taṃ sutvā coro „sā jīvatu⁵ mā vā na tāya mayhaṃ
attho⁶ ti vatvā catutthaṃ gātham āha :

4. Asanthutaṃ⁷ mam cira-santhutena⁸
nimini⁹ Sāmā adhuvaṃ dhuvena.
mayāpi Sāmā nimineyya aññaṃ,
ito ahaṃ dūratarāṃ gamissaṃ ti. 72.

10

Tattha asanthutaṃ⁹ ti akatasamsaggaṃ, cira-santhutena⁸ ti cira-
katasamsaggena¹⁰, niminīti¹¹ jīvattesi, adhuvaṃ dhuvena ti mam adhuvaṃ
tena dhuvasāmikena parivattetuṃ¹² nagataguttikassa sahasaṃ¹³ datvā mam
ganhīti attho. mayāpi Sāmā nimineyya¹⁴ aññaṃ ti so¹⁵ Sāmā mayāpi
aññaṃ sāmikam parivattetvā ganheyya, ito ahaṃ dūratarāṃ gamissaṃ ti
yattha na sakkā tassā¹⁶ sāsaṇaṃ vā pavattin vā sotuṃ tādissaṃ dūratarāṃ
thānaṃ gamissaṃ, tasmaṃ mama ito aññattha gatabhavaṃ tassā āroethā ti
vatva tesam passantānaṃ neva gāhataṃ parivasetva¹⁷ vegena palāyi

15

Naṭā gantvā tena katakiriyaṃ tassā kathayimisu. Sā vip- 20
paṭisārī hutvā attano pakatiyā eva¹⁸ vītināmesi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā²⁰ seṭṭhiputto ayaṃ bhikkhu ahoṣi. Sāmā purāṇaduti-
yikā²¹. coro pana ahaṃ evā²² ti. Kaṇaverajātakaṃ²³.

25

¹ *Bul* sama ² *Bul* kālamka- ³ *Ck* -rtikini, *B* -bhattakini, *Bd* -bhattakini.

⁴ *Bul* eva ⁵ *Bul* add va ⁶ *Bul* asanthatam. ⁷ *Bul* asanthatam. ⁸ *Ck* niminīti,

C niminīti. ⁹ *Ck* nasanthutā ¹⁰ *Bul* cira- ¹¹ *Ck* niminīti, *C* niminīti,

B nipinīti, *Bd* niminīti ¹² *Bul* -tutūm. ¹³ *Ck* onit sahasam. ¹⁴ *Ck* mi-

neyya. *C* tivineyya ¹⁵ *Bul* onit sa ¹⁶ *B* khayā. *Bd* maya ¹⁷ *Bul* nivā-

¹⁸ *Ck* eva. ¹⁹ *Bul* dhammade- ²⁰ *Bul* add so ²¹ *Bul* pora- ²² *B* kaṇa-

dhūvera, *Bd* kaṇavera-, both add aṭṭhamam

9. Tittirajātaka.

- Susukham vata jīvāmiti¹. Idam Satthā Kosambiyam
nissāya Badarikārāme vibaranto Rāhulatttheram ārabbhā kathesi.
Vatthum heṭṭhā Tipallatthajātake vitthāritam eva. Dhammasabhāyaṃ
5 pana bhikkhūhi² „āvuso Rāhulo sikkhakāmo kukkuccako ovādakkhamo“
ti tassāyasmato guṇakathāya samuṭṭhitāya Satthā āgantvā „kāya nu
’ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisinnā“ ti pucchitvā „māya
nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān“ eva pubbe pi Rāhulo sikkhā-
kāmo kukkuccako ovādakkhamo yevā“ ti vatvā atitāṃ āhari:
- 10 Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto brāhmanakule nibbattitvā vayappatto Takka-
silāya sabbasippāni uggaṇhitvā nikkhamma Himavantapadese
isipabbajjam pabbajitvā abhiññā³ ca⁴ samāpattiyo ca nibbatte-
tvā jhānakilaṃ kilanto ramaṇīye vanasande vasitvā lonam-
15 bilasevanatthāya aññatarāṃ paccantagāmakaṃ agamāsi. Tatra
naṃ manussā disvā pasannacittā aññatarasmiṃ araṇṇe paṇṇa-
sālāni karetvā paccayehi upatthahantā vāsesuṃ⁵. Tadaḥ tasmiṃ
gāmake eko sākuniko ekaṃ dīpaṇṭṭiraṃ⁶ gahetvā sutthu sik-
khāpetvā pañjare pakkhipitvā paṭijaggati. So taṃ araṇṇaṃ
20 netvā tassa saddenāgatāgate tittire ganhati⁷. Tittiro⁸ „maṃ“
nissāya bahū mama nātakā nassanti, mayh⁹ etaṃ pāpaṃ“ ti
nissaddo ahosi. So tassa nissaddabhāvaṃ natvā velupesikāya
naṃ sīse paharati. Tittiro dukkhāturatāya¹⁰ saddam karoti.
Evaṃ so sākuniko tan¹¹ nissāya tittire¹² gahetvā jīvikaṃ kap-
25 pesi. Atha so tittiro cintesi: „ime marantū¹³ ti mayhaṃ cetanā
n’ atthi, paṭiccekammam pana maṃ phusati, mayi saddam
akaronte ete nādhiga cchanti karonte yevāgacchanti¹⁴, āgatā-
gate ayaṃ gahetvā jīvitaṃ kappesi, atthi nu kho ettha
mayham pāpaṃ n’ atthi“ so tato patthāya „ko nu kho imaṃ

9 Cf. supra Vol. I p. 110. ¹ C. mā ti. ² Be dh. katham samutthapesum. ³ Be bhikkhū dh. katham samutthapesi. ⁴ Be pañca abhiññāyo. ⁵ Be adds atha, Be attu. ⁶ Be dīpasapessum. ⁷ Be dīpakati. ⁸ Be gahetva vikkhitva jīvitaṃ kappesi. ⁹ Be gahetva vikkhitva jīvitaṃ kappesi. ¹⁰ Be add ekam. ¹¹ Be dakkhabhātu. ¹² Be tam. ¹³ C. -to, C. -to cori to -to. ¹⁴ Be yeva āg-

kammam¹ chindeyyā² 'ti tathārūpaṃ paṇḍitaṃ upadhārento carati. Ath' ekadivasam so sākuṇiko bahuke² tittire gahetvā pacchīm pūretvā „pāṇīyaṃ pivissāmīti“ Bodhisattassa assamaṃ gantvā taṃ pañjaraṃ Bodhisattassa santike ṭhapetvā pāṇīyaṃ pivitvā vālukātale³ nipanno niddaṃ okkami. Tittiro tassa 5 niddam okkantabhāvaṃ⁴ ūatvā „mama kaṃkhaṃ imaṃ tāpa-saṃ pucchissāmi, jānanto me kathessatīti“ pañjare nipanno yeva taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Susukhaṃ vata jīvāmi, labhāmi c' eva bhuñjitum
paripant he⁵ ca⁶ tiṭṭhāmi, kā su⁷ bhante gatī maman⁸ ti. 73 10

Tattha susukhaṃ vatā⁹ 'ti ahaṃ bhante imaṃ sākuṇikaṃ nissāya sutthu sukhaṃ jīvāmi, labhāmi cevā¹⁰ 'ti yathārūcitaṃ¹¹ khādaniyabhojanīyaṃ¹² bhuñ-jitum pi labhāmi. paripant he¹² cā¹³ 'ti api ca kho yattha mama nātakaṃ mama saddena āgatāgatā vinassanti tasmim¹⁴ paripant he tiṭṭhāmi. kā su¹⁴ bhante¹⁵ ti kā¹⁶ nu kho bhante mama gati kā mpphatti bhavissatīti pucchi 15

Tassa pañhaṃ vissajjanto¹⁷ Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Mano ce te¹⁸ na-ppaṇamati pakkhi pāpassa kammuno
avyāvatassa¹⁹ bhadrasa na pāpam upalippatīti²⁰. 74.

Tattha pāpassa kammuno ti yadi tava mano pāpakamma-sa atthāya²¹ na paṇamati pāpakaraṇe tanninno²² tappono tappabbhāro na hoti. avyāva- 20 tassā²³ 'ti evam sante²⁴ pāpakammakaraṇatthāya avyāvatassa²⁵ ussukkaṃ anā-pannassa tava bhadrasa²⁶ eva²⁷ tato²⁸ pāpam na upalippati²⁹ na alliyatīti.

Taṃ sutvā tittiro tatiyaṃ gātham āha:

3. Nātako no nisinno ti bahu³⁰ āgacchate³¹ jano,
paṭiccekammaṃ plusati, tasmim me saṃkate mano ti. 75. 25

Tassa³² attho: bhante sae' āhaṃ saddam na³³ kareyyam ayaṃ tittirajano na āgaccheyya³⁴, mayi pana saddam karonte nātako no nisinno ti ayaṃ bahujaṇo

¹ B' imaṃ kaṃkha, B'd idaṃ kaṃkham ² B'd bahu ³ Ck vāli- ⁴ B'd nid-
dam okkamanabhi- ⁵ B' -paṇde, B'd -panthe ⁶ C^s ca corr to va, B' va ⁷
B'd nu. ⁸ B' ma, B'd mamā. ⁹ B'd vata jīvāmī ¹⁰ Ck^s -cinam. ¹¹ B'd -ni-
yambhoja-. ¹² B'd -panthe. ¹³ B'd omī tasmim ¹⁴ Ck^s sum, B'd nu ¹⁵ B'd
gati ¹⁶ Ck ko, B'd kim ¹⁷ B' -jjento ¹⁸ Ck manomane, C^s mano cane? ¹⁹
B' abhāvatassa, B'd abyāvatassa ²⁰ C^s B'd -limpa- ²¹ B'd -ssatthāya ²²
Ck^s ninno ²³ B'd abyāvata- ²⁴ Ck^s santo ²⁵ B'd bhadrasa suddhasseva. ²⁶
C^s tato ²⁷ B'd -limpa- ²⁸ Ck -ū ²⁹ B'd -ti. ³⁰ Ck^s omī na. ³¹ Ck^s -yyam.

āgacchati, taṃ āgatāgataṃ luddo gahetvā jīvitaḥkhayaṃ pāpento maṃ¹ paricca maṃ nissāya etaṃ² pānātipātakammaṃ³ phusati patilabhati vindati. tasmim maṃ paricca kate pāpe mama nu kho etaṃ pāpaṃ ti evaṃ me maṃ samkati parissukkiṃti kukkucema āpajjati

5 Taṃ sutvā Bodhisatto catutthaṃ gātham aha:

4. Paticcakammaṃ na⁴ phusati maṃ ce na-ppadussati,
appossukkassa bhadraṃ na pāpam upalippatīti. 76.

Tass' attho: yadi tava pāpakiriyāya maṃ na-ppadussati⁵ tanninno tappoṇo tappabbhāro⁶ na hoti, evaṃ sante luddena āyasmantaṃ paricca katam pi⁷ pāpakammaṃ taṃ na phusati na alliyati. pāpakiriyāya hi appossukkassa nīrālayassa bhadraṃ parissuddhaṃ⁸ sato tava pānātipātacetanāya⁹ abhīvā taṃ pāpaṃ na upalippatīti¹⁰ tava cittaṃ na alliyatīti¹¹

Evaṃ Mahāsatto tittiraṃ saññāpesi. So pi taṃ nissāya nikkukkuco ahoṣi. Luddo pabuddho Bodhisattaṃ vanditvā
15 pañjaraṃ ādāya pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā tittiro Rāhulo ahoṣi, tāpaṃ pana ahaṃ evā¹² ti. Tittirajātakam¹³.

10. Succajajātika.

Succajaṃ vata naaccajīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
20 haranto ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha katheṣi. So kira „gāmake uddhāraṃ sādheṣsāmiti“¹⁴ bhariyāya saddhim tattha gantvā sādhetvā¹⁵ sakaṭaṃ¹⁶ āharitvā „pacchā nēssāmiti“¹⁷ ekasmiṃ kule ṭhapetvā puna Sāvattthim gacchanto antarāmagge ekaṃ pabbataṃ addaṃ. Atha naṃ bhariyā āha: „sace sāmī ayam pabbato suraṇṇamaṃ bhaveyya
25 dadeyyā¹⁸ i pana me kiñceti“. „Kāsi traṃ. na kiñci daṣṣāmiti“. Sā tāva¹⁹ „thaddhahadaṃ vatāyaṃ, pabbate²⁰ suraṇṇamaye²¹ jāte²² pi mayhaṃ kiñci na daṣṣatīti“ anuttamanā ahoṣi. Te Jetavana-samīpaṃ āgantvā „pāṇiyaṃ pīviṣāmi“²³ ti vihāraṃ pavisitvā pāṇiyaṃ pīviṃu.

¹ *Bd* omitt maṃ ² *Bd* evaṃ ³ *Ck* -taṃka-, *Bd* pānātipātapaṭṭak- ⁴ *Bd* na paricca- ⁵ *Bd* yadi tava maṃ pakiriyāya maṃ padussati. *Bd* yadi tava maṃ pāpakiriyāya maṃ nappadussati corr to y t m p n ⁶ *Bd* omitt tappabbhāro ⁷ *Bd* kataṃ. ⁸ *Bd* -ssava ⁹ *Bd* pāpacetanāya ¹⁰ *Bd* -lumpa-. ¹¹ *Bd* alliyati. *Bd* omitt tava cittaṃ na a ¹² *Bd* addaṃ navaṇam ¹³ *Ck* -sade-, *Bd* sodhe- ¹⁴ *Bd* sodhe- ¹⁵ *Ck* -tam, *Bd* sodha, *Bd* sodhakam. ¹⁶ *Bd* yavā. ¹⁷ *Ck* *Bd* -to, *Ck* -to corr to -te. *Bd* add kira ¹⁸ *Bd* -yo ¹⁹ *Bd* -to

Satthāpi paccūsakāle yeva tesam sotāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā āgamaṇaṃ olokayamāno¹ gandhakuṭiparivene nisīdi chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjento. Te pi pāṇiyaṃ pivitvā āgantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdinsu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kahaṃ gat'atthā" ti pucchi². „Amhākaṃ³ uddhāraṃ sādhanatthāya⁴ bhante" 5 ti. „Kiṃ upāsike tava sāmiko tuyhaṃ hitapāṭikamkhī⁵ upakāraṇaṃ te karotīti". „Bhante, ahaṃ imasmiṃ sasneha⁶, ayaṃ pana mayhaṃ⁷ nisneho⁸. ajja mayā pabbataṃ disvā 'sac' āyaṃ⁹ suvaṇṇamayo assa kiñci me dadeyyāsīti¹⁰ vutto¹¹ 'kāsi tvaṃ. na kiñci dassāmiti' āha, evaṃ thaddhahadayo ayaṃ" ti. „Upāsike, evaṃ nāṃ esa vadeti¹². 10 yadā pana tava guṇe¹³ sarati¹⁴ tadā sabbissariyaṃ tava¹⁵ detīti" vatvā „kathetha bhante" ti tehi yācito atītaṃ āhaṃ:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto tassa sabbakiccekārako amacco ahosi. Atha ekadivasaṃ rājā puttaṃ uparājānaṃ upatthānaṃ āgacchantam 15 disvā „ayaṃ mama antare¹⁶ dusseyyā" ti¹⁷ taṃ pakkosivā¹⁸ „tāta, yāvahaṃ jīvāmi tāva nagare vasitum na lacchasi, aññattha vasitvā mama accayena rajjaṃ karehīti" āha. So „sādhū" ti pitaraṃ vanditvā jettṭhabhāriyāya¹⁹ saddhiṃ Bārānaso nikkhamitvā paccantaṃ gantvā araṇṇe²⁰ paṇṇasālaṃ mā- 20 petvā vanamūlaphalena²¹ yāpento vihāsi²². Aparabbhāze rājā kalam akāsi. Uparājā nakkhattaṃ olokento tassa kālakatabhāvaṃ²³ ñatvā Bārānasiṃ āgacchanto antarāmagā²⁴ ekaṃ pabbataṃ aḍḍasa. Atha naṃ bhāriyā āha: „sace deva ayaṃ pabbato suvaṇṇamayo assa²⁵ deyyāsī me kiñci²⁶". „Kāsi 25 tvaṃ, na kiñci dassāmiti". Sā „ahaṃ imaṃ snehena cajitum asakkonti" araṇṇaṃ pāvisim²⁷, ayaṃ ca evaṃ vadati, ativiya

¹ B¹ -ki- ² B¹ pucchi² ³ B¹ amhākaṃ gamakam, B² amukam gamakam.

⁴ B¹ soḍha- ⁵ B¹ hitam paṭikamkhāti ⁶ B¹ sneha ⁷ B¹ mayi ⁸ B¹ nisneho, and and ahosi ⁹ B¹ add pabbato ¹⁰ C¹ deyyāsīti, C² deyyāsīti

corr to dade-, B¹ dasseyyāsīti ¹¹ B¹ vutto ¹² B¹ vadasi ¹³ B¹ -naṃ.

¹⁴ B¹ sarī ¹⁵ B¹ gūṇe tava ¹⁶ B¹ mama antebuddhara, B² mama antepūre.

¹⁷ C¹ -yyāsīti, B¹ dubbheyyāsīti ¹⁸ B¹ -sāpetva ¹⁹ B¹ jettṭhikāya bha-, B² jettṭhba-

²⁰ B¹ add pavisitvā. ²¹ B¹ -phalaphalehi ²² B¹ vassī ²³ B¹ kāl-

lanka ²⁴ C¹ ada ²⁵ B¹ add āha ²⁶ C¹ snehenamapijitum-, C² snehena cchij-

jitu- corr to -cajitum-? B¹ imassa sneham chinditum na sakkomī ti. B² imassa

sneham chinditum na sakkomī ti. ²⁷ C¹ B¹ -si. C² -si corr to -sim

thaddhahadayo, rājā hutvāpi esa mayham kiṃ kalyāṇam karis-
 satīti¹ anattamanā ahosi. So āgantvā rajje patitthito taṃ
 ayyamahesitthāne t̐hapesi, idaṃ yasamattakam eva adāsi, ut-
 tarim¹ pana sakkārasammāno² n' atthi, tassā atthibhāvam pi³
 5 na jānāti. Bodhisatto „ayaṃ devī imassa rañño upakārikā
 dukkham aganetvā araññe vāsam vasi, ayaṃ pan' etaṃ aga-
 netvā aññāhi⁴ saddhim abhiramanto carati⁵, yathā⁶ esā sabbis-
 sariyaṃ labhati tathā⁷ karissāmīti⁸ cintevā ekadivasam taṃ
 upasamkamitvā vanditvā evam aha: „devi⁹, mayaṃ tumhākaṃ
 10 santikā piṇḍabhattam⁹ pi na labhāma, kasmā amhesu pamaj-
 jītvā¹⁰ ativiya thaddhahaday' atthā¹¹“ 'ti āha. „Tāta, sac'
 āham attanā labheyyaṃ tuyham pi dadeyyaṃ, alabhamānā
 pana kiṃ dassāmi, rājāpi mayham idāni kiṃ nāma dassati¹²,
 so antarāmagge 'imasmim pabbate sovaṇṇamaye¹³ jāte mayham
 15 kiñci dassasīti¹⁴ vutto¹⁵ 'kāsi tvaṃ, na kiñci dassāmīti' āha¹⁶.
 „Kiṃ pana rañño santike imaṃ kathaṃ kathetuṃ sakkhissathā¹⁷
 'ti. „Kiṃ na sakkhissāmi¹⁸ tātā¹⁹“ 'ti. „Tena hi ahaṃ rañño
 santike t̐hito pucchissāmi, tumhe katheyyāthā²⁰“ 'ti²¹. „Sādhu
 tātā²²“ 'ti. Bodhisatto deviyā rañño upatthānaṃ katvā²³ t̐hita-
 20 kāle āha: „nanu ayye mayaṃ tumhākaṃ santikā kiñci na
 labhāmā²⁴“ 'ti. „Tāta, ahaṃ labhamānā²⁵ tuyham kiñci da-
 ssāmīti²⁶, rājāpi idāni mayham kiṃ nāma dassati, so araṇṇato
 āgamanakāle ekaṃ pabbataṃ disvā 'sac' āyaṃ suvaṇṇapab-
 bato²⁷ assa kiñci me dadeyyāsīti' vutto²⁸ 'kāsi tvaṃ, na kiñci
 25 dassāmīti' supariccajam pi na cajjīti²⁹“.

¹ Ck^s -rim, B^d -ri. - B^d samnānasakkaro ² B^d -vam. ³ Ck^s amñāsi. C^s amñāsi corr. to -hi. ⁴ B^d vicarati. ⁵ B^d add ca. ⁶ B^s tatha evam, B^d tath-
 eva. ⁷ Ck^s B^d -vī. ⁸ B^d piṇḍapatamattam. ⁹ B^d -jittha. ¹⁰ B^s -yā attā, B^d -ya.
¹¹ B^d kiṃ nāma dātum sakkhissati tātā ti. ¹² B^d su- ¹³ Ck^s B^s -titi B^d -siti.
¹⁴ B^d vutte. ¹⁵ Ck^s -ssati, C^s -ssati corr to -ssati. ¹⁶ B^s omits kiṃ na sakkhi-
 ssami tātā. ¹⁷ Ck^s -yyatha. ¹⁸ B^d add sā. ¹⁹ B^s agantvā. ²⁰ B^d ala- ²¹ B^d
 tuyham dadeyyam ahamēva kiñci na labhami tuyham ki dassama ti. ²² B^d
 sacē ayaṃ pabbato suvaṇṇamayo, B^s sacāham appato su-. ²³ B^d -tte. ²⁴
 Ck^s nacchīti, C^s nacchim corr. to nacajim, B^s na cajjati B^d na sajjiti

Etam atthain dīpentī paṭhamam gātham āha:

1. Succajam vata na-ccaji¹ vācāya adadam² girim,
kiṃ hi tass' acajantassa³ vācāya adada⁴ pabbatan ti. 77.

Tattha succajam vatā 'ti sukhena cajitum sakkuneyyam⁵ pi na caji⁶,
adadan ti vacanamattenāpi pabbatam adadamāno, kiṃ hi⁷ tassa cajan- 5
tassā⁸ 'ti⁹ tassa nām' etassa mayā yācītassa na cajantassa¹⁰ kiṃ hi cajeyya¹¹,
vācāya adada⁴ pabbatan ti sac' āyam mayā¹² yācito mama vacanena su-
vannamayam pi aho vata tam¹³ pabbatam vācāya adada⁴ vacanamattena¹⁴
adadam horīti¹⁵ attho.

Tam sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

10

2. Yam hi kayirā tam hi vade¹⁶ yan na¹⁷ kayirā na tam vade,
akaronam bhāsamānam parijānanti paṇḍitā ti¹⁸. 78.

Tass' attho: yad eva hi¹⁹ paṇḍito puriso kāyena kareyya²⁰ tam vācāya
vadeyya. yam²¹ na kayirā na tam vade²². dātukāmo va dammīti²³ vadeyya²⁴
na adātukāmo²⁵ ti adhippāyo, kimkāraṇā: yo hi dassāmīti vatvā²⁶ pacchā na 15
dadāti tam akaronam kevalam musā bhāsamānam parijānanti paṇḍitā²⁷, ayam
dassāmīti vatvā²⁸ vacanamattam eva²⁹ bhāsati na pana deti, yadi kho pana
adinnam pi³⁰ vacanamatten' eva dinnam hoti tam puretaram eva laddham³¹
nāma bhavissatīti evam tassa musāvādivbhavam jānanti³² paṇḍitā. bālā pana
vacanamatten' eva tussantīti 20

90

Tam sutvā devī rañño añjalim paggahetvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Rājaputta namo ty-atthu, sacce³ dhamme t̥hito c' asi³⁴,
yassa te vyasanam³⁵ patto saccasmim ramate mano ti. 79.

¹ Ck -jī, B¹ nacajjam, B² nacajji. ² B¹ addadam? Ck^s adadam. ³ B¹ kihitassa
cajanassa, B² kiñci tassa cajantassa, Ck^s kimhi tassa vajantassa. ⁴ B² -dam.
⁵ B² -yyā. ⁶ Ck^s nacchi, C^s nacchī corr to na caji, B² na caji. ⁷ Ck^s kimhi,
B² kiñci. B¹ ki hi. ⁸ Ck^s vajantassā. ⁹ B² add^s t̥hi, B² kim hi. ¹⁰ Ck^s nac-
chantassa, C^s nacchantassa corr to na cajantassa, B¹ tam cantessa, B² tam
cajantassa. ¹¹ B¹ kihitam careyya, B² kiñci t̥vam cajeyya, Ck^s kimhi vajeyya.
¹² B² mama. ¹³ so Ck^s; B¹ ahosi na tam, B² ahontam. ¹⁴ B² -mattameva.
¹⁵ so B²; B¹ adadattā ti, Ck^s adassathā ti. ¹⁶ B¹ vadeyya, B² vadeyyam. ¹⁷ B²
na, Ck^s nna in the place of yam na. C^s yantam. ¹⁸ Ck^s omīti. ¹⁹ B¹ add^s so,
B² yo. ²⁰ B¹ kayirā tareyya, B² kareyyam. ²¹ Ck^s yau. ²² B² vadeyya. ²³
B¹ dimhiti, B² damhiti. ²⁴ Ck^s vadeyye. ²⁵ B¹ dā-. ²⁶ B² vatvāpi. ²⁷ B²
add ti. ²⁸ B² omīti vatvā. ²⁹ B² -mattena. ³⁰ Ck^s adadinnampi, B² adin-
nam pi. ³¹ Ck^s -an, B² laddhā. ³² B² parijā-. ³³ C^s sacce corr to sacce, B¹
sace. ³⁴ B² vasi. ³⁵ B² byasanam

Tattha sacce¹ dhamme ti vaṇṇasacce² sabhāvadhamme ca. vyaśanam³
 patto ti yassa te va⁴ ratthā⁵ pabbājanasamkhātā⁶ vyaśanam³ patto pi
 mano sacca-smiṃ yeva ramatīti

Evam rañño guṇakatham kathayamānāya deviyā sutvā

5 Bodhisatto tassā guṇam pakāsetto catuttham gātham āha:

4. Yā daliddi daliddassa addhā addhassa⁷ kittimā

sā hi ssa paramā bhariyā, tā hi raññassa itthiyo ti. 80.

Tattha kittimā ti kittisampannā ti attho, sā hissa paramā ti yā s⁸
 daliddassa sāmikassa daliddakāle sayam pi daliddi hutvā tam na pañcujati.
 10 addhassā⁹ 'ti abhikāle adhā¹⁰ hutvā sāmikam eva anuvattati samāna-
 sukhadukkhā hoti. sa hi ssa paramā uttamā¹¹ bhariyā nāma. tā¹² hi raññassa
 pana issariye thitassa itthiyo¹³ honti yeva, anacchariyam etan ti¹⁴

Evam ca pana vatvā Bodhisatto „ayam mahārāja tuṇ-
 hākam dukkhitakāle araṇṇe samānadukkhī¹⁵ hutvā vasi, imissā
 15 sammanam katum vaṭṭatīti“ deviyā guṇam kathesi. Rājā tassa
 vacanena deviyā guṇam saritvā „paṇḍita tava kathayāham¹⁶
 deviyā guṇam anussarin“ ti vatvā tassā sabhissariyam adāsi.
 „Tayāham¹⁷ deviyā guṇam sarāpito“ ti Bodhisattassāpi ma-
 hantam issariyam adāsi.

20 Satthā imam desanam¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 modhanesi: (Saccapariyosāne jayamṭatikā sotāpattiphale patitṭhabhimsu)
 „Tadā Bārāṇasirājā ayam kutumbiko aho si. devī ayam upāsikā,
 paṇḍitāmacco¹⁹ pana aham evā²⁰ ti. Suceajajātakam²⁰. Puci-
 mandavaggo dutiyo.

¹ C^s sacce cori to sacce, B^s sacce ² C^s -sacce cori to sacce. ³ B^d vyasanam.

⁴ B^s tvaṃ, B^d tava ⁵ C^s rattho. ⁶ B^d pabbajaniyasamkhātā ⁷ B^d addhā
 addhassa ⁸ C^k omits yā, B^d omits sā ⁹ C^k addhassa, C^s addhassā cori to
 addhātissā, B^d addhassa ¹⁰ P^d addha+addhā. ¹¹ C^k -ma. ¹² P^d sa ¹³ B^d
 adds nāma, B^s na. ¹⁴ C^k -nyamekanti, P^s anacchari evā ti, P^d anacchariyevati
¹⁵ P^d araṇṇe yeva vasaṇna dukkhā. ¹⁶ P^d -ya aham ¹⁷ P^d tathāham ¹⁸
 B^d dhammade-. ¹⁹ P^d -taama- ²⁰ B^d suceajjā-, and add dasaman.

3. KUTIDŪSAKAVAGGA.

1. Kuṭidūsakajātaka.

Manussasseva te sīsan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Mahākassapatttherassa paṇṇasālājhāpakam¹ daharam ārabha kathesi. Vatthum pana Rājagahe samuṭṭhitam. 5 Tada kira thero Rājagaham nissāya Araṇṇakuṭikāya² viharati. Tassa dve daharā upaṭṭhānam karonti. Tesu eko therassa upakārako. eko dubbatto³. itarena kataṃ kataṃ attanā⁴ katasadisam eva karoti, tena mukhodakādīsu upaṭṭhāpitesu therassa santikaṃ gantvā vanditvā „bhante udakaṃ ṭhapitam, mukham dhovathā“ ti ādini vadati, tena 10 kālāss⁵ eva rutthāya therassa pariveṇe⁶ sammatthe⁷ therassa nikkhamanavelāya⁸ ito c⁹ ito ca paharanto¹⁰ sakalam¹¹ pariveṇam attanā¹² sammattam¹³ viya karoti. Vattasampanno cintesi: „ayam dubbatto mayā, kataṃ kataṃ attanā¹⁴ katasadisam karoti, etassa saṭhakamam¹⁵ pākaṣam karissāmi“ tasmim antogāmato bhutvā āgantvā 15 niddāyante va¹⁶ nahānodakam¹⁷ tāpetvā piṭṭhikoṭṭhake ṭhapetvā aññam nālikamattam¹⁸ udakaṃ uddhane ṭhapesi. Itaro pabhujjhivā¹⁹ gantvā usumam utthahantam disvā „udakaṃ tāpetvā koṭṭhake ṭhapitam bhavissati“ therassa santikaṃ gantvā „bhante nahānokotṭhake²⁰ udakaṃ, nahāyathā²¹“ ti āha. Thero „nahāyissāmi“ tena sad- 20 dhim yeva āgantvā koṭṭhake udakaṃ adisvā „kham udakaṃ“ ti pucchi. So vegena aggisālam gantvā²² tucchabhājane ulumkam²³ otāresi, ulumko²⁴ tucchabhājanassa tale paṭihato taṭṭā²⁵ ti saddam akāsi. Tato paṭṭhāya tassa Ulumkasaddako²⁶ tv-eva nāmam jātam. Tasmim khane itaro piṭṭhikoṭṭhakato udakaṃ āharitvā „mahātha²⁷ 25 bhante“ ti āha. Thero nahātvā²⁸ āgacchanto²⁹ Ulumkasaddakassa³⁰

¹ Bī -lajhā-, Bā -lajjhā-. ² Bī araṇṇamkuṭiyam, Bā araṇṇakuṭiyam ³ Bā dub-
bacco. ⁴ Bā -no. ⁵ Ck -na, C^s -na cor to -ne, Bā -ne ⁶ Bī sammajjane,
Bā sammajje ⁷ Bā -yam. ⁸ Bī viha-. ⁹ Bā -la ¹⁰ Ck^s -ttha, Bā samattam
¹¹ Bā -no ¹² Bī duppacakamma, Bā sabbam dubbaccakammam ¹³ C^s ca corr.
to va, Bā yeva. ¹⁴ Bā nahānodakam. ¹⁵ Bī nālimattam, Bā nālimattam ¹⁶ Bā
add va. ¹⁷ Bā nhā-. ¹⁸ Bā āg- ¹⁹ Ck ulūmkam, C^s ulukam, Bī ulhaṇgam.
Bā uluṅgam ²⁰ Ck ulūmko, Bī ulhaṇke, Bā ulungo ²¹ Bī sātattā, Bā sa-
hatthā ²² Ck ulūmkam-, Bī ulhahasaddakā, Bā ulungasaddako ²³ Bā nhā-
yatha ²⁴ Bā nhātvā. ²⁵ Bā āvajjanto. ²⁶ Bī ulhaṇka-, Bā uluṅga-

- dubbattabhāva¹ ūtvā tam sāyaṃ therupaṭṭhānaṃ āgataṃ ovadi:
 „āvuso samanena nāma attanā katam eva 'katam me' ti vattum
 vattati, aññathā sampajānamusāvādo hoti, ito paṭṭhāya evarūpaṃ mā
 kāsīti². So therassa kujjhivā punadivase therena saddhiṃ piṇḍāya³
 5 na pāvisi. Thero itarena⁴ saddhiṃ pāvisi. Uḷumkasaddako⁵ pi the-
 rassa upaṭṭhākakulaṃ gantvā „bhante thero kahan⁶“ ti vutte „aphā-
 sukena⁷ vihāre yeva nisinnō⁸“ ti vatvā „kiṃ bhante laddhum vatta-
 titi⁹“ vutte „idaṃ c' idaṃ ca dethā¹⁰“ ti gahevā attano rucitaṭṭhānaṃ¹¹
 gantvā¹² bhuñjitvā vihāraṃ agamāsi. Punadivase thero tam kulāṃ
 10 gantvā nisīdi. Manussā „na sukhāṃ¹³, hiyyo kira tvaṃ¹⁴ vihāre yeva
 nisinnō. asukadaha¹⁵ hatthe āhāraṃ pesayimha, paribhutto ayyena¹⁶
 ti¹⁷. Thero tuṇhībūto¹⁸ va bhattakiccaṃ katvā vihāraṃ gantvā
 sāyaṃ therupaṭṭhānakāle āgataṃ¹⁹ āmantetvā „āvuso asukagāme²⁰
 15 kira te²¹ bhuttaṃ“ ti vatvā „viññatti nāma na vattati. māsso²² puna
 evarūpaṃ anācāraṃ carā²³“ ti²⁴ āha. So ettakena²⁵ there āghātaṃ
 bandhitvā „ayaṃ²⁶ hiyyo pi udakamattaṃ nissāya mayā saddhiṃ
 kalahaṃ kari²⁷, idāni pan' assa upaṭṭhākanāṃ gehe mayā bhatta-
 muṭṭhi bhutta²⁸ ti asahanto puna kalahaṃ karoti. jānisāmi ssa²⁹ kat-
 20 tabbayuttakan³⁰ ti punadivase there piṇḍāya pavitṭhe muggaraṃ ga-
 hetvā paribhogabhājanani bhinditvā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāyi. So
 jīvamāno va manussapeto hutvā sussitvā kālaṃ katvā Avicimahāni-
 raye nibbatti. So tena kataanācāro mahājanamajhe³¹ pākato jāto.
 Ath' ekadivasam ekacce³² bhikkhū Rājagahā Sāvattiṃ³³ gantvā
 25 sabhāgaṭṭhāne pattacivaraṃ paṭisaṃmetvā satthu santikaṃ gantvā van-
 ditvā nisīdimasu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kuto
 āgat' atthā³⁴“ ti pucchi³⁵. „Rājagahā bhante³⁶“ ti. „Ko tattha ovāda-
 dāyako ācariyo³⁷“ ti. „Mahākassapathero³⁸“ bhante³⁹ ti⁴⁰. „Sukham
 bhikkhave Kassapassā⁴¹“ ti. „Ama bhante therassa sukhāṃ. saddhi-
 30 vihāriko pan' assa ovāde dinne kujjhivā therassa paṇṇasālaṃ jhā-

¹ B¹ dupi acca-. ² B² mā akassīti, B³ ma evarūpaṃ akāsīti ³ P⁴ adds ga-
 mam. ⁴ B⁵ -neva ⁵ B⁶ ulanga-, B⁷ ulunga- ⁶ B⁸ aphāsuko. ⁷ B⁹ ruta-
 thānaṃ. B¹⁰ rucitam thānaṃ, C¹¹ -ne C¹² datvā ⁹ B¹³ -ssa kiṃ bhante
 ayyassa aphāsukam. ¹⁰ I d¹⁴ thero. ¹¹ B¹⁵ add vutte ¹² B¹⁶ -hi- ¹³ B¹⁷ add
 tam. ¹⁴ B¹⁸ add nāma ¹⁵ B¹⁹ add bhattam. ¹⁶ B²⁰ ma ¹⁷ B²¹ caratīti, B²²
 carāhīti. ¹⁸ B²³ ettha. C²⁴ ettha- corr. to etta- ¹⁹ B²⁵ aham ²⁰ B²⁶ kari-
 yamāno. ²¹ B²⁷ omit ssa. ²² B²⁸ -nassa majhe ²³ C²⁹ athekadivasacce, C³⁰
 athekadivasam ce corr. to -sam, B³¹ athekacce ²⁴ C³² -tthiyam, B³³ -tthi ²⁵
 B³⁴ pucchitvā ²⁶ B³⁵ -tthero.

petvā palāyīti¹. Tam sutvā Satthā „bhikkhave, Kassapassa evarū-
pena bālena saddhīm caraṇato ekacariyā va seyyo¹“ ‘ti vatvā imam
Dhammapade gātham āha:

Carāṇ ce nādhiggaccheyya seyyaṁ sadisam attano (Dhp. v. 61.)

ekacariyaṁ daḥhaṁ kayirā. n’ atthi bāle sahāyatā² ti. 5

Idaṇ³ ca pana vatvā puna te bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idān’
eva so kuṭidūsako⁴ va na ca idān’ eva ovādādāyakassa kujjhati⁵,
pubbe pi kujjhi yevā“ ‘ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente
Bodhisatto siṅgila sakunayoniyam⁶ nibbattitvā vavappatto 10
attano manāpaṁ anovassakaṁ kulāvakaṁ katvā Himavanta-
padese⁷ vasati. Ath’ eko makkato vassakāle acchinnadhāre
deve vassante sītapīlito dante khādanto Bodhisattassa avidūre
nisīdi. Bodhisatto taṁ tathā kilamantaṁ disvā tena saddhīm
sallapanto⁸ paṭhamam gātham āha: 15

1. Manussassēva te sīsaṁ hatthapādā ca vānara,
atha kena nu⁷ vappena agāraṇ te na vijjatīti. 81.

Tattha vannaṇa⁸ ‘ti kāraṇena. agāraṇ ti tava nivāsagehaṁ kena kāraṇena
n’ atthīti pucchī.

Tam sutvā vānaro dutiyaṁ gātham āha: 20

2. Manussassēva me sīsaṁ hatthapādā ca siṅgila¹⁰,
y’ āhu setthā manussesu sā me paññā na vijjatīti. 82.

Tattha siṅgilā¹¹ ‘ti tam¹² sakunam nāmenālapati. yāhu setthā ma-
nussesu ‘ti yam manussesu setthā ti kathenti sā mama vicāranapaññā n’
atthi. sīsaḥatthapādakayabalaṁ¹³ hi loke a pamanam, vicāranapaññā va setthā 25
sā mama n’ atthi, tasmā me agāraṇ na vijjatīti.

Tam sutvā Bodhisatto itaraṁ gāthadvayam āha:

3. Anavaṭṭhitacittassa lahucittassa dūbhino¹⁴
niccaṁ adhuvasīlassa¹⁵ sukhabhāvo na vijjati. 83.

¹ Cks seyyā. ² Ck sabhāyatā? B^d sahāyakā. ³ Ck imaṇ ⁴ B^d add pubbe pi
kuṭidūsako ye ⁵ B^d kujjhi ⁶ Ck sahila-. C^s sahila- corr. to singila-. B^d
siṅgala- ⁷ Bⁱ -ppa- ⁸ B^d -pento. ⁹ Cks atthekena nu. Bⁱ a kenu na, B^d
atha kenu na ¹⁰ Bⁱ siṅgala. B^d siṅgala. ¹¹ Bⁱ siṅgilā, B^d siṅgalā. ¹² B^d
omit tam. ¹³ Bⁱ vālādī. B^d pālādini ¹⁴ B^d dubbhino ¹⁵ Ck adhuva-

naṃ¹ vatasamādāne sāro² ti pucchimsu. Satthā „na bhikkhave tesam vatasamādāne sāro vā viseso vā atthi, taṃ³ hi nighamsiyamānaṃ upaparikkhiyamānaṃ ukkārabhūmimaggasadisam sasakassa⁴ dadda-bhasadisam⁵ hotīti⁶“ vatvā „daddabhasadisabhāvaṃ⁵ assā mayam na jānāma, kathetha no bhante“ ti tehi yācito atītaṃ āhari: 5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sīhayoniyam nibbattitvā vayappatto araṇṇe paṭivasati. Tada⁶ aparasamuddasamīpe⁷ beluvamissakam⁸ tāla-vanam hoti. Tatth⁹ eko⁹ sasako beluvarukkhumūle ekassa¹⁰ tālagacchassa heṭṭhā vasati. So ekadivasam gocaram ādāya 10 āgantvā tālapaṇṇassa heṭṭhā nipanno cintesi: „sace ayaṃ paṭhavī¹¹ samvattēyya¹² kahan nu kho bhavissāmīti¹³“, tas-mim űeva¹⁴ ca¹⁵ khaṇe ekam beluvapakkam tālapaṇṇassa upari patitam. So tassa saddena „dhuvāyaṃ paṭhavī samvattatīti¹⁶“ uppatitvā pacchato anolokento va palāyi. Tam ma- 15 ranabbītaṃ vegena palāyantaṃ aṇṇo sasako disvā pucchi: „kim¹⁷ bho ativiya bhīto palāyasīti“. „Mā puccha¹⁸ bho“ ti. So „kim bho kim bho“ ti pacchato¹⁹ javat²⁰ eva²⁰. Itaro ni-vattitvā anolokento va „ettha paṭhavī samvattatīti²¹“ āha. So pi tassa pacchato palāyi. Evaṃ²² tam aṇṇo addasa tam 20 aṇṇo²² ti evaṃ sasakasatasabassam²³ ekato hutvā palāyi. Te eko migo disvā eko sūkaro eko gokanno eko mahiso eko gavaḃo²⁴ eko khaggo eko vyaggho eko sīho eko vārano²⁵ disvā „kim etan“ ti vātvā²⁶ „ettha paṭhavī samvattatīti²⁷“

¹ Ck -samānānam, C^s -samannānam corr. to -samanānam, B^d aññatitthiyanaṃ.

² C^s tañ. ³ Bⁱ saha. P^d sasakasa. ⁴ Pⁱ daddabbhaya-sa. B^d duddabbhaya-sa.

⁵ Bⁱ sasaddabbhaya-sa. B^d duddabbhaya-sa. ⁶ P^d add pana. ⁷ B^d pacchimasam-

mudda-. ⁸ B^d -ka. ⁹ B^d tatteko. ¹⁰ C^s ekasmim. ¹¹ Ck -vi, C^s -vim B^d

mahāpaṭhavī, Pⁱ paṭhavī. ¹² C^s samvaddheyya, Bⁱ vatteyya. P^d samvatteyya.

¹³ B^d gumissāmīti. ¹⁴ P^d yeva. ¹⁵ P^d omits ca, Bⁱ űeva ca. ¹⁶ C^s sam-

vaddhatīti, B^d samvattatīti. ¹⁷ B^d kim. ¹⁸ B^d pucchi. ¹⁹ Bⁱ so ki bho ti

pucchato, B^d so pucchito. ²⁰ Ck javaneva, C^s javane corr. to javateva, Bⁱ ja-

vakeva, B^d dhāvateva. ²¹ C^s -vaddha-, Bⁱ -vatta-. ²² C^s etam. B^d add

addasa. ²³ B^d sasasata-. ²⁴ Bⁱ adds eko silo, P^d eko singālo. ²⁵ P^d hatthi.

²⁶ B^d pucchitvā. ²⁷ C^s -vaddha-, B^d -vatte-

vutte palāyi. Evaṃ anukkamena yojanamattaṃ tiracchāna-
 balaṃ ahoṣi. Tadā Bodhisatto taṃ balaṃ¹ palāyantaṃ disvā
 „kim etan“ ti pucchitvā „ettha paṭhavī saṃvaṭṭatīti“² sutvā
 cintesi: „paṭhavisamvaṭṭanaṃ³ nāma na kadāci atthi, addhā
 5 etesaṃ kiñci dussutaṃ⁴ bhavissati, mayi kho pana ussukkaṃ
 anāpajjante⁵ sabbe nassissanti, jīvitam tesam⁶ dassāmiti“ sīha-
 vegena purato pabbatapādaṃ gantvā tikkhattuṃ sīhanādaṃ
 nadi. Te sīhabbhayā⁷ tajjitā nivattitvā pinditā⁸ atṭhamisu. Sīho
 tesam antaraṃ pavisitvā „kimatthaṃ palāyathā“ ti pucchi⁹.
 10 „Paṭhavī saṃvaṭṭatīti“¹⁰. „Kena saṃvaṭṭamānā“¹¹ diṭṭhā“ ti.
 „Hatthī jānantīti“. Hatthī pucchi. Te¹² „mayam na jānāma,
 sīhā jānantīti“ vadimsu. Sīhāpi „mayam na jānāma, vyagghā
 jānantīti“. Vyagghāpi „khaggā jānantīti“. Khaggāpi „ga-
 vayā“ ti. Gavayāpi „mahisā“ ti. Mahisāpi „gokaṇṇā“ ti.
 15 Gokaṇṇāpi „sūkara“ ti. Sūkaraapi „migā“ ti. Migāpi „na
 jānāma, sasakā jānantīti“. Sasakesu pucchīyamānesu „ayam
 kathesīti“ taṃ sasakaṃ dassesum. Atha naṃ „evam kira
 samma paṭhavī saṃvaṭṭatīti“ pucchi. „Āma sāmi mayā diṭ-
 ṭhā“ ti. „Kattha vasanto passitī“¹³ pucchi¹⁴. „Samudda-
 20 samīpe beluvamissakataḷavane sāmi, ahaṃ hi tattha beluva-
 rukkhamaḷe tālagacche tālapannassa heṭṭhā nipanno cintesiṃ:
 „sace paṭhavī saṃvaṭṭissati“¹⁵ kahaṃ gamissāmiti, atha¹⁶ taṃ
 khaṇaṃ ñeva paṭhaviyā saṃvaṭṭanasaddam¹⁷ sutvā palāto
 ’mhīti“. Sīho cintesi: „addhā tassa tālapannassa upari be-
 25 luvapakkaṃ patitvā daddabham“¹⁸ akāsi, sv-āyam¹⁹ taṃ saddam
 sutvā ‘paṭhavī saṃvaṭṭatīti’ sañnam uppādetvā palāyittha ”,

¹ B^d balakayam. ² C^k -vaddha-. B^d -vatta-. ³ C^k -vim-. B^d pathavisam-
 vattanaṃ. ⁴ C^s dussitam. B^e dumsukā. B^d dusutam. ⁵ C^s -to. ⁶ B^d nesam.
⁷ B^d -ya. ⁸ B^e sapindika. B^d sampinditā. ⁹ B^d pucchitva. ¹⁰ C^k -vaddha-
 Bⁱ -vatta-. B^d -vattamānam. ¹¹ C^k tā. ¹² B^e passatīti. B^d passasīti. ¹³ B^e
 pucchima. B^d pucchima. ¹⁴ C^k -vaddhe-. B^d -vatti-. ¹⁵ C^k add nam. ¹⁶
 C^k samvaddha nam saddam, B^d -vattana-. ¹⁷ B^d daddabhaya-saddam. ¹⁸ B^e
 svāham. ¹⁹ B^d palayito bhavissatīti.

tatvato¹ samjānissāmīti² “so taṃ sasakaṃ gahetvā mahājanaṃ
assāsetvā „ahaṃ iminā diṭṭhatṭhāne paṭhaviyā samvattanaṃ³
vā asamvattanaṃ³ vā tatvato⁴ nātvā⁵ āgamissāmi, yāva mamā-
gamanā tumhe etth’ eva hothā⁶ “ti sasakaṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā
sihavedgena pakkhanitvā tālavane sasakaṃ otāretvā „ehi⁶, 5
tayā diṭṭhatṭhānaṃ dassehīti⁷ āha. „Na visahāmi sāmīti⁸.
„Ehi⁷, mā bhāyīti⁸. So beluvarukkaṃ upasamkamitum⁹ asak-
konto avidūre ṭhatvā „idaṃ⁹ sāmi daddabhāyanaṭṭhānaṃ¹⁰ “ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Daddabhāyati¹¹ bhaddan te yasmiṃ dese vasāṃ’ ahaṃ, 10
ahaṃ p’ etaṃ¹² na jānāmi, kiṃ etaṃ daddabhāyatiti¹¹. 85.

Tattha daddabhāyatiti¹¹ daddabhā ‘ti saddam¹³ karoti. bhaddante
ti bhaddam tava atthu, kim etaṃ ti yasmiṃ padese ahaṃ vasāmi tattha dad-
dabhāyati¹¹. ahaṃ pi pana¹⁴ na jānāmi kiṃ¹⁵ vā etaṃ¹⁶ daddabhāyati kena
vā karanena daddabhāyati, kevalam daddabhāyanasaddam assosin ti 15

Evam vutte siho beluvarukkkhamūlaṃ gantvā tālapaṇṇassa
heṭṭhā sasakena nipannaṭṭhānaṃ c’ eva tālapaṇṇamatthake
patitaṃ beluvapakkam ca disvā paṭhaviyā asamvattanaḥbhāvam³
tatvato⁴ jānitvā sasakaṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā sihavedgena khip-
paṃ migasaṃghānaṃ santikaṃ gantvā sabbapavattiṃ ārocetvā¹⁷ 20
„tumhe mā bhāyathā¹⁸ “ti migagaṇaṃ assāsetvā vissajjesi.
Sace hi tadā Bodhisatto na bhavedya sabbe samuddam pavi-
sitvā nasseyyūṃ, Bodhisattaṃ⁹ nissāya²⁰ jīvitaṃ labhiṃsu.

2. Bellam nipatitaṃ¹ sutvā dabhakkaṃ ti saso javi²²,
sasassa vacanaṃ sutvā santattā migavāhīni²³. 86. 25
3. Appattā²⁴ padaviññāpaṃ paraghosānusārino
pamādaparamā bālā te honti parapattiya. 87.

¹ Bī vatthako. Bī tathato ² Bīd nam jā-. ³ Cks -vaddha-. Bīd -vatta- ⁴
Bī tatthato. Bīd tathato ⁵ Bīd jānitvā ⁶ Bīd tāta. ⁷ Bīd omit ehi ⁸ Bīd
-mitva. ⁹ Bīd imam ¹⁰ Cs -bhāvana-. Bī khuddabhāyana- Bīd duddabhāyana-
¹¹ Bīd dudda-. ¹² Bīd tada. ¹³ Bīd duddasaddam ¹⁴ Bīd omit pana. ¹⁵ Bīd
ti. ¹⁶ Bī evam ¹⁷ Bī ārocetvā. ¹⁸ Bī -yi- ¹⁹ Bīd add pana ²⁰ Bīd add
sabbe. ²¹ Bīd beluvam patitam. ²² Bī duddabhāyā ti saso javi, Bīd duddubhā-
yati ti saso ²³ all four MSS -ni ²⁴ Bīd apatvā.

4. Ye ca sīlena sampannā paññāy¹ ūpasame ratā
 āratā¹ viratā dhīrā na honti parapattiyā ti 88.
 imā tisso abhisambuddhagāthā.

Tattha bellan² ti beluvapakkam dibbhakkam³ ti evam siddham kuru-
 5 mūnam, santattā ti santrastā⁴, migavāhinīti anekasabassasamkhū migasenā,
 padaviññānam ti viññānapadam sotāpatti viññānakotthāsam apāpunivā ti
 attho, te honti parapattiyā ti te parāghośānusārino⁵ tam eva parāghośānu-
 samkhātāni⁶ pamādam paramam ti maññamāna bādā andha uthujjanā viññāna-
 padassa appattatāya parapattiyā va honti, paresam⁷ vacanam siddhahitvā yam
 10 vā tam vā karontiti, sīlenā⁸ 'ti ariyamaggena āgatasīlena samannagatā, paññā-
 yūpasame rata ti maggen⁹ eva āgatapaññāya⁹ kilesūpasame ratā, yathā vā⁹
 sīlena evam paññāya pi sampannā kilesūpasame ratā ti pi attho, āratā viratā
 dhīrā ti viññū pāpakiriyato āratā¹⁰ viratā paññitā nama hontīti, te evarūpā
 sotāpannā pūjato oratabhāvena kilesūpasame abhiratabhāvena va ekavāram¹¹
 15 maggañānena patividdhadhammā aññesam kathentūnam pi na saddahanti na gaa-
 hanti kasmā attano paccakkhato¹² ti tena vuttam:

Assaddho akatāññū ca sandhucchedo ca yo naro (Dhp v 97.)

hatāvakkāso vuttāso sa ve¹³ uttamaaporiso ti.

Satthā imam desanam¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 20 sīho aham evā¹⁵ ti. Dadda bhajātakam¹.

3. Brahma-datta-jātaka.

Dvayam¹ yācanako ti. Idam Satthā Alaviyam¹⁷ missāya
 Aggālave cetiye viharanto kutikārasikkhāpadam ārabha kathesi.
 Vatthum hetthā Mañikanṭhajātake¹⁸ āvikatam¹⁹ eva. Idha pana Satthā
 25 „saccam kira tumhe bhikkhave yācanabahulā viññattibahulā viha-
 rathā²⁰ ti vatvā „āma bhaute²¹ ti vutte²² bhikkhū garahitvā „bhik-
 khave porāṇakapaññitā paṭhavi-sarena raññā pavāritāpi ekatalikam
 upāhanayugam²³ yācītukāmā hīrottappabhedābhayena²⁴ mahājanamajjhe
 akathetvā raho kathayimsū²⁵ ti vatvā atītam āhari:

¹ *But* arakā. ² *But* beluvan. ³ *But* duddabhayati. *But* duddaambhayati. ⁴ *But* utratasa. ⁵ *But* te pata attiyā ghosa. ⁶ *But* add tam. ⁷ *But* parassa. ⁸ *But* āgatāya pa-. ⁹ *But* y ca in the place of yatha ca. ¹⁰ *But* araka. ¹¹ *But* -ra. ¹² *But* -tti. ¹³ *Cs* ce. ¹⁴ *But* dhammade-. ¹⁵ *But* duddabhiya-. *But* duddubhiya-, both add dutyam. ¹⁶ *Cs* dvayam. *Cs* dvayam con to dvayam. *But* dvayam. ¹⁷ *Cs* alaviyam. *Cs* dvayam con to alaviyam. ¹⁸ *But* -ka. *But* -ka. ¹⁹ *Cs* Vol II p. 282. ²⁰ *But* āgatam. ²¹ *But* add te. ²² *But* panna-hattaṇa ekapaṭṭhanayugaṇa. *But* panna-hattaṇa ekapaṭṭha upahanayugaṇa in the place of eka - - yugam. ²³ *But* -bhedenabbhayena. *But* -bhedana-.

Atīte Kampillakaratthe Uttara pañcālanagare Pañ-
 cāle² rajjāṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ nigamagāme
 brāhmaṇakule nibbattitvā veyappatto Takkasilāyaṃ sabba-
 sippāni uggaṇhitvā aparabhāge tāpasapabbajjāṃ pabbajitvā
 Himavante uñchācariyāya³ vanamūlaphalāphalena yāpento ciram 5
 vasitvā loṇambilasevanatthāya manussapathe⁴ caranto⁵ Uttara-
 pañcālanagaraṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadvase bhikkhaṃ
 pariyesamāno nagaraṃ pavisitvā rājadvāraṃ sampāpuṇi. Rājā
 tassācāre⁶ ca vihare ca pasāditvā mahātale nisīdāpetvā rājā-
 rahaṃ bhojanaṃ⁷ bhojāpetvā⁸ patiññaṃ gahetvā uyyāne yeva 10
 vasāpeti. So nibaddhaṃ rājagehe⁹ yeva bhuñjanto¹⁰ vassā-
 nass' accayena¹¹ Himavantam eva gantukāmo hutvā cintesi:
 „mayhaṃ maggaṃ gacchantassa ekatalikaupāhanaṃ c' eva¹²
 pannacchattakaṃ ca¹³ laddhum vaṭṭati¹⁴, rājānaṃ yācissāmīti“
 so ekadivasam rājānaṃ uyyānaṃ āgantvā vanditvā nisinnaṃ 15
 disvā „upāhanaṃ ca chattaṃ ca yācissāmīti“ cintetvā puna
 cintesi: „paraṃ 'idaṃ¹⁵ nāma dehīti' yācanto rodati nāma,
 paro pi 'n' atthīti' vadanto paṭirodati nāma, mā kho pana maṃ
 rodantaṃ mahājano addasa mā mahārājānaṃ¹⁶ ti. raho paṭi-
 channaṭṭhāne ubho pi roditvā tunhi¹⁷ bhavissāmā“ 'ti. Atha 20
 naṃ „mahārāja raho paccāsiṃsāmīti“ āha. Tam¹⁸ sutvā rāja-
 puriso¹⁹ apasakki. Bodhisatto „sace mayi yācante rājā na
 dassati mettī²⁰ no²¹ bhijjissati, tasmā na yācissāmīti“ taṃ
 divasaṃ nāmaṃ gahetuṃ asakkonto „gaccha tāva mahārāja,
 jānissāmīti“ āha. Pun' ekadivasam rañño uyyānaṃ āgatakalē 25
 tath' eva puna tath' evā 'ti evaṃ yācituṃ asakkontass' eva
 dvādasa saṃvaccharāni atikkantāni²². Tato rājā cintesi:

¹ B¹ kapilarathe, B² kappilarathe. ² uttarapañcālārāje ³ C^s uñcā- corr to
 uchāca-. B² uccācariyāya, B² uccācariyāya ⁴ B² -tham ⁵ B² vica- ⁶ C^s
 tassa- ⁷ B² paṃtabho-. ⁸ B² bhojetvā ⁹ B² -ghare ¹⁰ B² add vasi ¹¹
 B² -nassa acca-. ¹² B² ekaṃ ikaḷikam upāhanañceva, B² ekaṃ patalikaupā-
 hanañceva. ¹³ B² pannacchattañca. ¹⁴ C^s vaddhati, B² vattatīti. ¹⁵ B² inam.
¹⁶ B² mā rā-, C^s omit mā. ¹⁷ C^s B² tunhi ¹⁸ B² rājā tam. ¹⁹ C^s -sā,
 B² -se. ²⁰ C^s -i, B² citamitta, B² mittam ²¹ C^s add hi ²² C^s -tāti.

„mayham ayyo¹ 'raho paccāsimśamīti'² vatvā parisāya apagatāya kiñci vattum na visahati, vattukāmass' ev' assa³ dvādasa vassāni atikkantāni, ciram kho pana⁴ brahmacariyam carantassa, ukkanthitvā bhoge bhuñjitukāmo rajjam paccāsimśati
 5 maññe ti, rajjassa pana nāmaṃ gahetum asakkonto tunhī hoti⁵,
 ajja dāni 'ssāham rajjam ādim katvā yam icchati tam dassamīti⁶“ so uyyānam gantvā vanditvā nisinno Bodhisattena
 „raho paccāsimśamīti²“ vutte parisāya apagatāya⁷ kiñci vattum
 asakkontam āha: „tumhe dvādasa vassāni 'raho paccāsimśa-
 10 mīti'² vatvā raho laddhāpi kiñci vattum na sakkotha, aham
 vo⁸ rajjam ādim katvā sabbam pavāremi, nibbhayo hutvā yam
 vo⁹ ruccati tam yācathā¹⁰“ 'ti. „Mahārāja, yam aham
 yacāmi tam dassasīti¹⁰“. „Dassāmi bhante“ ti. „Mahārāja,
 mayham maggam gacchantassa ekatalikaupāhanāyo¹¹ ca pan-
 15 nacchattā ca laddhum vaṭṭatīti¹²“. „Ettakam bhante tumhe
 dvādasa vassāni¹² yācituṃ na sakkothā¹³“ 'ti'. „Āma mahārājā¹⁴“ 'ti. „Kinkāraṇā bhante evam akatthā¹⁵“ 'ti. „Mahārāja,
 'idaṃ nāma me dehīti' yācanto rodati nāma, 'n' atthīti' vadanto
 paṭirodati nāma, sace tvaṃ mayā yācito na dadeyyāsi 'tam no
 20 roditapaṭiroditam¹⁴ nāma mahājano mā passīti¹⁵ tadattham¹⁶
 raho paccāsimśam¹⁷“ ti² vatvā ādito¹⁸ tisso gāthā abbāsi:

1. Dvayam yācanako rāja Brahmadatta nigacchati: (Vol. II ¹⁶⁷/₆)
 alābham dhanalābham vā, evaṃdhammā hi yācanā. 89.

2. Yācanam rodanam āhu Pañcālānam rathesabha,
 25 yo ca naṃ¹⁷ paccakkhāti tam āhu paṭirodanam. 90.

3. Mā m' addasamsu rodantaṃ Pañcālā susamāgatā
 tavaṃ¹⁹ vā paṭirodantaṃ, tasmā icchāmi aham raho ti. 91.

¹ *Bd* add mahārāja - *Bd* -ssamīti ² *Bd* -massova ³ *Bd* pinassa ⁴ *Bd* ahosi. ⁵ *C* -ssāmīti ⁶ *Bd* add tam ⁷ *Bd* te. ⁸ *B* yante. *Bd* yam vo corr. to yam te ⁹ *B* -ssāmīti *Bd* dassasīti ¹⁰ *B* ekapālika-. *Bd* ekapatalika-. ¹¹ *Bd* samvacharati ¹² *Bd* add āha ¹³ *C* *Bd* -tamvati-. ¹⁴ *Bd* passatu ti ¹⁵ *B* ekadattam *Bd* etamattham ¹⁶ *Bd* add va. ¹⁷ *Bd* yo-yācanam. ¹⁸ *Bd* tvaṃ.

Tattha rāja Brahmadata¹ 'ti dvīhi pi² rājānaṃ ālapati, nigacchatīti labhati vindati, evaṃ dhammā ti 'evaṃ sabhāvā. āhū³ 'ti paṇḍitā kathenti, Pañcālānaṃ rathesabhā 'ti Pañcālaratthassa⁴ issara rathapavara⁵, yo ca naṃ paccakkhātīti yo ca⁶ pana taṃ yācanaṃ n' atthīti patikkhipati, tamāhū 'ti taṃ patikkhipanaṃ paṭirodanan ti⁶, mā maddasaṃsū⁷ 'ti tava 5 ratthavāsino Pañcālā⁸ samāgatā maṃ rodantaṃ mā addasaṃsū 'ti.

Rājā Bodhisattassa gāvalakkhaṇe pasīditvā varam da-
damāno catuttham gātham āha :

4. Dadāmi te brāhmaṇa rohinīnaṃ⁹ (Cfr. vol. II ³²⁰/₁₆)
gavaṃ sahaṃsaṃ saha puṅgavena, 10
ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā¹⁰
sutvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 92.

Tattha rohinīnaṃ¹¹ ti rattavaṇṇaṇaṃ, ariyo ti ācārasampanno, ari-
yassā 'ti ācārasampannaṃ, kathaṃ na dajjā¹² ti kena kāraṇena na da-
deyya, dhammayuttā ti kāraṇayuttā. 15

Bodhisatto pana „nāhaṃ mahārāja vatthukāmehi¹³ atthiko,
yam¹⁴ ahaṃ yācāmi tad eva me dehīti“ ekatalikaupāhanā¹⁵
ca paṇṇacchattaṇ ca¹⁶ gahetvā „mahārāja appamatto hohi¹⁷,
sīlaṃ rakkha¹⁸, uposathakammaṃ karohīti“ rājānaṃ ovaditvā
tassa yācantass' eva Himavantaṃ agamāsi¹⁹. Tattha abhiññā²⁰ 20
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
rājā Ānando ahoṣi, tāpaṣo pana ahaṃ evā²² 'ti. Brahmadata-
jātakaṃ²².

1 Bīd omit pi. 2 C^{ks} Bīd alu, Bī cāhu? 3 Bīd -rathassa 4 Bī nagasseva pa-
vara, Bīd nagarassa pavaraṃ in the place of issara - - pavara 5 Bīd omit ca.
6 C^s -rodanti, Bī patirodasīti. Bīd patirodanan ti, Bīd add vadanti. 7 Bī mā
adda- 8 Bīd add su. 9 C^k -nīnaṃ, C^s -nīnaṃ corr. to -nīnam. Bīd -nīnaṃ.
10 Bīd dajjāṃ. 11 C^k -nīnaṃ, C^s -nīnaṃ corr. to -nīnam, Bī -nīnam, Bīd -nīnaṃ.
12 Bīd dajjāṃ. 13 Bīd kilesavatthukāmehi. 14 Bīd yam. 15 C^{ks} -keupā-, Bī
ekapavālikaupāhanāyo, Bīd ekapatalikaupāhanāyo. 16 C^{ks} paṇṇacchattaṇca, Bīd
paṇṇacchattaṇca. 17 Bīd add dānaṃ dehi. 18 Bīd rakkhāhi. 19 Bīd gato. 20
Bīd sattābhiññā, Bīd tatthābhiññā 21 Bīd dhanimade-. 22 Bīd add dattiyam.

4. Cammasāṭakajātaka.

Kalyāṇarūpo vatāyan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto cammasāṭakam nāma paribbājakam ārabha kathesi. Tassa kira cammam eva¹ nivāsanañ ca pārupanañ ca². So ekadivasaṃ paribbājakārāmā nikkhamitvā Sāvatthiyaṃ bhikkhāya caranto eḷakānaṃ yujjhanatṭhānaṃ sampāpuṇi. Eḷako taṃ disvā paharitukāmo osakki. Paribbājako „esa mayham apacitiṃ³ dasseti⁴“ na paṭikkami. Eḷako vegenāgantvā⁵ taṃ ūrumhi paharitvā pātesi. Tassa taṃ asantapaggahaṇakāraṇaṃ⁶ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ⁷ ahoṣi.

10 Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Cammasāṭakaparibbājako asantapaggahaṇaṃ katvā vināsaṃ patto⁸“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁹“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰“ ti vutte „na bhikkhave idān¹¹“ eva pubbe p¹² esa asantapaggahaṇaṃ katvā vināsaṃ patto¹³“ ti vatvā atitāṃ āhari:

15 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ vāṇijakule¹⁴ nibbattitvā vaṇijjaṃ¹⁵ karoti. Tadā eko cammasāṭako¹⁶ paribbājako Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranto eḷakānaṃ yujjhanatṭhānaṃ patvā eḷakam osakkantaṃ¹⁷ disvā „apacitiṃ me¹⁸ karotīti“ saññāya¹⁹ apaṭikkamitvā „imesaṃ ettakānaṃ manussānaṃ antare ayaṃ²⁰“ eko eḷako amhākaṃ gunaṃ²¹ jānātīti²²“ tassa añjalim paggaṇhitvā²³ 20 ṭhito paṭhamam gātham āha:

1. Kalyāṇarūpo vatāyaṃ catuppado²⁴

subhaddako c' eva supesalo ca

25 yo brāhmaṇaṃ jātimaṇṭupapannaṃ

apacāyati meḍavaro yasassīti. 93.

Tattha kalyāṇarūpo ti kalyāṇajātiko. supesalo ti sutthupiyasīlo, jātimaṇṭupapannaṃ ti jātiyā ca maṇṭhi ca sampannam, yasassīti vanna-bhavanaṃ etaṃ.

¹ *Boḍ* cammetta. ² *Boḍ* add hoti. ³ *Cd* *Bo* -ti, *Cs* -ti corr. to -tim, *Bī* -tti. ⁴ *Boḍ* -na gantvā. ⁵ *Ck* -paggahana-, *Cs* -paggahapa- corr. to -paggahana-. ⁶ *Cks* -to. ⁷ *Boḍ* add yevā. ⁸ *Ck* vāṇija-, *Cs* vāṇja- corr. to vāṇja-, *Boḍ* vāṇja-. ⁹ *Ck* vāṇijjam, *Cs* vāṇijjam corr. to vāṇi-, *Boḍ* vāṇijjam. ¹⁰ *Boḍ* -ka. ¹¹ *Ck* osarantaṃ, *Cs* osarantaṃ. ¹² *Boḍ* apacitiṃ nam. ¹³ *Boḍ* paññāya. ¹⁴ *Bo* omits saññāya. ¹⁵ *Boḍ* omitt ayaṃ. ¹⁶ *Boḍ* add na. ¹⁷ *Cs* -hetva, *Boḍ* paggaṇhitvā. ¹⁸ *Boḍ* -ppād.

Tasmim̐ khane¹ āpaṇe² nisinno paṇḍitavāṇijo tam̐ parib-
bājakam̐ nisedhento dutiyam̐ gātham̐ āha:

2. Mā brāhmaṇa ittaradassanena
vissāsam̐ āpajji catuppadassa,
daḷhappahāram̐ abhikam̐khamāno
avasakkati³ dassati suppahāran ti. 94.

5

Tattha ittaradassanenā ti⁴ khaṇikadassanena.

Tassa pana⁵ paṇḍitavāṇijassa⁶ kathentass' eva⁷ meṇḍako
vegenāgantvā⁸ ūrumhi paharitvā⁹ tatth' eva vedanāmattam̐¹⁰
katvā pātesi. So¹¹ paridevamāno nipajji. Satthā tam̐ kāra- 10
ṇam̐ pakāsento tatiyam̐ gātham̐ āha:

3. Satthi¹² bhaggā, pavatṭito¹³ khāribhāro,
sabbam̐ bhaṇḍam̐ brāhmaṇass' idha¹⁴ bhinnam̐,
bāhā paggayha kandati¹⁵:
abhidhāvatha¹⁶, haññate brahmacārīti. 95.

15

Tass' attho: bhikkhave tassa paribbājakassa ūrutthikam̐¹⁷ bhaggam̐ khāri-
bhāro pavatṭito¹⁸, tasmim̐ pavattiyamāne¹⁹ yam̐ tatth' etassa²⁰ brāhmaṇassa
upakaranabbandam̐²¹ tam̐ pi sabbam̐ bhinnam̐, so²² ubho bāhā ukkhipitvā
parivāretvā thitaparisaṁ sandhāya²³ abhidhāvatha haññate brahmacārīti vadanto²⁴
kandati rodati paridevatīti

20

Catuttham̐ gātham̐ paribbājako²⁵ āha:

4. Evaṁ so nihato seti yo apūjam̐ namassati²⁶
yathāham̐ ajja pahato hato meṇḍena dummatīti. 96.

Tattha apūjan ti apūjanīyam, yathāhamajjā 'ti yathā aham̐ ajja
asantaṭṭapaggaṇam̐ katvā thito meṇḍena daḷhappahārena pahato hato²⁷ etth' eva 25

¹ *Bid* ṭhāne. ² *Bid* omit ā, ane ³ *Bid* apa-; all four MSS. -ti ⁴ *Ck* kanika- corr. to khaṇika-. *Bd* tam̐. ⁵ *Bid* omit pana ⁶ *Ck* -vāṇijassa. *Cs* -vāni- corr. to -vāni-, *Bd* -vāṇijassa. ⁷ *Ck* repeats kathentasseva, *Bi* adds so, *Bd* ca so. ⁸ *Bi* -na gantvā. ⁹ *Bid* add tam̐ ¹⁰ *Cs* -mattham̐ corr. to -mattam̐, *Bid* -pattam̐. ¹¹ *Bid* add vedanāpatto. ¹² *Bi* uruthā, *Bd* nrujjhi⁹ ¹³ *Cks* -vaddhi-, *Bi* -vati-, *Bd* -vatti- ¹⁴ *Bid* -nasseva ¹⁵ *Bd* adds rodaticā ¹⁶ *Ck* -dhāva, *Bd* -dhāvati. ¹⁷ *Bi* uruthitam, *Bd* uruthikam̐. ¹⁸ *Cks* -vaddhi-, *Bd* -vatti-. ¹⁹ *Cks* -vaddhi-, *Bd* -vattamāne ²⁰ *Bd* tattha tassa ²¹ *Bi* upakārabbandam̐, *Bd* upakāram̐-bhandakam̐ ²² *Bid* add pi ²³ *Bd* saddhāya. ²⁴ *Bi* adds va, *Bd* ca. ²⁵ *Bid* paribbajako c. gātham̐ ²⁶ *Bd* pasamsati ²⁷ *Bd* omit hato.

mārito, dummatīti dappaṇṇo, evaṃ yo¹ añño pi asantapaggaham karissati so² ahaṃ viya dukkhaṃ anubhavissati³.

Iti so paridevanto tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto ti.

Satthā imaṃ deśanaṃ⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
5 cammasāṭako eṭarahi cammasāṭako va, paṇḍito vāṇijo⁵ pana aham
evā⁶ 'ti. Cammasāṭakajātakam⁶.

5. Godhajātaka.

Samaṇaṃ taṃ maññamāno ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ kuhaḥkam⁷ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā⁸ vit-
10 thāritam eva. Idhāpi taṃ bhikkhum ānetvā „ayaṃ bhante bhikkhu
kuhako⁹ ti Satthu dasseṣuṃ. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe
p' esa kuhako yevā¹⁰ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto godhayoniyam nibbattitvā vayappatto kāyūpa-
15 panno⁹ araṇṇe vasati. Eko dussilatāpaso pi tassa avidūre
pannasālāṃ¹⁰ māpetvā vāsaṃ¹¹ kappesi. Bodhisatto gocarāya
caranto taṃ disvā „sīlavantatāpasassa pannasālā bhavissatīti¹²“
tattha gantvā taṃ¹³ vanditvā attano vasanaṭṭhānam eva gac-
chati. Ath' ekadivasam so kūṭatāpaso upaṭṭhākakulesu sam-
20 pādītamadhuramaṃsaṃ¹⁴ labhītvā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹⁵ etan“
ti pucchitvā „godhamānsan“ ti sutvā rasatanhāya¹⁵ abhibhūto
„mayhaṃ assamapadam nibaddhaṃ āgacchamānaṃ godhaṃ
māretvā yathārucaṃ pacitvā khādissāmi¹⁶“ sappidadhika-
tukabhaṇḍādīni gahetvā tattha gantvā muggaraṃ¹⁶ kāsāvena
25 paṭicchādetvā Bodhisattassa āgamanam olokeno pannasālādvāre
upasantūpasanto viya nisīdi. So āgantvā taṃ paduṭṭhīndriyaṃ¹⁷

¹ Ck^s so. ² B^{ul} add pi. ³ B^{ul} -tīti ⁴ B^{ul} dhammade- ⁵ B^{ul} vāṇijjo. C^s
vāṇijo corr. to vāṇijo. ⁶ B^{ul} add catuttham. ⁷ C^r Vol I p 450 ⁸ B^{ul}
add bhikkhum. ⁹ Ck^s omīti heṭṭhā ¹⁰ C^s kāyuppanno, B^{ul} kāyabalena sampanno
¹¹ Ck^s -lāyaṃ. ¹² Ck^s sam. B^{ul} omits vāsaṃ ¹³ B^{ul} adds vatvā. ¹⁴ B^{ul} omīti tam
¹⁵ B^{ul} -taṃ-. ¹⁶ Ck^s -ha. ¹⁷ B^{ul} add gahetvā ¹⁸ B^{ul} duthīndriyam

disvā „iminā amhākaṃ saṃjātikaṃ¹ maṃsaṃ khāditaṃ² bha-
vissati, pariggaṇhissāmi³ naṃ“ ti adhovāte t̥hatvā sarīragan-
dham ghāyitvā saṃjātimamsassa⁴ khāditaḥbhāvaṃ nātva tāpasam
anupagamma paṭikkamitvā⁵ cari. So pi tassa anāgamanam⁶
nātva muggaraṃ khipi. Muggaro sarīre apatitvā naṅgut̥tha- 5
koṭiyaṃ⁷ pāpuṇi. Tāpaso⁸ „gaccha, viraddho⁹ smīti“ āha. Bo-
dhisatto „man tava viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
raddho sīti“¹⁰ palāyitvā camkamanakoṭiyaṃ t̥hitavammikaṃ¹¹
pavisitvā aññena chiddena sīsam nīharitvā tena saddhim salla-
panto¹² dve gāthā abhāsi:

10

1. Samaṇam¹³ taṃ maññamāno upagañehiṃ¹⁴ asaṇṇatam,
so maṃ daṇḍena pahāsi yathā assamaṇo¹⁵ tathā. 97.
2. Kin te jaṭāhi dummedha, kin te ajinasāṭiyā, (Dhp. v. 394.)
abhantaran¹⁶ te gahanam, bāhiraṃ parimajjasīti. 98.

Tattha asaṇṇatan ti aham kāyādīhi asaṇṇatam assamanam¹⁷ eva sa- 15
maṇam¹⁸ taṃ samano eso ti samitvāpatāya samaṇam maññamāno upagañ-
chīm¹⁹, pahāsi ti pahari, ajinasāṭiyā ti ekamsam katvā pūrutena ajina-
cammena tuyham ko attho, abhantaran te gahanam ti²⁰ tava sarīrabhān-
taraṃ viśapūraṃ viya alābu²¹ gūthāpūro viya āvāto āśvīśapūro viya vammiko
kilesagahanam²², bāhiraṃ ti kevalam bāhiraṃ sarīram parimajjasi²³, taṃ²⁴ 20
antopharusatāya bahimattatāya²⁵ hatthilādam²⁶ viya assalādam²⁷ viya ca hoti²⁸.

Tam sutvā tāpaso tatiyaṃ gātham āha:

3. Ehi godha nivattassu, bhuñja sālīnam odanam,
telam loṇaṃ ca me atthi pahūtam²⁹ mayha pipphalin ti. 99.

¹ Bī samajātika, Bīd samānajātika. ² C^{ks} khādītā. ³ C^{ks} -hāmi. ⁴ Bīd sama-
jāti-. ⁵ C^k paticchadetvā. ⁶ Bīd -nabhāvaṃ. ⁷ C^s naṃ koṭiyaṃ. C^k naṃ-
gutthakoṭiyaṃ. Bī nagathakoti. Bīd nanguthakoti. ⁸ Bīd sotā-. ⁹ Bī gacchan-
tare viruddho, Bīd gacchahite viraddho. ¹⁰ Bīd add vatvā. ¹¹ Bīd t̥hitam-.
¹² Bīd -pento. ¹³ Bīd -naṃ. ¹⁴ C^s -gacchīm? Bī -gacchita, Bīd -gacchīm.
¹⁵ Bīd asa-. ¹⁶ Bīd -ram. ¹⁷ Bīd asa-. ¹⁸ C^{ks} -naṃ. ¹⁹ Bī -gacchi, Bīd -gac-
chīm. ²⁰ C^{ks} omit gahananti. ²¹ C^{ks} -bun, Bī lāpugudhaparo, Bīd lābugūdha-
puro. ²² Bīd -naṃ. ²³ Bīd -sīti. ²⁴ Bīd te. ²⁵ C^k bamaddhatāya, C^s baman-
datāya, Bī bahidhatāya, Bīd bahimathatāya. ²⁶ C^k -laddham, C^s -landam? Bīd
-lendam. ²⁷ C^k -laddham? C^s -labbam, Bīd -lendam, wanting in Bī. ²⁸ C^k
ma hoti, C^s ma hoti corr to ca hoti, Bīd ahoṣīti in the place of ca hoti.
²⁹ Bīd bahutam

Tattha pahūtaṃ¹ mayha pipphalin ti na kevalaṃ sālīodanaṃ² telalonam eva hiṇḍujīrakasiṅgiverakamaricapippahalippabhedam³ katukabhanḍam pi mayhaṃ bahuṃ atthi, tenābhisaṃkhatam sālīnam odanaṃ bhuñja ehi⁴.

Taṃ sutvā Bodhisatto catutthaṃ gātham āha:

- 5 4. Esa bhiyyo pavekkhāmi vammikaṃ sataporisaṃ,
telam loṇaṃ ca kin te si ahitaṃ mayha pipphalin ti. 100.

Tattha pavekkhāmiti pavisissāmi, ahitaṃ ti yam etaṃ tava katuka-bhaṇḍasaṃkhatam pipphalin etaṃ mayhaṃ ahitaṃ asappāyan ti.

- Evaṃ ca pana vatvā „are⁵ kūṭajaṭila, sace idha vasissasi⁶
10 gocaragāme manusse⁷ eva⁷ taṃ ‘ayaṃ coro’ ti gāhāpetvā vip-pakāraṃ pāpessāmi, sīghaṃ palāyassū⁸ ‘ti tajjesi⁹. Kūṭa-jaṭilo tato palāyi.

- Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭajaṭilo ayaṃ kuhakabhikkhu ahosi, godharājā¹⁰ aham evā¹¹ ‘ti.
15 Godhajātakaṃ¹¹.

6. Kakkārujātaka.

- Kāyena yo nāvahare ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Tassa hi saṃghaṃ bhin-
ditvā gatassa¹² aggasāvakehi saddhiṃ parisāya apakkantāya¹³ uṇha-
20 lohitaṃ¹⁴ mukhato uggañchi¹⁵. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto musāvādaṃ katvā¹⁶ saṃ-
ghaṃ bhinditvā idāni gilāno hutvā mahādukkhaṃ anubhoti¹⁷. Satthā
āgantvā „kāya na ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁸ ti
pucchitvā „imāya nāmā¹⁹ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’
25 esa musāvādī¹⁷ yeva⁸, na c’ esa idān’ eva¹⁹ musāvādaṃ katvā duk-
khaṃ²⁰ anubhoti pubbe pi anubhoti yevā¹⁸ ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Bīd bahutaṃ. ² Bīd sālīnamodanaṃ. ³ Bī -varasunamaricea-, Bī -varalasuna-maricea-. ⁴ Bīd bhuñjāhi. ⁵ Bīd hare. ⁶ Ck’ -ti. ⁷ Bīd -sseyeva. ⁸ Bīd santa-. ⁹ Bīd dhammade-. ¹⁰ add pana. ¹¹ Bīd godhararājatakaṃ pañcamānī. ¹² Bīd tathāgatassa. ¹³ Ck’ apakkanta, Bī pakkantassa, Bīd pakkantaya. ¹⁴ Bīd uṇhaṃ-. ¹⁵ Bīd -gacchi. ¹⁶ Ck’ akatvā, C’ akatvā cor to katvā. ¹⁷ Ck’ Bīd -di. ¹⁸ Ck’ ye. ¹⁹ Bīd idāni, Bī omits idāneva, C’ omits musāvādī - - idāneva. ²⁰ Bīd mahādu-.

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Tāvatiṃsabhavane aññataro devaputto ahoṣi.
 Tena kho pana samayena Bārāṇasiyaṃ mahā ussavo ahoṣi.
 Bahū¹ nāgasupanna ca bhummaṭṭhakāpi devā ca āgantvā us-
 savaṃ olokayimsu, Tāvatiṃsabhavanato pi cattāro devaputtā 5
 kakkārūni² nāma dibbapupphāni tehi katacumbaṭaṃ³ pilan-
 dhitvā ussavadassanaṃ agamimsu⁴, dvādasayojanikaṃ nagaraṃ⁵
 tesāṃ pupphānaṃ gandhena ekagandhaṃ ahoṣi. Manussā „imāni⁶
 pupphāni kena pilandhānīti“ upadhārentā⁷ caranti⁸. Devaputtā¹⁰
 „amhe ete upadhārentīti“ vatvā¹¹ rājaṅgaṇā¹² uppatitvā ma- 10
 hantena devānubhāvenākāse¹³ aṭṭhaṃsu. Mahājano sannipati¹⁴.
 Rājāpi saddhiṃ uparājādīhi agamāsi. Atha ne „kataradeva-
 lokato¹⁵ āgacchathā“ ’ti pucchimsu¹⁶. „Tāvatiṃsadevalokato
 āgacchāmā“ ’ti. „Kena kammaṇa āgat’ atthā“ ’ti. „Ussa-
 vadassanattāyā“ ’ti. „Kimpupphāni nāma’ etānīti“. „Dib- 15
 bakakkārupupphāni¹⁷ nāmā“ ’ti. „Sāmi, tumbhākaṃ devaloke
 aññāni pilandheyyātha, imāna’ amhākaṃ¹⁸ dethā“ ’ti. Deva-
 puttā „imāni dibbapupphāni¹⁹ mahānubhāvānaṃ ñeva²⁰ anuc-
 chavikāni, manussaloke lāmakānaṃ duppaññānaṃ hīnādhi-
 muttikānaṃ dussīlānaṃ na anucchavikāni, ye pana manussā 20
 imehi ca imehi ca guṇehi²¹ samannāgatā tesāṃ etāni²² anuc-
 chavikānīti“ evaṃ ca pana vatvā tesu jeṭṭhakadevaputto pa-
 ṭṭhamaṃ gātham āha:

1. Kāyena yo nāvahare vācāya na musā bhaṇe

yaṣo laddhā na majjeyya sa ve²³ kakkārum²⁴ arahatīti. 101. 25

¹ Ck^s B^s bahu. ² Ck^s kakkārūni B^s kakkaru, B^d kattaru corr to kakkaru ³
 B^d -rumpitakam, Ck^s -cumbatam. ⁴ B^d āgatā. ⁵ B^d bārāṇasīna. ⁶ Ck^s imnā.
⁷ B^s piladdhānīti, B^d pilandhanānīti ⁸ C^s B^d -to ⁹ B^d vica-. ¹⁰ B^d te
 de- ¹¹ B^d ñatvā ¹² Ck^s -nam, B^d -ne ¹³ B^d -vena ākāse ¹⁴ B^d -titvā.
¹⁵ B^d add sāmi. ¹⁶ B^d āj u-. ¹⁷ B^s -kattaru-, B^d -kakkaru-. ¹⁸ B^d imāni am-
 hākam, B^s imāni tumbhākam. ¹⁹ B^s dipakattārupupphāni, B^d dibbakakkarupup-
 phāni. ²⁰ B^s mahānubhāvaṇi cevānaññeva, B^d mahānubhāvānadevānaññeva. ²¹
 Ck^s imehi ca imehi ca guṇehi. C^s manussā imehi ca manussā imehi ca imehi
 ca guṇehi. ²² anucchavikāni manussaloke - - etāni wanting in B^s. ²³ C^s
 saṇe. ²⁴ B^s kattarūm, B^d kakkarum

Tass' attho: yo k'yaṇa parassa santakaṇi tinasalākam pi nāvaharati vācāya ca¹ jīvitam paricecājamāno pi musāvādam na bhajati, desanāsissam ev' etaṃ: kāyadvāra-vacīdvāramanodvārehi pana yo² dasa pi akusalakammapathe na karotīti ayaṃ ettha adhippāyo. Ya so laddhā ti issariyaṇ ca labhivā yo³ 5 issariyamadamatto satim viśaṇṇetvā pāpakammam na karotī, sa ve evarūpo imehi guṇehi yutto puggalo imam dibbapuppham arahati, tasmā yo³ imehi guṇehi sammannāgato so imāni⁴ pupphāni jācatu, dassāmiti⁵

Taṃ sutvā purohito cintesi: „mayhaṃ imesu guṇesu eko pi n' atthi, musāvādaṃ pana katvā⁶ etāni pupphāni gahetvā 10 pilandhiṣṣāmi⁷, evaṃ maṃ jano 'guṇasampanno ayaṃ' ti jānissatīti“ so „ahaṃ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pupphāni āharāpetvā pilandhitvā dutiyaṃ devaputtaṃ yāci. So⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Dhammena vittam eseyya, na nikatya dhanam hare,
15 bhoge laddhā na majjeyya, sa ve kakkārum arahatīti. 102.

Tass' attho: dhammena parisuddhenājīvena⁹ suvaṇṇanarajatādivittam pariyeseyya, na nikatīya ti¹⁰ na vañcanāya dhanam¹¹ hareyya¹², vatthābhara-nādike bhoge labhivā pamādam na pamajjeyya¹³, evarūpo imāni pupphāni arahati¹⁴.

20 Purohito „ahaṃ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pi āharāpetvā pilandhitvā tatiyaṃ devaputtaṃ yāci. So¹⁵ tatiyaṃ gātham āha:

3. Yassa cittaṃ ahāhiddam saddhā ca avirāginī
eko sādum¹⁶ na bhuñjeyya sa ve kakkārum arahatīti. 103.

25 Tass' attho: yassa puggalassa cittaṃ ahāhiddam haliddirāgo viya na khippam bhujjati¹⁷ ārapemam¹⁸ hoti, saddhā ca avirāginī¹⁹ kammam va vipākam vā okappanīyassa vā puggalassa vacanam saddahitvā appamattaken eva na bhujjati²⁰ na bhijjati. yo ca jācānake vā aññe vā samvibhāgārahe puggale

¹ *Bd* omit ca. ² *Ck* so. ³ *Ck* so. *C* so corr to yo. ⁴ *Ck* imāni. ⁵ *Ck* das-sāmissāmiti. ⁶ *Bd* vatvā. ⁷ *Ck* pil-. ⁸ *Bd* add pi. ⁹ *Bd* -suddhājīvena. ¹⁰ *Ck* pa. ¹¹ *Ck* add na. ¹² *B* kareyya. ¹³ *Ck* pamādam nāma pamajjeyya. ¹⁴ *B* pamānam dam nappajjeyya. *Bd* pamādam nappajjeyya. ¹⁵ *Bd* -tīti. ¹⁶ *Ck* to, *C* so corr. to to. ¹⁷ *Ck* sadum. *B* sādhu. ¹⁸ *B* ahāhiddam rāgo haliddham rāgo haliddhi viya khippam rajjati. *Bd* ahāhiddam rāgo haliddhi viya khippam na virajjati. ¹⁹ *B* tirameva, *Bd* thīrameva. ²⁰ *Bd* add ti. ²¹ *Ck* nañchi-, *C* nam chi- corr to na chi-, *Bd* na virajjati.

bahikatvā eko¹ va sādurasabhojanam² na bhuñjati samivibhajitvā va³ bhuñjati so imāni pupphāni arahatīti⁴.

Purohito⁵ „aham etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pi⁶ āharāpetvā pilandhitvā catuttham devaputtam yāci. So catuttham gātham āha:

5

4. Sammukhā vā parokkhā vā⁷ yo⁸ sante na paribhāsati yathāvādī tathākārī sa ve kakkārum⁹ arahatīti. 104.

Tass' attho: yo puggalo sammukhā vā parammukhā vā sīlādiguṇayutte sante¹⁰ paṇḍitaपुरise na akkosati na paribhāsati yam vācāya vadati tad eva kāyena karoti so imāni pupphāni arahatīti.

10

Purohito „aham etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pi¹¹ āharāpetvā pilandhi¹². Devaputtā cattārī¹³ pi pupphacumbatāni¹⁴ purohitassa datvā devalokam eva gatā. Tesam gatakāle purohitassa sīse mahatī vedanā uppajjati, tiṇhena¹⁵ sikharena¹⁶ nimmathitam¹⁷ viya¹⁸ ayayantena¹⁹ piḷitam viya²⁰ sīsam ahoṣi. So vedanāmatto aparāparam parivattamāno mahāsaddena viravi, „kim etan“ ti ca vutte „aham mam' antare avijjamāne yeva guṇe 'atthīti' musāvādam katvā te devaputte²¹ pupphāni yācim²², harath' etāni mama sīsato“ ti āha. Tāni harantā²³ haritum nāsakkhimsu, ayapaṭṭena²⁴ baddhāni viya ahesum. Atha nam ukkhipitvā geham nayimsu. Tassa tattha²⁵ viravantassa satta divasā vītivattā. Rājā amacce āmantetvā „dussīlo²⁶ brāhmaṇo marissati, kim karomā“ ti āha²⁷. „Deva, puna ussavam kārema²⁸, devaputtā puna āgacchissantīti²⁹“. Rājā puna³⁰

15

20

¹ Bt ekato, Bd ekako. ² C^{ks} sādhu- Bd sādum- ³ Bd omitt va ⁴ C^{ks} āharatīti ⁵ Bd adds pi. ⁶ Bd omitt pi and add pupphāni. ⁷ Bd parammukhā in the place of parokkhā vā. ⁸ C^{ks} ya, C^s ye. ⁹ Bt kakkurum, Bd hakkarum. ¹⁰ C^{ks} sante, Bd sante vūpasante, Bt omitt sante. ¹¹ Bd omitt pi ¹² Bd adds cattāro ¹³ C^{ks} -ro ¹⁴ Bd cumbitakāni ¹⁵ C^{ks} nheṇa, C^s tanheṇa, Bt nena. ¹⁶ Bd adds sīsam. ¹⁷ C^{ks} nimmathitīm corr. to nimmathitam, C^s nimmathitam corr. to -thutam. Bt nimmathitam, Bd nimmathitam ¹⁸ Bt piyava, Bd viyaṇa. ¹⁹ Bt ayapattena, Bd ayapaṭṭena. ²⁰ Bd add ca ²¹ Bd add imāni. ²² C^s -ci corr. to -cim, Bd -ci; Bd add so aham vedanāppatto kampamāno sakaladeho ²³ Bd omitt harantā. ²⁴ Bt ayapetena corr. to -patena, Bd -vattena corr. to -pattena ²⁵ Bd tatthassa, Bt yattata ²⁶ Bt -lam, Bd -la ²⁷ Bd vutte. ²⁸ Bd ussava kāreme ²⁹ C^s āgacchantīti ³⁰ Bd omitt puna.

ussavaṃ kāresi. Devaputtā puna āgantvā sakalanagaram
pupphagandhena ekagandhaṃ katvā tath' eva¹ rājaṅgaṇe aṭ-
ṭhaṃsu. Mahājano sannipati, dussīlabrahmaṇaṃ ānetvā tesam
purato urena nipajjāpesuṃ. So „jīvitam me detha sāmīno“²
5 ti devaputte yāci. Devaputtā „tuyhaṃ dussīlassa pāpadham-
massa“³ ananuṇṇavikāṇ' etāni⁴ pupphāni, tvaṃ⁵ amhe vañces-
sāmīti saññī ahoṣi, attano musāvādaphalaṃ laddhaṃ“ ti taṃ⁶
mahājanamajjhe⁷ garahitvā sīsato pupphacumbaṇaṃ⁸ apanetvā
mahājanassa ovādaṃ datvā sakaṭṭhānam eva agamaṃsu.

10 Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
brāhmaṇo Devadatto ahoṣi, tesu devaputtesu eko Kassapo eko Mog-
gallāno eko Sāriputto, jeṭṭhadevaputto⁹ pana aham evā“ ti. Ka-
kārujātakaṃ¹⁰.

7. Kākātijātaka.

15 Vāti cāyaṃ¹¹ tato gandho ti. Imaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu“¹² ukkaṇṭhito¹³,
ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kaṃ mā ukkaṇṭhito sīti“
„kilesavasena bhante“ ti „bhikkhu, mātugāmo nāma arakkhiyo, na
20 sakkā rakkhituṃ, porāṇakapaṇḍitā¹⁴ mātugāmaṃ¹⁵ mahāsamudda-
majjhe simbalidavimāne¹⁶ vasāpetvāpi¹⁷ rakkhituṃ nāsakkhiṃsu“
ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ nibbattitvā va-
25 yappatto pitu accayena rajjaṃ kāresi. Kākāti¹⁸ nāṃ assa
aggamahesī ahoṣi abhirūpā devaccharā viya. Ayaṃ ettha

¹ Bā tattheva. ² Bā omitt na. ³ Bā papakammassa. ⁴ Bā -kanevatan. ⁵ Bā add pana. ⁶ Bā omitt tam. ⁷ Bā add dussīlabrahmanam. ⁸ Bā -cum-pitakam. ⁹ Bā jethakade-. ¹⁰ Bā takkaru - - chathamam, I ā kakkaru - - cha-
tham. ¹¹ Bā vāyam. ¹² Ck Bā bhikkhuṃ, C omitts saccam - - bhikkhu. ¹³ Bā add si. ¹⁴ Bā add pi. ¹⁵ Ck -mā, C³ -mā corr to -mam. ¹⁶ Bā sippali-
dahivi-, Bā sippalidumavi-. ¹⁷ C³ vā, Bā vasāpetto. ¹⁸ Bā kākavati

saṁkhepo, vitthārato pana atītavattum¹ Kuṇālaajātake āvi-
bhavissati. Tadā pan' eko supaṇṇarājā manussavesenāgantvā²
raññā³ saha jūtaṁ⁴ kilanto Kākātiyā⁵ aggamaheṣiyā paṭibad-
dhacitto taṁ ādāya supaṇṇabhavanam netvā tāya saddhim
abhirami. Rājā devim apassanto⁶ Naṭakuveraṁ nāma gan- 5
dhabbam⁷ „tvaṁ vicināhi⁸ nan“ ti āha⁹. So taṁ¹⁰ supaṇṇa-
rājānaṁ pariggahetvā¹¹ ekasmiṁ sare eraḥkavane nipajjitvā
tato supaṇṇassa¹² gamanakāle pattantare nisīditvā supaṇṇa-
bhavanam gantvā tāya saddhim kilesasaṁsaggam katvā puna
tass' eva pattantare nisinnō āgantvā supaṇṇassa raññā saha¹³ 10
jūtaṁ¹⁴ kilanakāle¹⁵ attano vīnaṁ gahetvā jūtaṁaḍḍalam¹⁶
gantvā rañño santike ṭhito gītakavasena¹⁷ paṭhamam gā-
tham āha:

1. Vāti cāyaṁ¹⁸ tato gandho yattha me vasatī piyā,
dūre ito hi Kākāti¹⁹ yattha me nirato mano ti. 105. 15

Tattha gandho ti tassā dībhagandhavilittāya sarīragandho. yattha me
ti yattha supaṇṇabbavane mama piyā vasatī tato iminā saddhim katāya²⁰ kāya-
saṁsaggāya tassā imassa kāyena saddhim āgato gandho vāyatīti adhippāyo,
dūre ito hīti imamhā thānā dūre, hīkāro nipātamatto. Kākāti²¹ devī,
yattha me ti yassā uṇari mama mano nirato. 20

Taṁ sutvā supaṇṇo dutiyaṁ gātham āha:

2. Kathaṁ samuddaṁ patari²², kathaṁ patari²³ Kebukaṁ,
kathaṁ satta samuddāni kathaṁ simbalim āruhīti. 106.

Tass' attho: tvaṁ imam Jambudīpasamuddaṁ tassa parato Kebukaṁ²⁴
nadim²⁵ pabbatantaresu thitani satta samuddāni ca kathaṁ tari²⁶. ken' upā- 25
yena tinno, satta samuddāni atikkamitvā²⁷ thitaṁ anihākam bhavanam sim-
balirukkhaṁ ca kathaṁ abhirūhīti

¹ Cks -u. ² Bīd -n. gantvā. ³ Bīd rañño. ⁴ Cks dūtam, Bīd jutam. ⁵ Bīd kākati,
Bīd kākavati. ⁶ Ck devīna passanto. Cs devīna passanto corr. to devimapassanto,
Bīd deva apassanto, Bīd devī apassanto. ⁷ Cks -bba. ⁸ Ck -hī, Cs -bhī. ⁹ Bīd
add vicinanto. ¹⁰ Bīd add sutvā. ¹¹ Bīd add pattantarato mikkhamitvā. ¹² Bīd -ssā.
¹³ Bīd saddhim. ¹⁴ Cks dūtam, Bīd juta. ¹⁵ Bīd add gandhabbo. ¹⁶ Cs Bīd juta-
¹⁷ Bīd gītavāsena. ¹⁸ Bīd vāyaṁ. ¹⁹ Bīd kākavati. ²⁰ Bīd kata. ²¹ Bīd kākā-
vatīti kākavati. ²² Bīd ddamatari. ²³ Bīd atari. ²⁴ Bīd add nāma. ²⁵ Ck Bī
nadi, Cs nadi. ²⁶ Bīd atari. ²⁷ Cks -metvā.

Tam sutvā Naṭakuvero tatiyaṃ gātham āha:

3. Tayā samuddam atariṃ¹, tayā atari Kebukaṃ,
tayā satta samuddāni, tayā simbalim āruhin ti. 107.

Tattha tayā ti tayā² karanabhūtena tava pattantare nisinnu ahaṃ sab-
5 bam etam akāsiṃ ti attho

Tato supaṇṇarājā catuttham gātham āha:

4. Dhi-r-atthu maṃ mahākāyaṃ, dhi-r-atthu maṃ acetanaṃ,
yattha jāyāy' ahaṃ jāraṃ āvahāmi vahāmi vā³ ti. 108.

Tattha dhiratthu maṃ ti attānaṃ parahanto āha, acetanaṃ ti ma-
10 hāsaritrā⁴ lahubhāvagarubbhāvassa ajānanatāya acetanaṃ, yatthā ti yasmā,
idam vuttam hoti: yasmā ahaṃ attāno jāyāya jāraṃ imaṃ gandhabbaṃ pat-
tantare nisinnaṃ ānento⁵ āvahāmi nento ca vahāmi tasmā dhi-r-atthu maṃ ti

So tam ānetvā Bārānasiraṇṇo va⁶ datvā puna na⁷ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
15 modhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā Naṭakuvero ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi rājā⁹ ahaṃ
evā¹⁰ ti. Kākātijātakaṃ¹⁰.

8. Ananusociyajātaka.

Bahunnaṃ vijjatīti¹¹. Idam Satthā Jetavane viharanto
20 ekaṃ matabhariyakuṭumbikaṃ¹ ārabha kathesi. So kira
bhariyāya matāya na nahāyati na bhuṇjati³ na kammante¹⁴ payojesi,
aṇṇadatthu sokābblbhūto ālāhanaṃ gantvā paridevamāno vicari, ab-
bhantare pan' assa kūṭe dīpo¹⁵ viya sotāpattimaggassa upanissayo
jalati. Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokento tam disvā „imassa
25 maṃ ṭhapetvā aṇṇo koci sokaṃ haritvā¹⁶ sotāpattimaggassa dāyako
n' atthi, bhaviṣṣāmi ssa avassayo¹⁷ ti pacchābhattaṃ piṇḍapātapaṭik-
kanto pacchāsamaṇaṃ ādāya tassa gehadvāraṃ patvā¹⁷ kuṭumbikena

¹ B'd -ri, C^s -riṃ corr. to -ri ² B'd omit tayā ³ B'd cā, C^s āvahāmi mahā-
nivā. ⁴ C^{ks} -jatā ⁵ B'd ajānanto ⁶ B'd omit va ⁷ B¹ puna nagaraṃ, B'd
na puna nagaram ⁸ B'd dhommade- ⁹ B'd adel pana ¹⁰ B'd kākavatiyā
jātakaṃ sattamaṃ ¹¹ B'd vijati bhoti. ¹² C^s matakutumbikam, B'd mata-
bhariyam-, B² -yam- corr. to -ya-. ¹³ B'd nahāyi na pīvi na limiṇi na bhuṇji
¹⁴ B'd -tam ¹⁵ B'd padīpo ¹⁶ B' nisārapetvā, B'd mharāpetvā ¹⁷ B'd gantvā.

sutvā¹ gamanam² katapaccuggamanādisakkāro paññattāsane nisinno kuṭumbike³ āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisinne⁴ „upāsaka kiṃ⁵ tuṇhībhūto sīti⁶“ pucchitvā⁷ „āma bhante bhariyā me kālakatā⁸, tam⁹ anusocento cintemīti¹⁰“ rutte „upāsaka, bhijjanadhammaṃ nāma bhijjati, tasmim bhinne na yuttaṃ cintetum¹¹, porāṇakapaṇḍitāpi¹² 5 bhariyāya matāya ‘bhijjanadhammaṃ bhinnan’ ti na cintayimsū“ ‘ti vatvā tena yācito atītaṃ ahari:

Atītavatthu Dasanipāte Cullabodhiyātaka¹³ āvibhavissati. Ayam pan’ ettha saṃkhepo: Atīte Bārāṇasiyam Brahma- datte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā¹⁴ 10 vayappatto Takkaṣilāyam sabbasippāni ugganhitvā mātāpitun- naṃ santikaṃ agamāsi. Imasmim jātake Mahāsatto komāra- brahmacārī¹⁵ ahosi. Ath’ assa mātāpitaro „dārapariyesanaṃ¹⁶ karomā“ ‘ti ārocayimsu. Bodhisatto „na mayhaṃ gharāvāsen’ attho, ahaṃ tumbhakaṃ accayena pabbajissāmīti“ vatvā tehi¹⁷ 15 punappunā¹⁸ yācito ekaṃ kañcanarūpaṃ¹⁹ kāretvā „evarūpaṃ kumārikaṃ labhamāno ganhissāmīti“ āha. Tassa mātāpitaro „tam kañcanarūpaṃ paṭicchannayāne āropetvā gacchatha, Jambudīpatalaṃ²⁰ vicinantā yatth’ evarūpaṃ²¹ brāhmaṇa- kumārikaṃ²² passatha tattha imaṃ kañcanarūpaṃ datvā tam²³ 20 ānethā“ ‘ti mahantena parivārena manusse pesesum. Tasmim pana kāle eko puññavā satto Brahmaloḷato cavitvā Kāsiraṭṭhe²⁴ nigamagāme asītikoṭṭivibhavassa brāhmaṇassa gehe kumārīkā hutvā nibbatti, Sammillabhāsini²⁵ ‘ssā²⁶ nāmaṃ akaṃsu. Sā soḷasavassakāle abhirūpā ahosi pāsādikā devaccharapaṭibhāgā²⁷ 25 sabbalakkhaṇasampannā, tassāpi kilesavasena²⁸ cittaṃ uāma na uppannapubbaṃ, accantabrahmacārini²⁹ ahosi. Kañcana-

¹ Bāḍ sugatā ² Bāḍ -no. ³ Bāḍ -ko ⁴ Bāḍ -nno ⁵ C^s kiṃ upāsaka, C^k omits kiṃ ⁶ C^k omits tuṇhī - - sīti. ⁷ C^k pucchi. ⁸ Bāḍ kalam-. ⁹ Bāḍ add ahaṃ ¹⁰ Bāḍ omits cintemī. ¹¹ Bāḍ socitum. ¹² Bāḍ cūla-. ¹³ Bāḍ komāraka-, Bāḍ komāraka-. ¹⁴ Bāḍ dāraka- ¹⁵ Bāḍ -nam ¹⁶ Bāḍ -rūpakam. ¹⁷ Bāḍ -le ¹⁸ C^k yatthanatheva-, C^s yatthataheva-, Bāḍ adds kañcanarūpaṃ. ¹⁹ Bāḍ brah- manikumarikaṃ kumārī. ²⁰ Bāḍ kāsika-. ²¹ C^k -nītissa. B^s sampillahaṃsītissā. Bāḍ sampillahaṃsītissā. ²² Bāḍ kilesa.

rūpakam¹ ādāya vicarantā² tam gāmaṃ pāpuṇiṃsu. Tattha manussā tam disvā „asukabrāhmaṇassa dhītā Sammillabhāsini³ kimkāraṇā idha thitā“ ti āhaṃsu. Manussā tam [sutvā brāhmaṇakulam patvā⁴ Sammillabhāsiniṃ⁵ vāresuṃ. Sā „aham tumhākaṃ accayena pabbajissāmi, na me gharāvāsen’ attho“
 5 ti mātāpitunnaṃ sāsanaṃ pesesi. Te „kim karosi⁶ kumārike“⁷ ti vatvā kañcanarūpaṃ⁸ gahetvā tam mahantena parivārena pesayiṃsu. Bodhisattassa ca Sammillabhāsiniyā⁹ ca ubhinnaṃ pi anicchantānaṃ ñeva maṅgalaṃ kariṃsu. Te ekagabbhe¹⁰
 10 ekasmiṃ sayane sayantāpi na aññamaññaṃ kilesavasena olakayiṃsu, dve bhikkhū dve¹¹ brahmā¹² viya ca ekaṭṭhāne vasiṃsu. Aparabhāge Bodhisattassa mātāpitaro kālam akaṃsu. So tesam sarīrakkiccam katvā Sammillabhāsiniṃ¹³ pakkosāpetvā „bhadde mama kulasantakā asītikoṭiyo, tava kulasantakā asī-
 15 tikoṭiyo, imaṃ¹⁴ ettakaṃ¹⁵ dhanam gahetvā¹⁶ kuṭumbaṃ paṭipajja¹⁷, aham pabbajissāmi“ āha. „Ayyaputta, tayi pabbajante aham pi pabbajissāmi, na sakkomi tam jahitun¹⁸“ ti. „Tena hi ehīti“ sabbaṃ dhanam dānamukhe vissajjetvā kheḷa-
 20 pi tāpasapabbajjam pabbajitvā vanamūlaphalāhārā tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya Himavantā otaritvā²⁰ anupubbena Bārāṇasim²¹ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesam tattha vasantānaṃ sukhumālāya²² paribbājikāya nirojam² missakabhattaṃ paribhuñjatiyā lohitapakkhandaḥādhā uppaṇṇi, sā sappāya-
 25 bhesajjam alabhamānā dubbalā ahosi. Bodhisatto bhikkhācāravelāya tam pariggahetvā nagaradvāraṃ netvā ekissā sālāya phalake nipajjāpetvā sayam bhikkhāya pāvisi. Sā tasmim anikkhante yeva kālam akāsi. Mahājano paribbājikāya rūpa-

¹ Cks -kam ² Bod add manussa ³ Bod sammillabhāsini ⁴ Bod gantvā ⁵ B sammillabhāsini. Bod sammillabhāsini ⁶ Bod karissati ⁷ Bod -ka. ⁸ Bod -rūpa-kam. ⁹ Cks -bhasaniya ¹⁰ Bod add vassimāni ¹¹ Bod omitt dve ¹² so Cks; Bod brahmācari. ¹³ B sammillabhāsini, Bod sammillabhāsini ¹⁴ Bod ti. ¹⁵ Bod ettha-
¹⁶ Bod add imam. ¹⁷ B -pajjāhiti. Bod - appahiti ¹⁸ Bod viya-. ¹⁹ Bod pahaya.
²⁰ Bod add te. ²¹ C -sini C -sini. ²² Bod -latiya ²³ Cks -jam

sampattiṃ disvā parivāretvā rodati paridevati. Bodhisatto bhikkhaṃ caritvā āgato tassā matabhāvaṃ ñatvā „bhijjana-dhammaṃ bhijjati, sabbe saṃkhārā aniccā evaṃgatikā yevā“ 'ti vatvā tāya nipannaphalakāy' eva¹ nisīditvā missabhojanaṃ² bhuñjitvā mukhaṃ vikkhālesi. Parivāretvā t̥hitamahājano³ „ayan⁴ te bhante paribbājikā kiṃ hotīti“ pucchi. „Gihikāle me pādapari-cārikā ahoṣīti“. „Bhante, mayaṃ tāva na santhambhāma⁴, rodāma paridevāma, tumhe kasmā na rodathā“ 'ti. Bodhisatto „jīvamānā tāv' esā⁵ mama kiñci⁶ hoti, idāni paralokasamaṅgitāya na kiñci hoti, parajanavasam⁷ gatā,¹⁰ ahaṃ kissa⁸ rodāmīti“ mahājanassa dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

1. Bahunnaṃ vijjati bhoti⁹, tehi kim me¹⁰ bhavissati, tasmā etaṃ¹¹ na socāmi piyaṃ Sammillabhāsiniṃ¹². 109.
2. Tan taṃ¹³ ce anusoceyya¹⁴ yaṃ yaṃ¹⁵ tassa na vijjati¹⁵ attānam anusoceyya sadā maccuvasaṃ gataṃ¹⁶. 110.
3. Na h'eva t̥hitam¹⁷ nāsīnam¹⁸ na sayānam¹⁹ na p'addhaguṃ²⁰ — yāva pāti nīmisati²¹ tatrāpi²² sarati-bbayo²³. 111.
4. Tatth' attani vata-ppaddhe²⁴ vinābhāve asaṃsaye²⁵ sesam²⁶ sesam dayitabbaṃ vītam²⁷ ananusocitan²⁸ ti. 112. 90

Tattha bahunnam vijjati bhoti²⁹ ayaṃ bhoti³⁰ amhe chaddetvā idāni aññesaṃ bahunnam matasattānaṃ³¹ antare vijjati samvijjati³², tehi me kim bhavissatīti tehi matakasattehi saddhimi vattamāna idān esā³³ kiṃ

¹ B'd nippanaphalakeyeva. ² B'd nissakabho-. ³ B'd ayaṃ. ⁴ Ck satthamhāma, Cs satthambhāma corr. to -bhāma. B'i santhambhā. B'd santhambhama. ⁴ B'd tāva esā ca. ⁶ B'd add na. ⁷ B'd maraṇavasam ⁸ Cks kassa. ⁹ Ck hoti. C's hoti corr. to bhoti. B'd bhoti. ¹⁰ B'd me kim. ¹¹ Ck ekam, B'd hetam. ¹¹ B'i sampillahasini, B'd sampillahasini. ¹³ B'd tam tam. ¹⁴ B'i anubhojeyya. B'd sā-nusoceyyam. ¹⁵ B'i samceyan. B'd yaṃyan. ¹⁶ B'd pattam. ¹⁷ Ck B'i tithaṃ, C's tutham. ¹⁸ B'd na m-īnam. ¹⁹ B'i nippanam, B'd nīpanam. ²⁰ B'i pat-tāgū. B'd pattagū. ²¹ Ck yāvapātini nīsatī, C's yāva pātini nīmisati. B'i yāvum-mati nīmisati, B'd yāvummitinīmisati. ²² B'd tatthāpi. ²³ B'd nassati vayo. ²⁴ Ck tanthanthattānīvata-. C's tatthattānīvatappaddhe, B'i tattatattapajathaj anthe, B'd tatthattānīvatapanthe. ²⁵ B'd -yo. ²⁶ B'i bhusam, B'd bhutam. ²⁷ B'd mahan-tam. ²⁸ Ck ananusocayan. B'd anusocayan. ²⁹ Cks hoti. ³⁰ Cks hoti. B'd bhoti. ³¹ B'd matakasa-. ³² B'd atthi upalabbhati in the place of samvijjati. ³³ B'i idān mevesayam, B'd idāneva sā mayham

- bhāvissati¹, tehi vā sattelhi² atirekasambandhanavasena³ esā³ mayham kiṃ bhāvissati⁴, kā nāma bhāvissati⁵, kiṃ bhariyā udāhu bhāginiti⁶, tehi mekaṇ⁷ ti pi pātho, tehi matakehi saddhum idam pi me kalebaram⁸ ekam bhāvissatiti attho, tasmā ti yasmā esā matakesu samkhaṇi gata⁹ mayham sū na kiñci hoti¹⁰
- 5 tasmā etam na socāmīti¹¹, yaṃ yaṃ tassā¹¹ 'ti yaṃ yaṃ tassa anusocakassa¹² sattassa¹³ na vijjati n atthi mataṃ niruddham taṃ tam sa¹⁴ anusocēyyā¹⁴ 'ti attho, yassā ti pi pātho, yaṃ yaṃ yassa na vijjati tam tam sa¹⁵ anusocēyyā 'ti attho, maccuvasam gatan¹⁶ ti evaṃ sante nīcena maccuvasam gatan¹⁷ gacchantam attānam eva anusocēyya, ten¹⁸ assa¹⁸ asocanakkilo yeva na¹⁹ bhavēyyā¹⁹ 'ti attho, tatīyagūḍhāya na heva thitā²⁰ na nisinnam na nipannam na paddhagum²¹ kañci²² sattam āyusamkhāro anugacchatiti pāṭhaseso, tattha paddhagum²³ ti sampari-attēvā caramānam, idam vuttam hoti: ime sattā catūsu iriyāpathesu mattā²⁴ viharanti, āyusamkhārā pana rattim²⁵ ca divā ca sabbiriyāpathesu appamattā²⁶ attano khayagamanakamam²⁶ eva karontīti, yāvā²⁷
- 15 'ti yāva. pātīti ummisati²⁷, yaṃ tasmīn kāle voharo, idam vuttam hoti: yāva ummisati²⁸ ca nimisati²⁹ ca tatrāpi evam appamattake³⁰ kāle imesaṃ sattānaṃ saratibbayo³¹ ti tīsu vāyesu so so vayo parihāyat³² eva nassatīti³², tatthattani vatappaddhe³³ ti tattha te³⁴ attani vata paddhe³⁵, idam vuttam hoti: tasmīn vata evam saramāne³⁶ vāye yaṃ attā ti samkham³⁷ gato attabhāvo paddho³⁸ hoti vāyena³⁹ alīho upadīho aparipunnō va hoti, evaṃ tattha imasmīn attani paddhe⁴⁰ yo⁴¹ esa⁴² tattha tattha mbbattānaṃ sattānaṃ vinābhāvo asamsayo⁴³ tasmīn vinābhāve pi asamsaye nissamsaye yaṃ⁴⁴ bhūtaṃ sesaṃ amatam tam sesam⁴⁵ jīvamānam, jīvamānam eva⁴⁶ dayatābham dayāyitābham⁴⁷ mettāyitābham⁴⁸, yaṃ satto ārogo⁴⁹ hotu avyapajho⁵⁰, evam tasmīn mettā-

¹ Bīd -tīti. ² Bīd matasattelhi. ³ Bī -sambandhanavasena sā. Bīd -sambandhanavaseneva sā. ⁴ Bī -tīti. ⁵ Bīd omits k n bh. ⁶ Bīd -ni va ti. ⁷ Bīd kin. ⁸ C^s kale- corr. to kale- Bīd kalevaram. ⁹ Bīd samagantā, Bīd samagantā in the place of samkhaṇi gata. ¹⁰ Pī mayham pi sū kiñci na hoti, Bīd mayham sāpi kiñci na hoti. ¹¹ C^s sevācāmīti, C^k sevami. ¹² Bīd -cantassa. ¹³ Bīd omit sattassa. ¹⁴ Bī esa, Bīd esā. ¹⁵ Bīd cesa. ¹⁶ Bīd pattan. ¹⁷ Bīd pattantam. ¹⁸ Bīd tassa in the place of tenassa. ¹⁹ Bīd omit na. ²⁰ C^s Bī tittham. ²¹ Bīd pattagum. ²² Bīd C^s kiñci. ²³ Bī mattadū, Bīd patthagū. ²⁴ Bīd pamattā. ²⁵ all four MSS. ratti. ²⁶ C^s khayam-. ²⁷ C^s ummī-sati, Bī yādhummatī yava ummī-sati ādhummi. Bī yādhummitī yava ummī-sati in the place of yāvā-. ²⁸ Bī -ssati. ²⁹ Bīd -ssati. ³⁰ Bīd appamatta. ³¹ C^s sare- C^s sare- cori. to sare-, Bīd nassati vayo. ³² Bīd na vadhatīti. ³³ C^s tatthattani vatappavaddhe, Bīd tattattani vatapakko, Bīd tatthattani vatapanthe. ³⁴ Bī tava, Bīd tava. ³⁵ C^s appavaddhe, Bīd panthe in the place of vata paddhe. ³⁶ Bīd vattamane in the place of vata evam s. ³⁷ Bīd samkham. ³⁸ Bī pando, Bīd pantho. ³⁹ Bī vayo, Bīd khayena. ⁴⁰ Bī pantho va, Bīd panthe va. ⁴¹ C^k yye. ⁴² Bīd cesa. ⁴³ Bīd add pi. ⁴⁴ C^s sam. ⁴⁵ C^k Bī omit tam sesam. ⁴⁶ Bīd vijjamānameva. Bī omits jīvamānameva. ⁴⁷ Bīd omit dayā-. ⁴⁸ Bīd mettā-. ⁴⁹ C^s Bīd ar-. ⁵⁰ Bīd dhyā-

bhāvanā kātabbā, yaṃ paṇ' etaṃ vītaṃ¹ vīgataṃ mataṃ ananusociyaṃ na anusocitaḥ ti.

Evam Mahāsatto catūhi gāthāhi aniecatākāraṃ² dīpento dhammaṃ desesi. Mahājano paribbājikāya sārīrakiccaṃ akāsi. Bodhisatto Himavantaṃ³ pavisitvā jhānābhiññaṃ⁴ nibbattetvā⁵ 5
Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi) „Tadā Sammillabhāsini⁷ Rāhulamātā ahosi, tāpaso pana aham evā“⁸ 'ti. Ananusociyājātakaṃ⁹. 10

9. Kālabāhujātaka.

Yaṃ annapānassa¹⁰ 'ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto hataḷābhasakkāraṃ Devadattaṃ ārabha kathesi. Devadattena hi Tathāgate atṭhāne kopamā bandhitvā dhanuggahesu¹¹ payojitesu Nālā-girivissajjanen¹² assa¹³ doso pākaṭo jāto. Ath¹⁴ assa paṭṭhapitāni¹⁵ 15
dhurabhattādīni¹⁶ manussā harāmsu. Rājāpi naṃ na olokesi. So hataḷābhasakkāro kulesu viññāpetvā bhuñjanto carī¹⁷. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto 'lābhasakkāraṃ uppādessāmi¹⁸' uppānam pi thiraṃ kātuṃ nāsakkhiti¹⁹“²⁰. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“²¹ ti 20
pucchitvā „imāya nāma“²² 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa hataḷābhasakkāro aho-iti“²³ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Dhanañjaye²⁴ rajjaṃ kārente Bodhisatto Rādho nāma suko ahosi mahāsārīro paripuṇṇa-gatto, kaniṭṭho paṇ' assa Potṭhapādo nāma. Eko luddako te 25
dve pi jane bandhitvā netvā Bārāṇasirañño adāsi. Rājā ubho pi te suvaṇṇapañjare pakkhipitvā suvaṇṇatattake²⁵ madhulāje

¹ B' titam, B'd ti. ² B'd aniccākā-. ³ B'd -tameva. ⁴ B'd -ññāsamāpattiyo. ⁵ B'd dhammade-. ⁶ B'd samjilla-. ⁷ B' -socakājā-, B'd -socakajā-, both add aṭhamam. 9. Cf. Vol I p. 495. II p. 132. ⁸ C^k abhirāmādisu, C^s abhirāmādisu (corr. to abhinamā-). ⁹ B'd -vissajjantena, omitting assa. ¹⁰ B'd upathapitāni. ¹¹ B'd dhuvā-. ¹² B'd vīcari. ¹³ B'd na-. ¹⁴ B' dhanañceyya, B'd dhanañcaye. (C^k brahmadatte. ¹⁵ C^k -taddhake, B'd -tattakena.

khādāpento sakkharodakam pāyento patijaggi, sakkāro mahā
 ahosi, lābhaggayasaggappattā ahesum. Ath' eko vanacarako
 Kālabāhun¹ nām' ekam mahākālamakkaṭam ānetvā rañño²
 adāsi, tassa pacchā āgatattā mahantataro³ lābhasakkāro ahosi,
 5 sukānam parihāyi. Bodhisatto tādilakkhaṇayogā⁴ na⁵ kiñci
 āha, kaniṭṭho pan' assa tādilakkhaṇābhāvā⁶ tam makkaṭassa
 sakkāram asahanto „bhātika, pubbe imasmiṃ rājakule sādū-
 rasakhādaniyādiṃ ambākam eva denti, idāni mayam na la-
 bhāma, Kālabāhumakkaṭass' eva haranti⁷, mayam Dhanañ-
 10 jayarañño⁸ santikā lābhasakkāram alabhantā imasmiṃ tṭhāne
 kiṃ karissāma, ehi araṇṇam eva gantvā vasissāmā⁹ 'ti tena
 saddhiṃ sallapanto⁹ paṭhamam gātham āha:

1. Yam annapān' assa pure labhāma
 tam dāni sākhāmigam¹⁰ eva gacchati,
 15 gacchāma dāni vanam eva Rādha
 asakkatā v' amhā¹¹ Dhanañjayāyā¹² 'ti. 113.

Tattha yam annapānassā 'ti yam annapānam assa rañño santikā, upa-
 yogatthe sāmivacanam, Dhanañjayāyā 'ti karanatthe sampadānam¹³. Dha-
 nañjayena asakkatā vama¹⁴, annapānaṃ ca¹⁵ na labhāma iminā ca asakkat
 20 amha¹⁶ 'ti attṭho

Tam sutvā Rādho dutiyam gātham āha:

2. Lābho alābho ayaso yaso ca¹⁷ (Dasaratha-Jāt. p. 9)
 nindā pasamsā ca¹⁸ sukhaṃ ca dukkham
 ete aniccā manujesu dhanumā,
 25 mā soca, kiṃ socasi Poṭṭhapadā 'ti. 114.

Tattha yaso 'ti issariyaṇvāro, ayaso 'ti tassābhāvo, ete ti ete aṭṭha
 loka-dhanumā manujesu aniccā. Lābhaggappattā¹⁹ hutvapi aparena samayena

¹ B' k'ālabāhu, B' k'ālabāhu. ² B' k'ālabāhu. ³ C' B' mahantaro. ⁴ C' k' nādīlak-, C' tādīlak-, P' tādīlakkaṇayogena, B' tādīlakkaṇayogena. ⁵ B' omits na. ⁶ B' tādīsalak-. ⁷ C' k' dūranti or āraṇṇi. B' denti. ⁸ B' dhanañ-
 jeyya-, B' dhanañjaya-. ⁹ B' -pento. ¹⁰ B' sākha-. ¹¹ B' amha. ¹² B' dhanañ-
 jayāyā. ¹³ B' -navacanam: dhanañj- - - dānam wanting in B'. ¹⁴ B' dā-
 mahāti, C' amha corr. to vama. ¹⁵ B' -j nam, omittam ca. ¹⁶ B' na-
 sak-. ¹⁷ B' yaso ayaso ca. ¹⁸ B' omitt ca. ¹⁹ B' lābhaggayasaggappattā.

appalābhā appesakkhā¹ honti, niccalābbino² n' atthi, yasādisu pi es'
eva nayo.

Taṃ sutvā Poṭṭhapādo makkhaṇe usūyaṃ³ apanetuṃ asak-
konto tatiyaṃ gātham āha:

3. Addhā tuvaṃ paṇḍitako si Rādha, 5
jānāsi atthāni⁴ anāgatāni,
kathan' nu sākhamigaṃ⁵ dakkhisāma⁶
nibbāpitaṃ⁷ rājakulato va⁸ jamman ti. 115.

Tattha kathan'¹⁰ nū 'ti kena nu kho upāyena. dakkhisāma¹¹ 'ti dak-
khissāma, nibbāpitaṃ¹² ti nicchuddhaṃ¹³ nikkhāmitaṃ¹⁴, jamman ti 10
lāmakāṇ.

Taṃ sutvā Rādho catuttham gātham āha:

4. Cāleti kaṇṇaṃ, bhakūṭiṃ karoti,
muhūṃ muhūṃ bhāyayate¹⁵ kumāre,
sayam eva taṃ kāhati Kālabāhu 15
yenārakā¹⁶ ṭhassati annapānā ti. 116.

Tattha bhāyayate¹⁷ kumāre ti rājakumāre¹⁸ utrāseti, yena 'ti yena
kāraṇena, ārakā ṭhassatīti yena kāraṇena imamahā anna; ānā dūre ṭhassati
sayam eva taṃ kāraṇaṃ karissati, mā tvaṃ etassa cintayīti attho.

Kālabāhu¹⁹ pi katipāhen' eva rājakumārānaṃ purato 20
kaṇṇacālanādīni karonto kumāre bhāyāpesi, te bhītā²⁰ vissa-
ram akāṃsu. Rājā „kim etan“ ti pucchitvā taṃ atthaṃ sutvā
„nikkaḍḍhatha nan“ ti makkhaṇaṃ²¹ nikkhaḍḍhāpesi, sukānaṃ
lābhasakkāro²² pākatiko²³ va²⁴ ahosi.

¹ Ck -sakkā ² Bcl add nāma ³ Bcl ussuyam ⁴ Ck attha, Cs attha ⁵ Bcl
katham ⁶ Ck -gan, Bcl sakha- ⁷ Bcl dakkhāma. ⁸ Ck niddhāpitaṃ, Cs nid-
dhāpitaṃ⁹ corr. to nibba- Bcl nihapitaṃ? Bcl nidhapitaṃ. ⁹ Ck omīti va.
¹⁰ Bcl katham ¹¹ Bcl dakkhāma. ¹² Ck niddhā-, Bcl niddā-, Bcl ni thā-. ¹³
Bcl nivudha, Bcl nivudhapitaṃ ¹⁴ Ck nikka-, Bcl apitaṃ, Bcl nikaḍḍhāpitaṃ ¹⁵
Ck bhāsayate, Cs bhayayate corr to bhasayate, Bcl alapate, Bcl bhāyate. ¹⁶ Bcl
adds sa, Bcl ya. ¹⁷ Ck Bcl bhayate, Cs bhāyate corr to bhasayate. ¹⁸ Cs rājā-.
¹⁹ Ck kala- ²⁰ Ck bhīta, Cs hitā, Bcl bhūtatasitā ²¹ Bcl omīti makkhatam. ²²
Bcl add puna. ²³ Bcl -niko ²⁴ Cs va, Bcl omīti va.

Satthā imaṃ desanam¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kālabāhu² Devadatto ahosi. Poṭṭhapādo Ānando. Rādhō pana ahaṃ evā³“ ti. Kālabāhu jātakaṃ³.

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

5 Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Dve pi vatthūni heṭṭhā kathitān⁴ eva. idha pana Bodhisatto Bārāṇasirañño purohito ahosi.

So attano sīlaṃ⁴ vīmaṃsanto⁵ tīni divasāni heraṇṇika-
10 phalakato⁶ kaḥāpaṇaṃ gaṇhi. Taṃ „coro“ ti⁷ rañño das-
sesuṃ. So rañño santike ṭhito⁸

1. Sīlaṃ kir⁹ eva kalyāṇaṃ, sīlaṃ loke anuttaraṃ,
passa: ghoraviso nāgo sīlavā ti na haṇṇatīti⁹ 117.

paṭhamagāthāya sīlaṃ vaṇṇetvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānā-
15 petvā pabbajituṃ gacchati. Ath¹⁰ ekasmiṃ¹⁰ sūnāpaṇe¹¹ seno
maṃsapesiṃ gaḥetvā ākāsaṃ¹² pakkhandi. Tam aññe sakuṇā
parivāretvā pādanakhatundakādīhi¹³ paharanti. So taṃ duk-
khaṃ sahituṃ asakkonto maṃsapesiṃ chaddesi. Aparo gaṇhi.
So pi tath¹⁴ eva vibheṭhiyamāno chaddesi. Ath¹⁵ añño gaṇhīti
20 evaṃ yo yo¹⁴ gaṇhi taṃ taṃ sakuṇā anubandhiṃsu, yo yo
chaddesi so so sukhito ahosi¹⁶. Bodhisatto taṃ¹⁶ disvā „ime
kāma nāma maṃsapesūpamā, ete ganhantānaṃ yeva dukkhaṃ
vissajjentaṇaṃ sukhaṃ“ ti cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yāvad ev¹⁷ ass¹⁷ ahū¹⁷ kiñci tāvad eva akhādisu¹⁸

25 saṃgama kulalā loke, na hiṃsanti akiñcanaṃ ti. 118.

¹ *Bd* dhammade-. ² *Ck* kāla-. ³ *Ck* kāla-, *Ind* add navamaṃ. ⁴ *Ck* sīla. ⁵ *Ck* -sako. ⁶ *Bd* hiraṇṇapaṇa-. ⁷ *Bd* add gaḥetvā. ⁸ *Bd* add paṭhamam gātham āha. ⁹ *Bd* add imaya. ¹⁰ *Bd* add divase. ¹¹ *Ck* su-. ¹² *Ck* sunāpaṇo corr. to sunāpaṇe. ¹³ *Bd* sunāpaṇato, *Bd* sunāpaṇato. ¹⁴ *Bd* -se. ¹⁵ *Ck* -tundakādīhi. ¹⁶ *Ck* omits one yo. ¹⁷ *Bd* gaṇhi tesu yo evaṃ. ¹⁸ *Bd* gaṇhi tesu yo yo evaṃ. ¹⁹ *Bd* -to va hoti. ²⁰ *Bd* omits tam. ²¹ *Ck* ahū. ²² *Bd* evassa ahū. ²³ *Ck* akhādisu corr. to akhā-, *Ck* akhāyū. ²⁴ *Bd* sakhādisu.

Tass' attho: yāvad eva assa senassa ahu kiñci mukhena gabitaṃ maṇi-
sakhandaṃ tāvad eva naṃ imasmiṃ loke kulalā samāgantvā khādīṃsu, tasmiṃ
pana vissatthe tam enaṃ akiñcanaṃ nippalibodhaṃ pakkhiṃ sesapakkhino
na hīmsantīti.

So nagarā nikkhamitvā antarāmagge ekasmiṃ gāme sāyaṃ 5
ekassa¹ gehe nipajji. Tattha pana Piṅgalā nāma dāsī² „asu-
kavelāya nāma³ āgaccheyyāsīti“ ekena purisena saddhiṃ sam-
ketam akāsi. Sā sāmikānaṃ pāde dhovitvā tesu nipannesu
tassāgamaṇaṃ oloketi ummāre nisīditvā „idāni āgamissati
idāni āgamissatīti“ paṭhamayāmaṃ pi majjhimayāmaṃ pi vīti- 10
nāmesī, paccūsasamaye pana „na so idāni āgamissatīti“
chinnāsā hutvā nipajjitvā niddaṃ okkami. Bodhisatto idaṃ
kāraṇaṃ disvā „ayaṃ 'dāni' puriso āgamissatīti' āsāya⁵
ettakaṃ kālāṃ nisinnā idāni 'ssa anāgamanabbhāvaṃ natvā
chinnāsā hutvā sukhaṃ supati, kilesesu hi āsā nāma duk- 15
khaṃ nirāsābhāvo⁶ ca sukhaṃ“ ti cintetvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Sukhaṃ nirāsā⁷ supati⁸, āsā phalavatī sukhā,
āsaṃ nirāsaṃ katvāna sukhaṃ supati Piṅgalā ti. 119.

Tattha phalavatīti yassa āsāya phalaṃ laddham hoti sā tassa phalassa 20
sukhatāya sukhā nāma⁹, nirāsaṃ katvā anāsaṃ¹⁰ katvā chinditvā¹¹ pajahitvā
ti attho, Piṅgalā ti Piṅgalā¹² dāsī idāni sukhaṃ supatīti

So punadvase tato gāmā araṇṇaṃ pavisanto araṇṇe
ekaṃ tāpasam jhānaṃ appētvā nisinnaṃ disvā „idhaloke ca
paraloke ca¹³ jhānasukhato uttaritaraṃ¹⁴ sukhaṃ¹⁵ n' atthīti“ 25
cintetvā catutthaṃ gātham āha:

4. Na samādhiparo atthi asmiṃ loke paramhi ca,
na paraṃ nāpi¹⁶ attānaṃ vihiṃsati samāhito ti. 120.

¹ Bīd ekasmiṃ. ² Cks dāsī. ³ Bīd omīti nāma. ⁴ Bīd add so ⁵ Bīd saññāya.
⁶ Bīd -sa- ⁷ Pīd -so. ⁸ Cks nupati. ⁹ Bīd add nirāsāsupati. ¹⁰ Bīd nāti-
bhāsā nirāsaṃ, Bīd nātīāsā ca nirāsaṃ in the place of anāsaṃ ¹¹ Bīd chij-
jitvā. ¹² Bīd -la ¹³ Cks omīti paraloke ca. ¹⁴ Bīd add aṇṇam ¹⁵ Bīd add
nāma ¹⁶ Cks na parantopi.

Tattha na samādhīparo ti¹ samādhito² paro añño sukhadhammo nāma n' atthiti.

So araññaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhiññaṃ uppādetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

- 5 Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi. „Tadā purohito⁴ aham evā⁵ 'ti. Silavīmaṃsajātakaṃ⁶. Kuṭṭidūsa-kavaggo tatiyo.

4. KOKILAVAGGA.

1. Kokālikajātaka.

- 10 Yo ve kāle asaṃpatte ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṃ ārabba kathesi. Vatthum Takkārikajātake⁷ vitthāritam⁸.

- Atīte pana⁹ Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rājjaṃ kārente Bodhisatto tassa amaccaratanam¹⁰ ahoṣi. Rājā bahu-
15 bhāṇī ahoṣi. Bodhisatto „tassa taṃ bahubhāṇitaṃ nisedhes-sāmīti“ ekaṃ upamaṃ upadhārento vicarati. Ath' ekadivasaṃ rājā uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpaṭṭe nisīdi. Tass' upari ambarukkho atthi, tatth' ekasmiṃ¹¹ kākakulāvake kālakokilā¹² attano aṇḍakaṃ nikkhipitvā agamāsi. Kākī taṃ kokilaṇḍa-
20 kaṃ¹³ paṭijaggi. Aparabhāge tato kokilapotako nikkhami. Kākī „putto me“ ti saññāya mukhatuṇḍakena¹⁴ gocaraṃ āharitvā taṃ paṭijaggi. So avirūḥhapakkho akāle yeva kokilaravaṃ ravi. Kākī „ayaṃ idān' eva tāva aññaṃ ravaṃ

¹ Bī adds ssmādhīvaro, B^d samādhīparo ² C^{ks} -dhino ³ B^d dhammade-. ⁴ C^{ks} tāpaso, B^d add pana ⁵ B^d add dasamaṃ 1. Cfr. Five Jātakas p. 48.
⁶ B^d takkāriyajā-. ⁷ B^d -tameva atitama āhari. ⁸ B^d omīti pana. ⁹ B^d amacco ovāḍako. ¹⁰ B^d tatte-. ¹¹ C^s Bī kāla-, B^d kaka- ¹² B^d -laṇḍana-.
¹³ C^s Bī -tundena

ravati¹, vaddhanto² kim karissatīti³ tuṇḍena³ koṭṭetvā⁴ māretvā kulāvakā pātesi. So rañño pādamūle pati. Rājā Bodhisattam pucchi: „kim etaṃ sahāyā“⁵ ti. Bodhisatto „aham rājānaṃ vinetuṃ⁶ ekaṃ upamaṃ pariyesāmi, laddhā dāni p'esā⁶“ ti cintetvā „mahārāja, atimukharā akāle bahubhāṇino⁷ evarūpaṃ⁷ labhanti, ayaṃ mahārāja kokilapotako kākīyā puṭṭho⁸ avirūḥhapakkho⁹ akāle yeva viravi¹⁰, atha naṃ kākī 'nāyaṃ mama puttako' ti nātvā mukhatuṇḍena¹¹ koṭṭetvā¹² māretvā¹³ pātesi, manussā vā hontu tiracchānā vā akāle¹⁴ bahubhāṇino evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavantīti¹⁵“ vatvā imā gā- 10
thā abhāsi:

1. Yo ve kāle asampatte ativelam pabhāsati¹⁶
evaṃ so nihato¹⁷ seti kokilāyēva¹⁸ atrajo. 121.
2. Na hi sattham¹⁹ sunisitam²⁰ visam halāhalam²¹ iva
evaṃ nikatṭhe²² pāteti vācā dubbhāsītā yathā. 122. 15
3. Tasmā kāle akāle vā²³ vācam rakkheyya paṇḍito,
nātivelam pabhāseyya api attasamamhi ca²⁴. 123.
4. Yo ca²⁵ kāle mitam²⁶ bhāse matipubbo vicakkhaṇo²⁷
sabbe amitte ādeti supaṇṇo uragam²⁸ ivā ti. 124.

Tattha kāle asampatte ti attano vacanakāle asampatte²⁹, ativelan ti 90
velātikantaṃ³⁰ katvā atirekappamānaṃ³¹ bhāsati, halāhalam³² ivā 'ti halā-
halam³³ iva, nikatṭhe³⁴ ti tasmīn űeva³⁵ khaṇe appamattake kāle, tasmā ti
yasmā sunisitā satthā³⁶ halāhalavisato pi khippataraṃ dubbhāsītavacanam

¹ Bīd ravi. ² Bīd vadhanto, Cks vaddhe-. ³ Bīd tuṇḍakena. ⁴ Ck koṭṭhe-, C⁹ kotthe-
corr. to kotte-, Bīd koṭe-. ⁵ Bī pivāretuṃ, Bīd nivāretuṃ. ⁶ Bī mesā, Bīd mayā. ⁷
Bīd adds dukkhaṃ. ⁸ Bī kākīyā putto in the place of kākīyā puṭṭho. ⁹ Bī
-putto, Bīd -patto. ¹⁰ Bīd kokilaravaṃ ravi. ¹¹ Bīd -tuṇḍakena. ¹² Ck koṭhetvā,
C⁹ koddhe- corr. to kotte-, Bī kote-. ¹³ Bīd add kulāvakā. ¹⁴ Bīd add ca.
¹⁵ Bī labhanti, Bīd labhanti. ¹⁶ Bīd pibhā-. ¹⁷ Ck nī-, Bīd nipāto. ¹⁸ Bīd
-lā viya. ¹⁹ C⁹ sattam corr. to sattham, Bī sattam. ²⁰ Bīd -nissi-. ²¹ Ck Bīd
-halam, C⁹ -halam corr. to -halam. ²² Bī nikaleṇha, Bīd nikadhe. ²³ Bī vā
akāle, Bīd kāle vā akāle vā. ²⁴ Bī -mamhi vā, Bīd -mappi vā, Cks -mampi ca.
²⁵ Bī va. ²⁶ Bīd -ta. ²⁷ Ck -no. ²⁸ Bīd -gam. ²⁹ Ck appatte. ³⁰ Bīd velam
atikkantaṃ. ³¹ Cks -kapamānam. ³² all four MSS. -lam. ³³ Bīd -lain. ³⁴
Bīd nikadhe. ³⁵ Ck tasmīn űeva, Bī tasmī. omitting űeva, Bīd tasmīn yeva. ³⁶
Bī -nissittasattā, Bīd -nissittasatthā, Cks sunisitam sattham.

eva pāṭeti¹ tasmā, kāle akāle vā ti vattum yuttakāle ca² akāle ca³ vācam
rakkhetha⁴, ativelaṃ na bhāseyya, api attanā same ti nānākarane pi
puggale ti attho, matipubbo ti matim purecārikam katvā kathanena matipubbo,
vicakkhaṇo⁵ ti nānena vicāretvā atthavindanapuggalo⁶ vicakkhano⁵ nāma,
5 uragam⁷ ivā ti uragam⁸ iva, idaṃ vuttam hoti: yathā supanno samuddaṃ
khobhetvā mahābhogaṃ uragam ādeti gāhātī⁹ ādiyitvā ca¹⁰ naṃ¹¹ simballiṃ
āropetvā maṃsaṃ khādāti evam eva¹² yo matipubbaṅgamo¹³ vicakkhano¹⁴
vattum yuttakāle mitaṃ bhāsati so sabbe amitte ādeti gāhātī⁹, attano vase¹⁵
vattetīti

10 Rājā Bodhisattassa dhammadesanaṃ sutvā tato paṭṭhāya
mitabhāṇī¹⁶ ahoṣi, yasaṃ c' assa vaḍḍhetvā¹⁷ mahanta-
taraṃ adāsi.

Satthā imam desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ amodhānesi: „Tadā
kokilapotako Kokāliko ahoṣi. paṇḍitāmacco¹⁹ pana ahaṃ eva²⁰ 'ti.

15 Kokālikajātakaṃ²¹.

2. Rathalaṭṭhijātaka.

Api hantvā hato brūtīti²¹. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalaraṇṇo purohitaṃ ārabba kathesi. So kira ra-
thena attano bhogagāmakam⁴ gacchanto sambādhe⁵ magge rathaṃ
20 pājento ekaṃ sakaṭasattham disvā „tumhākaṃ sakaṭaṃ apanetha⁶ apa-
nethā⁷ 'ti gacchanto⁸ sakaṭe anapanīyamāne⁹ kujjhivā patodalaṭṭhiṃ¹⁰
purimasakaṭe sakaṭikassa khipi¹¹. Sā rathadhure¹² paṭihatā nivat-
titvā tass' eva nalāṭaṃ¹³ pahari, tāvad eva¹⁴ nalāṭe¹⁵ gaṇḍo¹⁶ utṭhahi.
So nivattitvā „sakaṭikehi pahaṭo 'mhīti¹⁷ raṇṇo ārocesi. Sakaṭike
25 pakkosāpetvā vinicchinantā¹⁸ tass' eva dosaṃ addasaṃsu. Ath' eka-
divasaṃ¹⁹ dhammasabhāyaṃ kathaṃ sanuṭṭhāpesuṃ: „āvuso. raṇṇo

¹ B¹ pakatesi, B² pātesī ² B¹ vā ³ B¹ vā, B¹ omits ca akāle ca. ⁴ C¹ rak-
khateva. ⁵ C¹ -no. ⁶ B¹ attacintana-, B² atthacintana-. ⁷ all four MSS. -gam
⁸ B¹ -gaṇi. ⁹ C¹ gaṇhati. ¹⁰ B¹ omit ca ¹¹ B¹ taṃ khaṇṇīvera. ¹² C¹ s
evam. ¹³ C¹ atipubbaga-, C² matipubbaga- ¹⁴ C¹ -no. ¹⁵ B¹ -sam ¹⁶ C¹
-ni, C² B¹ -ni ¹⁷ B¹ vadhitvā. ¹⁸ B¹ dhammade-. ¹⁹ B¹ -taamacco. ²⁰
B¹ add pathamam ²¹ B¹ brūhiti ²² B¹ -gāmaṃ ²³ C¹ sabbādhe, B¹ sam-
pādhe. ²⁴ B¹ omit apanetha. ²⁵ so all four MSS. ²⁶ C¹ B¹ apani- ²⁷ B¹
-lathiyā. ²⁸ C¹ kipi, B¹ akkhimhi pahari ²⁹ C¹ rathidhūre, B¹ so rathadūre,
B¹ sā rathadhūre ³⁰ B¹ -tam. ³¹ B¹ evassa ³² B¹ -te. ³³ C¹ gantho. ³⁴
B¹ -tomhiti. ³⁵ B¹ vinicchayanto. ³⁶ B¹ add bhikkhū.

kira purohito 'sākaṭikehi pahaṭo mḥīti¹ aṭṭam² karonto sayam eva parajjhīti³. Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa evarūpaṃ karot' evā⁴“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

5

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tass' eva vinicchayāmacco ahosi. Atha rañño purohito rathena attano bhogagāmaṃ gacchanto ti sabbam purimasadisam eva, idha pana tena rañño ārocite rājā sayam vinicchaye nisīditvā sākaṭike pakkosāpetvā kammaṃ asodhetvā¹⁰ va „tumhehi mama purohitaṃ koṭṭetvā⁵ nalāte gaṇḍo⁶ utthāpito“ ti vatvā „sabbassaharaṇaṃ⁷ tesam karothā“ 'ti āha. Atha naṃ Bodhisatto „tumhe mahārāja kammaṃ⁸ asodhetvā va etesaṃ sabbassaṃ⁹ harāpetha, ekacce pana attanā va¹⁰ attānaṃ paharitvāpi 'parena¹¹ pahaṭ' amhā¹⁴ 'ti vadanti,¹⁵ tasmā avinicchitvā¹³ kātuṃ na yuttaṃ rajjaṃ kārentena¹⁴ nāma¹⁵, nisāmetvā¹⁶ kammaṃ kātuṃ vaṭṭatīti¹⁷“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Api hantvā hato brūti¹⁸ jetvā¹⁹ jino²⁰ ti bhāsati,
pubb' ev' akkhāyino²¹ rāja ekadatthu²² na saddahe. 125. ²⁰
2. Tasmā²³ paṇḍita jātiso²⁴ suṇeyya itarassa pi,
ubhinnaṃ vacanaṃ sutvā yathā dhammo tathā kare. 126.
3. Alaso gihī kāmabhogī na sādhu,
asaññato pabbajito na sādhu,
rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 127.

25

¹ Bīd -tomhiti. ² Ck* addham. ³ Bī aparajjhīti. Bīd aparajjhīti. Ck* parajjati. ⁴ Bīd -ti yevā. ⁵ Ck* kottetvā? C* kodhetvā corr. to kottetvā, Bīd kotetvā. ⁶ Ck* gantho. ⁷ Bīd sahassa-. ⁸ asodhetvā va - - - kammaṃ wanting in Bī. ⁹ Bīd sahassaṃ, Bī sabbassa. ¹⁰ Bīd omit va. ¹¹ Ck* paharena, C* paharena corr. to pahārena. ¹² Bīd -tamhā. ¹³ Bī vinicchitvā, Ck* avininditvā. ¹⁴ Ck* karontena. ¹⁵ Bīd omit nāma. ¹⁶ Bīd sodhetvā, Bī nisodhetvā. ¹⁷ Ck* vaddhatīti. ¹⁸ Bīd brūhi. ¹⁹ Bīd jivā. ²⁰ so all four MSS. ²¹ Ck* pubbakkhā-, Bī puppavakkhā-mibino, Bīd pubbavakkhāyino. ²² Bīd aññadatthu. ²³ Bīd add hi. ²⁴ Bīd jātiyo.

4. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti ca vaḍḍhatīti. 128.

Tattha api hantvā ti api eko attanā va attānaṃ hantvā parena hato¹
'mhīti brūti² katheti³, jetvā⁴ jino⁵ ti sayam vā pana paraṃ jitvā⁶ ahaṃ
5 jito 'mhīti⁷ bhāsati, ekadattthū⁸ 'ti mahārāja pubbam eva⁹ rājakulaṃ patvā
akkhāyantassa pubbakkhāyino ekadattthu¹⁰ na saddahe. ekaṃsena vacanaṃ na
saddaheyya. tasmā ti yasmā pathamatarā āgantvā¹¹ kathentassa ekaṃsena
vacanaṃ na saddahūtabbam tasmā yathā dhammo ti yathā vinicchayasabbhāvo
thito tathā kareyya, asaṇṇato ti kāyādīhi asaṇṇato dussilo, tam na sādhu
10 'ti tam tassa paṇḍitassa nānavato puggalassa athānagāhivasena¹² dalhakopa-
saṃkhātāṃ kodhanaṃ¹³ tam¹⁴ na sādhu, nānisammā 'ti na anisāmetvā¹⁵,
disampatīti disānaṃ pati¹⁶ mahārāja, yaso kitti cā 'ti issariyaparisa-pari-
vāro¹⁷ c' eva kittisaddo ca vaḍḍhatīti.

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sntvā dhammena vinicchini¹⁸,
15 dhammena vinicchiyamāne¹⁹ brāhmaṇass' eva doso jāto ti.

Satthā imaṃ dhammade-anaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
,Tadā brāhmaṇo va etarāhi brāhmaṇo²⁰. paṇḍitāmacco aham evā²¹ 'ti.
Rathalaṭṭhi-jātakaṃ²².

3. Godhajātaka.

20 Tadeva me tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā vitthāritam
eva. Idha pana tesam uddhāraṃ sādhetvā²³ āgacchantānam antarā-
magge luddakā²⁴ „ubho pi khādathā²⁵ ti ekaṃ pakkagodhaṃ²⁶ adāsi²⁷.
So puriso bhariyam²⁸ pāṇiyatthāya pesetvā sabbaṃ godhaṃ khādītva
25 tassā āgatakāle „bhaddo godhā palātā²⁹ ti āha. „Sādhu sāmi,
pakkagodhāya palāyantiyā kiṃ sakkā kātun³⁰ ti. Sā Jetavane pā-

¹ *Biḍ* pahato. ² *Biḍ* brūhi. ³ *Biḍ* kathesi. ⁴ *Biḍ* jivā. ⁵ so all four MSS.
⁶ *Ck* parojjitvā corr to parojitvā, *Bi* jaram jivā, *Bi* paraṃ jinitvā, *Cs* parajjitvā
⁷ *Ck* jino-. ⁸ *Biḍ* aññadattthū. ⁹ *Biḍ* pubbeva. ¹⁰ *Biḍ* aññadattthu. ¹¹ *Bi*
gantvā, *Bi* omits āgantvā. ¹² *Biḍ* athānaṃ gāhika-, *Ck* nānaadhānagāhi-, *Cs* nāna-
adhānagāhi- corr. to nānaadhānagāhi-. ¹³ *Biḍ* dalhakodhanaṃ in the place of
dalha - -. ¹⁴ *Biḍ* omits tam. ¹⁵ *Bi* aniyamitvā, *Bi* aniyametvā ¹⁶ *Biḍ* adhipatī.
¹⁷ *Biḍ* omits parisa. ¹⁸ *Ck* piniceni. ¹⁹ *Ck* -no. *Cs* -no corr to -ne, *Biḍ* -ccha-
yamāne ²⁰ *Biḍ* add ahoṣi. ²¹ *Biḍ* rathayathi-, *Biḍ* add dutiyam. ²² *Cs* sādettvā, *Biḍ* sādhe-. ²³ *Biḍ* -ko. ²⁴ *Ck* pakkam-.
²⁵ *Biḍ* adāsi. ²⁶ *Biḍ* sayam. ²⁷ *Biḍ* palāyati.

nīyaṃ¹ pivitvā Satthu santike nisinnāpi² Satthārā ..kiṃ upāsi-
 ayam³ te hitakāmo⁴ sasneho⁵ upakārako“ ti pucchitā ..bhante ahaṃ
 etassa hitakāmā sasnehā⁶, ayam⁷ pana mayi nisneho“ ti āha. Satthā
 „hotu. mā cintayī. evaṃ nāṃ⁸ esa karoti“. yadā pana te guṇaṃ
 saratī tadā tuyhaṃ ñeva sabbissariyaṃ detīti⁹“ vtvā tehi yācito 5
 atītaṃ āhari:

Atītaṃ pi heṭṭhāvuttasadisam eva, idha pana tesāṃ ni-
 vattantānaṃ antarāmagge luddakā¹⁰ tesāṃ kilantabhāvaṃ disvā
 „dve pi¹¹ janā khādathā“ ‘ti ekaṃ pakkagodhaṃ adamsu¹².
 Rājadhītā naṃ¹³ valliṃyā bandhitvā ādāya maggaṃ paṭipajji. 10
 Te ekaṃ saraṃ disvā maggā okkamma assatthamūle nisi-
 dīmsu. Rājaputto „gaccha bhadde, sarato¹⁴ paduminipanna-
 udakaṃ āhara, maṃsaṃ khādissāma“ ‘ti āha. Sā godhaṃ¹⁵
 sākkhāya laggetvā pānīyatthāya gatā. Itaro sabbaṃ godhaṃ
 khādītva agganaṅguṭṭhaṃ gahetvā parammukho¹⁶ nisīdi. So 15
 tāya pānīyaṃ gahetvā āgatāya „bhadde, godhā sākkhāya ota-
 ritvā vammikaṃ pāvisi, ahaṃ dhāvitvā agganaṅguṭṭhe¹⁷ gahe-
 siṃ¹⁸, gahitaṭṭhānaṃ hatthe yeva katvā¹⁹ bhindītva²⁰ bilāṃ
 pavitṭhā“ ti āha. „Hotu deva, pakkagodhāya palāyantiyā
 mayā²¹ kiṃ karissāma, ehi gacchāma“ ‘ti pānīyaṃ pivitvā 20
 Bārāṇasīṃ ‘agamaṃsu²². Rājaputto rajjaṃ patvā taṃ agga-
 mahesiṭṭhāne²³ ṭhapesi, sakkārasammāno pan’ assā n’ atthi.
 Bodhisatto tassā sakkāraṃ kāretukāmo rañño santike ṭhatvā
 „nanu mayaṃ ayye tumhākaṃ santikā kiñci na labhāma, kiṃ
 na²⁴ olokethā“ ‘ti āha. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā kiñci 25
 na labhāmi, tuyhaṃ kiṃ dassāmi²⁵, rājāpi mayhaṃ idāni kiṃ
 dassati, so araṇṇato āgamanakāle pakkagodhaṃ ekako va“²⁶

¹ C^{ks} -yam. ² Bīd -nnā. ³ C^{ks} ayan. ⁴ C^k tehitakāmo corr to tehitakāmo,
 C^s tehitakāmo, Bī datehitakāmo. ⁵ Bīd sineho ⁶ Bīd sinehā. ⁷ C^k ayam. ⁸
 Bī kareti. ⁹ C^k dedīti, Bīd adāsi. ¹⁰ Bīd -ko ¹¹ Bīd omit pi ¹² Bīd adāsi.
¹³ Bīd tam ¹⁴ Bīd omit sarato. ¹⁵ Bīd adds adāsi ¹⁶ Bīd parammukhaṃ, Bī
 varaṇimukhā. ¹⁷ Bīd -thaṇi. ¹⁸ C^k -si, C^s -si corr. to siṃ, Bīd aggaheṣi ¹⁹
 Bīd thatvā. ²⁰ C^{ks} chijjtvā. ²¹ Bīd omit mayam ²² Bīd āg-. ²³ Bīd -thēna-
 matte. ²⁴ Bī no. Bīd nona ²⁵ Bīd add ti ²⁶ Bīd omit ekako va

khādīti¹. „Ayye, na devo evarūpaṃ karissati, mā evaṃ avacutthā“² ti. Atha naṃ devī „tuyhaṃ³ taṃ⁴ tāta na pākaṭaṃ, rañño yeva pākaṭaṃ mayhaṃ cā“⁵ ti vatvā paṭhamāṃ gāthā āha:

- 5 1. Tadēva me tvaṃ vidito vanamajjhe rathesabha
yassa te khaggabaddhassa sannaddhassa tirīṭṭino
assatthadumasākhāya pakkagodhā palāyathā⁶ ti. 129.

Tattha tadēva⁷ ti tasmiṃ nēva⁸ kāle ayaṃ mayhaṃ ādāyako⁹ akārako¹⁰
ti evaṃ tvaṃ vidito, aññe¹¹ pana tava sabhāvaṃ na jānantīti attho. khagga-
10 baddhassā¹² ti baddhakaggassa, tirīṭṭino ti tirīvatthāṃ¹³ nivatthassa. maggā-
gamanakāle pakkā ti aṅgārapakkā¹⁴ godhā¹⁵ palāyathā¹⁶ ti

Evaṃ rañño katadosaṃ parisamajjhe¹⁷ pākaṭaṃ katvā
kathesi. Taṃ sutvā Bodhisatto „ayye devassa appiyakālato
pabhūti¹⁸ ubhinnaṃ pi aphāsukaṃ katvā kasmā idha vasathā“
15 ti vatvā dve gāthā abhāsi:

2. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ, (vol. II p. 205. Minayef,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, Gr. Palie p. xxviii.)
nānatthakāmassa¹⁹ kareyya atthaṃ,
asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 130.

- 20 a. Caje cajantaṃ, vanathaṃ²⁰ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
diḍḍha dumaṃ khīnaphalaṃ ti ṇatvā
aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 131.

Tattha name namantassā²¹ ti yo²² attānaṃ²³ muducittena namat-
25 tass²⁴ eva patinameyya, kiccānukubbassā²⁵ ti attano²⁶ uppannaṃ kiccaṃ
anukubbantass²⁷ eva, anantthakāmassā²⁸ ti avadhihikāmassa²⁹, vanathaṃ³⁰ na

¹ C^s khādāti, B^d khādātīti - B^d tuihakam B^d omīti tam ⁴ C^s rañño yeva ca mayhanti pākatan, C^s r yeva mayhanti pākatan ⁵ B^d yeva. ⁶ C^s B^d ādāyako. ⁷ C^s -ke, B^d omīti akārako. ⁸ B^d añño ⁹ B^d -vattha ¹⁰ C^s -pakke, C^s B^d -pakka ¹¹ C^s godhāya. ¹² B^d mahājanamajjhe. B^d mahamajjhe. ¹³ C^s B^d -bhūti ¹⁴ B^d ananttha-. ¹⁵ C^s -tam corr to tham, C^s navathaṃ corr, to vanathaṃ ¹⁶ C^s omīti yo. ¹⁷ C^s attani ¹⁸ B^d attani ¹⁹ B^d avadhitakā-. ²⁰ C^s vattha, C^s vanatha. B^d canatam, B^d vanatam.

kayirā ti tasmim̐ cajiante tanhāsneham¹ na kareyya, apeta cittena² 'ti apa-
gata cittena³, na sambhajeyyā⁴ 'ti na samāgaccheyya, aññam̐ samēkkheyyā⁵
'ti aññam̐ olokeyya, yathā diḥ khīṇaphalaṃ rukkhaṃ⁶ ñatvā aññam̐ phala-
bharitam⁷ rukkhaṃ gacchati tathā khīṇarāgaṃ⁸ purisaṃ⁹ ñatvā aññam̐ sasne-
ham̐ upagaccheyyā¹⁰ 'ti adhippāyo

5

Rājā Bodhisatte kathente⁷ yeva⁸ tassā guṇaṃ saritvā
,,bhadde ettakaṃ kālaṃ tava guṇaṃ na sallakkhesim̐⁹, paṇḍi-
tassa me kathāya sallakkhitaṃ¹⁰, mamāparādhāṃ¹¹ saha, idaṃ
sakalarajjaṃ tuyh' eva¹² dammīti¹³ vatvā catutthaṃ gā-
tham āha:

10

4. So te karissāmi yathānubhāvaṃ
kataññutaṃ khattiye¹³ pekkhamāno,
sabbaṃ ca te issariyaṃ dadāmi,
yass' icchasi tassa tuvaṃ dadāhīti¹⁴. 132.

Tattha so ti so ahaṃ yathānubhāvaṃ ti yathāsattim̐ yathābalaṃ, 15
yassicchasi tassa icchasi¹⁵ tassa idaṃ rajjaṃ ādikaṃ katvā yaṃ icchasi
taṃ¹⁶ dadāhīti¹⁷

Evam̐¹⁸ vatvā rājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi, „iminā-
haṃ etissā guṇaṃ sarāpito¹⁹“ ti paṇḍitassāpi mahantaṃ
issariyaṃ adāsi.

20

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā²¹ jātaṃ samodhānesi: (Sacca-
pariyosāne ubho pi²² jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhabhimsu) „Tadā
jayampatikā va etarāhi jayampatikā.. paṇḍitāmacco pana ahaṃ eva²³
'ti. Godhajātakaṃ²³.

¹ B² tanhāmetam, B^d tasmāsiṇeham̐ ² B^d add virattacitteneva. ³ C^k add na.
⁴ B² mudurukkhaṃ, B^d dumaṃ rukkhaṃ. ⁵ B^d -dharitam̐ ⁶ C^k -ga. ⁷ C^k
repeats kathente ⁸ B^d omit yeva ⁹ C^k -i, C^s lakkhesi. B^d sallakkhemī. ¹⁰
B^d sallakkhetvā. ¹¹ C^s mama pa-, B^d mama apa- ¹² B^d tuyhameva ¹³ C^k kha-
ttiye. B² khattiyo, B^d khattiya ¹⁴ B^d dadāmīti ¹⁵ C^s icchi ¹⁶ C^k ta. ¹⁷ C^k
dadāhīti; B² yassicchasi tassa idaṃ rajja ādikaṃ katvā yaṃ taṃ pacchasi taṃ
vadāmi ti, B^d - - - yassa idaṃ rajjaṃ ādikaṃ katvā taṃ tvaṃ icchasi taṃ dadāmīti
¹⁸ B^d evaṃca pana. ¹⁹ C^k sarito ²⁰ B^d dhammade-. ²¹ B^d add saccaṃ
pakāsetvā. ²² B^d omit pi ²³ B^d add tatiyaṃ.

4. Rājovāda-jātaka.

Gavañce taramānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādam ārabha kathesi. Vatthuṃ Tesakuṇṇajātake vitthārato¹ āvibhavissati. Idha pana Satthā „mahārāja, porāṇakarājāno pi
5 paṇḍitānam katham sutvā dhammena rajjam kāretvā² -aggapadam³ pūrayamānā gamimsū⁴” ti vatvā rañño yācito atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sikkhita-sabbasippo isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
10 nibbattetvā⁴ ramaṇīye Himavantapadese⁵ vanamūlaphalāhāro vihāsi. Tadā rājā agunapariyesako hutvā „atthi nu kho⁶ koci agunaṃ kathento⁷” ti pariyesanto antojane ca bahijane ca⁸ antonagare ca bahinagare ca⁹ kañci attano avaṇṇavādiṃ adisvā „janapade kathan ti¹⁰” aññatakavesena¹¹ janapadam cari. Ta-
15 trāpi avaṇṇavādiṃ apassanto attano guṇakatham eva sutvā „Himavantapadese⁵ nu¹¹ kathan ti¹²” araññaṃ pavisitvā caranto¹³ Bodhisattassa assamaṃ patvā taṃ abhivādetvā katapaṭisanthāro ekamantaṃ nisīdi. Tadā Bodhisatto araññato paripakkāni nigrodhaphalāni¹⁴ āharitvā bhuñjati¹⁵, tāni honti
20 madhurāni ojavantāni sakkharacuṇṇasadisāni¹⁶. So rājānam pi āmantetvā „idaṃ¹⁷ mahāpuñña nigrodhapakkaṃ¹⁸ khādītva pāṇiyaṃ pivā¹⁹” ti¹⁹ āha. Rājā tathā katvā Bodhisattaṃ pucchi: „kin nu kho bhante²⁰ idaṃ¹⁷ nigrodhapakkaṃ²¹ ativiya madhuran²² ti. „Mahāpuñña, nūna² rājā dhammena samena
25 rajjam kāreti²³, tena taṃ madhuran²² ti. „Rañño adhammi-

4. Cū Ten Jūtakas p. 107. ¹ C vittharitato, B omits vitthārato. ² B¹ kārento ³ B¹ sagrapūram. ⁴ C¹ nibbattitvā, B¹ nipattitvā ⁵ B¹ -pattā- ⁶ B¹ add me ⁷ C¹ omits bahijane ca, B¹ omits antojane ca bahijane ca. ⁸ C¹ B¹ omits bahinagare ca ⁹ B¹ kathantūti. ¹⁰ C¹ aññatakave-, ¹¹ B¹ kinnu. ¹² B¹ kathentūti, B¹ kathetūti ¹³ B¹ vica-. ¹⁴ C¹ -pattāni. ¹⁵ B¹ paribhu-. ¹⁶ C¹ sakkara-. C¹ sakkara- corr to sakkhara-, B¹ sakkāna- ¹⁷ B¹ imam ¹⁸ C¹ -pattam. B¹ -pakkalam. B¹ -pakkaphalam. ¹⁹ C¹ pivati, C¹ pivitva, B¹ pivāhiti ²⁰ B¹ omits bhante. ²¹ C¹ -pattam. ²² B¹ nūna, B¹ nu, C¹ nann. ²³ B¹ -ti

kakāle amadhuran nu kho bhante hotīti¹“. „Āma mahāpuñña rājusu adhammikesu telamadhuphāṇitādīni pi vanamūlaphalā-phalāni pi² amadhurāni honti nirojāni, na kevalaṃ etāni, sa-kalam pi raṭṭhaṃ nirojaṃ hoti kaṣaṭaṃ³, tesu pana dhammi-kesu tāni pi⁴ madhurāni honti ojavantāni, sakalam pi raṭṭhaṃ 5 ojavantam eva hotīti⁵“. Rājā „evaṃ bhavissati bhante“ ti attano rājabhāvaṃ ajānāpetvā va Bodhisattaṃ vanditvā Bārā-ṇasīm gantvā „tāpasassa vacanaṃ vīmaṃsissāmīti“ adhammena rajjaṃ karetvā „idāni jānissāmīti“ kiñci kalam vītināmetvā puna tathā gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Bodhisatto pi 10 'ssa tath' eva vatvā nigrodhapakkam⁶ adāsi, taṃ tassa titta-rasaṃ⁷ ahosi. Atha naṃ⁸ „nīrasaṃ“ ti saha khelena⁹ chaḍ-ḍetvā¹⁰ „tittakaṃ¹¹ bhante“ ti āha. Bodhisatto „mahāpuñña, nūna rājā adhammiko bhavissati, rājūnaṃ¹² hi adhammikakāle araṇṇe phalāphale¹³ ādiṃ katvā sabbaṃ¹⁴ nīrasaṃ¹⁵ nirojaṃ 15 hotīti¹⁶“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Gavaṇ ce taramānānaṃ jimhaṃ gacchati puṇḡavo
sabbā tā jimhaṃ gacchanti nette jimhagate sati. 133.
2. Evam eva manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce adhammaṃ¹⁷ carati pag eva itarā pajā, 20
sabbaṃ raṭṭhaṃ dukkhaṃ¹⁸ seti rājā ce hoti adhammiko. 134.
3. Gavaṇ ce taramānānaṃ ujuṃ gacchati puṇḡavo
sabbā tā¹⁹ ujuṃ gacchanti²⁰ nette ujūngate²¹ sati. 135.
4. Evam eva manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce pi²² dhammaṃ carati pag eva itarā pajā, 25
sabbaṃ raṭṭhaṃ sukhaṃ seti rājā ce hoti dhammiko ti. 136.

¹ C^k hohīti, C^s hohīti corr. to hotīti. ² C^k api, B^d omit pi. ³ B^d omit ka-
saṭaṃ. ⁴ B^d sabbāni tāni. ⁵ C^{ks} honti ojavantam eva hotīti. ⁶ C^{ks} -pattam.
⁷ Bⁱ tittikarasam, B^d tittakarasam. ⁸ B^d so amadhuram in the place of atha
naṃ. ⁹ C^k B^d -lena, C^s -lena corr. to -lena. ¹⁰ B^d chaṭetvā. ¹¹ C^{ks} Bⁱ titti-
¹² C^{ks} -nam. ¹³ B^d -laṃ. ¹⁴ B^d add amadhuram. ¹⁵ Bⁱ omits nīrasam.
¹⁶ B^d nirojanti. ¹⁷ C^k -aṇ. ¹⁸ C^k dukkaṃ, C^s sukhaṃ. ¹⁹ C^k taṃ. B^d gāvī.
²⁰ B^d yanti. ²¹ cfr. Senart, Kacc p. 46; C^{ks} ujugate. ²² Bⁱ va, C^{ks} omit pi

Tattha gavaṃ ti gunnaṃ¹, taramānānaṃ ti nādi² uttarantīnaṃ³, jimbhaṃ ti jimhaṃ kutilaṃ, nette ti nāyake gaheṭvā gacchante gavajettbake⁴ usabhe⁵, pageva itarā payā ti itare sattā puretaraṃ eva adhammaṃ carantīti attho, dukkhaṃ⁶ setitī na kevalaṃ seti⁷ catūsu pi iriyāpathesu dukkhaṃ
 5 eva vindati, adhammiko ti yadī rājā chandādiagativasena⁸ adhammiko hoti, sukhaṃ setitī sace rājā agatigamaṇaṃ pabhāya dhammiko hoti sabbaṃ ratthaṃ catūsu iriyāpathesu sukhappattam⁹ eva hotitī

Rājā Bodhisattassa dhammaṃ sutvā attano rājabhāvaṃ jānāpetvā „bhante pubbe nigrodhapakkam¹⁰ aham eva madhuraṃ
 10 raṃ katvā tittakaṃ¹¹ akāsiṃ, idāni pana¹² madhuraṃ karisāmi¹³“ Bodhisattaṃ vanditvā gantvā dhammena rajjaṃ karento sabbaṃ paṭipākatikaṃ akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi. tāpaṣo pana aham evā“¹⁴ ti. Rājovāda jātaṃ¹⁵.

15

5. Jambukajātaka.

Brahā pavaddhakāyo¹⁶ so ti. Idam Satthā Veļuvane¹⁷ viharanto Devadattassa Sugatālayakaraṇaṃ¹⁸ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva. Ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: Satthā¹⁹ rā „Sāriputta Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsi²⁰“ vutte therō
 20 āha: „bhante tumhākaṃ anukaronto mama hatthe vijāniṃ²¹ datvā nipajji, atha naṃ Kokāliko ure jannuṇā²² pahari²³, iti so tumhākaṃ anukaronto dukkhaṃ²⁴ anubhavīti²⁵“. Taṃ sutvā Satthā „na²⁶ Sāriputta Devadatto idān' eva mama²⁷ anukaronto dukkhaṃ²⁸ anubhosi²⁹ pubbe pi³⁰ anubhosi yevā“³¹ ti vatvā therena³² yācīto
 25 atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ karento Bodhisatto sīhayanīyaṃ nibbattitvā Himavantaguḥāya³³ va-

¹ B' gunam ² Ck^s nadīnam ³ B'd otarantānam ⁴ B'd -ko ⁵ B'd -bho, and add puṇḍavo. ⁶ Ck^s dukkham, C^s sukham ⁷ B'd kevalameva, omitting seti. ⁸ B'd agatigamanavasena ⁹ B'd sukham. ¹⁰ Ck^s -pattam ¹¹ B' titti- ¹² B'd omīti pana ¹³ B'd add catutthaṃ ¹⁴ B'd pavaddha- ¹⁵ B'd jetavane ¹⁶ B'd -layam, omitting karuṇam. ¹⁷ B'd vijāniṃ, Ck^s vijāniyam ¹⁸ B' jannuṇa, B'd jannuṇa ¹⁹ Ck^s -rati ²⁰ Ck^s -am. ²¹ C^s -bhavati, B'd -bhoti. ²² B'd add kho ²³ B'd add kiriyam. ²⁴ B'd -ti ²⁵ B'd pu- ²⁶ B'd tena ²⁷ B'd -te.

santo ekadivasam mahisam vadhitvā¹ khāditvā pāṇiyam piv-
tvā² āgacchati³. Eko sigālo tam disvā palāyitum asakkonto
udarena⁴ nipajji „kiṃ jambukā“ 'ti⁵ vutte „upaṭṭhahissāmi tam
bhante“ ti āha. Siho „tena hi ehīti“ tam attano vasanaṭṭhā-
nam netvā divase divase maṃsam āharitvā poseti⁶. Tassa 5
sihaviḥhāsenā thūlasarīraṃ⁷ pattass' ekadivasam māno uppajji.
So siham upasamkamitvā āha: „aham sāmi niccakālam tum-
hākam palibodho, tumhe niccam maṃsam āharitvā maṃ po-
setha, ajja tumhe idh' eva hotha, aham ekam vāraṇam vadhi-
tvā maṃsam khāditvā tumhākam⁸ āharissāmīti“⁹. Siho „mā 10
te jambuka etaṃ rucci, na tvaṃ vāraṇam vadhitvā maṃsam⁹
khādakayoniyam nibbatto, aham te vāraṇam vadhitvā va das-
sāmi, vārano nāma mahākāyo¹⁰, mā vilomaṃ¹¹ gaṇhi, mama
vacanam karohīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Brahā pavaddhakāyo¹² so dīghadāṭho hi jambuka, 15
na tvaṃ tamhi¹³ kule jāto yattha gaṇhanti kuñjaran ti. 137.

Tattha brahū ti mahanto, pavaddhakāyo¹² ti uddhauggatakāyo¹⁴,
dīghadāṭho ti dīghadanto, tehi dantehi tumhādise paharitvā jīvitaḥkhayam
pāpeti, yatthā 'ti yasmim kule¹⁵ jāta mattavārane gaṇhanti tvaṃ tattha na¹⁶
jāto, sigālakule pana¹⁷ jāto¹⁸ ti attho 20

Sigālo sīhena vārīto yeva¹⁹ guhato²⁰ nikkhamitvā tikkhat-
tum hukku hukkū²¹ 'ti sigālikam nādam²² naditvā gantvā²³
pabbatapādam olovento ekam kālāvāraṇam²⁴ pabbatapāde²⁵
gacchantam²⁶ disvā ullamghitvā²⁷ „tassa kumbhe patitāmīti“
parivattitvā pādamūle pati. Vāraṇo purimapādam ukkhipitvā 25
tassa matthake patiṭṭhapesi²⁸, sīsam bhijjitvā²⁹ cunṇam³⁰

¹ B¹ add maṃsam. ² B¹ add guham. ³ B¹ gacchati. ⁴ B¹ urena. ⁵ B¹ add ca. ⁶ B¹ -sesi. ⁷ B¹ -rataṃ. ⁸ B¹ add pi. ⁹ B¹ maṃsa. ¹⁰ B¹ add pavaddhakāyo. ¹¹ B¹ vāraṇam. ¹² B¹ pavaḥha. ¹³ B¹ tattha. ¹⁴ B¹ ud-dharā. ¹⁵ B¹ sihakule. ¹⁶ B¹ na tattha. ¹⁷ B¹ pi. ¹⁸ B¹ add si. ¹⁹ C¹ vārente vārente in the place of vārīto yeva. ²⁰ B¹ guhā. ²¹ B¹ hukkā hukkā. ²² B¹ sigālanādam, C¹ omit nādam. ²³ B¹ pabbatakute thito in the place of gantvā. ²⁴ so all four MSS. ²⁵ B¹ -dena. ²⁶ B¹ āg-. ²⁷ C¹ ullamghetvā, B¹ ullaghitvā. ²⁸ C¹ -tthā-. ²⁹ B¹ bhinditvā. ³⁰ B¹ cunnavicunnam, C¹ cunnam corr. to cunnavicunnam.

jātaṃ. So tatth' eva anutthunanto sayi. Vāraṇo kuñcanādaṃ¹ karonto pakkāmi. Bodhisatto gantvā pabbatamatthake t̥hito taṃ vināsapattāṃ disvā „attano mānaṃ nissāya naṭṭho sigālo“ ti tisso gāthā abhāsi:

5 2. Asiho sīhamānena yo attānaṃ vikubbati
kutthum² va³ gajam āsajja seti⁴ bhūmyā⁵ anutthunam. 138.

.. 3. Yasassino uttamapuggalassa
sañjātakkhandhassa mahabbalassa
asamekkhiya thāmabalūpapattiṃ⁶
10 sa⁷ seti nāgena hato va⁸ jambuko. 139.

4. Yo⁹ c' idha¹⁰ kammaṃ kurute pamāya
thāmabalaṃ attani saṃviditvā
japena¹¹ mantena subhāsitena
parikkhavā so vipulaṃ jinātiti. 140.

15 Tattha vikubbatīti parivatteti kutthum¹² vā ti sigālo viya. anutthunam ti nitthunanto¹³, idam vuttaṃ hoti: yathā ayaṃ kutthu¹⁴ mahantaṃ gajam¹⁵ patvā anutthunanto bhūmiyaṃ seti¹⁶ evam yo¹⁶ añño pi dubbalo balavatā viggahaṃ karoti so pi evarūpo va hotiti. yasassino ti issariyavato, uttamapuggalassa¹⁷ ti kāyabalena ca nānabalena ca uttamapuggalassa. sañjātakkhandhassa¹⁸ ti susaṃhitamahākkhandhassa¹⁹, mahabbalassa²⁰ ti mahāthāmassa, thāmabalūpapattiṃ²¹ ti evarūpassa sihasa thāmasamkhātāṃ balaṃ c' eva sihaṇṭisamkhātāṃ upapattiṃ²² ca ajñitvā, kāyathāmaṃ ca nānabalaṃ ca sihaupapattiṃ ca ajantvā ti attho sa seti ti attānaṃ pi tena sadisaṃ²³ maññamāno ayaṃ jambuko nāgena hato matasayanam
25 seti, pamāya²⁴ ti pamāyitvā upapamāyitvā, pamāyā²⁵ ti pi pātho attano pamānam gahetvā yo attano pamānena kammaṃ kurute²⁶ ti attho, thāmabalaṃ ti thāmasamkhātāṃ kāyabalaṃ thāmā²⁷ ca nānabalaṃ cā²⁸ ti pi²⁶ attho, japena²⁷ ti japena²⁷ ajjhenā²⁸ ti attho, mantena²⁹ ti aññehi paññehi saddham sammantetvā karaṇena, subhāsitena ti sacādhigunayuttena anavajjavacanaṇa.

¹ Bāḍ koñca- ² C's kutthum, B's kutṭa, Bāḍ kuma ³ Bāḍ vā ⁴ Bāḍ sayi ⁵ C's bhūmya, C's -ya corr. to -yā, Bāḍ bhūmi ⁶ C's -khalupattin, C's -khalupattin corr. to -balūpapattin ⁷ Bāḍ pathamabalūpapatti, Bāḍ -balūpapattin ⁸ B's so, Bāḍ omits sa, ⁹ Bāḍ yam ¹⁰ C's so ¹¹ C's vidha corr. to vīdha, Bāḍ jīva. ¹² B's japena, Bāḍ japena ¹³ C's kutthum, B's kuntha, Bāḍ kunda. ¹⁴ C's tit-tanatto, Bāḍ anutthunanto ¹⁵ B's kuntho, Bāḍ kumto ¹⁶ Bāḍ vedanā ¹⁷ C's so, Bāḍ omits yo ¹⁸ Bāḍ supatthita- ¹⁹ C's mahāba- ²⁰ C's Bāḍ -balūpapattin, B's -balūpapattin ²¹ C's upattin ²² C's sihaupattin ²³ C's tena sadisaṃ, Bāḍ attānaṃ sīhena sadisaṃ ²⁴ C's pamāna corr. to pamāni ²⁵ Bāḍ kurum-nenā ²⁶ Bāḍ kāyathā- ²⁷ Bāḍ omits pi. ²⁸ jippa.

parikkhavā ti parikkhāsampanno, so vipulaṃ jinātīti so¹ evarūpo hoti²,
yaṃ kiñci kammam kurumāno attano thāmaṃ ca balaṃ ca ñatvā japamantava-
sena³ paricchinditvā subhāsitaṃ bhāsanto karoti, so vipulaṃ mahantaṃ atthaṃ
jināti no parajjhatīti⁴.

Evam Bodhisatto imāhi⁵ gāthāhi imasmiṃ loke kattabba- 5
yuttakaṃ kammaṃ kathesīti.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo Devadatto ahoṣi, siho⁷ aham evā“ ti, Jambukajātakaṃ⁸.

6. Brahāchattajātaka.

Tiṇaṃ tiṇaṃ ti lapasīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 10
haranto ekaṃ⁹ kuhakaṃ¹⁰ ārabba kathesi. Paccuppannavatthum
kathitaṃ eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco
ahosi. Bārāṇasirājā mahatiyā senāya Kosalarājānaṃ abbhug- 15
gantvā Sāvattiyaṃ patvā¹¹ yuddhena¹² nagaraṃ pavisitvā rājā-
naṃ gaṇhi. Kosalarañño pana putto Chatto¹³ nāma kumāro
atthi, so aññatakavesena nikkhamitvā Takkaṣilaṃ gantvā tayo
vede atthārasaṃ ca¹⁴ sippāni uggaṇhitvā Takkaṣilato nik-
khami¹⁵, sabbasamayasiṃhāni sikkhanto ekaṃ paccantagāma- 20
kaṃ¹⁶ pāpuṇi. Taṃ nissāya pañcasatatāpasā araṇṇe paṇṇa-
sālāsu vasanti. Kumāro te upasaṃkamitvā „imesaṃ¹⁷ pi san-
tike kiñci sikkhissāmīti“ pabbajitvā yaṃ¹⁸ te jānanti taṃ
saḥaṃ uggaṇhi¹⁹. So aparabhāge gaṇasatthā jāto. Ath’
ekadivasaṃ isigaṇaṃ āmantetvā „mārisā kasmā Majjhimadesaṃ 25
na gacchathā“ ti pucchi. „Mārisa, Majjhimadese manussaṃ

¹ B^d yo, Bⁱ omits so - B^d ahoṣi ³ B^d jappa-. ⁴ C^s parajjatīti. Bⁱ pari-
hātīti. ⁵ B^d add tihi. ⁶ B^d dhammaḍe-. ⁷ B^d add pana. ⁸ B^d add pañ-
camani. ⁹ B^d omit ekaṃ ¹⁰ C^k kutumbakani. B^d add bhikkhum ¹¹ B^d
sāvattiyaṃ, omitting patvā. ¹² B^d mahāyuddhena. ¹³ C^k catto, C^s jāto, Bⁱ
aho. ¹⁴ B^d athārasa, omitting ca. ¹⁵ B^d nikkhamma. ¹⁶ B^d -gāmaṃ. ¹⁷
B^d add pi. ¹⁸ C^s yaṃ ¹⁹ B^d -hitvā

- nāma paṇḍitā, te pañham pucchanti¹ anumodanam kārenti maṅgalam bhaṇāpentī asakkonte² garahanti³, mayam tena bhayena na gacchāmā⁴ 'ti. „Mā tumhe⁴ bhāyatha, aham etam sabbam karissāmī⁴“. „Tena hi gacchāmā⁴ 'ti sabbe attano
- 5 parikkhāram⁵ vividham⁶ ādāya anupubbena Bārāṇasīm pattā⁷. Bārāṇasirājāpi Kosalarajjam attano hatthagataṃ katvā tattha rājayutte⁸ ṭhapetvā sayam tattha vijjamaṇakam⁹ dhanam ga-
- hetvā Bārāṇasīm patvā¹⁰ uyyāne lohacāṭiyo pūrāpetvā nida-
- hitvā tasmiṃ samaye Bārāṇasiyam eva vasati. Atha te isayo
- 10 rājuyyāne rattiṃ vasitvā punadivase nagaram bhikkhāya pav-
- sitvā rājadvāram¹¹ agamaṃsu. Rājā tesam iriyāpathe¹² pa-
- sīditvā pakkosāpetvā mahātale nisīdāpetvā¹³ yāgukhajjakam datvā
- yāva bhattakālā tam tam pañham pucchi. Chatto¹⁴ rañño
- cittam ārādhento sabbapañhe vissajjetvā bhattakiccāvasāne pi
- 15 vicitraṃ¹⁵ anumodanam akāsi¹⁶. Rājā suṭṭhutam pasanno
- paṭiññam gahetvā sabbe pi te uyyāne vāsesi¹⁷. Chatto ni-
- dhiuddharanamantaṃ jānāti, so tattha vasanto „kahan nu kho
- iminā mama pitu santakam dhanam nihitaṃ¹⁸ ti¹⁹ mantam pari-
- vattetvā¹⁹ olokeno uyyāne nihitabhlāvam²⁰ ūtvā „idam ga-
- 20 hetvā mama rajjam gahessāmī²¹“ cintetvā tāpase āmantetvā
- „mārisā, aham Kosalarañño putto, Bārāṇasiraññā ambhakam
- rajje gahite aññātakavesena nikkhamitvā ettakam kalam attano
- jīvitaṃ anurakkhiṃ, idāni me kulasantakam dhanam laddham,
- aham etam²² ādāya gantvā attano rajjam gahessāmī²³, tumhe
- 25 kiṃ karissathā²⁴ 'ti āha. „Mayam pi tayā va saddhiṃ gamis-
- sāmā²⁵ 'ti. So „sādhū²⁶ 'ti²⁷ mahante cammapasibbake kāretvā
- rattibhāge bhūmiṃ khanitvā²⁸ dhanacāṭiyo uddharitvā pasibba-

¹ *Boḍ* pucchassanti. ² *Cs* *Bo* -to. ³ *Boḍ* garahissanti. ⁴ *Boḍ* tumhe mā, *Cs* omits mā. ⁵ *Cs* khārim. ⁶ *Cs* -dham. ⁷ *Boḍ* patvā. ⁸ *Bo* rājyutte, *Boḍ* rājāputte.
⁹ *Boḍ* -nam. ¹⁰ *Boḍ* gantvā. ¹¹ *Cs* -ram. ¹² *Boḍ* -thesu. ¹³ *Boḍ* add isanam.
¹⁴ *Bo* adds va, *Boḍ* ca. ¹⁵ *Boḍ* vividham. ¹⁶ *Boḍ* katvā. ¹⁷ *Boḍ* vāsāpesi. ¹⁸ *Bo* nidahatīti, *Boḍ* nidahitanti. ¹⁹ *Cs* parivāretvā, *Boḍ* parivattitvā. ²⁰ *Boḍ* nida-
hita-. ²¹ *Boḍ* gahissāmīti. ²² *Cs* etam. ²³ *Cs* -mān corr. to -mī, *Boḍ* gan-
hissāmīti. ²⁴ *Boḍ* add mantetvā. ²⁵ *Cs* kham-, *Cs* -mā- corr. to -mā-.

kesu dhanam¹ pakkhipitvā cāṭiyo tiṇassa pūrāpetvā pañca isisatāni aññe ca manusse dhanam gāhāpetvā palāyitvā Sāvatthim gantvā sabbe rājayutte² gāhāpetvā rajjam gahetvā pākāraṭṭālakādipaṭisamkharanam³ kāretvā⁴ puna sapattaraññā yuddhena agahetabbanam katvā nagaram⁵ ajjhāvasi. Bārāṇasi-
rañño pi „tāpasā uyyānato dhanam gahetvā palātā“ ti ārocayimsu. So uyyānam gantvā cāṭiyo vivarāpetvā tiṇam eva passi, tassa dhanam nissāya mahanto soko uppajji. So nagaram gantvā „tiṇam tiṇam“ ti vippalapanto carati⁶, nāssa koci sokaṃ nibbāpetum sakkoti⁷. Bodhisatto cintesi: „rañño⁸ 10 mahanto soko, vippalapanto⁹ carati, ṭhapetvā kho pana maṃ¹⁰ nāssa¹¹ añño koci sokaṃ vinodetum samattho“ ti¹². „Nissokam nam¹³ karissāmīti“ so ekadivasam tena saddhim sukhanisinno tassa vippalapanakāle¹⁴ paṭhamam gātham āha:

1. Tiṇam tiṇam ti lapasi, ko nu te tiṇam āhari, 15
kin nu te tinakicc' atthi¹⁵, tiṇam eva pabhāsasīti. 141.

Tattha kinnu te tinakiccatthiti¹⁶ kin nu tava tinakiccam kūtabbam atthīti, tinameva pabhāsasīti tvaṃ hi kevalam tinaṃ tinan ti tiṇam eva pabhāsasi, asukatinam¹⁷ nāmā 'ti na kathesi, nāman tāv' assa kathehi¹⁸, asukatinam¹⁷ nāmā 'ti mayam¹⁹ te²⁰ āharissāma, atha pana te tinen' attho n' 20 atthi, mkkāranam mā vippalapīti²¹.

Rājā tam sutvā²² dutiyam gātham āha:

2. Idhāgamā brahmacārī brahā Chatto bahussuto,
so me²³ sabbam samādāya tiṇam nikkhippa gacchatīti. 142.

Tattha brahā ti diṇho, Chatto ti tassa²⁴ nāman, sabbam samādāyā 25 'ti sabbam dhanam gahetvā, tinaṃ nikkhippa gacchatīti cāṭisu²⁵ tinaṃ pakkhipitvā²⁶ gato ti dassento evam āha:

¹ Bīd omīti dhanam. ² Bīd rājaputte. ³ Bīd -kādisabbam-pa- ⁴ Bīd kārāpetvā. ⁵ Bīd -re. ⁶ Bī vilapanto pi carati, Bī vilapantī vicarati. ⁷ Cks sakkoci. ⁸ Bīd rājā. ⁹ Bī vilapanto. ¹⁰ Ck man. ¹¹ Bīd imassa. ¹² Bīd nāma natthi in the place of ti. ¹³ Bīd kūtum in the place of nam. ¹⁴ Bī vilapallantakāle, Bī vilapanta-. ¹⁵ Cs tinakiccanti. ¹⁶ Cs -kiccantīti. ¹⁷ Cks -nam. ¹⁸ Ck kathehi (corr. to kathesi). ¹⁹ Ck mayan. ²⁰ Bīd vo. ²¹ Bī -pasāti, Bīd -pasīti. ²² Bīd tam sutvā rājā. ²³ Bī ce. Bīd ve. ²⁴ Bīd tasseva. ²⁵ so all four MSS. ²⁶ Bīd nikkhi-

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Ev' etaṃ¹ hoti kattabbaṃ appena bahum icchatā:
sabbam sakassa ādānam anādānam² tiṇassa cā³ 'ti. 143.

Tass' attho: appena tinena bahudhanam⁴ icchatā evaṃ etaṃ kattabbaṃ
5 hoti, yadidaṃ pitu santakattā sakassa dhanassa sabbam ādānam agayhūpakassa⁵
tinassa ca⁶ anādānam, iti mahārāja so brahā Chatto gaḥetabbayuttakam attano
pitu santakam dhanam gaḥetvā agahetabbayuttakam tinam cātisu⁷ pakkhipitvā
gato, tattha kā paridevanā¹¹.

Taṃ sutvā rājā catuttham gātham āha:

- 10 4. Sīlavanto na kubbanti, bālo sīlāni kubbati.
aniccasilāṃ dussilāṃ, kiṃ paṇḍiccam karissatīti. 144.

Tattha sīlavanto tiye sīlasampannābrahmacārayo⁸ te evarūpaṃ na kubbanti,
bālo sīlāni kubbatīti bālo pana durācāro evarūpaṃ attano anācārasamkhā-
tāni⁹ karoti, aniccasilāna ti adhuvena dīgharattam appavattena¹⁰ sīlena sa-
15 mannāgataṃ, dussīlyan ti dussilāṃ¹¹, kiṃ paṇḍiccam karissatīti eva-
rūpaṃ puggalaṃ bāhusaccaparibhūvitam¹² paṇḍiccam kiṃ karissati kiṃ sampā-
dessati¹³, kiṃ nipphattim¹⁴ ev' assa karissatīti.

Taṃ garahanto vatvā tāya Bodhisattassa kathāya¹⁵ nis-
soko hutvā dhammena rajjaṃ kāresi.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
brahā Chatto kuhakabhikkhu aho-1, paṇḍitāmacco pana aham evā¹⁷
ti. Brahāchattajātakaṃ¹⁷.

7. Pīṭhajātaka.

- 25 Na te pīṭhan ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto añña-
taram bhikkhum ārabba kathesi. So kira janapadato Jetavanaṃ
gantvā pattacīvaram paṭisāmetvā Satthāram vanditvā sāmaṇeradahare
pucchi: „āvuso Sāvattiyaṃ¹⁸ āgantukabhikkhūnam ke¹⁹ upakārakā-

¹ B¹ eso, C¹ evaṃ ² C¹ -nan ³ C¹ mā, C¹ vi. B¹ add tattha kā paridevanā.

⁴ C¹ bahum-. ⁵ B¹ anogeyhapakassa. B¹ agāṇasakassa ⁶ C¹ omīti ca. ⁷ so
all four MSS. ⁸ B¹ -cāriya. B¹ -cāriyo ⁹ B¹ adds -sīlāni. ¹⁰ C¹ appamattena
corr. to appavattena, B¹ appamattena ¹¹ C¹ dussīlyam. ¹² B¹ -accam-.

¹³ B¹ omīti kim. ¹⁴ B¹ nippartim. C¹ vijattim. ¹⁵ B¹ gāthāya. ¹⁶ B¹ dham-
made-. ¹⁷ B¹ add chatam. ¹⁸ B¹ -tthi ¹⁹ C¹ keke. C¹ li kete.

ti. „Āvuso Anāthapiṇḍiko nāma mahāseṭṭhi, Visākhā nāma mahā-
upāsikā ti, ete bhikkhusaṃghassa upakārakā mātāpitiṭṭhāniyā¹⁴“ ti.
So „sādhū“ ti punadivase pāto va ekabhikkhussa pi apaviṭṭhakāle
Anāthapiṇḍikassa gharadvāraṃ agamāsi. Taṃ avelāya² gatattā³ koci
na olokesi. So tato kiñci alabhitvā Visākhāya gharadvāraṃ gato. 5
Tatrāpi atipag eva¹ gatattā kiñci na labhi⁵. So tattha tattha⁶ cari-
tvā⁷ puna gacchanto⁸ yāgyā niṭṭhitāya gato. Puna pi tattha tattha
caritvā⁷ bhatte⁹ niṭṭhite gato. So vihāraṃ gantvā „dve pi kulāni
assaddhāni appasannāni¹⁰ eva, ime bhikkhū ‘saddhāni pasannāni’ ka-
thentīti“ tāni¹⁰ kulāni¹¹ paribhavanto¹² carati. Ath¹³ ekadivasaṃ 10
dhammasabhāyaṃ¹³ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, asuko kira jāna-
pado bhikkhu atikālāss¹⁴ eva kuladvāraṃ gato. bhikkhaṃ alabhitvā¹⁴
kulāni paribhavanto caratīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhik-
khava etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti
vutte taṃ¹⁵ pakkoāpetvā „saccaṃ kira¹⁶“ ‘ti pucchitvā „saccaṃ 15
bhante“ ti vutte „kasmā tvaṃ¹⁷ bhikkhu kujjhasi. pubbe anuppanne
Buddhe tāpasāpi tāva kuladvāraṃ gatā¹⁸ bhikkhaṃ alabhitvā na
kujjhimsū“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20
silāyaṃ sabbasippāni sikkhitvā aparabhāge tāpasapabbajjaṃ
pabbajito¹⁹. So Himavante cirāṃ vasitvā loṇambilasevanat-
thāya Bārāṇasim²⁰ patvā uyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ
bhikkhāya pāvisi. Tadā Bārāṇasi-seṭṭhi saddho hoti pasanno.
Bodhisatto „kataraṃ kulagharaṃ saddhaṃ“ ti pucchitvā „seṭ- 25
ṭhigharan²¹“ ti sutvā seṭṭhino gharadvāraṃ agamāsi. Tasmiṃ
khaṇe seṭṭhi rājupatṭhānaṃ gato. Manussāpi taṃ²² na pas-
simsu. So nivattitvā gacchati. Atha naṃ seṭṭhi rājakulā²³

¹ B¹l -pituthā-. ² B¹l avelāya, C² -ya corr. to -yā. ³ C¹l hatattā, B¹l tatthā.

⁴ C¹l evam, B¹l omits va. ⁵ B¹l labhati. ⁶ B¹l tassatatttha, C²l omits one tattha.

⁷ B¹l vica-. ⁸ B¹l punāga-, B¹l puna āga- ⁹ C¹l bhante ¹⁰ B¹l kani tāni,

B¹l kinnitāni. ¹¹ B¹l adds hi, B¹l ti ¹² B¹l paribhāsanto. ¹³ B¹l add bhikkhū.

¹⁴ B¹l na labhati in the place of alabhitvā ¹⁵ B¹l add bhikkhuṃ. ¹⁶ B¹l kira

bhikkhū ¹⁷ B¹l omits tvaṃ. ¹⁸ B¹l gantvā ¹⁹ B¹l pabbaji. ²⁰ C¹l -sim.

²¹ B¹l sethino gharan ²² B¹l nam ²³ B¹l -lato.

nivattanto¹ disvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā gharam²
 netvā nisīdāpetvā pādadhovanamakkhaṇayāgukhajjakādihi³
 santappetvā antarābhatte kiñci kiñci kāraṇam pucchitvā katta-
 bhattakiccam vanditvā ekamantaṃ nisinno „bhante amhākaṃ
 5 gharadvāraṃ⁴ āgatā nāma yācakā vā dhammikasamaṇabrāh-
 manā vā sakkārasammānaṃ alabhitvā gatapubbā nāma n' atthi,
 tumhe pan' ajja⁵ amhākaṃ dārakehi adiṭṭhattā āsanam vā
 pāṇiyam vā pādadhovanam vā yāgubhattam vā alabhitvā va
 gatā, ayaṃ amhākaṃ doso, taṃ no⁶ khamitum vaṭṭatitī“ vatvā
 10 paṭhamam gātham āha:

1. Na te pītham adāsīmha na pānam na pi bhojanam,
 brahmacāri⁷ khamassu me, etaṃ passāmi accayan ti. 145.

Tattha na te pīthamadāsīmha⁸ 'ti pītham pi te na dadāsīmha⁹.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyam gātham āha:

15 2. N' evābhisajjāmi na cāpi kuppe,
 na cāpi¹⁰ me appiyam āsi kiñci,
 atho pi me āsi manovitaṅko:
 etādiso nūna kulassa dhammo ti. 146.

Tattha nevābhisajjāmiti n' eva laggāmi, etādiso ti imassa kulassa
 20 etādiso nūna bhāvo¹¹. adāyakavasso¹² esa¹³ bhavissatīti evam¹⁴ me mano-
 vitakko uppanno.

Taṃ sutvā seṭṭhi itarā dve gāthā abhāsi:

3. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaho sadā:
 āsanam udakam pajjam¹⁵ sabb' etaṃ nipadāmase. 147.
 25 4. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaho sadā,
 sakkacca¹⁶ taṃ¹⁷ upaṭṭhahāma¹⁸ uttamaṃ viya nātakan
 ti. 148.

¹ B¹ nikkhamanto. - B² gharadvāraṃ. ² B² -dhoanatelamakkhāna-. ³ B¹ -re. ⁴ C⁵ pana ajja. B² pana. omitting ajja. ⁵ C⁵ tante. B² taṃ no. ⁶ C⁵ -rīm, B² -rī ⁷ B¹ dāyīmha, B² dāpayīmha. ⁸ C⁵ vapi ⁹ B¹ sabbhāvo. ¹⁰ C⁵ adā-, B¹ na adā- B² ariyavasso. ¹¹ B¹ ekasa. ¹² B² evam. ¹³ B¹ maj-
 jam. ¹⁴ C⁵ sakkao corr to sakkaccam, B² sakkaccam. B² saccam. ¹⁵ B¹ omit
 taṃ ¹⁶ B² upaṭṭhāma

Tattha dhammo ti sabhāvo, pitapitāmaho ti pitunnañ¹ ca pitā-
mahānañ ca santako. udakan ti pādadhovanaudakam, pajjan² ti pādamak-
khanam³, sabbetan ti sabbam etam, nipadāmase ti nikāṇṇakārā upasaggā
dāmase ti attho, pamādā⁴ ti vuttam hoti, iminā yūva sattamā kulaparivattā
dāyakavaṇṇo va⁵ ambhākam vaṇṇo ti dasseti, uttaman viya nātakan ti
mūtaram viya ca⁶ pitaram viya ca mayam dhammikañ⁷ samanam vā brāhmanam
vā disvā sakkaccam sahatthena upaṭṭhabhāmā⁸ ti attho. 5

Bodhisatto pana katipāham Bārāṇasissetṭhino dhammam
desento tattha vasitvā puna Himavantam eva gantvā abhiññā
ca samāpattiyo ca nibbatesi⁹. 10

Satthā imam desanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne so⁹ bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
Bārāṇasissetṭhi Ānando aho¹⁰si. tāpaso¹¹ aham evā“ ti. Piṭṭha-
jātakam¹².

§. Thusajātaka.

15

Viditam thusan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto
Ajātasattukumāram¹³ ārabha kathesi. Tasmiṃ kira mātukuc-
chigate tassa mātu Kosalarājadhītāya Bimbisāraraṇṇo dakkhiṇajannu-
lohitam pivanadohaḷo uppajjitvā thaddho¹⁴ aho¹⁵si. Sā paricārikāhi
pucchitā tasmā tam attham arocesi. Rājāpi sutvā nemittike¹⁶ pakko- 20
sāpetvā „deviyā kira evarūpo dohaḷo uppanno, tassa¹⁶ kā nipphattīti¹⁷“
pucchi. Nemittakā „deviyā kucchismiṃ¹⁸ nibbatto¹⁹ satto tumhe
māretvā rajjam gaṇhissatīti“ āhamsu. Rājā „sace²⁰ mama putto mam
māretvā rajjam gaṇhissati ko ettha doso“ ti dakkhiṇajannum²¹ sat-
thena phālāpetvā²² lohitam suvaṇṇatattakena²³ gāhāpetvā deviyā pā- 25
yesī. Sā cintesi: „sace mama kucchiyam nibbatto putto pitaram
māressati kim²⁴ me tenā“ ti sā gaḷbbapātanattham²⁵ kucchim mad-

¹ B^d pitū-. ² Bⁱ majhan, B^d majjan. ³ B^d -natelam. ⁴ so C^{ks} for padāmā? B^d
param dadāmā. ⁵ B^d ca, Bⁱ omits va. ⁶ B^d omit ca. ⁷ C^{ks} B^d -ka. ⁸ Bⁱ nippattitvā,
B^d nippattetvā, both add brahmalokaparāyano aho⁹si. ⁹ B^d omits so. ¹⁰ satthā - -
aho¹⁰si wanting in Bⁱ. ¹¹ B^d add pana. ¹² Bⁱ jmda-. B^d pita-. both add
sattaman. ¹³ B^d -sattum, C^{ks} -ram. ¹⁴ Bⁱ bandho, B^d uppanno in the place
of uppajjitvā thaddho. ¹⁵ B^d -ttake. ¹⁶ B^d tassā. ¹⁷ all four MSS. nippa-
¹⁸ B^d -imhi. ¹⁹ B^d -tta. ²⁰ B^d add esa. ²¹ C^{ks} -jattum, B^d -jānum. ²²
phalāp-. C⁹ phalāp- corr to phā-, B^d phāletvā. ²³ C^{ks} -taddakena, C⁹ -taddha-
kena, Bⁱ -vattakena. ²⁴ B^d kim. ²⁵ B^d -nam.

dāpeti¹ sedāpeti². Rājā nātvā taṃ pakkosāpetvā „bhaddhe. mayham kira putto maṃ māretvā rajjam gaṇhissati³, na kho paṇāham ajarāmaro, puttamukhaṃ me passitum⁴ dehi, mā ito pabbuti evarūpaṃ kammaṃ⁵ akāsīti“ āha. Sā tato paṭṭhāya uyyānaṃ gantvā kucchiṃ
 5 maddāpeti¹. Rājā nātvā tato paṭṭhāya uyyānagamanam⁶ nivāresi. Sā paripakkagabbhā⁷ puttam vijāyi. Nāmagahaṇādivase c' assa ajātass' eva⁸ pitusattubhāvato Ajātasattukumāro⁹ tv-eva nāman. karimsu¹⁰. Tasmiṃ kumārāparihārena vaḍḍhante¹¹ Satthā ekadivasaṃ pañcasatabhikkhuparivuto raṇṇo nivesanaṃ gantvā nisīdi¹². Rājā
 10 Buddha-pamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ paṇitena khādaniyena¹³ bhojaniyena parivisitvā Satthāraṃ vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Tasmiṃ khaṇe kumāraṃ maṇḍetvā raṇṇo adamsu. Rājā balavasinehen' eva¹⁴ puttam gaḍetvā ūrumhi ni-īdāpetvā puttagatena pemena puttam eva mamāyanto dhammaṃ na¹⁵ suṇāti. Satthā tassa pamādaṃ¹⁶ nātvā
 15 „mahārāja pubbe rājāno putte āsaṃkamānā paṭicchanne kāretvā 'amhākaṃ accayena nīharitvā rajje patitṭhāpeyyāthā' 'ti āṇāpesun“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Takkasilāyaṃ disāpāṃmokkho ācariyo hutvā bahū
 20 rājakumāre ca brāhmanakumāre ca sippaṃ vācesi. Bārāṇasi-raṇṇo pi putto soḷasavassakāle tassa santikaṃ gantvā tayo vede¹⁷ sabbasippāni ca uggaṇhītvā paripunnasippaṃ ācariyaṃ āpucchi. Ācariyo aṇḍavijjāvasena taṃ olokento „imassa put-tam nissāya antarāyo paññāyati¹⁸, taṃ ahaṃ attano ānubhāvena
 25 harissāmi¹⁹“ cintetvā catasso gāthā bandhitvā rājakumārassa adāsi evaṃ ca pana vadesi²⁰: „tāta, paṭhamam gātham rajje patitṭhāya tava puttassa soḷasavassakāle bhaddam bhuñjanto²¹ vadeyyāsi, dutiyaṃ mahāupatṭhānakāle, tatiyaṃ pāsādam²² abhirūhamāno soḷasavassakāle thatvā, catuttham vāsaghare²³ sirī-

¹ Bā - si ² Bā bhesajjam tīpesi. Bā bh. tapeti. ³ Bā - tati ⁴ Bā passitum me ⁵ Ck^s kamman. ⁶ Bā - rāga-. ⁷ Ck^s -kkaga-. ⁸ Bā paripunnagabbhā. Bā paripunnagabbhā ⁹ Bā jātasseva. ¹⁰ Bā omīti kumāro. ¹¹ Bā nāwama-kamsu ¹² Ck^s va-ḍḍhante. Bā va-ḍḍhante ¹³ - tasmiṃ - - - nisīdi wanting in B'. ¹⁴ Bā - niya ¹⁵ Bā - sinhehena ¹⁶ Bā na dhammam ¹⁷ Bā - dabbhāvan. ¹⁸ Bā add ca. ¹⁹ Bā - yissati. ²⁰ Bā mha-. ²¹ Bā pana tam thapesi. Bā pana tam vatthapesi. ²² Bā add va ²³ Ck^s -dani. ²⁴ Bā sayana.

gabbam pavisanto ummāre ṭhatvā¹ ti. So „sādhū“ ’ti sam-
 paticchitvā ācariyam vanditvā gato², uparajje³ patiṭṭhāya pitu
 accayena rajje patiṭṭhāsi. Tassa putto soḷasavassakāle rañño
 uyyānakīlādīnam atthāya nikkhamantassa sirivibhavam⁴ disvā
 pitaram⁵ māretvā⁶ rajjam gahetukāmo hutvā attano upaṭṭhā- 5
 kānam kathesi. Te „sādhū deva, mahallakakāle laddhena
 issariyena ko⁷ attho, yena kenaci upāyena rājānam māretvā
 rajjam gaṇhitum vaṭṭatīti“ vadimsu. Kumāro „visam khādā-
 petvā māressāmīti“ pitarā saddhim sāyamāsam bhuñjanto
 visam gahetvā⁸ nisīdi. Rājā bhattapātiyam bhatte⁹ āradhe 10
 yeva paṭhamam gātham āha:

1. Viditam thusam undurānam, viditam pana taṇḍulam,
 thusam thusam vivajjetvā taṇḍulam pana khādare ti. 149.

Tattha viditan ti kālavaddale⁹ pi andhakāre undurānam thuso thusa-
 bhāvena taṇḍulo¹⁰ ca taṇḍulabhāvena vidito pākato yeva¹¹, idha pana liṅgavi- 15
 pallāsavasena¹² thusam viditam taṇḍulan ti vuttaṃ, khādare ti thusam vaj-
 jetvā taṇḍulam eva khādanti, idam vuttaṃ hoti: tāta kumāra yathā undurānam
 andhakāre pi thuso thusabhāvena taṇḍulo taṇḍulabhāvena pākato te thusam
 vajjetvā taṇḍulam eva khādanti evam evam mama pi tava visam gahetvā ni-
 sinuabhāvo pākato ti. 20

Kumāro „ñāto ’mhīti“ bhīto bhattapātiyam visam upane-
 tum¹ avisahitvā utṭhāya rājānam vanditvā gato¹⁴. So¹⁵ tam
 attham attano upaṭṭhākānam ārocetvā „ajja tāv’ amhi ñāto,
 idāni katham māressāmīti“ pucchi. Te tato paṭṭhāya uyyāne
 paṭicchannā hutvā nikaṇṇikavasena¹⁶ mantayamānā „atth’ eko 25
 upāyo, khaggaṃ sannayhitvā¹⁷ mahāupaṭṭhānam¹⁸ gatakāle
 amaccānam antare ṭhatvā rañño pamattabhāvam ṇatvā khag-
 gena paharitvā māretum vaṭṭatīti“ vavatthapesum. Kumāro
 „sādhū“ ’ti sampaticchitvā mahāupaṭṭhānakāle¹⁹ sannaddha-

¹ Būl tato. ² Būl op-. ³ C^{ks} -vañca. ⁴ C^{ks} -ram. ⁵ C^{ks} māressāmī. ⁶ C^{ks}
 omit ko. ⁷ Būl add na. ⁸ B^u bhuddena, Būl bhutte. ⁹ B^u kālabaddamle,
 Būl kale vikāle. ¹⁰ C^{ks} -le, Būl -la. ¹¹ Būl omit yeva. ¹² Būl -llāsena.
¹³ Būl pātetum. ¹⁴ Būl tato palāyi. ¹⁵ Būl omit so. ¹⁶ C^{ks} nikanaka-. C⁹ ka-
 naka- corr. to nikanika-, Būl nikk-. ¹⁷ C^{ks} sannihitvā, B^u sanh yitvā. ¹⁸ Būl
 -na. ¹⁹ C^{ks} -ṭṭhākakāle, B^u upaṭṭhānamkā-.

khaggo¹ gantvā ito c' ito ca² rañño paharanokāsaṃ upadhāresi³. Tasmiṃ khaṇe rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yā⁴ mantanā⁵ araṇṇasmiṃ yā ca gāme nikannikā⁶

yañ⁷ c' etaṃ iti c' iti ca⁸ etaṃ pi veditaṃ mayā ti. 150.

5 Tattha araṇṇasmiṃ ti uyyāne. nikannikā⁹ ti kannamūle mantanā¹⁰, yañ¹¹ cetam¹² iti c' iti cā¹³ 'ti yañ ca etaṃ idāni mama paharanokāsapariyesanaṃ¹⁴, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta kumāra, yā esū tava attano upatthākehi saddhiṃ uyyāne ca gāme ca nikannikā¹⁵ mantanā¹⁶ yañ c' etaṃ idāni mama maranattāyā¹⁷ iti c' iti cā¹⁸ kāraṇaṃ¹⁹ etaṃ pi²⁰ sabbam mayā ñātaṃ ti.

10 Kumāro „jānāti me veribhāvaṃ pitā“ ti²¹ palāyitvā upatthākānaṃ ārocesi. Te sattatthadivase atikkamitvā „kumāra na te pitā²² veribhāvaṃ jānāti, takkamattena tvaṃ evaṃsaññī ahoṣi, mārehi na“ ti vadiṃsu. So ekadivasaṃ khaggaṃ gahetvā sopānamatthake²³ gabbhe atthāsi. Rājā sopānamat-
15 thake²⁴ thito tatiyaṃ gātham āha:

3. Dhammena kira jātassa pitā puttassa makkaṭṭo

daharass' eva santassa dantehi phalam acchidā²⁵ ti. 151.

Tattha dhammena²⁶ ti sabbhāvena. puttassa makkato ti pitā makkato puttassa makkaṭṭapotassa²⁷, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā araṇṇe jāto makkato attano
20 yūthapariharaṃ āsanakanto tarunassa makkaṭṭapotakassa²⁸ dantehi phalaṃ chinditvā purisabhāvaṃ nāseti tathā tava pi²⁹ atirajjakāmassa phalāni uppāretvā³⁰ purisabhāvaṃ nāsessāmi

Kumāro „ganhāpetukāmo maṃ pitā“ ti bhūto palāyitvā „pitārā maṃ³¹ santajjito“ ti upatthākānaṃ ārocesi. Te ad-
25 dhamāsamatte³² vītivatte „kumāra, sace taṃ rājā jāneyya ettakaṃ kālāṃ nādhivāseyya, takkamattena tayā kathitaṃ³³,

¹ B^d add hutvā ² C^k ito ci. ³ B^d -ti ⁴ C^k sū. ⁵ B^d -nā. ⁶ C^s nikanni-corr. to nikanni-. B^d nikk-. Bⁱ nikkammikā. ⁷ C^k yā. ⁸ Bⁱ iti cinti ca. B^d iti cintitā. ⁹ C^k -kanni-. Bⁱ nikk-. ¹⁰ C^k mantānnā, C^s mantāna corr. to mantānnā, B^d mantānā. ¹¹ C^k ya. ¹² C^k cenam, C^s cenam corr. to cetam. Bⁱ cetabbaṃ. ¹³ Bⁱ ti cinti ta. B^d iti cintitā. ¹⁴ Bⁱ -kāsampa-. B^d -kāsaṃ pa- ¹⁵ B^d mkk- ¹⁶ C^k B^d -nā. ¹⁷ Bⁱ baranattāyā. paharanattāyā. ¹⁸ B^d iti cintitā. ¹⁹ Bⁱ omits kāraṇaṃ. ²⁰ C^k -vam. B^d etaṃ, omitting pi. ²¹ B^d add tato. ²² B^d itā na tv. ²³ C^s -na- corr. to -na-. B^d -na-. ²⁴ B^d acchidā. ²⁵ Bⁱ -takassa. ²⁶ B^d tvaṃ in the place of tavapī ²⁷ B^d uppātāpetvā. ²⁸ so C^k B^d instead of ham? C^s itarampi. ²⁹ B^d a tha-. ³⁰ C^k -tanti.

mārehi nan⁴ ti vadiṃsu. So ekadivasam khaggaṃ gahetvā uparipāsāde sirisayanam pavisitvā „āgacchantam ēva nam paharissāmīti¹⁴ heṭṭhā pallanāke nipajji². Rājā bhuttasāya-māso parijanam uyyojetvā „nipajjissāmīti“ sirigabbhaṃ pavisitvā³ ummāre ṭhatvā caṭutthaṃ gātham āha:

4. Yam etam parisappasi ajā kāṇā⁴ va sāsape

yo p' āyam heṭṭhato seti etam pi viditam⁵ mayā ti. 152.

Tattha parisappasīti⁶ bhayena ito c' ito ca hosi⁷ sāsape ti sāsa-pakkhette, yo pāyan ti yo pi ayam. idam vuttam hoti: yam pi etam⁸ sāsa-pavanam⁹ pavitṭhakānelako¹⁰ viya bhayena ito c' ito ca saṃsappasi pathamaṃ 10
visam gahetvā¹¹ āgato si¹² dutiyaṃ khaggena paharitukāmo hutvā āgato si
tatiyaṃ khaggaṃ ādāya sopānamatthake¹³ ṭhatvā¹⁴ aṭṭhāsi idāni mam¹⁵ māres-sāmīti heṭṭhā sayane nipanno si sabbam etam jānāmi, na tam¹⁶ idāni lajjāmi¹⁷,
gahetvā rājānam kāreṇīti¹⁸, evam tassa ājanantass' eva sā gāthā tam¹⁹
attham²⁰ dīpeti²¹

15

Kumāro „ñāto mhi pitarā, idāni mam nāsessatīti“ bha-yappatto²² heṭṭhā sayanā nikkhamitvā khaggaṃ rañño pāda-mūle chaḍḍetvā²³ „khamāhi me devā“ 'ti pādamūle udarena²⁴ nipajji. Rājā „na mayham koci²⁵ kamam jānātīti tvaṃ cin-tesīti“ tam tajjetvā saṃkhalikabandhanena bandhāpetvā kāra- 20
nagharam²⁶ pavesetvā²⁷ ārakkham ṭhapesi. Tadā rājā Bodhi-sattassa guṇam sallakkhesi. Tato²⁸ aparabhāge kalam akāsi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā kumāram bandhanāgārā niharitvā rajje patiṭṭhāpesum.

Satthā imam desanam²⁹ āharitvā „evam mahārāja porāṇaka-rājāno āsaṃkitabbayuttakam āsaṃkantīti“ imam³⁰ kāraṇam kathesi, 25

¹ C^s pari- corr. to pahari-, B^d māressāmi. ² B^d nisīdi. ³ B^d -santo. ⁴ Bⁱ ajakāro, B^d ajjakāro. ⁵ C^k -tam. ⁶ C^{ks} -titi. ⁷ B^s sappesi, B^d sappeti. ⁸ B^s yathā piyanti etam tvaṃ, B^d yaṃ pi etam tvaṃ. ⁹ C^{ks} -na, Bⁱ sāsapānam.
¹⁰ C^k -kāna elako, Bⁱ -kāle elako, B^d -kā elakā. ¹¹ C^{ks} add kā. ¹² Bⁱ āla-māsi, B^d agamāsi. ¹³ C^s -na- corr. to -na-, B^d -na-. ¹⁴ B^d omit ṭhatvā.
¹⁵ C^{ks} mam, Bⁱ tam. ¹⁶ B^d tvaṃ. ¹⁷ B^d visajjāmi. ¹⁸ B^d kāraṇessāmīti.
¹⁹ C^k B^d repeat tam. ²⁰ B^d repeats attham. ²¹ C^{ks} dīpenti. ²² Bⁱ adds se, B^d so. ²³ B^d chaṭṭetvā. ²⁴ B^d urena. ²⁵ C^{ks} keci. ²⁶ C^k kāranatthagharāṃ, C^s kāranatthagha- corr. to kāranagha-, B^d bandhanāgharam. ²⁷ B^d pavesā-petvā. ²⁸ B^d so. ²⁹ B^d dhammade- ³⁰ C^s idam.

evaṃ kathento pi rājā n' eva sallakkhesi. Satthā¹ jātakam samo-
dhānesi: „Tadā Takkaṣilāyaṃ disāpāmokkho ācariyo aham evā²“ 'ti.
Thusaajātakam³.

9. Bāverujātaka.

- 5 Adassanena morassā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto hatalābhasakkāre titthiye ārabba kathesi. Titthiyā hi
anuppanne Buddhē lābhino ahesum uppanne pana⁴ hatalābhasakkārā
suriyuggamane khajjopanakā viya jātā. Tesam⁵ pavattim ārabba⁶
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum. Satthā āgantvā „kāya nu
10 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi yāva guṇavantā
na uppajjanti tāva nigguṇā lābhaggayasaggappattā⁷ ahesum, guṇa-
vantesu pana uppannesu nigguṇā hatalābhasakkārā jātā“ ti vatvā
atitān āhari:
- 15 Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto morayoniyaṃ nibbattitvā vuddhim⁸ anvāya so-
bhaggappatto araṇṇhe vicari. Tadā ekacce vāṇijā disākākaṃ
gahetvā nāvāya Bāverurattṭham agamaṃsu⁹. Tasmim¹⁰ kira
kāle Bāverurattṭhe sakunā nāma n' atthi. Āgatāgatā¹¹ rattṭha-
20 vāsino taṃ kūpagge¹² nisinnam disvā „passath' imassa chavi-
vaṇṇaṃ galapariyosānaṃ mukhatuṇḍakaṃ maṇigulakasadisāni¹³
akkhīnti“ kākam eva pasamsitvā te vāṇijake¹⁴ āhaṃsu: „imaṃ
ayyo¹⁵ sakunaṃ amhākaṃ detha¹⁶, amhākaṃ hi¹⁷ iminā attṭha¹⁸,
tumhe attano rattṭhe aññaṃ labhissathā“ 'ti. „Tena hi mū-
25 lena¹⁹ gaṇhathā“ 'ti. „Kabhāpanena²⁰ no dethā“ 'ti. „Na

¹ B¹ omits evaṃ mahārāja --- satthā ² B¹ eva sammāsambuddho ³ B¹ add
athamaṃ. ⁴ Cfr. Minayeff in Mélanges Asiatiques tirés du Bulletin de l'Acad.
de St Pétersbourg Tom. VI. p. 591 (Cp) ⁵ B¹ add buddhe ⁶ B¹ add tam.
⁷ B¹ add bhikkhū ⁸ C¹ omits yasagga. ⁹ B¹ vuddhim ¹⁰ B¹ āg- ¹¹ Cp
add ca ¹² C¹ -te ¹³ B¹ sakunapaecchike, B¹ pañcave ¹⁴ C¹ -gulaka-, C¹
-gulaka- corr. to -gulaka-. B¹ maṇigulasadisāni. B¹ maṇikulaṭasa-. ¹⁵ C¹ vāni-, C¹ vāni- corr. to vāni-. ¹⁶ C¹ ayye. Cp i¹ ayya. ¹⁷ C¹ -kamhi, C¹ -kammi. Cp -kampi. ¹⁸ C¹ add ti. ¹⁹ B¹ -lehi. ²⁰ B¹ pañ-
cakahā-.

demā“ ’ti. Anupubbena vadḍhetvā „satena dethā“ ’ti vutte
 „amhākaṃ esa bahūpakāro, tumhehi pana saddhiṃ metti¹
 hotu“ ti kahāpaṇasataṃ gaḥetvā adamsu. Te taṃ gaḥetvā²
 suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā nānappakārena macchamaṃsena
 c’ eva³ phalāphalena⁴ ca paṭijaggiṃsu. Aññesaṃ sakuṇānaṃ 5
 avijjamānaṭṭhāne⁵ dasahi asaddhammehi samannāgato kāko
 lābhaggayasaggappatto ahoṣi. Punavāre te vāṇijā ekaṃ ma-
 yūrarājānaṃ⁶ gaḥetvā yathā accharāsaddena⁷ vassati⁸ paṇip-
 pahārasaddena⁹ naccati evaṃ sikkhāpetvā Bāveruraṭṭhaṃ
 agamaṃsu. So mahājane sannipatite nāvāya dhure ṭhatvā 10
 pakkhe vidhūnitvā¹⁰ madhurassaraṃ nicchāretvā nacci. Ma-
 nussā taṃ disvā somanassajātā „etaṃ ayyo¹¹ sobhaggappat-
 taṃ¹² susikkhitasakuṇarājānaṃ¹³ amhākaṃ dethā“ ’ti āhaṃsu.
 „Amhehi paṭhaṃaṃ kāko ānīto, taṃ gaṇhitṭha, idāni etaṃ
 morarājānaṃ ānāyima, etaṃ¹⁴ pi yācatha. tumhākaṃ raṭṭhe 15
 sakuṇānaṃ¹⁵ nāma gaḥetvā āgantum na sakkā¹⁶“ ti. „Hotu
 ayyo¹⁷, attano raṭṭhe aññaṃ labhissatha, imaṃ no de-
 thā“ ’ti mūlaṃ vadḍhetvā saḥassena gaṇhiṃsu. Atha naṃ
 sattaratanavicitte paṇjare ṭhapetvā macchamaṃsaphalāphalehi
 c’ eva madhulājasakkharāpānakādīhi ca paṭijaggiṃsu. Ma- 20
 yūrarājā lābhaggayasaggappatto jāto. Tassāgatakālato paṭ-
 ṭhāya kākassa lābhasakkāro parihāyi, koci¹⁸ naṃ oloketum
 pi¹⁹ na icchati²⁰. Kāko khādaniyabhojaniyaṃ alabhāmāno
 kākā ’ti vassanto gantvā ukkārabhūmiyaṃ otari.

Satthā dve vatthūni ghaṭetvā abhisambuddho hutvā imā gāthā 25
 abhāsi:

¹ C^h metti. B^d metti. ² B^d netvā. ³ P^d omittit ceva. ⁴ B^d -lehi. ⁵ C^p
 -ne thāne. ⁶ B^d morarā-. ⁷ C^s -ra-. ⁸ C^h naccati vassati. ⁹ C^s paṇi-. ¹⁰
 C^h vidhu-. C^p vidhu-. B^d vadhu-. B^d pakkhāraṇitvā. ¹¹ B^d ayyā. ¹² C^h -tto.
 C^s -tto corr. to -ttam. ¹³ B^d -tumsa-. ¹⁴ C^h evam. C^s evam corr. to etaṃ
¹⁵ B^d -nā. C^s -nānaṃ. ¹⁶ B^d sakkoti. ¹⁷ C^s ayye. B^d ayyā. ¹⁸ B^d add pi.
¹⁹ B^d -tum. omitting pi. ²⁰ C^h icchati. B^d icchi.

1. Adassanena morassa sikhino mañjubhāṇino
kākaṃ tattha apūjesuṃ maṃsena ca phalena ca. 153.
2. Yadā ca sarasampanno moro Bāverum āgamā
atha lābho ca sakkāro vāyasassa ahāyatha¹. 154.
- 5 3. Yāva n' uppajjati Buddho dhammarājā pabhaṃkaro
tāva aññe apūjesuṃ puthū² samaṇabrāhmaṇe. 155.
4. Yadā ca sarasampanno Buddho dhammam adesayi
atha lābho ca sakkāro titthiyāṇaṃ ahāyathā³ ti. 156.

Tattha sikhino³ ti sikhāya samannāgatassa. mañjubhāṇino ti ma-
 10 dhasarassa. apūjesuṃ ti pūjayiṃsu⁴, tattha⁵ phalena cā 'ti nāna-pa-
 kārena⁶ phalāphalena ca⁷, Bāverum āgato ti⁸ Bāverurattamaṃ⁹ āgato, Bāveruṃ
 ti pi pātho, ahāyathā¹⁰ ti parihiṇo¹⁰, dhammarājā ti navahi lokuttara-
 dhammehi parisam rañjetiti dhammarājā, pabhaṃkaro ti satta-loka-saṃkhāra-
 lokeṣu¹¹ ālokaṣṣa katattā¹², sarasampanno ti brahmāsarena samannāgato,
 15 dhammam adesayi ti catusaccadhammam pakāsesīti¹³.

Imā catasso gāthā bhāsivā¹⁴ jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 kāko Nigaṇṭho Nāthaputto¹⁵ ahoṣi, morarājā¹⁶ aham evā¹⁷...“ ti.
 Bāverujātakaṃ¹⁸.

10. Visayhajātaka.

- 20 Adāsi dānānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anā-
 thapiṇḍikaṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā Khadiraṅgārājātaka¹⁹
 vitthāritam eva. Idha pana Satthā Anāthapiṇḍikaṃ āmantetvā „po-
 rāṇakapaṇḍitā²⁰ gahapati dānam mā adāsi²¹“ ākāse thatvā vāren-
 tam Sakkaṃ devarājānam²² paṭibāhivā dānam dadimsu² yevā²³ ti
 25 vatvā tena yācito atitāni āhari:

Atīte Bārānasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto asītikoṭṭidhanavibhavo²⁴ Visayho²⁵ nāma seṭṭhi

¹ Ck abhā-, Cs abhā- corr to ahā- ² Cs B^d puthu. ³ vāya-sassa - - - sikhino
 wanting in B. ⁴ B^d arū- ⁵ B^d add maṃsena ca ⁶ B^d add maṃsena;
 Ck p -kārakena. ⁷ Ck s ma. ⁸ Ck s gamā sī in the place of bāverum āgato ti. ⁹
 B^d -rathe ¹⁰ Cs -ne. B^d -nā. ¹¹ B^d sattaokaśalokaśaṅkhālokesu, B^d satta-
 loka saṅkhāralokaśaṅkhālokesu ¹² B^d adds yā pabhaṅkaro, B^d pabhaṅkaro ¹³
 B^d -tīti, Ck -sī iti, Cs -sī iti ¹⁴ B^d -setva ¹⁵ B^d nada-, B^d nāta- ¹⁶ B^d
 moro-, B^d add pana. ¹⁷ B^d eva sammāsambuddho ¹⁸ B^d add navamam.
¹⁹ B^d khadiraṅgaṇi- ²⁰ B^d -tāpi. ²¹ B^d dānam adāsiyati vatva ²² B^d de-
 vānamitdānam. ²³ B^d adāsiyati. ²⁴ Cs B^d omitt dhanā. ²⁵ B^d visayyo.

huvā pañcahi sīlehi samannāgato dānājñāsāyo dānābhirato
 ahosi. So catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti¹
 chasu ṭhānesu dānasālā² kāretvā³ dānaṃ pavattesi, divase di-
 vase chasatasahassāni nikkhamanti⁴. Bodhisattassa ca yāca-
 kānañ⁵ ca ekasadisam⁶ eva bhattaṃ hoti. Tassa Jambudīpaṃ⁷
 unnaṃgalaṃ katvā dānaṃ dadato dānānubhāvena Sakkabha-
 vanaṃ⁸ kampi, devarañño paṇḍukambalasilāsanaṃ uphākāraṃ
 dassesi. Sakko „ko nu kho maṃ ṭhānā cāvetukāmo“ ti upa-
 dhārento mahāsetṭhiṃ disvā „ayaṃ Visayho⁹ atīviya pattha-
 ritvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṃgalaṃ katvā¹⁰ dānaṃ deti,¹¹
 iminā dānena maṃ¹² cāvetvā sayāṃ Sakko bhavissati maññe,
 dhanam assa nāsetvā etaṃ daliddaṃ¹³ katvā yathā dānaṃ na
 deti tathāssa kāressāmīti¹⁴“ cīnetvā sabbaṃ¹⁵ dhanadhañ-
 ñaṃ¹⁶ telamadhuphāṇitādīṃ¹⁷ antamaso dāsakammakaraṇiṃ
 pi antaradhāpesi¹⁸. Dānavyāvaṭā āgantvā „sāmi dānaggaṃ¹⁹
 pacchannaṃ²⁰, thapitathapitathāne kiñci na passāma“ ti
 ārocayīmsu. „Ito paribbayaṃ āharatha, mā dānaṃ pacchindatha“
 ti bhariyaṃ pakkosāpetvā „bhadde dānaṃ pavattāpebīti“ āha.
 Sā sakalagehaṃ²¹ vicinitvā aḍḍhamāsakamattam pi adisvā
 „ayya, amhākaṃ nivattavattam²² ṭhapetvā aññaṃ kiñci na²³
 passāmi, sakalagehaṃ tucchā“ ti āha. Sattaratanagabhesu
 dvāraṃ vivarāpetvā na kiñci addasaṃsu²⁴, setṭhiṃ ca bhariyaṃ
 ca ṭhapetvā añña²⁵ dāsakammakaraṇi²⁶ na paññāyīmsu. Puna
 Mahāsatto bhariyaṃ āmantetvā „bhadde, na sakkā dānaṃ
 pacchindituṃ. sakalanivesanaṃ vicinitvā kiñci upadhārehi“
 āha. Tasmiṃ khane eko tiṇahārako asitaṃ c’ eva kājaṃ ca
 tinabandhanarajjuṃ ca dvārantare chaḍḍetvā palāyi. Setṭhi-
 bhariyā naṃ²⁷ disvā „sāmi imaṃ ṭhapetvā aññaṃ na passā-

¹ C^{ks} omīti ti, B^d attanadvāre ti. ² B^d -lāyo. ³ B^d karapetvā. ⁴ B^d nikkhamitvā
 adāsi. ⁵ B^d vanibhakaya-. ⁶ C^k ekadivasam. ⁷ B^d sakkabha-. ⁸ B^e vesegho. ⁹ B^d
 karento. ¹⁰ C^k maṃ. ¹¹ C^s dali- corr. to dālī-. ¹² B^d tathā kāressāmīti. ¹³
 C^s B^d sabba. ¹⁴ B^d -ñña. ¹⁵ C^k talam-, B^d -tasakkaradim. ¹⁶ B^d add tadā.
¹⁷ B^d pacchi-. ¹⁸ C^s sakageham. ¹⁹ B^e sakagehi, B^d sakalagehe. ²⁰ C^k nivatta-
 B^e nivattavattam, B^d nivattavattam. ²¹ B^e addesa, B^d addassa. ²² C^{ks} añña.
²³ B^d -karadasapi. ²⁴ B^d tam

miti¹ āharitvā adāsi. Mahāsatto „bhadde, mayā ettakaṃ
 kālaṃ tiṇaṃ nāma na lāyitapubbaṃ², ajja pana tiṇaṃ lāyitvā
 āharitvā vikkimtvā yathānuechavikam dānaṃ dassāmiti“ dānu-
 pacchedabhayena³ asitaṃ c’ eva kājaṃ ca rajjuṃ ca gahetvā
 5 nagarā nikkhamma⁴ tiṇavatthum⁵ gantvā tiṇaṃ lāyitvā „eko⁶
 ambhakaṃ bhavissati, ekena⁷ dānaṃ dassāmiti“ dve tinakalāpe
 bandhivā kāje⁸ laggetvā⁹ ādāya gantvā nagaradvāre vikkimtvā
 māsake gahetvā¹⁰ ekaṃ koṭṭhāsaṃ yācakānaṃ adāsi. Yācakā
 bahū, tesāṃ „mayham pi dehi¹¹, mayham pi dehi“ vadantānaṃ
 10 itaram pi koṭṭhāsaṃ datvā tam¹² divasaṃ saddhiṃ bhariyāya
 anāhāro vītināmesi. Iminā niyāmena cha divasā vītivattā.
 Ath’ assa sattame divase tiṇaṃ āharamānassa sattāhaṃ nīrāhā-
 rassa pakatisukhumālassa¹³ nalāte¹⁴ suriyātapena pahaṭamatte¹⁵
 akkhini bhamimsu. So satim paccupatṭhāpetum¹⁶ asakkonto
 15 tiṇaṃ avattharivā pati¹⁷. Sakko tassa kriyaṃ upadhāra-
 yamāno¹⁸ vicarati¹⁹. So²⁰ tam khaṇaṃ²¹ āgantvā ākāse ṭhatvā
 paṭhamam gātham āha:

1. Adāsi dānāni pure¹ Visayha,

dadato ca²² te khayadhammo ahoṣi,

20 itoparaṇ²³ ce na dadeyya dānam

tiṭṭheyyum te samāmantassa²⁴ bhogaṃ ti. 157.

Fass attho: ambho Visayha tvam ito pubbe tava gehe dhane vijjantem
 sakala-Jambudīpaṃ²⁵ unnamzalam katvā²⁶ dānam adāsi, tassa ca evam²⁷ da-
 dato bhogaṇaṃ ca khayadhammo khayabhavo²⁸ hoṣi. Sabbam sapateyyam khaṇa-
 25 nam, itoparaṇ²⁹ ce na³⁰ dānam na³¹ dadeyyasi³² tava samāmantassa³³ bhogaṃ tath’

1 Ck^s lāyitabbam. 2 Bc -pacchedana-, Bd -pacchadana-, 3 Bd -imiva. 4 Bd
 tinabhum. 5 Bd ettakam. 6 Bd ettakam. 7 Ck^s kare. 8 Ck^s Bc laggetvā. 9 Bd
 labhivā, nagara - - gahetvā. 10 Ck^s omitt tesāṃ mahampi dehi.
 11 Ck^s omitt tam. 12 Bd atisukhā. 13 Bc -te, Ck^s -tena. 14 Bc -tena. Bd -ta-
 mattena. 15 Ck^s -rum. 16 Bd add atha. 17 Bd -ti-. 18 Bc -janto. 19 Bc
 sakko. 20 Bd khaṇaṇiyeva. 21 Bd pubbe. 22 Bd va. 23 Ck^s -nam. 24 Bd
 samya-. 25 Ck^s -pa. Ck^s -je. 26 Bd karitva. 27 Ck^s evam, Ck^s ce evam. 28 Bd
 khayasabhavo. 29 Bd -im. 30 Bd add tvam. 31 Ck^s omitt na. 32 Bd
 dānam dadeyya kassaci khaṇe na dadeyyasi. 33 Bd samyamanantassa and add
 adadantassa.

eva tittheyyuṃ, ito patthāya na dassāmiti¹ mayhaṃ paritūṇhaṃ dehi, ahaṃ te bhoge dassessaṃ² ti.

Mahāsatto tassa vacanaṃ sutvā „ko si tvaṃ“ ti āha,
„Sakko 'ham asmīti“. Bodhisatto „Sakko nāma sayāṃ dā-
naṃ datvā sīlaṃ samādiyitvā³ uposathakammaṃ katvā satta 5
vatapadāni⁴ pūretvā Sakkattaṃ patto⁵, tvaṃ pana attano⁷
issariyakārakaṃ⁶ dānaṃ vāresi, anariyaṃ vata karosīti“ vatvā
tisso gāthā abhāsi.

2. Anariyaṃ ariyena sahasanetta

suduggatenāpi akieccam āhu,

10

mā vo⁹ dhanan taṃ¹⁰ ahuvā janinda¹¹

yambhogahetu¹² vijahemu saddhaṃ. 158.

3. Yena eko ratho yāti yāti tenāparo¹³ ratho,

porānaṃ nihitaṃ¹⁴ vaḍḍhaṃ¹⁵ vaḍḍhataṃ űeva¹⁶ Vāsava. 159.

4. Yadi hessati dassāma, asante kiṃ dadāmaṣe,

15

evam bhūtāpi dassāma, mā dānaṃ pamadamhase¹⁷ ti. 160.

Tattha anariyaṃ ti lūkaṃ pāpakammaṃ, ariyena¹⁸ 'n paṇsuddhā-
cārena carariyena¹⁹, suduggatenāpi i sudaddhenāpi²⁰ akieccamāhū ti
akattabbaṃ ti²¹ Buddhālayo ariyaṃ vadanti, tvaṃ paṇa mam²² anariyamaggaṃ
āropesīti²³ adhupāyo, vo²⁴ ti nipātamaṃ yambhogahetu²⁵ ti yassa dha-
nassa paṇibhūṇānahetu mayam dānasaddhaṃ²⁶ vijahemu pariccageyyāma taṃ
no dhanam eva mā ahutaṃ no tena dhanena attho ti dīpeti, ratho ti yam kiṇci
yānaṃ, idam vuttaṃ hoti, yena maggena eko ratho yāti añño pi ratho yati²⁷,
rathassa gataṃagga²⁸ eko ti tena eva maggena yāti, porānaṃ nihitaṃ vaḍ-
ḍhaṃ²⁹ ti yam mayā jubbhe nihitaṃ vaḍḍhaṃ³⁰ taṃ mayi dharante³¹ 25
yeva ma tittathā³² 'n attho, evam bhuta ti evam tittathābhūtāpi

¹ *Bd* add tvaṃ. ² *Bd* dassassāmi. ³ *Bd* add tassa vacanaṃ sutvā sakki. ⁴ *Bd* -daya-. ⁵ *Ck* vatapadam. *Bd* vatapādani. *Bd* vattopadam. ⁶ *B* sakkat-
tappatto. *Bd* -ttampatto. ⁷ *Bd* add a. ⁸ *Bd* -raṇaṃ. ⁹ *Ck* vo. *Cs* no corr to
vo. *Bd* omits vo. *Bd* kho. ¹⁰ *C* dhanattam. *Cs* dhananta. ¹¹ *Bd* devaraja. ¹² *B* yam-,
Bd yambhogahetu. *Ck* -m corr to -m. ¹³ *Bd* tenaparo. ¹⁴ *B* -ta. ¹⁵ *Bd* vattam.
¹⁶ *Bd* vattantaññeva. ¹⁷ pamadumbasa. *Bd* manamhase. ¹⁸ *Ck* anari-. ¹⁹
B omits ācāra. *Bd* om ts carariyena. ²⁰ *C* -li- corr to -li-. ²¹ *Ck* akat-
tabbaṇṭi-. ²² *C* maggaṃ, *Cs* maggaṃ corr to man. ²³ *Bd* āropesīti. ²⁴
B te. *Bd* kho. ²⁵ *Bd* om t yam. ²⁶ *Bd* dhanam-. ²⁷ *Ck* om t yāti. ²⁸ *Ck*
omits gata. ²⁹ *Bd* vattam. ³⁰ *Ck* va. han. *Bd* vattam. ³¹ *Ck* dharento, *Ck*
add va lohana. ³² *Bd* yeva tumhe ca na tittathā

yāva jīvāma tāva¹ dassāma yeva. kinkāranā: mā dānaṃ pamadamhase² adanto³ hi dānaṃ pamajjati nāma na sarati na sallakkheti⁴. ahaṃ⁵ pana jivamāno dānaṃ pamussitum⁶ na icchāmi. tasmā⁷ dassāmi yevā ti dīpeti.

Sakko taṃ paṭibāhitum asakkonto „kimatthāya dānaṃ
5 dadāsīti“⁸ pucchi⁹. „N’ eva Sakkattaṃ na Brahmattaṃ pat-
thayamāno sabbaññutaṃ patthento panāhaṃ dadāmīti“¹⁰.
Sakko tassa vacanaṃ sutvā tuṭṭho hatthena piṭṭhiṃ parimajji.
Bodhisattassa taṃ khaṇaṃ ñeva paribhuttamattass’ eva sa-
kalasarīraṃ¹¹ paripūri. Sakkānubhāvena paṇ’ assa¹² sabbo¹³
10 vibhavaparichedo paṭipākatiko va ahoṣi. Sakko „mahāseṭṭhi
tvaṃ ito paṭṭhāya divase divase dvādasasatasahassāni viśaj-
jento dānaṃ dehīti“¹⁴ tassa gehe aparimāṇaṃ dhaṇaṃ katvā
taṃ uyyojetvā sakatṭhānaṃ eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
15 seṭṭhibhāriyā Rāhulamatā ahoṣi, Viśayho¹⁶ ahaṃ evā¹⁷ ‘ti. Vi-
sayahajātakam¹⁸. Kokilavaggo catuttho.

5. CULLAKUNĀLAVAGGA.

1. Kaṇḍarijātaka.

Narānaṃ¹⁹ ārāmakarāsu²¹ ‘ti. Imassa jātakassa vitthāra-
20 kathā Kuṇḍalajātaka²¹ āvibhavissatīti. Kaṇḍarijātakaṃ²².

¹ *Boḍ* add tam. ² *Boḍ* add ti. ³ *Bo* adalanto. *Bo* adadanto. ⁴ *Boḍ* add yeva.
⁵ *Ck* ahaṃ. ⁶ *Boḍ* samu-. ⁷ *Boḍ* add dānaṃ. ⁸ *Boḍ* adasīti. ⁹ *Boḍ* adds bo-
dhisatto. ¹⁰ *Boḍ* add āha. ¹¹ *Ck* -ram. ¹² *Boḍ* cassa in the place of panassa.
¹³ *Ck* sabbe. ¹⁴ *Boḍ* dadahīti. ¹⁵ *Boḍ* dhamma-de-. ¹⁶ *Boḍ* add pana sethi.
¹⁷ *Boḍ* eva sammāsambuddho. ¹⁸ *Boḍ* add dasamam. ¹⁹ *Bo* navamam. *Bo* na-
gamam. ²⁰ *Boḍ* āraṇam karassu. ²¹ *Bo* kundala-. *Bo* kundala-. ²² *Bo* takkā-
rika-, both add pathamam.

2. Vānarajātaka.

Asakkhim¹ vata attānan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanam² ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā³ vitthāritam eva⁴.

Atīte pana⁵ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā- 5
rente Bodhisatto Himavantapadese⁶ kapiyoniyam nibbat-
titvā vayappatto Gaṅgātīre vasi. Ath' ekā anto Gaṅgāya⁷
suṃsumārī Bodhisattassa hadayamaṃse dohaḷam uppādetvā
suṃsumārassa kathesi. So „Bodhisattam udake nimujjāpetvā
māretvā hadayamaṃsam gahetvā suṃsumāriyā dassāmīti“ cin- 10
tetvā Mahāsattam āha: „ehi samma, antaradīpake phalāphale
khādītum gacchāmā“ ti. „Aham katham gamissāmīti“ āha.
„Tam mama piṭṭhiyam nisīdāpetvā nessāmīti“. So tassa cittam
ajānanto laṃghitvā piṭṭhiyam nisīdi. Suṃsumāro thokam gantvā
nimujjitum ārabhi. Atha nam vānaro „kim¹⁰ bho mam udake 15
nimujjāpesīti“ āha. „Aham tam māretvā tava hadayamaṃ-
sam mama bhariyāya dassāmīti“. „Dandha tvaṃ mama ha-
dayamaṃsam udare¹¹ ti maññasīti“. „Atha kahan¹² te ṭha-
pitan“ ti. „Etaṃ udumbare olambantaṃ na passasīti“. „Pas-
sāmi, dassasi pana me“ ti āha. „Āma dassāmīti“. Suṃ- 20
sumāro dandhatāya tam gahetvā nadītīre udumbaramūlam
gato. Bodhisatto tassa piṭṭhito laṃghitvā udumbararukkhe ni-
sinno imā gāthā abhāsi:

1. Asakkhim¹ vata attānam utthātum udakā thalam,
idān' aham puna tuyham vasaṃ gacchāmi vārija?. 161. 25
2. Alam etehi ambehi¹³ jambūhi panasehi ca
yāni pārāṇi samuddassa, varaṃ¹⁴ mayham udumbaro. 162.
3. Yo ca uppatitam attham na klippam anubujjhati
amittavasam anveti, pacchā ca-m-anutappati¹⁵. 163.

2. Cfr I p. 275, II p. 155, 206. ¹ B^d -i. ² C^{ks} -nam. ³ C^{ks} omit heṭṭhā. ⁴ B^d add atitāṃ āhari. ⁵ B^d omit pana. ⁶ B^d -ppa-. ⁷ B^d -yam. ⁸ B^d add samma. ⁹ B^d arabbi. ¹⁰ C^{ks} kim, B^d kimkāranā. ¹¹ B^d ure atthi. ¹² B^d kahan. ¹³ C^{ks} B^d ambehi, B^d sabbehi. ¹⁴ C^{ks} varam. ¹⁵ B^d ca anu-

i. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
muccate sattusambādhi, na ca pacchānutappatīti. 164.

Tattha asakkhim¹ vatā 'ti samattho vata ahoṣim¹ uttihatun ti ud-
dhanum, vārijā 'ti sumsumāram alaṭṭati, yāni pāram samuddassa 'ti
5 *Gezām*² samuddanamena alapanto yam samuddassa pāram gantva khohitabbāṃ
alam tehi³ vadati, pacchā camanvutappatīti⁴ uppannuṃ artham khippam
ajāhanto amittavasam⁵ gacchati⁶, pucchā ca anutappatīti.

Iti so catūhi gāthāhi lokikakiccānaṃ⁷ nipphattikāraṇaṃ
kathetvā vanasandam eva pāvīsi.

10 Sattā imāṃ desanāṃ⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
sumsumāro Devadatto ahoṣi, vānaro aham evā⁹ 'ti. Vānaraajātakam⁹.

3. Kuntanijātaka.

Avusiṃha tavāgāre ti. Idam Sattā Jetavane viharanto
Kosalarañño gche nivutthaṃ kuntanāsakunīkam¹ ārabbha kathesi.
15 Sā kira rañño dūteyyahārikā², dve potakāpi³ ssa atthi. Rājā tam
sakunīkam ekassa rañño paṇṇam gāhāpetvā pesesi. Tassā gatakāle
rājakule dārakā te sakunāpotake batthehi parimaddantā⁴ māresum.
Sā āgantvā te potake apassantī, kena me puttakā⁵ māritā⁶ ti
pucchi. „Asukena ca asukena cā⁷ 'ti. Tasmiṃ⁸ ca kāle rājakule
20 posāvanikavyaggho⁹ attha kakkhalo pharusso, bandhanabalena tiṭṭhati.
Atha te dārakā nam¹⁰ vyaggham dassanāya¹¹ agamamsu¹². Sāpi
sakunīkā tehi saddhim gantvā „yathā imehi mama puttakā hatā¹³
tath' eva te¹⁴ karissāmīti¹⁵ te dārake gahetvā vyagghassa¹⁶ pādamūle
khipi. Vyaggho murumūāpetvā¹⁷ khādi. Sā idāṃ me manoratho
25 puṇṇo¹⁸ ti uppativā Himavantam eva gatā. Tam kāraṇam sutvā¹⁹
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum²⁰ „āvuso rājakule kira kun-

1 *Pol* -1. 2 *Ck* gāṇḍa. *Cs* gāṇḍa. *Br* parāṇ. *Bo* gāṇḍa. 3 *Cs* khohitabbāṃ ti
ālaṭṭehi. 4 *Pol* ca atthi. *Bo* amittanāṃ ca. 5 *Pol* utpajagacchati. 6 *Pol*
lokassakīti. 7 *Bo* dhammas. 8 *Pol* bhoṇḍa. *Cs* dutiyam. *Bo* omits the like. 9
Ck kuntani. *Br* kantini. *Bo* kuntini. 10 *Pol* and ahoṣi. 11 *Cs* s. 12 *Cs* paṇṇa. 13 *Ck*
mate. 14 *Cs* putte. 15 *Cs* *Bo* tasmiṃ. *Br* tasmi. 16 *Cs* posamka. *Bo* posā-
vanikavyaggho. 17 *Bo* amittanā. 18 *Bo* mātthāya. 19 *Bo* ag. 20 *Bo* marita.
1 *Bo* ne. 22 *Bo* byaggha. 23 *Cs* murumūāpetvā. 24 *Cs* manāpetvā. *Bo* murumū-
mūāpetvā. 25 *Ck* putto. *Bo* paṇṇa. *Bo* and bhakka.

tinī¹, yehi 'ssā potakā² mārītā te dārake vyagghassa purato³ pā-
tetvā⁴ mārāpetvā⁵ palātā⁶ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti
vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esā attano potaghātake
ghātāpesi yevā⁷“ ti vatvā⁸ atītān āhari:

5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Rodhisatto dhammena samena
rajjam kareti⁹. Tassa nivesane ekā kuntanī¹⁰ dūteyyahārikā
ti sabbam purimasadisam eva. Ayaṃ pana viseso: Ayaṃ¹¹
vyagghena dārake mārāpetvā cīntesi: „idāni na sakkā mayā
idha vasitum, gamissāmi, gacchanti¹²“ ca¹³ rañño na anāro- 10
cetvā¹⁴ gamissāmi, ārocetvā va gamissāmiti¹⁵ sā rājānam upa-
sānikamitvā vanditvā ekamantaṃ thitā „sāmi tumhākāni¹⁶ pa-
mādena mama puttake dārakā māresum, ahaṃ kodhavasikā
hutvā¹⁷ dārake patimāresum, idāni mayā idha¹⁸ vasitum na
sakkā“ ti vatvā pathamaṃ gātham āha:

15

1. Avasiṃha tavāgāre niccaṃ¹⁹ sakkatapūjita,

tvam eva dānim akara¹⁹, handa rāja vajām ahan ti. 165.

Tattha tvameva dānimakara ti mam patham gahapetvā pesetvā
attano pamādena mama piyaputtake ārakkhanto tvañ ōva idam etam mama
gamanakūratam²⁰ akari, handā ti vavassaggatthe²¹ upāto, rājā 'ti Bodhu- 20
sattam ālapati, vajāmahan ti gacchāmi aham

Tam sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha

2. Yo ve kate patikate kibbise patikibbise

evam²² tam sammatī²³ veram vasa kuntanī²⁴ mā gamā ti. 166.

Tass' attlo: yo puggalo parena kate kibbise attano puttamāraṇḍike da- 25
runakamme kate puna attana²⁵ tassa puggalassa patikibbise kate²⁶ pati-

¹ Cs -ni corr to -m. ² Bd kira asukā nama kantiṇilaga hissa potake, Bd kira
asukā nama kuntanīya potake yehi. ³ Bd padamāle. ⁴ Bd khirapetvā, Bd khip-
pitvā. ⁵ Bd maretvā. ⁶ Bd himavantameva gatā, Bd himavantaṃ gata. ⁷ Bd
attano potake ghatake parake gahetvā byagghassa patamūle khipitā himavan-
tameva gata, Bd a. potake darake gahetvā b. padakhipitvā h. g. ⁸ Bd adds tehi
yacetto. ⁹ Bd -si. ¹⁰ Cs -m, Cs -ni corr to -m. ¹¹ Bd add kuntanī. ¹²
Cs -titi. ¹³ Bd add pana. ¹⁴ Bd anārocetvā na. ¹⁵ Bd add pesetvā. ¹⁶ Bd
adds vete, Bd to. ¹⁷ Cs Bd omits idha. ¹⁸ Cs -ni. ¹⁹ Bd -m. ²⁰ Bd do-
mana-saka-. ²¹ Bd upasaggatthe. ²² Cs evam. ²³ Cs Bd -ti. ²⁴ Cs kuntanī,
Cs kuntanī. ²⁵ Bd -no. ²⁶ Cs patikate patikibbise.

katam mayā tassā 'ti jñāti. evaṃ¹ taṃ sammatī² veram³ ettakena taṃ veram sammatī vūpasantaṃ hoti, tasmā vasa kuntanī⁴ mā gamā ti

Taṃ sutvā⁵ tatiyaṃ gātham āha:

3. Na katassa ca kattā ca mettī⁶ sandhīyate⁷ puna,
5 hadayaṃ⁸ nānujānāti, gacchaṃ⁹ nēva rathesabbhā¹⁰ 'ti. 167.

Tattha na katassa ca kattā eā 'ti katassa ca abhibhūtaṃ¹¹ upapili-tassa¹² puggalassa idāni vibhattiviparināmanam¹³ kattā yo kattā ca tassa¹⁴ eā 'ti imesaṃ dvinnam puggalānam puna¹⁵ mittabhāvo nāma na sandhīyati na ghatīyati¹⁶ attho, hadayaṃ nānujānāti¹⁷ tena kāraṇena mama hada-
10 yaṃ idhavāsaṃ¹⁸ nānujānāti¹⁹, gacchaṃ²⁰ nēva rathesabbhā²¹ 'ti tasmā ahaṃ mahārāja gamissāmi yevā²² 'ti.

Taṃ sutvā²³ rājā catuttham gātham āha:

4. Katassa c' eva kattā ca mettī²⁴ sandhīyate²⁵ puna
dhīrānaṃ²⁶ no ca bālānaṃ, vasa kuntanī²⁷ mā gamā ti. 168.

15 Tass' attho: katassa c' eva²⁸ puggalassa yo ca kattā tassa mettī²⁹ sandhīyate³⁰ puna, sa puna³¹ dhīrānaṃ no ca bālānaṃ, dhīrānaṃ hi mettī³² bhinnāpi puna ghatīyati³³, bālānaṃ pana sakim bhinna bhinnā va hoti³⁴, tasmā vasa kuntanī³⁵ mā gamā ti.

Sakuṇikā „evaṃ sante pi na sakkā mayā idha³⁶ vasitum
20 sāmīti“ rājānaṃ vanditvā uppatitvā Himavantaṃ eva gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kuntanī³⁷ yeva etarahi kuntanī³⁸ ahosi. Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā³⁹ 'ti. Kuntanijātakaṃ⁴⁰ 31.

¹ Ck^s evaṃ. ² C^s B^d -ti. ³ B^d veranti. ⁴ C^k kuntanīm. C^s kuntanīm. ⁵ B^d add kuntinī. ⁶ C^s mettī B^d mitti. ⁷ C^k sandhiyate. C^s sandhiyyate. B^d sandhiyate. ⁸ C^k -yan. ⁹ B^d add ca. ¹⁰ B^d -pi¹entassa. ¹¹ C^k vibhavanti. ¹² B^d yo katassa ca akatassa. ¹³ B^d omitt puna. ¹⁴ C^k -san. ¹⁵ B^d add naruerati. ¹⁶ B^d mitti. ¹⁷ C^k sandhiyate. B^d sandhiyate. ¹⁸ C^k -kuntanī, C^s -kuntanī corr to -m B^d -kuntinī, B^d -kuntinī. ¹⁹ B^d omitt eva. ²⁰ B^d mittam, B^d mitti. ²¹ B^d sandhiyate. B^d sandhiyate. ²² in C^s puna is blotted out, B^d pana. ²³ B^d mitti. ²⁴ B^d -ti-. ²⁵ C^k ca honti. ²⁶ C^k -kuntanīm, B^d -kuntānam, B^d -kuntinīm. ²⁷ C^k omitt idha. ²⁸ B^d dhammade-. ²⁹ C^k kuntanī. C^s kuntam. B^d kuntinī. B^d kuntinī. ³⁰ C^k kuntanī, B^d kuntinī, B^d kuntinī. ³¹ C^s kuntanī corr. to -m, B^d kuntinī-, and add tatiyaṃ.

4. Ambacorajātaka.

Yo nīliyaṃ¹ maṇḍayatiti. Idam Sathhā Jetavane viharanto ekaṃ ambagopakatheraṃ ārabba katesi. So kira mahallakakāle pabbajitvā² Jetavana-paccante ambavane paṇṇasālaṃ kāretvā ambarukkhatto patitāni ambapakkāni khādanto vicarati. attano³ sambandhamanussānam pi deti. Tasmim bhikkhācāraṃ pavitthe ambacorakā ambāni pāte tvā khādīt vā ca gahetvā gacchanti. Tasmim khaṇe catasso seṭṭhiddhītaro Aciravatiyā nahāt vā⁴ vicarantiyo taṃ ambavanam pavimsu. Mahallako āgantvā tā disvā „tumbhehi me ambāni khādītāniti“ āha. „Bhante, amhe idāni āgatā, na tumbhakaṃ⁵ 10 ambāni khādāmā“ ti. „Tena hi sapatham karothā“ ti. „Karoma bhante“ ti sapatham⁶ karimsu. Mahallako tā hi⁷ sapatham kāretvā⁸ lajjāpetvā vissajjesi. Ta-sa taṃ kiriyam sutvā bhikkhū dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko kira“ mahallako attano vananakaambavanam⁹ pavitttha-seṭṭhiddhītaro¹⁰ sapatham kāretvā¹¹ 15 lajjāpetvā vissajjesiti. Sathhā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „māya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa ambagopako hutvā ekā¹² seṭṭhiddhītaro sapatham kāretvā lajjāpetvā vissajjiti¹³ vatvā atitam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente¹⁴ 20 Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tadā eko¹⁵ kūṭajaṭilo Bārānasim upanissāya nadītīre ambavane paṇṇasālaṃ māpetvā ambāni rakkhanto¹⁶ patitāni ambapakkāni khādanto samanadhamanussānam pi dadanto¹⁷ nānappakārena micchājīvena jīvikam kappento viharati¹⁸. Tadā Sakko devarājā „ke¹⁹ nu kho 25 manussaloke mātāpitāro upaṭṭhabanti kule jetthāpacāyikakammam karonti dānam denti sīlam rakkhanti uposathakammam karonti, ke pabbajitvā samanadhammesu yuttapayuttā viharanti, ke anācāraṃ carantīti²⁰“ lokam volokento imam²¹ ambago-

¹ C^s nīli-, B^d nīli-. ² C^s -kam-, B^d -kattheram-. ³ C^s -jito. ⁴ B^d nahāt vā. ⁵ B^d -neva. ⁶ C^k -tha, C^s -tham corr to -thā. ⁷ B^d tāva, B^d tasam. ⁸ C^k karonto. C^s karonta corr to -to. ⁹ B^d nama. ¹⁰ B^d -kam-. ¹¹ B^d pavitttha-. ¹² B^d catasso. ¹³ B^d vissajjāpesiti. ¹⁴ B^d omit eko. ¹⁵ B^d add ambarukkhatto. ¹⁶ B^d danto, B^d dento. ¹⁷ B^d vicarati. ¹⁸ C^k kena, C^s ke corr to kena. ¹⁹ B^d karontīti. ²⁰ B^d idam B^d omits imam.

pakam anācāraṃ jaṭilaṃ¹ disvā „ayaṃ kūṭajaṭilo kasinapari-
kammādin attano samanadhammaṃ pahāya ambavanam rak-
khanto vicarati. samvejessāmi naṃ“ ti tassa gāmaṃ bhikkhāya
paviṭṭhakāle attano ānubhāvena ambe pātetvā corehi vilutte²
5 viya akāsi. Tadā Bārānasito catasso seṭṭhidhītaro taṃ am-
bavanam pavimsu. Kūṭajaṭilo tā disvā „tumbhehi³ ambāni
khāditāniti“ palibuddhi. „Bhante, mayaṃ idāni āgatā, na te
ambāni khādimhā“⁴ ti. „Tena hi sapatham karoṭhā“⁵ ti.
„Katvā puna⁶ gantum labhissāma bhante“ ti. „Āma labhis-
10 sathā“⁷ ti. „Sādhū bhante“ ti tāsāṃ⁸ jeṭṭhikā sapatham ka-
ronti pathamaṃ gātham āha:

1. Yo nīliyaṃ⁹ mandayati sandāsena vihaññati
tassa sā vasam anvetu yā te ambe¹⁰ avāharīti. 169.

Tass' artho: yo puriso palitūni kūḷavannakaraṇatthīya uphalādīhi¹⁰ yoje-
15 tvā¹¹ katam nīliyakam¹² mandayati nilakesantare¹³ ca utthitam¹⁴ uddharanto
sā āsena vihaññati kīlāmatī tassa evaṃpassa mahallakassa sā vasam anvetu
tathārupam patim¹⁵ labhatu yā te ambe avāharīti

Tāpaso „tvam ekamantaṃ tittḥā¹⁷“¹⁶ ti vatvā dutiyaṃ seṭ-
ṭhidhītaraṃ kāresi. Sā dutiyaṃ gātham āha:

20 . Vīsaṃ vā pannuvīsaṃ¹⁸ vā ānatimsam¹⁹ va²⁰ jātiyā
tādisā patim mā laddhā²¹ yā te ambe avāharīti. 170.

Tass' artho: nīriyo nama tannataso¹⁶ sāvassakāle purisam piya honti,
yā pana tava ambāni avāharīti sā evaṃpi yobbane patim alabbhivā jātivā vīsaṃ
vā pañcavīsaṃ¹⁸ va²¹ ekena dvīhi¹⁷ nataya¹⁸ natimsam¹⁹ va²⁰ vassāmi patva tadisā
25 parikkavaya hutvāpi patim mā laddhā²¹ ti

Tāya pi sapatham katvā ekamantaṃ tittāya tatiyā tati-
yaṃ gātham āha:

¹ *Boḍ* kūṭajaṭilaṃ ² *Boḍ* vimbumanto ³ *Boḍ* add me ⁴ *Cks* khāditamha, *Boḍ* khā-
damba ⁵ *Boḍ* add sapatham ⁶ *Boḍ* ca pana ⁷ *Boḍ* tassa ⁸ *Cks* nīli- ⁹ *Boḍ* nilam, *Boḍ*
nīliyam ¹⁰ *Cks* amba ¹¹ *Cks* phala-, *Boḍ* uphala- ¹² *Boḍ* omit yojetvā ¹³ *Cks* nīli-,
Boḍ nīlikam ¹⁴ *Cs* *Boḍ* naa-, ¹⁵ *Boḍ* add phatim, *Boḍ* pa- ¹⁶ *Boḍ* omit sa ¹⁷ *Boḍ* omit
Bo pati, *Boḍ* pati ¹⁸ *Boḍ* tittāhi, ¹⁹ *Boḍ* pañcavīsaṃ ²⁰ *Boḍ* va ²¹ *Boḍ* all four
MSS pati mā laddha ²² *Boḍ* vīsaṃ vā atva ekavīsaṃ va ²³ *Boḍ* unava aya
timsam, *Boḍ* unatisam, muting nataya ²⁴ *Cks* patimalattha *Boḍ* pati mā laddha

3. Dīgham gacchatu addhānam ekikā abhisāriyā

saṅkete paṭiṇi mā¹ addasa² yā te ambe avāhariti. 171.

Tass³ attho: yā te ambe avāharī sī paṭiṇi parthayamānā tassa saṅkikam abhisaranatāya abhisāriyā⁴ nāma hutvā ekā⁵ aduriyā gāvuraddhagāvutamattam⁶ dīgham addhānam gacchatu⁷ gautvāpi ca tasmīni asukathānam nāma. īgacchey- 5
yāsitu kate saṅkete paṭiṇi mā addasā ti.

Tāya pi sapatham katvā ekamantam thitāya ca utthā catuttham gātham āha:

4. Alamkatā suvasanā mālinī candanussadā

ekikā sayane sayatu yā te ambe avāhariti. 172.

10

Sā uttānatthā yeva.

Tāpaso „tunhehi bhāriyā⁸ sapathā katā, aṇṇehi ambā khādītā⁹ bhavissanti, gaccharha dāni tunhe¹⁰ ti tā uyyojesi. Sakko bheravarūpāraṇṇamanam dassetvā kūtātāpasam tato palāpesi. 15

Satthā imam desanam¹¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kūṭajāḷo ayam ambagopako mahallako¹² ahosi. catasso setthidhitaro etā yeva. Sakko pana aham evā¹³ ti. Amba cora jātakam¹⁴.

5. Gajakumbhajātaka.

Vanam yadaggi dahatīti¹⁵. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ alasabhikkhum ārabha kathesi. So kira Sāvattivi- 20
vāsī¹⁶ kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvāpi alaso ahosi uddesapari-
pucchāyoniso manasikāravattapativattādīparibāhiro¹⁷ nīvaraṇābhībhūto,
nisinnatthānādīsu tath¹⁸ eva¹⁹ hoti. Tassa tam ālasiyabhāvaṃ ārab-
bha²⁰ dhammasabhāvaṃ katham samutthāpesum: „āvuso asuko nāma²¹ 25
evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā ālasīyo kuṣito nīvaraṇābhībhūto

1 Cks - ati mē, Bcl - te - ati ma. 2 Bc adda, Bcl dāsa. 3 Cks - ssa. 4 Bcl ekikā. 5 Bc gavutam dvam ga-, Bcl gavutadviga-. 6 Cks gacchantu. 7 Bcl att-
bhā-. 8 Bcl ambam khādītā. 9 Bcl dhammale-. 10 Bcl omī mahallako. 11
Bcl eva samma sambuddho. 12 Bcl ambajātakam catuttham. 13 Feer in Journ
Asiat. 1874 T. 4 p. 365. 14 Cks labasiti, Bc hōlati. 15 Cks - ti, Bc - am. 16
Bcl parivattadīpa-, Bcl - parivattadīpa-. 17 Cks - parivatt dīpa-. 18 Bcl tathā eva.
19 Bcl add bhikkhu. 20 Bcl add bhikkhu.

viharatīti¹. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinā² ti pucchitvā „imāya nāmā³ 'ti vutte „na bhik-
khave idān⁴ eva pubbe pi so¹ ālasiko yevā⁵ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto tassa amaccaratanā⁶ ahoṣi. Bārāṇasirājā āla-
siyajātiko ahoṣi. Bodhisatto „rājānaṃ bodhessāmīti⁷ ekaṃ
upāyaṃ⁸ upadhārento carati⁹. Ath¹ ekadivasāṃ rājā uyyānaṃ
gantvā amaccaparivuto¹ tattha vicaranto ekaṃ gajakumbhaṃ⁷
ālasiyaṃ passi. Tathārūpā kira ālasiyā sakaladivasāṃ gac-
10 chantāpi⁷ ekaṅguladvaṅgulamattam⁸ eva gacchanti¹¹. Rājā
tāṃ diṣvā „vayassa ko nāma¹² eso¹³ ti¹⁴ pucchi. Bodhisatto¹
„gajakumbho⁷ nāma¹⁵ esa mahārāja ālasiyo¹⁶, eva¹⁷ūpo¹⁸ hi sa-
kaladivasāṃ gacchanto¹⁹ pi ekaṅguladvaṅgulamattam eva gac-
chatīti¹⁶“ vatvā tena saddhiṃ sallapanto¹⁷ „ambho gajakum-
15 bha⁷, tumbhākaṃ¹⁸ dandhagamanaṃ, imasmiṃ araṇṇe dāvaga-
gimhi utthite kiṃ karothā¹⁹“ ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Vanaṃ yad¹ agga² dahati pāvako kaṇhavattanī³

katham karosi pacalaka evaṃ dandhaparakkamo ti. 173.

Tattha yadagga²ti yadā agga², pāvako kaṇhavattanīti agga²no va²⁰
20 vevaraṇā²¹, pacalakā²²ti tam ālapati, so hi calanto calanto gacchati, mecam
vā ca alāyati, tasmā pacalako²³ti vuccati, dandha²⁴ arakkamo²⁵ti garuvāyo²⁶

Tam sutvā gajakumbho⁷ dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Bahūni rukkhacchiddāni pathavyā vivarāni ca,

tāni ce nābhisambhoma hoti no kālapariyāyo ti. 174.

25 Tass attho: anūta ambhākaṃ ito uttaranganāmaṃ nama²⁷ti attha, imas-
miṃ āna araṇṇe rukkhacchiddāni ca puthuvivaraṇā²⁸ti ca bahūni, yadi²⁹ tāni
na pāpamaṃ hoti no kālapariyāyo³⁰ti maraṇaṃ eva no hoti

¹ Bod pesa ² Bodp amaccathānaṃ ³ Bodp pabho- ⁴ Bodp upamaṃ ⁵ Bodp
vica- ⁶ Bodp amaccagatāpa- ⁷ Bodp rājaku- ⁸ Bodp C's -to pi ⁹ C's Be -rtam,
¹⁰ C's Be gacchati, Be gacchatīti ¹¹ Bodp add bodhisattam ¹² Bodp mahasatto,
¹³ C's al- ¹⁴ C's -pe ¹⁵ C's -ta, ¹⁶ C's gacchati ¹⁷ Bodp -pento ¹⁸
C's kumbhākaṃ ¹⁹ C's -vattati, C's -vattam, Be -vattam ²⁰ Bodp omit va ²¹
Bodp -canam ²² C's guru- ²³ C's puthuvivā-, C's puthuvivaraṇam Bodp pathavivā-,
²⁴ Bod yadā.

Tam sutvā Bodhisatto itarā dve gāthā abhāsi:

- a. Yo dandhakāle tarati taraṇīye ca¹ dandhati
sukkhapannam va akkamma² attham bhaṇjati³ attano. 175.
4. Yo dandhakāle dandhati taraṇīye ca¹ tārayi
sasīva rattiṃ vibhajanṃ tass' attho paripūrātīti. 176. 5

Tattha dandhakāle ti tesam tesam kammānānaṃ saṅkam⁴ kattabbakāle. taratīti turito⁵ vegena tāni kammāni karoti. sukkhapannam va 'ti yathā vātātapasukkham⁶ tūlapannam balavā puriso akkamtīvā bhaṇjeyya⁷ tatth' eva⁸ cunnaveccunnam⁹ kareyya¹⁰ evam so attano attham vaddhim¹¹ bhaṇjati¹². dandhatīti¹³ dandhūyati dandhakātābbakammāni¹⁴ dandham eva karoti. tāra- 10
yīti¹⁵ tarati¹⁶ tunitam kūtābbūni kammāni turito va karoti. sasīva rattiṃ vibhajanṃ ti yathā navacando¹⁷ ayaṃ juṇhapakkharattito¹⁸ rattiṃ¹⁹ vibhaja-
janto divase divase paripūrati²⁰ evam tassa puriassa attho paripūrātīti²¹
vuttam hoti

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā tato paṭṭhāya ana- 15
laso jāto.

Satthā imam desanam²² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
gajakumbho²³ alasabhiikkhu²⁴ aho si. paṇḍitāmacco²⁵ pana aham evā-
'ti. Gajakumbhajātakaṃ²⁶.

6. Kesavajātaka.

90

Manussindam jahitvānā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto vissāsa bhōjanam²⁷ ārabha kathesi. Anāthapaṇḍikassa
kira gehe pañcannam bhikkhusatānam nibaddhabhaddham hoti. geham

¹ C^s B^p va ² B^p aggamā. ³ B^p akkama. ⁴ C^s bhajati. ⁵ C^s B^p sarī-, C^s sanī- corr. to sanī-. ⁶ B^p tunitaturito. ⁷ C^s yathā vāta tapam-. B^p yathā vā tathāsukkhā, B^p yathā vā tatha vā sukkham. B^p yathā vā tatha vā sukkha. ⁸ C^s bhajeyya. B^p bhaṇjeyya. ⁹ B^p bhaṇje. ¹⁰ C^s tatthay-. ¹¹ C^s cunnaveccunnam-, B^p omits cunna. ¹² B^p kareyyam. B^p kareyya. ¹³ C^s ava dham-, C^s vaddhi. B^p vuddha. B^p vuddhi. ¹⁴ B^p bhaṇjeti. B^p bhaṇjeti. ¹⁵ C^s dandhe. B^p dandhetiti. ¹⁶ C^s dandham-. B^p dandhakātābbakammāni, B^p dandhakātābbakammāni k. ¹⁷ C^s tarayati. ¹⁸ B^p tunita. ¹⁹ B^p nabham-. ²⁰ B^p omittaritto. ²¹ B^p adds jotiyamano kalamakkharatti. B^p j. kalapakkharattito ratti. B^p jotayamano kalapakkharattito ratti. ²² C^s -pureti. ²³ B^p dhammade-. ²⁴ B^p rajakumbho. ²⁵ B^p alasīya-. B^p alasīya-. ²⁶ B^p -taam-. ²⁷ B^p rāja. B^p rāja- pañcannam. ²⁸ C^s -nam

Atiṭe Bārānasīyam Brahmadatte rajjam kārento
Bodhisatto Kāśnatthe brāhmapakule nibbattu.⁴ Kappa-

[illegible]

kumāro ti 'ssa nāmaṃ ahaṃsu. So vayappatto Takkasilāyaṃ
 sabbasippāni uggaṇḥitvā aparabhāge isipabbajjaṃ pabbaji.
 Tadā Kesavo¹ nāma tāpaso pañcahi tāpasasatehi parivuto ga-
 ṇasatthā hutvā Himavante vasati. Bodhisatto tassa santikaṃ
 gantvā pañcannaṃ antevāsikasatānaṃ jeṭṭhantevāsiko hutvā ⁵
 vihāsi, Kesavatāpasassa² hitajjhāsayo sasneho³. Te añña-
 maññaṃ ativissāsikā⁴ abesuṃ. Aparabhāge Kesavo te tāpase
 ādāya lonambilasevanatthāya⁵ Bārānaṣiṃ patvā rājuyyāne va-
 sitvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pavisitvā rājadvāraṃ
 agamāsi. Rājā isiṇaṇaṃ disvā pakkosāpetvā attano nivesane ¹⁰
 bhojetvā paṭiññaṃ gahetvā uyyāne vasāpesi. Atha vassāratte
 atīte⁷ Kesavo rājānaṃ āpucchi⁸. Rājā „bhante, tumhe ma-
 hallakā, amhe tāva upanissāya va-satha, daharatāpase Hima-
 vantaṃ pesethā“⁹ ti āha. So „sādhū“¹⁰ ti jeṭṭhantevāsina⁹
 saddhiṃ te Himavantaṃ pesetvā sayāṃ ekako¹⁰ va ohīyi. ¹⁵
 Kappo¹¹ Himavantaṃ gantvā tāpasehi saddhiṃ vasi. Kesavo
 Kappena vinā vasanto ukkanthutvā taṃ datthukāmo hutvā
 niddaṃ na labhi, tassa niddaṃ alabhamānassa¹¹ na sammā
 āhāro¹² pariñamaṃ gacchati¹², lohita-pakkhandikā ahoṣi, bālā ve-
 danā vattanti. Rājā pañca vejjakulāni gahetvā tāpasāṃ paṭijaggi, ²⁰
 rogo na¹⁴ vūpasammati. Tāpaso rājānaṃ āha: „mahārāja kiṃ
 mayhaṃ maraṇaṃ icchatha udāhu ārogabhāvaṃ“ ti. „Āroga-
 bhāvaṃ bhante“ ti. „Tena hi maṃ Himavantaṃ pesethā“
 ti. „Sādhū bhante“ ti, rājā Nāradaṃ nāma amaccam¹⁵
 „bhadaṇṭam gahetvā vanacarakeṃ¹⁷ saddhiṃ Himavantaṃ yā- ²⁵
 hīti“ pesesi. Nārado taṃ¹⁷ tattha netvā paccāgamāsi. Ke-
 savassāpi Kappe diṭṭhamatte yeva cetasi-karogo¹⁸ vūpasanto,
 ukkanthikā¹⁹ patippassaddhā. Atha¹⁹ assa Kappo alonena¹⁹

¹ Ck -mo. C* -vo corr. to -vo. ² Bod kesavo tāpaso nam. ³ Bod sneho. ⁴
 Bod ativya vi-. ⁵ Bod add manussapatham gantva. ⁶ Bod anto. ⁷ Bod atik-
 kante. ⁸ Bod -itva. ⁹ Bod -vasikena. ¹⁰ Bod add ti. ¹¹ Bod alabhamānassa.
¹² Bod s. a. na, P'd sabba āhāro na. ¹³ C* parimāṇi, C* parimāṇi corr. to -nam.
¹⁴ Ck neva. ¹⁵ Bod add pakkosāpetva nārada amhakam. ¹⁶ Bod -11-. ¹⁷ Bod
 omitt tam. ¹⁸ Bod cetasi-rogo. ¹⁹ Bod -nakena.

adhūpanena udakena sittapaṇṇena¹ saddhim sāmākanivāra-
yāgum adāsi, tassa taṃ khaṇaṃ nēva lohitapakkhandikā paṭip-
passambhi. Puna rājā Nāradaṃ pesesi: „gaccha Kesavatā-
pasassa pavattiṃ jānāhīti“. So āgantvā² taṃ ārogaṃ disvā
5 „bhante Bārānasirājā pañca vejjakulāni gahetvā paṭijagganto
tunhe āroge kātuṃ nāsakkhi, kathaṃ vo³ Kappo paṭijaggāti“
vatvā paṭhamāni gāthāni āha:

1. Manussindaṃ jabhivāna sabbakāmasamiddhināṃ (Dhp.p.215.)
kathan nu bhagavā Kesī Kappassa ramati assame ti. 177.

10 Tattha manussindān ti manussānaṃ indaṃ Bārānasirājānaṃ, kathan
nu bhagavā Kesīti kena nu kho upāyena⁴ ayaṃ ambhākaṃ bhagavā Kesava-
tāpaso⁵ Kappassa assame ramatīti evaṃ aññena⁶ saddhim sallapanto viya
Kesavaṃ abhiratikarānaṃ⁷ pucchī

Taṃ sutvā Kesavo dutiyaṃ gātham āha:

- 15 2. Sādūni ramaṇīyāni santi rakkhā⁸ manoramā,
subhāsītāni Kappassa Nārada ramayanti man ti. 178.

Tattha santi rakkhā⁹ ti rakkhā, pāliyaṃ¹⁰ ana rakkhā¹¹ t'eva¹² lakkhi-
tam, subhāsītānīti¹³ Kappena kathitāni subhāsītāni ca¹⁴ ramayanti man¹⁵
ti attho

- 20 Evaṃ ca pana vatvā „evaṃ maṃ abhiramāpento Kappo
aloṇaadhūpanaudakasittapaṇṇamissam¹⁶ sāmākanivārayāgum
pāyesī. tāya me sarīravayādhi¹⁷ samito¹⁸ ti¹⁹ nīrogo²⁰ jāto mhiṭi“
āha. Taṃ sutvā Nārado tatiyaṃ gātham āha:

3. Sālīnaṃ odanaṃ bhūñje suciṃ²¹ maṇisūpasecanam,
25 kathaṃ sāmākanivāraṃ²² alonaṃ²³ chādayanti²⁴ tan ti. 179.

¹ Ck sinnāpanaṇṇa. C sinnāpanne corr. to -panṇena. ² Bḍ gantva. ³ Bḍ te. ⁴ Ck kena upāyena. ⁵ Bḍ kesita-. ⁶ Bḍ aññehi. ⁷ C -ramatika- corr. to -ramakā-, Bḍ -ramatika-, Bḍ -ramanaka-. ⁸ Ck Bḍ rakkha. ⁹ Bḍ rakka. ¹⁰ Ck rukkhā. ¹¹ C -li- corr. to -li-. Bḍ -li-. ¹² so all four MSS. ¹³ Bḍ tveva. ¹⁴ Ck subhānīti. ¹⁵ Bḍ omits ca. ¹⁶ Bḍ maṃ ramayanti. Bḍ omits maṃ. ¹⁷ Ck -sinnapanna-. Bḍ alonakam adhūpanam udakasittam-. ¹⁸ Bḍ sarīre byadhi. ¹⁹ Bḍ vūpasamito. ²⁰ Bḍ omitt ti. ²¹ Ck nī-. C niroge, Bḍ aro-. ²² Ck suci corr. to suci, Bḍ suci. ²³ Ck -ā-. ²⁴ Ck alo, C alona-. ²⁵ Ck chā-. Bḍ sada-

Tattha bhuñje ti bhuñji¹ ayam eva vā pāṭho, chādayanti² chādayati³ pīneti toseti, gāthābandhasukhattham pana anunāsiko kato, idaṃ vuttam hoti: so⁴ traṇi sucim maṇṣūpasecanaṃ rājakule rājārahaṃ sālībhattaṃ bhuñji⁴, taṃ⁵ katham idaṃ sāmākanivāram⁶ alonaṃ⁷ pīnesi tosesi. katham te etaṃ ruccatīti

5

Taṃ sutvā Kesavo catutthaṃ gātham āha:

4. Asāduṃ yadi vā sādum appaṃ vā yadi vā bahum
vissattho yattha bhuñjeyya vissāsaparamā rasā ti. 180.

Tattha yadi vā sādum ti yadi vā asāduṃ⁸, vissattho ti nirāsāko vissāsa-patto⁹ hutvā, yattha bhuñjeyyā ti yasmim nīvesane evam bhuñjeyya 10 tattha evaṃ bhuttam yaṃ kiñci bhojanaṃ sādum eva, kasmā: yasmā vissāsa-paramā rasā, vissāso¹⁰ paramo uttamo etesaṃ ti vissāsaparamā rasā ti, vissāsa-rasasadiṣo¹¹ hi¹² raso nāma n' atthi, avissāsikena¹³ dinnam catumadhuram pi vissāsikena dinnam ambilakaṇḍiyan¹⁴ nāgghatīti¹⁵.

Nārado tassa vacanaṃ sutvā rañño santikaṃ gantvā „Ke- 15
savo idaṃ nāma kathesīti“ ācikkhi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi. Nārado Sāriputto, Kesavo Bakabrahmā¹⁷, Kappo¹⁸ aham evā“ ti. Kesavajātakaṃ¹⁹.

7. Ayakūṭajātaka.

20

Sabbāyasaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto lo-
katthacariyaṃ ārabha kathesi. Vatthum Mahākaṇhajātake
āvibhavissati.

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ²⁰ nibbattitvā 25
vayappatto uggaḥitasabbasippo pitu accayena rajje patiṭṭhāya
dhammena rajjaṃ kāresi. Tadā manussā devamaṅgalikā hutvā

¹ *Bid* bhuñjasi. ² *Ck* -ti. *Bi* chāyanti, *Bd* sādīyanti tanti sādāyati ³ *Bd* yo.

⁴ *Bd* bhañjasi. ⁵ *Cs* tam corr to tum, *Bi* tattha. ⁶ *Ck* *Bd* -m-. ⁷ *Bd* -nakam.

⁸ so *Ck*; *Bd* yadi vā sādum, omitting ti yadi vā asādum. ⁹ *Bd* viśāsasampa-

yutto. ¹⁰ *Bd* add pana. ¹¹ *Bd* omit rasa. ¹² *Bd* add añño. ¹³ *Bd* add hi.

¹⁴ *Bd* -kañcikaṃ. ¹⁵ *Bi* na ag-, *Bd* anag-. ¹⁶ *Bd* dhammade-. ¹⁷ *Bd* baka-

mahābrahmā. ¹⁸ *Bd* add pana. ¹⁹ *Bi* adds chathamāṃ, *Bd* chatham. ²⁰

Bd -imhi

bahuajeḷakādayo māretvā devatānaṃ balikammaṃ karonti. Bodhisatto „pāno na hantabbo“ ti bheriṇ carāpesi. Yakkhā balikammaṃ alabhamānā Bodhisattassa kujjhivā Himavante yakkhasamāgamaṃ katvā Bodhisattassa māranatthāya ekaṃ
 5 kakkhalaṃ¹ yakkhaṃ pesesun. So kaṇṇikamattaṃ mahantaṃ ādittaṃ ayakūtaṃ gahetvā „iminā naṃ paharivā māressāmiti“ āgantvā majjhimayāmasamanantare Bodhisattassa sayanamatthake aṭṭhāsi. Tasmīṃ khane Sakkassa āsanaṃ² unhākāraṃ dassesi. So āvajjamāno taṃ³ kāraṇaṃ ñatvā Inda-vajiraṃ
 10 ādāya āgantvā yakkhassa upari aṭṭhāsi. Bodhisatto yakkhaṃ disvā „kiṃ nu kho esa maṃ rakkhamāno ṭhito udāhu māretukāmo“ ti tena saddhiṃ sallapanto⁴ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sabbāyasaṃ kūṭaṃ atippamānaṃ
 paggayha so tiṭṭhati antalikkhe,
 15 rakkhāya me tvaṃ vihito nu 's' ajja
 udāhu me cetayase vadhāyā 'ti. 181.

Tattha vihito nu sajjā ti vihito nu asī ajja

Bodhisatto pana yakkhaṃ eva passati na Sakkam, yakkho Sakkassa bhayena Bodhisattaṃ paharituṃ na sakkoti. So
 20 Bodhisattassa katham sutvā „mahārāja, nāhaṃ tava ārakkhatthāya“ ṭhito, iminā pana jalitena ayakūtena paharivā taṃ māressāmiti āgato 'mhi, Sakkassa bhayena paharituṃ na sakkomīti“ etam atthaṃ dipento dutiyaṃ gātham āha:

2. Dūto 'haṃ rājā idha rakkhasānaṃ,
 25 vadhāya tuyhaṃ pahito 'haṃ asmi,
 Indo ca taṃ rakkhati devarājā,
 ten' uttamaṅgaṃ na hi phālayāmiti'. 182.

Taṃ sutvā Bodhisatto itarā dve gāthā abhāsi:

3. Sace ca' maṃ rakkhati devarājā
 30 devānaṃ indo Maghavā Sujampati

¹ *Bd* add pharussam. ² *Bd* bhavanam. ³ *Bd* imam. ⁴ *Bd* idam. ⁵ *Bd* -pento.
⁶ *Bd* nu ajja. ⁷ *Bd* rakkhanatthāya. ⁸ *Cs* pā-. *Bd* taṃ uttamaṅgaṃ tena phālissāmi. *Bd* tenuttamanga tena phālissāmiti. ⁹ *Cs* va

kāmam piṣācā vinadantu¹ sabbe,
na santase rakkhasiyā pajāya. 183.

4. Kāmam kandantu kumbhaṇḍā sabbe paṃsupiṣācakā,
nālaṃ piṣācā yuddhāya, mahatī sā vihesikā ti. 184.

Tattha rakkhasiyā pajāyā 'ti rakkhasasamkhātāya² pajāya, rakkhasa- 5
sattānaṃ ti attho, kumbhaṇḍā ti kumbhamattarahassaṃgā³ mahodarā yak-
khā, paṃsupiṣācakā ti saṃkārādhānapisācā⁴, nālaṃ ti piṣācā nāma mayā
saddhiṃ yuddhāya na samatthā, mahatī⁵ sā vihesikā ti yam pun' ete yak-
khā sannipatitvā vihesikaṃ⁶ dassenti⁷ mahatī vihesikā⁶ bhāyanākāradassana-
mattam⁸ eva mayhaṃ, na pañāhaṃ⁹ bhāyāmi ti attho. 10

Sakko yakkhaṃ palāpetvā Mahāsattam ovaditvā „mā
bhāyi mahārāja, ito paṭṭhāya tava rakkhāma, mā bhāyitthā¹⁰“
ti¹¹ vatvā sakatṭhānaṃ eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Sakko Anuruddho ahoṣi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā' ti. Aya- 15
kūṭajātakaṃ³.

8. Araññajātaka.

Araññā gāmaṃ āgammā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto thullakumārikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Vatthum
Cullanāradakassapajātake¹⁴ āvibhavissati¹⁵. 20

Atīte pana¹⁶ Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
Takkasilāyaṃ uggahitasabbasippo¹⁷ bhariyāya kālakatāya
puttaṃ gahe tvā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavante vasanto
puttaṃ assamapade ṭhapetvā phalāphalatthāya gacchati. Tadā 25
coresu paccanta gāmaṃ paharitvā karamare¹⁸ gahe tvā gacchan-
tesu ekā kumārikā palāyitvā taṃ assamapadaṃ patvā tāpasa-

¹ C^s B^d piṣācāmina-. C^k piṣācāmina- ² B^d rakkhasi-. ³ C^k kumbhaṇḍamatta-.

⁴ B^d saṃkārādhāne-. ⁵ all four MSS -ti ⁶ B^d vibhe-. ⁷ B^d add sā. ⁸ B^d bhayākāraṇa-.

⁹ B^d nāhaṃ. ¹⁰ C^k mā yattā, C^s mā yantā, B^s mā bhāpa. ¹¹ B^s ta. ¹² B^d dhamma-.

¹³ B^d add sattamaṃ ¹⁴ B^s cūla-, B^d cūla- ¹⁵ B^d add atītaṃ āhāri. ¹⁶ B^d omīti pana. ¹⁷ B^d omīti sabba. ¹⁸ B^d kumārike.

Taṃ sutvā tāpasakumāro „aham tāta imehi guṇehi saman-
nāgataṃ purisaṃ kattha labhissāmi, na gacchāmi, tumhākaṃ
ñeva santike vasissāmi”¹ vatvā nivatti. Ath’ assa pitā kaṣiṇa-
parikammaṃ ācikkhi. Uḇho pi aparihīnajjhānā Brahmalo-
parāyaṇā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
putto ca kumārīkā ca ete yeva ahesuṃ”², tāpaṣo aham evā³”⁴ ti.
Araṇṇajātakaṃ⁴.

9. Sandhibhedajātaka.

N’ eva itthīsu sāmānānaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane 10
viharanto pesuṇṇasikkhāpadaṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi
samaye Satthā „chabbaggiyā bhikkhū pesuṇṇaṃ upa-samharantī”
suttvā te pakkosāpetvā „saccam kira tumhe bhikkhave bhikkhūnaṃ
bhaṇḍana-jātānaṃ kalabha-jātānaṃ vivādam āpannānaṃ”⁵ pesuṇṇaṃ upa-
samharatha, tena anuppannāni c’ eva bhaṇḍanāni uppajjanti uppan- 15
nāni ca⁶ bhiyyobhāvāya samvattantī”⁷ pucchitvā „saccan”⁸ ti vutte
te bhikkhū garahitvā „bhikkhave, pisuṇā”⁹ vācā nāma tikhiṇāsippahā-
rasadisā¹⁰, daḷho pi vissāso tāya khippaṃ bhijjati. taṃ ca pana ga-
hetvā attano mettīm bhindanakajano¹¹ sihausabha-adiso hotīti”¹² vatvā
atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa putto hutvā¹⁰ Takka-silāyaṃ uggahitasip-
pito accayena dhammena rajjaṃ kāresi. Tadā eko gopā-lako
araṇṇe gokulesu gāvo¹¹ paṭijaggitvā āgacchanto ekaṃ gabbhiniṃ
asallakkhetvā pahāya āgato. Tassā ekāya sīhiyā¹² saddhiṃ vissāso 25
uppajji. Tā¹³ ubho pi daḷhamittā hutvā ekato pi caranti¹⁴.
Athāparabhāge gāvī vacchakaṃ sīhī sihapotakaṃ vijāyī. Te
ubho pi janā kulehi āgatamettiyā¹⁵ daḷhamittā hutvā ekato

¹ Bāḍ dhammade- ² Bāḍ add Jitamaha ³ Bāḍ eva sammasambuddho. ⁴ Bāḍ
add athamam. ⁵ Bāḍ vivādāpannanam ⁶ Ck omīti ca ⁷ C^s -nā corr. to -nā,
Bāḍ -na ⁸ Ck -na-, C^s -nā-, Bāḍ nasattipahāra-. ⁹ B² mitti bhindaka-, Bāḍ
mittim bhindanto. ¹⁰ Bāḍ add vāyappatto. ¹¹ Bāḍ gāve. ¹² Ck^s ekā, B² ekāleyo,
Bāḍ ekayeva. ¹³ B² tva, C^s has added ta ¹⁴ Bāḍ vica. ¹⁵ Bāḍ -mittiya

vicaranti. Ath' eko vanacarako tesam vissāsam disvā araṇṇe
 uppajjanakabhaṇḍam ādāya Bārāṇasim¹ gantvā raṇṇo² datvā
 „api te samma kiñci araṇṇe acchariyam dīṭṭhapubban“ ti
 raṇṇā puttḥo „deva, aṇṇam kiñci na passāmi³, ekam pana
 5 sīhaṇ ca usabhaṇ ca aṇṇamaṇṇam vissāsike⁴ ekato carante⁵
 addasan“ ti āha. „Tesam⁷ tatiye uppanne bhayaṁ bhavissati,
 yadā tesam tatiyaṁ passasi atha me ācikkheyyāsīti“. „Sādhū⁸
 devā“ ti. Vanacarake⁹ Bārāṇasim¹⁰ gate eko sigālo sīhaṇ ca
 usabhaṇ ca upatṭhahi. Vanacarako araṇṇam gantvā taṁ disvā
 10 „tatiyassa uppannabhāvaṁ raṇṇo kathessāmīti“ nagaram gato.
 Sigālo pi cintesi: „mayā ṭhapetvā sīhamamsaṁ ca usabha-
 maṁsaṁ ca aṇṇam akhāditaṭṭham nāma n' atthi, ime bhin-
 ditvā imesaṁ maṁsaṁ khādissāmīti“ so „ayaṁ taṁ evaṁ va-
 datīti“ ubho pi te¹¹ aṇṇamaṇṇam bhinditvā nacirass' eva ka-
 15 lahaṁ katvā¹² maranākārappatte¹³ akāsi. Vanacarako pi gantvā
 raṇṇo „tesaṁ deva tatiyo uppanno“ ti āha. „Ko so¹⁴“ ti.
 „Sigālo devā“ ti. Rājā „ubho pi te¹⁵ bhinditvā mārāpessati,
 mayaṁ tesaṁ matakāle sampāpunissāmā“ ti vatvā ratham
 abhiruyha vanacarakadesitena maggena¹⁶ gacchanto tesu aṇṇa-
 20 maṇṇam kalahaṁ katvā jīvitaṭṭhayaṁ pattesu sampāpuni.
 Sigālo¹⁷ tuṭṭhahatṭho¹⁸ ekavāraṁ sīhassa maṁsam khādati
 ekavāraṁ usabhassa¹⁹. Rājā te ubho pi jīvitaṭṭhayaṁ patte²¹
 disvā rathe ṭhito va²¹ sārathinā saddhim sallapanto²² imā
 gāthā abhāsi:

¹ Cks -siyam, Bđ -sī, Bī -si. ² Ck raṇṇe, C⁹ araṇṇe corr. to raṇṇo. B² araṇṇe
³ Cks -mīti. ⁴ Bī visāsi katvā, Bđ visāsike katvā. ⁵ Ck -to. C⁹ vamaranto, Bđ
 vicarante, Bī vanam carante. ⁶ Bđ -sin ⁷ Bđ etc. ⁸ Bđ so sādhū ⁹ Bđ
 add pana ¹⁰ Bī sī, Bđ -siyam. ¹¹ Bđ mitte in the place of pite ¹² Bđ
 kāretvā. ¹³ Cks Bī -na- ¹⁴ Bī eko. Bđ eso ¹⁵ Bđ mitte in the place of pite.
 Bī omits pite ¹⁶ Ck -desitakena-, Bī vanacarikena maggadesitena, Bđ vana-
 carikena maggadesikena, C⁹ vanacarikena maggena corr. to vanacarakadesita-
 maggena ¹⁷ Bđ add pana ¹⁸ Bđ hatha tutho ¹⁹ Bđ add maṁsam khādati.
²⁰ Bđ -yappatte. ²¹ Ck omits va. ²² Bđ -jento.

1. N' eva itthīsu sāmāññaṃ
na pi bhakkhesu sārathi¹,
ath' assa sandhibhedassa
passa yāva sucintitaṃ. 189.
2. Asi tikkho va maṃsamhi² 5
pesuññaṃ parivattati
yatth' ūsabhaṇ ca sīhaṇ ca
bhakkhayaṃti migādhama. 190.
3. Imaṃ so sayanaṃ seti
ya-y-imaṃ³ passasi⁴ sārathi 10
yo vācaṃ sandhibhedassa
pisunassa nibodhati. 191.
4. Te janā sukham edhanti
narā saggagatā-r-iva
ye⁵ vācaṃ sandhibhedassa 15
nāvabodhanti sārathīti. 192.

Tattha n' eva itthīsu 'ti samma sārathi imesaṃ dvinnam janānam n' eva itthīsu⁶ sāmāññaṃ atthi na bhakkhesu pi⁷, aññaṃ eva hi itthiṃ sīho sevati aññaṃ usabho. aññaṃ ca bhakkhaṃ sīho khādati aññaṃ⁸ usabho ti attho, ath' assā 'ti evaṃ kalahakāraṇe avijjamāne pi atha imassa mittasandhibheda- 20 kassa dutthasigālassa ubhinnaṃ maṃsaṃ khādissāmīti cintetvā ime mārentassa, passa yāva taṃ cintitaṃ jātaṃ, sucintitaṃ ti⁹ adhippāyo, yatthā 'ti yasmiṃ pesuññaṃ parivattamāne usabhaṇ ca sīhaṇ ca migādhama sigālā khādanti, taṃ pesuññaṃ maṃsamhi¹⁰ tikkuṃsi¹¹ viya mittabhāvaṃ chindantaṃ eva parivattatīti dīpeti, yayimaṃ¹² pa-sasīti¹³ samma sārathi yaṃ imaṃ passasi 25 imesaṃ dvinnam matasayanaṃ¹⁴ añño pi yo puggalo sandhibhedassa pisunassa pisunavācaṃ nibodhati ganhati so imaṃ sayanaṃ seti evaṃ evaṃ¹⁵ maratīti¹⁶ dasseti, sukham edhanti¹⁷ sukhaṃ vindanti labhanti, narā saggagatārivā ti saggaṃ gatā dibbabhogasamaṃgino narā viya te¹⁷ sukhaṃ vindanti. nāva-

¹ C^k kārati, C^s kārathi corr. to kārati. - C^k -samhi. ² C^k yay iva, B^d yaṃ yimam. ³ B^d passi. ⁴ C^k yo ⁵ so all four MSS. ⁶ C^k omit su pi. ⁷ C^k add ca ⁸ B^d yāva sucintitaṃ jataṃ ti, B^d yāva sucintitaṃ taṃ jātāṃ ti ⁹ Bⁱ maṃsaṃ pi, C^k maṃsamhi. ¹⁰ B^d -na asi ¹¹ B^d yaṃ yimam. ¹² C^k passatīti, B^d passiti. ¹³ Bⁱ -sayam, B^d -sayana. ¹⁴ B^d eva ¹⁵ C^s evamevaṃ maritī corr. to evamevaṃpīti ¹⁶ B^d omit te.

bodhantīti na sārato¹ paccanti², tādisaṃ vata³ vacanam sutvā codetvā
vāretvā⁴ mettīm⁵ abhīnditvā pakatikā va hontīti.

Rājā imā gāthā bhāsītvā sīhassa kesaracammaṇakhadāṭhā⁶
gāhāpetvā nagaram eva gato.

⁵ Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: ..Tadā
rājā⁸ aham eva ahoṣiṇ⁹ ti. Sandhibhedajātakaṃ¹⁰.

10. Devatāpañhajātaka.

Hanti hatthehi pādehīti. Ayaṃ devatāpucchā Ummagga-
jātake āvibhavissati. Devatāpañhajātakaṃ¹¹. Cullakuṇḍala-
¹⁰ vago¹² pañcama. Catukkanipātavaggaṇṇā nīṭṭhitā¹³.

¹ Bī na rato. ² Cks paccanti. ³ Bīl pana. ⁴ Bīl sūretvā. ⁵ Bīl mittim, Bī omits mettīm. ⁶ Bī -dādā, Bīl dādhe. ⁷ Bīl dhamma- ⁸ Bīl bārānasirājā. ⁹ Bīl sammāsambuddho in the place of ahoṣiṇ ¹⁰ C^s Bī -bhedakajū-, Bīl add navamaṇ. ¹¹ Cks omit devatāpañhajātakaṃ, Bīl add dasamaṇ ¹² Bīl cūla-kundāla-. ¹³ C^k omits catukka - - tā, Bīl add pañcavagga parimāṇitaṃ catukkanipātajātakaṃ nīṭṭhitam.

V. PAÑCANIPĀTA.

1. MAṆIKUṆḌALAVAGGA.

1. Maṇikuṇḍalajātaka.

Jīno¹ rathassamaṇikuṇḍalā cā 'ti. Idam Satthā Je-
tavane viharanto Kosalarañño antepure paduṭṭhāmaccaṃ ārabha 5
kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā vitthāritam eva.

Idhāpi Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ² rājā ahoṣi. Duṭṭhā-
macco Kosalarājānaṃ ānetvā Kāsiraṇṇaṃ gāhāpetvā³ bandha-
nāgāre pāpesi⁴. Rājā⁵ jhānaṃ uppādetvā ākāse pallaṃke⁶
nisīdi. Corarañño sarīre dāho uppajji. So Bārāṇasirājānaṃ 10
upasaṃkamitvā paṭhamāṃ gātham aha :

1. Jīno⁷ rathassamaṇikuṇḍalā⁸ ca,

putte ca dāre ca tath' eva jīno⁹,

sabbesu bhogesu asesitesu¹⁰

kasmā na santappasi¹¹ sokakāle ti. 1.

15

Tattha jīno⁹ rathassamaṇikuṇḍalā¹² cā 'ti tam¹³ mahārāja¹⁴
rathaṃ ca asse¹⁵ ca maṇikuṇḍalāni ca jīno. rathe¹⁶ ca maṇikuṇḍale¹⁷ ti pa-
pātho, asesitesu¹⁸ 'ti na asesitesu¹⁹ nisesesū²⁰ ti attho²¹

¹ Ck Bā jīno. B jinno. - Bā -nasī. ² Bā add bārāṇasirājānaṃ bandhāpetvā.

⁴ Bā khīpāpesi ⁵ Bā adds tasmim ⁶ Bā -kena. ⁷ B jinno, Bā jīno. ⁸ Ck
-lī, C⁹ -le ⁹ Bā jinno ¹⁰ Bā -kesu ¹¹ Ck samtha-, C⁹ santhappasi. ¹²
Ck¹³ -le. ¹³ Bā omit tam. ¹⁴ Bā add tvam. ¹⁵ Bā assaṇ ¹⁶ C⁹ jīnojjīnarathe,
B⁹ jinnorathe, Bā jīnojjīnorathe. ¹⁷ Ck¹⁸ -lo, B¹⁹ -le cā. ¹⁸ Bā -kesū. ¹⁹ Bā
mito nasesitesu ²⁰ B²¹ nisesu, Bā niravasesu ²¹ Ck ahadvesu, C⁹ bhavesu
instead of bhogesu²

Taṃ sutvā Bodhisatto imā dve gāthā abhāsi:

2. Pubbe va maccaṃ vijahanti bhogā
macco ca ne¹ pubbataraṃ jahāti,
asassatā bhogino kāmakāmi²,
5 tasmā na socāṃ³ ahaṃ sokakāle. 2.
3. Udeti āpūرات² veti cando,
atthaṃ tapetvāna³ paleti suriyo,
viditā mayā sattuka lokadhammā⁴,
tasmā na socāṃ³ ahaṃ sokakāle ti. 3.
- 10 Tattha pubbeva maccaṃ ti maccaṃ bhogā⁵ pubbe va pathamataraṃ nēva
vijahanti, macco vā te bhoge⁶ pubbataraṃ vijahati, kāmakāmi⁷ corarāj naṃ
ālapati, ambho kāme kāmayaṃnā⁷ kāmakāmi⁸ bhogino nāma loke asassatā,
bhogesu vā⁹ natthesu jīvaṃnā⁹ va abhogino honti, bhogaṃ vā¹⁰ pahūya sayāṃ¹¹
15 nassanti, tasmā ahaṃ mahājanassa sokakāle pi na socāmi³ti attho, viditā mayā
sattuka lokadhammā¹² ti corarājānaṃ ālapanto¹³ ambho sattuka¹⁴ mayā¹⁵
lābho alābho yaso ayaso ti ādayo lokadhammā viditā, yathā¹⁶ eva hi cando udeti
pūرات ca puna ca khīyati yathā vā¹⁶ suriyo andhakāraṃ vidhamanto mahantaṃ
lokapadesaṃ¹⁷ tappetvāna¹⁸ puna sīyaṃ¹⁹ atthaṃ gacchati na dissati evaṃ
evam²⁰ bhogā²⁰ uppajjanti ca vinassanti ca. tattha kum sokena, tasmā na socā-
20 mi³ti attho.

Evam Mahāsatto corarañño dhammaṃ desetvā²¹ idāni tass'
evācāraṃ²² parigaṇhanto:

4. Alaso gihī kāmabhogī nā sādhu, (Cfr. suprap. 105.)
asaññato pabbajito na sādhu,
25 rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 4.
5. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja²³ yaso kitti ca vaḍḍhatīti āha. 5.

¹ B^d dhane. ² C^s -mī C^k attantape-, C^s atthantape-, Bⁱ atam tha-, B^d attham
tha-. ³ B^d atbalodhammo. ⁴ B^d ti pubbeva maccaṃ vā bhogā vā ⁵ B^d dhane
bhoge vā in the place of te bhoge. ⁶ B^d -nā. ⁷ Bⁱ kāmam kamaṃ, B^d ka-
mam kāma. ⁸ B^d ca, Bⁱ omits vā. ⁹ Bⁱ bho ca, B^d bhoge ca. ¹⁰ B^d add vā
¹¹ Bⁱ attaloka-, B^d satthuka- ¹² B^d -pento. ¹³ Bⁱ athappakāra. B^d satthuka ¹⁴
B^d add loke. ¹⁵ B^d omit vā. ¹⁶ B^d -ppa-, C^s -san ¹⁷ B^d kappetvāna.
¹⁸ B^d adds attham paleti ¹⁹ B^d eva. ²⁰ B^d na puna sayam - - desetva wanting
in Bⁱ. ²¹ B^d taññevacoraṃ ²² C^s Bⁱ rājā, B^d rañño.

Imā pana dve gāthā hetthā vitthārītā eva¹.

Bodhisattam² khamāpetvā rajjam paṭicchāpetvā³ attano janapadam eva gato.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kosalarājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana aham evā“ ti. Maṇi-
kuṇḍalajātakam⁵.

2. Sujātajātaka.

Kinnu santaramāno vā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto matapitika kuṭumbikam⁶ ārabba kathesi. So kira pitari mate paridevamāno⁷ carati⁸, sokam vinodetum na sakkoti⁹. Satthā
tassa sotāpatti phalūpanissayam disvā Sāvattiyaṃ piṇḍāya caritvā
pacchāsamanam ādāya¹⁰ geham gantvā paṇḍattasane ni-inno tam vanditvā
nisinnam¹¹ „kim upāśaka soca-sīti“¹² vatvā „āma bhante“ ti
vutte „āvuṃ porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānam katham sutvā pitari kālaka-
te na socim-ū“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭumbikagehe nibbatti. Sujātakumāro¹³ ti
ssa nāmam karimsu. Tassa vayappattassa pitāmaho kalam akāsi. Ath' assa pitā pitu kālakiriyato¹⁴ paṭṭhāya sokasamappito
ālāhanato¹⁵ atṭhīni āhariṭvā attano ārāme mattika-
thūpaṃ katvā tāni tattha nidahitvā gatagatavelāya¹⁶ thūpaṃ
pupphehi pūjetvā āvajjanto¹⁷ paridevati, n' eva¹⁸ nahāyati¹⁹ na vilimpati na bluñjati na kammante vicāreti. Tam disvā
Bodhisatto „pitā me ayyakassa matakālato paṭṭhāya sokābhībhūto
carati, ṭhapetvā kho²⁰ pana mam aṇño etaṃ saṇṇāpetum na
sakkoti, ekena nam²¹ upāyena nissokam karissāmīti“ bahina-

¹ Ck -tāmeva, Cs Bt -tameva. Bt -ta yeva. ² Bt corarāja bo-. ³ Bt -cehādetvā. ⁴ Bt dhammade-. ⁵ Bt add pathamaṃ. ⁶ Cfr The Dasaratha-Jātaka p. 30; J. H. Thiessen's Die Legende von Kisagotamī p. 42. ⁷ Bt -pittikaṇiku-. ⁸ Cs -ne. ⁹ Bt vicarati. ¹⁰ Bt asakkontena, Bt asakkoti in the place of na s. ¹¹ Bt add tassa. ¹² Cs panattasane sanmsinnam, omitting nisinnam tam vanditvā. ¹³ Cs socatīti. ¹⁴ Ck -to-? ¹⁵ Bt kālakatato. ¹⁶ Cs ālā-. ¹⁷ Bt gatā-. ¹⁸ Cs āvijjhanto. ¹⁹ Bt na. ²⁰ Bt nhā-. ²¹ Bt omīti kho. ²² Cs tam, Bt omīti nam.

gare¹ ekaṃ matagoṇaṃ disvā tiṇaṃ ca pānīyaṃ ca āharitvā tassa purato katvā², khāda khāda, piva pivā³ 'ti vadati³. Āgatā-gatā naṃ⁴ disvā⁵ „samma Sujāta, kiṃ ummattako si, matagoṇassa tiṇodakaṃ desīti⁶“ vadanti. So kiñci na⁷ paṭivadati.
 5 Ath' assa pitu santikaṃ gantvā „putto te ummattako jāto, matagoṇassa tiṇodakaṃ detīti⁸“ āhaṃsu. Taṃ sutvā kuṭumbikassa pitusoko apagato puttasoko paṭiṭṭhito. So vegena gantvā⁹ „nanu tvaṃ tātā Sujāta paṇḍito⁹, kiṃkāraṇā matagoṇassa tiṇodakaṃ desīti¹⁰“ vatvā dve gāthā abhāsi:

- 10 1. Kim nu santaramāno va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
 khāda khādā 'ti lapasi¹⁰ gatasattaṃ¹¹ jaraggavaṃ. 6.
 2. Na hi annena pānena mato gono samuṭṭhahe,
 taṃ¹² ca tucchāṃ vilapasi yathā taṃ dummatī tathā ti. 7.

Tattha santaramāno vā 'ti turito viya hutvā, lāyitvā ti lunitvā¹³.
 15 lapasiṃ vippalapasi, gatasattaṃ¹⁴ jaraggavaṃ ti gatajīvitam jinnaṃ¹⁵ gonam, yathā taṃ ettha taṃ ti nipātamattam, yathā dummatī appaṇḍo vijalapeyya¹⁶ tathā tvaṃ tucchāṃ abhūtaṃ¹⁷ vippalapasiṃ¹⁸

Tato Bodhisatto dve gāthā abhāsi:

3. Tath' eva tiṭṭhati sīsaṃ hatthapādā ca vāladhi,
 20 sotā tath' eva tiṭṭhanti¹⁹, maññe goṇo samuṭṭhahe. 8.
 4. N' ev' ayyakassa sīsaṃ vā²⁰ hatthapādā ca²¹ dissare,
 rudāṃ mattikathūpasmini²² nanu tvaṃ ñeva dummatīti. 9.

Tattha tathēvā 'ti yatha pubbe thitā tath' eva tiṭṭhati, maññe ti etesaṃ sīsādīnaṃ tath' eva thitatta ayaṃ gono samuṭṭhaheyyo 'ti maññāmi, nevayyakassā²³ ti ayyakassa pana sīsaṃ vā²⁴ hatthapādā vā²⁵ na dissanti, tiṭṭhapadā vā na dissare ti pi pātho. nanu tvaṃ ñeva dummatīti ahaṃ tava sīsādīnaṃ passantō evaṃ karoṃ tvaṃ pana na kiñci passasi. phūpitatthānato arthiṃ āharitvā thupam²⁶ katva paridevasi. iti mām paṇeca satgūḇena sahaṣṣagūḇena²⁷ tvaṃ eva²⁸ dummatīti, bhijjavadhinmā tātā saṃ khīṇa bhijjanti²⁹, tathā ka
 30 paridevaṃ ti.

¹ Bā bahigame. ² Bā thapetva. ³ Bā khādāhi pivahiti aha. ⁴ Ck tam. ⁵ Bā adds kasmā. ⁶ Bā detīti. ⁷ Bā na kiñci. ⁸ Bā -tagantvā. ⁹ Bā adds ti. ¹⁰ Bā khadavilapati, Bā khādātivilapati. ¹¹ Ck -sattam, C -sattam corr to sattam, Bā -santam. ¹² Bā tvaṃ. ¹³ Ck lu-, Bā luñci-. ¹⁴ Bā -santam. ¹⁵ Bā jinno, Bā jinna. ¹⁶ Bā vilapeyya. ¹⁷ Bā omitt abhūtam. ¹⁸ Bā vilapa. ¹⁹ Bā tiṭṭhanti. ²⁰ Bā ca. ²¹ Bā na. ²² Bā -kā-, ²³ Bā mattikathū-. ²⁴ Ck omitt sahaṣṣa-, Bā adds nu. Bā nanu. ²⁵ Bā tvaṃ ñeva. ²⁶ Bā bhijjanti.

Taṃ sutvā Bodhitassa pitā „mama putto paṇḍito, idha-lokaparalokakiccaṃ¹ jānāti, mama saññāpanatthāya etaṃ kammaṃ akāsīti“ cintetvā „tāta Sujāta paṇḍita, ‘sabbe saṃkhārā aniccā’ ti me ñātaṃ², ito paṭṭhāya na socissāmi³, pitusokaharaṇaputtena⁴ nāma tādīsena bhavitaḥḥan⁵“ ti vatvā 5
puttassa thutiṃ karonti⁶.

5. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ⁷ ghatasittaṃ⁸ va pāvakaṃ⁹
vārīṇā viya¹⁰ osiñcam¹¹ sabbaṃ nibbāpaye¹² daraṃ. 10.

6. Abbahi¹³ vata me sallaṃ yaṃ āsi¹⁴ hadayanissitaṃ
yo me sokaparetassa pitusokaṃ apānudi. 11. 10

7. So ‘haṃ¹⁵ abbūḥhasallo¹⁶ smi vītasoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇava. 12. (Cfr. Dhp. 96.)

8. Evaṃ karonti sappaññā ye honti anukampakā¹⁷,
vinivattayanti¹⁸ sokambhā Sujāto pitaraṃ yathā ti. 13.

Tattha nibbāpaye ti nibbāpayi, daraṃ ti sokadaratham¹⁹ Sujāto pi- 15
taraṃ yathā ti yathā maṃ na putto Sujāto maṃ pitaraṃ samānam attano sappaññātāya sokambhā vinivattayī evaṃ²⁰ aññe pi sappaññā sokambhā vinivattayanti²¹.

Satthā imaṃ deṣanam²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattipphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā Sujāto ahaṃ evā“ ti. Sujātajātakaṃ²³. 20

3. Dhonaśākhajātaka.

Nayidam niccaṃ bhavitaḥḥan ti. Idam Satthā Bhaggesu
Suṃsumāragiriṃ nissāya Bhesakalāvane viharanto Bodhirāja-
kumāraṃ ārabha kathesi. Bodhirājakumāro nāma Udenassa²⁴ putto
tasmiṃ kālā Suṃsumāragire²⁵ vasanto ekam pariyoḍātasippam vad- 25
ḍhakim pakkoḍpetvā aññarājūhi²⁶ asadā-am katvā Kokanadam²⁷ nāma

¹ *Bd* -loke kiccaṃ ² *Bd* saññatā ³ *Bd* add ti ⁴ *Ck* -kamha- ⁵ *Bd* add
āha ⁶ *B* saṃ- ⁷ *Bd* ghatā- ⁸ *Bd* pāpakam ⁹ *B* vata. ¹⁰ *Bd* -ci ¹¹ *Ck* -yo.
¹² *B* appulhi? *Bd* abbulham? ¹³ *Ck* sammasi. *B* yamādisi ¹⁴ *Bd* svahaṃ ¹⁵
Ck abbulha- ¹⁶ *Ck* abbulha- corr to abbulha- ¹⁷ *B* appulham? *Bd* abbulha- ¹⁸ *Bd*
-kammakā ¹⁹ *Bd* -vattanti ²⁰ *Bd* sokam ²¹ *Ck* add tam ²² *Bd* add
attho ²³ *Bd* dhammade- ²⁴ *Bd* add dutiyam. ²⁵ *Bd* add rañño ²⁶
Bd -giri ²⁷ *Bd* aññeḥu ra- ²⁸ *et* Dhp. p. 323 *Bd* -nudam

pāsādaṃ kārāpesi kāretvā ca pana ..aṃ vaddhaki aññassāpi¹ rañño
 evarūpaṃ pāsādaṃ kāreyyā“ ‘ti maccharāyanto tassa akkhīni up-
 pātesi². Tena tassa³ akkhīni uppāṭitabhāvo⁴ bhikkhusaṃgho pākaṭo
 jāto. Tasmā dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Bo-
 5 dhirājakumāro⁵ tathārūpassa vaḍḍhakino akkhīni uppāṭāpesi⁶, aho
 kakkhalo pharuso sāhasiko“ ti. Satthā āgantvā ..kāya nu ‘ttha
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā ..imāya nāmā“
 ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa kakkhalo pharuso
 sāhasiko va, na kevaṇ ca idān’ eva pubbe p’ esa khattiya-sahassānaṃ⁷
 10 akkhīni uppāṭāpetvā⁸ māretvā tesāṃ maṃsena balikkammaṃ kāresitī“
 vatvā atitaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Takkasilāyaṃ disāpāmoḁkko ācariyo ahoṣi,
 Jambudīpatale khattiyamāṇavā ca⁹ brāhmanamāṇavā ca tass’
 15 eva santike sippaṃ uggaṇhīṃsu. Bārāṇasirañño pi putto Brah-
 madattakumāro nāma tassa santike tayo vede uggaṇhi. So
 pana pakatiyā¹⁰ kakkhalo pharuso sāhasiko¹¹. Mahāsatto¹² añ-
 gavijjāvasena¹³ tassa kakkhalapharusasāhasikabhāvaṃ ñatvā
 „tāta tvaṃ kakkhalo pharuso sāhasiko, pharusena nāma¹⁴ lad-
 20 dhaṃ issariyaṃ aciraṭṭhitikaṃ hoti, so issariye vigate¹⁵ bhinna-
 nāvo viya samudde patiṭṭhaṃ na labhati, tasmā mā evarūpo
 ahoṣitī“ taṃ ovaḍanto¹⁶ dve gāthā abhāsi:

1. Na-y-idaṃ niccaṃ bhavitaṃ Brahmadaṭṭa
 khemaṃ subhikkhaṃ suhatā va kāye¹⁷,
 25 atthaccaye¹⁸ mā hu¹⁹ sammūlho
 bhinnaphalo²⁰ sāgarassova majjhe. 14.
2. Yāni karoti puriso tāni attani passati (Cfr. supra vol. II p. 202.)
 kalyāṇakāri²¹ kalyāṇaṃ pāpakāri ca²² pāpakam,
 yādisaṃ vapate²³ bījāṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 15.

¹ C^s aññamaññassāpi ² B^u uppāṭāpeti, B^d uppāṭāpesi ³ B^d tenassa. ⁴ B^d up-
 āṭita-. ⁵ B^d add kira ⁶ B^d -tā-. ⁷ C^s -ssam, B^d -ssāmi ⁸ B^d omits ca
⁹ B^d add pi. ¹⁰ B^d add ahoṣi ¹¹ B^d bodhisatto ¹² B^d -bhijjā- ¹³ B^d pana.
¹⁴ B^d vinathe. ¹⁵ B^d ovaḍanto. ¹⁶ B^u sukhatava-, B^d sukhabhāva-. ¹⁷ C^s
 atthaccayo, C^s accantaye. B^d atthañcaye. B^u attapaccaye ¹⁸ B^d ma ahu. ¹⁹ C^s
 bhinnaphalavo, C^s -phalavo cori to -phavo ²⁰ B^u -rī ²¹ C^s va? ²² B^d vapate,

Tattha suhatāvaka¹ ti tāta Brahmadatta yad etam khemaṃ vā subhikkhaṃ vā yā vā² esā sukhita³ kāye idam sabbam imesam sattānaṃ niccam sabbakālam eva na bhavati, idam pana aniccaṃ hutvā abhavadhammaṃ, atthaccaye⁴ ti so⁵ tvaṃ aniccatāvasena⁶ issariye vīgate attano atthassa accayena yathā nāma bhinnaplavo⁷ bhinnanāvo manusso sāgaramajjhe patitthaṃ alabhanto sammūlho hoti⁸ evaṃ mā ahu sammūlho⁹, tūni attani¹⁰ passatīti tesam kammānaṃ phalam vīdanto tūni attani passatī¹¹ nāma.

So ācariyaṃ vanditvā Bārāṇasīṃ gantvā pitu sippaṃ dassetvā oparajje¹² patitthāya pitu accayena rajjaṃ pāpuṇi. Tassa Piṅgiyo¹³ nāma purohito ahosi kakkhaḷo¹⁴ pharuso¹⁵. So yasa-lobhena¹⁶ cintesi: „yan nūnāhaṃ iminā raññā¹⁷ sakala-Jambudīpe sabbarājāno¹⁸ gāhāpeyyaṃ¹⁹, evaṃ esa ekarājā bhaṇṇasati aham pi ekapurohito²⁰“ ti so²¹ rājānaṃ attano kathaṃ gaṇhāpesi²². Rājā mahatiyā senāya²³ nikkhamitvā ekassa rañño nagaraṃ rundhitvā taṃ rājānaṃ gaṇhi. Eten’ eva upāyena²⁴ sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇetvā rājasahassaparivuto „Takkasilāya²⁵ rajjaṃ gaṇessāmīti²⁶“ agamāsi. Bodhisatto nagaraṃ paṭisaṃkharitvā²⁷ parehi appadhamasiyaṃ²⁸ akāsi. Bārāṇasirājāpi Gaṅgādīpe²⁹ mahato nigrodharukkhaṃ mūle sāṇiṃ parikkhipāpetvā upari vitānaṃ kāretvā³⁰ sayanaṃ pañ-
 ñāpetvā nivāsaṃ gaṇhi. So Jambudīpatale saḥassaṃ³¹ rājāno gaṇetvā yujjhamāno³² pi Takkasilāṃ³³ gaṇetuṃ asakkonto purohitaṃ pucchī: „ācariya, mayaṃ ettakehi rājūhi saddhiṃ āgamtva³⁴ Takkasilāṃ³⁵ gaṇetuṃ na sakkoma, kiṃ nu kho kātāban³⁶“ ti. „Mahārāja rājasahassānaṃ³⁷ akkhīni uppāṭetvā³⁸ kuc-

¹ B¹ sukhātāpa-, B² sukhabhāva- ² C¹ s¹ va, B² omīti vā ³ C¹ s¹ sukhitā, B² sukhatā.

⁴ C¹ atthaccaye corr. to atthaccaye, B¹ atthacca-, B² atthāccā-, ⁵ B¹ yo ⁶ B¹ -tādivasena. ⁷ C¹ s¹ -ppalavo, B² bhinna napallavā, B¹ omits bhinnaplavo ⁸ B¹ ahosi. ⁹ C¹ asam- ¹⁰ C¹ s¹ attāni. ¹¹ B¹ sampas-, ¹² B¹ upa-, ¹³ B¹ piṅgalo. ¹⁴ C¹ B¹ -lo. ¹⁵ B¹ add sāhasiko ¹⁶ C¹ B¹ -lā- ¹⁷ C¹ B¹ rañño, B² upāyena. ¹⁸ B¹ sabbe- ¹⁹ C¹ s¹ -yyum, B² add ti ²⁰ B¹ add bhavissāmi

²¹ B¹ adds ta, B² tam ²² B¹ gaṇāpesi. ²³ B¹ add nagarā ²⁴ B¹ etenupā-.

²⁵ B¹ -yaṃ. ²⁶ B¹ gaṇhissāmīti ²⁷ C¹ s¹ -samaritvā ²⁸ B¹ apa-, B² asamamvasiyaṃ. ²⁹ B¹ gaṅgādīpe ³⁰ B¹ kārapetvā ³¹ B¹ -ssa ³² B¹ kujjhamāno. ³³ C¹ B¹ -lāyaṃ ³⁴ B¹ add pi ³⁵ B¹ -lāyam ³⁶ C¹ s¹ -ssaṃ, B² saḥassarājānaṃ, B² saḥassarājūnaṃ ³⁷ B¹ uppāṭetvā, and add māretvā

chiñ¹ phāletvā² pañcamadhuramañsam ādāya imasmiñ ni-
 grodhe nibbattadevatāya³ balikammañ katvā antavaṭṭhi ruk-
 khañ parikkhipitvā lohitapañcañgulikāni karoma, evaṃ no
 khippam eva jayo bhavissatīti⁴. Rājā „sādhū“ ti paṭissutvā⁴
 5 antosāṇiyam mahābale malle ṭhapetvā ekamekañ rājānañ
 pakkosāpetvā nippīlanen⁵ eva visaññikāretvā akkhini uppāte-
 tvā māretvā mañsam ādāya kaḷebārāni⁶ Gaṅgāya⁶ pavāhetvā
 vuttappakārañ balikammañ kāretvā⁷ halibheriñ ākoṭāpetvā
 yujjhāya⁸ gato. Ath⁹ assa aṭṭalakato eko yakkho āgantvā
 10 dakkhiṇaṃ akkhiṃ⁹ uppāṭetvā agamāsi¹⁰. Mahatī vedanā up-
 pajji. So vedanāmatto¹¹ āgantvā nigrodharukkhamūle pañ-
 ñattasayane¹² uttānako nipajji¹³. Tasmiñ khaṇe eko giṃho
 ekañ tikhiṇakoṭiñ¹⁴ aṭṭhiñ gahetvā tassa¹⁵ rukkhagge nisinno
 mañsam khādītva¹⁶ aṭṭhiñ vissajjesi, aṭṭhikoṭi¹⁷ āgantvā
 15 rañño vāmaṃkhiṃhi ayaṣūlañ vipatitvā¹⁸ akkhiṃ¹⁹ bhindi.
 Tasmiñ khaṇe Bodhisattassa vacanañ sallakkhesi, so „amhākañ
 ācariyo ‘ime sattā bijānurūpañ phalañ viya kammānurūpañ
 vipākañ anubhontīti’ kathento idaṃ disvā kathesi, maññe“ ti
 vatvā vippalapanto²⁰ dve gāthā abhāsi:

20 3. Idaṃ tad ācariyavaco

Pārāsariyo yad²¹ abravī: (Cfr. supra vol. II. p. 202.)

maṃsu²² tvañ²³ akara²⁴ pāpañ

yañ²⁵ tañ²⁶ pacchā katañ²⁷ tape. 16.

4. Ayam eva so Piṇḍiya²⁸ dhonaśākho²⁹

25 yañhiñ ghātayim khattiyānañ sahaṃsañ

alaṃkate candanasāralitte³⁰,

tam eva dukkhañ paccāgatañ³¹ mamā³² ti. 17.

¹ B¹ kuechi, C¹ kuechiyam ² B¹ fāl-, B² bāl- ³ B² adhiyatta ⁴ B² -su-
 nītva ⁵ B² -va- ⁶ B² -yañ, ⁷ B² karonto, ⁸ B² yuddhāya, ⁹ B² -nak-
 khini, ¹⁰ B² add athassa ¹¹ B¹ -nappatto, B² -nāppatto ¹² B² -ttāsane
¹³ C¹ B² nippa-, B¹ nippji ¹⁴ B² -tikam ¹⁵ B² omī tassa ¹⁶ B² -detvā
¹⁷ C¹ -tim ¹⁸ B² ayaṣulehi viya patitvā ¹⁹ C¹ akkhi, B² akkhini ²⁰ B²
 vilapento. ²¹ B² potānariyo yañ ²² B² masu, B² massu, ²³ C¹ -tā, C¹ tā
 corr. to tañ. ²⁴ B² -rī ²⁵ C¹ yañ. ²⁶ B² tvañ ²⁷ C¹ katan ²⁸ B² pītiyo,
 B² pibhiyo ²⁹ C¹ dona-, B² vena- ³⁰ B² -saranulitte, ³¹ B² paccākatam,
 B² paccāgatañ. ³² B² māmā

Tattha idam tadācariyavaco ti tam idam¹ tassa² ācariyassa vacanam,
 Pārāsariyo³ ti tam gottena kitteti, pacchā katan ti yaṃ pāpam tayā ka-
 tam pacchā tam⁴ tāpeyya⁵ kilameyya tam mā karīti ovādam adāsi, ahaṃ paṇ-
 assa vacanam na karin ti, ayamevā⁶ ti nigrodharukkhaṃ dassento vilapati.
 dhonasākho⁶ ti patthatasākho. yaṃ ghātayin ti yaṃhi rukkhe khattiya-
 sahasaṃ māresin, alam kate candanasāralitte⁷ ti rājālamkārehi alam kate
 candanasāralitte⁸ te⁹ khattiye sattāham¹⁰ ghātesin, ayam eva so rukkho, idāni
 mayhaṃ kiñci parittānaṃ kātuṃ na sakkotīti dīpeti, tameva dukkhaṃ ti
 yaṃ¹¹ maya paresaṃ¹² akkhiuppātanadukkhaṃ¹³ katam idāni me tadeva pati-
 āgataṃ, idāni no¹⁴ ācariyassa vacanam matthakuṃ pattaṃ ti paridevati. 10

So evaṃ paridevamāno aggamahesiṃ anussaritvā

5. Sāmā ca¹⁵ kho candanalittagattī¹⁶

laṭṭhiva sobhañjanakassa uggaṭā,

adisvā¹⁷ kālam karissāmi Ubbariṃ,

tam¹⁸ me tato¹⁹ dukkhatarāṃ bhavissatīti 18.

15

gātham āha.

Tass' attho: mama bhariyā suvannasāmā Ubbarī, yathā nāma siggurukkhaṃ
 ujū²⁰ uggaṭā sākhā mandamāluteritā²¹ kampamānā sobhati evaṃ itthivilāsam
 kurumānā sobhati, tam ahaṃ idāni akkhinam²² bhinnattā Ubbariṃ adisvā va kālam
 karissāmiti, tam me tassā²³ adassanaṃ ito maraṇadukkhaṃ pi dukkhatarāṃ 20
 bhavissatīti.

So evaṃ vippalapanto yeva maritvā niraye nibbatti, na
 naṃ issariyaluddho²⁴ purohito parittānaṃ kātuṃ sakkhi, na²⁵
 attano issariyaṃ laddho²⁶, tasmim matamatte yeva balakāyo
 bhijjitvā palāyi. 25

Satthā imam desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 corarājā²⁸ Bodhirājakumāro ahoṣi. Piṅgiyo²⁹ Devadatto, diṣāpāmoḃkko
 ācariyo³⁰ ahaṃ evā³¹ ti. Dhonasākhajātakaṃ³² .

¹ B^d idam tam ² B^d omit tassa ³ B^e parānācari, B^d paracariyo ⁴ B^d tam
 pacchā. ⁵ B^d tap- ⁶ C^k yo-, B^d venasakho ⁷ B^e -sārānūlitte ⁸ B^d lohita-
 danasārānūlitte ⁹ B^d omit te ¹⁰ C^k sattā- cor. to satthā-, B^e sathā-, B^d yathā-
¹¹ C^k yaṃ. ¹² B^d parassa. ¹³ B^d akkhini up-. ¹⁴ B^d so ¹⁵ B^d va, B^e
 omits ca. ¹⁶ B^d -gattā ¹⁷ C^k add va. ¹⁸ C^k tam ¹⁹ B^d ito ²⁰ C^k ujum
²¹ B^d -lu-, ²² C^k akkhim, B^e akkhinam, B^d akkhinam. ²³ B^d tamevatassā.
²⁴ C^k -luddho, B^e -yanipaluddho, B^d -ya aluddho. ²⁵ B^d add tam. ²⁶ C^k issa-
 rinado, B^e omits laddho ²⁷ B^d dhammade- ²⁸ B^d baranasirijā ²⁹ B^d pin-
 galo. ³⁰ B^d add pana. ³¹ B^e venasarājā-, B^d venasajā-, both add tatiyam.

4. Uragajātaḥa.

Urago va tacam jinaam ti. Idam Satthā Jetavane viharanto mataputtakakuṭumbikaṃ¹ ārabha kathesi. Vatthum² Matabhariyamatapitika vatthusadisam eva. Idhāpi Satthā tath' eva
 5 tassa nivesanaṃ gantvā taṃ āgantvā vanditvā nisinnaṃ „kim³ āvuso socasīti“ pucchitvā „āma bhante puttassa⁴ matakā lato paṭṭhāya socāmiti“ vutte „āvuso bhijjanadhammaṃ⁵ nāma bhijjati, nassana-
 dhammaṃ⁶ nassati, taṃ ca kho⁷ na ekass' eva⁸ nāpi ekasmiṃ yeva⁹ gāme⁹, aparimāṇesu pana cakkavālesu tīsu bhavesu amaraṇadhammo
 10 nāma n' atthi, tabbhāven' eva ṭhātum samatto ekasamkhāro pi n' atthi. sabbe sattā maraṇadhammā, samkhārā bhijjanadhammā, porāṇa-
 kapaṇḍitāpi putte mate¹⁰ 'nassana dhammaṃ paṭṭhan' ti na socimsū¹¹ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhāri:

Atite Bārānasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto Bārānasiyā¹¹ dvāragāmake brāhmaṇakule nib-
 battitvā kuṭumbam saṇṭhapetvā kasikammena jīvikaṃ kap-
 pesi. Tassa putto ca dhītā cā ti dve dārakā ahesuṃ. So
 puttassa vayappattassa samānakulato kumārikaṃ ānesi¹². Iti
 te dāsiyā saddhiṃ cha janā ahesuṃ: Bodhisatto bhariyā putto
 20 dhītā suṇisā¹³ dāsīti. Te samaggā sammodamānā piyasamvāsā
 ahesuṃ. Bodhisatto sesānaṃ pañcannaṃ evaṃ¹⁴ ovādaṃ deti:
 „Tumhe yathā laddhaniyāmena¹⁵ dānaṃ detha sīlaṃ rakkhatha
 uposathakammaṃ karotha, maraṇasatiṃ¹⁶ bhāvētha tumhākaṃ
 maraṇabhāvaṃ sallakkhetha, imesaṃ hi sattānaṃ maraṇaṃ
 25 dhuvam jīvitam addhuvam¹⁷, sabbe samkhārā aniccā va¹⁸ kha-
 yadhammino va, rattiṃ divā ca¹⁹ appamattā hothā²⁰ 'ti. Te
 „sādhū“ 'ti ovādaṃ sampaṭicchitvā appamattā maraṇasatiṃ¹⁶
 bhāventi. Ath' ekadivasam Bodhisatto puttena saddhiṃ khet-

¹ *Be* -puttamku-, *Bd* -puttakamku- - *Be* add *pena*. ² *Be* *kim* *nu* *kho* ³ *Be* add *me* ⁴ *Be* -mmo. ⁵ *Be* add *pana* ⁶ *Be* *ekasmiṃ* *yeva* *kule* ⁷ *Be* *ekasmiṃ* *yeva* ⁸ *Be* *ekasmiṃ* *yeva* ⁹ *Be* add *atha* *kho* ¹⁰ *Be* add *marāṇadhammaṃ* ¹¹ *Ck* -yaṃ
¹² *Be* āharitva adasi n. the place of ānesi. ¹³ *Ck* *Be* *suṇisā* ¹⁴ *Ck* -nnaṃ
 eva, *Ck* -nnaṃ *yeva*. ¹⁵ *Be* -neva. <sup>16 *Be* -manussam. ¹⁷ *Be* *addhuvam*. ¹⁸
Be *om* *va*. ¹⁹ *Ck* *rattimdivā* *ca*, *Be* *rattim* *divā*, *Be* *rattim* *divā* *ca*</sup>

taṃ gantvā kasati¹. Putto kacavaraṃ saṃkaḍḍhitvā jhāpesi. Tassāvidūre ekasmiṃ vammīke āsīvisso atthi. Dhūmo tassa akkhīni pahari. So kuddho nikkhamitvā „imaṃ nissāyā“² 'ti³ catasso dāṭhāpi⁴ nimujjāpento⁵ taṃ ḍasi. So maritvā va⁶ pati⁷. Bodhisatto maritvā va⁶ patitaṃ⁸ disvā goṇe ṭhapetvā 5 āgantvā tassa matabhāvaṃ nātvā taṃ ukkhipitvā ekasmiṃ rukkhamūle nipajjāpetvā pārūpitvā⁹ n' eva rodi na paridevi, „bhijjanadhammaṃ pana bhijjati¹⁰, maraṇadhammaṃ mataṃ, sabbe saṃkhārā aniccā maraṇanipphattikā“ ti aniccabhāvaṃ eva sallakkhetvā kasi. So¹¹ khettaṃsaṃpāna gacchantāṃ ekaṃ 10 paṭivissakaṃ purisaṃ disvā „tāta gehaṃ gacchasi“¹² pucchitvā „āmā“ 'ti vutte „tena hi amhākaṃ pi gharaṃ gantvā brāhmaṇiṃ vadēyyāsi: 'ajja kira pubbe viya dvinnāṃ¹³ anāharitvā ekass' evāhāraṃ¹⁴ āneyyātha¹⁵, pubbe pi¹⁶ ekikā va dāsī āhāraṃ āharati, ajja pana cattāro pi janā suddhavatthanivatthā 15 gandhapupphahatthā āgaccheyyātha“ 'ti. So „sādhū“ 'ti gantvā brāhmaṇiṃ tath' eva kathesi. „Kena¹⁷ tāta idaṃ¹⁸ sāsanaṃ dinnā“ ti. „Brāhmaṇena ayye“ 'ti. Sā „putto me mato“ ti aññāsi. Kampanamattam pi 'ssā nāhosi¹⁹. Evaṃ subhāvitacittā suddhavatthanivatthā pana²⁰ gandhapuppha- 20 hatthā²¹ āhāraṃ gāhāpetvā²² sesehi saddhiṃ khettaṃ agamāsi. Ekassa pi²³ roditaṃ vā paridevitaṃ vā nāhosi. Bodhisatto puttassa nipannacchāyāyam eva nisīditvā²⁴ bhuñji. Bhuttāvasāne sabbe pi dārūni²⁵ uddharitvā taṃ citakaṃ āropetvā gandhapupphehi pūjetvā jhāpesuṃ. Kassaci ekabindum pi as- 25 suṃ nāhosi. Sabbe bhāvitamarāṇasatino²⁶. Tesāṃ silatejēna Sakkassāsanaṃ²⁷ uphākāraṃ dassesi. So „ko nu kho maṃ

¹ *Bd* kassati. ² *Bd* -ti. ³ *Bd* nissāya mayham bhayan ti. ⁴ *Bd* omīti pi.

⁵ *Bd* nimujjāpetvā. ⁶ *Bd* parivattitva and omīti va. ⁷ *Bd* patito. ⁸ *Bd* tam patitam. ⁹ *Bd* parūpitvā. ¹⁰ *Bd* bhinnam. ¹¹ *Ek* ko. ¹² *Bd* add bhattam.

¹³ *Bd* ekasseva āh-. ¹⁴ *Bd* hareyyatha. *Bd* hā-. ¹⁵ *Bd* va. ¹⁶ *Bd* add te.

¹⁷ *Bd* imam. ¹⁸ *Bd* nāhoti. ¹⁹ *Bd* omīti pana. ²⁰ *Bd* add dāsī pana.

²¹ *Bd* āharāpetvā, *Bd* āharitvā. ²² *Bd* etassapi. ²³ *Bd* add bhattam. ²⁴ *Ek* *Bd*

dārūni. *Bd* darūni. ²⁵ *Bd* subha-. ²⁶ *Bd* sakkassa as-

ṭhānā cāvetukāmo“ ti upadhārento tesam̐ guṇatejēna uṇha-
 bhāvaṃ¹ ṇātvā pasannamānaso hutvā „mayā etesaṃ santikaṃ
 gantvā sīhanādaṃ nadāpetvā sīhanādapariyosāne etesaṃ nive-
 sanaṃ² sattaratanapunnāṃ³ katvā āgantum̐ vaṭṭatīti“ vegena
 5 tattha gantvā ālāhanapasse ṭhito⁴ „kiṃ karoṭhā“ ‘ti āha.
 „Ekaṃ manussaṃ jhāpema sāmīti“⁵. „Na tumhe manussaṃ
 jhāpessatha, ekaṃ pana migam̐ māretvā⁶ pacatha, maññe“ ‘ti.
 „N’ atth’ etaṃ sāmī, manussam̐ eva jhāpemā“ ‘ti. „Tena hi
 verimanusso vo bhavissatīti“. Atha naṃ Bodhisatto „orasa-
 10 putto no sāmī, na veriko“ ti āha. „Tena hi vo appiṇṇaputto
 bhavissatīti“. „Atiṇṇaputto sāmīti“. „Atha kasmā na roda-
 sīti“. So arodanakāraṇaṃ kathento paṭhamam̐ gātham̐ āha :

1. Urago va tacam̐ jinṇaṃ (Dhp. p. 360 : Thiessen, Kisāg. p. 11.)
 hitvā gacchati san tanum̐
- 15 evaṃ sarīre nibbhoge
 pete kālakate sati 19.
2. Dayhamāno na jānāti
 ñātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
- 20 gato so tassa yā gatīti. 20.

Tattha san tanum̐ ti attano sarīram̐, nibbhoge ti jīvitindriyaabhā-
 vena⁷ bhogarahite, pete ti juralokam̐ patigate⁸, kālakate ti katakāle mate ti
 attho. Idaṃ vuttam̐ hoti: sāmī mama putto yathā nāma urago jinṇataṃ ni-
 vattitvā⁹ anolokento¹⁰ anapekko¹¹ chaddetvā¹² gaccheyya evaṃ attano sarīram̐
 25 chaddetvā¹² gacchati, tassa jīvitindriyarahite sarīre evaṃ nibbhoge tasmīṃ ca
 me putte pete¹³ puna patigate⁸ maranakkālam̐ katvā thite¹⁴ sati ko rodanena¹⁵
 vā parideviteṇa¹⁶ vā attho, ayaṃ hi¹⁷ yath’ esa¹⁸ sūlehi vijjhītvā dayhamāno
 sukhadukkhā¹⁹ na jānāti evaṃ ñātinaṃ paridevitaṃ pi na jānāti, tena kāra-
 nenāham̐ etaṃ na socāmi, yā tassa attagatī²⁰ tam̐ so gato²¹ ti.

¹ Cl. uṇhā, C⁹ uṇha- corr. to uṇha-, B^{ed} uṇhakāram. ² B^{ed} -ne ³ B^{ed} -ma-
 paripunnam. ⁴ B^{ed} add tīta ⁵ B^{ed} -ma ti, omitting sāmī. ⁶ B^{ed} add jhā-
 petha ⁷ B^{ed} -yassa abha- ⁸ B^{ed} pati- ⁹ B^{ed} chaddetvā ¹⁰ B^{ed} -ketvā.
¹¹ B^{ed} -pekkho ¹² C⁹ chaddetvā ¹³ B^{ed} chaddetvā ¹⁴ B^{ed} mate ¹⁵ B^{ed} gate
¹⁶ B^{ed} kārūññena ¹⁷ B^{ed} paridevena ¹⁸ B^{ed} ayaṃ hi ¹⁹ B^{ed} yatha. ²⁰ B^{ed}
 sukhadukkhā. ²¹ B^{ed} attana gati, B^{ed} attano gati ²² B^{ed} tam̐ gati so gato,
 B^{ed} tam̐ socāmi yā tassa attanā gati tam̐ so gato.

Sakko Bodhisattassa vacanaṃ sutvā brāhmaṇiṃ pucchi:
 „amma tuyhaṃ¹ so kiṃ hotīti“. „Dasamāse kucchinā pari-
 haritvā thaṇṇaṃ pāyevā hatthapāde saṇṭhapetvā vaddhita-
 putto² me sāmīti“. „Amma pitā tāva³ purisabhāvena mā⁴ ro-
 datu, mātuhadaḍaṃ nāma⁵ mudukaṃ hoti, tvaṃ kasmā na
 5 rodasīti“. Sā arodanakāraṇaṃ kathenti⁶

3. Anavhāto tato āgā⁷,
 ananuññāto ito gato,
 yathāgato tathā gato,
 tattha kā paridevanā. 21. 10

4. Ḍayhamāno na jānāti
 ñātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 22.

gāthadvayaṃ āha. 15

Tattha anavhāto ti ayaṃ tāva mayā paralokato anābuto⁸ ayācīto. āgā
 ti⁹ amhakaṃ gehaṃ āgato, ito ti ito manussalokato gacchanto pi mayā ana-
 nuññāto¹⁰ gato¹¹, yathāgato ti āgacchanto yathā attano¹² ruciya āgato
 gacchanto pi tath' eva gato. tatthā 'ti tasmim tassa ito gamane kā pari-
 devanā, ḍayhamāno ti gāthā vuttanayen' eva¹³ veditabbā. 20

Sakko brāhmaṇiyā kathaṃ sutvā¹⁴ bhaginiṃ pucchi: „amma
 tuyh' eso¹⁵ kiṃ hotīti“. „Bhātā me sāmīti“. „Amma bhagi-
 niyo nāma bhātusu¹⁶ sasneha¹⁷ honti, tvaṃ kasmā na rodasīti“. Sāpi¹⁸
 arodanakāraṇaṃ kathenti¹⁹

5. Sace rode kiṃ²⁰ assaṃ,
 tassā²¹ me kiṃ phalaṃ siyā,
 ñātimittāsuhaḍḍānaṃ²²
 bhiyyo no²³ aratī siyā. 23. 25

¹ C^k tumhe, C^s tumhe corr. to tuyhaṃ ² C^k vaddhī-. ³ C^k taṃ, C^s taṃca. Bⁱ va ⁴ C^k na. ⁵ Bⁱ pana ⁶ all four MSS. -ti. ⁷ Bⁱ agā ~ Bⁱ avhāto, Bⁱ anavhāto. ⁸ C^s āga, omitting ti. Bⁱ agā ti ⁹ Bⁱ add va ¹⁰ Bⁱ add va ¹¹ Bⁱ āgato. ¹² Bⁱ add va ¹³ Bⁱ -yena, omitting eva ¹⁴ Bⁱ add tassa. ¹⁵ Bⁱ tuyhaṃ so kiṃ ¹⁶ C^k bhātisu, C^s -tisū. ¹⁷ Bⁱ sineho ¹⁸ Bⁱ sāpissa ¹⁹ Bⁱ -ti. ²⁰ Bⁱ kissā. ²¹ Bⁱ tassa ²² C^k -mitta-, C^s -mittam corr. to -mitta- ²³ C^k me.

6. Dayhamāno na jānāti
 ñātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 24.

5 gāthadvayam āha.

Tattha sace ti yadi ahaṃ bhātari mate roḍeyyaṃ kisasarīrā assaṃ, bhātu
 pana me tappaccayā vadhihi¹ nāma n' atthīti tassa dasseti, tassā me ti tassā
 mayham rodantiyā kiṃ phalaṃ ko ānisaṃso bhaveyya², avadhihi³ pana paññā-
 yatīti dīpeti, ñātimittāsuhaḍḍānaṃ⁴ ti ñātimittasuhajjānaṃ⁵, ayaṃ eva
 10 vā pātho, bhīyyo no ti ye amhākaṃ ñātimittā ca suhadayā ca tesam adhi-
 katarā arati siyā.

Sakko bhaginiyā kathaṃ sutvā tassa bhariyaṃ pucchi:
 „amma tuyh' eso⁶ kiṃ hotīti“. „Pati me sāmīti“. „Itthiyo
 nāma patimhi mate vidhavā honti anāthā, tvaṃ kasmā na ro-
 15 dasīti“. Sāpi 'ssa arodanakāraṇaṃ kathenti:

7. Yathāpi dārako candam
 gacchantam anurodati
 evaṃsāmpadam ev' etaṃ
 yo petam anusocati. 25.

20 8. Dayhamāno na jānāti
 ñātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 26.

dve gāthā⁷ āha.

25 Tass' attho: yathā nāma yuttāyuttamā labbhanīyālabbhanīyaṃ⁸ ajānanto
 bālādārako mātu uchaṅge nīpanno punnamāsiyaṃ punnacandam ākāse⁹ gac-
 chantam disvā amma candam me dehi candam me dehīti punappuna rodati
 evaṃsāmpadam ev' etaṃ ti evamnipphattikam¹⁰ eva evam tassa runnam¹¹
 hoti yo petam kālakatam anusocati ito pi ca mātthakatarā, kimkāraṇa: so hi
 30 vijjamānam candam anurodati, mayham pana pati mato, etarahi avijjamāno¹²
 sūlehi vijjhītvā dayhamāno pi na kiñci jānāti

¹ B^d vudhi. ² B^d add mayham. ³ It avuddhi, B^d avudhi. ⁴ C^k -mitta-
⁵ B^d -mittasuyadānam. ⁶ B^d tuyham. ⁷ B^d gāthadvayam. ⁸ C^k Bī -ni-niyam.
⁹ B^d -sena. ¹⁰ Bī nīpattitam, B^d nīpattitam. ¹¹ B^d runnam. ¹² C^k vijji.

Sakko bhariyāya katham¹ sutvā dāsiṃ pucchi: „amma tuyh² eso³ kiṃ hotīti“. „Ayyo me sāmiti“. „Nūna⁴ tvaṃ iminā pīletvā⁵ bādhetvā⁶ paributtā bhavissasi⁷, tasmā ‘sumato ayan⁸’ ti na rodasīti“. „Sāmi mā evaṃ avaca, na ca etaṃ⁹ etassa anucchavikaṃ, khantimettānuddayasampanno me ayya- 5 putto ure saṃvaḍḍhitaputto viya ahoṣīti“. „Atha kasmā na rodasīti“. Sāpi ‘ssa arodanakāraṇaṃ kathenti:

9. Yathāpi [brahme⁹] udakakumbho¹⁰

bhinno appaṭisandhiyo

evaṃsampadam ev¹⁰ etaṃ

10

yo petam anusocati. 27.

10. Dayhamāno na jānāti

ñātināṃ paridevitaṃ,

tasmā etaṃ na socāmi,

gato so tassa yā gatīti 28.

15

gāthadvayam āha.

Tass¹ attho: yathā nāma udakakumbho¹⁰ ukkhippamāno¹¹ patitvā yathā-
bhinno¹² puna tāni kapālāni patipāṭiyā thapetvā samvīdāhitvā¹³ patipākātikā¹⁴
kātuṃ na sakkā¹⁵ yo petaṃ anusocati tassāpi¹⁶ etaṃ anusocanaṃ evaṃnip-
phattikā¹⁷ eva hoti matassa¹⁸ jīvāpetuṃ asakkuneyyato, iddhimato¹⁹ vā 20
iddhānubhāvena bhinnāṃ kumbhāṃ sandāhitvā¹³ udakassa pūretaṃ sakkā bha-
veyya, kālakato pana iddhibalena²⁰ pi na sakkā patipākātikā²¹ kātuṃ ti. itarā
gāthā vuttā yeva

Sakko sabbesaṃ dhammakathaṃ sutvā pasīditvā „tumhehi
appamattēhi²² maraṇasati bhāvitā²³, mā²⁴ tumhe ito paṭṭhāya 25
sahatthena kammaṃ²⁵ karittha²⁶, ahaṃ²⁷ Sakko devarājā,
ahaṃ vo gehe sattaratanāni aparimāṇāni karissami, tumhe dānaṃ

¹ Bāḍ vacanaṃ. ² Bāḍ tuyhaṃ so. ³ Bāḍ nanu. ⁴ Bāḍ pīlitvā. ⁵ Bāḍ pothetvā.

⁶ Ck -ti corr to -si, C⁸ Bāḍ -ti. ⁷ Bāḍ sumuttā ahan. ⁸ Bāḍ omitta etaṃ. ⁹ Bāḍ

omit brahme. ¹⁰ Ck⁸ udakum-. ¹¹ Bāḍ ukkhippiyamāno. ¹² Bāḍ sattadhā bhī-.

¹³ Bāḍ santhāhitvā. ¹⁴ Ck -ke, C¹⁵ -ko corr to -ke, B¹ patipātika, Bāḍ patipaka-

tikaṃ. ¹⁵ Bāḍ sakkoti. ¹⁶ Bāḍ tathāpi. ¹⁷ Bāḍ nippatikā, omitting evaṃ.

¹⁸ Bāḍ add puna. ¹⁹ Bāḍ -manto. ²⁰ Bāḍ -nā. ²¹ Ck -ko? C⁸ -ke, Bāḍ pati-

pākātikā. ²² Bāḍ tumhe appamatte, Bāḍ tumhe appamattā. ²³ Bāḍ -bhāvettha.

²⁴ Bāḍ omit mā. ²⁵ Bāḍ add mā. ²⁶ Bāḍ -tthā ti. ²⁷ Bāḍ omit ahaṃ.

detha sīlaṃ rakkhatha uposathaṃ upavasatha¹, appamattā
hothā² ti tesāṃ ovādaṃ datvā gehaṃ aparimitaṃ dhanā³
katvā pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale patitṭhahi)
„Tadā dāsi Khujjuttarā ahosi, dhītā Uppalavaṇṇā, putto Rahulo, mātā
Khemā, brāhmaṇo pana aham evā⁴ ti. Uragajātakāṃ.

5. Ghatajātaka.

10 Aññe socanti rodantīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarañño⁵ amaccaṃ ārabba katesi. Vatthuṃ heṭṭhā
kathitasadisam eva. Idha pana rājā attano upakārakassa amaccassa
mahantaṃ yasaṃ datvā paribhedakānaṃ kathaṃ gahetvā taṃ⁶ ban-
dhitvā⁷ bandhanāgāre kāresi⁸. So tattha nisinno va sotāpattimaggaṃ
15 nibbattesi. Rājā tassa guṇaṃ sallakkhetvā mocāpesi. So gandha-
mālaṃ ādāya Satthu santikaṃ gantvā vanditvā nisīdi. Atha naṃ
Satthā „anatto kira te uppanno“ ti pucchitvā „āma bhante⁹, anat-
thena pana me attho āgato, sotāpattimaggo nibbattito“ ti vutte „na
kho upāka tvam űeva anattena atthaṃ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi
20 pana āharimsū“ ti vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiṃ kucchimhi nibbatti, Ghata-
kumāro¹⁰ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So apareṇa samayena Tak-
kasilāyaṃ¹¹ uggahitasippo dhammena rajjaṃ kāresi. Tass'
25 antepure¹² eko amacco dubbhi. Taṃ so paccakkhato űatvā
raṭṭhā pabbājesi. Tadā Sāvattiyaṃ Vaṃkarājā¹³ nāma rajjaṃ
kāresi. So tassa santikaṃ gantvā upaṭṭhahitvā heṭṭhāvutta-
nayan¹⁴ eva attano vacanaṃ ganbāpetvā¹⁵ Bārāṇasirajjaṃ gan-
hāpesi. So¹⁶ rajjaṃ gahetvā Bodhisattaṃ saṃkhalikāhi ban-
30 dhāpetvā bandhanāgāraṃ pavesesi. Bodhisatto jhānaṃ¹⁷ nib-

¹ *Bd* uposathakammam karotha ² so all four MSs ³ *Bd* add ekam ⁴ *Ck*
omits tam. ⁵ *Bd* taṃ bandhāpetvā. ⁶ *Bd* pavesesi ⁷ *Bd* add ti. ⁸ *Bd*
ghata- ⁹ *Ck* -ya. ¹⁰ *Bd* tassa an-. ¹¹ *Bd* dhanka- ¹² *Bd* gāhā-. ¹³ *Bd*
add pi ¹⁴ *Ck* űānam.

battetvā ākāse pallamkena nisīdi. Vamkassa¹ sarīre dāho² utṭhahi. So gantvā Bodhisattassa suvaṇṇādāsaphullapadumassasirikam³ mukhaṃ disvā Bodhisattaṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Aññe socanti rodanti, añño assumukho jano, 5
pasannamukhavaṇṇo si, kasmā Ghata⁴ na socasīti. 29.

Tattha aññe ti taṃ thapetvā sesamanussā

Ath' assa Bodhisatto asocanakāraṇam kathento sesa-gāthā⁵ abhāsi:

2. Nābhatitāharo⁶ soko nānāgatasukhāvaho⁷, 10
tasmā Vamka⁸ na socāmi, n' atthi soke dutiyyatā⁹. 30.
3. Socam paṇḍukisīhoti¹⁰, bhattaṃ c' assa na ruccati,
amittā sumanā honti sallaviddhassa ruppato. 31.
4. Gāme vā yadi vāraññe ninne vā yadi vā thale (Dhp. v. 98, 121.)
na man taṃ āgamissati¹¹, evaṃ dītṭhapado ahaṃ. 32. 15
5. Yass' attā¹² nālam eko sabbakāmarasāharo
sabbāpi paṭhavī¹³ tassa na sukhaṃ āvāhissatīti¹⁴. 33.

Tattha nābhatitāharo¹⁵ ti na abbatitāhāro¹⁶ ayam eva vā pātho, soko nāma abbatitāta atikkantam niruddham atthaṃ¹⁷ puna nāharati, dutiyyatā¹⁸ ti sāhāyatā¹⁹, atitāharanena vā anāgatavahanena²⁰ vā soko nāma kas- 20
saci sahāyo²¹ na hoti. tenāpi kāraṇanāhaṃ na socāmi vadi, socan ti so-
canto, sallaviddhassa ruppato²² ti sokasallena viddhassa ten' eva ghati-
yamānassa²³, dīthā vata no paccatthikassa²⁴ pīthitī²⁵ amittā sumanā
hontīti attho, na man taṃ āgamissatīti samma Vamkarāja²⁶ etesu gā-
māḍsu yattha katthaci hitaṃ sattam²⁷ paṇḍukisābhāvādikaṃ sokamūlakam 25
vyasanam²⁸ tam²⁹ na āgamissati, evam dītṭhapado ti yathā tam vyasanam²⁵
nāgacchati³⁰ evam mayā jhānapadam dītham³¹, arthalokadhamman³² ti pi

¹ Bīd dhaukarājassa ² Bīd dā- ³ Bī suvaṇṇādāsamūmapapadumasassarikam,
Bīd suvaṇṇādūmapapadumma-sassirikam. ⁴ Bīd ghata ⁵ Bīd catasso ⁶ Bī nap-
patitahara, Bīd nabbhatitaharo ⁷ Bīd -te- ⁸ Bīd dhaka ⁹ Bī -yatākā, Bīd -ti-
yikā ¹⁰ C^s -kīsi-, Bīd -kisso- ¹¹ C^s -ssanti. ¹² Bī yasattā, Bīd yassatthā ¹³
Bīd patha ¹⁴ Bīd av- ¹⁵ Bīd nabbhatita-. ¹⁶ Bī nibbātītāhā, Bīd nibbātītā-
hāro ¹⁷ Bī attagati, Bīd ahangatam ¹⁸ Bīd -tiyakā. ¹⁹ Bīd sahāyikā ²⁰ Bīd
-tāharanena. C^s omits anāgata- vā ²¹ C^s saha, C^s sahā corr. to sahāyo. ²²
Bīd rūpato ²³ Bīd saṅgha- ²⁴ Bī miccāmittassa. ²⁵ C^s dīthīti, Bī pathitī,
Bīd pīthitī ²⁶ Bī dhaṅga-, Bīd dhauka-. ²⁷ Bīd mama. ²⁸ Bīd bya-. ²⁹ Bīd
omit tam. ³⁰ Bīd nāgacchissati. ³¹ Bīd add tam. ³² Bīd -dhammapadam

vadanti yeva. pāliyaṃ pana na man tam nāgamissatīti likhitam tam atthakathāya¹
 n' atthi, pariyośānagūthāya icchitapatthitattāhena² sātasukhasamkhātā³ sabbaṃ
 kāmarasaṃ āharatīti sabbakāmarasāhāro, idam vuttaṃ hoti: yassa rañño
 pahāya⁴ aññāsahāye⁵ attā⁶ va eko sabbakāmarasāvaho⁶ nālam sabbaṃ⁷ jhāna-
 5 sukkhasamkhātāṃ kāmarasaṃ āharitum asamattho⁸ tassa rañño sabbāpi pathavi⁹
 na sukhaṃ āvahissati¹⁰, kāmāturassa hi sukhaṃ nāma n' atthi, kilesadaratha-
 rahitāṃ¹¹ pana¹² jhānasukhaṃ āharitum yass' attā¹³ samattho so rājā sukhito
 ti¹⁴, yo pan' etāya¹⁵ gāthāya¹⁶ yassatthā nālam eko ti¹⁷ pūtho tass' attho
 na diṣṣati.

10 Iti Vamko¹⁸ imā catasso gāthā sutvā Bodhisattaṃ khamā-
 petvā rajjaṃ paṭicchāpetvā¹⁹ pakkāmi. Mahāsatto²⁰ pi rajjaṃ
 amaccānaṃ²¹ niyyādetvā Himavantapadesaṃ gantvā²² pabba-
 jitvā aparihīnājjhāno Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 15 Vamkarājā²⁴ Ānando ahoṣi, Ghatarājā²⁵ aham evā“²⁶ ti. Ghata-
 jātakaṃ²⁶.

6. Kāraṇḍiyajātaka.

Eko araṇṇe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dham-
 masenāpatiṃ ārabha kathesi. Thero kira āgacchantānaṃ dussī-
 20 lānaṃ migaluddakamacchabandhādīnaṃ diṭṭhaditṭhānaṃ²⁷ nēva „sīlaṃ
 gaṇhathā“²⁸ ti sīlaṃ deti²⁹. Te therassa³⁰ garubbhāvena³⁰ tassa ka-
 thaṃ bhinditum a-akkontā³¹ sīlaṃ gaṇhanti gaṇetvā³¹ pana na rak-
 khanti attano³² kammam eva karonti. Thero saddhivihārike āmantetvā
 „āvuso ime manussā mama santike sīlaṃ gaṇhiṃsu³⁴ na pana³⁵ rak-

¹ *Bd* -yaṃ. ² *Ck* -pattita-. *C* -pacchita- corr to -patthita-, *Bd* -pathitathena.
³ *Ck* -ta. *Cs* -taṃ corr. to -ta. ⁴ *Bd* sahāya. ⁵ *C* aññāsabbhāye corr. to aññe-
Bd sabbe sahāye. ⁶ *Cks* -rasavaho, *Bd* -rasāhāro. ⁷ *Bd* sabba. ⁸ *Bd* samattho. ⁹
Bd pathavi. ¹⁰ *Bd* -tīti. ¹¹ *Bd* omit -daratha-, *Bd* yo kilesa-. ¹² *Bd* pathama. ¹³
Ck yassatthā. *Cs* yassattha corr to yassatta. *Bd* omits ya-. ¹⁴ *Bd* sukhīhoti, *Bd*
sukhihoti. ¹⁵ *Cks* so-, *Bd* so pana tāya. ¹⁶ *Bd* gāthā ayaṃ attho. *Bd* gāthāya
attho. ¹⁷ *Bd* add pi. ¹⁸ *Bd* dhaṅko. ¹⁹ *Bd* -ādetvā. *Bd* -adetva. ²⁰ *Bd* bo-
dhisatto. ²¹ *Bd* amaccānaṃ rajjaṃ. ²² *Bd* add isi pabbajjaṃ. ²³ *Bd* dham-
made-. ²⁴ *Bd* dhanko rāja. ²⁵ *Bd* ghata-. and add pana. ²⁶ *Bd* ghata-, and
add pañcamam. ²⁷ *Bd* diṭṭhaditṭhānaṃ. ²⁸ *Bd* omit sīlaṃ deti. ²⁹ *Cks* there,
and omit te. ³⁰ *Bd* ga-. ³¹ *Bd* -to. ³² *Bd* add ca. ³³ *Bd* repeat attano.
³⁴ *Bd* adds gaṇhitvā, *Bd* gaṇhitvā ca. ³⁵ *Bd* pana na.

khantīti“ āha. „Bhante tumhe etesaṃ aruciyaṃ sīlaṃ detha. ete tumhākaṃ kathāṃ bhinditum asakkontā gaṇhanti, tumhe ito paṭṭhāya evarūpanaṃ sīlaṃ mā daditthā“¹ ti. Thero anattamano ahoṣi. Tam pavattim sutvā dhammasabhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāriputtatthero kira diṭṭhadiṭṭhānaṃ yeva“² sīlaṃ detīti“. Satthā 5 āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“³ ti vutte „na bhikkhave idān“ eva pubbe p⁴ esa diṭṭhadiṭṭhānaṃ⁵ ayācantānaṃ eva sīlaṃ detīti“⁶ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā⁷ veyappatto, so 10 Takkaṣilāya⁸ disāpāmoḁkṣassācariyassa⁹ jeṭṭhantevāsiko ahoṣi. Tadā so ācariyo diṭṭhadiṭṭhānaṃ¹⁰ kevattādīnaṃ ayācantānaṃ yeva“¹¹ „sīlaṃ gaṇhatha“¹², sīlaṃ gaṇhathā“¹³ ti sīlaṃ deti, ga- hetvāpi na rakkhanti. Ācariyo tam atthaṃ antevāsikānaṃ ārocesi. Antevāsikā „bhante tumhe etesaṃ aruciyaṃ“¹⁴ detha, 15 tasmā bhindanti, ito dāni paṭṭhāya yācantānaṃ űeva dadey- yātha mā ayācantānaṃ¹⁵ ti. So vippaṭṭisārī ahoṣi, evaṃ sante pi diṭṭhadiṭṭhānaṃ¹⁶ sīlaṃ deti yeva. Ath’ ekadivasāṃ ekasmā gāmā manussā āgantvā brāhmaṇavācanakatthāya¹⁷ āca- rīyaṃ nimantayimsu. So Kāraṇḍīyaṃ¹⁸ mānavaṃ pakkositvā¹⁹ 20 „tāta, ahaṃ na gacchāmi, tvaṃ ime pañcasate māṇave gahetvā tattha gantvā vācanakāni²⁰ paṭicchitvā²¹ amhākaṃ dinnakoṭ- ṭhāsaṃ āharā“²² ti pesesi. So gantvā paṭinivattanto²³ antarā- magge ekaṃ kandaraṃ²⁴ disvā cintesi: „amhākaṃ ācariyo diṭ- ṭhadiṭṭhānaṃ²⁵ ayācito va²⁶ sīlaṃ deti, ito dāni paṭṭhāya yathā 25 yācantānaṃ űeva deti tathā naṃ karissāmīti“²⁷ so tesu māṇa-

¹ *Bd* adathā ² *Bd* diṭṭhathānaññeva. *Bd* diṭṭhadiṭṭhānaṃ ayācantānaññeva ³ *Bd* diṭṭhathānaṃ ⁴ *Bd* add nāmena korandīyo nāma so. ⁵ *Bd* -lāyaṃ ⁶ *Bd* -ssa āca-. ⁷ *Bd* diṭṭhadiṭṭhathānaṃ. ⁸ *Ck* āy-. *Cs* āy- corr. to ay-. *Bd* ayācantā- naññeva ⁹ *Bd* omit s. g. ¹⁰ *Bd* add sīlaṃ. ¹¹ *Ck* āy-. *Cs* ay- corr to ay-. ¹² *Bd* diṭṭhathānaṃ. ¹³ *Bd* -canatthāya. ¹⁴ *Cs* ya-. *Bd* korandīya- ¹⁵ *Bd* -sūpetvā ¹⁶ *Bd* -nisamsam. ¹⁷ *Bd* sampā-. ¹⁸ *Bd* paṭinivattento. *Bd* paṭinivat- tento. ¹⁹ *Ck* kandharasam, *Cs* kandarū corr to -ram, *Bd* kandara ²⁰ *Bd* diṭṭhadi- ṭhathānaṃ ²¹ *Ck* āy-. *Cs* āy corr. to ay-. *Bd* ayācantānaññeva.

vesu¹ sukhanisennesu² uṭṭhāya mahantaṃ silaṃ³ ukkhipitvā
kandarāya⁴ khipi puna pi puna pi⁵ khipi yeva. Atha naṃ te
māṇavā uṭṭhāya „ācariya kiṃ karosīti“ āhaṃsu. So na kiñci
kathesi. Te vegena gantvā ācariyassārocesuṃ⁶. Ācariyo
5 āgantvā tena saddhiṃ sallapaṇto⁷ paṭhamam gātham āha:

1. Eko araṇṇe girikandarāya⁴
paggayha paggayha silaṃ⁸ pavecchasi
punappunam santaramānarūpo,
Kāraṇḍiya⁹ ko nu tava idh' attho ti. 34.

10 Tattha ko nu tava idhatto ti ko nu tava idha kandarāya¹⁰ silākhī-
panena¹¹ attho.

So tassa vacanam sutvā ācariyam bodhetukāmo¹² dutiyam
gātham āha:

2. Ahaṃ h' imaṃ sāgarasevitantaṃ¹³
15 samaṃ karissāmi yathāpi pāṇiṃ
vikiriya sānūni ca pabbatāni ca,
tasmā silaṃ¹⁴ dariyā¹⁴ pakkhipāmīti¹⁵. 35.

Tattha ahaṃ himaṃ ti ahaṃ hi imaṃ mahāpathaviṃ, sāgarasevitan-
tan¹⁶ ti sāgarehi sevitaṃ caturantaṃ, yathāpi pāṇiṃ ti hatthatalam viya
20 samaṃ karissāmi, vikiriya ti vikiritvā, sānūni ca pabbatāni cā ti paṇi-
supabbate ca silāpabbate ca¹⁷.

Tam sutvā brāhmano tatiyam gātham āha:

3. Na imaṃ¹⁸ mahim¹⁹ arahati²⁰ paṇḍikappaṃ²¹
samaṃ manusso karanāya-m-eko²²,
25 maññāma': imaṃ ñeva dariṃ²³ jigimsaṃ²⁴
Kāraṇḍiya²⁵ hāhasi²⁶ jīvalokaṃ ti. 36.

¹ Ck^s -ve ² C^s sukham- ³ Ck sī-, C^s sī- corr to si-, B^d se- ⁴ B^d -yam.
⁵ B^d punapunam ⁶ B^d -yassa āro- ⁷ B^d -pento ⁸ B^d se- ⁹ B^d ko-
¹⁰ Bⁱ -yam. ¹¹ B^d selā- ¹² B^d pabo-. ¹³ Ck^s -nantam, Bⁱ -tanti. ¹⁴ B^d
kandarāyam. ¹⁵ B^d khī-. ¹⁶ Ck^s sāgarehi sevitaṃtan. ¹⁷ B^d cā ti attho. ¹⁸
C^s ima corr to imam, B^d yimam ¹⁹ C^s mhi, Bⁱ mahi ²⁰ B^d āharati. ²¹
B^d -kamman. ²² B^d karu-. ²³ C^s dariṃ, B^d dari ²⁴ Bⁱ jigissam. B^d jigi-
sam. C^s jigimsā corr to phimsam. ²⁵ Ck hāgasī, B^d hāyasī.

Tattha karanāyameko¹ ti karanāya² eko, eko kātum na sakkotīti dī-
peti, maññāmimaññēva dariṇ³ jīgimsan⁴ ti aham maññāmi titthatu
paṭhavi imān⁵ ēva⁶ ekam dariṇ⁶ jīgimsam⁷ pūranatthāya vāyamanto silān⁸
pariyesanto upāyam vicinanto va tvam imān⁹ jīvalokaṃ bhāsi⁹ jahissasi.
marissasīti attho.

5

Taṃ sutvā māṇavo catuttham gātham āha:

4. Sace ayam¹⁰ bhūtaḍharan¹¹ na sattho¹²
saman¹³ manusso karanāya-m-eko¹⁴
evam eva¹⁴ tvam¹⁵ brahme ime manusse
nānāditthike nānayissasi te¹⁶ ti. 37.

10

Tass¹⁷ attho: sace ayam¹⁷ eko manusso imān¹⁸ bhūtaḍharan¹⁸ mahāpaṭhavin¹⁹
saman²⁰ kātum na sattho²¹ na samattho evam eva tvam ime dussīle manusse
nānāditthike nānayissasi ne²² evam²³ silam ganhatha²⁴ silam ganhathā²⁵ ti va-
danto attano vasaṃ²⁶ na ānayissasi, paṇḍitapuriso yeva hi pāṇātipātān²⁷ aku-
salo²⁸ ti ganhati²⁹, samsāramocakādayo pan³⁰ ettha kusalasāññino ne taṃ³¹
katham ānayissasi, tasmā ditthaditthānam³² silam adatvā yācāntānaṃ nēva dehīti.

15

Taṃ sutvā ācariyo yuttaṃ vadati. Kāraṇḍiko³³ idāni „na
evam³⁴ karissāmīti“ attano viruddhabbhāvaṃ ñatvā pañcamam³⁵
gātham āha:

5. Saṃkhittarūpena bhavaṃ mam³⁶ attham³⁷
akkhāsi Kāraṇḍiya³⁸ evam etaṃ:
yathā na sakkā paṭhavi samāyaṃ
kātum manussena tathā manussā ti. 38.

20

Tattha samāyaṃ ti samā³⁹ ayam.

Evam ācariyo māṇavassa thutim akāsi. So pi naṃ bo-
dhetvā⁴⁰ gharaṃ nesi.

25

¹ B¹ kā-, B² karu-, C³ kāra- corr. to ka- ² B¹ ka-, B² karu- ³ B¹ dari-, B² dari.

⁴ B¹ jīvisan, B² jīgisan. ⁵ B¹ maññēva ⁶ C³ erukan, B² ekam dari. ⁷ C³ jīgim-

saṃ, B¹ gīsam, B² jīgisaṃ, C³ jīgimsam corr. to jīgimsanti ahaṃ santi aham

maññāmi titthātu paṭhavi imān⁹ nēva erukandarin⁹ jīgimsam. ⁸ C³ silam. B²

sīlāni. ⁹ B² bhāyasi ¹⁰ B² ahaṃ. ¹¹ C³ -rā. ¹² B¹ sakkā, B² sakkō. ¹³

B² kā- ¹⁴ C³ e ¹⁵ B¹ tamvam, B² tuvaṃ. ¹⁶ C³ -yassasite, B² -yissase.

¹⁷ B¹ ahaṃ. ¹⁸ B² sakkō. B¹ omits na sattho ¹⁹ B¹ -yissasite, B² -yissasīti

²⁰ B² etaṃ. ²¹ C³ ganha. ²² B² vase ²³ B² -lan. ²⁴ C³ -hanti, B¹ -hāti

²⁵ B² te tvam ²⁶ B¹ ditthaditthānaṃ ²⁷ B¹ korandīya, B² korandhyako. ²⁸

B² evarūpam. ²⁹ B² ko-. ³⁰ B¹ samāya. B² sama. C³ samam ³¹ B² pa-

bodhetvā sayam.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Sāriputto ahoṣi. Kāraṇḍiyamāṇavo² pana aham evā“³ ti. Kāraṇḍiya jātakam³.

7. Laṭukikajātaka.

5 Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyanan ti. Idaṃ Satthā Veluvane viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi divase⁴ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto kakkhalo pharuso sāhasiko, sattesu karuṇāmatlakam⁵ pi 'ssa n' atthiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
10 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti yutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa nikkaruṇo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthiyoniyaṃ nibbattitvā vayappatto pāsādiko mahākāyo asītisahassavāraṇaparivāro yūthapati hutvā Hima-
15 vantapadese⁶ vihāsi. Tadā ekā laṭukikā sakunikā hatthīnaṃ vicaraṇaṭṭhāne aṇḍāni nikkhipi. Tāni pariṇatāni⁷ bhinditvā sakunapotaḥ nikkhamiṃsu. Tesu⁸ avirūḍhapakkhesu uppatitum asakkontesu yeva Mahāsatto asītisahassavāraṇaparivuto⁹ gocarāya caranto taṃ padesaṃ sampatto¹⁰. Taṃ disvā laṭu-
20 kikā cintesi: „ayaṃ hatthirājā mama potake madditvā māres-sati, handa naṃ puttakānaṃ parittānatthāya dhammikaṃ rak-khaṃ yācāmīti“ sā ubho pakkhe ekato katvā tassa purato thatvā paṭhamam gātham āha:

1. Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyanan¹¹
25 ārañṇakam¹² yūthapatim¹³ yasassim¹⁴,
pakkhehi taṃ pañjalikaṃ karomi;
mā me vadhī puttake dubbalāyā¹⁵ ti. 39.

¹ *Boḍ* dhamma te- *Boḍ* ko- *Bo* koramāyakaṃ- *Boḍ* ko- atthamim. ⁴ *Boḍ* add bhikkhe- *Boḍ* -mattam. ⁵ *Boḍ* -ppa- *C* *Bo* -na-, *C* *Bo* -na corr. to -na- *C* *Bo* -tesaṃ. ⁶ *Boḍ* -vāta- as huss- *Boḍ* patto ¹¹ *C* *Bo* -na. ¹² *C* *Bo* -ka. *C* *Bo* -lūka. *Bo* -atāñṇa. *Boḍ* -atāñṇa- *C* *Bo* -ti. *Boḍ* -ti. ¹⁴ *C* *Bo* -ssī, *C* *Boḍ* -ssī.

Tattha satṭhihāyanan¹ ti satthivassakāle² hāyanabalān³, yasassin⁴ ti parivārasampannaṃ⁵, pakkhehi taṃ pañjalikan⁶ ti ahaṃ pakkhehi tava añjalikaṃ karomiti attho.

Mahāsatto „mā cintayi laṭukike, ahan te puttake rak-
khissan⁷“ ti sakuṇapotakānaṃ upari gantvā⁸ asītiyā hatthisa- 5
hassesu gatesu⁹ laṭukikaṃ āmantetvā „amhākaṃ pacchato
eko ekacārikahatthi¹⁰ āgacchati, so amhākaṃ vacanaṃ na¹¹
karissati¹², tasmim āgate taṃ pi yācivā¹³ puttakānaṃ sotthi-
bhāvaṃ kareyyāsīti¹⁴“ vatvā pakkāmi. Sāpi tassa paccugga-
manaṃ katvā ubhohi pakkhehi añjaliṃ katvā dutiyaṃ gā- 10
tham āha:

2. Vandāmi taṃ kuñjara ekacāriṃ¹⁴
āraññakaṃ¹⁵ pabbatasānugocaraṃ¹⁶,
pakkhehi taṃ pañjalikaṃ karomi:
mā me vadhī puttake dubbalāyā¹⁷ ti. 40. 15

Tattha pabbatasānugocaraṃ¹⁷ ti ghanaselapabbatesu ca paṇṇu-
pabbatesu ca gocaraṃ gāhantaṃ¹⁸.

So tassa vacanaṃ sutvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Vadhissāmi te laṭukike puttakāni,
kim me tuvaṃ kāhasi dubbalāsi¹⁹, 20
sataṃ²⁰ sahasāni²¹ pi tādisīnaṃ
vāmena pādena papothayeyyan ti. 41.

Tattha vadhissāmi te ti tvam kasmā mama caranamagge puttakāni
thapesi²², yasmā thapesi tasmā vadhissāmi te puttakānīti āha²³, kim me tuvaṃ
kāhasīti mayhaṃ mahāthāmassa tvam dubbalaḥ kim karissasi, papothayeyyan 25
ti ahaṃ hi²⁴ tādisīnaṃ pakkhīnaṃ²⁵ sata-sahasānaṃ²⁶ sata-sahasassaṃ pi vāmena
pādena saheunneyyam, dakkhīna²⁷ pana kathā va n' atthīti.

¹ Ck^s -nayā - Bd -vassakekale ² Ck^s omit balam. ³ Ck^s Bī -ssi, Bd -ssi. ⁴ Ck^s -nna ⁵ Bd -kam karomi. ⁶ Bd -ssāmī ⁷ Bd thatvā ⁸ Bd āgatesu. ⁹ Bī -arito-, Bd -cāriko- ¹⁰ Bī omits na ¹¹ Bd -tīti ¹² Bd -ce-, ¹³ Ck^s Bī -rī, C^s -rī ¹⁴ Ck^s -ka, Bd araññakam. ¹⁵ Ck^s -ra, Bī pappatam sānu-
gocari. ¹⁶ Ck^s -ra ¹⁷ Bd gocharagāhakaṃ. C^s gocharaṃgāhakaṃ. ¹⁸ Ck^s
kāhasibbalāsi ¹⁹ Bd sata ²⁰ Bd -nam ²¹ Ck^s thā-, ²² Bd vadati. ²³ Bd
omit hi. ²⁴ Bd latukikānaṃ, Bī omits pakkhīnaṃ ²⁵ Ck^s satam-, Bd add
pakkhīnaṃ. ²⁶ Bd -apādena.

Evañ ca pana vatvā so tassā puttake pādena saṁcunṇe-
tvā muttena pavāhetvā nadanto¹ pakkāmi. Laṭukikā² rukkhā-
sākhāya nisīditvā³ „idāni tvaṃ nadanto⁴ gaccha⁵. katipāhen'
eva me kiriyaṃ passissasi, kāyabalato nānabalassa mahanta-
5 tarabhāvaṃ⁶ na jānāsi, bho⁷ jānāpessāmi⁸ tan⁹“ ti taṃ santaj-
jayamānā¹ catutthaṃ gātham āha :

1. Na h' eva sabbattha balena kiccaṃ,
balam hi bālassa vadhāya hoti,
karissāmi te nāgarājā¹⁰ anattham
10 yo me vadhī¹¹ puttake dubbalāyā¹² ti. 42.

Tattha balenā¹ ti kāyabalena. anatthan ti avāḍḍhim¹², yo me ti yo
tvaṃ mama dubbalāya puttake vadhī ghātesīti

Evam¹³ vatvā katipāhaṃ ekaṃ kākāṃ upatṭhahitvā tena
tutṭhena „kin te karomīti“ vuttā¹⁴ „sāmi aññaṃ me kātabbam
15 n' atthi etassa pana ekacārivāraṇassa tuṇḍena paharitvā tum-
hehi akkhini bhinnāni paccāsiṃsāmīti“ āha. Sā tena¹⁵ „sā-
dhū“ ti sampaticchite¹⁶ ekaṃ nīlamakkhikaṃ upatṭhahi, tāya
pi „kin te karomīti“ vuttā¹⁷ „iminā kākena¹⁸ ekacārivāraṇassa
akkhīsu bhinnesu tumhehi¹⁹ tattha āsāṭikaṃ pātitaṃ icchā-
20 mīti“²⁰ vatvā tāya pi „sādhū“ ti vutte ekaṃ maṇḍukaṃ
upatṭhahitvā tena „kin karomīti“ vuttā²¹ „yadā esa ekacāri-
vāraṇo andho hutvā pāṇīyaṃ pariyesati tadā pabbatamatthake
ṭhitā²² saddaṃ katvā etasmīṃ pabbatamatthakaṃ²³ abhirūḷhe²⁴
otaritvā papāte saddaṃ kareyyātha, ettakaṃ ahaṃ tumhākaṃ
25 santikā paccāsiṃsāmīti“ āha. So pi tassā vacanaṃ sutvā
„sādhū“ ti sampaticchi. Ath' ekadivasam kāko vāraṇassa

¹ *Bol* add va. ² *Bol* -kasakumika-. ³ *Bol* nīḷiyitva. ⁴ *Cks* tam nadanto. *B* idāni bhāvacaranadanto. *Bol* tva vāraṇo nadanto. ⁵ *B* gacchanta. *Bol* gacchasi.
⁶ *Bol* mahantabha-. ⁷ *Bol* hoti. ⁸ *Cks* ja-. ⁹ *Bol* nan. ¹⁰ *Ck* *Bol* -ja. ¹¹ *Bol* vadhī. ¹² *Bol* avāḍḍim. *B* omits av-. ¹³ *Bol* sa evam. ¹⁴ *B* vutta. *Bol* vutte.
¹⁵ *B* tena hi omitting so. *Bol* o tena hi. ¹⁶ *B* -cehitva. *Bol* -cehitato.
¹⁷ *Bol* vutte. ¹⁸ *Bol* kareyena. ¹⁹ *Ck* -he. *Cs* -hesu con to -he. ²⁰ *Cks* -mi, omitting ti. ²¹ *Bol* minā kakeṇa. - - - vuttā waiting no *Bol*. ²² *B* ti. *Bol* -ṭhito.
²³ *Bol* -ke. ²⁴ *Bol* abhirūḷhe. *Bol* -inante.

dve pi akkhīni tuṇḍena bhindi makkhikā āsāṭikam pātesi. So
 puḷavehi khajjanto¹ vedanamatto pipāsāya abhibhūto pāṇīyam
 pariyesamāno vicari. Tasmim kāle maṇḍūko pabbatamatthake
 ṭhatvā saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇīyam bhavissatīti“
 pabbatam abhirūhi². Atha maṇḍūko otaritvā papāte ṭhatvā³
 saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇīyam bhavissatīti“ papātā-
 bhimukho gacchanto pavattētvā⁴ pabbatapāde patitvā jīvitak-
 khayam pāpuṇi. Laṭukikā tassa matabhavam ūtvā „diṭṭhā
 me paccāmittassa piṭṭhīti“ haṭṭhatutṭhā tassa khandhe cam-
 kamitvā yathākamam gatā.

10

Satthā „na bhikkhave kenaci saddhim veram nāma kātabbam,
 evambalasampannam nāma vāraṇam ime cattāro janā ekato hutvā
 jīvitakkhayam pāpesun“ ti

5. Kākaṇ ca passa laṭukikam maṇḍūkam nīlamakkhikam.

ete nāgaṃ aghātesum, passa verassa verinam,

15

tasmā hi¹ veram² na kayirātha api yena ca kenacīti 43.

imaṃ abhisambuddhagātham vatvā jātakam samodhānesi:

Tattha passā⁶ ti aniyamitalaṇṇam⁷ etam, bhikkhū⁸ pana sandhāya vut-
 tattā passatha bhikkhave ti vuttam hoti, ete ti ete cattāro ekato hutvā, aghā-
 tesun ti⁹ vadhimsu, passa verassa verinam¹⁰ ti passatha verikānam ve-
 rassa¹¹ gatin ti attho.

20

„Tadā ekacārihatthi Devadatto ahosi, yūthapati pana aham
 evā“ ti. Laṭukikajātakam¹².

8. Culladhammapāḷajātaka.

Ahameva dūsiyā bhūnahatā ti. Idam Satthā Veḷuvane²⁵
 viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Añ-
 ñesu jātakesu Devadatto Bodhi-attassa tāsamattam pi kātum nāsakkhi¹³.

¹ Bā puḷavake parikhajjante. ² Bā -rūyhi. ³ Bā parigalitvā, Bī anivattētvā
 uparigalitvā. ⁴ Bī omits hi ⁵ C^{ks} veram ⁶ C^{ks} vassa ⁷ Bī aniyāmatvā
 ala-, Bā aniyamitva ala ⁸ C^{ks} -u Bā bhikkhunam ⁹ C^{ks} -sum, omitting ti.
¹⁰ C^s -nam, omitting ti ¹¹ C^{ks} verissa. ¹² Bā add sattamam ¹³ C^s Bī na-

- imasmim̐ pana Culladhammapālajātake¹ Bodhisattassa sattamāsikakāle
 hatthapāde ca sīsāṇ ca chindāpetvā² asimālam̐³ nāma kāresi⁴. Dad-
 darajātake⁵ gīvaṁ valitvā⁶ māretvā uddhane maṁsaṁ pacitvā khādi,
 Khantivādijātake dvīhi kaṣāpabārasahashehi⁷ tālāpetvā⁸ hatthapāde
 5 ca kaṇṇanāsāṇ ca chedāpetvā jaṭāsu gahetvā kaḍḍhāpetvā uttānakam̐
 nipajjāpetvā udare⁹ pādena paharivā gato. Bodhisatto taṁ divasam
 eva¹⁰ jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Cullanandakajātake¹¹ pi Vevaṭṭiyakapi-
 jātake¹² pi mārāpesi¹³ yeva, evam esa dīgharattaṁ vadhāya pari-
 sakkanto Buddhakāle pi parisakki¹⁴ yeva. Ath' ekadivasam dhamma-
 10 sabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto Buddhānaṁ
 maraṇattham eva upāyaṁ karoti. 'Sammā-sambuddhaṁ mārāpessāmi'
 dhanuggahe payojesi silaṁ pavijjhi Nālāgiriṁ vissajjāpesi¹⁵ti'. Sathā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁶ ti
 pucchitvā „imāya nāmā¹⁷ ti rutte „na bhikkhave idāṇ' eva pubbe p'
 15 esa mayhaṁ vadhāya parisakkat' eva, idāṇi pana tāsamattam pi
 kātum na sakkoti¹⁸, pubbe maṁ Dhammapālakumārakāle¹⁹ attano
 puttāṁ samānaṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā asimālam̐²⁰ nāma kāresi²¹ti'
 vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārānasiyaṁ Mahāpatāpe nāma rajjaṁ kārente

- 20 Bodhisatto tassa aggamahesiyā Candādeviyā kucchimhi nibbatti.
 Dhammapālo ti 'ssa nāmaṁ kariṁsu. Tam enaṁ sattamāsika-
 kāle mātā gandhodakena nahāpetvā alaṇṇkaritvā kīlāpayamānā
 nisinnā²². Rājā tassā vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Sā puttāṁ
 kīlāpayamānā puttasiuehena samappitā hutvā rājānaṁ passi-
 25 tvāpi na utṭhahi. So²³ cintesi: „ayaṁ idāṇ' eva tāva puttāṁ
 nissāya mānaṁ karoti maṁ kiṁiñcei na maññati, putte pana
 vadḍhante²⁴ mayi manusso ti pi²⁵ saṇṇaṁ na karissati, idāṇ'
 eva naṁ ghātesāmi²⁶ti' so nivattetvā²⁷ rājāsane nisīditvā „attano
 vidhānena āgacchatu²⁸ ti coraghātakaṁ pakkosāpesi. So

¹ *Bd* eula- ² *Bd* cheda- ³ *Ck* asimālan, *Cs* asimālan corr. to -lakam, *Bd* -lakam ⁴ *Bd* akāsi ⁵ *Ck* saddadaddārāpa-, *Cs* daddura- *Bd* dadarapa- ⁶ *Bd* gahetvā. ⁷ *Bd* kasāpipahara-, *Bd* kasāpipahara-, ⁸ *Ck* talā tala-, *Cs* tala corr. to tālā-. ⁹ *Bd* ure ¹⁰ *Bd* yeva. ¹¹ *Bd* eulanandika-, *Bd* eulanandiya-. ¹² *Bd* mahākapi-. ¹³ *Bd* māresi ¹⁴ *Bd* -kkati ¹⁵ *Cs* sakkontoti ¹⁶ *Bd* eula-dhamma-. ¹⁷ *Bd* -lakam, *Cs* -lan. ¹⁸ *Bd* misoh. ¹⁹ *Ck* omits so. ²⁰ *Ck* re-peats vadḍhante. ²¹ *Bd* omits pi ²² samap ita - - nivattetva wanting in *Bd*

kāsāyavatthanivatto rattamālādharo parasum¹ amse t̥apetvā
 upadhānaghaṭikaṃ ādāya āgantvā rājānaṃ vanditvā „kiṃ ka-
 romi devā“² ti at̥ṭhāsi. „Devīyā sirigabbhaṃ gantvā Dhamma-
 pālaṃ ānehitī“³. Devī pi rañño kujjhivā nivattanabhāvaṃ⁴
 ñātvā Bodhisattaṃ ure nipajjāpetvā rodamaṇā nisīdi. Cora- 5
 ghātako gantvā taṃ piṭṭhiyaṃ paharivā batthato kumāraṃ⁵
 acchinditvā⁶ ādāya rañño santikaṃ āgantvā⁷ „kiṃ karomi devā“
 ti āha. Rājā „ekaṃ phalakaṃ āharāpetvā purato nikkhipā-
 petvā idha naṃ nipajjāpehiti“⁸ āha. So tathā akāsi. Candā-
 devī pi puttassa pacchato va paridevamaṇā āgaṃchi⁹. Puna 10
 coraghātako „kiṃ karomi devā“ ti āha. „Dhammapālassa
 hatthe chindā“¹⁰ ti⁹. Candā devī „mahārāja mama putto satta-
 māsiko bālako na kiñci jānāti, n’ atth’ etassa“¹⁰ doso, doso
 pana honto mayi¹¹ bhaveyya. tasmā mayhaṃ hatthe chindāpe-
 hīti“¹¹ imam atthaṃ pakāsentī¹² paṭhamāṃ gāthā āha: 15

1. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
 paṇuñcantu¹³ Dhammapālaṃ, hatthe me deva chedehiti. 44.

Tattha dūsiyā ti dūsikā, tumhe disvā anutthahamaṇā¹⁴ dosakūṭikā¹⁵
 ti attho, dūsikā ti pi pūtho ayam ev’ attho, bhūnahatā ti hatabhūnā hata-
 vadāhīti attho, rañño ti idaṃ dūsiyā ti padena yejetabbam, aham rañño Ma- 20
 hāpatāpassa aparādhakāṅkā¹⁶ na¹⁷ kumaro, tasmā niraparādhāṃ etaṃ bālakaṃ
 muñcantu¹⁸ Dhammapālaṃ, sace hi¹⁹ hatthe chedāpetukamo dosakūṭikaya hatthe
 me²⁰ deva chedehiti, ayam ettha attho

Rājā coraghātakaṃ olokesi. „Kiṃ karomi devā“ ti. „Pa-
 paṇcaṃ akatvā hatthe chindā“ ti. Tasmiṃ khane coraghā- 25
 tako tikhinaparasuṃ²¹ gahe tvā kumārassa taruṇavaṃsakalīre²²

¹ so all four MSS. - B¹ āvesihiti, B² ānehitī, both add āha, C¹ ānesīti ³
 B² nivattanabhā-. ⁴ C¹ -to C² mato corr. to kumāraṃ ⁵ B¹ acchinditvā, C¹ ac-
 chitvā, C² omits acchinditvā ⁶ B² gantvā ⁷ C¹ -esīti ⁸ so C²; B² āgacchi.
⁹ B² adds āha ¹⁰ B² nattheva tassa ¹¹ C¹ deso so ana mayi honto mayi, B²
 doso mayham doso pana mahanto pi mayi ¹² C¹ B² -ti, C² -sesi corr. to
 -seti ¹³ C¹ B² muñcantu, B² etaṃ mañcitu. ¹⁴ C¹ -na, C² anutthahamaṇam
 corr. to anutthaha-. B² na uccumana, B² anutthamaṇa corr. to anutthaha-. ¹⁵
 C² dosakūṭika-. ¹⁶ B² -dhaka, B² -dhaka ¹⁷ B² nayam ¹⁸ B² -atu ¹⁹ B²
 hiṣsa. ²⁰ B² me hatthe ²¹ C¹ B² -pha- ²² C¹ -kalīre corr. to -kalīre, B²
 -kanam, B² -kalīre

viya dve hatthe chindi. So¹ hatthesu chijjamānesu n' eva
rodi na paridevi, khantiñ ca mettañ² ca purecārikam katvā
adhiwāsesi. Candā pana devī chinna-hatthakoṭṭim³ ucchaṅge
katvā lohitalittā paridevamānā vicarati. Puna coraghātako
5 „kiṃ karomī devā“⁴ ti pucchi. „Dve pi pāde chindā“⁵ ti.
Tam sutvā Candā dutiyam gātham āha:

2. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu⁶ Dhammapālaṃ, pāde me deva chedehīti. 45.
Tatth' adhippāyo purīmanayen' eva vedittabbo.

10 Rājāpi puna coraghātakam ānāpesi. So ubho pi pāde
chindi. Candā devī pāde pi ucchaṅge katvā lohitalittā pari-
devamānā „sāmi Mahāpatāpa, chinna-hatthapādā nāma dārakā
mātārā posetabbā honti, ahaṃ bhatim katvā mama puttakam
posessāmi, dehi me etan“⁷ ti āha. Coraghātako „kiṃ deva
15 katā⁸ rājānā⁹, niṭṭhitam mama kiccā“¹⁰ ti pucchi. „Na tāva
niṭṭhita“¹¹ ti. „Atha kiṃ karomīti“¹². „Sīsam assa chindā“¹³ ti.
Tato¹⁴ Candā¹⁵ tatiyam gātham āha:

3. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu¹⁶ Dhammapālaṃ, sīsam me deva chedehīti. 46.
20 vatvā ca pana¹⁷ attano sīsam upānesi¹⁸. Puna coraghātako
„kiṃ karomī devā“¹⁹ ti pucchi. „Sīsam assa chindā“²⁰ ti. So
sīsam assa chinditvā „katā deva rājānā²¹“²² ti pucchi. „Na
tāva katā“²³ ti. „Atha kiṃ karomīti“²⁴. „Asitūḍḍena naṃ²⁵
paṭicchitvā²⁶ asimālaṃ²⁷ nāma kārohitā“²⁸. So tassa kalevaram²⁹
25 ākāse khipitvā asitūḍḍena³⁰ paṭicchitvā³¹ asimālaṃ³² nāma
katvā mahātale vippakīri. Candā Bodhisattassa maṃsam uc-
chaṅge katvā mahātale paridevamānā³³

¹ C^s B² omitt so. C^s B² add dvīsu. ² B² mettīm. ³ C^s -tiyam, B² -ti. ⁴ C^s muñcantu, B² etam muñcantu, B² etam muñcatu. ⁵ B² kathā, B² katam. ⁶ C^s -nā, B² rājā jānā, B² rājānam. C^s rājā jānā. ⁷ B² tam sutva. ⁸ B² add devī.
⁹ B² add sā. ¹⁰ B² -nanesi. ¹¹ C^s B² -nā, C^s -nā corr. to na. ¹² C^s omitt ti.
¹³ C^s tam, ¹⁴ B² sampā-. ¹⁵ C^s -lan. ¹⁶ C^s kale- corr. to kale-, B² kale-.
¹⁷ B² add nam. ¹⁸ B² sampā-. ¹⁹ C^s -lan. ²⁰ B² add imā gathā abhāsi.

4. Na ha¹ nūn' imassa rañño mittāmaccā ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi orasaṃ² puttaṃ: 47.

5. Na ha¹ nūn' imassa rañño mittā nātī ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi atrajaṃ³ puttan⁴ ti 48.

imā gāthā abhāsi.

5

Tattha mittāmaccā ca vijjare suhadā ti nūna assa⁵ rañño nāti-
dalhamittā⁶ vā sabbakiesu⁷ sahabbhāvino⁸ amaccā vā muduḥaḍayatāyī suhadā
vā keci na vijjanti, ye na vadanti ti ye adhunā imam rājānam āgantvā attano
piyaputtaṃ mā ghātayīti na vadanti imam rājānaṃ na patisedhenti te n' atthi
yevā⁹ 'ti maññe, dutyagāthāya⁹ nūti¹⁰ti nūtakā

10

Imā ca¹⁰ pana dve gāthā vatvā Candā devī ubbohi hat-
thehi hadayaṃsaṃsaṃ dhārayamānā tatiyaṃ gātham āha¹¹.

6. Candanasārānūlittā¹² bāhā chijjanti Dhammapālassa
dāyādassa¹³ pathavyā, pāṇā me deva rujjhantīti. 49.

Tattha dāyādassa pathavyā ti pitu santakāya cāturanāyā¹⁴ pathaviyā¹⁵
dāyādassa lohita andanasārānūlittā¹⁵ batthā chijjanti pādā chijjanti sīsani chij-
jati, asīmāko si¹⁶ kato tava vaṃsaṃ pacchinditvā gato si dāniti evam ādini
vippalapanti¹⁷ evam āha, pāṇā me deva rujjhantīti¹⁸ deva mayham pi
imam sokam dhāretum asakkontiya jīvitam nirujjhatīti¹⁹

Tassā evaṃ paridevamānāya eva²⁰ dayhamāne veluvane²⁰
velu viya hadayaṃ phalitaṃ²¹, tatth' eva²² jīvitakkhayaṃ
pattā. Rājāpi pallaṃke²³ tthātuṃ²⁴ asakkonto mahātale pati,
padaraṃ²⁵ dvidhā chijji²⁶, so tato pi bhūmiyaṃ pati. Tato
catunahutādhikāni dviyojanasatasahassabahalāpi ghanapaṭhavī
tassaguṇaṃ dhāretum asakkonti²⁷ bhijjitvā vivaram adāsi,²⁸
avīcīto jālā utthāya kuladattikena kambalena parikkhipanti

¹ Bā hi ² C^k Bā -sa ³ I² atraja ⁴ C^k puttaṃ, and insert here the follow-
ing verse ⁵ Bā imassa ⁶ B² atī. Bā mittāti alha- ⁷ B² adds avāvatā. ⁸
Bā adds pi ⁹ Bā -yati. ¹⁰ Bā omit ca ¹¹ C^k omit here verse 6. ¹²
C^k -naraśānu-, B² -nasaram- ¹³ C^k da-. ¹⁴ C^k Bā ca-, C^k ca- corr. to
cā-. ¹⁵ C^k -sārālitta. ¹⁶ Bā pi ¹⁷ Bā vilapanti ¹⁸ C^k rujjan- ¹⁹ C^k ru-
niyyhamtīti, C^k ruñjhamtīti corr. to niru-, B² nirujjhamtīti ²⁰ Bā evaṃ ²¹
C^k pa-. B² j hā- ²² B² tattheva sū, Bā sa tattheva ²³ Bā -kena ²⁴ B²
dhāretum, Bā sandhāretum. ²⁵ B² -raphalakam ²⁶ Bā bhijji ²⁷ C^k B²
-ti, Bā -to

viya taṃ gaḥetvā avicimhi khipi. Candāya ca Bodhisattassa
ca amaccā sarīrakiccaṃ karim̐su.

Satthā imam̐ desanam̐¹ āharitvā jātakam̐ samodhānesi: „Tadā
rājā Devadatto ahosi. Candā Mahāpajāpatī. Dhammapālakumāro pana
5 aham̐ evaṃ² ti. Cūladhammapālaajātakam̐.

9. Suvannamigajātika.

Vikkama re mahāmīgā³ ti. Idam̐ Satthā Jetavane vi-
haranto Sāvattthiyam̐ ekam̐ kuladhītaram̐ ārabba kathesi. Sā
kīra Sāvattthiyam̐ dvinnam̐ agga-āvakānam̐ upatthākakulassa dhītā
10 saddhā pasannā Buddha-nāṃikā dhammamāṃikā saṃghamāṃikā ācāra-
samppannā paṇḍitā dānādipuṇṇābhiratā. Tam̐ aṇṇam̐ Sāvattthiyam̐
eva samānājātikam̐ micchādīṭṭhikakulam̐⁴ vāresi. Ath⁵ assā⁶ mātā-
pitaro „amhākam̐ dhītā saddhā pasannā tīṇi ratanāni mamāyati dānā-
dipuṇṇābhiratā. tumhe micchādīṭṭhikā. im̐ssa⁷pi⁸ yathāruciya⁹ dānam̐¹⁰
15 dātum̐ dhammam̐ vā sotum̐ vihāram̐ vā gantum̐ sīlam̐ vā rakkhītum̐
uposathan vā kātum̐ na dassatha. na mayam̐ tumhākam̐ dassāma¹¹,
attano sadi-sā micchādīṭṭhikakulā va¹² kumārīkam̐ gaṇhathā¹³ ti āhaṃsu.
Tehi paṭkkhittā¹⁴ „tumhākam̐ dhītā amhākam̐ gharam̐ gantvā yathā-
dhippāyeva sabbam̐ etam̐ karotu. mayam̐ na vāressāma. dettha no
20 etan¹⁵ ti vatvā. tena hi gaṇhathā¹⁶ ti vuttā bhaddakena nakkhat-
tena maṅgalakiriyaṃ katvā tam̐ attano gharam̐ nayim̐su. Sā vattā-
cāra-sampannā patidevatā ahosi. sassusasaṇṇavattāni¹⁷ katāni¹⁸ eva honti¹⁹.
Sā ekadivasaṃ sāmīkam̐ āha: „ecchāmi²⁰ aham̐ ayyaputta amhākam̐
kulūpakattherānam̐ dānam̐ dātum̐ ti. „Sādhū bhaddo yathājiḥvasayena
25 dānam̐ dehiti²¹. Sā ekadivasaṃ²² there nimantāpetvā mahāsakkā-
ram̐²³ katvā paṇḍitabhojanena²⁴ bhojetvā ekamantam̐ ni-ḍitvā „bhante
imam̐ kulam̐ micchādīṭṭhikam̐ assaddham̐, tiṇṇam̐ ratanānam̐ guṇam̐ na
jānāti²⁵, sādhū ayyā yāva imam̐ kulam̐ tiṇṇam̐ ratanānam̐ guṇam̐
jānāti²⁶ tāva idh²⁷ eva bhikkham̐ gaṇhathā²⁸ ti āha. Therā adhivā-
30 setvā tattha nibaddham̐ bhuñjanti. Puna²⁹ sāmīkam̐ āha: „ayyaputta

¹ *Bul* dhammad- ² *Ck* culla-, *Bul* add aṭṭhamam ³ *Cs* *B* -kamku- ⁴ *Bul*
assa corr to assa, *Cs* assa ⁵ *Ck* -ssam, *Cs* omits pi. ⁶ *Bul* dd va. ⁷ *Bul*
dema ⁸ *Bul* sadi-sam - - kulāṇa ⁹ *B* -ttapi ¹⁰ *Bul* gaṇhatha. *B* gaṇhā. ¹¹
Bul -raṇamkava-. ¹² *Bul* katva vihasi. ¹³ *Bul* omi eka-. ¹⁴ *Bul* mahantam
sa-. ¹⁵ *Bul* -janam ¹⁶ *Ck* jānanti ¹⁷ *B* add sa

therā idh' eva¹ nibaddham āgacchanti, kimkāraṇā tumhe na pas-
 sathā² ti. Tam sutvā³ „sādhū passissāmiti“ vutte sā punadivase
 therānam bhattakiccapariyosāne tassa ārocesi. So upasāṃkanitvā
 therehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā ekamantaṃ nisīdi. Ath' assa
 dhammasenāpati dhammakathaṃ kathesi. So therassa dhammakathāya
 c' eva iriyāpathe⁴ ca pasīditvā tato paṭṭhāya therānam nisīdanāsanaṃ
 paññāpeti⁵ pāṇiyā ca pariśāveti⁶. antarabbatte dhammakathaṃ su-
 ṇāti. Tassāparabbhāge⁷ micchādittḥi bhijji. Ath' ekadivasam thero
 tesam dvinnam pi dhammakathaṃ kathento saccāni pakāsesi, sacca-
 pariyosāne ubho pi⁸ sotāpattiphale paṭiṭṭhahimsu. Tato paṭṭhāya
 tassa nātāpitaro ādim katvā antamaso dāsakammakarāpi sabbe pi⁹
 micchādittḥim bhinditvā buddhadhammasamghamāmaka¹⁰ yeva jātā.
 Ath' ekadivasam sā dārikā attano¹¹ sāmikam¹² āha: „ayyaputta, kim
 me gharāvāsena. icchāmi ahaṃ pabbajitun“ ti. So „sādhū bhadde,
 aham pi pabbajissāmiti“ mahantena parivārena tam bhikkhunipas-
 sayam¹³ netvā pabbājetvā sayam pi Satthāraṃ upasāṃkanitvā pab-
 bajam yāci. Tam Satthā pabbājesi, pacchā¹⁴ upasampādesi. Te
 ubho pi vipassitvā¹⁵ nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇim-su. Ath' eka-
 divasam dhammasabhāyaṃ katham samutṭhāpesum: „āvuso asukā nāma
 daharabhikkhunī attano c' eva¹⁶ paccayā jātā sāmikassa ca. ubho
 pi¹⁷ pabbajitvā vipassitvā¹⁸ arahattaṃ pāpuṇim-sū “ ti. Satthā āgan-
 tvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puc-
 chitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva tāva esā
 sāmikam rāgapāsā mocesi, pubbe p' esā porāṇakapaṇḍite pana mara-
 ṇapāsā¹⁹ mocesi“ vatvā tuṇhī ahosi. tehi yācito²⁰ atitāni āhari: 25

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavante migayoniyaṃ nibbatitvā²¹ vāyap-
 patto abhirūpo ahosi pāsādiko²² suvaṇṇavaṇṇo lākhāparikamma-

¹ Bīd idha ² Bīd omī t s ³ Bīd -thesu ⁴ Ck nisīdanā, Cks omī paññā-
 peti ⁵ Bī tato yath therānam āsanam paññāpeti pāṇiyam pariśāveti, Bī tato
 p. th āsanam paññāpeti pāṇiyam pariśāveti ⁶ Bī tassa ca ap-, Bīd tassa ap-
⁷ Bīd addh jāyampattikā. ⁸ Bīd omī pi ⁹ Cks -mikā ¹⁰ Bīd omī attano ¹¹
 Cks -kassa. ¹² Ck -passamyam, Bī bhikkhūmupanissayam, Bīd bhikkhūmupasa-
 yam. ¹³ Bīd omī paccha ¹⁴ Bī vipassanam vadhetva, Bīd v bhavetvā va-
 dhethvā ¹⁵ Ck ce? Bīd yeva ¹⁶ Bī attano napi, Bīd attano ¹⁷ Bīd omī v. ¹⁸
 Bī a patta tammi papesi, Bīd a patva tam nibbānam pāpesi ¹⁹ Cks vutte idāni
 bhikkhave esā sāmikam rāgapāsena mocesi porāṇakapaṇḍitā nam maraṇapāsena.
²⁰ Bīd omī tuṇhī - - to ²¹ Cks -etvā ²² Bīd add dassaniyo

katehi¹ viya ha thapādehi rajatadāmasaḍḍisehi visāṇehi maṇi-
 guḷapaṭibhāgehi² akkhihi³ rattakambalabhenḍusadisena⁴ mu-
 khena ca samannāgato. Bhariyāpi 'ssa migi⁵, sāpi⁶ abhirūpā
 ahoṣi⁷. Te samaggā sammodayamānā vasiṇisu⁸. Asītisahas-
 5 vicittamigā Bodhisattaṃ upatṭhahiṃsu. Tesu evaṃ vasantesu eko
 migaluddako⁹ migavīthisu pāsāṃ¹⁰ oḍḍesi¹¹. Ath' ekadivasāṃ
 Bodhisatto migānaṃ purato gacchanto pādena pāse bandhi-
 tvā¹² „chindissāmīti“ ākaḍḍhi cammaṃ chindi¹³, puna ākaḍḍhi
 mamsāṃ¹⁴ chindi¹⁵, puna ākaḍḍhi nahāruṃ¹⁶ chindi¹⁷, pāso¹⁸
 10 atṭhiṃ āhacca atṭhāsī. So pāsāṃ chindituṃ asakkonto maraṇa-
 bhayena tajjiro baddharāvaṃ¹⁹ ravi. Taṃ sutvā bhītā miga-
 ganā palāyimsu²⁰. Bhariyā paṇ' assu palāyitvā migānaṃ
 antaraṃ²¹ olokenā Bodhisattaṃ²² adisvā „imaṃ bhayaṃ may-
 haṃ sāmikassa“ uppannaṃ bhavissatīti“ vegena tassa san-
 15 tikaṃ gantvā assumukhī rodamānā²³ „sāmi tvaṃ hi²⁴ mahab-
 balo, kiṃ esa pāsāṃ sandhāretuṃ na sakkhissasi, vegaṃ
 janetvā chindāhi naṃ“ ti tassa ussāhaṃ janentī²⁵ paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

1. Vikkama re mahāmiga, vikkama re haripada,
 20 chinda vārattikaṃ pāsāṃ, nāhaṃ ekā vane rame ti. 50.

Tattha vikkamā 'ti parakkama²⁶ ākaṭṭha 'ti artho, re ti āmanāne nipāto,
 haripadā²⁷ 'ti tassa purato paṭhaya sakalasārīraṃ suvaṇṇavannatta²⁸, ayaṃ
 paṇa gūraṇe evaṃ cha, nāhaṃ ekā vane rame ti ahaṃ tava²⁹ vira³⁰ ekika³¹
 25 hutvā vane na samissami maddakam paṇi aggaheva sūssitvā mamsi-
 mīti dasseti.

¹ *Bd* lākhūrisapatti. ² *Bd* -gulikapa. ³ *l* Maṇikūḍalapa. ⁴ *Ck* adds ca. ⁵ *Bd* kanbalagen u. ⁶ *Bd* tatpamiga. ⁷ *Bd* omir sapi. ⁸ *l* adds dassa-
 niyā, *l* pāsāḍhiko. ⁹ *Bd* te samaggavasāṃ vasiṇisu. ¹⁰ *C* tesu evaṃ te eko
 migaluddako, *Bd* tadā luddakā in the place of tesu - - - ko. ¹¹ *Bd* pāso. ¹²
Bd uddesum. *Bd* oḍḍesum. ¹³ *Bd* bapitvā. ¹⁴ *l* adds chijji. ¹⁵ *l* punāka-
 dhantassa mamsāṃ. ¹⁶ *l* -ru. ¹⁷ *Ck* pāsoma. *l* pāso a. ¹⁸ *Bd* bandha-
 ravam. ¹⁹ *Bd* -to -to palāy. ²⁰ *Bd* -re. ²¹ *Bd* tam. ²² *Bd* piyasa-. ²³
Ck -no, *C* -nā corr. to to. ²⁴ *l* d pi. ²⁵ all MSS. -ti. ²⁶ *Ck* paravik-. ²⁷
Ck *Bd* -jā-. ²⁸ *C* -ttaya-, *Bd* te suvaṇṇajādā sakalasāraṃ pi tassa suvaṇṇa-
 vannaṃ. ²⁹ *Bd* tayā. ³⁰ *Ck* ekako.

Taṃ sutvā Bodhisatto¹ dutiyaṃ gātham āha :

2. Vikkamāmi na pāremi² bhūmiṃ sumhāmi³ vegasā,
dalho vārattiko pāso pādam me parikantatīti. 51.

Tattha vikkamāmiti bhadda ahaṃ viriyaṃ karomi. na pāremi⁴ pā-
saṃ pana chinditum na sakkomīti attho, bhūmiṃ sumhāmiti⁵ api nu chin- 5
deyyaṃ⁶ ti pāde bhūmiṃ paharāmi⁶ vegena, parikantatīti⁷ cammādīni chin-
danto samantā kantati

Atha naṃ migī „sāmi, mā bhāyi, ahaṃ attano balena
luddaṃ⁸ yācitvā mama⁹ jīvitam pi datvā¹⁰ tava jīvitam āha-
rissāmīti¹¹“ Mahāsattaṃ assāsetvā lohitalittaṃ Bodhisattaṃ 10
pariggahetvā atthāsi. Luddako pi asiṃ ca sattiṃ ca gahetvā
kappuṭṭhānaggi viya āgacchi¹². Sā taṃ disvā „sāmi, luddako
āgacchati, ahaṃ attano balena¹³ tava mocetum karissāmi, tvaṃ
mā bhāyīti“ migam assāsetvā luddassa¹⁴ paṭipathaṃ¹⁵ gantvā
paṭikkavitvā ekamantaṃ ṭhitā taṃ vanditvā „sāmi mama 15
sāmiko suvaṇṇavaṇṇo silācārasaṃpanno asītisabassānaṃ migā-
naṃ rājā“ ti Bodhisattassa guṇaṃ kathetvā migarāje ṭhite yeva
attano vadhaṃ yācantī tatiyaṃ gātham āha :

3. Attharassu palāsāni, asim nibbaha¹⁶ luddaka,
paṭhamam maṃ hanitvāna hana pacchā mahāmigan ti. 52. 20

Tattha palāsānīti mamsaṃ thapanatthāya¹⁷ palāsapaṇṇāni attharassu,
asim nibbaha¹⁸ ti asikosato asim nibharā ti attho, luddakā ti dārūna-
kammena jivitattā tera nāmena ālapati¹⁹.

Taṃ sutvā luddo „manussabhūtāpi attano²⁰ sāmikassa
atthāya²¹ attano jīvitam na denti²² atha tiracchānā pageva, kim 25
idan“ ti acchariyappatto „ayaṃ²³ manussabhāsāya madhurena

¹ B'd migo. ² B'd pādem. ³ P'd sumhā. ⁴ P'd pāde. ⁵ Ck nucciddeyyā, C^s nucciddeyyā, B' nāma chindeyyā, B'd nāmacchijjeyyā. ⁶ B'd add vegasāti.

⁷ Ck^s B' -tati. ⁸ B'd -akam. ⁹ B'd tava. ¹⁰ B'd omīti mama - - datvā. ¹¹ B'd add sace yācanaṃ na sakkhissāmi mama jīvitampi datvā tava j. āharissāmīti. ¹² B'd -cchati. ¹³ B'd balam, and omīti tava mocetum. ¹⁴ B'd -akassa. ¹⁵ Ck^s paṭi-
padam. ¹⁶ B' -baha, P'd -baha. ¹⁷ P' sathapanattham, P'd pathapanattham. ¹⁸ B'd nibbā-. ¹⁹ B'd omīti ludd - - - ti. ²⁰ B'd -bhūtā tava. ²¹ Ck^s satthaya
²² B'd paricejanti. ²³ B'd ayaṃ pana tiracchānagatā jī sāmikassa atthāya jī-
vitam paricejati in the place of atha - - - ayaṃ

sarena katheti, ajja imissā ca patino ca¹ jīvitam danmīti² tassā³ pasannacitto⁴ catuttham gātham āha:

4. Na me sutam⁴ vā dittham⁵ vā bhāsanti⁶ mānusi⁷ migim⁸,
tvañ ca bhaddhe sukhī hohi eso cāpi mahāmigo ti. 53.

- 5 Tattha sutam⁴ vā dittham⁵ vā ti⁹ mayā ito pubbe evarūpaṃ dittham¹⁰
vā sutam¹¹ vā n' atthi, bhāsanti¹² mānusi¹³ migim¹⁴ n' eva ca¹⁵ addasa¹⁶ nāssosi¹⁷,
yesam paṇa na¹⁸ me sutam¹⁹ vā dittham²⁰ vā bhāsanti²¹ mānusi²² migim²³ ti
pi²⁴ 12. tesam yathāpālin eva artho, bhaddhe ti latthake²⁵ jandite²⁶ upāyaku-
10 sale²⁷, iti tam ālapitvā ca²⁸ pana²⁹ eso cāpi mahāmigo ti dve pi janā³⁰
sukhā niddukkha³¹ hothu ti tam³² sammassāsetvā so luddako Bodhisattassa san-
tikam gantvā vāsiyā³³ sammāpāsam chinditvā pāde laggitam pāsam³⁴ samkam³⁵
niharitvā sammehi sammam mamsam nahāritvā nahāritu³⁶ patipādetvā
pādam hatthena parivajji, tam kham yeva³⁷ Mahasattassa pūritapāramitū-
15 nubhāvena³⁸ luddassa mettenti³⁹ nubhāvena ca migiyā⁴⁰ mettadhammānubhāvena
ca⁴¹ sammamānasahāritu⁴² patipatiyā⁴³ satthāhimsu⁴⁴, Bodhisatto pi⁴⁵ sukhī
niddukkho hutvā⁴⁶ arthasi⁴⁷.

Migī Bodhisattaṃ sukhitaṃ disvā somanassajātā luddassa³⁷
anumodanaṃ karonti⁴⁸ pañcamaṃ gātham āha:

- 20 5. Evaṃ luddaka nandassu saha saṃbehi ñātihi⁴⁹
yathāham ajja nandāmi muttāmi disvā mahāmigan ti⁵⁰. 54.

Bodhisatto ca evaṃ cintesi: „mayham jīvitāñ ca migiyā
ca asītisabassamigārañ ca jīvitam innā luddena dinnam⁵¹,
mayham avassayo jāto, mayāpi ssa avassayena bhavitum vaṭ-

¹ Be cassapi, Ed cassi. ² Ed omit t ssa. ³ Cs -ttā. ⁴ Be -ta. ⁵ Ed ditthā.
⁶ Ed -ti. ⁷ Be manussa, Ed manussī. ⁸ Cs migi. ⁹ Cs omit ti. ¹⁰ Ed -ssi.
¹¹ Ed -gī. ¹² Ed -ssivācam. ¹³ Be -ti, Ed -ti, Cs -ti cori to -tum. ¹⁴ Ed
omit ca. ¹⁵ Be -sī. ¹⁶ Cs omits na. ¹⁷ Cs -gam. Be -gi. ¹⁸ Cs omit pāli.
¹⁹ so Cs, Ed luddako. ²⁰ Ed -to. ²¹ Ed -lo. ²² Ed omit ca. ²³ Be pu-
nañce, Ed puna tñca. ²⁴ Cs Be jano. ²⁵ Cs tassa. ²⁶ Be lazz pāsam. Ed
laggapāsikam. ²⁷ Be sammikam, Cs ghanikum cor. to samkam. ²⁸ Ed nahāritu
nahāritu mamsena mamsam sammehi sammam. ²⁹ Ed kharāññeva. ³⁰ Cs
punitampa. ³¹ Ed -bhāvena migiya ca. ³² Ed omit ca. ³³ Ed nahāritumam-
sacammādinī nahāritumamsacammehi ghattayimsu. Be nahāritumamsacammam patī-
pāriyā ghatayisu. ³⁴ Ed pana. Be omits pi. ³⁵ Ed omit hutva. ³⁶ Be ahosi.
³⁷ Ed -akassa. ³⁸ all four MSS. -ti. ³⁹ Cs Be -hi. ⁴⁰ Ed adds tattha lud-
dakā ti dāruṇakammakiriya laddhanāmasasena alabhati. ⁴¹ Ed bodhisatto
ayam luddo in the place of bodhisatto dinnam.

taṭṭi“ attano guṇajetṭhakassa bhāvena „dadantassa dātabbān
yuttan“ ti gocarabhūmiyaṃ diṭṭhaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ tassā
datvā „samma ito paṭṭhāya pāṇātipātādini mā kari, iminā¹
kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā² puttadāre³ posento⁴ dānasilādini⁵ puñ-
ṇāni karohīti“ tassa⁶ ovādaṃ datvā araṇṇaṃ pāvisi. 5

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddo⁸ Channo ahoṣi, migi⁹ ayaṃ⁹ daharabbhikkhū, migarājā pana
aham evā“ ti. Suvannaṃ migajātakaṃ¹⁰.

10. Sussondijātaka.

Vāti gandho timirānaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 10
haranto ukkaṇṭhitabhikkhū ārabba kathesi. Tam hi¹¹ Satthā
„saccaṃ kira traṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ“ ti
vutte „kiṃ di-vā“ ti „alaṃkatamātugāmaṃ“ ti vutte „mātugāmo nāṃ“
eso bhikkhu na sakkā rakkhituṃ. porāṇakapaṇḍitā supaṇṇabhavane
katvā¹² rakkhantāpi rakkhituṃ nāsakkhimsū“ ti vatvā tena yācito 15
atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Tambarājā nāma rajjaṃ kāresi.
Tassa Sussandi¹³ nāma aggamahesī ahoṣi uttamarūpadharā.
Tadā Bodhisatto supaṇṇayoniyaṃ nibbatti. Tasmim kāle
Nāgadīpo Serumadīpo¹⁴ nāma hoti. Bodhisatto tasmim dīpe 20
supaṇṇabhavane vasati. So Bārāṇasiṃ gantvā Tambarājena
saddhiṃ mānavavesena¹⁵ jūtaṃ kilāti. Tassa rūpasampattim
disvā¹⁶ „amhākaṃ raṇṇā saddhiṃ evarūpo nāma mānavo¹⁷ jū-
taṃ kilātīti“ Sussandiya¹⁸ ārocesuṃ. Sā taṃ daṭṭhukāma
hutvā ekadivasaṃ¹⁹ alaṃkaritvā jūtaṃ dalaṃ āgantvā pari- 25

¹ B^d imam ² B^t -pento ³ C^k -dārhi, C^s -danādhi. ⁴ C^k posento. C^s so-
sente corr. to posente, B^t omits puttadare, osento. ⁵ C^k dānādhi. ⁶ B^d tass.
⁷ B^d dhammade-. ⁸ B^d luddako. ⁹ B^d omitt ayaṃ. ¹⁰ B^d add navamaṇi.
¹¹ Bⁱ tañci, B^d tañhi. ¹² B^t natva. B^d omits katvā ¹³ Bⁱ susebhaddi, B^d suy-
yonandi, C^k sussoni ¹⁴ C^k sorū-, C^s soru-, Bⁱ senupa-, B^d seduma- ¹⁵ B^d
mānavaka- ¹⁶ Bⁱ adds patiārikā, B^d paricārikā. ¹⁷ Bⁱ vako. B^d mānavako, C^s
omits mānavo. ¹⁸ C^k sussoniya, B^d sayonandiya ¹⁹ C^k omitt ekā

cārikānaṃ antare t̥hitā taṃ¹ olokesi. So pi devīm olokesi.
 Dve pi aññamaññaṃ patibaddhacittā ahesuṃ. Supannarājā
 attano ānubhāvena nagare vātaṃ samuṭṭhāpesi. Gehapatana-
 bhayena² rājanivesanā manussā nikkhamiṃsu. So attano ānu-
 5 bhāvena anubhakāraṃ katvā devīm gahetvā ākāseṇa Nāgadīpe
 attano bhavanaṃ pāvisi. Sussundiyā³ āgatatt̥hānaṃ vā gataṭ-
 t̥hānaṃ vā jānantā nāma nāhesuṃ. So tāya saddhiṃ abhi-
 ranamāno gantvā raññā saddhiṃ jūtaṃ kilati. Rañño pana
 Saggo nāma gandhabbo atthi. So deviyā gatatt̥hānaṃ ajā-
 10 nanto taṃ gandhabbaṃ āmantetvā „gaccha tāva, sabbaṃ
 thalajalapathaṃ anuvicaritvā deviyā gatatt̥hānaṃ passa“⁴ ‘ti
 uyyojesi. So paribbayaṃ gahetvā dvāragāmato paṭṭhāya vi-
 cinanto Bharūkacchaṃ⁵ pāpuni. Tadā ca Bharukacebhavānija
 nāvāya Suvannabhūmim⁶ gacchanti. So te upasāṃkamitvā
 15 „ahaṃ gandhabbo, nāvāya vetanaṃ khandetvā tumbhakaṃ gan-
 dhabbaṃ karissāmi, maṃ pi nethā“⁷ ‘ti āha. Te „sādhū“⁸ ‘ti
 taṃ āropetvā nāvaṃ vissajjesuṃ⁹. Te sukhapayātāya nāvāya
 taṃ pakkosivā¹⁰ „gandhabbaṃ no karohīti“¹¹ āhaṃsu. „Ahaṃ
 gandhabbaṃ kareyyaṃ, mayi pana gandhabbaṃ karonte mac-
 20 chā calissanti, atha vo nāvā bhijjissatīti“¹². „Mānusamatte¹³
 gandhabbaṃ karonte“¹⁴ macchānaṃ calanaṃ nāma n’ atthi,
 karohīti“. „Tena hi mā mayhaṃ kujjhittā“¹⁵ ‘ti vīṇaṃ muc-
 chetvā¹⁶ tantissarena gītassaraṃ anatikkamanto gandhabbaṃ
 akāsi. Tena saddena sammattā¹⁷ hutvā macchā caliṃsu. Ath’
 25 eko makaro uppatitvā nāvāya¹⁸ patanto¹⁹ nāvaṃ bhindi. Saggo
 phalake nipajjitvā yathāvātaṃ gacchanto Nāgadīpe supanna-
 bhavanassa nigrodharukkhaṃsa santikaṃ pāpuni. Sussundī²⁰
 pi devī supannarājassa jūtaṃ²¹ kilatuṃ²² gatagatakāle²³ vimānā

¹ *Bd* nam, *C* tam corr. to nam. ² *Cks* -pā-. ³ *Be* ssundiyā, *Bd* suyonandiyā, *Cks* sussundiya. ⁴ *Be* saddhi ca abhiramanto. ⁵ *Bd* tata. ⁶ *Bd* dātu-. ⁷ *Cks* -miyam. *Bd* -bhūmim. ⁸ *Bd* vissajjāpesuṃ. ⁹ *Bd* -sajjētvā. ¹⁰ *Bd* manussa-
 naṃ santike, *Be* manussānaṃ santike magge. ¹¹ *Be* -to. ¹² *Bd* nañcitva. ¹³
Be mattā, *Ck* samannā. ¹⁴ *Pd* adhi-anto. ¹⁵ *Be* picharanta. ¹⁶ *Bd* so saggo.
¹⁷ *Bd* suyonandi. ¹⁸ *Ck* dutam. *Cs* dutam, *Bd* jūtam. ¹⁹ *Cks* kilitam. ²⁰ *Bd*
 omīti one gata.

otaritvā velante vicarantī Saggagandhabbam¹ disvā sañjānitvā
 „kathaṃ āgato sīti“ pucchi. So sabbaṃ kathesi. „Tena hi
 mā bhāyīti“ taṃ assāsetvā bāhāhi pariggahetvā vimānaṃ āro-
 petvā sayanapitṭhe nipajjāpetvā samassatthakāle dibbabhōjanaṃ
 datvā dibbagandhodakena nahāpetvā dibbavatthehi acchādetvā 5
 dibbagandhapupphehi alaṃkaritvā puna dibbasayane nipajjā-
 petvā² evaṃ taṃ paṭijaggamānā supaṇṇarañño āgatavelāya³
 paṭicchādetvā gatakāle tena saddhiṃ kilesavasena abhirami.
 Tato māsaddhamāsaccayena Bārāṇasi-vāsino vāṇijā dārūdaka-
 gahaṇatthāya⁴ tasmiṃ dīpe nigrodharukkhamulāṃ⁵ sampattā. 10
 So tehi saddhiṃ nāvaṃ abhiruyha Bārāṇasiṃ gantvā rājānaṃ
 disvā va tassa⁶ jūtakkīlanavelāya vīṇaṃ gahetvā⁷ gandhabbaṃ
 karonto paṭhamaṃ gātham āha :

1. Vāti gandho timirānaṃ, kusamuddo⁸ va⁹ ghosavā,
 dūre ito pi Sussondi¹⁰, Tamba kāmā tudanti man ti. 55. 15

Tattha timirānaṃ ti timirarukkhapuppānaṃ, taṃ kir- nigrodham pari-
 vāretvā timirarukkho atthi, te sandhāy¹¹ evaṃ vadati¹², kusamuddo¹³ ti khud-
 daksamuddo, ghosavā ti mahāravo, tass¹⁴ eva nigrodhassa santike samuddaṃ
 sandhāy¹⁵ evaṃ āha. ito hiti imamahā nagarā. Tambā¹⁶ ti rājānaṃ ālapati,
 athavā Tambakāmā ti Tambena kāmītakāmā¹⁷ Tambakāmā nāma, te¹⁸ man 20
 hadaye vijjhatitī¹⁹ dīpeti

Taṃ sutvā supaṇṇo dutiyaṃ gātham āha :

2. Kathaṃ samuddaṃ atari, kathaṃ addakkhi Serumaṃ¹⁶,
 kathaṃ tassā ca tuyhaṃ ca ahū¹⁷ Sagga samāgamo ti. 56.

Tattha Serumaṃ¹⁸ ti Serumadīpaṃ¹⁹ 25

¹ Bā saggam- ² Bā nipajjāpesi ³ Bā āgamana- ⁴ Bā dārūnaggaha- ⁵
 Bā -la, Bā -le. ⁶ Bā rañño in the place of va tassa. Bā vasantopure. ⁷ Bā add
 rañño. ⁸ Ck kussamuddho C² kussasamuddo corr to kussa-. B² kussasamuddho
⁹ Bā ca ¹⁰ Bā suyonandī ¹¹ C² vadanti. ¹² Ck kussamudho, C² B² kus-
 samuddo ¹³ Bā kāmītabbakāmā ¹⁴ Bā sū. ¹⁵ Bā vijjhatitī ¹⁶ Ck sor-
 C² sor- corr. to ser-, B² ser-, Bā sedu-. ¹⁷ Bā ahū, Bā āhū. ¹⁸ Bā sedu- ¹⁹
 Ck so- corr to se-, Bā sedu-

Tato Saggo tisso gāthā abhāsi:

3. Bharukaccha-payātānaṃ¹ vāñijānaṃ dhanesinaṃ
makarehi bhinnā² nāvā, phalaken³ aham aplaviṃ. 57.
4. Sā maṃ saṇhena mudunā niccaṃ candanagandhinī
5 aṃkena uddharī bhaddā mātā puttāṃ va orasaṃ. 58.
5. Sā maṃ annena pānena vatthena sayanena ca
attanāpi ca mandakkhī, evaṃ Tamba vijānahīti. 59.

Tattha sā maṃ saṇhena⁴ 'ti evaṃ phalakena tīraṃ uttinnuṃ maṃ sa-
muddatīre vicarantī⁵ sū⁶ disvā mā bhāyīti saṇhena mudunā vacanena samas-
10 sāsētvā⁷ ti attho. aṃkenā⁸ 'ti bñhāyugalam idha aṃko⁹ ti vuttam, bhaddā ti
dassanīyā pāsādikā, sā maṃ annenā ti sā maṃ etena annādinā santappesīti
attho, attanāpi cā 'ti na kevalaṃ annādīhi¹⁰ eva¹¹ attanāpi maṃ abhiraṃenti¹²
santappesīti dīpeti, mandakkhīti mardanayanā mudunā ākārena olōkanaṣīlā¹³
ti vuttam hoti, mattakkhīti pi pātho madamattehi viya akkhīhi samannāgatā ti
15 attho, evaṃ Tambā 'ti evaṃ Tambarāja jānahīti

Supaṇno gandhabbassa¹⁴ kathentass¹⁵ eva vip̐patisārī hutvā
„ahaṃ supaṇnabbhavane vasanto pi rakkhituṃ nāsakkhiṃ, kiṃ
etāya dussīlāyā“¹⁶ 'ti taṃ ānetvā rañño datvā¹⁷ pakkāmi. Tato
paṭṭhāya puna nāgañchi.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ sa-
modhānesi: (Sacca pariyosāne ukkanthitabhikkhu sotāpattīphale patīṭ-
ṭhahi) „Tadā rājā Anando aho-si, supaṇṇarājā pana aham evā“¹⁹ ti.
Sussondijātakaṃ²⁰. Maṇikundalavagga paṭhamo²¹.

¹ B^d datu- ² C^k makarehambhida, C⁸ makarehamabhida corr. to -tes-, B² ma-
karehi abhela, B^d makarehi bhinda ³ C^k B² -ti, B^d -am ⁴ B² maṃ sam, B^d sā maṃ, C⁸ omits sa ⁵ B^d atgena ⁶ B^d anga ⁷ C^k B² -dheva, B^d -disova ⁸ C⁸ -r, B² -manti B^d -mati ⁹ C⁸ -kena-, B² -si, B^d -sila ¹⁰ B² -
paticchadetvā, B^d patiyadetva. ¹¹ B^d dhamma, ¹² B^d suyonandi, B^d add
dasanam ¹³ B² add: tassuddhaṃ m. mankanalāṃ supaṇṇaṃ vasaṇṇadham ca uruga
dhankarājānaṃ karāṇaṃ hanaṃ tavaṇṇadhatumapataṃ suvaṇṇamizamaṃ sussosindhini.

2. VANNĀROHAVAGGA.

1. Vannārohajātaka.

Vannārohenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve
 aggasāvake ārabha kathesi. Ekasmim hi samaye ubho pi ma-
 hātherā „imam antovassam suññāgāram anubrūhessāmā“ 'ti Satthā- 5
 ram āpucchitvā gaṇam pahāya sayam eva pattacīvaram¹ ādāya Je-
 tavanā nikkhamitvā ekaṃ paccantagāmaṃ nissāya araṇṇe viharimisu.
 Aññatara pi vighāsādo therānaṃ upatthānaṃ karonto tatth' eva eka-
 mante vasi. So therānaṃ samaggavāsaṃ² disvā „ime ativiya sa-
 maggā vāsanti, sakkā nu kho ete aññamaññaṃ bhinditun“ ti cintetvā 10
 Sāriputtatheraṃ upasāṃkamitvā „kin nu kho bhante ayyena Mahā-
 moggallānatherena³ saddhiṃ tumhākaṃ kiñci veram atthīti“ pucchi.
 „Kim panāvuso“ ti. „Esa bhante 'mama gatakāle Sāriputto nāma
 jātigottakulapadesehi vā sutagandhapatiṇehaidhīhi vā mayā sad-
 dhiṃ kim pahotīti' tumhākaṃ aguṇam eva kathetīti“⁴. Thero sitam⁵ 15
 katvā „gaccha tvaṃ āvuso“ ti āha. So parasmim pi divase Mahā-
 moggallānatheram pi upasāṃkamitvā tath' eva kathesi. So pi nam⁶
 sitam⁵ katvā „gaccha tvaṃ āvuso“ ti vatvā Sāriputtatheraṃ upasāṃ-
 kamitvā „āvuso esa⁷ vighāsādo tumhākaṃ santike kiñci kathesīti“
 pucchi. „Āmāvuso“ mayāpi saddhiṃ⁸ kathesi, imam nīharitum vaṭṭa- 20
 tīti“. „Sādh' āvuso nīharā“ ti. Thero „mā idha vasi“⁹ accharaṃ
 paharitvā¹⁰ nīhari. Te ubho pi samaggavāsaṃ¹¹ vasitvā Satthu san-
 tikaṃ gantvā vanditvā nisīdimsu. Satthā patisanthāraṃ katvā „su-
 khena va-saṃ vutthā“¹² ti pucchitvā „bhante eko vighāsādo amhe¹³
 bhinditukāmo hutvā bhinditum asakkonto palāyīti“¹⁴ vutte „na kho“¹⁵ 25
 Sāriputta idān' eva pubbe p' esa tumhe 'bhindissāmīti' bhinditum
 asakkonto palāyīti“ vatvā tena yācito atitam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto araṇṇe¹⁵ rukkhadevatā abosi. Tadā sīho ca

¹ C^{ks} -ram ² C^{ks} -ggā- ³ B^d -ithe- ⁴ B^d -sīti ⁵ B^t hasitam ⁶ B^d
 omīti nam. ⁷ B^d eso, B^t omīti esa ⁸ B^d add ti ⁹ E^d mayham pi santike
 in the place of mayāpi saddhim. ¹⁰ B^d add tam ¹¹ B^t samaggam, C^{ks} -gga-
¹² B^t vassitva, B^d vasitthā ¹³ C^{ks} amhehi ¹⁴ B^d add so ¹⁵ C^{ks} -māna.

vyaggho ca arañhe pubbataguhāyaṃ vasanti. Eko sigālo te upatthahanto tesāṃ viḅhāsaṃ¹ khāditvā mahākāyo hutvā eka-divasaṃ cintesi: „mayā sīhavyagghamanisaṃ² na khāditapubbaṃ, mayā ime dve jane bhiṇḍitum vaṭṭati. tato tesāṃ kalahaṃ katvā matānaṃ manisaṃ khādissāmīti“ so sīhaṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sāmi tumhākaṃ vyagghena saddhiṃ. kiñci veraṃ atthīti“ pucchi. „Kiṃ pana³ sammā“ ti. „Esa bhante ‘mama’⁴ gatakāle sīho nāma sarīravannaṇena vā ārohaparināhena vā jātibalaviriyeṇi vā mama kalābhāgaṃ⁵ na pāpunātīti’ tumhākaṃ
 5 avannaṃ” evā kathetīti⁶. Atha naṃ sīho „gaccha tvaṃ, na eso evaṃ kathessatīti“ āha. Vyaggham pi upasaṃkamitvā eten’ eva upāyena kathesi. Taṃ sutvā vyaggho sīhaṃ upasaṃkamitvā „samma tvaṃ kira idaṃ c’ idaṃ ca vadesīti“ pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

- 15 1. Vannārohena jātiyā balā nikkamanena ca
 Subāhu na mayā seyyo Sudātha⁷ iti bhāsaṃti⁸. 60.

Tattha balā nikkamanena cā⁹ ti kāyabalena¹⁰ e eva viriyabalena ca, Subāhu na mayā seyyo ti ayam Subāhu nama vyaggho etehi kāraṇehi mayā n’ eva sadiṣo na uttariṭaro ti saccam. ka. tvaṃ sobhanāhu¹¹ dāthāhi samanna-
 20 gata Sudātha nigarāja evam vadesīti

Taṃ sutvā Sudātho sesā catasso gāthā abhāsi:

2. Vannārohena jātiyā balā nikkamanena ca
 Sudātho na mayā seyyo Subāhu iti bhāsaṃti¹². 61.
 3. Evaṃ ce maṃ¹³ viharantaṃ Subāhu samma dubbhaṃ,
 25 na dān’ āhaṃ tayā saddhiṃ saṃvāsam abhirocaye. 62.
 4. Yo paresaṃ vacanāni saddahetha yathātatham
 khippam bhijjetha mittasmiṃ veraṃ ca pasave bahum. 63.
 5. Na so mitto yo sadā appamatto
 bhedāsamki randham evānupassī,

¹ *Br* -sādam. ² *Br* -byagghamanam manisaṃ. *Br* onats kin pa. ³ *Br* mama. ⁴ *Br* add pi. ⁵ *Br* aggaṃ. ⁶ *Br* -siti. ⁷ *Br* -dadhā. ⁸ *Ck* *Br* -satīti. ⁹ *Br* tvaṃ bhāsaṃti su. *Ck* tvaṃ. ¹⁰ *Br* sobhanāhu. ¹¹ *Br* bhāsi, *Br* bhasati. ¹² *Ck* evam evam.

yasmiṇ ca setī urasīva putto
sa ve mitto yo abhejjo parehīti'. 64.

Tattha sammā 'ti vayassa², dubbhasīti yadi evaṃ tayā saddhim samvāsam nābhiroccaye, yathā-
maggavāsam vasantaṃ maṃ sigālassa kathañ gahevā tvaṃ dubbhasi hanitum
icchaṃ ito dāni patrbāya ahaṃ tayā saddhim samvāsam nābhiroccaye, yathā- 5
tathan ti tatvato yathāvatatham³ yathātacchaṃ avisaṃvādakena ariyena vutta-
vacanaṃ saddhāttabbaṃ, evaṃ yo⁴ yesaṃ kesañci paresaṃ vacanāni⁵ saddabethā
'ti pi attho, yo sadā appamatto ti yo nīccam appamatto hutvā mittassa
vissāsaṃ na deti so mitto nāma na hotīti attho, bhedaśāntikīti ajja bhijjissati⁶
sve bhijjissatīti evaṃ mittassa bhedaṃ eva āsamkatī, randham evānu- 10
passitī chiddaṃ vivaraṃ eva passanto, urasīva putto ti yasmiṃ mitte mātu
hadaye putto viya nirāsaṃko nibbhayo seti.

Iti imāhi catūhi gāthāhi sīhena mittaguṇe kathite vyaḡgho
„mayhaṃ doso“ ti sīhaṃ khamāpesi. Te tatth' eva' samag-
gavāsaṃ vasiṃsu. Sigālo pana palāyitvā aññattha gato. 15

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo vighāsādo ahoṣi, sīho Sāriputto, vyaḡgho Moggallāno, taṃ
kāraṇaṃ paccakkhato disvā tasmīṃ vane vutthadevatā⁸ ahaṃ evā 'ti.
Vañṇāroha jātakaṃ⁹.”

2. Sīlavīmaṃsajātaka.

20

Sīlaṃ seyyo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Tam kira rājā
„esa sīlasampanno“ ti aññehi brāhmaṇehi atirekaṃ katvā passati¹¹.
So cīntesi: „kin nu kho maṃ rājā 'sīlasampanno' ti aññehi atirekaṃ
katvā passati¹¹ udāhu 'sutādhārayutto'¹² ti, vīmaṃsissāmi tāva sī- 25
lassa¹⁴ vā sutassa vā mahantabhāvan“ ti so 'ekadivasaṃ heraññika-
phalakatō kahāpaṇaṃ gaṇhi. Heraññiko garubbhāvena na kiñci āha¹⁴.
Tatiyavāre pana taṃ 'vilopakhādako'¹⁵ ti gāhāpetvā rañño dassetvā
„kiṃ iminā katan“ ti vutte „kuṭumbaṃ vilumpatīti“ āha. „Saccaṃ

¹ *Bd* | aresīti ² *Bd* samma byaggha ³ *Bd* yathātatham. ⁴ *Cls* so ⁵ *Cks*
-namni ⁶ *Bd* omit bhijjissati. ⁷ *Bd* tatheva ⁸ *Bd* dhammade- ⁹ *Bd* ruk-
khadevatā pana. ¹⁰ *Bd* add pathamam. ² Cfr supra vol I p 369, vol. II
p. 42, vol III p. 100, and L Feer in Journ Asiat. 1875 ¹¹ *Bd* -si. ¹² *Bd*
sudāthadharayutto, *Bd* sutadharayutto. ¹³ *Ck* -mi sīlatāvassa, *Cs* -mi sīlatāvassa
corr, to tāvasīlassa ¹⁴ *Bd* add dutiyavāre na kiñci āha. ¹⁵ *Bd* -pacorako.

- kira brāhmaṇā¹ ti. „Na mahārāja kuṭumbaṃ vilumpāmi, mayhaṃ pana ‘sīlaṃ nu kho mahantaṃ sutam nu kho’ ti kukkucceṃ ahoṣi, sv-āhaṃ ‘etesu katarāṃ nu kho mahantaṃ’ ti vīmaṃsanto tayo vāre kahāpaṇaṃ gaṇhiṃ, taṃ maṃ esa bandhāpetvā tumhākaṃ dassesi,
- 5 idāni me sutato sīlassa mahantabhāvo nāto, na me gharāvāsen’ attho, pabbajissāṃ’ ahan² ti pabbajjāṃ anujānāpetvā gharadvāraṃ anoloke-tvā va Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pabbajjāṃ yāci. Tassa Satthā pabbajjāṃ ca upasampadaṃ ca dāpesi. So acirūpasampanno vipassitvā aggraphale patiṭṭhahi. Dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesum:
- 10 „āvuso asukabrāhmaṇo attano sīlaṃ vīmaṃsitvā pabbajito vipassitvā arahattaṃ patto³ ti. Satthā agantvā „kāya nu ttha bhikkhave eta-rahū kathāya sannisinā⁴ ti pucchitvā „imāya nāmā⁵ ti vutte „na bhikkhave idāni⁶’ ayam eva pubbe paṇḍitāpi sīlaṃ vīmaṃsitvā pabba-jitvā attano patiṭṭhaṃ karimsu yevā⁷ ti vatvā atītaṃ āhari:
- 15 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka-silāyaṃ⁸ sabbasippaṃ⁹ uggaṇhitvā Bārāṇasiṃ⁴ gantvā⁵ rājānaṃ passi. Rājā tassa purohitaṭṭhānaṃ adāsi. So pañcasilāni rakkhati. Rājā⁶ naṃ ‘sīlavā’ ti gaṇuṃ katvā passati. So
- 20 cintesi: „kin nu kho rājā ‘sīlavā’ ti maṃ gaṇuṃ⁷ katvā pas-sati udāhu sutādhārayutto⁸ ti sabbaṃ paccuppannavatthu-sadisam eva, idha pana so brāhmaṇo „idāni me sutato sīlassa mahantabhāvo nāto⁹ ti vatvā imā pañca gāthā abhāsi:
1. Sīlaṃ seyyo sutam seyyo iti me saṃsayo ahū,
- 25 sīlam eva sutā seyyo iti me n’ atthi saṃsayo. 65.
2. Moghā jāti ca vaṇṇo ca, sīlam eva kir’ uttamaṃ, sīlena anupetassa suten’ attho na vijjati. 66.
3. Khattiyo ca adhammaṭṭho vesso cādhammanissito⁸ te pariccajj⁷ ubho loke upapajjanti duggatiṃ. 67.
- 30 4. Khattiya i rāhmanā vessā suddā candālapukkusa idha dhammaṃ caritvāna bhavanti tidive samā. 68.

¹ *Idol* -neva. ² *C* -ya. ³ *Idol* omit sabba. ⁴ *Ck* -siyam. ⁵ *Idol* āg-. ⁶ *Idol* rajapi. ⁷ *Ck* gaṇu. ⁸ *Be* vesso adh-, *Idol* vesso vadh-.

6. Na vedā samparāyāya na jāti no pi bandhavā
sakañ ca sīlaṃ saṃsuddhaṃ samparāyasukhāya cā 'ti. 69.

Tattha sīlaṃ eva sutā seyyo ti sutapariyattito satagunena sabha-
gunena sīlaṃ eva uttaritaran ti, evañ ca pana vatvā sīlaṃ nāṃ' etam eka-
vidhaṃ samvaravāsena duvidhaṃ cārittavārittavāsena tividhaṃ kāyikavācasika-
mānasikavāsena catubbidhaṃ pātimokkhasaṃvaraindriyasaṃvaraājīvapārisuddhi-
paccayasannisitavāsena 'ti mātikaṃ tha; etvā vitthārento sīlassa vannaṃ bhāsī¹,
moghā ti aphaḷā tucchā, jātīti khattiyakulādīsu nibbatti, vanna ti sarīra-
vanno abhīrū; abhāvo, so hi yasmā sīlarahitassa jātisampadā vā vannasampadā vā
saggasukhaṃ² dātum na sakkoti tasmā ubhayam pi taṃ moghaṃ ti āha, sī-
laṃ eva kirā 'ti anussavavāsena vadati na pana sayāṃ jānāti, anupetassā
'ti anupagatassa, sutenattho na vijjatīti sīlarahitassa sutapariyattimattena
idhaloke vā paraloke vā kāci³ vaḍḍhi nāma n' atthi, tato parā dve gāthā
jātiyā moghabhāvadassanattamaṃ vuttā, tattha te pariccajjubho loka ti te
dussīlā devalokaṃ ca manussalokaṃ cā 'ti⁴ ubho⁵ loka pariccajittvā duggaṭṭhi
upapajanti, candālapukkusaṃ ti chavachadḍakacandālā ca pupphachadḍaka-
pukkusaṃ ca, bhavanti tidive samā ti ete sabbe pi sīlanubhāvena devaloka
nibbattā samā honti, mibbisesā devā 'ti eva⁶ samikhaṃ⁷ gacchanti, pañcamagāthā
sabbesam pi sutādīnaṃ moghabhāvadassanattamaṃ vuttā, tass' attho mahārāja
ete vedādayo thapetvā idhaloke yasamattadānaṃ⁸ samparāye dutiye vā tatiye vā
bhaye yasam vā sukhaṃ vā dātum nāma na sakkonti, supārisuddhaṃ pana
attano sīlaṃ eva tam⁹ sakkoti.

Evam Mahāsatto sīlaguṇaṃ¹⁰ kathetvā rājānaṃ pabbaj-
jaṃ anujānāpetvā taṃ divasaṃ eva Himavantaṃ pavisitvā
isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sīlaṃ vīmaṃsitvā isipabbajjaṃ pabbajito aham eva¹² 'ti. Sīla-
vīmaṃsajātakaṃ¹³.

¹ B'd abhāsī. ² Bī jātisampadāvāsagga-. C^{ks} jātisampadāvāvannasampadāvā-
sagga-. B'd omits va va. ³ B'd korī. ⁴ C^k ca. omitting ti ⁵ B'd add pi ⁶
C^k -sesātevēva corr. to -sesā vateva. C^s -sesā tevāneva corr. to -sesā devā
teva. ⁷ B'd saṅkhyam ⁸ C^k sasamatta-. C^s susarhadānam corr. to sasamatta-.
Bī yasamahattadāna, B'd yasasampattadānam. ⁹ B'd adds dātum. ¹⁰ B'd -ne
¹¹ B'd dhammade-. ¹² B'd add dutiyam.

3. Hirijātaka.

Hirintarantan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anā-thapiṇḍikassa saḥāyam paccantavāsīm seṭṭhim ārabba kathesi. Dve pi vatthūni Ekanipāte navamavaggassa¹ pariyosānajātake vit-
 5 thāritān' eva. Idha pana „paccantavāsiseṭṭhino manussā pacchinna-sabbasāpateyyā² attano santakassa asāmino hutvā palātā“ ti Bārāṇasi-seṭṭhiṣṣa ārocite Bārāṇasiseṭṭhi „attano santikaṃ āgatānaṃ kattab-
 bam akarontā³ nāma paṭikārake na labhanti yevā“ 'ti vatvā ima gāthā abhāsi:

- 10 1. Hirin tarantaṃ vijigucchamānaṃ
 tavāham asmī⁴ iti bhāsamānaṃ
 seyyāni kammāni anādiyantaṃ
 n' eso mama ti iti taṃ⁵ vijaññā. 70.
2. Yaṃ hi kayirā taṃ hi vade yaṃ na kayirā na taṃ vade,
 15 akarontaṃ bhāsamānaṃ parijānanti paṇḍitā. 71. (J. 320 v. 2)
3. Na so mitto yo sadā appamatto (= supra p. 192 v. 5.)
 bhedāsankī randham evānupassī,
 yasmiṃ ca seti urasīva putto
 sa ve mitto yo abhejjo⁶ parehi. 72.
- 24 4. Pāmujjakaraṇaṃ⁷ thānaṃ pasamsāvahanaṃ sukhaṃ
 phalānisamsa bhāveti vahanto porisaṃ dhuraṃ. 73.
5. Pavivekaraṇaṃ pītvā rasaṃ upasameṣṣa⁸ ca (Dhp. v. 204)
 niddaro hoti nippāpo dhammapītirasaṃ piva ti. 74.

Tatha hirintarantan ti lajjam atikkamantaṃ, vijigucchamānaṃ ti
 25 mittabhāvena jigucchamānaṃ, tavāhamasmī⁹ tava aham mitto ti kevalam
 vacanamatten' eva bhāsamānaṃ, seyyāni kammāni anādiyanti vacanassa
 anurūpāni uttamakammāni, anādiyantaṃ ti akarontaṃ¹⁰, neso mama ti
 evarūpaṃ puggalaṃ¹¹ eso¹² mama¹³ mitto¹⁴ ti na¹⁵ vijaññā, pāmujjakara-

¹ Ck navamavaggassa, C' namamavaggassa corr. to navamavaggassa, B' pathama-vaggassa. ² B'd acchinna-. ³ C' B'd akaronto C' akaronto corr. to -tā, B' karontā. ⁴ Ck' B'd asmim. ⁵ B'd nam. ⁶ Ck' abhejje, C' abejja corr. to abhejje, B'd abhajjo. B' abhesajje corr. to -jja. ⁷ B' pamojja-. ⁸ B'd -massa. ⁹ Ck' -sminti, B' -sminti, B'd -smiṃ. ¹⁰ Ck' -te, C' -te corr. to tam. ¹¹ B'd -pā - -ti. ¹² B'd na eso. ¹³ C' mama. ¹⁴ B'd nattaṃ. ¹⁵ B'd chaṃs na, B' t. na.

pabbājetvā tath' eva akāsi. Tatiyam pi vibbhamitvā puna yāciyamāno oloketum pi na icchi. Dhammasabhāyaṃ¹ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukamahallako attano sāmaṇerena saḥāpi vināpi vasitum² na sakkoti, itaro tassa dosaṃ disvā puna oloketum pi na icchi, subhaddo
 5 kumārako“ ti. Satthā āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa sāmaṇero suhaddo vasati, dosaṃ disvā puna oloketum pi na icchatīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 10 Bodhisatto dhaññavāṇijakule nibbattitvā vayappatto dhañña-vikkayaṇa jīvikaṃ kappeti³. Ath' eko ahigunḍiko⁴ makkaṭaṃ gahetvā sikkhāpetvā ahim kilāpento Bārāṇasiyaṃ⁵ ussave ghuṭṭhe⁶ taṃ makkaṭaṃ dhaññavāṇijakassa santike ṭhapetvā ahim kilāpento⁷ sattadivasāni cari. So pi vāṇijo makkaṭassa
 15 khādaniyabhojaniyaṃ adāsi. Ahigunḍiko⁸ sattame divase ussavakīlāmatto¹⁰ āgantvā taṃ makkaṭaṃ veḷupesikāya tikkhataṃ paharitvā ādāya uyyānaṃ gantvā bandhitvā niddaṃ okkami. Makkaṭo bandhanaṃ mocetvā ambarukkhaṃ abhiruyha ambāni khādanto nisīdi. So pabuddho rukke makkaṭaṃ disvā
 20 „etaṃ mayā upalāpetvā gahetaṃ vaṭṭatīti“ tena saddhiṃ salla-panto paṭhamam gātham āha:

1. Vutto 'mhi¹¹ samma sumukha jūte akkhaṇarājito,
 sevehi¹² ambapakkāni, viriyan te bhakkhayaṃase ti. 75.

Tattha akkhaṇarājito¹³ ti akkhehi parājito, sevehi¹⁴ pāṭehi, save-
 25 hīti¹⁵ pi pātho

Taṃ sutvā makkaṭo sesagāthā abhāsi:

2. Alikāṃ vata maṃ samma abhūtena paṇḍasaṃ¹⁶,
 ko te suto vā diṭṭho vā sumukho nāma makkaṭo. 76.

¹ Bā bhikkhū dham-. ² Bā vattitum ³ Bā -si ⁴ C^s -gunḍiko, Bā -kun-diko. ⁵ C^s has pe after bārāṇasiyaṃ, omitting ussave - - ahigunḍiko. ⁶ Bā samghuthe. ⁷ C^k kilāto instead of ahim kilāpento. ⁸ Bā vicari ⁹ Bā -kun-diko. ¹⁰ Bā -kilāto, Bā -kilāpako. ¹¹ Bā vutto-, Bā dhutto-. ¹² Bā sadehi, Bā hārehi. ¹³ C^s akkhaapa-. ¹⁴ Bā sadehiti, Bā hārehi ¹⁵ C^k saveheti, Bā sevehiti, Bā pāṭehi ti pi ayameva. ¹⁶ Bā paṇḍasi, Bā paṇḍasati.

3. Ajjāpi me taṃ manasī yaṃ maṃ tvaṃ¹ ahigunḍika²
dhaññāpaṇaṃ pavisitvā matto chātaṃ hanāsī³ maṃ. 77.
4. T' āhaṃ⁴ saraṃ dukkhaseyyaṃ api rajjam pi kāraye
n' eva taṃ⁵ yācito dajjaṃ⁶, tathā hi bhayatajjito. 78.
5. Yaṇ ca jaññā kule jātaṃ gabbhe tittaṃ⁷ amacchariṃ⁸ 5
tena sakkhīṃ⁹ ca mittaṃ ca dhīro sandhātum arahatīti. 79.

Tattha alikam vatā 'ti musā vata. abhūtenā ti avijjamānena, ko te ti kattha tayā, sumukho ti sundaramukho. ahigunḍikā¹⁰ 'ti tam ālapati, ahigunthikā¹¹ ti pi pātho, chātan¹² ti jighechābhībhūtam dubbalaṃ kapaṇaṃ, hanāsīti velupesikāya tikkhattum paharasi, tāhan ti tam ahaṃ. saraṃ ti 10
saranto. dukkhaseyyaṃ ti tasmin āpane dukkhasayanam, api rajjam pi kāraye ti sace pi Bārāṇasirajjam gahetvā mayham datvā maṃ rajjam kārey-
yāsi¹³ evaṃ pi¹⁴ n' eva maṃ yācito dajjam, taṃ ekam pi ambapakkam ahaṃ
tayā yācito na dadeyyam, kinikāraṇā: tathā hi bhayatajjito ti tathā hi
ahaṃ tayā bhayena tajjito ti attho, gabbhe tittaṃ¹⁵ ti subhojanarasena 15
mātukucchivaṃ yeva alamkatapatyatte sayanagabbhe yeva vā tittaṃ bhogā-
sāya akapaṇaṃ, sakkhīṃ¹⁶ ca mittaṃ cā 'ti sakhibhāvaṃ¹⁷ ca mittabhāvaṃ ca
tathārūpeṇa kulajātena tittena akapaṇenena amacchariṇā saddhiṃ paṇḍito san-
dhātum puna ghetum arahati, tayā pana kapaṇena ahigunḍikena¹⁸ saddhiṃ ko
pana mittabhāvaṃ ghatessatīti attho 20

Evam vatvā vānaro ghaṭaṃ¹⁹ pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
ahigunḍiko²¹ mahallako²² ahoṣi, makkaṭṭo sāmaṇero. dhaññavāṇijo
ahaṃ evā²³ 'ti. Ahigunḍikajātakaṃ²⁴.

¹ C^s samma tvaṃ. B^d yaṃ tvaṃ maṃ. ² C^s -gunthika B^d -kundika. ³ C^s ma-
hanto jātaṃ hinasi corr to manto j hanāsi. C^k manto j hināsi B^t mutto chata-
kam pānāsi. B^d dhutto sātama hanāsi ⁴ B^d tāham ⁵ B^d nevaham. ⁶ B^t dāc-
cam. B^d rajjam ⁷ C^k titti. C^s titti corr to tittum. B^t titam, B^d tittham.
⁸ B^d -ri. ⁹ C^k sakkhīṃ. B^t sakhiṃ ¹⁰ C^s -gunthikā B^d -kundika ¹¹ C^k
-gunḍikā, B^d -kundikā, B^t -kundike ¹² C^k jatan. ¹³ C^s -siti ¹⁴ B^d adds
te. ¹⁵ B^t tithattan. C^s tittum ¹⁶ C^k B^t sakhiṃ. B^d sakhiṃ ¹⁷ C^k sakkha-
B^t sakkhī- ¹⁸ C^s -gunthikena, B^d -kundikena. ¹⁹ B^t vanam sahasa ghattaṃ,
B^d vanam sahāsi, C^s vanaghatam ²⁰ B^d dhammade-. ²¹ C^s -gunthiko, B^d
-kundiko ²² B^d adds bhikkhu ²³ C^s -gunthika-. B^d -kundika-. B^d add
pañcamam.

6. Gumbiyajātaka.

Madhuvannaṃ madhurasan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha katesi. Tam hi Satthā „saccaṃ kira traṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ
5 bhante“ ti „kiṃ disvā“ ti „alamkatamātugāmaṃ“ ti vutte „bhikkhu ime pañcakāmaguṇā nāma ekena Gumbikena¹ halāhalavisam pakkhipitvā magge ṭhapitamadhusadisā“² ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto sathavāhakule nibbattitvā vayappatto Bārāṇasito
10 pañcahi sakatasatehi bhaṇḍaṃ ādāya vohāratthāya gacchanto mahāvattaniyaṭṭavidvāraṃ patvā satthake³ sannipātetvā „ambho imasmim magge visapaṇṇapupphaphalādīni atthi, tumhe kiñci akhāditaṭṭapubbaṃ⁴ khādantā maṃ apucchitvā⁵ mā khādithā⁶
7 ti, amanussāpi viṣaṃ pakkhipitvā bhattaddapuṭamadhukaphalā-
15 phalāni⁷ ṭhapenti, tāni pi maṃ anāpucchitvā mā khādithā“
8 ti ovādaṃ datvā maggaṃ paṭipajji. Ath' eko Gumbiyo nāma yakkho aṭaviyā majjhaṭṭhāne⁹ magge paṇṇāni attharitvā halāhalavisayuttāni¹⁰ madhukhaṇḍāni¹¹ ṭhapetvā sayam maggasāmaṇṇe madhum gaṇhanto viya rukkhe koṭṭento viya carati. Ajānantā
20 „puññatthāya ṭhapitāni bhaviṣṣantīti“ khādितvā jīvitakkhayaṃ pāpuṇanti. Amanussā āgantvā te khādanti. Bodhisattassa satthakamanussāpi¹² tāni disvā ekacce lolajātikā adhiṇṇasetaṃ asakkontā khādimsu, paṇḍitaṭṭajātikā „pucchitvā khādissāmā“
13 ti¹³ gahetvā aṭṭhaṃsu. Bodhisatto te disvā hatthagatāni chaḍ-
25 ḍāpesi, yehi¹⁴ paṭhamataraṃ khādītāni te marimsu, yehi aḍ-
ḍhakhādītāni tesam vamanayoggaṃ datvā vantakāle catu-

¹ B^d add si ² B^d add yakkhena. ³ B^d -madhurasā sadisā ⁴ Bⁱ sattaṭṭe, C^k santike, C^s sannike corr. to satthike. ⁵ C^k -tam pubbaṃ ⁶ C^s Bⁱ āpu-
⁷ Bⁱ -ditvā, B^d -datha ⁸ C^k bhannadda-, C^s bhattaddapuṭha-, Bⁱ bhattaputa-, B^d bhattaputa- ⁹ B^d majhe-, ¹⁰ B^d -visasāmyuttāni ¹¹ B^d -piṇḍam
¹² C^k bodhisattassattikamanussesupī, C^s bodhisattassa satthikamanussesupī, Bⁱ bodhisattasattikamanussa-, B^d bodhisattassa sattavāhamanussāpi, ¹³ B^d add tam, ¹⁴ C^k sohi.

madhuraṃ adāsi, iti te tassānubhāvena jīvitam paṭilabhiṃsu.
Bodhisatto sotthinā icchitaṭṭhānaṃ¹ gantvā bhaṇḍaṃ vissajjetvā
attano geham eva agamāsi².

1. Madhuvaṇṇaṃ madhurasam madhugandhaṃ visam ahu,
Gumbiyo ghāsam esāno araṇṇe odahī visam. 80.

5

2. Madhū 'ti maññamānā ye taṃ visam samāsāsisaṃ³
tesaṃ taṃ kaṭukaṃ āsi, maraṇaṃ ten' upāgamaṃ. 81.

3. Ye ca kho paṭisaṃkhāya visam taṃ parivajjayuṃ
te āturesu sukhitaṃ dayhamānesu nibbutā. 82.

4. Evaṃ eva manussesu visam kāmā samohitā
āmisam bandhanaṃ c' etaṃ maccuveso⁴ guhāsaya. 83.

10

5. Evaṃ eva⁵ ime kāmā⁶ āturā paricārake⁷
ye sadā parivajjenti⁸ saṃgaṃ⁹ loke upaccagun¹⁰ ti. 84.

Satthā imā¹¹ abhisambuddhagāthā vatvā saccāni pakāsetvā jā-
takam samodhānesi¹²:

15

Tattha Gumbiyo ti tasmim vanagumbe vicāranena evamladdhaṇāma-
yakkho¹³, ghāsamasesāno ti taṃ visam khādītva mate khādissāmīti evaṃ
attano ghāsam pariyesanto, odahīti taṃ madhūnā samānavatnagandharasam
visam nikkhpi, kaṭukaṃ āsīti¹⁴ tikhiṇaṃ ahesi. maraṇaṃ tenupāga-
mun ti tena visena te satthā maraṇaṃ upagatā, āturesū¹⁵ 'ti visavegena āsanna-
maranesu, dayhamānesū ti visatejēna¹⁶ dayhantesu, visam kāmā¹⁷ samo-
hitā ti yathā tasmim vattanīmahāmagge¹⁸ visam¹⁹ samohitaṃ nikkhittaṃ evaṃ
manussesu pi ye ete rūpādayo pañca vatthukāmā tattha tattha samohitā nik-
khittā te visam ti vedittabbā, āmisam bandhanaṃ cetan²⁰ ti ye te²¹ pañca-
kāmagunā nāma etaṃ²² imassa maccubhūtaṃ lāmakassa²³ Mārābālisikena²⁴
pakkhittam āmisā c' eva bhavābhavato nikkhamitum appadānena²⁵ āhu-
ādibhedam²⁶ nānappakāraṇam²⁷ bandhanaṃ ca²⁸, maccuveso²⁹ guhā-

20

25

¹ Ck Bā -tathānaṃ ² Bā add tamattham pakāseto satthā imā gāthā abhāsi
³ so Ck; C^s tam samāsisaṃ corr. to taṃ visam sayasaṃ, B^s visamasāyisa. Bā
visamakhādīsu. ⁴ C^s -veso corr to -veso, B^s -vasse, Bā pāso ⁵ C^s evam.
⁶ C^s kāmā. ⁷ Bā -carike, C^s -cārike corr. to -cārake. ⁸ Bā -vajjanti, B^s
-vejenti. ⁹ C^s saṃghaṃ, C^s saṃgham corr. to saṃgaṃ. ¹⁰ Bā upajhagā. ¹¹
Bā omits imā ¹² B^s omits satthā - - - nesi. ¹³ C^s -nāmaṃ-, Bā -nāmo-. ¹⁴
Bā asīti. ¹⁵ Bā āturesu, C^s āturesī. ¹⁶ Bā ativisa- ¹⁷ C^s -kāmo, B^s visa-
kāma, Bā visakāma ¹⁸ Bā vattam-, ¹⁹ C^s visa. ²⁰ C^s vetan ²¹ Bā etc.
²² Bā evam ²³ Bā lokassa. ²⁴ Ck -bali-, C^s Bā -bali-, B^s vālikasikena. ²⁵
Ck appadānenetenanu, C^s appadānenetenanu corr to -dānenetanu. B^s appamāda-
nena, Bā appadānena ²⁶ so Ck instead of āgu-? C^s anu-, B^s atu-, Bā adu- ²⁷
C^s B^s -raṇi, Bā -raka ²⁸ B^s maccubandhaṇa. ²⁹ B^s -geso, Bā -vaso.

sayo¹ ti sarīraguhāya vasako² maranamaccuveśo³, evameva ime kāme⁴
 ti yathā vattinimahāmagge⁵ vesaṃ nikkhittaṃ evaṃ tattha tattha nikkhitta⁶
 ime kāme, āturā ti ekantamaranadhammatāya āturā⁷ āsannamaranā⁸ pan-
 ditamanussā, paricarake⁹ ti kilesaparicarake¹⁰ kilesasaṃvaddhake¹¹, ye sadā
 5 parivajjenti¹² ye vuttappakārā panditapurisā nīceṃ ete evarūpe kāme
 vajjenti¹³, saṃgam¹⁴ loke ti te loke lagganattthena saṃgam ti laddhanāmaṃ
 rāgādibhedam kilesajātaṃ accagum, atitā nāmā¹⁵ ti veditabbā, atikkamanānti
 vā attho¹⁵

(Saccapariyosāne ukkanṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi).

10 „Tadā satthavāho¹⁶ aham eva¹⁷ aho sin¹⁸“ ti. Gumbiyajātakaṃ¹⁶.

7. Sāliyajātaka.

Yoyaṃ sāliyachāpo¹⁹ ti. Idam Satthā Veluvane vi-
 haranto „āvuso Devadatto tāsakārako pi bhavitum nāsakkhīti²⁰“ va-
 canaṃ ārabha kathesi²¹.

15 Bārāṇasiyaṃ hi Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto gāmake kuṭumbiyakule nibbattitvā tarunakāle taru-
 nakumārakehi²² saddhiṃ gāmadvāre nigrodharukkhamūle kīḷati.
 Tadā eko dubbalavejjo²³ gāme kiñci kammaṃ alabbhitvā nik-
 khanto²⁴ taṃ ṭhānaṃ patvā ekaṃ sappāṃ viṭabhiyantarena
 20 sīsaṃ niharitvā niddāyantaṃ disvā „mayā gāme pi kiñci na
 laddhaṃ, ime dārake vañcetvā sappena ḍasāpetvā²⁵ tikicchitvā
 kiñcid eva gaṇhissāmīti“ cintetvā Bodhisattaṃ āha: „sace
 sāliyacchāpaṃ passeyyāsi gaṇheyyāsīti“. „Āma gaṇheyyaṃ“

¹ C^s guhāyayo ² C^s vasanako, B^d vasanato ³ B^d -vaso ti. ⁴ C^k kāmo
⁵ B^d vatanti-, C^k omīti mahā ⁶ C^k nikkhente, Bⁱ omīti evaṃ - te. ⁷ B^d
 -dhammatatura, C^k -taya agatātura ⁸ C^s -na ⁹ B^d -carike, ¹⁰ C^s B^d -rike.
¹¹ B^d -sambandhake ¹² B^d -vajjan-, Bⁱ -vejen- ¹³ B^d vajjanti ¹⁴ C^s
 saṃgham corr. to saṃgam ¹⁵ Bⁱ adds sartaṃ abhisambuddha gāthā vatvā
 sa-cāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi ¹⁶ B^d adds pana ¹⁷ B^d evā, omit-
 ting aho sin ¹⁸ B^d add chatham ¹⁹ C^k yosamsāliyajāto, C^s yoyamsāliyajāpo,
 B^d yoyamsāliyachāpo ²⁰ C^s na-. ²¹ Bⁱ adds tadda hi satta na bhikkhave
 idāneva puppe pesa mama dāsakārako pi abhībhavitum nāsakkhīti vatva atitā
 āhari atite, B^d atite ²² Bⁱ tarunadarakehi, B^d paṃsukilantehi ²³ Bⁱ mahalla-
 kavajjo, B^d dubbalavajjo. ²⁴ C^s nikkhanto corr. to nikkhamanto, B^d nikkha-
 manto. ²⁵ B^d ḍasa-

ti. „Pass' eso¹ viṭabhiāntare sayito“ ti. So sappabhāvaṃ
ajānanto rukkhaṃ āruya taṃ gīvāya² gahetvā sappo ti
ñatvā³ nivattitum adento⁴ sugahitaṃ gahetvā⁵ vegena khipi.
So gantvā vejjassa gīvāya⁶ patito gīvāya⁷ palivethetvā kara-
karāni khāditvā⁸ tatth' eva naṃ pātetvā palāyi. Manussā 5
parivārayiṃsu. Mahāsatto sampattaparisāya dhammaṃ desento⁹

1. Yo 'yaṃ¹⁰ sāliyachāpo¹¹ ti kaṇhasappaṃ agāhayi
tena sappen' ayaṃ datṭho hato pāpānusāsako. 85.
2. Ahanantam ahanāraṃ yo naro hantum icchati
evaṃ so nihato seti yathāyaṃ puriso hato. 86. 10
3. Ahanantaṃ aghātentaṃ yo naro hantum icchati
evaṃ so nihato seti yathāyaṃ puriso hato. 87.
4. Yathā paṇṇasumuttimaṃ puriso paṭivātaṃ paṭikkhipe
tam eva so¹² rajo hanti yathāyaṃ puriso hato. 88.
5. Yo appadutṭhassa narassa dussati (Dhp. v. 195.) 15
suddhassa posassa anaṅgaṇassa
tam eva balaṃ pacceti pāpaṃ
sukhuma rajo paṭivātaṃ va khitto ti 89.

imā gāthā abhāsi¹³.

Tattha yo yaṃ¹⁴ ti yo ayaṃ ayaṃ eva vā pātho, sappenayaṃ ti sappena 20
ayaṃ, sayam eva¹⁵ tena sappena datṭho, pāpānusāsako ti pāpakam anusāsa-
nam¹⁶ anusāsako. ahanantaṃ ti apaharantaṃ. ahanāraṃ ti amārentaṃ¹⁷,
suddhassa¹⁸ 'ti niraparādhassa, posassa¹⁹ 'ti sattassa. anaṅgaṇassa²⁰ 'ti idam
pi niraparādhabhavaṃ ñeva sandhāya vuttaṃ. pacceti ti kammasarikkhakam
hutvā patieti²¹ 25

Satthā imaṃ desanaṃ²² āhāritvā jātakam samodhānesi: „Tadā
dubbalavejjo²³ Devadatto ahoṣi, paṇḍitadahaṇako²⁴ pana aham evā“
'ti. Sāliyajātakaṃ²⁵.

¹ B¹ passaso. ² B¹ -yaṃ. ³ B¹ vatvā. ⁴ B¹ nivattitumadanto ⁵ B¹ omits
sappo - - - gahetvā ⁶ B¹ -yaṃ. ⁷ B¹ -vam ⁸ B¹ karanārūti dāmsitvā, B¹
kāraṇagatim dāmsitvā ⁹ B¹ adds imā gāthā abhāsi ¹⁰ B¹ yāyam, B¹ yvāyam.
¹¹ B¹ sāli-, C¹ sāliyajatape. ¹² C¹ yo ¹³ B¹ omits imā - - si ¹⁴ B¹ yāyan,
B¹ yvāyan. ¹⁵ B¹ yo ayaṃ sayame, B¹ so ayaṃ eva ¹⁶ C¹ -kam corr to -nam,
B¹ omits anusāsanaṃ. ¹⁷ B¹ mā- ¹⁸ B¹ pati-. ¹⁹ B¹ dhammade- ²⁰ B¹ ma-
hallako vajjo, B¹ vajjo ²¹ B¹ -dāraṇko ²² B¹ add sattamaṃ

8. Tacasārajātaka.

Amittahatthathagatā ti. Idam Sattthā Jetavane viharanto paññāpāramim ārabha kathesi. Tadā hi Sattthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“
5 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto gāmake kuṭumbikakule nibbattivā ti¹ sabbam purimajātakaniyāmen' eva kathetabbam. Idha pana vejje-
mate gānavāsino „manussamārakā“ ti² dārake gaddūlehi ban-
10 dhitvā „rañño dassessāmā“ 'ti Bārāṇasim³ nayimsu. Bodhisatto antarāmagge yeva sesadārakānam ovādam adāsi: „tumhe mā bhāyatha, rājānam disvāpi abhītā tuṭṭhindriyā bhāveyyātha, rājā amhehi saddhim paṭhamataram kathessati, tato paṭṭhāya aham jānissāmīti“⁴. Te „sādhū“ 'ti sampatīcehitvā tathā ka-
15 rimsu. Rājā te abhīte tuṭṭhindriye disvā „ime manussamārakā ti kudaṇḍakabaddhā ānītā, evarūpaṃ dukkhaṃ pattāpi ca na bhāyanti tuṭṭhindriyā yeva, kin nu kho etesaṃ nasocanakāra-
ṇam“⁵, pucchissāmi ne“ ti paṭhamam gātham āha:

1. Amittahatthathagatā tacasārasamappitā

20 pasannamukhavapnātha kasmā tumhe na socathā 'ti. 90.

Tattha amittahatthathagatā ti kudaṇḍakehi gīvāya⁶ bandhitvā ānentānam amittānam hatthagatā⁷. tacasārasamappitā ti venudaṇḍakehi⁸ baddhattā evam āha, kasmā ti evaṇṇam vāsanaṃ pattāpi tumhe kināraṇa na socathā 'ti⁹

25 Tam sutvā Bodhisatto sesagāthā abhāsi:

2. Na socanāya paridevanāya

attho va¹⁰ labbho¹¹ api appako pi.

socantam enaṃ dukkhitaṃ¹² viditvā

paccatthikā attamanā bhavanti. 91.

¹ B² nippatti, B¹ nibbattetvā, omitting ti ² B¹ vaje. ³ B¹ add te ⁴ C² -siyam ⁵ B¹ aso-. ⁶ B¹ -yam. ⁷ B¹ hatthathagatā ⁸ B¹ velu- ⁹ B¹ adds pucchī. ¹⁰ B¹ ca ¹¹ C² labbhā ¹² B¹ dukkhi-

3. Yato ca kho pandito āpadāsu
na vedhati atthavinicchayaññū
paccatthikāssa dukkhitā¹ bhavanti
disvā mukhañ avikārañ² purānañ. 92.

4. Japena⁴ mantena subhāsitenā
anuppadānena pavēniyā vā
yathā yathā yattha lañhettha atthañ
tathā tathā tattha parakkameyya. 93.

5. Yato ca⁶ jāneyya⁷ alabbhaneyyo
mayā vā⁸ aññena vā esa attho
asocamāno adbhivāsayeyya⁹
kammañ dāḥhañ kinti karomi dāniti. 94.

5

10

Fattha attho ti vatthi. Paccatthikā attamanā ti evaṃ⁹ purisa-
socatam dukkhitam vohiya paccamita vatthavitā honti, tesu tussanakkāram
nāma jātānena kāmū na vattatīti dīpeti. yato ti yada, na vedhatīti citta- 15
trīśibhaya na kampati. atthavinicchayaññū ti tassa tassa atthassa vinic-
chayakusalo. Japena⁴ ti mantaparijāpanena. Mantenā ti paññitā sad-
dhiṃ mantagāhanena, subhāsitenā⁵ ti piyavacānena, anuppadānena⁶ ti
lañḍadanena pavēniyā⁷ ti kulavamsena, idam vuttam hoti: mihārāja paṇḍi-
tena nīma āpadasu uppannasu na sovitabbam kilamitabbam, imesu pana pañ- 20
casu kārānesu aññātanavasesu paccamita jñitabbā, sace hi sakkotī mantam
parijāpitsvā¹³ mukhābhinidhanā, ¹⁴ kāvāpi te jñitabbā, tathā asakkontena pañ-
ñitā saddhiṃ manteva ekam upayam sakkakhetvī jñitabbā, piyavacānañ
vattam sakkontena piyam vatsāpi te jñitabbā, tathā asakkontena vinicchaya-
maṇḍanam lañcam datvāpi jñitabbā, tathā asakkontena kulavamsaṃ kathetvā 25
mayam asukapavēniyā agatā tumhākañ ca andhakañ ca eko va pubbapuriso ti
evaṃ vijāmanam nūtikorom ghatetsvā¹⁵ jñitabbā evā¹⁶ ti, yathā yathā ti
etesu pañcasu kārānesu yena yena kārānena yattha yattha attano vāññhiṃ
labheyya, tathā tathā ti tena tena kārānena tattha tattha parakkameyya pa-
rakkamam karva paccatthike jneyya⁷ ti adbhupayo yato ca jāneyyā⁸ ti yato 30
parāneyyā¹⁶ mayā vā aññena vā esa attho alabbhaneyyo nānappakarena

¹ B¹ paccatthikā. B² paccatthikaya. ² B¹ dukkhitā. ³ B¹ adhikā. ⁴ B¹ japena.
B² jappena. ⁵ C¹ va cor. to cañ. C² va. ⁶ C¹ jāneyya, C² jāñāne. ⁷ C¹ B¹
ca, B² va. ⁸ B² -vaseyya. ⁹ B² etam. ¹⁰ B¹ japene, B² jappe-. ¹¹ B¹ -pa-
ññājananena, B² -parijāpanena. ¹² C¹ B² -ñi-, C² -ñi- cor. to -ni-. ¹³ C¹
-jāpitsva cor. to -jāpi-. B² -jāpi-. B² -jappitsva. ¹⁴ C¹ B² -bandham. ¹⁵
C¹ savetsvāpi, C² savetsvāpi cor. to ghatetvā. ¹⁶ B² yada. para ja-.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Mittavindako dubbacabhikkhu ahoṣi, devaputto pana aham evā“² ‘ti. Mittavindajātakam³.

10. Palāsajātaka.

5 Hamso palāsamavacā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto kilesaniggaham ārabha kathesi. Vatthum Paññājātake⁴ āvibhavissati. Idha pana Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave kilesa⁵ nāma āsamkitabbo⁶, appamattako samāno pi nigrodhagaccho viya vināsam pāpeti, porāṇakapaṇḍitāpi āsamkitabbaṃ⁷ āsamkimsu⁸

10 yevā“⁹ ‘ti vatvā atītaṃ āharī:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto suvaṇṇa hamsayoniyam nibbattitvā vayappatto Cittakūṭapabbate Suvaṇṇaguḥāyam vasanto Himavantapadesa jātassare sayam jātasaṃlīṃ khāditvā khāditvā¹⁰ āgacchati. Tassa

15 gamanāgamanamagge mahāpalāsarukkho ahoṣi. So gacchanto pi tattha vissamitvā gacchati, āgacchanto pi vissamitvā āgacchati. Ath’ asmiṃ¹¹ rukkhe nibbattadevatāya saddhiṃ vissāso ahoṣi. Aparabhāge ekasakuṇikā¹² ekasmiṃ¹³ nigrodharukkhe nigrodhapakkaṃ¹⁴ khāditvā gantvā tasmīṃ palāsarukkhe nī-

20 sīditvā viṭabhiyantare¹⁵ vaccam pātesi. Tato nigrodhagaccho jāto, so catumaṅgulamattakāle rattaṇkurapalāsātāya sobhati. Hamsarājā tam disvā rukkhadavatam āmantetvā „samma palāsa nigrodho nāma yamhi rukkhe jāyati vadḍhento¹⁶ tam nāseti, imassa vadḍhitum mā dehi, vimānam¹⁷ te nāsessati¹⁸,

25 paṭigace’ eva¹⁹ nam uddharitvā chaḍḍehi²⁰, āsamkitabbayuttam nāma āsamkitum vaṭṭatitī“²¹ palāsadevatāya saddhiṃ mantento paṭhamam gātham āha:

¹ B^d dhamade- ² B^d -dakaṇṇa-, and add navamanā. ³ C^s pañña- corr. to paññā-, B^d paññāsaṃjā-. ⁴ B^d -sā ⁵ B^d -bbā ⁶ B^d -bbū ⁷ C^k -khisu. C^s -khisu, B^d āsamkisu. B^d āsamkisu ⁸ B^d omit one khā-. ⁹ B^d athassa tassamim. ¹⁰ B^d ekā-. ¹¹ B^d etasmiṃ. ¹² C^k -pakkham, B^d -pattam. ¹³ B^d -bbhantare, B^d -pantare. ¹⁴ B^d vaḷhanto va ¹⁵ C^k -nan ¹⁶ B^d -titi. ¹⁷ B^d patikañceva, B^d patikañceva. ¹⁸ C^k chaḍḍhe-

1. Hamso palāsam avaca: nigrodho samma jāyati,
amkasmim te nisinnō va¹ so te mammāni checchatiti. 100.

Pathamapādo pan' ettha abhisambuddhena² hutvā Satthārā vutto. Palāsan ti palāsadevatā, sammā 'ti vajassa, amkasmim ti vitabhiyam. so te mammāni checchatiti so³ te⁴ amkesu vaḍḍhitasapatto⁵ viya jīvitaṃ chin- 5
dissatiti attho, jīvitasaṃkhārā hi idha mammāniti⁶ vuttā.

Tam sutvā tassa vacanaṃ agaṇṇantī⁷ palāsadevatā dutyaṃ gātham āha:

2. Vaḍḍhatām⁸ eva nigrodho, patiṭṭh' assa⁹ bhavām' aham
yathā pitā vā mātā vā, evam eso bhavissatī. 101. 10

Samma¹⁰ na tvam¹¹ jānāsi: vaddhatām¹² eva esa¹³, aham assa¹⁴ yathā bālakāle puttānam mātāpitāro patiṭṭhā honti tathā bhavissāmi, yathā pana samvaddhā puttā pacchā mahallakakāle mātāpitunnam patiṭṭhā honti mayham pi¹⁵ mahallakakāle evam eva so¹⁶ patiṭṭhā bhavissatī.

Tato hamso tatiyaṃ gātham āha:

3. Yaṃ tvam amkasmim vaḍḍhesi¹⁷ khīrarukkham bhayānakam
āmanā kho tam gacchāma vaḍḍhi-m-assa na ruccatī. 102. 15

Tattha yaṃ tvam ti yasmā tvam etam bhayaḍāyakam khīrarukkham sapattam viya amkena vaḍḍhesi¹⁸, āmanā kho tam ti tasmā mayam tam āmanetvā jānāpetvā gacchāma, vaḍḍhimassa 'ti assa vaḍḍhi mayham na 20
ruccatī

Evaṃ ca pana vatvā haṃsarājā pakkhe pasāretvā Citta-kūṭapabbatam eva gato. Tato paṭṭhāya na punāgañchi¹⁹. Aparabhāge nigrodho vaḍḍhi. Tasmim ekā rukkhadevatāpi nibbatti. So vaḍḍhito²⁰ palāsam bhañji²¹, sākāya²² saddhim 25
yeva devatāya vimānaṃ pati. Sā tasmim kāle haṃsarañño vacanaṃ sallakkhetvā idaṃ anāgatabhayaṃ disvā „haṃsarājā

¹ C^{ks} omit va. ² B^d -ddho. ³ C^s omits so. ⁴ C^s Bⁱ omit te. ⁵ Bⁱ aṅga te saṃvadho sapatto, B^d aṅgasamvadho sapatto, C^{ks} vaḍḍhitassapatto ⁶ B^d dhammānīti. ⁷ all four MSS. -ti. ⁸ C^k vaccatām, C^s vaccatām corr. to vaddhatām, B^d vadhitam ⁹ B^d patiṭṭhassa, C^{ks} -ṭṭhissa. ¹⁰ B^d tassattho samma ¹¹ B^d tvam na ¹² C^{ks} vaddhanām. ¹³ Bⁱ vadhakāle kāle ca, B^d vadhitā eva so. ¹⁴ B^d manassā. ¹⁵ B^d add pacchā ¹⁶ C^k evam eso. ¹⁷ C^k vaddhehi, C^s vaddheti. ¹⁸ C^k vaddhehi, C^s vaddhesi. ¹⁹ B^d pana nāgacchi. ²⁰ Bⁱ so ca vadhipatto, B^d so vaḍḍhanto. ²¹ B^d bhuñji. ²² B^d -khāhi.

kathesi, ahañ pan' assa vacanañ na kāsin ti" paridevamānā catutthañ gātham āha :

4. Idāni kho mañ bhāyati Mahāneru-nidassanañ.

ham'sassa anabhiññāya¹ mahā me bhayaṃ āgatan ti. 103.

5 Tattha idāni kho mañ bhāyatitī ayaṃ nigrodho tarunakāle to-etvā idāni mañ bhāyāpeti santajjeti², mahāneru-nidassanañ ti Sinerupabbata-sadisam mahantam. ham'sarājassa vacanam sutvā ajānitvā tarunakāle yeva etassa anuddhatattā³ mahā me bhayaṃ āgatan ti idāni mayham mahantam bhayaṃ āgatan ti parideva :

10 Nigrodho pi vaḍḍhanto⁴ sabbaṃ palāsañ bhañjivā⁵ khāṇu-kam" eva akāsi, devatāya vimāvañ sabbam antaradhāyi.

5. Na⁶ tassa vaḍḍhi kusalappasatthā⁷

yo vaḍḍhamāno ghasate patiṭṭham.

tass' uparodham paṇṇamkamāno

15 patārayi⁸ mūlavadhāya⁹ dhīro ti 104.

pañcamā abhisambuddhagāthā.

Tattha kusalappasatthā¹⁰ ti kusalehi pasatthā¹¹, ghasate ti khādanti vināsetitī attho, patārayi ti¹² patarati¹³ vāyamañ. idañ vuttam hoti : bhikkhave yo vaḍḍhamāno attano patittham nūseti tassa vadhi¹⁴ paññitehi na pasatthā¹⁵ tassa paṇṇa abhantāra-sa vā bāhirassa vā paṇṇasassa ito me uparodho¹⁶ bhavissatitī eva uparodham vināsaṃ paṇṇamkamāno dhīro nānasamāno mūla-vadhāya parakkamatī¹⁷ :

25 Satthā imam de-sanañ¹⁸ āharitvā saccāṃ pakāsetvā jātakam sammodhānesi : "Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahattam pāpu-niṃsu) .Tadā suvannahamsa aham eva aho-sin" ti. Palāsa-jātakam". Vanṇārohava-gga dutiyo²¹.

¹ C^s ani-. ² B^s santāseti, B^d santāsesi. ³ B^s -tattā, C^s anuddhavantī. ⁴ C^s vaḍḍhento. ⁵ C^s bhaji-, B^s bhuñci, B^d bhuñjivā. ⁶ C^s khāṇukham, C^s khāṇukham corr. to khāṇukam, B^s khāṇumattam. ⁷ C^s omits na, C^s has added na. ⁸ C^s -lāpa-, B^s -lapasattā, B^d -lapasathā. ⁹ B^d satārayi, C^s patārayi, B^s pakārayi. ¹⁰ B^s -vataya, B^d -vatthaya. ¹¹ C^s -lāpa-, B^d -lappasathā. ¹² B^d -sathā. ¹³ B^s pakā-. ¹⁴ C^s -ta-, B^d paharati. ¹⁵ B^d vadhi. ¹⁶ B^s na pasatthā, B^d nappa-sathā. ¹⁷ C^s -dhe. ¹⁸ C^s -mati, C^s -mati corr. to matitī. ¹⁹ B^d dhammado-. ²⁰ B^d add dasamam. ²¹ B^s adds tassuddānam : vanna-roham silavimamsam hiṇṇikam ca khajjopama ahigundham gumpiyam sāliyam tacasūrakam mittavinda-kam ca palāsakan ti.

3. ADḌHAVAGGA.

1. Dīghitukosalajātaka.

Evambhūtaṣṣa te rājā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosambake bhaṇḍanakārake ārabha kathesi. Tesam hi Jetavanam āgantvā khamāpanakāle Satthā ne¹ āmantetvā bhikkhū² khave tumhe mayham orasā mukhato jātā³ puttā nāma⁴, puttehi ca pitarā dinnam ovādam madditum na vaṭṭati. tumhe pana mama ovādam na karittha, porāṇakapaṇḍitā attano mātāpitaro ghātetvā rajjam gahetvā tthitacore pi araṇṇe hatthapatham⁵ āgate 'mātāpitūhi dinnam na maddissāmā' 'ti na mārayimsū⁶ 'ti vatvā atitām āhari. Imasmim⁷ pana jātake dve pi vatthūni Saṃghabhedakajātake vitthārato āvibhavissanti.

So pana Dīghayukumāro⁸ araṇṇe attano amke nipannam Bārāṇasirājānam cūlāya gahetvā „idāni mayham mātāpitughātakaṃ coram cuddasa khaṇḍāni⁹ katvā chindissāmīti“ asim ukkhipanto¹⁰ tasmin khaṇe mātāpitūhi dinnam ovādam saritvā „jīvitam¹¹ cajanto pi tesam ovādam na maddissāmīti kevalam imam tajjessāmīti“ cintetvā paṭhamam gātham āha:

1. Evambhūtaṣṣa te rāja āgataṣṣa vaso mama

atthi nu¹² koci¹³ pariyaṇḍo¹⁴ yo¹⁵ tam dukkhā pamocaye¹⁶ ti. 105.

Tattha vaso mamā¹⁷ 'ti mama vasam āgataṣṣa, pariyaṇḍo ti kāraṇam.

Tato rājā dutiyam gātham āha:

2. Evambhūtaṣṣa me tāta¹⁸ āgataṣṣa vaso tava¹⁹

n'atthi no koci²⁰ pariyaṇḍo²¹ yo mam dukkhā pamocaye ti. 106. 25

¹ B'd te ² C^k -to, C^s -to corr. to -ta ³ C^k ca? C^s ma corr to nāma ⁴ Bⁱ hattham gatam. B'd hatthagatam. ⁵ Bⁱ marisu. B'd ovādam bhinditum na vattati na bhindissāmīti na bhindimsū ⁶ Bⁱ atite ca paccuppanne ca imasmim ⁷ B'd dīghāvu-. ⁸ Bⁱ khaṇḍākhaṇḍikam, B'd -ghātakaveram cūlā khaṇḍāni. ⁹ B'd -pento. ¹⁰ C^k -tam ¹¹ Bⁱ no. ¹² C^k khovi. ¹³ C^k pariyo, C^s pariya. ¹⁴ C^k so. ¹⁵ C^k māmam. ¹⁶ C^k tāta ¹⁷ C^k vasenava, C^s vasenaca. ¹⁸ C^k kovi ¹⁹ C^k pariya

Tattha no ti nipātamattam, n' atthi koci¹ pariāyo² yo³ taṃ⁴ etasmā dukkhā pamocaye ti attho.

Tato Bodhisatto avasesagāthā abhāsi:

3. Nāññam sucaritāṃ rāja nāññam rāja subhāsitaṃ
5 tāyate maranakāle⁵, evam ev' itaraṃ⁶ dhanāṃ. 107.
4. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me, (Dhp. v. 3-5.)
ye⁷ taṃ upanayhanti⁸ veraṃ tesāṃ na sammati. 108.
5. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me,
ye taṃ na upanayhanti⁸ veraṃ tes' ūpasamati. 109.
- 10 6. Na hi verena verāni sammantīdha kudācanaṃ
averena ca sammanti, esa dhammo sanantano ti. 110.

Tattha nāññam sucaritaṃ ti nāññā sucarita, ayam eva vā pātho, tha-
petvā sucaritaṃ aññam na passāmīti vā⁹ attho, idha sucaritaṃ ti¹⁰ mātāpitūhi
dinnam ovādam sandhāy' evam āha¹¹, evamevā¹² ti niratthakam eva, idaṃ
15 vuttam hoti: mahārāja aññatra ovādānusatthisamkhātā sucaritasubhāsita marana-
kāle tāyituṃ rakkhituṃ samattho nāma añño n' atthi. yaṃ etaṃ itaraṃ dhanāṃ
evam eva niratthakam eva hoti, tvaṃ hi idāni mayham kotisatasahassamattam
pi dhanam dadanto jīvitaṃ na labheyyāsi, tasmā veditabbam etaṃ: dhanato
20 sucaritasubhāsita¹² eva uttaritaran ti, sesagāthāsu pi ayam saṃkhepattho: ma-
hārāja ye purisā¹³ ayaṃ maṃ akkosi ayaṃ maṃ pahari ayaṃ maṃ ajini ayaṃ
mama santakaṃ ahāsīti evaṃ veraṃ upanayhanti bandhivā viya hadaye tha-
penti tesāṃ veraṃ na upasammati¹⁴, ye paṇ' etaṃ¹⁵ na upanayhanti¹⁶ hadaye
na thapenti tesāṃ upasammati¹⁷, verāni hi na kadāci verena sammanti averen'
eva pana sammanti, esa dhammo sanantano¹⁸ porāno¹⁹ dhammo cirakālapa-
25 vatto sabhāvo ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „aham mahārāja tayaṃ na
dubbhāmi, tvaṃ pana maṃ mārehīti“ tassa hatthe asim̐ tha-
pesi. Rājāpi „nāhaṃ tayaṃ dubbhāmīti“ sapathaṃ katvā tena
saddhiṃ nagaraṃ gantvā taṃ amaccānaṃ dassetvā „ayaṃ
30 bhāṇe Kosalarañño putto Dīghāvukumāro, iminā mayhaṃ jīvi-

¹ Ck kovi ² Cks pariāyā ³ Ck so ⁴ Bḍ mam. ⁵ Cks -ne-. ⁶ Bḍ evamimev-
⁷ Bḍ ye ca ⁸ Bḍ upaneyyanti. ⁹ Bḍ omits vā ¹⁰ Bḍ add pi subhāsitaṃ ti pi.
¹¹ Bḍ -dam yeva sandhāyāha. ¹² Bḍ -ritam su-, Bḍ subhāsitaṃ, omitting su-
carita ¹³ Cks pa-. ¹⁴ Bḍ Cks ūpa- ¹⁵ Cks yevanetaṃ, Bḍ yepanetaṃ, Bḍ ye-
capanetaṃ ¹⁶ Ck -nayihanti, Bḍ -neyhanti. ¹⁷ Cks ūpasammati. Bḍ ūppa-
samati, Ck Bḍ upasammanti ¹⁸ Bḍ add ti ¹⁹ Bḍ -naka, Bḍ eso porānako.

taṃ dinnam, na labbhā imam kiñci kātun¹ ti vatvā attano dhitaram datvā pitu santake rajje patitṭhāpesi. Tato paṭṭhāya ubho² samaggā sammodamānā rajjam kāresum.

Satthā imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā mātāpitāro mahārājakulāni ahesum. Dīghāvukumāro⁴ aham evā⁵ ti. 5 Dīghitiko salajātakam⁶.

2. Migapotakajātaka.

Agārā paccupetassā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam mahallakam ārabha kathesi. So kir⁸ ekam dāra-
kam pabbājesi. Sāmaṇero tam sakkaccaṃ upaṭṭhahitvā aparabbhāge 10
aphāsukena kalam akāsi. Tassa kālakiriyyāya mahallako sokābbhi-
bhūto mahanteṇa saddena paridevanto vicari. Bhikkhū⁹ saṇṇāpetum
asakkontā¹⁰ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko
mahallako sāmaṇessa kālakiriyyāya paridevanto vicarati. maraṇasati-
bhāvanāya paribāhiro eso¹¹ bhavissatiti¹². Satthā āgantvā „kāya nu 15
ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹³ ti pucchitvā „imāya
nāmā¹⁴ ti vutte „na bhikkhave idān¹⁵ eva pubbe p¹⁶ esa etasmim¹⁷ mate
paridevanto vicaratiti¹⁸ vatvā atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tadā eko Kāsiraṭṭha- 20
vāsī¹⁹ Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā phalā-
phalena yāpeti²⁰. So ekadivasam araṇṇe ekam matamātikam
migapotakam disvā assamaṃ ānetvā gocaram datvā posesi. Migapotako vadḍhanto abhirūpo ahosi sobhaggappatto. Tā-
paso tam attano puttakam katvā pariharati. Ekadivasam 25
migapotako bahum²¹ tiṇam khādītva ajirakena kalam akāsi. Tāpaso “putto me mato²² ti paridevanto vicarati. Tadā Sakko devarājā lokam parigaṇhanto tam tāpasam disvā

¹ *Bid* add pi ² *Bid* dhammade- ³ *Cs* -yu-. *Bid* add pana. ⁴ *Cs* dīghī-. *Bi* dīghatissako-. *Bid* add pathamaṃ. ⁵ *Cs* agārāpaccutassā. *Bi* arākaṇa-. *Bd* agārāmaccepe-. ⁶ *Bi* add tam, *Bd* ti ⁷ *Cs* *Bi* -to. ⁸ *Cs* eko ⁹ *Bd* kāsikara-
thavāsīhrāhmano- ¹⁰ *Bd* -si ¹¹ *Bd* bahu.

„saṃvejessāmi naṃ“ ti āgantvā ākāse ʒhito paṭhamam gātham āha:

1. Agārā paccupetassa¹ anāgārassa te sato
samaṇassa na taṃ sādhu yaṃ petam anusocasīti. 111.

5 Taṃ sutvā tāpaso dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃvāsena have Sakka manussassa miḡassa vā
hadaye jāyate pemaṃ, taṃ na sakkā asocitun ti. 112.

Tattha taṃ na sakkā² ti taṃ manussam vā tiracchānam vā na sakkā
na³ socitum, soṇam evāhaṃ⁴ ti

10 Tato Sakko dve gāthā abhāsi:

3. Mataṃ marissaṃ rodanti ye rudanti lapanti ca,
tasmā tvam⁵ isi mā rudi⁶, roditaṃ⁷ mogham āhu santo. 113.

4. Roditena have brahme mato peto samuṭṭhabe
sabbe saṃgama rodāma aññamaññassa ñātake ti. 114.

15 Tattha marissan ti yo⁸ idāni marissati taṃ, lapanti cā 'ti vipa-
lapanti ca. idam vuttam hoti: ye va⁹ loke mataṃ ca marissantāṃ ca rodanti
te rudanti¹⁰ yeva¹¹ vippalapanti ca, tesam assu parchijja¹² divaso nāma n'
atthi¹³, kimkāraṇā: sadāpi matānaṃ ca marissantānaṃ ca atthitāya, isi mā ru-
dīti¹⁴ tasmā tvam isi mā ruditi, kimkāraṇā: roditaṃ moghamāhu santo
90 ti¹⁵ santo¹⁶ hi¹⁷ Buddhādayo¹⁸ roditaṃ mogham ti vadanti, mato peto ti yo
esa mato peto ti vuccati yaḥ so roditena samuṭṭhabeyya evam saṃte kiṃ nikkam-
ma¹⁹ acchāma²⁰ sabbe²¹ saṃgama aññamaññassa ñātake rodāma, yasmā
pana te roditakāraṇā na utthahanti tasmā mogham ruditaṃ ti²² roditassa mo-
ghabhāvam sādheti

25 Evam Sakkassa kathentassa²³ tāpaso „nirattthakaṃ roditaṃ“
ti²⁴ sallakkhetvā Sakkassa thutim karonto tisso gāthā abhāsi:

¹ Ck² agārāpaccupetassa, B¹ akatāpaccupetassa, B² agārāpaccupetassa. ² Ck sak-
kam, C² sakkam corr. to sakkā ³ B¹ a. ⁴ Ck B¹ socamevāhaṃ, C² soṇcam-
corr. to somam? B² socamevāhaṃ. ⁵ Ck² B¹ omīti tasmā tvam; cfr infra
Somaḍattajātaka ⁶ B² rudi ⁷ Ck roditaṃ na, C² roditaṃ tam ⁸ Ck² so. ⁹
C² va corr. to ca, B² omīti ca. ¹⁰ B² omīti terudanti. ¹¹ B² yeva. ¹² B² -jji,
Ck adds ta, C² na. ¹³ B² atti instead of natthi ¹⁴ B² rodīti ¹⁵ Ck² omīti ti
¹⁶ Ck² B² omīti santo. ¹⁷ C² B² omīti hi. ¹⁸ B² adds pana paṇḍitā ¹⁹ so Ck;
C² nikkamma. B² nikkamāma instead of nikkammā. ²⁰ B² kinti kasmā āgac-
chāma in the place of kim -- acchāma. ²¹ B² kimsabbeva ²² B² Ed tesam in the
place of rudanti. ²³ Ck² repeat ka-. ²⁴ Ck² add tam

5. Ādittam vata mam santam ghatasittam va pāvakam
vārinā viya osiñcam¹ sabbam nibbāpaye darām. 115.
6. Abbahi² vata me sallam yam m' āsi³ hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokam apānudi. 116.
7. So 'ham abbūlhasallo⁴ 'smi vītasoko anāvilo,
na socāmi⁵ na rodāmi tava sutvāna Vāsava⁶ 'ti. 117. (Cfr. supra 5
p. 157.)

Tattha yammāsiti⁵ yam⁶ me āsi, hadayanissitan ti hadaye⁷ nissi-
tam, apānudīti nīhari.

Sakko tāpasassa ovādam datvā sakaṭṭhānam eva gato.

Satthā imam desanam⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
tāpaso mahallako ahosi, migo sāmaṇero. Sakko⁹ aham evā¹⁰ 'ti.
Migapotakajātakam¹⁰.

3. Mūsikajātaka.

Kuham gatā kattha gatā ti. Idam Satthā Veluvane
viharanto Ajātasattum ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā Thusa- 15
jātake vitthāritam eva. Idhāpi hi¹¹ Satthā tath' eva rājānam sakim
puttena saddhim kilāmānam sakim dhammam suṇamānam disvā tam
nissāya rañño bhayam uppajjisatīti¹² natvā „mahārāja, porāṇakarājāno
āsamkitabbam āsamkitvā¹² attano putte¹³ 'ambhākam dhūmakāle rajjam
kārentū¹⁴ 'ti ekamante akanisū¹⁵ 'ti vatvā atītam āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Takkasilāyam brāhmaṇakule nibbattitvā disā-
pāmokkhācariyo ahosi. Tassa santike Bārāṇasirañño putto
Yavakumāro nāma sabbasippāni uggaṇhitvā anuyogam datvā
gantukāmo tam āpucchi. Ācariyo „puttam nissāya tassa an- 25
tarāyo bhavissatīti¹⁶ aṅgavijjāvasena natvā „etam¹⁵ assa¹⁶ ha-
rissāmīti¹⁶ ekam upamam upadhāretum ārabhi. Tadā pan' assa

¹ Bā -ci ² Bā abbulam. ³ Bī samāssī. Bā yam māsi ⁴ Ck abbūlha-, C³ Bīd
abbulha-. ⁵ Bā yamāsiti ⁶ Bī yam. ⁷ Ck³ -ya. ⁸ Bā dhammade-. ⁹ Bīd
add pana ¹⁰ Bā add dutiyam. ¹¹ Ck idāni pi. ¹² Ck -katvā corr. to -kantā,
Bī -kipatvā. Bā -kanto ¹³ Ck putto, C³ putto corr. to putte. ¹⁴ Bīd kārentū.
¹⁵ Bī etam. Bā evam. ¹⁶ Bī imassam.

eko asso ahosi, tassa pāde vano utṭhahi, taṃ vaṇānurakkha-
 natthaṃ¹ gehe yeva karimṣu. Tassāvidūre eko udapāno² atthi.
 Ath' ekā mūsikā gehā nikkhamitvā assassa pāde vaṇaṃ khā-
 datī. Asso vāretuṃ³ na sakkoti. So ekadivasāṃ vedanaṃ
 5 adhivāsetuṃ asakkonto mūsikaṃ khādituṃ āgataṃ pādena pa-
 haritvā māretvā⁴ udapāne⁵ pātesi. Assagopakā mūsikaṃ apas-
 santā „aññesu divasesu mūsikā āgantvā vaṇaṃ khādati, idāni
 na paññāyati, kahaṃ nu kho gatā“ ti vadimṣu. Bodhisatto
 taṃ kāraṇaṃ paccakkhaṃ katvā „aññe ajānantā ‘kahaṃ mū-
 10 sikā’ ti vadanti, mūsikāya pana māretvā udapāne khittabhāvaṃ
 aham eva jānāmīti“. So idam eva kāraṇaṃ upamaṃ katvā
 paṭhamaṃ gāthaṃ bandhitvā rājakumārassa adāsi. So aparaṃ
 pi upamaṃ upadhārento tam eva assaṃ saṃrūḥhavaṇaṃ⁶ nik-
 khamitvā ekaṃ yavavattuṃ gantvā „yavaṃ khādissāmīti“
 15 vaticchiddena mukhaṃ pavesentaṃ⁷ disvā tam eva upamaṃ
 katvā dutiyaṃ gāthaṃ bandhitvā tassa adāsi. Tatiyaṃ gāthaṃ
 pana attano paññābalen⁸ eva bandhitvā tam pi tassa datvā
 „tāta tvaṃ rajje patiṭṭhāya sāyaṃ nahānapokkharāṇiṃ gacchanto
 yāva dhurasopānā⁹ paṭhamaṃ gāthaṃ sajjhāyanto gaccheyyāsi,
 20 tava nivāsapāsādaṃ¹⁰ pavisanto yāva sopānapādamaṇḍalā¹¹ duti-
 yaṃ gāthaṃ sajjhāyanto gaccheyyāsi, tato yāva sopānamatthakā
 tatiyaṃ gāthaṃ sajjhāyanto gaccheyyāsi“ vatvā pesesi. So
 kumāro gantvā uparājā hutvā pitu accayena rajjaṃ kāresi.
 Tass' eko putto jāyī¹². So soḷasavassakāle rajjalobhena „pi-
 25 taraṃ māressāmīti“ cintetvā upaṭṭhāke āha: „mayhaṃ pitā
 taruṇo, ahaṃ etassa dhūmakālaṃ olokento mahallako bha-
 vissāmi jarājiṇṇo, tādise kāle laddhena pi rajjena ko attho“ ti.
 Te āhaṃsu: „deva na sakkā paccantaṃ gantvā corattaṃ¹³
 kātuṃ, tava pitaraṃ kenaci upāyena māretvā rajjaṃ gaṇhā“

¹ Ck B¹ -nattham. C -nattham corr to -nattham. ² Ck B¹ -no. ³ B¹ dhār-.
 B² sandhār-. ⁴ C¹ B¹ omīti māretvā. ⁵ B¹ -ne. ⁶ B¹ parulha-. ⁷ B¹ pave-
 santam. B² pavesantam. ⁸ Ck dūra-. C¹ -nam. B¹ dhūrasopānā. B² dhūra-
 sopānā. ⁹ B¹ nivāsapāsa-. ¹⁰ Ck B¹ -lam. ¹¹ B¹ vijāyī. ¹² B¹ corantaram.
 B² corantaram

ti. So „sādhū“ 'ti anto nivesane rañño sāyaṃ nahānapok-
kharāṇisaṃipam gantvā „ettha taṃ¹ māressāmīti“ khaggaṃ
gahetvā atṭhāsi. Rājā sāyaṃ Mūsikam nāma dāsiṃ „gantvā²
pokkharāṇipīṭṭhiṃ sodhetvā ehi, nahāyissāmīti“ pesesi. Sā
gantvā pokkharāṇipīṭṭhiṃ sodhenti³ kumāraṃ passi. Kumāro
attano kammassa pākāṭabhāvabbhayaena taṃ dvidhā chinditvā
pokkharāṇiyaṃ pātesi. Rājā nahāyitum agamāsi⁴. Sesajano
„ajjāpi Mūsikā dāsi⁵ na punāgacchati, kuhiṃ gatā kattha
gatā“ ti āha. Rājā

1. Kuhiṃ gatā kattha gatā iti lālappatī⁶ jano, 10
aham eva eko jānāmi: udapāne Mūsikā hatā⁷ ti 118.
paṭhamam gātham bhaṇanto pokkharāṇītīraṃ agamāsi.

Tattha kuhiṃ katthā⁸ 'ti aññamaññavevacanāni, iti lālappatī⁹
evam vippalapati¹⁰, iti ayam gāthā ajānanto jano Mūsikā¹¹ dāsi¹² kuhiṃ gatā
ti vippalapati rājakumārena¹³ dvidhā chinditvā Mūsikāya pokkharāṇiyaṃ¹⁴ 15
pātitaḥhavam aham eva eko¹⁵ jānāmīti rañño ajānantass' eva imam attham dīpeti

Kumāro „mayā katakammaṃ mayham pitarā nātan“ ti
bhūto palāyitvā tam attham upatṭhākānaṃ ārocesi. Te sattaṭ-
ṭhadiवासaccayena puna taṃ āhaṃsu: „deva sace rājā jāneyya¹⁶
na¹⁷ tuṇhī¹⁸ bhaveyya, takkagāhena¹⁹ pana tena vuttam bha- 20
vissati, mārehi nan“ ti. So pun' ekadivasam khaggahattho
sopānapādamūle tṭhatvā rañño āgamanakāle ito c' ito ca
paharaṇokāsaṃ olokesi. Rājā

2. Yath' etaṃ²⁰ iti c' iti ca²¹ gadrabho va nivattasi²²,
udapāne Mūsikam hantvā yavam bhakkhetum icchasīti 119. 25
dutiyaṃ gātham sajjhāyanto agamāsi.

¹ C^k ka, C^s ka corr to na. B^d nan. ² Bⁱ gahetvā ³ C^k Bⁱ -rim. C^s B^d -ti.
⁴ B^d āg-, Bⁱ agga-. ⁵ C^k B^d -si ⁶ Bⁱ -te. ⁷ C^k gatā. ⁸ B^d k gatā kattha
gatā. ⁹ Bⁱ -re ti. ¹⁰ B^d -lappati. ¹¹ C^k B^d -ka ¹² C^k B^d -si ¹³ B^d
rājā-. ¹⁴ C^k -niyā ¹⁵ C^k avāmeko, Bⁱ ahamavako ¹⁶ C^k jānessa, C^s nesa
corr. to jāneyya. ¹⁷ C^k ti, C^s ta. ¹⁸ C^k B^d -i ¹⁹ C^k takkagāhena. ²⁰ Bⁱ
yam cetam, B^d yavetam ²¹ C^k va, Bⁱ cintā ca. B^d cinti ca ²² C^k tivattasi,
C^s tivattasi, Bⁱ nivattayī

Ayam pi gāthā yasmā tvaṃ iti cīti ca¹ ito e' ito ca - paharanokāsaṃ olokeno gadrabho va³ nivattasi tasmā taṃ⁴ jānāmi purimadivasāṃ pokkharaniyaṃ Mūṣikani⁵ dāsiṃ⁶ hantvā⁷ ajja maṃ Yavarājānaṃ bhakkhetum icchasīti rañño ajānantass' eva imaṃ atthaṃ dīpeti

- 5 Kumāro⁸ „dīṭṭho 'mhi pitarā“ ti utra⁹sto¹⁰ palāyi. So puna adḍhamāsamattāṃ atikkamitvā „rājānaṃ davyā¹¹ paharitvā¹² māressāmiti“ ekaṃ dīghadaṇḍakaṃ dabbīpaharaṇaṃ gahetvā olambetvā atthāsi. Rājā¹³

1. Daharo c' asi dummedha pathamuppattito¹⁴ susu,
10 dīgham etaṃ¹⁵ samāsajja¹⁶ na te dassāmi jīvitānaṃ ti 120.
tatiyaṃ gāthāṃ sajjhāyanto sopānamatthakaṃ abhirūhi.

Tattha pathamuppattito ti parhamavayena uppattito uggato, parhamavaye thito ti attho, susu 'ti tamū, dīghaṃ ti dīghadaṇḍakaṃ dabbīpaharaṇaṃ, samāsajja¹⁷ ti gahetvā olambetvā thito sīti attho. Ayam pi gāthā dummedha attano vayo paṇḍhūjitum na labhissasi¹⁸ na te dāni lajjissāmi¹⁹ māretvā²⁰ khaṇḍākhandaṃ chinditvā sūle yeva āvunāpessāmi²¹ rañño ajānantass' eva kumārāṃ saṃtappamāno imaṃ atthaṃ dīpeti.

So taṃ divasaṃ palāyitum asakkonto „jīvitānaṃ me dehi devā“ ti rañño pādamūle nipajji. Rājā taṃ tajjietvā saṃkha-
20 likāhi bandhāpetvā bandhanāgāre kāretvā setacchattassa heṭṭhā alaṃkatarājāsane nisīditvā „amhākaṃ ācariyo disāpāmoḁkha-
brāhmaṇo imaṃ mayhaṃ antarāyaṃ disvā imā tisso gāthā adāsīti²²“ haṭṭhatuttho udānento sesagāthā abhāsi:

1. Nāntalikkhabhavanena²³ n' aṇḍaputtasirena vā
25 puttena hi patthayito silokehi pamocito. 121.
2. Sabbāṃ sutānaṃ adhīyetha²⁴ hīnaṃ ukkatṭhamajjhimaṃ,
sabbassa atthaṃ jāneyya, na ca sabbāṃ payojaye,
hoti tādīsako kālo yattha atthāvahaṃ sutānaṃ ti. 122.

¹ Ck va, Cs ci, Bd citta. ² Cs va. ³ Bc viya. ⁴ Ck paṃ. ⁵ Cks Bd -ka. ⁶ Ck Bd -si. ⁷ Cks gantvā. ⁸ Cks omit ku-. ⁹ Bc utra⁹sto, Bd utra⁹so. ¹⁰ Bc labbiyā, Bc lahiyā. ¹¹ Bc omits pa-. ¹² Cks omit rajā. ¹³ Ck -ko, Cs -ko corr to -to. ¹⁴ Bc dīgham cetam, Bd dīghānetam. ¹⁵ Ck -sajje, Bc -sajjam, Bd samāpajja. ¹⁶ Bc dassami. ¹⁷ Bc na te idāni pitam jassam. ¹⁸ Bc tam mā-. ¹⁹ Bc abhāsīti. ²⁰ Bc nanta-, Bc antalikkhettena. ²¹ Bc aviseyya Bc adhīyeyya.

Tattha nāntalikkhabhavanenā¹ 'ti antalikkhabhavanam vuccati dībhavimānam, aham ajja antalikkhe bhavanam pi na ārūho, tasmā antalikkhabhavanenāpi ajja maranato na mocito 'mhi, naṅgaputtasirena vā ti aṅgasarikkhakena vā puttenāpi hi na pamocito, puttena hi patthayito ti aham pana attano putten' ev ajja² māretum patthito, silokehi pamocito ti so³ 'mhi ācariyena bandhivā dinnāhi gāthāhi pamocito, sutan ti pariyattin⁴, adhīyethā 'ti⁴ ganheyya sikkheyya, hīnamukkatthamajjhiman ti hīnam vā hotu majjhiman vā uttaman vā sabbaṃ adhīyitabbam evā 'ti dīpeti. na ca sabbaṃ payojaye ti hīnam mantan vā sippam vā na payojaye, uttamam eva payojayeyyā 'ti attho, yattha atthāvahan sutan ti yasmin⁵ kāle Mahosadhapanditasā kumbhakārakammakaranam viya yaṃ kiñci sikkhitasippaṃ atthāvahan hoti tādiso pi kālo hoti yevā ti attho.

Aparabhāge raṇṇo accayena kumāro rajje patitthāsi.

Satthā imam desanam' āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā disāpāmokkhācariyo aham eva aho-sin' 'ti. Mūsikajātakaṃ⁷. 15

4. Culladhanuggahajātaka.

Sabbaṃ bhaṇḍan' ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāpadutiyyikapalobhanaṃ ārabba kathesi. Tena bhikkhunā „purāpadutiyyikā maṃ bhante ukkaṇṭhāpetiti“ vutte Satthā „esā bhikkhu itthi na idān' eva“ tuyhaṃ anattakārikā. pubbe pi te etaṃ nis- 20
sāya asinā sīsam chinnan' ti⁹ vatvā bhikkhūhi¹⁰ yācito¹¹ atitāṃ āhari:

Atite Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tadā eko Bārānasibrāhmano mānava Takkaṣilāya¹² sabbasippāni uggaṇhitvā dhanukamme nipphattin patto Culladhanuggahapaṇḍito¹³ nāma aho-si. Ath' 25
assa ācariyo „ayaṃ mayā sadisaṃ sippaṃ uggaṇhīti“ attano dhītaraṃ adāsi. So taṃ gahe tvā „Bārānaṣim gamissāmi“ maggaṃ paṭipajji. Antarāmagge eko vārano ekaṃ padesaṃ suṇṇaṃ akāsi, taṃ ṭhānaṃ abhirūhitaṃ¹⁴ na koci ussahi¹⁵. Culladhanuggahapaṇḍito¹³ manussānaṃ vārentānaṃ¹⁶ vāren- 30

Bd nanta-. ² Bd putteneva ajja. ³ Cs -tti, Bī -tta, Bd -yatti. ⁴ Bd adhī-
yeyya ti. ⁵ Cs tasmim. ⁶ Bd dhammade-. ⁷ i Bd add tatijam. ⁸ Cs omit na
idāneva. ⁹ Bd chindatiti. ¹⁰ Bd tehi. ¹¹ Bī omits bh yāc. ¹² Bd -yam. ¹³
Bd enia-. ¹⁴ Cs -tam. ¹⁵ Bd -hati. ¹⁶ Bd passantānaṃ

tānaṃ ñeva bhariyaṃ gahetvā taṃ aṭavimukhaṃ abhirūhi.
 Ath' assa aṭavimajjhe¹ vāraṇo utṭhahi. So taṃ kumbhe sa-
 rena vijjhi. Saro vinivijjhivā pacchābhāgena nikkhami. Vā-
 raṇo tatth' eva pati. Dhanuggahapaṇḍito taṃ ṭhānaṃ khe-
 5 maṃ katvā parato² aññaṃ aṭaviṃ pāpuṇi. Tatthāpi paññāsa
 corā maggaṃ hananti. Tam pi so manussehi variyamāno³
 abhirūhivā⁴ tesāṃ corānaṃ mige vadhivā maggasaṃpe maṃ-
 saṃ pacivā khādantānaṃ ṭhitatṭhānaṃ pāpuṇi. Corā taṃ
 alamkatapaṭiyattāya bhariyāya saddhiṃ āgacchantāṃ disvā
 10 „gaṇhissāmā⁵“ 'ti ussāhaṃ karimāsu. Corajettṭhako purisalaka-
 khaṇakusalo, so taṃ oloketvā va „uttamapuriso ayaṃ“ ti ñatvā
 ekassa pi utṭhahituṃ na adāsi⁶. Dhanuggahapaṇḍito⁷ „gaccha,
 'amhākaṃ p' ekaṃ⁸ maṃsasūlaṃ dethā' 'ti vatvā maṃsaṃ
 āharā⁹“ 'ti tesāṃ⁹ santikaṃ bhariyaṃ pesesi. Sā gantvā
 15 „ekaṃ kira maṃsasūlaṃ dethā“ 'ti āha. Corajettṭhako „anaga-
 gho puriso“ ti sūlaṃ dāpesi. Corā „amhehi kira pakkaṃ¹
 khādissatīti¹¹“ apakkamaṃsasūlaṃ adāsu. Dhanuggaho at-
 tānaṃ sambhāvetvā „mayhaṃ apakkamaṃsaṃ dadantīti“ co-
 rānaṃ¹² kujjhi. Corā „kiṃ ayaṃ ev' eko puriso, mayhaṃ itthiyo“
 20 ti tajjetvā upatṭhahimāsu. Dhanuggaho ekūnapaññāsa jane
 ekūnapaññāsa¹³ kaṇḍehi vijjhivā pātesi. Corajettṭhakaṃ
 vijjhituṃ kaṇḍaṃ nāhosi¹⁴. Tassa kira kaṇḍanāliyaṃ¹⁵ sama-
 paṇṇāsaṃ¹⁶ eva¹⁷ kaṇḍāni, tesu ekena vāraṇaṃ vijjhi ekūna-
 paññāsa¹⁸ core¹⁹. So corajettṭhakaṃ pātetvā¹⁹ tassa ure ni-
 25 sinno „sīsaṃ assa²⁰“ chindissāmīti“ bhariyāya hatthato asim
 āharāpesi. Sā taṃ khaṇaṃ ñeva corajettṭhake lobhaṃ katvā

¹ *Bid* add sampattakāle so ² *Bid* pū-. ³ *Bid* add pi bhariyaṃ gahetvā ⁴ *Ck*
 -rūyhitvā, *B* abhirūhi, *Bd* -rūyha. ⁵ *Bid* -ma nat. ⁶ *Bd* nādāsi ⁷ *Bd* add
 bhaddo tvam. ⁸ *B* peta, *Bd* ekaṃ pakka. ⁹ *Ck* te. *Cs* te corr to tesāṃ. ¹⁰
Bd pakkamaṃsaṃ ¹¹ *Bd* khādissāmā ti ¹² *Ck* coram. *Cs* corā corr. to co-
 rānaṃ ¹³ *Ck* -sāhi ¹⁴ *Ck* nāhoti. ¹⁵ *B* -nālavakam ¹⁶ *Ck* sampannāsaṃ.
Cs sampannāsaṃ corr. to samā annāsaṃ. *B* samāpaññāsaṃ ¹⁷ *Bd* yeva ¹⁸
Bd ekūnapaññāsa core vijjhivā ¹⁹ *Ck* add itthim. *Cs* itthim, crossed over
²⁰ *Bd* assā.

corassa hatthe¹ tharum² sāmikassa hatthe³ thalam⁴ ṭhapesi.
 Coro tharudandaṃ⁵ parāmasitvā asim̐ nīharitvā Dhanuggahassa
 sīsam̐ chindi⁶. So tam̐ ghātetvā itthim̐ ādāya gacchanto jātim̐
 pucchi. Sā⁷ „Takkasilāya⁸ disāpāmokkhācariyassa dhītāmhīti⁹“
 āha. „Katham̐ tvaṃ iminā laddhā“ ti. „Mayham̐ pitā ‘ayam̐ 5
 mayā sadisaṃ katvā sippam̐ sikkhīti’ tussitvā mam̐ imassa
 adāsi, sāham̐ tayi sineham̐ katvā attano¹⁰ kuladattikasāmikam̐
 mārāpesin̐“ ti. Corajettṭhako „kuladattiyam̐ tāv’ esā sāmikam̐
 māresi, aññam̐ pan’ ekam̐ disvā mama pi¹¹ evam̐ evam̐ karis-
 sati, imam̐ chaḍḍetum̐ vaṭṭatīti“ cintetvā gacchanto antarā- 10
 magge ekam̐ kunnadim̐ uttānataalam̐ tam̐khaṇodakapūram̐¹² disvā
 „bhadde, imissā nadiyā suṃsumāro kakkhalo, kim̐ karomā“ ‘ti
 āha. „Sāmi sabbam̐ ābharaṇabhaṇḍam̐ mama uttarāsāṅge
 bhaṇḍikam̐ katvā paratīram̐ netvā puna āgantvā mam̐ gahetvā
 gacchā“ ‘ti. So „sādhū“ ‘ti sabbam̐ ābharaṇabhaṇḍam̐ ādāya 1
 nadiṃ otaritvā taranto viya paratīram̐ patvā tam̐ chaḍḍetvā
 pāyāsi¹³. Sā tam̐ disvā „sāmi“¹⁴, mam̐ chaḍḍetvā viya gacchasi,
 kasmā evam̐ karosi, ehi mam̐ pi ādāya gacchā“ ‘ti tena sad-
 dhim̐ sallapantī paṭhamam̐ gātham̐ āha:

1. Sabbam̐ bhaṇḍam̐ samādāya pāram̐ tiṇṇo si brāhmaṇa, 20
 pacchā gaccha¹⁵ lahum̐, khippam̐ mam̐ pi tārehi dān’ ito ti. 123.

Tattha lahum̐ khippam̐ ti lahum̐ pacchā gaccha, khippam̐ mam̐ pi
 tārehi idāmi ito ti attho

Coro tam̐ sutvā paratīre ṭhito¹⁶ yeva dutiyam̐ gātham̐ āha:

2. Asanthutam̐ mam̐ cirasanthutena¹⁷ (Cfr. supra p. 68.) 25
 niminnī bhoti¹⁸ adhuvaṃ dhuvena,

¹ C^ks hatthato. ² C^k ta- corr. to tha-. C^s varu corr. to tharum. Bⁱ barum. B^d tarum. ³ C^ks sāmihatthe. ⁴ Bⁱ nāhi, B^d dhāram. ⁵ Bⁱ dhanudandaṃ. ⁶ C^k -ditvā, C^s -ditvā corr. to -di. ⁷ C^ks omitt sā. ⁸ B^d -yam. ⁹ C^ks dhītīm-
 hīti, Bⁱ dhītāhanti. ¹⁰ B^d -nā. ¹¹ C^s mampi¹². Bⁱ mappi, B^d pi, omitting mama.
¹² B^d -khanagatapūram, Bⁱ -khanāvatapūram. ¹³ C^ks pāyāti. ¹⁴ B^d add kim.
¹⁵ C^ks gacche. ¹⁶ C^k -te, C^s -tam. ¹⁷ C^k asanthutam̐ mā virabhatthutena, C^s
 asatthutam̐ mā virasatthutena, Bⁱ asannatam̐ mam̐ cirasannatena, B^d abhiham̐ mam̐
 tam̐ cirasantlatena. ¹⁸ C^ks niminti hotum, Bⁱ nimini bhoti, B^d nimminiyya totti.

mayāpi bhoti¹ ninnineyya aññam,
ito aham dūratarāṃ gamissan ti. 124.

Sā hetthā vuttā² yeva.

- Coro pana „ito aham dūratarāṃ gamissāṃ, tiṭṭha tvaṃ“
5 ti tassā viravantiyā va³ ābharanabhaṇḍaṃ ādāya palāto⁴. Sā
bālā atricchatāya evarūpaṃ vyasanaṃ pattā. Anāthā hutvā
avidūre ekaṃ elagālāgumbaṃ⁵ upagantvā rodamānā nisīdi.
Tasmiṃ khaṇe Sakko lokaṃ olokeno taṃ atricchatāhataṃ⁶
sāmikā ca jārā⁷ ca parihīnaṃ rodamānaṃ disvā „etaṃ nig-
10 gaṇhitvā lajjāpetvā āgamissāmiti“ Mātaliṃ ca Pañcasikhaṃ ca
ādāya tattha gantvā nadītīre ṭhatvā „Mātali tvaṃ maccho
bhava, Pañcasikha tvaṃ sakuṇo bhava, aham pana sigālo
hutvā mukhena maṃsapiṇḍaṃ gaḥetvā⁸ etissā pamukkatṭhā-
naṃ⁹ gamissāmi, tvaṃ mayi tattha gate udakato ullaṃghitvā¹⁰
15 mama purato pata, athāham mukhena gaḥitaṃ maṃsapiṇḍaṃ
chadḍetvā macchaṃ gaḥetuṃ pakkhandissāmi, tasmiṃ khaṇe
tvaṃ¹¹ Pañcasikha taṃ¹² maṃsapiṇḍaṃ gaḥetvā ākāse up-
pata¹³, tvaṃ Mātali udake patā“ ti ānāpesi. „Sādhū devā“
ti. Mātali maccho ahosi, Pañcasikho sakuṇo ahosi, Sakko
20 sigālo hutvā maṃsapiṇḍaṃ mukhenādāya tassā sammukhatṭhā-
naṃ agamāsi. Maccho udakā uppatitvā sigālassa purato pati,
so mukhena gaḥitamāṃsapiṇḍaṃ chadḍetvā macchatthāya¹⁴
pakkhandi, maccho uppatitvā udake pati, sakuṇo maṃsapiṇ-
ḍaṃ gaḥetvā ākāse uppati, sigālo ubho pi alabhitvā elaga-
25 lāgumbaṃ¹⁵ olokeno dummukho nisīdi. Sā taṃ disvā¹⁶ „atric-
chatāhato¹⁷ n’ eva maṃsaṃ na macchaṃ labhīti“ kūṭaṃ¹⁸

¹ Ck hoti, Cs bhoti, Bc bhothi, Bd bhoti - Bc vuttrattā, Bd vuttattha. ² Bd omitt va. ³ Bd palāyi tito. ⁴ Cs elā-, Bc elavalā-, Bd elagana-. ⁵ Bd atricchatāya, omitting hatam. ⁶ Cs jarā, Bc jāri, Bd cora. ⁷ Bc classitvā, Bd samsetvā. ⁸ Bd sammukha-. ⁹ Cs -ghetvā. ¹⁰ Ck tam, Cs tam corr to tvaṃ, Bd omitt tvaṃ. ¹¹ Bd tvaṃ. ¹² Bd uppati. ¹³ Bd macchassatthāya. ¹⁴ Cs elā-, Bc elavalā-, Bd elagana-. ¹⁵ Bd add āyam. ¹⁶ Bd -tāya hato. ¹⁷ Ck kūṭaṃ Bc kutham, Bd kutam.

bhindantī¹ vīya mahāhasitam hasi. Tam sutvā sigālo tatiyam gātham āha:

3. Kāyaṃ elagalāgumbe² karoti ahuhāliyaṃ,
na-y-idha naccam vā gītaṃ vā tālaṃ vā susamāhitam,
anamhakāle³ sussoṇi kin nu jagghasi sobhane ti. 125. 5

Tattha kāyaṃ ti kā yaṃ, elagalāgumbe⁴ ti kambojigumbe⁵, ahuhāliyaṃ ti dantavidamśakam⁶ mahāhasitam vuccati, tam⁷ kā esā etasmīṃ gumbe karoti pucchati na-y-idha naccam vā ti imasmim thāne kassaci naccantassa⁸ naccam vā gāyantassa⁹ gītaṃ vā hatthe susamāhite katvā vādentassa susamāhitam hatthatālaṃ vā n' atthi yaṃ¹⁰ disvā tvaṃ haseyyāsīti¹¹ dīpeti. 10
anamhakāle³ ti āroḍanakāle¹², sussoṇi ti sundarasoṇi, kin nu jagghasīti kena nu¹³ kāraṇena tvaṃ roḍitum yuttakāle aroḍamānā¹⁴ va mahāhasitam hasi, sobhane¹⁵ ti tam pasamsanto ālapati.

Tam sutvā sā catuttham gātham āha:

4. Sigāla bāla dummedha appaṇṇo si jambukā,
jīno¹⁶ macchaṇ ca pesiṇ ca kapano vīya jhāyasīti. 126. 15

Tattha jīno¹⁶ ti jūnippatto hutvā, pesiṇ ti maṇṣapesiṇ, kapano vīya jhāyasīti sahasabbhūḍikam parājito kapano vīya jhāyasi socasi cintesi.

Tato sigālo pañcamaṃ gātham āha: (Dhp. v. 252.)

5. Sudassam vajjaṃ aṇṇesaṃ attano pana duddasaṃ,
jīnā¹⁷ patiṇ ca¹⁸ jārāṇ ca¹⁹ tvam pi mañne va jhāyasīti. 127. 20

Tattha tvam pi mañneva jhāyasīti papadhamme dussile aham²⁰ tva mama gocaram labhissāmi tvam pana atnechatāya hata tam²¹ muhuttam²² ditthake²³ core²⁴ patibaddhacittā hutvā taṇ ca²⁵ jītaṃ²⁶ kuladattikaṇ ca patim²⁷ jīnā²⁸, mam upādāya satagunena sahasasagunena kapinatarā va²⁹ hutvā 25
jhāyasi paridevasiṇ lajjāpetvā vippakāram pāpento Mahāsatto evam āha.

¹ all four MSS -ti ² C^s ela-, Bⁱ elāgālā-, B^d elagana ³ B^d anamihi ⁴ C^s ela-, B^d elagana- ⁵ Bⁱ kammoja-, B^d tamogumpe. ⁶ C^s dantā- ⁷ B^d taṇi kalam ⁸ C^s add vā ⁹ C^k adds vā ¹⁰ B^d kam. ¹¹ C^s bhā- corr to ha-, Bⁱ haseyyāsīti ¹² B^d ro- ¹³ B^d omit nu ¹⁴ C^k āro-, C^s āro- corr to aro-, ¹⁵ C^s B^d -ne. ¹⁶ C^s jīno, Bⁱ jūno, B^d jūno. ¹⁷ C^s jīnā, B^d jūnā. ¹⁸ C^s patiñcamā, Bⁱ pati ca ¹⁹ C^k jaram, C^s jara, both omitting ca Bⁱ jaram ca ²⁰ C^s ahan. ²¹ B^d tvam. ²² C^s -trā ²³ C^s -ko ²⁴ C^s core corr. to core. ²⁵ B^d omit tañca ²⁶ C^s jara B^d jarañca ²⁷ C^k B^d pati C^k patiti ²⁸ Bⁱ jūnā, B^d jūnā ²⁹ C^s vā, B^d omit va

Sā tassa vacanaṃ sutvā

6. Evam etaṃ migarāja yathā bhāsasi jambuka,

sā nūnāhaṃ ito gantvā bhattu hessaṃ vasānugā ti 128.

gātham āha.

- 5 Tattha nūnā ti ekaṃsatthe¹ nipato. sā ahaṃ ito gantvā puna aññaṃ
bhattāraṃ labhivā ekasena² eva tassa bhattu vasānugā vasavattinī³ bhavissamīti.

Ath' assā anācārāya dussilāya kathaṃ sutvā Sakko deva-
rājā osānagātham āha :

7. Yo hare mattikāthālam⁴ kamsathālam pi so hare,

- 10 kataṃ yeva⁵ tayā pāpaṃ puna p' evaṃ⁶ karissasīti. 129.

Tass' attho : anācāre kiṃ kathesi yo mattikāthālam⁷ haratī suvaṇṇathāla-
rajatathāladibhedam kamsathālam pi so harat' eva⁸, idāṃ ca tayā pāpaṃ katam
eva na sakkā tava sandhāretum⁹, sā tvaṃ puna pi evam karissasi yevā 'ti.

- Evam so taṃ lajjāpetvā vippaṭisāraṃ¹⁰ pāpetvā sakatṭhā-
15 naṃ eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi : (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭ-
ṭhahi) „Tadā Dhanuggaho ukkaṇṭhitabhikkhu aho si, sā itthi purāṇa-
dutiyaikā. Sakko devarāja¹² aham evā¹³ 'ti. Culladhanuggaha-
20 jātakaṃ¹⁴.

5. Kapotajātaka.

- Idāni khomhīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
lola bhikkhuṃ ārabha kathesi. Lotavattum¹⁵ anekaso¹⁶ vitthā-
ritam eva. Taṃ¹⁷ pana Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo¹⁸“
25 ti pucchi¹⁹, „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idāṃ eva pubbe
pi tvaṃ lolo lotatāyā ca pana jīvita kkhayaṃ patto“ ti vatvā atītam āhari :

¹ Ck^s ekasatthe. ² C^s vasavattinī, C^s vantiti corr to vasantitī, Bⁱ vasāvattani, B^d vasavattini. ³ C^s hare corr. to bhare. ⁴ C^s mattika- corr. to -kā-, Bⁱ mat-
tikamāthālam B^d mattikatāla. ⁵ Bⁱ kittaṇṇeva, P^d kattaṇṇeva. ⁶ B^d mevam. ⁷ Bⁱ
-kam-, B^d -ka-. ⁸ C^k hareteva, C^s hareneva, Bⁱ so rateva, B^d so hariteva. ⁹
Ck^s saddhātum. ¹⁰ B^d viṭṭhāpāram. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d add pana.
¹³ Bⁱ cūla-, B^d cūla-, both add catuttham. ¹⁴ C^k B^d -tthu ¹⁵ Bⁱ -kam B^d
-kavasena ¹⁶ Ck^s tvaṃ. Bⁱ omits tam. ¹⁷ B^d add si. ¹⁸ Ck^s Bⁱ omit pucchi

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto pārāpataṇiṃ¹ nibbattitvā Bārāṇasiseṭṭhiṇo
 mahānase nīlapacchiyaṃ² vasati. Ath' eko kāko macchimaṃ-
 saluddho tena saddhiṃ mettiṃ katvā tatth' eva vasi. So eka-
 divasaṃ bahuṃ³ macchamaṃsaṃ disvā „idaṃ⁴ khādisāmiti“⁵
 tintināyanto⁶ nīlapacchiyaṃ⁶ yeva nipajjitvā pārāpatena „ehi
 samma gocarāya gamissāma“⁷ 'ti vuccamāno pi „ajirakena ni-
 panno 'mhi, gaccha tvaṃ“⁸ ti agantvā⁹ tasmiṃ gate⁹ „gato me
 paccāmittakaṇṭako“¹⁰, idāni yathārucciṃ macchamaṃsaṃ khādis-
 sāmiti“ cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha: 10

1. Idāni kho 'mhi sukhito arogo
 nikkāṇṭako, nippatito¹¹ kapoto,
 kāhāmi¹² dāni hadayassa tuṭṭhiṃ,
 tathā hi maṃ maṃsasākaṃ baletīti¹³. 150.

Tattha nippatito¹⁴ ti niggato, kaṇṭako¹⁵ ti pārāpato¹⁶, kāhāmi dā- 15
 niti karissāmi dāni, tathā hi maṃ maṃsasākaṃ baletīti tathā hi maṃ-
 saṃ ca avasesaṃ sākaṃ ca mayhaṃ balaṃ karoti. utthehi khādā 'ti vadamānaṃ
 viya ussāhaṃ maṃ karotiṃ attho.

So bhattakārake¹⁷ macchamaṃsaṃ pacitvā mahānasā nik-
 khamma sarīrato sedaṃ pavāhente¹⁸ pacchito nikkhamitvā¹⁹ 20
 rasakarotiyaṃ²⁰ niliyi²¹. Karoti²² kilīti²³ saddaṃ akāsi.
 Bhattakārako vegena gantvā²⁴ kākaṃ gahetvā sabbapattāni
 luñcivā allasīṅgiveraṇ ca siddhatthake ca piṃsitvā pūtitak-
 kena madditvā sakalasarīraṃ makkhetvā ekaṃ kaṭhalaṃ²⁵

¹ Bī pārāva-, Bīd paravatta-. ² Bī nīla-, Bīd nala-, C^s nīla-. ³ Bīd bahu ⁴
 Bīd imam, Bī omits idam ⁵ C^s cintitāyanto corr to tintināyanto. Bī gilāyanto
 viya. Bīd nitthunanto. ⁶ C^s nīla-, Bī nīla, Bīd nala-. ⁷ Bīd -varena. ⁸ C^k Bī
 agantvā, C^s āg- corr to ag-. ⁹ C^k gato, C^s gato corr to gate. ¹⁰ C^s -kan-
 ṭako corr. to -kaṇṭako, Bīd -kaṇṭako ¹¹ Bī nippatiko, Bīd nippattiko ¹²
 C^s Bī ka-. ¹³ Bīd phaletīti ¹⁴ C^k Bī nippattito, Bīd nippattiko. ¹⁵ C^s -to.
¹⁶ Bīd -vato. ¹⁷ C^k -harake, C^s -bharake, Bīd -karako ¹⁸ C^s -to, Bī -hesi,
 Bīd -hante. Bīd add kāko ¹⁹ Bīd adds maṃsaṃ kucchupuraṃ khādītva. ²⁰ Bīd
 rasamkarotiyaṃ. ²¹ Bīd niliyitvā, C^s nili ²² Bīd omits karoti. ²³ Bī kiriti,
 Bīd kirikiriti, C^s kilītiṃ ²⁴ C^s Bī vegena gantvā ²⁵ Bī kamālāṃ, Bīd sakalāṃ.

ghaṁsitvā vijjhitvā suttakena tassa gīvāya¹ bandhitvā nīla-
pacchiyaṁ² yeva naṁ³ khipitvā⁴ agamāsi. Pārāpato⁵ āgantvā
taṁ disvā „kā esā⁶ balākā⁷ mama saḥāyassa pacchiyaṁ ni-
pannā, caṇḍo hi⁸ so āgantvā ghāteyyāpi⁹ naṁ“ ti parihāsaṁ
5 karonto dutiyaṁ gātham āha:

2. Kāyaṁ balākā⁷ sikhinī corī laṁghipitāmahā¹⁰, (= vol. II p. 333.)
oraṁ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso saḥā ti. 131.

Sī hetthāvuttatthā yeva

Taṁ sutvā kāko tatiyaṁ gātham āha:

- 10 3. Alam hi¹ te jagghitāye mamaṁ disvāna edisaṁ
vilūnaṁ sūdaputtana piṭṭhimaddena makkhitan ti. 132.

Tattha alam ti parisedhatthe¹ nipāto, jagghitāye ti hasitvā¹⁴, idam
vuttam hoti: idāni mam edisaṁ evam dukkhapatam disvā tava alam¹⁴ hasi-
tena¹⁵, mā idāse kāle parihāsakeliṁ¹⁶ karohiṁ.

- 15 So keliṁ¹⁶ karonto va¹⁷ puna catuttham gātham āha:

4. Sunahāto suvilitto annapānena tappiṭo,
kaṇṭhe¹⁸ ca te veluriyo, agamā nu Kajamgalan ti. 133.

Tattha kaṇṭhe ca te veluriyo ti ayaṁ te veluriyamāṇā¹⁹ pi kaṇṭhe
pālandho²⁰, tvam ettakam²¹ kām ambhikam evam na dassesiṁ -- sandhūy evam
20 āha. Kajamgalan ti idha Bāṭṭasi yeva²² Kajamgalā²³ ti adhippetā²⁴, ito
nikkhamitvā kacci²⁵ anto nagaram gato ti pucchati.

Tato kāko pañcamaṁ gātham āha:

5. Mā te mitto amitto vā agamāsi Kajamgalam,
piñjāni²⁷ tattha lāyitvā²⁸ kaṇṭhe bandhanti vaḍḍhanan²⁹
25 ti. 134.

¹ B^d -yam ² C^s -nīlo- B^d -nīla- B^d -nāla- B^d -tan. ³ B^d -pakki-
pitvā, B^d -nikkhipitvā. ⁴ B^d -vato. ⁵ C^s -yosā ⁶ B^d -valākā ⁷ B^d -si ⁸ B^d -yya, B^d -zuteyyasi. ⁹ C^s -i ghi- B^d -laṁghacapi- B^d -laṁghit- ¹⁰ C^s
alambhī, C^s -alambhī corr to -hi. ¹¹ C^s -dhane ¹² B^d -hasitum ¹³ B^d omits
alam. ¹⁴ B^d hasitum tvam ¹⁵ B^d -keṭi, C^s -keliti corr to -kelim ¹⁶ B^d ca
¹⁷ C^s -iṭho, C^s -iṭho corr to -the. ¹⁸ C^s -manam. ¹⁹ B^d -pānto ²⁰ B^d -ettha-
²¹ C^s -dasseṇīti, B^d -dasseṇīti ²² C^s -nasiyya. ²³ B^d -lo ²⁴ B^d -to ²⁵ C^s
kacci, B^d -kicciasi, B^d -gacchasi. ²⁶ B^d -mucchim ²⁷ B^d -liyitvā, B^d -alāyitvā
²⁸ C^s -vaḍḍhaman, B^d omits vaḍḍhanan, B^d -vaḍḍanti

Tattha piñjānūti¹ piñjānū², tattha lāyitvā³ ti tasmim Bārānasīkare
luñcitvā, vaddhanan⁴ ti kathaḷakam⁵.

Taṃ sutvā pārāpato⁶ osānagātham āha:

6. Punap'āpajjasī⁷ samma, sīlaṃ⁸ hi tava tādisaṃ⁹, (vol. II p. 364.)
na hi mānusakā bhogā subhuñjā honti pakkhinā ti. 135. 5

Tattha puna pāpajjasīti¹⁰ puna pi¹¹ evarūpani āpajjissasi evarūpani
hi te sīlaṃ ti

Iti taṃ¹² so ovaditvā tattha avasitvā pakkhe pasāretvā
aññattha agamāsi. Kāko¹³ tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi)
„Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, kapoto¹⁵ aham evā“ ti. Kapota-
jātakaṃ¹⁶. Aḍḍhavaggo tatiyo¹⁷. Pañcanipātavannaṇā¹⁸
niṭṭhitā.

¹ Bⁱ piicchāmi, B^d micchāmi. ² Bⁱ emits pi-. B^d micchāmi. ³ B^d palā-. ⁴ C^{ks}
vaddhan, Bⁱ vattanan, B^d vattanan. ⁵ Bⁱ kaḷālikāmi, B^d kathaḷikāmi. ⁶ B^d -vato
⁷ Bⁱ -si, B^d māpajjasī. ⁸ B^d sīlaṃ. ⁹ C^k sādī-. ¹⁰ C^{ks} -sinti, B^d māp- ¹¹
Bⁱ omits pi. ¹² B^d nam. ¹³ B^d add pi. ¹⁴ B^d dhammade- ¹⁵ C^{ks} -to, B^d
add pana. ¹⁶ C^k -ta-, B^d add pañcamaṇi. ¹⁷ aḍḍhavaggo tatiyo wanting in
B^d C^k C^s; after a t Bⁱ adds tassuddānaṃ, dīghakosalaṃ kapotakaṃ musikaṃ,
cūladhanuggaḥaṃ kaporunti. iti jātakathakathūya pañcavīsati jātaka patipannaṃ te
attavannaṇā niṭṭhitā. pañcanipatta ¹⁸ C^k paṇḍita-; ., niṭṭhitā wanting in B^d

VI. CHANIPĀTA.

1. AVĀRIYAVAGGA.

1. Avāriyajātaka.

Māssu kujjhi bhūmipatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
5 haranto ekaṃ titthanāvikaṃ ārabha kathesi. So kira bālo ahoṣi
aṇṇāṇī¹, n' eva Buddhādīnaṃ ratanānaṃ na aṇṇesaṃ puggalānaṃ
guṇaṃ jānāti² caṇḍo pharusso sāhasiko. Ath' eko jānapado³ bhikkhu
„Buddhupaṭṭhānaṃ karissāmiti“ āgacchanto sāyaṃ Aciravatītitthaṃ
patvā taṃ evaṃ āha: „upāsaka, paratīraṃ gamissāmi, nāvāmi⁴ de-
10 hiti“. „Bhante, idāni akālo, ekasmiṃ ṭhāne vasassū“⁵ 'ti. „Upāsaka,
idha kuhiṃ vasiṣṣāmi, gaṇhitvā maṃ gacchā“⁶ 'ti. So kujjhitvā „ehi
re samaṇā“⁷ 'ti therāṃ nāvāṃ āropetvā ujukāṃ agantvā⁸ heṭṭhā nā-
vaṃ netvā⁹ ullolaṃ¹⁰ katvā tassa¹¹ cīvaraṃ temetvā¹² andhakārave-
lāya uyyojesi. So¹³ vihāraṃ gantvā taṃ divasaṃ Buddhupaṭṭhānassa
15 okāsaṃ alabhivā punadivase Satthāraṃ upasaṃkamitvā vanditvā eka-
mantāṃ nisīditvā Satthārā katapaṭṭisanthāro „kadā āgato sīti“¹⁴ vutte
„hiyyo“¹⁵ 'ti „atha kaṃ mā ajja Buddhupaṭṭhānaṃ āgato sīti“¹⁶ vutte
taṃ atthaṃ ārocesi. Taṃ sutvā Satthā¹⁷ „na kho bhikkhu idān' eva
pubbe p' esa pharusso va“¹⁸, idāni pana tena tvaṃ kilāmito, pubbe¹⁹
20 paṇḍite kilāmeṣīti“²⁰ vatvā tena yācito atītaṃ āhara:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vāyappatto Takkasi-

¹ B^d -no. ² B^d -si. ³ B^d ja-. ⁴ C^s nāvī, B^d navam me. ⁵ C^s āg-. ⁶ B^d adds nadīyam. ⁷ B^d n'lokam. ⁸ C^s add pattam. ⁹ B^d adds kilāmetvā. ¹⁰ B^d atha so. ¹¹ B^d adds bhante. ¹² C^s omit t s s. ¹³ B^d pharusso caṇḍo sāhasiko. ¹⁴ B^d adds vasaṃ.

lāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgham
 addhānaṃ Himavante phalāphalena yāpetvā loṇambilasevanat-
 thāya Bārānasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ
 bhikkhāya pāvisi. Atha naṃ rājaraṇaṃ pattaṃ rājā disvā
 tassa iriyāpathe pasīditvā antepuraṃ ānetvā bhojetvā paṭiññaṃ 5
 gaḥetvā rājuyyāne vāsesi¹, devasikaṃ upaṭṭhānaṃ agamāsi.
 Tam enaṃ Bodhisatto „rañña nāma mahārāja cattāri agati-
 gamanāni vajjetvā appamattena² khantimettānuddayasampan-
 nena hutvā dhammena rajjaṃ kāretabban“ ti vatvā devasikaṃ
 ovadanto

10

1. Māssu kujjhi bhūmipati, māssu kujjhi rathesabha,
 kuddhaṃ appaṭikujjhanto³ rājā ratthassa pūjito. 1.
2. Gāme vā yadivārañne ninne va yadivā thale (Dhp. v. 98.)
 sabbattha-m-anusāsāmi: māssu kujjhi rathesabhā⁴ 'ti 2.
 dve gāthā vadeti⁴.

15

Tattha ratthassa pūjito ti evarūpo rājā ratthassa pūjanīyo hoti
 attho, sabbatthamanusāsāmīti etesu gūmādisu yattha katthaci vasanto⁵
 p' aham⁶ mahārāja imāya eva anusatthiyi⁷ tam anusāsāmi, etesu vā gūmādisu
 yattha katthaci ekasmim pi ekasatte pi, māssu kujjhi rathesabhā⁸ 'ti evaṃ
 evāham tam anusāsāmi: rañña nāma kujjhirum na vattam, kinkāraṇā: rājāno
 nāma vā avuḍḍhā, tesam kuddhānaṃ⁹ va anamatten¹⁰ eva bahū jīvitakkhayaṃ
 pāpunantīti

20

Evam Bodhisatto rañño āgatāgatadivase imā⁹ gāthā va-
 deti¹⁰. Rājā pasannacitto Mahāsattassa satasahassuṭṭhāna-
 kaṃ¹¹ gāmaṃ¹² adāsi. Bodhisatto paṭikkhipi. Iti so tatth' 25
 eva dvādasa saṃvaccare¹⁴ vasitvā¹⁵ „aticiraṃ nivuttho 'smi,
 janapadacārikaṃ tāva¹⁷ caritvā āgamissāmīti“ rañño akathetvā
 va uyyānapālaṃ āmantetvā „tāta ukkaṇṭhitarūpo 'smi, jana-
 padaṃ caritvā āgamissāmi, tvaṃ¹⁶ rañño kātheyyāsīti“ vatvā

¹ Bā vasape-si ² Bā -neva ³ Ck -kuddhanto, Bā -kujhanto ⁴ Bā abhāsi
⁵ Ck dvādasanto, C² dvādasanto corr to vasanto, ⁶ Bā paham, ⁷ Bā anusā-
 saniya ⁸ Bā kujjana ⁹ Bā add's dve, ¹⁰ Bā abhāsi ¹¹ Bā -nam, ¹² Bā
 gumavaram ¹³ Bā -ram ¹⁴ Bā passitvā ¹⁵ Ck tāvañ ¹⁶ Bā add's gantvā.

pakkanto Gaṃgāya nāvātittam¹ pāpuṇi. Tattha Avāriyapitā²
 nāma nāviko ahosi bālo, n' eva guṇavantānaṃ guṇaṃ na at-
 tano³ āyāpāyaṃ⁴ jānāti, Gaṃgaṃ taritukāmaṃ janaṃ paṭha-
 maṃ tāretvā pacchā vetanaṃ yācati, vetanaṃ adentehi⁵ sad-
 5 dhiṃ kalahaṃ karonto akkosappahāre yeva bahū labhati⁶ ap-
 palābham, evarūpo andhabālo.

Taṃ sandhāya Satthā abhisambuddho hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Avāriyapitā⁷ nāma ahū Gaṃgāya nāviko,
 pubbe janaṃ⁸ tāretvāna pacchā yācati vetanaṃ.
 10 ten' assa bhaṇḍanaṃ hoti, na ca bhogehi vaḍḍhatīti. 3.

Tattha Avāriyapitā⁹ ti Avāriyā⁹ nāma tassa dhītā, tassā vasena Avāriya-
 pitā¹⁰ nāma jāto, tenassa bhaṇḍanaṃ ti ten' assa kēraṇena tena pacchā yā-
 ciyamānena janena saddhiṃ tassa bhaṇḍanaṃ hoti

Bodhisatto taṃ nāvikaṃ upasaṃkamitvā „āvuso paratīraṃ
 15 maṃ nehīti“ āha¹¹, „Samaṇa kiṃ¹² me vetanaṃ dassasīti“.
 „āvuso ahaṃ bhogavaḍḍhiṃ atthavaḍḍhiṃ dhammavaḍḍhiṃ
 nāma kathessāmīti¹³“. Nāviko „dhuvaṃ esa mayhaṃ kiñci
 dassatīti“ taṃ paratīraṃ netvā „dehi me nāvāvetanaṃ“ ti¹⁴.
 So tassa „sādh' āvuso¹⁵“ ti paṭhamam bhogavaḍḍhiṃ kathento

- 20 4. Atiṇṇaṃ yeva yācassu apāraṃ¹⁶ tāta nāvika,
 añño hi tiṇṇassa mano, añño hoti taresino¹⁷ ti 4.
 gātham āha.

Tattha apāraṃ ti tāta nāviki paratīraṃ atinam eva janaṃ orinattire
 rhitam űeva vetanaṃ yācassu, tato laddham gahetva gutte thāne thapetvā pacchā
 25 manasse paratīraṃ neyyāsi, evam te bhogavaḍḍhi bhavissatīti, añño hi tiṇ-
 nassa mano ti¹⁸ paratīraṃ gatassa hi añño mano hoti¹⁹, adatvā va²⁰ gantu-
 kāmo hoti, yo paṇ' esa taresi²¹ nāma²² tarāṃ²³ esatī paratīraṃ gantukāmo
 hoti so atirekam pi datvā gantukāmo hoti, iti taresino¹⁷ añño mano²⁴ hoti,
 tasma tvaṃ atinam eva neyyāsi, ayaṃ²⁵ tva te bhogaṇaṃ vaḍḍhi nāma.

¹ Bḍ nāvikatittam. ² C^{ks} avāripitā. ³ Bḍ adds va. ⁴ Bḍ upayam. ⁵ Bḍ
 adant-. ⁶ Bḍ bahutara hoti. ⁷ C^k āvā-. ⁸ C^{ks} -janaṃ. ⁹ C^s āva-. ¹⁰
 C^{ks} āvā-. ¹¹ Bḍ adds taṃ sutvā so āha. ¹² C^k kiṃ. ¹³ Bḍ adds taṃ sutvā.
¹⁴ Bḍ adds āha. ¹⁵ Bḍ sādhū ā-. ¹⁶ C^{ks} -raṃ. ¹⁷ Bḍ taresino. ¹⁸ Bḍ adds
 tata. ¹⁹ Bḍ bhavati. ²⁰ Bḍ omits va. ²¹ Bḍ paresi, C^s taresi. ²² Bḍ noma.
²³ Bḍ piratīraṃ. ²⁴ C^{ks} omit mano. ²⁵ C^{ks} ayaṃ.

Nāviko cintesi: „ayaṃ¹ tāva me ovādo bhavissati, idāni pan' esa aññaṃ kiñci mayhaṃ dassatīti²“. Atha naṃ Bodhisatto: „ayaṃ¹ tāva te 'āvuso bhogavaḍḍhi, idāni atthadhammavaḍḍhiṃ³ suṇā⁴“ 'ti vatvā ovadanto

5. Gāme vā yadi vāraṇṇe ninne vā yadi vā thale 5

sabbattha-m-anusāsāmi: māssu kujjhi nāvikā 'ti 5.

gātham āha. Iti 'ssa⁵ imāya gāthāya atthadhammavaḍḍhiṃ kathetvā „ayaṃ te atthavaḍḍhi⁶ ca dhammavaḍḍhi⁶ cā“ 'ti āha. So pana⁷ dandhapuriso⁸ taṃ ovādaṃ na kismiñci mañña-māno „idaṃ samaṇa tayā mayhaṃ dinnaṃ nāvāvetanan⁹“ ti 10 āha. „Āmāvuso“ ti. „Mayhaṃ iminā kammaṃ n' atthi, aññaṃ me dehīti“. „Āvuso idaṃ t̥hapetvā mayhaṃ aññaṃ n' atthīti“. „Atha kasmā mama nāvāṃ ārūlho sīti“ tāpasam Gaṃgātīre pāṭetvā ure¹⁰ nisīditvā mukham ev' assa pothesi.

Satthā itti kho bhikkhave yaṃ so tāpaso ovādaṃ datvā raṇṇo 15 santikā gāmavaram labhi taṃ eva ovādaṃ andhabālassa nāvikassa kathetvā mukhapothanaṃ pāpuṇi. taṃ ovādaṃ dentena¹⁰ yuttajanass' eva dātabbo na ayuttajanassā¹¹ 'ti vatvā abhi-sambuddho hutvā tadanantaram gātham āha:

6. Yāy' eva¹² anusā-saniyā rājā gāmavaram adā 20
tāy' eva¹³ anusā-saniyā¹⁴ nāviko pahari mukhe¹⁵ ti. 6.

Tassa taṃ paharantass' eva bhariyā bhattaṃ gahetvā āgatā, taṃ¹⁶ tāpasam disvā „sāmi, ayaṃ tāpaso¹⁷ rājakulū-pako, mā paharīti“ āha. So¹⁸ kujjhivā „tvaṃ me imaṃ kū-tatāpasam paharituṃ na desīti“ utthāya taṃ paharivā pātesi. 25 Bhattapātī¹⁹ patitvā bhijji²⁰, tassā ca²¹ garugabbhāya gabbho bhūmiyaṃ pati. Atha naṃ manussā samparivāretvā „puri-

¹ C^s ayan. ² B^d dassetīti ³ all three MSS -i ⁴ B^d -nāhi. ⁵ C^k itissā, C^s itissā corr. to -ssa. ⁶ C^k -in. ⁷ B^d omits pana ⁸ B^d papapu- ⁹ C^k udare. ¹⁰ B^d dan- ¹¹ C^k yu- ¹² C^k yā eva ¹³ C^k tā eva ¹⁴ C^k -sāsa-kiyā, C^s -sāsakiyā corr. to -niya ¹⁵ B^d mukhan ¹⁶ C^k naṃ, C^s taṃ? ¹⁷ B^d add's nāma. ¹⁸ B^d add's punadeva ¹⁹ C^k -ti, B^d atthabhattapātī. ²⁰ C^k bhiñji, C^s bhiñji corr. to bhijji ²¹ B^d add- pana.

saghātakacoro“ ti gahetvā bandhitvā rañño dassetum. Rājā vinicchinitvā tassa rājāṇaṃ¹ kāresi.

Satthā abhisambuddho hutvā imam atthaṃ pakāseto osāna-gātham āha:

- 5 7. Bhattaṃ bhinnam, hatā bhariyā, gabbho va² patito chamā.
migo va jātārūpena na ten' atthaṃ abandhi sū³ 'ti. 7.

Tattha bhattaṃ bhinnan ti bhattapātī⁴ bhinnū, hatā ti pahatā. chamā ti bhūmiyam, migo va jātārūpenā 'ti yathā migo suvaṇṇam vā⁵ muttāmaniādāni vā madditvā gacchanto pi attharitva niṇajjanto pi tena jātārū-
10 pena attano atthavaḍḍhim bandhitum nibbattetum na sakkoti evam so andha-bālo paṇḍitehi dinnovādam⁶ sutvāpi attano atthaṃ bandhitum⁷ nibbattetum na sakkhīti vuttam hoti, abandhi sū⁸ 'ti ettha hi bandhi¹⁰ so iti evam attho veditabbo¹¹, so iti¹² imesaṃ padānaṃ¹³ hi¹⁴ sū 'ti sandhi hoti.

Satthā imam desanaṃ¹⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sam-
15 odhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiṇṇhale patitṭhahi „Tadā nāviko idāni nāviko, rājā Ānando¹⁶. tāpaso¹⁷ aham evā“ 'ti. Avāriyajātakaṃ¹⁸.

2. Setaketujātaka.

Mā tāta kujjhi na hi sādhu kodho ti. Idam Satthā
20 Jetavane viharanto kuhakabhikkhuṃ¹⁹ ārabha kathesi. Paccuppannavatthuṃ Uddālajātake āvibhavissati.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ disāpāṃmokkhācariyo
hutvā pañcasata mānave mante vāceti. Nesam²⁰ jeṭṭhako Se-
25 taketu nāma udiccabrahmanakule nibbatto mānavo. Tassa jātiṃ
nissāya mahanto māno ahosi. So ekadivasam aññehi māṇavehi
saddhim nagarā nikkhamanto nagaraṃ²¹ pavisanto ekaṃ can-

¹ Ck -nam, Cs -nam corr. to -nam, Bđ rajadandam - Ck va. Bđ ca - Cs sun, Bđ -dham su. ² Ck -ti, Bđ -pati. ³ Bđ adds hiraññam va. ⁴ Bđ dinnam o-. ⁵ Bđ vadhirum. ⁶ Bđ na. ⁷ Cs -su, Bđ -dham su. ⁸ Bđ abattho. ⁹ Bđ dathabbo. ¹⁰ Bđ ti. ¹¹ Cs pā-. ¹² Cs bhi, Bđ omits hi. ¹³ Bđ dhammade-. ¹⁴ Bđ adds -ho-si. ¹⁵ Bđ adds pana. ¹⁶ Cs ava- corr. to ava-. Bđ adds pathamaṃ. ¹⁷ Bđ -kam-. ¹⁸ Bđ te-. ¹⁹ Bđ omits nagaraṃ.

dālam disvā „ko si tvaṃ“ ti pucchitvā „caṇḍālo ‘ham asmīti’
 vutte tassa¹ sarīraṃ paharitvā āgatavātassa² attano sarīre
 phusanabhayena „nassa caṇḍāla³ kālakappaṃ⁴, adhovātaṃ yāhīti’
 vatvā vegena tassa uparivātaṃ agamāsi. Caṇḍālo sīghataraṃ
 gantvā tassa uparivāte aṭṭhāsi. Atha naṃ so „nassa⁵ kāla- 5
 kannaṇīti’ suṭṭhutaṃ akkosi paribhāsi. Caṇḍālo „tvam ko
 sīti’ pucchi. „Brāhmaṇamāṇavo ‘ham asmīti’. „Brāhmaṇo
 hotu⁶, mayā pana puṭṭhapañhaṃ⁷ kathetuṃ sakkhissasīti’⁸.
 „Āma sakkhissāmīti’. „Sace na sakkosi pādantare⁹ taṃ ga-
 memīti¹⁰. So attānaṃ takketvā „āgamehīti¹¹ āha. Caṇḍāla- 10
 putto tassa kathaṃ¹² parisāṃ¹³ gāhāpetvā „māṇava disā nāma
 katarā“ ti pañhaṃ pucchi. „Disā nāma puratthimādayo¹⁴ ca-
 tasso disā“ ti. Caṇḍālo „ahaṃ taṃ etaṃ disaṃ¹⁵ na puc-
 chāmi, tvam ettakam pi ajānanto mama sarīre pahatavātaṃ¹⁶
 jigucchāsīti¹⁷ taṃ khandhapāṭhike¹⁸ gabetvā onametvā attano 15
 pādantarena gamesi¹⁹. Māṇavā taṃ pavattiṃ ācariyassāciki-
 kkhimsu²⁰. Ācariyo „saccaṃ kira tāta Setaketu caṇḍālen’ asi²¹
 pādantarena gamito²²“ ti. „Āma ācariyo, so maṃ caṇḍāla-
 dāsiputto ‘disāmattam pi na jānātīti’ attano pādantarena ga-
 mesī²³, idāni disvā kattabham assa jānissamīti’²⁴“ kuddho 20
 caṇḍālaputtaṃ akkosi²⁵. Athācariyo²⁶ „tāta Setaketu, mā
 tassa kujjhi, paṇḍito caṇḍālaputto²⁷, na so taṃ etaṃ disaṃ
 pucchi aññaṃ pucchi, tayā pana diṭṭhasutaviññātato²⁸ aditṭha-
 asutaaviññātataṃ²⁹ eva bahutaraṃ“ ti ovadanto dve gāthā abhāsi:

1. Mā tāta kujjhi, na hi sādhu kodho,

25

bahum pi te aditṭhaṃ assutaṃ ca.

¹ Bḍ tasmim. ² Bḍ -tāva-. ³ Ck tassa caṇḍāla. Bḍ tvam caṇḍālo. ⁴ Bḍ
 -kandī. ⁵ Ck tassa. Ck nassa. Bḍ aḍḍa vasala. ⁶ Ck hotu. ⁷ Bḍ puṭṭha-
 m. ⁸ Bḍ -tīti. ⁹ Bḍ -rena. ¹⁰ Ck gamesi. Bḍ bhamenīti. ¹¹ Bḍ ābham onamehīti.
¹² Bḍ kuta. ¹³ Bḍ patiṇḍam. ¹⁴ Bḍ purimam. ¹⁵ Ck disaṃ. ¹⁶ Bḍ pahata-
 m. ¹⁷ Ck -tīti. ¹⁸ Ck ka-. Bḍ khandhapāṭhike. ¹⁹ Ck gamehi. Bḍ bhamet. ²⁰ Bḍ
 -yassa a-. ²¹ Bḍ -nīpi. ²² Bḍ bhamito. ²³ Bḍ bhameti. ²⁴ Bḍ karissamīti.
²⁵ Bḍ aḍḍa paribhāsi. ²⁶ Bḍ atha naṃ a-. ²⁷ Bḍ caṇḍālaputto parito byatto.
²⁸ Ck -tano. Ck -tano corra to -tato. Bḍ -tako. ²⁹ Bḍ aditṭhasutavi-

mātāpitā disā tā¹ Setaketu,
ācariyam āhu disaṁ pasatthā. 8.

9. Agārino annadapānavatthadā² (= vol. I. p. 401.)

avhāyikā tam pi disaṁ vadanti,

5 esā³ disā paramā Setaketu

yaṁ patvā dukkhī sukhino bhavanti. 9.

Tattha na hi sādhu kodho ti kodho nāma⁴ uppajjamāno subhāsita-
dubbhāsitaṁ atthānārthaṁ hirāhitaṁ jānituṁ na deti⁵ na sādhu na laṭṭhako,
bahumpi te adittānaṁ ti tayā⁶ dakkhinā adittānaṁ soṭena ca asutam eva ba-
10 hutaraṁ, disā tā⁶ ti disā mātāpitāro puttānaṁ purimataraṁ uppannattā pu-
ratthimadisā nāma jāta⁷ ti vadati⁸, disaṁ pasatthā ti ācariyā pana dak-
khineyyattā disaṁ pasatthā dakkhinā disā ti Buddhādayo ariyā āhu kathenti
dīpentīti vadati⁶, agārino ti gahatthā, annadapānavatthadā⁹ ti annadā
pānavatthadā¹⁰ ca, avhāyikā¹¹ ti ettha deyyadhammam patiganhathā¹² ti
15 pakkosanakā, tam pi disaṁ vadanti⁸ tam pi Buddhādayo ariyā ekam¹³
disaṁ vadanti, iminā catupaccayādāyaka gahatthā paccaye¹⁴ apadisitvā¹⁵ dham-
mikasamanā brāhmaṇehi upagantabbattā ekā¹⁶ disā nāma¹⁷ ti dīpeti, aparo nayo:
ye ete agārino annapānavatthadā nesaṁ chakāmmamaggasampattidāyakattena¹⁷
upari¹⁸ avhāyanato ye avhāyikā dhammikasamanabrāhmaṇā tam pi disaṁ¹⁹ va-
20 danti tam Buddhādayo ariyā uparimadisam²⁰ nāma vadanti⁸ dīpeti vuttam
pi c' etam:

Mātāpitā disā pubbā acariyā dakkhinā disā (= vol I v. 401 and
puttadārā disā paccā mittamaccā ca²¹ uttarā Grimblot, S. S. P. p. 908).

Dāsakammakārā heṭṭhā uddham samatābrahmanā,

95 etā disā namasseyya alamatto²² kule gñhi.

Esā²³ disā ti idam pana nibbānaṁ sandhāya vuttam. jātiadinā hi nānappa-
kārena dukkheṇa dukkhitā satta tam patvā maddukkhā sukhino bhavanti, esā eva
ca sattehi agatapubbā²⁴ disā nāma, ten' eva tam paramā ti āha²⁵, vuttam
pi c' etam:

¹ so Ck; Bā mātādisājata. ² Bā anna āna-, C^s annapāna- corr. to annadapāna-. ³ Bā
etā. ⁴ Ck^s kodhanāma. ⁵ Bā sakkotiti. ⁶ Bā jāta. ⁷ Bā acariyamāhu. ⁸ Ck^s
vadanti. ⁹ Ck annadā pānadā vatthadā, C^s annapānadāvatthadā, Bā anna āna-
vatthadā. ¹⁰ Ck omits pāna, C^s annadā vatthadā corr. to a pānada v. ¹¹ Ck
amhā-, C^s amhā- corr. to avhā-. ¹² Bā pati-. ¹³ Bā etam. ¹⁴ Bā -yena
¹⁵ Ck -diyitvā, C^s -disittha, Bā avhayitvā. ¹⁶ Bā etā. ¹⁷ Ck^s chakamagga-, Bā
-ttim-. ¹⁸ Bā uparupari. ¹⁹ Bā adds nama ti. ²⁰ Bā -mam-, Ck -san. ²¹
Bā va. ²² Bā appamatto. ²³ all three MSS. etā. ²⁴ C^s ag- corr. to ag-, Bā
āg-. ²⁵ Bā teneva cetam nibbānam paramāti āha.

Samatittiyā¹ anavasesa² (= vol. I p. 400)

relapattāni yathā parihareyya

evam sacittam anurakkhe³

patthayāno disāni azatapubban⁴ ti.

Evam Mahāsatto mānavassa⁵ disā kathesi. So pana „caṇ- 5
 ḍālen' amhi" pādantarena gamito⁶ ti tasmiṃ ṭhāne avasitvā
 Takkaṣilaṃ gantvā disāpāmokkhācariyassa⁷ santike sabbasip-
 pāni uggaṇhitvā ācariyena anuññāto Takkaṣilato nikkhamitvā
 sabbasamayassippaṃ sikkhanto vicari. So ekaṃ paccantagā-
 maṃ patvā taṃ nissāya vasante⁸ pañcasate tāpase disvā tesāṃ 10
 santike pablaḍḍitvā yaṃ⁹ te jānanti sippamantacaraanāṃ¹⁰ taṃ
 uggaṇhitvā¹¹ tehi parivuto¹² Bārāṇasīṃ patvā¹³ punadvase
 bhikkhaṃ¹⁴ caranto rājamaṇānaṃ agamāsi. Rājā tāpasānaṃ
 iriyapathe paṣīditvā antonivesane bhojetvā te attano uyyāne
 vāsesi¹⁵. So ekadvasaṃ tāpase parivisitvā „ajja sāyaṇhe 15
 uyyānaṃ gantvā ayye vandissāmhi¹⁶“ āha. Setaketu uyyānaṃ
 gantvā¹⁷ tāpase sannipādetvā¹⁸ „mārisā¹⁹ ajja rājā āgamiṣsa-
 tti²⁰“ āha „rājāno ca²¹ nāma sakīṃ ārādhetaṃ yāvataṃyukaṃ
 sukhaṃ jīvitum sakkā, ajja ekacce vaggulivataṃ caratha
 ekacce kaṇṭhakaseyyaṃ²² kappetha ekacce pañcātapāṃ tap- 20
 petha²³ ekacce ukkuṭṭikappadhānam anuyuñjatha ekacce udako-
 gāhanakammaṃ²⁴ karotha ekacce mante sajjhāyathā²⁵ ti vi-
 cāretvā sayāṃ paṇṇasāladvāre apassayapīṭhake²⁶ nisīditvā
 pañcavannaraṅgasamujjalavāsanaṃ²⁷ ekaṃ pothakaṃ²⁸ vicitra-
 vanṇe ādhārake²⁹ ṭhapetvā susikkhitehi catūhi pañcahi māna- 25
 vehi pucchite pucchite³⁰ atthe kathesi. Tasmiṃ khane rājā

¹ Ck -tthiyam, Bđ -tthikam. ² Bđ -evakam. ³ Bđ -kkheyya. ⁴ Bđ āg-, Ck āg- corr. to ag-. ⁵ Bđ brahmanassa. ⁶ Ck -nam i. Bđ -lena. ⁷ Ck -kkhassa. ⁸ Bđ -to. ⁹ Bđ ye. ¹⁰ Bđ sippam vā manta caranam vā. ¹¹ Bđ adds ganasatthā hutvā. ¹² Bđ -vāṇito. ¹³ Bđ gantvā. ¹⁴ Bđ bhikkhaya. ¹⁵ Bđ vāsāpesi. ¹⁶ Bđ āg-. ¹⁷ Bđ -i ātāpetva. ¹⁸ Bđ samma mārisa. ¹⁹ Bđ omits ca. ²⁰ Ck kanthasaseyyam, Bđ kanthaka-. ²¹ Bđ kappetha. ²² Bđ -korohana-. ²³ Bđ -pithake. ²⁴ Bđ -vākaśiraṃ. ²⁵ Bđ pothakaṃ. ²⁶ Bđ -tāne. ²⁷ Ck puc-
 chite pucchita. Ck pucchita pucchita.

āgantvā te micchātapaṃ karonte disvā tuṭṭho Setaketuṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno purohitena saddhiṃ
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kharājīnā jaṭilā paṃkadantā
5 dummukkkharūpā¹ ye 'me² japanti³
kacci nu te mānusaḥ payoge
idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 10.

Tattha kharājīnā ti kharehi ajjinehi samannāgatā, paṃkadantā ti danta-
kaṭṭhassa akhādanena malaggahitadantā, dummukkkharūpā⁴ ti anañjitaaman-
ditalūkhanivāsanaṇṇarūpanā⁵ mālāgandhavilepanavajjitā⁶ kilittarūpā ti vuttaṃ
10 hoti. ye me japantīti⁷ ye ime⁸ mante sajjhāyanti, mānusaḥ payoge ti
manusehi kattabbapayoge⁹ thitā. idaṃ vidū parimuttā apāyā ti imasmiṃ
payoge thatvā imaṃ lokam viditvā pākatam katvā kacci¹⁰ nu ete isayo catūhi
apāyehi muttā ti pucchati

- 15 Taṃ sutvā purohito catutthaṃ gātham āha:

4. Pāpāni kammāni karitvāna¹¹ rājā
bahussuto ce na careyya dhammaṃ
sahassavedo¹² pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caranāni apatvā ti. 11.

Tattha karitvāna¹¹ 'ti katvā, caranāni ti saha sīlena aṭṭhasamūpattiyo.
idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja, ahaṃ bahussuto 'mbhīti sahassavedo¹² pi ce tīvi-
dham sucaritam dhammaṃ na careyya pāpāni¹³ eva¹⁴ careyya so taṃ pāpāni
kammāni katvā taṃ bāhusaccaṃ paṭicca sīlasamūpattisamkhītaṃ caranāni appi-
tvā¹⁴ dukkhā na muñce¹⁵ apāyadukkhato na mucce¹⁶ eva¹⁶ 'ti attho

- 25 Taṃ sutvā rājā tāpasesu¹⁷ pasādaṃ hari¹⁸. Tato Setaketu¹⁹
cintesi: „imassa rañño tāpasesu pasādo udapādi, taṃ paṇ-
esa purohito vāsiyā paharitvā viya chindi, mayā etena saddhiṃ
kathetuṃ vaṭṭatīti“ so tena saddhiṃ kathento pañcamāṃ gā-
tham āha:

¹ Bḍ dummukkkharūpā, C^k rummakka-. ² Bḍ ime. ³ Bḍ japanti ⁴ C^k rum-
makkkharūpā ⁵ Bḍ anañjitaamanitassa amanditalukhanivāsanaṇṇarūpanā. ⁶ Bḍ
-navavajjitā. ⁷ Bḍ ye ettantīti. ⁸ C^k omīti ime ⁹ Bḍ -gehi ¹⁰ Bḍ kiñci ¹¹
C^k -tvā, C^s -tvā corr to -va ¹² Bḍ -bhedo. ¹³ Bḍ japanti kammāni ¹⁴ Bḍ
apatvā. ¹⁵ Bḍ mucce ¹⁶ C^k muñceneva, C^s muñceneva corr to mucceva. Bḍ
mucceva corr to mucceva. ¹⁷ C^k -se ¹⁸ Bḍ akari ¹⁹ C^k -ko, C^s -ko
corr. to -ketu.

5. Sahassavedo¹ pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā²,
maññāmi vedā aphalā bhavanti,
sasaññamaṃ³ caraṇaṃ ñeva saccan ti. 12.

Tass' attho: sace saḥassavedo¹ pi taṃ bāhusaccaṃ paṭicca caraṇaṃ apatvā² 5
attānaṃ na dukkhā pamuñce evaṃ sante⁴ ahaṃ maññāmi⁵ tayo vedā aphalā
honti sasilaṃ⁶ atthasamāpatticaraanāṃ⁷ ekam saccanti⁸ hoti⁹.

Taṃ sutvā purohito chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na h' eva vedā aphalā bhavanti
sasamyamaṃ caraṇaṃ yeva⁹ saccam,
kittiṃ hi pappoti adhicca vede
santiṃ pun' eti¹⁰ caraṇena danto ti. 13. 10

Tass' attho: tayo vedā aphalā sasamyamaṃ¹¹ caraṇam eva saccam seyyaṃ
uttamaṃ pavaram na h' eva hoti, kinkāraṇā¹² kittiṃ hi pappoti tayo vede adhicca¹²,
ditthadhamme kittimattam yasamattam labhati itoparam aññaṃ n' atthi, tasmā 15
na te aphalā, santiṃ pun' eti¹⁰ caraṇena pana danto, sile patirthāya¹³ samā-
pattiyo nibbattetvā samāpattipadattānaṃ vipassanaṃ valldhento¹⁴ accantasana-
tiṃ¹⁵ nibbānaṃ¹⁶ nāma taṃ eti pāpunāri.

Iti purohito Setaketuno vādaṃ bhinditvā te sabbe gihī
kāretvā phalakāvudhāni gāhāpetvā mahantatarake¹⁷ katvā¹⁸ 20
rañño upaṭṭhāke¹⁹ kāresi, ayaṃ kira mahantatarakānaṃ²⁰ vaṃso.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi; „Tadā
Setaketu kuhako bhikkhu ahosi. caṇḍālo²² Sāriputto²³, purohito pana
aham evā²⁴ ti. Setaketujātakaṃ²⁴.

¹ Bā - bhedo. ² Bā apatvā. ³ Bā sasamyamaṃ. ⁴ Bā adds ca. ⁵ Bā sasila-
kam. ⁶ Cks - naṃ. ⁷ Ck omits saccam. ⁸ Bā - naññeva sa-cam antanevaseccam
seyyam uttamaṃ pavaram hoti. ⁹ Bā - naññeva, Ck - nam veva, Ck - nam veva
corr to - naṃ veva. ¹⁰ Bā pureti. ¹¹ Cks saṃsamānaṃ. ¹² Cks add hi. ¹³
Bā adds attha. ¹⁴ Bā valldhanto. ¹⁵ Bā sa accantantam. ¹⁶ Cks nibbā. ¹⁷ Cks
mahantaṃ tarake, Bā takūake. ¹⁸ Ck tatvā. ¹⁹ Cks - rithāne. ²⁰ Ck mahanta-
tatakānaṃ corr. to mahantatarakānaṃ. ²¹ Ck Bā dhamma-de. ²² Bā - la: utto.
²³ Bā adds rājā ānando. ²⁴ Bā adds dutiyaṃ

3. Darīmukhajātaka.

Paṃko ca kāmā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto mahānekkhammaṃ¹ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum heṭṭhā² kathitam eva.

- 5 Atīte pana Rājagahanagare³ Magadharājā nāma rajjaṃ kāresi. Tadā Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti, Brahmaḍattakumāro ti⁴ ssa nāmaṃ akaṃsu. Tassa jātadvase yeva purohitassāpi putto vijāyi, tassa mukhaṃ ativiya sobhati⁵, ten' assa Darīmukho ti nāmaṃ
10 akaṃsu. Te ubho pi rājakule yeva samvaddhā⁶, te añña-maññaṃ piyasahāyā hutvā soḷasavassakāle Takkasilaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā „sabbasamayasippaṃ ca sikkhissāma desacārittaṃ⁷ ca jānissāmā⁸“ ti gāmanigamādāsu carantā Bārāṇasim patvā devakule vasitvā punadvase Bārāṇasim bhikkhāya
15 pavisimsu⁹. Tattha ekasmiṃ kule „brāhmaṇe¹⁰ bhojetvā vācanakaṃ dassāmā¹¹“ ti pāyasaṃ pacitvā āsanāni paññattāni honti. Manussa te ubho pi bhikkhāya carante disvā „brāhmaṇā āgatā¹²“ ti gehaṃ pavesetvā Mahāsattassa āsane sudhavatthaṃ paññāpesuṃ Darīmukhassa¹³ rattakambalaṃ. Da-
20 rīmukho taṃ nimittaṃ disvā „ajja mayhaṃ sahāyo Bārāṇasiyaṃ rājā bhavissati, ahaṃ senāpatīti¹⁴“ aññāsi. Te tattha bhuñjitvā vācanakaṃ gahetvā maṅgalaṃ vatvā nikkhamma rājuyyānaṃ agamaṃsu¹⁵. Mahāsatto maṅgalasilāpatṭe¹⁶ nipajji, Darīmukho paṇ' assa pāde parimajjanto nisīdi. Tadā
25 Bārāṇasirañño matassa sattamo divaso hoti. Purohito rañño sarirakiccaṃ kāretvā¹⁷ aputtake rajje sattadivasāni phussarathaṃ vissajjesi. Phussarathakiccaṃ¹⁸ Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho nagarā¹⁹ nikkhamitvā tattha catu-

¹ Bḍ mahābhūnikkhamanaṃ. ² Cks omit heṭṭhā. ³ C' -hā-, C' -hanāmanagare.
⁴ Cks sobha. ⁵ Bḍ -vaḥhā. ⁶ Bḍ -cūrikaṃ. ⁷ Bḍ carissāma. ⁸ Bḍ -vissitvā. ⁹ Bḍ -nam. ¹⁰ Bḍ karissamā. ¹¹ Bḍ āga-chatha. ¹² Bḍ adds āsane. ¹³ Bḍ adds tattha. ¹⁴ Bḍ mahāmaṅg-. ¹⁵ Bḍ katvā. ¹⁶ Bḍ -rath (visajjanakiccaṃ). ¹⁷ Cks -rām.

raṅginiyā senāya parivuto anekasatehi turiyehi vajjamānehi
 uyyānadvāraṃ pāpuṇi. Darīmukho turiyasaddaṃ sutvā „sahā-
 yassa me¹ phussarathaṃ āgacchati, ajj’ eva² rājā hutvā may-
 haṃ senāpatitṭhānaṃ dassati, ko me gharāvāsen’ attho, nik-
 khamitvā pabbajissāmīti“ Bodhisattaṃ anāmantetvā va³ eka- 5
 mantāṃ gantvā paṭicchanno⁴ atṭhāsi. Purohito⁵ uyyānadvāre
 rathaṃ ṭhapetvā uyyānaṃ paviṭṭho Bodhisattaṃ maṅgalasilā-
 paṭṭe nipannaṃ disvā pādesu lakkhaṇāni oloketvā⁶ „puññavā
 santo⁷ dvisahassadīpaparivārānaṃ⁸ catunnaṃ pi dīpānaṃ rajjaṃ
 kāretuṃ samattho, dhiti paṇ’ assa kīdisā“ ti sabbaturiyāni⁹ 10
 paggaṇhāpesi. Bodhisatto pabujjhivā mukhato sātakaṃ apa-
 netvā mahājanaṃ oloketvā puna sātakena mukhaṃ paṭicchā-
 detvā thokaṃ nipajjitvā passaddharathā utṭhāya silāpaṭṭe pal-
 laṃkena nisīdi. Purohito jannukena¹⁰ patitṭhāya „deva tum-
 hākaṃ rajjaṃ pāpuṇātīti“ āha. „Aputtakaṃ bhaṇe rajjan“ ti. 15
 „Āma deva“ ti. „Tena hi sādhu“ ti sampatiṇchi. Tassa uyyāne
 yeva abhisekaṃ akāmsu. So yasamahantatāya Darīmukhaṃ
 na sarī¹¹. Rathaṃ¹² āruya mahajānaparivuto nagaraṃ pavi-
 sitva padakkhiṇaṃ katvā rājadvāre ṭhito va amaccānaṃ ṭhā-
 nantarāni vicāretvā pāsādaṃ abhirūhi. Tasmiṃ khaṇe Darī- 20
 mukho „suññaṃ dāni¹³ uyyānaṃ“ ti āgantvā maṅgalasilāya
 nisīdi. Ath’ assa purato paṇḍupalāsaṃ¹⁴ pati. So tasmiṃ
 yeva paṇḍupalāse khayavayaṃ paṭṭhapetvā tilakkhaṇaṃ sam-
 masitvā paṭhaviṃ unnādento paccekabodhiṃ nibbatesi. Tassa
 taṃ khaṇaṃ űeva gihiliṅgaṃ antaradhāyi, iddhimayapattaci- 25
 varam ākāsaṭo otarivā sarire paṭimucci¹⁵, tāvad eva atṭha-
 parikkhāradharo iriyāpathasampanno vassasatikathero¹⁶ viya

¹ B¹ mama sahāyassa, C¹ omits me ² B¹ ajjessa corr to ajjesa, C¹ ajjo. ³ B¹ ca. ⁴ B¹ -nne ⁵ āgacchati - - - purohito wanting in C¹ ⁶ B¹ adds ayaṃ. ⁷ C¹ satte, C¹ satto ⁸ C¹ dvisahassadīpaparivāram, C¹ -ssadīpaparivāram corr. to -vārānaṃ. ⁹ B¹ adds ekappahareneva. ¹⁰ B¹ jannu-, C¹ jannu- corr. to jannu- ¹¹ B¹ asarīva in the place of na sarī ¹² B¹ rathavaram. ¹³ C¹ suññadāni corr. to suññāni. C¹ suññā dāni. ¹⁴ B¹ -so. ¹⁵ C¹ -mucci. B¹ -muñci ¹⁶ B¹ sathivassika

huvā iddhiyā ākāse uppativā Himavantapadese Nandamūla-
 pabbhāram¹ agamāsi. Bodhisatto dhammena rajjam kāresi,
 yasamahantatāya pana yasena pamatto huvā cattālīsa vassāni
 Darimukham na sari, cattālīsatime² pana samvacchare tam
 5 saritvā³ „mayham sahāyo Darimukho nāma atthi, kham nu
 kho so“ ti tam daṭṭhukāmo ahoṣi. So tato paṭṭhāya antepure
 pi parisamajjhe pi „kham nu kho mayham sahāyo Darī-
 mukho⁴, yo⁵ me tassa vasaṇaṭṭhānam katheti⁶ mahantam assa⁷
 yasaṁ dassamīti“ vadati. Evaṁ⁸ tassa punappunam tam sa-
 10 rantass’ eva aññāni⁹ dasa samvaccharāni atikkantāni. Darī-
 mukho paccekabuddho pi paññāsavassaccayena āvajjanto¹⁰
 „mam kho sahāyo saratīti“ ṇatvā „idāni so mahallako¹¹ putta-
 dhītādīhi vuddhippatto, gantvā dhammam kathetvā pabbā-
 jessāmi tan¹²“ ti iddhiyā ākāsenāgantvā uyyāne otarivā su-
 15 vaṇṇapaṭimā viya silāpaṭṭe nisīdi. Uyyānapālo tam disvā
 upasamkamitvā „bhante kuto tumhe etha“ ’ti pucchi. „Nan-
 damūlakapabbhārato“ ti. „Ko nāma tumhe“ ti. „Darimukha-
 pacceko¹³ nāmāham āvuso“ ti. „Bhante amhākam rājānam
 jānāthā¹⁴“ ti. „Āma¹⁵, gihikāle no sahāyo“ ti. „Bhante,
 20 rājā tumhe daṭṭhukāmo, kathemi ’ssa¹⁶ tumhākam āgatabhā-
 van¹⁷“ ti. „Gaccha kathehiti“. So gantvā¹⁸ tassa āgantvā
 silāpaṭṭe nissinnabhāvam rañño katesi. Rājā¹⁹ „āgato kira
 me sahāyo, passissāmi nan²⁰“ ti ratham āruya mahantena
 parivārena uyyānam gantvā paccekabuddham vanditvā paṭi-
 25 santhāram katvā ekamantaṁ nisīdi. Atha nam paccekabuddho
 „kiṁ Brahmadata dhammena rajjam kāresi, agatigamanam
 na gacchasi, dhanatthāya lokam na pīlesi, dānādīni puññāni

¹ C¹ - Janipā. B^d - lakapa. - C^k - same, C^s - same corr to -satime. B^d - sātīk-
 kame. ² B^d - retanarivā atite so tam saritvā. ³ B^d adds ti na. ⁴ C^k so, C^s
 so corr. to yo. ⁵ C^s B^d - si. ⁶ B^d - tam, omitting assa. ⁷ C^k s evan. ⁸ B^d
 adds pi. ⁹ C^k āvajje. ¹⁰ C^k s - ku. ¹¹ B^d - nan. ¹² B^d - kho. ¹³ C^k s - na.
¹⁴ B^d adds jānāmi. ¹⁵ B^d tassa. ¹⁶ B^d - vani kathessanti. ¹⁷ B^d sādhi
 ti vatvī tanitaturito va in the place of gantvā. ¹⁸ B^d tam sutvā rājā. ¹⁹
 C^s tan.

karosīti“ ādīni vadanto paṭisanthāraṃ katvā „Brahmadatta, mahallako si, etarahi kāme pahāya pabbajitum te samayo“ ti vatvā tassa dhammaṃ desento paṭhamam gātham āha:

1. Paṃko ca kāmā palipā¹ ca kāmā
bhayaṇ ca m-etaṃ² timūlaṃ pavuttaṃ,
rajo ca dhūmo ca mayā pakāsītā³,
hitvā tuvaṃ pabbaja Brahmaddattā⁴ 'ti. 14.

Tattha paṃko ti uḍake jātāni tinasevālanalakumudagacchādīni⁴ adhippetāni, yathā hi udakam tarantam laggāpentī tathā saṃsārasāgaram tarantassa yogāvacarassa paṇḍakāmagunā sabbe vā pana vatthukāmakilesakāmā laggāpana-
vasena paṃko nāma, imasmim hi pana paṃke āsattā⁵ visattā devāpi manussāpi
tiracchānāpi kilamanti⁶ paridevanti, palipā¹ ca kāmā ti palī; o vuccati ma-
hākkaddamo yamhi laggā sūkaramigādayo pi⁷ sīhāpi vāranāpi attānam uddha-
ritvā gantum na sakkonti, vatthukāmakilesakāmāpi tamsarikkhatāya palipā¹ ti
vuttā, paṇḍāvanto pi hi sattā tesu kāmesu sakim⁸ laggakālate patthāya te kāme
padāletvā sīgham utthāya akiñcanam apalibodham ramanīyam pabbajjam upa-
gantum na sakkonti, bhayaṇ ca metan ti bhayaṇ ca etaṃ makāro vyañjana-
sandhivasena vutto, timūlan ti tihi mūlehi patitthitāni⁹ viya acalaṃ, bala-
vabhayass' etaṃ nāman, pavuttan ti mahārāja ete kāmā nāma ditthadhammi-
kasamparāyikassa attānuvādabhayādikassa c' eva¹⁰ dvattimsakammakaraṇaattā-
navutirogavasappavattassa¹¹ ca bhayassa paccayatthena¹² balavabhayan¹³ ti Bud-
dhapaccakabuddhasāvakehi c' eva sabbaññūbodhisattehi ca pavuttaṃ kathitaṃ
dīpitan ti attho, athavā bhayaṇ ca metan ti bhayaṇ ca mayā etaṃ¹⁴ timū-
lan¹⁵ pavuttan ti evam ettha attho ditthabbo yeva, rajo ca dhūmo cā 'ti
rajadhūmasadisattā rajo ti¹⁶ dhūmo ti ca mayā pakāsītā, yathā hi¹⁷ sunhā-
tassa¹⁸ suvihittālamkatassa¹⁹ purisassa sarīre sukhumarajam patitam taṃ puri-
sam dubbanam sobhārahitaṃ²⁰ kilittam karoti evam eva iddhibalena ākāseṇa
gantvā²¹ cando viya²² suriyo viya ca loke paññātāpi²³ sakim kāmaraṇassa anto-
patitakālaro²⁴ patthāya gunavannagunasobhāgunasuddhīnam²⁵ upahatattā dub-
bannā sobhārahitā kilittā yeva honti²⁶, yathā ca dhūmena²⁷ pahatakālaro²⁷ paṭ-
thāya su²⁸ arisuddhā²⁸ bhittikālavannā honti²⁹ evam evam³⁰ atiparisuddhānā-

¹ Bđ -po. ² Ck^s metan. ³ Bđ -to ⁴ Bđ -nila-. ⁵ Bđ -ttavi- ⁶ Bđ adds rodanti. ⁷ Ck omits pi. ⁸ Ck sakī, C^s ti corr. to sakim, Bđ saki. ⁹ Bđ pati-
tham. ¹⁰ Ck (evam), C^s yeva ¹¹ Ck^s -rogavayappattassa, Bđ -nachanavutiyo-
vasappavattassa ¹² Ck^s -tthona, Bđ -yathena. ¹³ Bđ balavakarabhayan ¹⁴ Bđ
etan ¹⁵ C^s omits tim-. ¹⁶ Bđ adds ca ¹⁷ Ck^s ti ¹⁸ Bđ sunhāta. ¹⁹ Bđ
-ittālam-. ²⁰ C^s sobhārabhitaṃ, Bđ so arahitaṃ. ²¹ Bđ āgantvā ²² Bđ
adds ca. ²³ Bđ pannayitāpi ²⁴ Ck^s -kāle tato. ²⁵ Bđ -gunasovādīnam phala-
vasosādigunāsuddhāne ²⁶ Bđ adds gunavināsampattā. ²⁷ Bđ -hata-. ²⁸ Bđ
-ddhāpi. ²⁹ Bđ -nno hoti. ³⁰ Bđ eva

nāpi¹ kāmādhūmena pahatakūlato patthāya gunavināsaṃpattiya mahājanamajjhe kālakā va hutvā paññāyanti, iti rajadhūmasarikkhatāya ete kāmā rajo ca dhūmo cā 'ti mayā tuyhaṃ pakāsītā, tasmā ime² kāme hitvā³ tvaṃ pabbajja Brahma-dattā 'ti rājānaṃ pabbajjāya ussāheti⁴.

5 Tam sutvā rājā kilesehi attano baddhabhāvaṃ kathento dutiyaṃ gātham āha:

2. Gatito⁵ ca ratto ca adhimucchito⁶ ca
kāmesv-āhaṃ brāhmaṇa, bhiṃsarūpaṃ⁷
taṃ n' ussahe jīvikattho pahātuṃ,
10 kāhāmi puññāni anappakānīti. 15.

Tattha gatito⁵ ti abhijjhāvyāpādakāyaganthena⁸ baddho, ratto ti pa-katijahāpanena rūgena ratto, adhimucchito⁶ ti ativiya mucchito⁹, kāme-svāhaṃ ti duvidhesu pi kāmesu ahaṃ, brāhmaṇā ti paccakabuddhaṃ ālapati, bhiṃsarūpaṃ¹⁰ ti balavarūpaṃ, taṃ nussahe¹¹ jīvikattho pahātuṃ ti
15 imāya jīvikāya atthiko abhūti¹² taṃ kāmam pahātuṃ na sakkomīti vadati, kā-hāmi puññānīti dānaśīlauposathakammasamkhātāni pana puññāni anappa-kāni bahūni karissāmīti Evaṃ kilesakāmo nūm' esa sakiṃ allinakālakato¹³ pat-thāya apanetuṃ na sakkā, yena saṃkiliṭṭhacitto mahāpuriso paccakabuddhe¹⁴ pabbajjāya gūṇaṃ kathenti¹⁵ pi pabbajituṃ na sakkomīti āha. Yo¹⁶ Dīpaṇi-
20 karapādamūle attano sabhāvena¹⁷ nāṇena Buddhakārakadhamme vicinanto tati-yaṃ¹⁸ nekkhammapāramiṃ¹⁹ diṣvā

Imaṃ tvaṃ tatiyaṃ tvaṃ dāhaṃ katvā samādiya (Cfr. vol. I, 21.)

nekkhamme¹⁹ pāramiṃ²⁰ gaccha yadi bodhiṃ pattuṃ icchasi

Yathā andughare puriso ciravuttho dukkhaddito

25 na tattha rūgaṃ abhijāneti²¹ muttīm yeva gavesati

Tath' eva tvaṃ sabbabhave passa andughare viya

nekkhammābhimukho²² hutvā sambodhiṃ pāpunissasīti²³

evam nekkhamme gūṇaṃ parikkittesi so ajja paccakabuddhena pabbajjāya vannaṃ
vatvā kilese chaddetvā²⁴ samano hohīti vuccamāno nāhaṃ kilese chaddetvā sa-
30 mano bhavituṃ sakkomīti vadati. Imasmim kira loke attha ummattakā nāma,
tenāhu porāṇā: attha puggalā ummattakasaññaṃ patilabhanti, kāmummattako

¹ Ck^s -suddhā-. - Ck^s imehi. ³ B^d jahitvā. ⁴ B^d -haṃ janeti ⁵ so Ck^s for gathito? B^d ganthito or ganhito? ⁶ B^d -muñceto ⁷ Ck^s hiṃsa-, B^d bhisa-. ⁸ Ck^s -gan dhena, B^d abhijjhakāyaganthenana ⁹ B^d muñjito. ¹⁰ Ck^s bhiṃsanarū-, C^s hiṃsa-. ¹¹ I^d taṃ nussahe ti taṃ duvidham pi kāmam na ussāhāmi na sakkomī. ¹² Ck^s ahaṃ. ¹³ Ck^s allina-, B^d allana-. ¹⁴ I^d -ddhena. ¹⁵ I^d -tenāpi. ¹⁶ B^d yoyam mahāpuriso. ¹⁷ B^d attani sambhavana ¹⁸ Ck^s -nantantiyaṃ. ¹⁹ B^d nekkhamma. ²⁰ Ck^s -mī, I^d pāramitaṃ. ²¹ Ck^s rūgaṃ janeti, B^d rūgaṃ janeti. ²² B^d nik-khamā. ²³ Ck^s B^d -titi ²⁴ B^d chadditvā.

lobhavasagato¹, kodhumattako vihesāvasagato², diṭṭhumattako vipallāsava-
gato¹, mohummattako aññānavasagato¹, yakkhumattako yakkhavasagato¹.
pittummattako pittavasagato¹, surummattako pānavasagato¹, vyasanummattako
sokavasagato¹ ti, imesu arthasu ummattakesu Mahāsatto imasmīm jātake kāmum-
mattako hutvā lobhavasagato¹ pabbajjāgunam² na aññāsī. Evañ⁴ anattakāra- 5
kañ pan' imam⁶ gunaparidhamsakañ lobhañ jñam⁶ kasmā⁷ sattā pari-
muñcituñ⁶ na sakkontīti: anamatagge sañsāre anekāni kappakotisatasabas-
sāni ekato vaḍḍhitabhāvena⁹, evañ sante pi tañ panditā appassādā kāmā ti
ādīnañ anekesañ paccavekkhanūnañ vasena pajahanti.

Ten' eva Darīmukkho paccekabuddho Mahāsattena „pab- 10
bajitum na sakkomīti“ vutte pi dhuranikkhepañ akatvā utta-
rim pi ovdanto¹⁰

1. Yo atthakāmassa hitānukampino
ovajjamāno na karoti sāsaṇaṃ
idam eva seyyo iti maññamāno 15
punappunañ gabbham upeti mando. 16. (Dhp. v. 323.)
4. So ghorarūpañ nirayañ upeti
subhāsubhañ muttakarīsapūrañ,
sattā¹¹ sakāye¹² na jahanti giddhā
ye¹³ honti kamesu avītarāgā ti 17. 20

dve gāthā āha.

Tattha atthakāmassā 'ti vaḍḍhikāmassā¹⁴, hitānukampino ti hitena
muduccittena anukamī antassa, ovajjamāno ti ovadiyamāno, idameva seyyo
ti yañ attanā gahitagahanañ aseyyam¹⁵ anuttamam¹⁶ pi samānañ tam idam
eva seyyo iti maññamāno, mando ti so¹⁷ aññānī¹⁸ puggalo mātukucchiyā 25
vāsañ nātikkamati punappunañ gabbham upeti yevā 'ti attho, so gho-
rarūpan ti mahārāja so mando tañ mātukucchiñ upento ghorarūpañ dārūna-
jātikañ nirayañ upeti nāma. mātukucchi hi nirasādattena idha nirayo vutto,
Catukunlikanirayo¹⁹ nāma katara ti²⁰ vutto. mātukucchiñ eva vattum vattati,
Avicimahiñiraye nibbattasattassa hi aparāparañ ādhāvanaparidhāvañ hoti yeva, 30
tasmā tam²¹ Catukunlikanirayo²² ti vattum na labbhati, mātukucchiyañ pana

¹ B^d -samgato. ² B^d dosavasamgato. ³ B^d -jjāyagunañca. ⁴ C^{ks} add ma-
hāsatto ⁵ B^d -kāriṇaṃ pana. ⁶ B^d jātakam ⁷ B^d tasmā ⁸ C^{ks} -muccitum,
B^d paricajjituñ. ⁹ B^d bandhita-. ¹⁰ B^d adds dvegāthamāha. ¹¹ B^d omits
sattā. ¹² B^d sakkāye ¹³ B^d te. ¹⁴ B^d vaḍḍhitakā-. ¹⁵ B^d adds ajetham. ¹⁶
B^d anuttaram. ¹⁷ B^d yo. ¹⁸ C^{ks} B^d aññānī. C^s -ni corr. to -nī. ¹⁹ C^s -kud-
dhika-, B^d -kannika-. ²⁰ B^d adds hi. ²¹ C^{ks} nañ? ²² B^d -kannika-.

nava vā dasa vā māse catūhi pi¹ passehi ito c ito ca gantum² nāma na saṅkṛā,
atisambādhe okāse carukundena³ catusaṅkuntē⁴ eva hutvā acchitabbam, tasmā
eva⁴ Catukunḍikanirayo⁵ ti vuccari, subhāsubhan ti subhānam asubhan⁶,
subhānam⁷ hi sammārabhīrukānam yogāvacarakulaputtānam mātukucchi ekantam
5 asubhasammato, tena vuttam:

Adāṇṇam jaṇṇasammattam⁸ asuṇṇam sucisaṇṇattam (Cn. vol II p. 487)
nānākuta; apapūritam⁹ jaṇṇarūpam apassato.

Dhī-r-atthu 'mam āturam pūtikāyam
jeguṇcheyam asuṇṇam vyādhidhammam.

10 ettha-ppamattā¹⁰ aḍḍhimuccitā¹¹ paṭi

hāpentī¹² maggam sugatūpaparīyā.

Sattā¹³ ti āsattā¹⁴ visattā jaggā jaggā¹⁵, sakāye¹⁶ na jahantīti taṇh¹⁷
mātukucchi na pariccajanti, giddhā¹⁸ ti catutā¹⁹, ye¹⁹ hontīti ye kāmesu
avītaraḡā honti te etam gabbhāvāsam²⁰ na jahantīti.

15 Evaṃ Darimukho pacceka-buddho gabbhokkantimūlakam²¹
parihāramūlakam ca dukkham dassetvā idāni gabbhavutṭhāna-
mūlakam²² dassetum

5. Mīlhena littā ruhirena makkhitā

sembhena littā upanikkhamanti,

20 yaṃ yaṃ hi kāyena phusanti tāvade
sabbam aśātam dukkham eva kevalam. 18.

6. Disvā vadāmi na hi aññato savaṃ²³,

pubbenivāsam bahukam sarāmiti

diyaddhagātham āha.

25 Tattha mīlhena littā ti mahārāja me sattā mātukucchito nikkhamantā
na catujātigandham vibhūjtvā surabhimālam pīlandhivā²⁴ nikkhamanti, purā-
nagūthena pana makkhitā palibuddhā hutvā nikkhamanti, ruhirena makkhitā
ti rattalohita-candanānūtiitāpi eva²⁵ hutvā na nikkhamanti, rattalohitamakkhitā
pana hutvā nikkhamanti, sembhena littā ti na cāpi²⁶ te²⁷ setacandanena
30 vilittā²⁸ nikkhamanti, bahalapicchilasemhalittā²⁹ pana hutvā nikkhamanti.

¹ B^d omits pi ² B^d vāntum ³ B^d -kannena ⁴ B^d esa, C^s omits eva. ⁵ C^k -kundīnirayo, C^s -kūṇṇu-, B^d -kannīkanir-. ⁶ C^s asu- corr to su-. ⁷ C^s -nam corr to -nam. B^d -nān ⁸ C^k -samānam? C^s -samānam? corr to sam-
mānam, B^d -saṅkhātam ⁹ B^d -papūritam. ¹⁰ C^k etta-, C^s etta- corr. to ettha-.
¹¹ B^d -muccā-. ¹² C^k hahenti, C^s hahenti corr. to jāpenti? ¹³ B^d tattha sattā
¹⁴ C^k as- ¹⁵ B^d jaggāti, ¹⁶ B^d sattāye ¹⁷ B^d jahantīti sattā ye na jahanti te
¹⁸ B^d gaddhitā ¹⁹ B^d te. ²⁰ B^d gabbha- ²¹ B^d -kaṇṇa-. ²² C^k gabbha-
thāna-. ²³ C^k savaṃ. ²⁴ B^d -tvāna-. ²⁵ B^d va. ²⁶ B^d ca ²⁷ B^d omits te.
²⁸ B^d -candanānūti. ²⁹ B^d bahalapittase.

utthānam hi gabbhavutthānakāle etāni asuciṇi nikkhamanti, tāvade¹ ti tasmīn samaye, idam vuttam hoti: mahārāja ime sattā tasmīn mātukuechito nikkhamana-
samaye evaṃ mīlādūhittā nikkhamantū yaṃ yaṃ nikkhamanamaggaṃ padesaṃ
vā battham vā pādam² vā phusanti taṃ sabbarū asātāni³ amadhuraṃ keva-
laṃ asammissaṃ⁴ dukkham eva phusanti, sukham nāma tesāṃ⁵ tasmīn
samaye n' atthi⁶, disvā vadāmi na hi aññato savam ti mahārāja ahaṃ
imam ettakam vadanto na aññato savam⁷ aññassa⁸ samanassa vā brāhma-
nassa vā⁹ sutvā vadāmi attano pana paccekabodhiñānena¹⁰ disvā pativijjhivā
paccekhaṃ katvā vadāmi¹¹ attho, pubbenivāsaṃ bahukā¹² ti idam attano
ānubhāvam dassento āha, idam vuttam hoti: mahārāja ahaṃ¹³ hi pubbe ni-
vutthakhandhaṭṭipātisaṃkhātāṃ¹⁴ pubbenivāsaṃ bahūṃ¹⁵ sarāmi, sataśabha-
kāppādhikāmi dve asakkheyyāmi sarāmi¹⁶

Idāni Satthā abhisambuddho hutvā „evaṃ so paccekabuddho
rājānaṃ subhāsita-kathāya¹⁷ saṃgaṇhīti¹⁸“ vatvā oṣāne upadḍha-
gātham abhāsi¹⁹:

6°. Citrāhi gāthāhi subhāsītāhi

Darīmukho nijjhāpayī²⁰ Sumedhan ti. 19.

Tattha citrāhīti anekatthasamussitāhi, subhāsītāhīti sukathitāhi, Da-
rīmukho nijjhāpayī²¹ Sumedhan ti bhikkhave so Darīmukho²² pacceka-
buddho taṃ Sumedhaṃ suṇḍarapaṇḍitaṃ²³ kuraṇākuraṇajāṇanasamatthaṃ rājānaṃ
nijjhāpayi nāpesi²⁴ attano vacanam gaṇhāpesi²⁵ attho

Paccekabuddho²⁶ kāmesu dosaṃ dassetvā attano²⁷ vaca-
naṃ²⁸ gāhāpetvā „mahārāja, idāni pabbajja²⁹ vā mā vā, mayā
pana tvaṃ kāmesu ādīnavo³⁰ pabbajjāya ca ānisaṃso kathito,
tvaṃ appamatto hohīti“ vatvā suvaṇṇarājahaṃso viya ākāse
uppatitvā valāhakagabbhaṃ maddanto Nandamūlakapabbhāram³¹
eva gato. Mahāsatto dasanakhasamodhānasamujjalam āñjaliṃ
sirasmiṃ ṭhapetvā namassamāno thatvā tasmīn dassanaviśa-

¹ Bā tāvadevā. ² Bā gattam. ³ C^s asātāni, Bā āsatāni corr. to asatam. ⁴ C^s -ssa, Bā asucinissam. ⁵ Bā nesam. ⁶ Pā natthīti. ⁷ Bā pavam. ⁸ C^s add vā. ⁹ Bā addis santikā. ¹⁰ Bā -buddha-. ¹¹ C^s bahulānikan, C^s bahulatan corr. to -lakan. ¹² Bā ayam. ¹³ Pā pubbe pi vutthakkhandhe patisaṃkhātāṃ. ¹⁴ C^s bahu, C^s bahu corr. bahū. Bā bahu corr. to bahukam. ¹⁵ Bā -gāthāya. ¹⁶ C^s -hīti, C^s -gaṇhīti, Bā -gaṇi. ¹⁷ Bā -thamāha. ¹⁸ Pā nijjhāpari. ¹⁹ C^s nijjhāpayim, C^s nijjhāpayi, Bā nijjhāpari. ²⁰ Bā -kha. ²¹ C^s addis nānaṃ, C^s nāna. ²² Pā saññāpesi. ²³ C^s addis va. ²⁴ C^s sambuddho. ²⁵ Bā vaca-
canam. ²⁶ C^s pabbajja, Bā pabbajjam. ²⁷ C^s ādīnavam, Bā ādīnavo. ²⁸ C^s -laja-.

yam¹ atīte² jetṭhaputtam³ pakkosāpetvā rajjam⁴ paṭicchāpetvā⁵
mahājanassa rodantassa paridevantassa⁶ kāme pahāya Hima-
vantam⁷ pavisitvā paṇṇasālam⁸ māpetvā isipabbajjam⁹ pabbajitvā
nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā āyupari-
5 yosāne Brahmaloḷkūpago ahoṣīti¹⁰.

Satthā imam¹¹ desanam¹² āharitva saccāni pakāsetvā jātakam¹³ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁴ sotāpannādayo ahesum¹⁵) „Tadā
rājā¹⁶ aham eva ahoṣin¹⁷ ti. Darīmukha¹⁸ jātakam¹⁹ ti.

4. Nerujātaka.

- 10 Kākolā kākasamghā cā 'ti. Idam²⁰ Satthā Jetavane vi-
haranto aññataram²¹ bhikkhum²² ārabba kathesi. So kira Satthu
santike kammaṭṭhānam²³ gahetvā ekam²⁴ paccantagāmaṃ agamāsi. Ma-
nussā tassa iriyāpathe pasīditvā tam²⁵ bhojetvā paṭiññam²⁶ gahetvā araṇṇe
paṇṇasālam²⁷ kāretvā²⁸ tattha vasāpesum²⁹, ativiya c' assa³⁰ sakkāram³¹
15 karimṃsu. Ath' eke³² sassatavādā āgamimṃsu³³. Te nesam³⁴ vacanam³⁵
sutvā theram³⁶ vissajjetvā sassatavāde gahetvā tesam³⁷ yeva³⁸ sakkāram³⁹
karimṃsu. Tato ucchedavādā āgamimṃsu. Te sassatavāde vissajjetvā
ucchedavāde⁴⁰ gaṇhimṃsu. Ath' aññe acelakā āgamimṃsu. Te ucche-
davāde vissajjetvā⁴¹ acelakavādā⁴² uggaṇhimṃsu⁴³. So tesam⁴⁴ guṇā-
20 guṇam⁴⁵ ajānantānam⁴⁶ manussānam⁴⁷ santike dukkhena vasitvā vuttha-
vasso pavāretvā Satthu santikam⁴⁸ gantvā katapaṭisanthāro „kham⁴⁹
vassam⁵⁰ vuttho sīti“ vutte „paccantam⁵¹ nissāya bhante“ ti vatvā „su-
kham⁵² vuttho sīti“ puṭṭho „bhante guṇāguṇam⁵³ ajānantānam⁵⁴ santike
dukkham⁵⁵ vuttho 'smīti“ āha. Satthā „bhikkhu, porāṇakapaṇḍitā⁵⁶
25 tiracchānāyoniyam⁵⁷ nibbattāpi guṇāguṇam⁵⁸ ajānantehi saddhim⁵⁹ ekadiva-
sam⁶⁰ pi na vasimṃsu, tvam⁶¹ attano guṇāguṇam⁶² ajānantṭhāne kasmā va-
sīti⁶³“ vatvā tena yācito atītam⁶⁴ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam⁶⁵ Brahmadatte rajjam⁶⁶ kārente
Bodhisatto suvaṇṇahamsayoniyam⁶⁷ nibbatti, kaniṭṭhabhā-

¹ C^s -visamyam, B^d -visaye ² B^d atikkante ³ B^d -cchādetvā ⁴ B^d -tasseeva
⁵ B^d -si. ⁶ B^d dhammade-. ⁷ C^s add hi ⁸ B^d adds pana. ⁹ B^d evā,
omitting ahoṣin. ¹⁰ B^d adds tatiyam. ¹¹ B^d katvā. ¹² C^s etassa ¹³ B^d
athanñe. ¹⁴ B^d ag- ¹⁵ B^d tesam. ¹⁶ B^d tesaññeva. ¹⁷ B^d -dāni. ¹⁸ B^d
acelakānam. ¹⁹ B^d gahimṃsu ²⁰ C^s caṣīti, B^d vasasīti.

tāpi 'ssa atthi, te Cittakūṭapabbate vasantā Himavantapadesē¹ sayamjātasālīm khādanti. Te ekadivasam tattha caritvā Cittakūṭam āgacchantā antarāmagge ekaṃ Nerum nāma kañcana-pabbatam disvā tassa matthake nisidimsu. Tam pana pabbatam nissāya vasantā² sakunā³ catuppādā ca⁴ gocarabhūmiyam 5 nānavaṇṇā honti, pabbatam pavittakālato paṭṭhāya tass' obhāsenā suvaṇṇavaṇṇā va⁵ honti. Tam disvā Bodhisattassa kaniṭṭho kāraṇam ajānitvā „kin⁶ nu kho ettha kāraṇam“ ti bhātara⁷ saddhim sallapanto dve gāthā abhāsi:

1. Kākolā kākasamghā ca mayāṇ⁸ ca patatam⁹ varā 10
sabbe va sadisā homa imam āgamma pabbatam. 20.
2. Idha sīhā ca vyagghā ca sigālā ca migāddhamā
sabbe va sadisā honti, ayaṃ ko nāma pabbato ti. 21.

Tattha kākolā ti vanakākā, kākasamghā ti pākātikakāgghatā¹⁰ patatam¹¹ varā ti pakkhissetthā, sadisā homā 'ti samavannā homa. 15

Tassa vacanam sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:

3. Imam Nerū¹² 'ti jānanti manussā pabbatuttamam,
idha vaṇṇena sampannā vasanti sabbapāṇino ti. 22.

Tattha idha vaṇṇenā 'ti imasmim Nerupabbate obhāsenā vannasampannā hutvā 20

Tam sutvā kaniṭṭho sesagāthā āha:

4. Amānanā¹³ yattha¹⁴ siyā santāna¹⁵ vā vimānanā¹⁶
hīnasammānanā¹⁷ vāpi na tattha vasa divase¹⁸. 23.
5. Yattha alaso¹⁹ dakkho ca sūro bhīru ca pūjīyā
na tattha santo nivasanti avisesakare nage²⁰. 24. 25

¹ Bđ -ppa- ² Ck -tam, C^s -tam corr to -tā ³ Ck -no, C^s -no corr to -nā? Bđ sagunasaṅghā ca. ⁴ Ck^s omīti ca ⁵ Bđ ca ⁶ Bđ kim ⁷ Bđ ābhayena. ⁸ Bđ -yam. ⁹ Ck janatam, C^s jananam? Bđ pathatam ¹⁰ C^s pākātikakagghatā corr. to kākagghatā, Bđ pakatikā kākā ¹¹ Ck^s pattam. ¹² Bđ nerun ¹³ Ck amānanā, C^s amānatā? Bđ amānana ¹⁴ Bđ ssattha ¹⁵ Ck sattāna, Bđ santānam. ¹⁶ Ck pīmā-, Bđ cimā-. ¹⁷ Ck -sammānanā, Bđ tinasammānanā. ¹⁸ Ck tivase, C^s nītivase corr. to nīvase, Bđ casa tivase. ¹⁹ C^L adds va, C^s va corr. to ca. ²⁰ C^s -kare nage, Bđ -karo naro.

6. Nāyaṃ Neru vibhajati¹ hīnamukkaṭṭhamajjhime,
avisesakaro Neru, handa Neruṃ jahāmase ti. 25.

Tattha pathamagāthūy' attho²: yattha santānaṃ³ paṇḍitēnaṃ sīlasam-
pannānaṃ mānaṇassa abhāvena amānaṇā vā avamānavasena vimānaṇā vā hīnā-
5 nam vā dussīlānaṃ sammānaṇā⁴ siyā tattha divasam pi⁵ na vasesya, pūjīyā
ti ete ettha ekasadisāya⁶ pūjāya⁷ pūjāniyā⁸ honti, samakam sakkāraṃ labhanti,
hīnamukkaṭṭhamajjhime ti jātigottakulapadesasīlācāraṇānādīhi⁹ hīne¹⁰ ca
majjhime ca ukkaṭṭhe ca ayaṃ na vibhajati¹¹. handā 'ti vavassaggatthe¹²
upāto, jahāmase ti paricejjāma

- 10 Evaṃ ca pana vatvā ubho pi te haṃsā uppatitvā Citta-
kūṭam eva gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
„Tadā kaniṭṭhahamso Anando ahosi, jeṭṭho¹⁴ aham evā“ 'ti. Neru-
15 jātakam¹⁵.

5. Āsamkajātaka.

Āsāvatī nāma latā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobhanam ārabba katesi. Vatthum Indriya-
jātake āvibhavissati. Idha pana Satthā taṃ bhikkhum¹⁶ „saccam
20 kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kena¹⁷
ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāṇadutiyaikāya bhante“ ti vutte „samaṇa, esā
itthi tuyhaṃ anattakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya caturaṅginim¹⁸
senam cajitvā¹⁹ Himavantapadesa²⁰ mahantaṃ dukkham anubhavanto
tiṇi samvaccharāni vasīti“ vatvā atītaṃ āhari:

- 25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsigāme brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Ck^s -sī, B^d vijānāti ² B^d -thāyamattho ³ Ck^s sattānaṃ, B^d sandhānaṃ.

⁴ Ck^s sammatā? B^d samānaṇā ⁵ Ck^s divasāmapī, B^d navase in the place of
divasampi. ⁶ B^d ekaparisāya. ⁷ Ck^s pūjāni, C^s pūjāni corr. to pūjāya. ⁸ Ck^s
adds yā, C^s kā. ⁹ Ck^s -desamsīlācāraṇānā-, B^d -gottasīlapadesa- ¹⁰ Ck^s hīnena,
C^s hīnena corr. to hīne ¹¹ B^d jānāti. ¹² Ck^s vavasa-, B^d codanatthe. ¹³ B^d
dhammade-. ¹⁴ B^d jethakahamso pana. ¹⁵ B^d adds catuttham. ¹⁶ B^d adds
pakkosāpetvā. ¹⁷ Ck^s ke, C^s ke corr. to kena. ¹⁸ Ck^s -ni, B^d -ni, C^s -ni corr.
to -nim ¹⁹ Ck^s jīyitvā, C^s paṣitvā. ²⁰ B^d -pja-

Takkasilāya¹ uggaṇhitasippo isipabbajjam pabbajitvā vanamūla-
 phalāhāro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-
 padese² vasi. Tasmim kāle eko puññasampanno satto Tāva-
 timśabbhavanā³ cavitvā tasmim ṭhāne padumasare ekasmim
 padumagabbhe dārikā hutvā nibbatti, sesapadumesu purāṇa- 5
 bhāvaṃ patvā patantesu pi taṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhat'
 eva. Tāpaso nahāyitum⁴ gato taṃ disvā „aññesu padumesu
 patantesu pi idaṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhati, kin nu kho
 kāraṇaṃ“ ti cintetvā udakasātikaṃ⁵ nivāsetvā taranto gantvā
 taṃ⁶ padumaṃ vivaritvā⁷ taṃ dārikaṃ disvā dhītusaññaṃ⁸ 10
 uppādetvā paññasālaṃ ānetvā paṭijaggi. Sā aparabhāge soḷa-
 savassuddesikā⁹ hutvā abhirūpā ahosi uttamarūpadharā atik-
 kantā mānusaṃ vaṇṇaṃ¹⁰ appattā devavaṇṇaṃ. Tadā Sakko
 Bodhisattassa upatṭhānaṃ āgacchati. So dārikaṃ disvā „kuto
 esā“ ti pucchitvā laddhaniyāmaṃ¹¹ sutvā „imissā kiṃ laddhuṃ 15
 vaṭṭatīti“ pucchi. „Nivāsanaṭṭhānaṃ vatthālaṃkārabhojana-
 vidhānaṃ mārisā“¹² ti. So „sādhū bhante“ ti tassā vasaṇṭ-
 ṭhāya¹³ phalikapāsādaṃ māpetvā dibbasayanaṃ dibbavatthālaṃ-
 kāraṃ dibbannapānāni¹⁴ māpesi. So pāsādo tassā abhirū-
 hanakāle¹⁵ otaritvā bhūmiyaṃ patiṭṭhāti abhirūḷhakāle¹⁶ laṃ- 20
 ghitvā ākāse tiṭṭhati¹⁷. Bodhisattassa vattapaṭivattaṃ kuru-
 mānā pāsāde vasi. Taṃ eko vanacarako¹⁸ disvā „ayaṃ vo¹⁹
 bhante kiṃ hotīti“ pucchitvā „dhītā me“²⁰ ti sutvā Bārāṇa-
 siṃ gantvā „deva mayā Himavantapadese evarūpā nāma
 ekassa tāpasassa dhītā diṭṭhā“ ti rañño ārocesi. So savana- 25
 saṃsagge²¹ eva bajjhितvā vanacaram²² maggadesikaṃ katvā
 caturaṅginīyā senāya taṃ ṭhānaṃ gantvā khandhāvāraṃ nive-
 setvā²³ vanacarakaṃ²⁴ ādāya amaccaparivuto²⁵ assamaṇapaṇḍitaṃ

¹ P'd -yaṃ. ² P'd -ppa-. ³ P'd -nato. ⁴ P'd nhā-. ⁵ B'd -ta-. ⁶ B'd omits taṃ.
⁷ C's vicar-. ⁸ C's dhīti-, C's dhiti- corr. to dhīti. P'd pitu-. ⁹ C's -vassapade-.
¹⁰ P'd atikkantamanussavaṇṇā. ¹¹ P'd padumasarato mayā laddhaṃ ti. ¹² B'd
 -nathānaṃ. ¹³ B'd dibbaṇṇa-. ¹⁴ P'd -muhana-. ¹⁵ P'd arubhāṇā-. ¹⁶ B'd adds
 sñ. ¹⁷ P'd -riko. ¹⁸ P'd -ro. ¹⁹ P'd omits me. ²⁰ P'd -carikaṃ. ²¹ B'd nivā-.
²² B'd -rikaṃ. ²³ P'd amaccagataṃ.

pavisitvā Mahāsattam vanditvā¹ „bhante, itthiyo nāma brahmā-
 cāriyassa malaṃ², tumhākaṃ dhītaraṃ ahaṃ paṭijaggissāmīti“
 āha. Bodhisatto pana „kin³ nu kho etasmiṃ padume“ ti
 āsaṃkaṃ katvā udakaṃ taritvā⁴ ānītabhāvena⁵ tassā kumāri-
 5 kāya Āsaṃkā ti nāmaṃ akāsi. So taṃ rājānaṃ⁶ „imaṃ ga-
 hetvā gacchā“ ti ujukaṃ avatvā „mahārāja imāya kumārikāya
 nāmaṃ jānanto gaṇhitvā gacchā“ ti āha. „Tumhehi kathite
 ūassāmi⁷ bhante“ ti. „Ahaṃ⁸ na kathemi, tvaṃ nāmaṃ jā-
 nanto⁹ gahetvā yāhīti“. So „sādhū“ ti sampañcchitvā ito¹⁰
 10 paṭṭhāya amaccehi saddhiṃ „kinnāmā¹¹ nu kho esā“ ti nāmaṃ
 upadhāreti. So yāni dujjānāni nāmāni tāni kittetvā „asukā¹²
 nāma¹³ bhavissatīti“ Bodhisattena saddhiṃ kathesi. Bodhi-
 satto¹⁴ „na¹⁵ evaṃnāmā“ ti paṭikkhipati. Rañño¹⁶ nāmaṃ
 upadhārentass’ eva saṃvaccharo atīto¹⁷. Hatthiassamanusse
 15 sīhādayo vālā¹⁸ gaṇhanti, dīghajāṭikaparipantho¹⁹ hoti, makkhi-
 kaparipantho²⁰ va hoti, sītena kilamitvā bahū²¹ maranti. Rājā
 „kiṃ²² me etāyā“ ti Bodhisattassa kathetvā pāyāsi²³. Āsaṃ-
 kākumārikā phalikavātapānaṃ vivaritvā²⁴ atṭhāsi. Rājā naṃ²⁵
 disvā „mayāṃ tava²⁶ nāmaṃ jānitum na sakkoma, tvaṃ Hi-
 20 mavante yeva vasa, mayāṃ gamissāmā“ ti āha. „Mahārāja,
 tvaṃ gacchanto mādisaṃ itthiṃ na labhissasi²⁷, Tāvatisade-
 valoke Cittalatāvane Āsāvātī nāma latā atthi, tassā²⁸ phalassa
 abbhantare dibbapānaṃ nibbattaṃ²⁹, taṃ ekaṃ vāraṃ pivitvā³⁰
 cattāro māse mattā hutvā dibbasayane sayanti, sā pana vas-

¹ B^d adds ekamantaṃ nisīditvā patisaṇḍhāraṃ katvā. ² B^d adds hoti. ³ B^d kin. ⁴ C^s kari- corr to tari-, B^d otari. ⁵ C^k atīta-, C^s atīta- corr. to ānīta-, B^d ānīta-. ⁶ B^d mahārāja in the place of t. r. B^d maññissāmi. ⁷ B^d adds te. ⁸ B^d adds va. ⁹ B^d tato. ¹⁰ C^k kinī-. ¹¹ B^d -kaṃ. ¹² C^s nāma corr. to nāmā. ¹³ C^s -tte. ¹⁴ B^d pana evaṃ nāmā na. ¹⁵ B^d adds tassā. ¹⁶ B^d adds tadā. ¹⁷ C^s vālā corr to vālā, B^d vālā. ¹⁸ C^s -patto corr to -pantho? B^d -paddho. ¹⁹ C^s -patto corr. to -panthe? B^d -paddho. ²⁰ C^k bahu. B^d bahumanussā. ²¹ C^k kin. ²² B^d adds manussesi. ²³ B^d adds attānaṃ dasse-
 tvā. ²⁴ B^d tam. ²⁵ B^d tava. ²⁶ B^d adds me vacanam saṃhī. ²⁷ B^d tassa.
²⁸ C^k -tti. C^s -tti corr. to -ttati. ²⁹ C^k pivisitva.

sasahas¹ vassasahas² phalati, surāsoṇḍā devaputtā³ 'ito phalaṃ labhissāma' 'ti dibbapānapipāsā⁴ adhivāsetvā vassasahas⁵ nibaddha⁶ gantvā taṃ⁷ lataṃ 'āroga⁸ nu kho' ti olokenti, tvaṃ pana ekasaṃvaccharen' eva⁹ ukkaṇṭhito, āsā-phalalābho nāma sukho, mā ukkaṇṭhīti¹⁰ vatvā tisso 5 gāthā abhāsi:

1. Āsāvati nāma latā jātā Cittalatāvane,
tassā vassasahassena ekaṃ nibbattate phalaṃ,
taṃ devā payirupāsanti tāva dūraphalaṃ satim⁹. 26.
2. Āsiṃs' eva tuvaṃ rāja, āsā phalavatī sukhā,
āsiṃseth' eva¹⁰ so pakkhī¹¹, āsiṃseth' eva¹² so dijo. 27.
3. Tassa cāsā¹³ samijjhittha¹⁴ tāva dūragatā satī¹⁵,
āsiṃs' eva tuvaṃ rāja, āsā phalavatī sukhā ti. 28.

Tattha Āsāvati¹⁶ evaṃnāmikā¹⁷, sā hi yasmā tassā phale āsā uppajjati tasmā evaṃ nāmaṃ labhi¹⁸, Cittalatāvane ti evaṃnāmake uyyāne, tasmīn 15 kira uyyāne rukkhalatādīnaṃ pabbhā pavitthapavittānaṃ¹⁹ devānaṃ sarīra-vannaṃ cittaṃ²⁰ karoti, ten' assa Cittalatāvanan ti nāmaṃ jātaṃ, payirupāsanti²¹ punappunaṃ upenti²², āsiṃsevā²³ ti āsiṃsāhi²⁴ yeva patthehi yeva mā āsacchedakaṃ²⁵ kammaṃ karohīti²⁶.

Rājā tassā kathāya²⁷ bajjhivā puna amacce sannipātetvā²⁸ 20 dasanāmaṃ²⁹ kāretvā nāmaṃ gavesanto aparam pi samvaccharam vasi. Tassā dasanāmake pi nāmaṃ na hoti³⁰, asukaṃ³¹ nāmā 'ti vutte Bodhisatto paṭikkhipat' eva³². Puna rājā „kiṃ³³ me imāyā“ 'ti pāyāsi. Sāpi³⁴ vātapāne tthatvā attānaṃ dassesi³⁵, Rājā „tiṭṭha tvaṃ³⁶, mayaṃ gamissāmā“ 25

1 Bā -ssena. 2 Ck -ssa, Bā omits vassa- 3 Cks devatāputtā. 4 Bā -nam pi-
5 Bā nibandhaṃ. 6 Ck tā. Ck tā corr. to taṃ 7 Bā ar-. 8 Cks ekam- 9
Bā duraphale pati. 10 Bā āsisatto ca 11 Ck Bā -ī. 12 Bā āsisatto ca 13
Ck tassa vāvāsa, Ck tassa tavāsa corr. to tassa cāsā. Bā tassā tassā. 14 Bā
-jjhattha 15 all three MSS. satī. 16 Bā -makālatā 17 Bā etam nāmaṃ la-
bhati. 18 Bā sabhā-, Ck omits pavittha. 19 Bā citraṃ 20 Bā upāsenti.
21 Bā āsisatthevā 22 Bā āsisati. 23 Bā āsaccheda. 24 Bā adds vadati. 25
Bā gāthāya 26 Bā -pātāpetvā 27 Cks dasanāma. Bā dasanāmakam. 28 Ck nā
hoti. Bā nāhosi 29 Cks -ka. 30 Ck -pīteva 31 Cks kiṃ 32 Bā adds puna
33 Bā adds tam disvā 34 Ck tvaṃ

'ti āha. „Kasmā yāsi¹ mahārājā“ 'ti. „Tava nāmaṃ jānitum na sakkomīti“. „Mahārāja, kasmā nāmaṃ na jānissasi², āsā³ nāma⁴ asamijjhanikā⁵ n' atthi⁶, eko⁷ bako pabbatamuddhani ṭhito⁸ attanā patthitaṃ labhi, tvaṃ kasmā na labhissasi⁹, adhi-
 5 vāsehi mahārājā“ 'ti. „Eko kira bako ekasmiṃ padumasare gocaraṃ gahetvā uppatitvā pabbatamatthake nīliyi, so taṃ divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase cintesi: 'ahaṃ imasmiṃ pabbatamatthake sukhanisino, sace ito anotaritvā¹⁰ etth' eva nisinno gocaraṃ gahetvā pāṇiyaṃ pivitvā imaṃ divasaṃ va-
 10 seyyaṃ bhadraṃ vata assā' 'ti, atha naṃ¹¹ divasaṃ eva Sakko devarājā asuranimmathanāṃ¹² katvā Tāvatisabhaṃ devissariyaṃ laddho cintesi: 'mama tāva manoratho mattha-
 kaṃ patto, atthi nu kho araṇṇe koci aparipuṇṇamanoratho' ti¹³ upadhārento taṃ bakam disvā 'imassa manorathaṃ mattha-
 15 kaṃ pāpessāmīti', bakassa nisinnatṭhānato avidūre ekā nadī atthi, Sakko taṃ nadīṃ¹⁴ oghapuṇṇaṃ katvā pabbatamattha-
 kena pesesi, bako tatth' eva nisinno macche khādītva pāṇiyaṃ pivitvā taṃ divasaṃ tatth' eva vasi, udakam pi bhassitvā gataṃ, evaṃ mahārāja bako pi tāya attano āsāya¹⁵ pha-
 20 laṃ labhi¹⁶, tvaṃ kasmā na labhissasīti“ vatvā āsimssethevā¹⁷ 'ti ādiṃ āha.

Tattha āsimssethevā¹⁸ 'ti āsimsi yeva¹⁹, pakkhehi yuttatāya pakkhī²⁰ dvikkhattum jātāya dvijo²¹, tūva dūragatā²² ti pabbatamatthakato mac-
 chānaṃ ca udakassa ca²³ dūrabhūvaṃ passa, evaṃ dūragatā²⁴ samānā²⁵ Sak-
 25 kassa ānubhāvena²⁶ bakassa āsā²⁷ pūritā yevā 'ti²⁸.

Rājā²⁹ tassa kathaṃ sutvā rūpe³⁰ bajjhितvā³¹ kathāya allino gantum asakkonto³² amacce sannipātetvā satanāmaṃ³³ kāresi,

¹ Bā pāyāsi ² Bā -siti. ³ Bā āha. ⁴ Bā nāmaṃ ⁵ C^s -jjhinikā, Bā āsamī-
 chanakā nāma. ⁶ Lā adds me vacanaṃ sunāhi. ⁷ Bā adds kira. ⁸ C^s ṭhito
⁹ C^s -ssasīti. ¹⁰ Bā anacāretvā. ¹¹ Bā taṃ ¹² Lā asuranī- ¹³ Bā adds
 so ¹⁴ C^s Cā nadī. ¹⁵ Bā āsā. ¹⁶ Bā labhati ¹⁷ Lā āsimsatevā. ¹⁸ Bā
 āsisatthevā ¹⁹ Bā āsisettha yevā ²⁰ all three MSS. -i ²¹ Bā dijo. ²² Bā
 -gatesa ²³ C^s kaṇḍassa, C^s -kaṇḍassa. ²⁴ Lā -to ²⁵ C^s samānā. ²⁶ Bā -ve
²⁷ Lā asam. ²⁸ C^s omit sakkassa - - v. ²⁹ Lā attha rājā ³⁰ Bā eva rūpe.
³¹ Bā adds tassā ³² Bā adds rājā. ³³ Lā satanānamakam

satanāmasena¹ gavesantassāpi 'ssa² aññam saṃvaccharaṃ
atītaṃ. So tīṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena Bodhisattaṃ
upasaṃkamitvā „satanāmasena asukaṃ nāma³ bhaviṣṣati
bhante“ ti pucchi. „Na jānāsi mahārājā“ 'ti. So „gamissāma'
idāni⁴ mayan“ ti Bodhisattaṃ vanditvā pāyāsi. Āsaṃkakuma- 5
rikā puna phalikavātapānaṃ⁵ nissāya t̥hita⁶. Rājā taṃ⁷ disvā
„tvam tīṭṭha, mayam gamissāmā“ 'ti āha. „Kasmā mahārājā“
'ti. „Tvam maṃ vacanen' eva santappesi⁸ na kāmaratiyā, tava
madhuravacane⁹ bajjhित्वा vasantassa mama tīṇi saṃvaccharāni
atikkantāni, idāni gamissāmīti¹⁰“ vatvā 10

4. Sampesi kho maṃ vācāya, na ca sampesi kammanā¹¹,
mālā sereyyakass' eva¹² vaṇṇavantā agandhikā¹³. 29.
5. Aphalaṃ madhuraṃ vācaṃ yo mittesu pakubbati¹⁴
adadaṃ¹⁵ avissajjaṃ¹⁶ bhogaṃ sandhi'ten' assa jīrati. 30.
6. Yaṃ hi kayirā¹⁷ taṃ¹⁸ hi vade, yaṃ na kayirā¹⁷ na taṃ vade, 15
akaraṇtaṃ bhāsaṃānaṃ parijānanti paṇḍitā. 31. (J. 363 v. 2.)
7. Balaṃ ca vata me khīnaṃ, pātheyyaṃ ca na vijjati,
saṃke paṇuparodhāya¹⁹, handa dāni vajāma' ahaṃ ti 32.
imā gāthā abhāsi.

Tattha sampesīti santappesi pīnesi²⁰, sereyyakassū²¹ 'ti kantaka- 20
kurandakassa²², desanāsisaṃ ev' etaṃ²³, yaṃ kiñci pana suvaṇṇakuraṇḍakajīva-
sumanādikaṃ²⁴ aññam pi pupphaṃ agandhakam²⁵ sabbaṃ taṃ sandhāy' evaṃ
āha. vaṇṇavantā agandhikā ti yathā sereyyakādīnaṃ²⁶ mālā vaṇṇavantaṭṭāya
dassanena tappeti agandhatāya²⁷ gandhena na tappeti evaṃ tvam pi maṃ
dassanavacaneḥ' eva tappesi²⁸ na kammanā²⁹ ti dīpeti, adadaṃ ti bhadda³⁰ 25
yo³¹ inama nāma bhogaṃ dasaṃmīti madhuravacaneṇa vatvā taṃ bhogaṃ³²
adadanto avissajjento³³ kevalaṃ madhuravacanam eva karoti tena saddhim assa

¹ Bā -makavasena ² Cks -santāpissa. ³ Bā asukānāma, Cks -kanāmā. ⁴ Bā
-ma dēni. ⁵ Bā balikavimānavāta-. ⁶ Bā adds va. ⁷ C^s tam corr to naṃ, Bā
naṃ. ⁸ Bā -tappessasi. ⁹ Bā -nena ¹⁰ Bā -ssāmīti ¹¹ Bā kammunā. ¹²
Bā sedeyyakasseva, C^s sereyyakasseyyava. ¹³ Bā -dhakā. ¹⁴ Bā pakappati.
¹⁵ C^s addam, C^s adum. ¹⁶ Bā visajjaṃ ¹⁷ Bā kariyā. ¹⁸ Bā tvam ¹⁹ C^s
saṃkhepanuparodhāya ²⁰ C^s pīnesi, Bā nesi. ²¹ C^s -kāssā, Bā mālā sedeyya-
kassā. ²² Bā kurandakakassa. ²³ Bā eva tam. ²⁴ Bā -karandakajayakusumādī-
²⁵ Bā -dhikam ²⁶ C^s -kākādīnam, Bā sādēyyakādīnam ²⁷ Bā -dhitāya ²⁸ C^s
tappeti, Bā santappesi ²⁹ Bā kammunā. ³⁰ C^s bhadda. ³¹ C^s so ³² C^s
bhoge ³³ Bā avissajjanto

mittassa sandhi¹ jīrati mittasanthavo² na ghaṭṭiyati³, pātheyyañ cā 'ti bhadde
mayham tava madhuravacane⁴ bandhivā⁵ tiñi samvaccharāni vasantass' eva⁶
hatthiassarahapadātisaṃkhātā⁷ balañ ca khīnaṃ manussūnaṃ bhattavetaṇa-
saṃkhātāṃ pātheyyañ ca n' atthi, saṃke pānuparodhāyā⁸ 'ti sv-āhañ idh'
5 eva attano jīvitaṇṇāsaṃ āsaṃkāmi, handa idān' āhañ gacchāmi.

Āsaṃkakumārikā rañño vacanaṃ sutvā „mahārāja, tvam
mayham nāmaṃ jānāsi, tayā vuttam eva, mama nāmaṃ idaṃ
me pitu kathetvā maṃ gaṇhitvā yāhīti“ raññā saddhiṃ sallapantī⁹

s. Etad eva hi me nāmaṃ yaṃnāma' asmi¹⁰ rathesabha,
10 āgamehi¹¹ mahārāja, pitaraṃ āmantayāma' ahan ti 33.
āha.

Tass' attho: yaṇnāmā¹² aham asmi taṃ etaṃ¹³ āsaṃkat' eva mama
nāmaṃ ti.

Rājā¹⁴ Bodhisattassa santikaṃ gantvā vanditvā „bhante
15 tumhākaṃ dhītā Āsaṃkā nāmā¹⁵“ ti āha¹⁶. „Nāmaṃñātakālato
paṭṭhāya¹⁷ gahetvā gaccha mahārājā“ 'ti. So Mahāsattaṃ
vanditvā phalikavimānadvāraṃ āgantvā¹⁸ „bhadde pitarāpi¹⁹
mayham dinnā, ehi dānīti²⁰“. „Āgamehi²¹ mahārāja²², pitaraṃ
āmantayāma' ahan“ ti vatvā pāsādā otaritvā Mahāsattaṃ van-
20 ditvā khamāpetvā rañño santikaṃ āgatā. Rājā taṃ gahetvā
Bārāṇasīṃ gantvā puttadhītāhi vadḍhanto piyaṃvāsaṃ vasi.
Bodhisatto aparihīnañjāhāno Brahmaloce uppajji.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āhāritvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭ-
25 ṭṭha) „Tadā Āsaṃkakumārikā purāṇadutiyaikā ahosi, rājā ukkaṇṭhi-
tabhikkhu, tāpaśo²⁴ aham evā²⁵ 'ti. Āsaṃkajātakaṃ²⁵.

¹ Bā saddhi. ² Cā -sandhavo. Bā -santhavo. ³ Cā I d -ti-. ⁴ Bā -nena ⁵
Cā bajjhivā, Bā anubajjhivā. ⁶ Cā sseva, Cā sseva corr. to carantasveva. ⁷
Cā -padāni-, Cā -padāni- corr. to -padāti-, Bā -padāni-. ⁸ Cā saṃkhepānu-
parodha ⁹ all three MSS. -ti ¹⁰ Cā -asmiṃ. ¹¹ Bā, -metha. ¹² Bā yaṃ
nāmaṃ. ¹³ Cā adds teṣaṃ. ¹⁴ Bā taṃ sutvā rājā. ¹⁵ Cā -kaṇṇāmā, Cā -ka-
ṇṇāmā corr. to -kaṇāmā, Bā āsaṃkā-. ¹⁶ Bā adds taṃ sutvā mahāsatto. ¹⁷
Bā adds taṃ. ¹⁸ Bā adds āha. ¹⁹ Bā pitarā te. ²⁰ Bā dāni gamissāma ti. ²¹
Cā āha-. Cā āha- corr. to āga-. ²² Cā -rājā ti. ²³ Bā dhamma-de-. ²⁴ Bā
add- paṇa ²⁵ Bā adds paṇeṇamam.

6. Migālopajātaka.

Na me ruccan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam dubbacabhikkhum¹ ārabha kathesi. Satthā tam bhikkhum² „saccam kira tam³ dubbaco⁴“ ti pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idān’ eva⁵ pubbe pi tam dubbaco⁶, dubbacabhāvam¹ 5 pana nissāya paṇḍitānam vacanam akaronto verambavātamukhe⁷ ni-dhanam⁸ gato sīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto gijjhayoniyam nibbattitvā⁹ Aparanṇagijjho¹⁰ nāma ahosi. So gijjhaganaparivuto Gijjhapabbate¹¹ vasi. 10 Putto pan’ assa Migālopo¹² nāma thāmbalasalampanno ahosi, so aññesam gijjhānam sīmam atikkamitvā uccam¹³ uppati¹⁴. Gijjhā „putto vo¹⁵ atidūram uppattīti¹⁶“ gijjharañño ācikkhimsu. So¹⁷ tam pakkositvā „tvam kira tāta atiuccam gacchasi¹⁸, atiuccam gacchanto jīvitakkhayaṃ pāpuṇissasīti“ vatvā tisso 15 gāthā abhāsi:

1. Na me ruccam Migālopa¹⁴ yassa te tādīsā gati,
atiuccam tāta patasi, abhūmim tāta sevasi. 34.
2. Catukkannaṃ va¹⁹ kedāraṃ²⁰ yadā te paṭhavī siyā
tato tāta nivattassu, māssu²¹ etto paraṃ gami. 35. 20
3. Santi aññe²² pi sakuṇā pattayānā vihaṅgamā,
akkhittā vātavarena natthā te sassatīsamā²³ ti. 36.

Tattha Migālopā¹² ti puttam nāmenālapati, atiuccam tāta patasīti tāta tvam aññesam gijjhānam sīmam atikkamitvā atiuccam gacchasi, catukkannaṃ va¹⁹ kedāraṃ²⁰ ti imināssa²⁴ sīmam ācikkhati²⁵, idam vuttam 25 hoti: tāta yadā te ayam mahāpaṭhavī catukkannakedāraṃ²⁶ viya siyā evam²⁷

Bd dubbacca-. ² Bd adds pakkosāpetvā. ³ Bd adds bhikkhu. ⁴ Bd -ccosi ⁵ Bd adds dubbacco. ⁶ Bd -cco yeva ⁷ Bd -tābhimukhe ⁸ Ck -na, Cs -na corr. to -nam, Bd byasanam ⁹ Ck Bd -ttetvā. ¹⁰ Ck apanna-, Bd apanandogijjho. ¹¹ Bd gijjhakutapa-. ¹² Bd miga-. ¹³ Bd atiuccam ¹⁴ Cs uppatti corr. to uppatati. Bd upatati. ¹⁵ Bd te putto. ¹⁶ Cs uppattīti corr. to uppatatīti, Bd upatattīti ¹⁷ Bd tam sutvā so. ¹⁸ Ck omits gacchasi. Cs gacchāsi. ¹⁹ Bd va. ²⁰ Ck ketā-. ²¹ Ck māssu, Bd māsu. ²² Cs añño. ²³ Bd passatī-. ²⁴ Bd imināmassa. ²⁵ Ck avikkhati. Cs avikkhati corr. to āci-. ²⁶ Ck -ra, Cs -ra corr. to -ro ²⁷ Bd omits evam

khuddikā viya hutvā paññāyetha¹ atha tvaṃ ettakā thānā nivatteyyāsi, etto paraṃ mā gamīti, santi aññe pīti na kevalaṃ tvaṃ eva aññe pi gijjhā evaṃ karimsū 'ti dīpeti, akkhittā ti te pi ambhākam sīmaṃ atikkamitvā gatā vāta-
 5 samam attānaṃ maññamānā atirano vassasahassa; arimānaṃ āyuraṃ apūretvāpi an-
 tarā va⁴ natthū⁵ ti attho

Migālopo⁶ anovādakattā pitu vacanaṃ akatvā laṃghanto
 laṃghanto pitarā⁷ akkhātāṃ sīmaṃ disvā taṃ⁸ atikkamma
 kālavāte patvā tepi⁹ chinditvā uppatito verambhavātamukhaṃ
 10 pakkhandi. Atha naṃ verambhavātā paharimsu. So tehi paha-
 ṭamatto¹⁰ va¹¹ khaṇḍākhāṇaṃ hutvā ākāse va¹² antaradhāyi.

4. Akatvā Aparāṇṇassa¹³ pitu vaddhassa¹⁴ bhāsanam
 kālavāte¹⁵ atikkamma verambānaṃ vasaṃ agā¹⁶. 37.
5. Tassa puttā ca dārā ca ye c' aññe anujjivino
 15 sabbe vyasanam¹⁷ āpāduṃ anovādakare dije¹⁸. 38.
6. Evam pi idha vaddhānaṃ¹⁹ yo vākyam²⁰ nāvabujjhati
 atisīmacaro ditto gijjhō vātītasāsano²¹,
 sabbe vyasanam¹⁷ papponti akatvā vaddhasāsanam²² ti 39.
 imā tisso abhisambuddhagāthā.

20 Tattha anujjivino ti taṃ mssāya jīvanakā²³, anovādakare dije¹⁸ ti
 tasmim Migālopagijjhe²⁵ ovādam akaronte²⁶ sabbe p' ete tena saddhiṃ atisī-
 mam gantvā vināsam pāpuṃsu. Evam pīti²⁷ bhikkhave yathā so gijjhō
 evaṃ²⁸ yo añño pi gahatto va pabbajito vā bhīṭanukampakānaṃ²⁹ vaddhānaṃ³⁰
 vacanam na gahāti³¹ so pi ayam sīmaṃ atikkamitvā caranto ditto³² gabbito³³
 25 gijjhō va vyasanam pāpunāti.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āharitvā³⁵ jātakam samodhānesi: „Tadā
 Migālopo³⁶ dubbacabhikkhu ahoṣi, Aparāṇṇo³⁷ aham evā³⁸ 'ti. Mi-
 gālopa-jātakam³⁹.

¹ B^d -yittha. ² B^d passati- ³ B^d omits sassatihi ⁴ B^d vi. ⁵ B^d natthi. ⁶ C^ks add ti. ⁷ B^d pituno ⁸ C^ks nam. ⁹ C^ks tehi ¹⁰ B^d pahata- ¹¹ B^d omits va ¹² B^d yeva ¹³ C^k aparāṇassa, B^d apanandassa ¹⁴ B^d vudhassa ¹⁵ C^ks kāle- ¹⁶ B^d gatam ¹⁷ B^d bya- ¹⁸ C^ks -to diyo ¹⁹ B^d vuddhānam. ²⁰ C^ks -yan. ²¹ C^k vātita-, C^g vātita- corr. to vātīra-? B^d vātuta- ²² B^d vudha-. ²³ B^d adds pi ²⁴ C^g jīvanakā, B^d jivikā. ²⁵ C^k -gijjhō, B^d migalopagijjhe. ²⁶ all three MSS. -to ²⁷ C^g hīti corr. to pīti B^d pīti. ²⁸ B^d adds pi ²⁹ C^g B^d -pi- ³⁰ B^d vuddhā- ³¹ B^d gahati ³² B^d ditto ³³ B^d pacchanto ³⁴ B^d dhammade- ³⁵ B^d adds saccam pakāsetvā. ³⁶ B^d migā- ³⁷ C^k aparāṇno, C^g aparanto corr. to -ranno, B^d apanando pana. ³⁸ B^d migā- - - kam chatham

7. Sirikālakanṇijātaka.

Kā nu kālena¹ vaṇṇenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikam ārabha kathesi. So hi sotāpattiphale patiṭṭhitakālato paṭṭhāya akhaṇḍāni pañcasilāni rakkhī², bhariyāpi 'ssa puttadhitaro pi dāsāpi bhatim gahetvā kammaṃ karontā³ kammakārāpi sabbe rakkhimsu yeva. Ath' ekadivasam⁴ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Anāthapiṇḍiko suci c' eva suciparivāro ca hutvā caratīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte⁵ „bhikkhave⁶ porāṇakapaṇḍitāpi suciparivārā⁷ ahesun“ ti vatvā atītaṃ āhari: 10

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto seṭṭhi⁸ hutvā dānam adāsi silam rakkhī⁹ uposathakammaṃ¹⁰ kari¹¹, bhariyāpi 'ssa pañcasilāni rakkhī, puttadhitaro pi dāsakammakaraporisāpi¹². So Suciparivāraseṭṭhi t' eva¹³ paññāyittha. So¹⁴ cintesi: „sace mayā sucitarasilo¹⁵ 15 koci āgamissati¹⁶ tassa mama nisīdanapallamaṃkāṃ vā nipajjānāsayanam vā dātum na yuttam, anucchiṭṭham¹⁷ aparibhuttaṃ dātum vaṭṭatīti“ attano upaṭṭhāne yeva ekapasse¹⁸ aparibhuttapallamaṃkāṃ ca sayanaṃ¹⁹ ca paññāpesi²⁰. Tasmim samaye Cātummahārājikadevaloke Virūpakkhamahārājassa dhītā Kālakanṇī²¹ nāma Dhataratthamahārājassa²² dhītā Sirī²³ ca²⁴ nāmā 'ti imā dve bahum²⁵ gandhamālam²⁶ ādāya „Anotatte kilīssāma“ 'ti Anotattapiṭṭhim²⁷ gacchimsu²⁸. Tasmim paṇa dahe bahūni titthāni, tesu Buddhānaṃ titthe Buddhā va²⁹ nahāyanti³⁰, pacceka-buddhānaṃ titthe pacceka-buddhā va³¹, bhik- 25

¹ all three MSS -le- ² B¹ rakkhati ³ C^k -tānam, B¹ -to. ⁴ B¹ adds bhikkhu. ⁵ B¹ adds na ⁶ B¹ adds idāneva pubbe pi. ⁷ B¹ suci yeva parivārā ca. ⁸ C^k seṭṭhim. ⁹ B¹ rakkhati ¹⁰ B¹ uposatham ¹¹ B¹ karoti ¹² B¹ adds pañcasilāni rakkhisu ¹³ B¹ tveva. ¹⁴ B¹ athekadivasam so ¹⁵ B¹ sace yo suciparivārasilako. ¹⁶ B¹ āgacchissati ¹⁷ C^k anucci-, B¹ anucchikatham. ¹⁸ B¹ attha atthano vasanathanasseva ekapassena ¹⁹ B¹ senāsanaṃ. ²⁰ C^k paññāpesi. ²¹ C^k -vanni corr. to -kanni, B¹ -kandīca ²² B¹ datha rathassa mahā-. ²³ C^k sirī, B¹ sīri. ²⁴ C^k omits ca. ²⁵ B¹ -hu ²⁶ B¹ malāgandham. ²⁷ B¹ -pi-tham. ²⁸ B¹ āga- ²⁹ B¹ yeva. ³⁰ B¹ nhā-. ³¹ B¹ omits va and adds nhayanti.

khūnaṃ titthe bhikkhū va¹, tāpasanaṃ titthe tāpasā va¹,
 cātummahārājikādisu chasu kāmasaggesu devaputtānaṃ titthe
 devaputtā va¹, devadhītānaṃ titthe devadhītā va nahāyanti².
 Tatr' imā³ dve gantvā⁴ „ahaṃ paṭhamam nahāyissāmi⁵, ahaṃ
 5 paṭhamam“ ti titthatthāya kalahaṃ karimṣu. Kālakaṇṇī⁶ „ahaṃ
 lokam⁷ vicāremi, tasmā paṭhamam nahāyitum⁸ yutt' amhīti⁹“
 vadati. Sirī¹⁰ „ahaṃ mahājanassa issariyadāyikāya⁹ paṭipadāya
 gītā¹⁰, tasmā paṭhamam nahāyitum¹¹ yutt' amhīti¹¹“ vadati.
 Tā „amhesu paṭhamam nahāyitum¹² yuttarūpaṃ¹² cattāro ma-
 10 hārājāno jānissantīti“ tesam santikaṃ gantvā „amhesu kā¹³
 pathamaṃ Anotatte¹⁴ nahāyitum¹⁴ yuttarūpā“ ti pucchimṣu.
 Dhataratṭha-Virūpakkhā „na sakkā amhehi¹⁵ vinicchitun“ ti
 Virūḷha-Vessavaṇānaṃ¹⁶ bhāram akaṃsu. Te „amhehi¹⁷ pi na
 sakkā, sāmipādamūle¹⁸ yeva pesessāmā“ ti tā Sakkassa san-
 15 tikaṃ pesesun. Sakko tāsam vacanaṃ sutvā cintesi: „imā
 dve pi mama manussānaṃ űeva dhītaro, na sakkā mayā imam
 aṭṭam vinicchitun“ ti, atha tā¹⁹ āha: „Bārānasiyaṃ Sucipari-
 vāro nāma seṭṭhi atthi, tassa ghare anucchiṭṭhāsanaṃ c' eva²⁰
 anucchiṭṭhasayanaṃ ca paññattam, yā tattha nisīdituṃ ca²¹ sa-
 20 yitūṃ ca²² labhati sā pathamaṃ nahāyitum¹² yuttarūpā“ ti.
 Tam sutvā Kālakaṇṇī²³ tam khaṇam űeva nīlavattham nīvā-
 setvā nīlavilepanam vilimpitvā nīlamanipilandhanaṃ²⁴ pilan-
 dhivā²⁵ yantapāsāṇe²⁶ viya devaḷokā²⁷ otaritvā majjhimayāma-
 samanantare seṭṭhino pāsāda-sa upaṭṭhānadvāre sayanassa
 25 avidūratṭhāne²⁸ nilaraṃsīm viṣṣajjetvā ākāse aṭṭhāsi. Seṭṭhi

¹ Ed adds nahāyanti. ² Ed nna-. ³ Ed tattha imā. ⁴ Ed āg-. ⁵ Ck -kaṃmi.
 Ed -ka- in devadhītā. ⁶ Ed adds pīlena. ⁷ Ed yuttakomhiti. ⁸ Ed siri. ⁹ Ed
 sirīyadāyikāya. ¹⁰ Ed dhīti. ¹¹ Ed yuttamhiti. ¹² Ed adds va. ¹³ Ed adds ma.
¹⁴ Ed -tattatthe. ¹⁵ Ck he, C -he cor. to hehi. ¹⁶ Cl -nūṭam. Ck -nanaṃ
 cor. to -nanam. Ed virūḷha-kuvetavessavananaṃ. ¹⁷ Ck amhe. ¹⁸ Ck sāmī-
 Ed re amhehi pi na sakkāssama Sakkassa putam dāneva. ¹⁹ Ed sakko. ²⁰
 C -anucchi-. Ed anucchiṭṭhapallankaṃ, omittung eva. ²¹ Ck nisīdanāṇa. Ed
 -tana vi. ²² Ed -tana va. ²³ all three MSS. -kaṃmi. ²⁴ Ed omits manī. ²⁵
 C -gha. C -dhi cor. to -dhivā. ²⁶ Ed -pahāṇe. ²⁷ Ed -kato. ²⁸ Ed -re thane.

oloketva taṃ addasa, dassanen' ev' assa¹ appiyā ahosi amānāpā. So tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Kā nu kālena² vaṇṇena na cāpi piyadassanā,
kā vā³ tvaṃ kassa vā dhītā, katham jānemu taṃ⁴ ma-
yan ti. 40. 5

Tattha kālenā⁵ 'ti nīlavambenī' 'ti sarīravatthabhaṇavannena⁷, na cāpi piyadassanā ti dhātuso bhikkhave sattā samsandantitī⁶ hi vuttam, ayaṃ ca devadhītā anācūḍā dussilā. tasmā dassanen' ev' assa⁹ appiyā jātā, ten' evam āha¹⁰, kā vā tvaṃ ti kū¹¹ ca¹² tvaṃ ayaṃ eva vā pārho.

Taṃ sutvā Kālakanṇī¹³ dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Mahārājass' ahaṃ¹⁴ dhītā Virūpakkhassa caṇḍiyā,
ahaṃ Kālī alakkhikā, Kālakanṇitī maṃ vidū,
okāsaṃ yācito dehi, vasemu tava santike ti. 41.

Tattha caṇḍiyā¹⁵ ti¹⁶ kodhanabhīvena hi mayham caṇḍitī namon karimsu. alakkhikā ti nīppaṇṇā¹⁷, maṃ vidū ti evam¹⁷ maṃ cūṭummahārājikadeva- 15
loke jānanti. vasemu¹⁸ ti mayam aṇṇa¹⁹ ekarattim tava santike vasesyāma. etasmiṃ me anucchithāsane²⁰ okāsaṃ dehiti.

Tato Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kiṃsile kiṃsamācāre purise nivase²¹ tvaṃ,
puṭṭhā me Kālī akkhāhi yathā jānemu taṃ²² mayan ti. 42. 20

Tattha nivase²³ ti tava cūṭtena vasasi²⁴ puṭṭhahasi

Tato sā attano guṇaṃ kathentī catuttham gātham āha:

4. Makkhī palāsī sārambhī issukī maccharī saṭho
so mayham puriso kanto laddham yassa²⁵ vinassatīti. 43.

Tass' attho yo puriso attano katagunam na jānāti gunamakkhī hoti 25
attano kiṃmūci kārane kathite kiṃ ahaṃ etam²⁶ janamitī²⁷ yugaggāham²⁸

¹ Bā sahadassanenevassā. ² C^s Bā -le-. ³ C^s ma. C^s mā corr. to va. ⁴ C^s tam ⁵ all three MSS. -le- ⁶ Bā mīlena va-. ⁷ Bā sarīravannena vatthā- ⁸ C^s namsandantitī corr. to samī-. Bā na samsarantitī. ⁹ Bā assā. ¹⁰ Bā tenevāha. ¹¹ C^s ya ¹² C^s omīti ca ¹³ C^s -kannī. Bā -kannī pi ¹⁴ Bā -jāham ¹⁵ Bā adds kodhanā ¹⁶ Bā nīppaṇṇā. ¹⁷ C^s evam. ¹⁸ Bā vasemu tava santike. ¹⁹ Bā mayham acca. ²⁰ C^s anucci- and add sayaneva, Bā anucchithasayane. ²¹ C^s nivesase, C^s nivasase. Bā nivise ²² C^s tam. ²³ C^s nivesase. Bā nivise ²⁴ Bā cūṭtenivāsasi ²⁵ Bā yasam. C^s yasa corr. to yassa. ²⁶ C^s evatam ²⁷ Bā ajā- ²⁸ Bā yuggagāham

ganhāti aññehi kiñci katamā disvā sūrambhavasena kūranuttaram karoti par-
labham¹ labhante na tussati mayham accariyam paresam mā hotu mayham eva
hotū 'ti sakasampattim gahetvā² parassa titena³ telabundum pi na deti kerāti-
yalakkhanena samannāgato hutvā attano santakam parassa adatvā tehi tehi upā-
yehi parasantakam⁴ eva khādāti yassa laddham dhanam vā dhaññam vā nas-
sati⁵ na tithāti surādhutto akkhadhutto ithidhutto vā hutvā laddham⁶ vinā-
seti⁷ ayam etehi gunehi samannāgato puriso mayham kanto piyo manāpo. eva-
rūpe aham cittena patitthahāmīti

Sā^७ yeva pañcamacchaṭṭhasattamagāthā^९ abhāsi :

- 10 5. Kodhano upanāhī ca pisuno¹⁰ hi vibhedako
 aṇḍakavāco¹¹ pharuso so me kantataro tato. 44.
 6. Ajja-ssuve¹² ti puriso sadatthaṃ nāvabujjhati,
 ovajjamāno kuppati, seyyaṃ so atimaññati. 45.
 7. Davappaladdho¹³ puriso sabbamittehi dhamṣati¹⁴,
 15 so maḥhaṃ puriso kanto, tasmiṃ homi anāmayā ti. 46.

Tāpi iminā va nayena vitthāretabbā¹⁵. samkhepatō paṇ' ettha: kodhāno
ti appamattakena pi kujjhanako, upanahīti parassa aparādhānā hadaye tha-
petvā suchena pi tassa anattakāraṇako, piṣuno¹⁶ ti piṣunāvāco¹⁷, vibhedako
ti appamattakena pi mettibhūdanako¹⁸, andakavāco¹⁹ ti sadosaṁvāco²⁰, pha-
20 ruso ti thaddhāvāco, kantataro ti so puriso mayham piṇḍamanhāpi²¹ kanta-
taro piyataro, ajjassuve²² ti idam kammam ajja kūtabbam idam suve-
idam tatiyadivasādisū ti evam so sadattham²³ attano kiccānā vāvaṇṇijhati
na jānāti, ovaṇṇamāno ti ovaṇṇiyamāno, seyyam so²⁴ atimāññatīti jītiggotta-
kulapadesasīlācāraguṇehi uttaritatanā uttamaṇṇipuggalaṇā tvaṃ mayham kum paḥsi-
25 siti²⁵ atikkamitvā maññati, dāvappaladdho²⁶ ti rūpādisu kāmāgūḍesu ni-
rantaram davena paladdho²⁷ abbhīhūto vase²⁸ kato²⁹, dhamsatīti tayā ' ' mayham kiṃ katan ti ādīni vatvā sabbe' eva mittehi dhamsatī³¹ parihīyati
anāmayā ti ahaṃ etehi guṇehi samannāgate puggale juddukkuhi nissokā homi,
taṃ labhitvā³² aññattha anūlaya hutvā vasaṇīti

¹ *Bd* paralābha. ² *Bd* nigghitvā. ³ *Bd* tinaggena. ⁴ *Bd* parassa san-. ⁵ *Bd* vina-. ⁶ *Bd* repeats laddham. cfr. Sn. v. 105. ⁷ *Bd* adds yeva. ⁸ *Bd* atha sā. ⁹ *Cs* -ma- corr. to -ma-, *Bd* pañcamachathamasattamamgatha. ¹⁰ *Cs* -no corr. to -no, *Bd* -no. ¹¹ *Cs* aṭṭhakava, *Bd* kaṇḍakavaco. ¹² *Bd* aṇḍasuvv. ¹³ *Bd* avaddhaluddho. ¹⁴ *Ck* yamsati, *Cs* yān- corr. to dham-, *Bd* -mitte paḍhamsati. ¹⁵ *Cks* -tabbam. ¹⁶ *Ck* *Bd* -no, *Cs* -no corr. to -no. ¹⁷ *Cs* -ma- corr. to -nā-, *Bd* -na-. ¹⁸ *Bd* mitta-. ¹⁹ *Bd* kaṇḍaka-. ²⁰ *Ck* -sa-, *Bd* saddosa-. ²¹ *Ck* purimabbhāti, *Cs* purisamhāti, *Bd* parisamhāpi. ²² *Bd* svv. ²³ *Bd* parattham. ²⁴ *Cks* seyyaso, *Bd* soyyaso. ²⁵ *Bd* atositi. ²⁶ *Bd* avapi aluddho. ²⁷ *Bd* niran-taradathanam paluddho. ²⁸ *Bd* vasaṃ. *Cs* repeats vasa. ²⁹ *Bd* gato. ³⁰ *Bd* tassā. ³¹ *Bd* adds himsati. ³² *Bd* ala-.

Atha naṃ garahanto Mahāsatto aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Apehi etto tvaṃ¹ Kāli, n' etaṃ amhesu vijjati,
aññaṃ janapadaṃ gaccha nigame rājadhāniyo² ti. 47.

Tattha apehīti apagaccha. netaṃ amhesū 'ti etaṃ³ makkhādikam tava
piyabhāvakaranam amhesu⁴ na vijjati n' atthi, nigame rājadhāniyo² ti 5
nigame pi aññe⁵ rājadhāniyo² pi aññattha gaccha yattha mayam na vasāma⁶
'ti dīpeti.

Taṃ sutvā Kālakaṇṇī⁷ additā⁸ hutvā anantaram gā-
tham āha:

9. Aham pi kho taṃ jānāmi: n' etaṃ tumhesu⁹ vijjati, 10
santi loke alakkhikā, saṃgharanti¹⁰ bahuṃ dhanam,
aham Devo ca me bhātā ubho naṃ¹¹ vidhamemasīti. 48.

Tattha netaṃ tumhesū 'ti yaṃ¹² mama piyabhāvakaranam makkhādikam¹³
yena¹⁴ aham attanāpi samannāgata tam tumhesu n' atthīti aham pi¹⁵ etaṃ
jānāmi, santi loke alakkhikā ti aññe pana loke nissilā nippuṇṇā santi 15
saṃgharantīti te nissilā nippuṇṇāpi¹⁶ samānā etehi makkhādīhi¹⁷ bahu-
dhanam saṃgharanti¹⁰ pindam karonti, ubho naṃ¹⁸ ti tam pana etehi saṃ-
gharitvā¹⁹ thapitani dhanam ahaṃ ca mayham eva²⁰ bhātā Devo²¹ ca nāma de-
vaputto ti ubho pi ekato hutvā vidhamema²² nāsema, amhākam pana bahu-
dibbabbhogā²³ atthi, dibbāni āsanāni dibbāni sayanāni²⁴ tvaṃ dadeyyāsi vā na²⁵ 20
vā, ko me tayā attho ti vatvā pakkāmi.

Tassā pakkantakāle Siri devadhītā suvaṇṇavaṇṇehi vattha-
vilepanehi²⁶ suvaṇṇadassanena ca²⁷ alaṃkārenāgantvā²⁸ upaṭ-
ṭhānadvāre pītaramsiṃ²⁹ vissajjetvā samehi pādehi samaṃ pa-
ṭṭhaviyaṃ patitṭhāya sagāravā aṭṭhāsi. Taṃ disvā Mahāsatto 25
paṭṭhamaṃ gātham āha:

10. Kā nu dibbena vaṇṇena pathavyā³⁰ suppatiṭṭhitā,
kā vā tvaṃ kassa vā dhītā, kathaṃ jānemu taṃ³¹ mayan
ti. 49.

¹ Cks omit tvaṃ ² Bd -thāmye ³ Cs evam. ⁴ Bd adds pi ⁵ Bd adds vā.
⁶ Bd passamā ⁷ all three MSS -kanni ⁸ Ck addhi-, Cs atthu- corr to addhi-.
⁹ Cks add na ¹⁰ Bd saṃgharanti ¹¹ Bd mam. ¹² Bd ayam. ¹³ Cks -karanā-
makkhādīnam ¹⁴ Bd omits yena ¹⁵ Bd adds kho ¹⁶ Ck mippuri, Cs nippuri.
¹⁷ Cks -kahi. ¹⁸ Ck ubho pi naṃ, Cs naṃ corr to taṃ ¹⁹ Bd saṃkha-. ²⁰ Bd
adds vā. ²¹ Cks davo ²² Bd -mama. ²³ Bd bahuni -bhogani ²⁴ Bd sayani.
²⁵ Bd no. ²⁶ Ck adds vilepā. ²⁷ Bd omits ca. ²⁸ Bd -rena āg- ²⁹ Ck -si,
Cs -rasi. Bd pītaramsi ³⁰ Bd pathavyā. Ck pathabyā. ³¹ Cks tam

Tattha dibbenā 'ti viśittihena uttamena

Taṃ sutvā Sirī dutiyaṃ gātham āha:

11. Mahārājass' ahaṃ¹ dhītā Dhataratṭhassa² sirīmato,
ahaṃ Sirī ca Lakkhī ca, bhūripaṇṇā ti maṃ vidū,
5 okāsaṃ yācito dehi, vasemu tava santike ti. 50.

Tattha Sirī ca Lakkhī cā 'ti Sniti ca Lakkhīti ca ahaṃ eva na añṇā,
bhūripaṇṇā ti maṃ vidū 'ti maṃ Cātummahārājikadevaloke paṭhaviśamāya
vipulapaṇṇāya³ samannāgatā ti jānanti vasemū 'ti tava santike anucchithāsane⁴
sayane ca ekarattim vaseyyāma okāsaṃ me dehīti

10 Tatoparaṃ

12. Kimsīle kimsamācāre purise nivase⁵ tuvaṃ,
puṭṭhā me Lakkhī akkhāhi yathā⁷ jānemu taṃ⁸ mayāṃ⁹. 51.

13. Yo vāpi site athavāpi unhe
vātātape dāmsasirimsape ca

- 15 khudaṃ pipāsaṃ abhibhuyya sabbam
rattindivaṃ yo satataṃ niyutto
kālabhataṃ⁹ ca na hāpeti atthaṃ¹⁰
so me manāpo nivase ca tamhi¹¹. 52.

11. Akkodhano mittavā cāgavā ca¹²

- 20 sīlūpapanno asaṭṭho ujjubhūto¹³
saṃgāhako sakhilo sanhavāco
mahattapatto¹⁴ pi nivātavutti¹⁵
tasm' āhaṃ pose¹⁶ vipulā bhavāmi
ūmi samuddassa yathāpi vaṇṇaṃ. 53.

- 25 15. Yo vāpi¹⁷ mitte athavā amitte
setṭhe sarikkhe athavāpi hīne
atthaṃ carantaṃ athavā anatthaṃ
āvī raho saṃgaham eva vatte

¹ C^k ahan ² B^d -ratha B^d -lāya pa- ³ C^k amec-, B^d amecchithā ⁴ C^k nivasase, B^d vise. ⁵ B^d katam. ⁶ C^k tam ⁷ C^k B^d mayanti ⁸ B^d kā-
lāgataṃ. ⁹ C^k atthaṃ ¹⁰ C^k tamhi corr. to tanhi, C^s tanhi corr. to namhi,
B^d nivasemi tamhi. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to ca, ¹² C^k -te, B^d uju-. ¹³ C^k
mahanta, C^s mahatta- B^d mahattaṃ- ¹⁴ C^k -trim ¹⁵ C^k B^d tassāham.
C^k pose, B^d tasmim ham pose. ¹⁶ B^d ca;

vācam na vajjā pharusam kadāci
matassa jivassa ca¹ tassa homi. 54.

16. Etesam yo aññataram labhivā
kantā² sirī³ majjati appapañño
taṃ dittarūpaṃ visamaṃ carantaṃ
karisavācam⁴ va vivajjayāmi. 55.

17. Attanā⁵ kurute lakkhiṃ alakkhiṃ kurut' attanā,
na hi lakkhiṃ alakkhiṃ vā añño aññassa kārako ti 56.
seṭṭhissa pucchā⁶ hoti Siriyā vissajjanā⁷.

Tattha dāmsasīrimisape ti dāmsā vuccanti pīṅgalamakkhikā, sabbā⁸ 10
makkhikajātī⁹ adhippeta, sirimsapā¹⁰ ti¹¹ dīghajātikā, dāmsā ca sirimsapā ca
dāmsasīrimisapā, tasmīṃ dāmsasīrimisape sati, idaṃ vuttam hoti: yo ma-
hāsetthipuriso sīte vā unhe vā vātūtape vā dāmsasīrimisape vā sati etehi
sītādīhi pīṇyamāno pi etāni c' eva sītādīhi khudam pipāsaṃ cā¹² ti sabbam
p' etam paṇissayam abhūbhūya abhūbhavitvā tīnam vīya¹³ agamētvā rattumdi- 15
vaṃ kasavanijjādisu c' eva dānasīlādīsū ca satatam attano kamimesu yutto¹⁴,
attanāṃ yojetvā vattatī¹⁵, kālābhatañcā¹⁶ ti kasikālādīsū kasādīni¹⁷ dhana-
pariccāgasīlarakkhanadhammasavanādīkālesu¹⁸ dhanapariccājanādibhedam dittha-
dhammasamparāyisukkhāvaham¹⁹ attham na bhūpeti yuttapayuttakāle karoti yeva
so mayham manāpo tasmīṃ ca purise aham nivasāmīti, akkodhano ti adhi- 20
vāsanaḥantiyā samannāgato, mittavā ti kalyānamitthehi samannāgato, eḷḷavā
ti dhanapariccāgayutto, saṅgāhako ti mittasaṅgahaṃsisasaṅgahadhammasaṅ-
gahanam²⁰ kārako, sakkhilo ti muduvāco saṅhavāco ti mattavacano²¹, ma-
hattapatto²² pi nivātavuttīti mahantaṃ thānaṃ vipulaṃ issariyaṃ patto
pi yasena anuddhato nīcavutti paṇḍitānaṃ ovāḍakaro hoti, tassāham pose ti 25
tasmīṃ aham purise, vipula bhavāmīti akhuddika homi, so hi mahatiya
siriyā padatthanaṃ²³, omi²⁴ samuddassa yathāpi vannaṃ ti yathā nāma
samuddassa vannaṃ oloketānaṃ uparūpari āgacchamānā ūmi²⁵ vipula khūyati
evam aham tasmīṃ puggale vipula homīti dipeti, āvī raho ti sammukhā²⁶ ca
parammukha ca, saṃgahanēva vatte ti etasmīṃ mittadibhede puggale 30
tubbidham saṃgahanam eva vatteti pavatteti²⁷, na vajja ti yo ca kadāci kis-
miṇi pi kāle pharusavacanam na vadeyya madhuravacano hoti, matassa jī-

¹ C^{ks} va ² B^d -ta ³ B^f -rim, B^d sirī. ⁴ B^d karissatataṃ, P^f karissathānaṃ.
⁵ B^d -no ⁶ B^d pucchita. ⁷ C^{ks} -nam, B^d tisajjanā ⁸ B^d adds vā. ⁹ B^d add-
idha dāmsāti, ¹⁰ B^d sarikapā ¹¹ B^d omits ti ¹² C^{ks} tīnampi ¹³ B^d myu-
¹⁴ B^d -jetum vattatīti ¹⁵ B^d kalagat- ¹⁶ C^{ks} -adhina corr. to -adina, C^{ks} -adhi
corr. to -adi, B^d -ādini ¹⁷ C^{ks} omits dhana ¹⁸ B^d -yikasū- ¹⁹ B^d -ṅgā-
-ṅgā- -saṅgahanam. ²⁰ B^d matharava-. ²¹ C^{ks} mahanta- ²² B^d sampathā-
²³ C^{ks} -ī. ²⁴ C^{ks} omits pavatteti, B^d has -si

vassa cā¹ 'ti tassāham puggalassa matassa pi jīvantassa² pi pattikā³ homi, idhaloke pi paraloke pi tādissam eva bhajāmīti⁴ dasseti, etesaṃ yo ti⁵ etesaṃ sītābhikkhavanādānam⁶ hetthā vuttagunānam⁷ yo puggalo ekam⁸ pi gunam pamajjati pamussati⁹ puna¹⁰ nānuyuñjati¹¹ attho, kantāsiri¹² kantasiriṃ¹²
 5 kantam siriṃ¹³ ti tayo¹⁴ pāthā, tesaṃ vasena ayaṃ atthayojanā: yo puggalo siriṃ labhivā¹⁵ kantā me siri bhariyaṭṭhūne¹⁶ ṭhitā ti etesaṃ aññataram gunam pamajjati¹⁷ yo vā puggalo kantasiriṃ piyasiriṃ icchanto vā¹⁸ etesaṃ gunānam aññatarāṃ labhivā pamajjati¹⁹ yo vā puggalo siriṃ²⁰ labhivā kantam manāpam siriṃ²¹ etesaṃ gunānam aññatarāṃ pamajjati²², appapañño ti
 10 nippapañño, tam dittarūpaṃ visamaṃ carantaṃ ti tam aham dittasabbhāvaṃ gabbitasabbhāvaṃ²³ kāyaduccarītādhedam visamaṃ carantaṃ sucijātiko manusso gūthakūpaṃ viya dūrato vivajjāyāmīti²⁴, añño aññassa kārako ti evaṃ sante lakkhiṃ vā alakkhiṃ vā añño puriso aññassa kārako nāma n' atthi yo koci attanā²⁵ lakkhiṃ vā alakkhiṃ vā karoti.

15 Evaṃ Mahāsatto Sirideviyā vacanaṃ²⁶ abhinanditvā „idaṃ²⁷ anucchiṭṭhaṃ²⁸ āsanaṃ ca sayanaṃ ca tuyhaṃ yeva²⁹ anucchavikaṃ, nisīda c' eva nippajja cā“ ti³⁰ āha. Sā tattha vasitvā paccūsakāle nikkhamitvā Cātummahārājikadevalokaṃ gantvā Anotattadahe paṭhamam nahāyī. Tam pi³¹ sayanaṃ Siri-
 20 devatāya paribhuttabhāvena sirisaṃyāṃ nāma jātāṃ. Siri-sayanassāyaṃ³² vaṃso. Iminā kāraṇena yāv' ajjatanā³³ sirī-sāyanan ti vuccati.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Siridevi Uppalavaṇṇā ahoṣi, suciparivāraseṭṭhi³⁵ aham evā“ ti. Siri-
 25 kālakaṇṇijātakaṃ³⁶.

¹ Ck^s vācā. ² Ck^s jīvantassa. ³ Bā bhittikā? ⁴ Ck^s bhavāmīti. ⁵ Ck^s omitt etesaṃ yo ti. ⁶ Bā sihātīgavādānam. ⁷ Ck^s -gunam ne, C^s -gunam ne corr to -gunānam. ⁸ Bā puggalo siri labhivā ekekaṃ. ⁹ Bā -muyhati. ¹⁰ Bā puna-punnaṃ. ¹¹ C^s -siri, Bā kavanāsiri. ¹² C^s -siriṃ, Bā omitts this word. ¹³ Bā siri. ¹⁴ Bā adds pi. ¹⁵ Ck^s -itthā, C^s -itthā corr. to -itvā. ¹⁶ Bā issariyāṭṭhane. ¹⁷ Bā adds pamuyhati. ¹⁸ Ck^s ca. ¹⁹ Bā sampajjati. ²⁰ Bā siri, Ck^s omitt siriṃ. ²¹ Bā sari. ²² Bā sampajjatīti. ²³ Bā tabbiparitasabbhāvaṃ. ²⁴ Ck^s -mi. ²⁵ Bā attanā vā attano. ²⁶ Bā adds sutvā. ²⁷ Bā iddham. ²⁸ Ck^s anucci-, Bā anucchitham. ²⁹ Bā omitts yeva, Ck^s tuyha yeva, C^s tuyha yeva corr to tuyhaṃ yeva. ³⁰ Bā anucchavikapallaṅke ca sayane ca nisidāhi nippajjahi ti, Ck^s nisidameva --, C^s nisīda yeva --. ³¹ Bā nhāyitaṃ alabhi tam. ³² Bā -nassa ayaṃ. ³³ Bā -nāpi. ³⁴ Bā dhammade-. ³⁵ Bā adds pana. ³⁶ Ck^s -la-, C^s -la- corr. to -la-. Bā siri-kālakaṇṇi - - sattamaṃ

S. Kukkuṭajātaka.

Sucittapattacchadanā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Tam bhikkhum Satthā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „ekaṃ alamkata-itthim¹ disvā kilesavasena bhante“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma 5 vañcetvā upalāpetvā² attano vasaṃ gatakāle vināsaṃ pāpanena³ bilārī⁴ viya hontīti⁵“ vatvā⁶ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto araṇṇe kukkuṭayoniyaṃ nibbattitvā anekasata-kukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassa avidūre ekā bilārikāpi⁷ 10 vasati, sā ṭhapetvā Bodhisattaṃ sesakukkuṭe⁸ upāyena vañcetvā khādi. Bodhisatto tassā gahaṇaṃ na gacchati⁹. Sā cintesi: „ayaṃ kukkuṭo ativiya saṭho¹⁰ ambhākaṃ ca saṭhabhāvaṃ¹¹ upāyakusalabhāvaṃ¹² na jānāti, imaṃ mayā¹³ ‘bhariyā te bhavissāmīti’ upalāpetvā attano vasaṃ āgatakāle khādituṃ vaṭṭa- 15 tīti“ sā tena nisinnarukkhaṃ mūlaṃ gantvā vannaḥbhāsana-pubbaṅgamāya vācāya taṃ yācamānā paṭhamam gātham āha:

1. Sucittapattacchadana¹⁴ lambacūlavihaṅgama¹⁵

orcha¹⁶ dumaśākhāya, mudhā bhariyā bhavāmi te ti. 57.

Tattha sucittapattacchadana¹⁴ ti sucittehi pattehi katacchadana. 20 mudhā¹⁷ ti vinā mūlena kiñci gahetvā.

Tam sutva Bodhisatto „imāya mama sabbañātakā¹⁸ khādītā, idāni maṃ upalāpetvā khādītukāmā¹⁹, uyyojessāmi na“ ti cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Catuppadā²⁰ tvaṃ kaḷyāṇi²¹, dipad²² āhaṃ manorame, 25

miḡi pakkhī asaṇṇuttā²³, aṇṇam pariyesa sāmkan ti. 58.

¹ Bā alamkatapattiyattam itthi. Bā -libhetva. ² Bā pāpuni. ³ Bā lolabilārī. ⁴ Bā hotirī. ⁵ Bā adds tūlu ahoṣi tena yaṇto. ⁶ Bā -ka. ⁷ Bā avasese ku-. ⁸ Bā tassa gahaṇam na icchati. ⁹ Bā patho. ¹⁰ Bā patha-. ¹¹ Bā -vañca. ¹² Bā adds aham. ¹³ Bā -orcha-. ¹⁴ lampicūla-. ¹⁵ Bā orcha. ¹⁶ C^s mudani cori. to mudhati. Bā dhumati. ¹⁷ Bā sabbe āṇṭikā. ¹⁸ Bā adds ahoṣi. ¹⁹ Bā -di. ²⁰ C^s Bā -m. ²¹ Bā dya-. ²² C^s pakkhva as-. Bā pakkhī asamyutta

Tattha migāti bhirim sandhāyāha, asaṇṇuttā ti jayan patikā bhavitum
ayuttā¹ asambandhā² vā, n atth' etesam idiso sambandho ti dīpeti

Tato³ sā „ayaṃ ativiya saṭho⁴, yena kenaci upāyena naṃ⁵
vañcetvā khādissāmīti“ cintetvā tatīyaṃ gātham āha:

- 5 a. Komārikā te⁶ hessāmi mañjukā piyabhānini⁷,
vinda maṃ ariyena vedena, sāvaṃ⁸ maṃ yad icchasīti. 59.

Tattha komārikā ti ahaṃ ettakam kalam aṭṭam purisaṃ na jānāmi.
tava komārikabhariya⁹ bhaviṣṣāmiṃ vadāmi. mañjukā piyabhāniniṃ tava
madhukathā piyabhāniniṃ yeva bhaviṣṣāmi. vinda maṃ ti paṭilabhamāmi, ari-
10 yena vedena¹⁰ ti sundarena paṭilābhena, ahaṃ hi¹¹ ito pubbe purisa-samphās-
sam na jānāmi tvam pi utthi-samphāsam¹¹, ito pakatīyā brahmacārī brahma-
cārīnam maṃ niḍḍesena lābhena lābha sāvaṃ¹² maṃ yad icchasīti attha
me vadanam na sandahasi dvādasavaggaṇīya Bāṇasiyī tthenū carīpetvā yaṃ
me dāsīti sāvaṃ¹³ maṃ¹³ attano dāsam kattā gāthā ti vadāmi¹⁴.

- 15 Tato Bodhisatto „imaṃ rajjetvā palāpetum vaṭṭatīti“ cin-
tetvā catuttham gātham āha:

4. Sakunakhādini¹⁵ lohita¹⁶ cori kukkuṭapothini¹⁷
na tvam ariyena vedena mamam bhattāraṃ¹⁸ icchasīti. 60.

Tattha na tvam ariyena¹⁹ ti tvam ariyena brahmacariyavāsālābhena na
20 maṃ¹⁹ bhattāraṃ icchasi vañceti pana khādītukāmasīti²⁰ tena palāpeti²¹.

Sā palāpetvā²² gatā na puna oloketum pi visahi.

5. Evaṃ pi caturā nārī disvāna pavaram²³ naraṃ²⁴
nenti saṇhāhi vācāhi bilārī viya kukkuṭam. 61.
6. Yo ve²⁵ uppatitam attham na khippam anubujjhati (= supra p. 133.)
25 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati²⁶. 62.

¹ Bā asamyutta. ² C^s -baddhā. ³ Bā tam sutvā tato. ⁴ Bā patho. ⁵ C^s taṃ, Bā omits nam. ⁶ C^s te, Bā ke. ⁷ C^s -mmi. C^s Bā -mmi. ⁸ C^s sācayā, Bā sāvaṃ Bf sāvaṃ. ⁹ Bā -kā. ¹⁰ Bā ahaṃ pi hi. ¹¹ Bā adds jānāsi. ¹² C^s sāmāyā. Bā sāvaṃ. ¹³ C^s savamayaṃ, C^s savayamam. ¹⁴ C^s vadāmi, C^s vadāmi. ¹⁵ C^s sakunokkhādini. C^s sakūnekkhādini cori to sakune. ¹⁶ Bā kukkūpādinam lohitaṭapa. ¹⁷ C^s -pothīnī. C^s -pothīnī. ¹⁸ C^s ka. ¹⁹ Bā na tvam a brahmacariyena vāpalābhena nam. ²⁰ C^s -si tassa pūpeti. C^s -si; nassa pūpeti. ²¹ Bā -peti. ²² Bā adds va. ²³ so Bā; C^s vassam. C^s vasaṃ. Bf sidhanam. ²⁴ C^s taram. ²⁵ Bā ca. ²⁶ Bā ca an.

7. Yo ve¹ uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
muccate sattusambādhā² kukkuṭo va bilāriyā ti. 63.

Imā abhisambuddhagāthā³.

Tattha eaturā ti eaturiyena samannāgatā, nārīti itthiyo, nentīti attaro
vasaṃ upanenti, bilārī viyā 'ti yathā sū bilārī tam kukkutam netum vāyami⁴ 5
evam aññā⁵ nāriyo nenti yeva, uppatitam atthan ti uppannam kiñcid eva
atthaṃ. na anubujjhatīti⁶ yathāsabhāvena na jānāti ; accchā' ca manu-
tappatīti⁷ pacchā ca anutappati, kúkkuro vā ti yathā so⁸ ñānena⁹ sam-
panno kukkuro bilārito mutto evam sattusambādhato muccati¹⁰

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ 10
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabbikkhu sotāpatti-phale paṭi-
ṭṭhabhi) Tadā kukkuṭarājā¹² aham eva aho sin ti. Kukkuṭajātakaṃ¹³.

9. Dhammaddhajajātaka.

Dhammaṃ caratha ñātayo ti. Imaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁴ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tadā hi 15
Satthā „na bhikkhave ayaṃ idān' eva¹⁵ pubbe pi kuhako yevā' ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
Bodhisatto sakuna-yoniyāṃ nibbattitvā vayappatto sakuna-
saṃghaparivuto samuddamajjhe dīpake vasi. Ath' ekacce 20
Kāsiraṭṭhavāsino vāṇijā disākākaṃ gahe tvā nāvāya samuddaṃ
pakkhandimsu. Samuddamajjhe nāvā bhijji¹⁶. Disākāko¹⁷ taṃ
dīpakaṃ gantvā cintesi: „ayaṃ mahāsakunasāṃgho, mayā ku-
hakakammaṃ katvā etesaṃ aṇḍakāni c' eva chāpake ca khā-
dituṃ vaṭṭatīti“ so otaritvā sakunasāṃghassa majjhe mukhaṃ 25
vivaritvā ekena pādena paṭhaviyaṃ atṭhāsi. „Ko nāma tvaṃ
sāmīti“ sakunehi puṭṭho „ahaṃ dhammiko nāmā“ 'ti āha.
„Kasmā pana ekapādena ṭhito sīti“. „Mayā dutiye pāde

¹ Bā ca ² Bā mucate santhadhammāta. ³ Bā omits abhi. ⁴ C^k vāyami. ⁵
Bā aññā ⁶ C^k omits anu ⁷ C^k anu- corr. to manu-. Bā anu- ⁸ Bā omits
so ⁹ Bā ñāna ¹⁰ Bā muṇḍatīti ¹¹ Bā dhammade- ¹² Bā adds pata ¹³
Bā adds atthanaṃ ¹⁴ C^k Bā -ka ¹⁵ Bā adds kuhako ¹⁶ Bā nāvāya bhū-
janti. ¹⁷ Bā yādisi-.

nikkhitte paṭhavi dhāretum na sakkotīti¹. „Atha kasmā mukhaṃ vivarivā tiṭṭhasīti“. „Mayaṃ aññaṃ āhāraṃ na khādāma, vātaṃ eva pivāmā²“ 'ti, evañ ca pana vatvā te sa-kune āmantetvā ovādaṃ vo dassāmi, taṃ sunāthā³ 'ti tesāṃ
 5 ovādavasesa paṭhamāṃ gātham āha:

1. Dhammaṃ caratha nātayo, dhammaṃ caratha, bhaddaṃ vo, dhammacārī⁴ sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi cā 'ti. 64.

Tattha dhammaṃ carathā 'ti kāyasucaritādibhedaṃ dhammaṃ karotha, nātayo ti te ālapati, dhammaṃ caratha bhaddaṃ vo ti ekavāraṃ⁵ caritvā mā osakkatha puna⁶ carath' eva, bhaddaṃ vo bhavissatīti, sukhaṃ setīti
 10 desanāsīsaṃ etam, dhammacārī pana⁷ sukhaṃ tiṭṭhati gacchati nisīdati sayati⁸ -abbiriyāpathesu sukhito hoti ti dīpeti.

Sakuṇā „ayaṃ⁹ kohaññena aṇḍakāni¹⁰ khādītum evaṃ vadatīti“ ajānitvā taṃ vaṇṇentā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:

- 15 2. Bhaddako vat' ayaṃ¹⁰ pakkhī dijo paramadhammiko, ekapādena tiṭṭhanto dhammaṃ evānusāsati¹¹. 65.

Tattha dhammaṃ eva 'ti sabhāvaṃ eva anusāsati ti katheti¹².

Sakuṇā tassa dussīlassa saddahitvā „tvaṃ kira sāmi aññaṃ¹³ gocaraṃ na¹⁴ gaṇhasi, vātaṃ eva bhakkhesi¹⁵, tena hi
 20 amhākaṃ aṇḍakāni ca chāpake ca olokeyyāsīti“ vatvā gocarāya gacchanti. So pāpo tesāṃ gatakāle aṇḍakāni chāpake ca kucchipūraṃ khādītva tesāṃ āgamanakāle upasanto hutvā mukhaṃ vivarivā ekena pādena tiṭṭhati. Sakuṇā āgantvā puttake apassantā „ko nu kho khādātīti“ mahāsaddena viravanti, „ayaṃ kāko dhammiko“ ti tasmiṃ āsaṃkamattam pi na karonti¹⁶. Ath' ekadivasāṃ Mahāsatto cintesi: „idha pubbe koci paripantho¹⁷ n' atthi, imassāgatakālato paṭṭhāya jāto, imāṃ pariggahetum vaṭṭatīti“ so sakuṇehi saddhiṃ gocarāya gacchanto viya hutvā nivattitvā paṭicchannaṭṭhāne aṭṭhāsi.

C¹ -sīti. ² B¹ khādāmā. ³ cfr. Dhṛ v 168, all three MSS. -1. ⁴ B¹ -cāram. ⁵ B¹ punaṃ unnam. ⁶ C¹ puna. ⁷ B¹ seti. ⁸ B¹ adds kaka. ⁹ B¹ adds ceva. ¹⁰ B¹ vatūyam. ¹¹ B¹ -niti. ¹² B¹ -si. ¹³ C¹ añña. ¹⁴ C¹ omits na. C¹ has added na. ¹⁵ B¹ -asi. ¹⁶ C¹ -roti. ¹⁷ C¹ -panne, C¹ -uttho corr. to -pantho, B¹ -bandho.

Kāko¹ „gatā sakunā“ ti nirāsamko hutvā uttāya² gantvā
 aṇḍakāni ca chāpake ca khāditvā punāgantvā mukhaṃ viva-
 ritva ekena pādena atthāsi. Sakunārājā sakunesu āgatesu sabbe
 sannipātāpetvā „ahaṃ vo ajja puttakānaṃ paripantham³ pari-
 gaṇhanto imaṃ pāpakākam⁴ khādantaṃ addasaṃ, atha naṃ 5
 gaṇhāmā“ ’ti sakunasaṃghaṃ ānetvā samparivāretvā⁵ „sace
 palāyati gaṇheyyātha naṃ“ ti vatvā avasesagāthā⁶ abhāsi:

3. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 bhutvā aṇḍaṃ ca potaṇ ca dhammo dhammo ti bhāsati. 66.
4. Aññaṃ bhaṇati vācāya, aññaṃ kāyena kubbati, 10
 vācāya no ca kāyena na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito. 67.
5. Vācāya sakhilo manoviduggo
 paṭicchanno⁷ kūpasayo⁸ kaṇhasappo
 dhammadhajo gāmanigamasādhū⁹
 bhaddako¹⁰ dujjāno purisena bālisena¹¹. 68. 15
6. Imaṃ tuṇḍehi pakkhehi pādā c’ imaṃ vipothatha,
 chavaṃ h’ imaṃ vināsetha, nāyaṃ saṃvāsanaṃraho ti. 69.

Tattha nāssa sīlaṃ ti na¹² assa sīlaṃ, anaññāya ’ti ajñitvā bhutvā
 ti khāditvā, vācāya no ca kāyena ti ayam hi vacanena eva dhammaṃ carati¹³
 kāyena jana na karoti, na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito ti tasmim¹⁴ jñā- 20
 tabbo yathāyaṃ dhammaṃ bhaṇati taṃ na adhiṭṭhito¹⁵ tasmim dhamme na
 paṭiṭṭhito, vācāya sakhilo ti¹⁶ vacanena mudu, manoviduggo ti manasā
 viduggo duppavesū¹⁷ visamo. paṭicchanno¹⁸ ti yasmim bile sayati tena
 channo, kūpasayo ti bilasayo, dhammadhajo ti sucaritadhammaṃ dhajaṃ
 katvā vicāranena dhammadhajo¹⁹, gāmanigamasādhū²⁰ ’ti ganesu ca mza- 25
 mesu ca sādhu. bhaddako ti sambhavo, dujjāno ti ayam evatupo dussīlo
 paṭicchannakammanto bālena²¹ aññānena purisena na sakkā jāntum, pādā c’
 imaṃ²² ti attano²³ pādena ca²⁴ imaṃ, vipothathā ti paharatha hanatha,
 chavaṃ ti lūmakam, nāyaṃ ti ayam anhehi saddhim ekasmiṃ thāne saṃ-
 vāsam na arahatīti.

¹ B¹ adds pi. ² B¹ vutthāya. ³ B¹ -bandho. ⁴ B¹ papakam kā- ⁵ B¹ -saṃ-
 ghaṃ āmantetvā tam pari- ⁶ B¹ sesa-. ⁷ C¹ channo. ⁸ B¹ kupasayova ⁹
 B¹ -gamāsu sādhu. ¹⁰ C¹ omitt bhaddako, B¹ has sammato. ¹¹ C¹ bālayena,
 C¹ bālasena. ¹² C¹ sīlaṃ, omitting tina. ¹³ C¹ vadati. ¹⁴ B¹ tasma. ¹⁵ C¹
 adds na. ¹⁶ C¹ hoti. ¹⁷ B¹ nappaveso. ¹⁸ C¹ add channo. ¹⁹ C¹ dhamma-
 dharo, C¹ dharo corr. to -dhajo. ²⁰ B¹ -gamāsu sādhu. ²¹ B¹ bālisena. ²²
 C¹ pādaviman, C¹ pādavimanan corr. to pādāvimanan. ²³ B¹ repeats attano.
²⁴ C¹ padeva, C¹ padeva corr. to pādo ca.

Evañ ca pana vatvā sakunajetṭhako sayam eva laṁghitvā tassa sīse¹ tundena pahari, avasesā² tundapādapakkhehi paharīṇu. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imam desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kāko kubakabbhikkhu ahesi. sakunarājā' aham evā' ti. Dhammadhaja jātakam”.

10. Nandiyamigajātaka

Sace brāhmaṇa gacchesīti⁵. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam mātīposakabbhikkhum⁶ ārabba kathesi. Tam hi
10 Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikku gihī posesīti” pucchitvā „saccaṃ bhante” ti „kin te hontīti” „mātāpitaro bhante” ti vutte „sādhu sādhu bhikkhu porāṇakapaṇḍitānaṃ vamsam pālesi. porāṇakapaṇḍitā hi tiracchāṇayoniyaṃ nibbattitvāpi⁷ mātāpitunnaṃ jīvitam adamsū” ti vatvā atītaṃ āhari:

15 Atīte Kosalaratthe Sākete Kosalarāje' rajjaṃ kārente Bodhisatto migayoniyaṃ nibbattitvā vayappatto Nandiyamigo nāma hutvā silācārasampanno mātāpitaro poseti. Tadā Kosalarājā migavittako hoti, manussānaṃ kaṣikammādīni kātuṃ adattvā mahāparivāro devasikaṃ migavaṃ¹⁰ gacchati. Manussā
20 sannipatitvā „ayyā¹¹, ayaṃ rājā amhākaṃ kammacchedaṃ¹² karoti, gharāvāso vinassati, yaṃ¹³ nūna mayaṃ Añjanavana uyyānaṃ¹⁴ parikkhipitvā dvāraṃ yojetvā pokkharāṇiṃ khaṇitvā tiṇāṃ ropetvā daṇḍamuggarādīhatthā araṇṇaṃ pavisitvā gumble paharantā¹⁵ mige nīharitvā parivāretvā gorūpāni viya vajjaṃ
25 uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ pidahitvā raṇṇo ārocāpetvā¹⁶ attano kammaṃ kareyyāma” ti mantayīṃsu. „Atth' eso¹⁷ upāyo” ti sabbe ekacchandā hutvā uyyānaṃ sajjetvā araṇṇaṃ pavisitvā

¹ Bḍ -sam. ² Bḍ adds sakunā. ³ Bḍ adds pana. ⁴ Bḍ adds navamam. ⁵ Bḍ gacchasīti. ⁶ Bḍ matu-. ⁷ Bḍ nibbattāpi. ⁸ Bḍ -tunam. ⁹ all three MSS. -rajā. ¹⁰ Bḍ -vadham. ¹¹ Ck's ayye. ¹² Bḍ -lakam. ¹³ Bḍ yam. ¹⁴ Bḍ -vanana uyyānam. ¹⁵ Bḍ pahāranto. ¹⁶ Bḍ -etva. ¹⁷ Bḍ te attheso.

3ojanamattatṭhānaṃ¹ parikkhipiṃsu. Tasmiṃ khaṇe Nandiyo
 ekasmiṃ khuddake² gumble mātāpitāro gahetvā bhūmiyaṃ ni-
 panno hoti. Manussā nānāphalakāvudhahattā bāhunā bāhuṃ³
 pīletvā taṃ gumbhaṃ parikkhipiṃsu. Ath' ekacce mige olo-
 kentā⁴ taṃ gumbhaṃ pavisīṃsu. Nandiyo te disvā „ajja mayā 5
 jīvitam pariccajivā mātāpitunnāṃ⁵ jīvitam dātum vaṭṭatīti“
 cintetvā utthāya mātāpitāro vanditvā „amma tāta, ime manussā
 imam gumbhaṃ pavisitvā amhe tayo pi passissantī, tumhe eken'
 upāyena jīveyyātha, jīvitam vo seyyo, ahaṃ tumbhakaṃ jīvita-
 dānaṃ datvā manussehi⁶ gumbapariyante⁷ ṭhatvā gumble⁸ paha- 10
 ṭamatte yeva nikkhamissāmi, atha te 'imasmiṃ khuddaka-
 gumble eko yeva migo bhavissatīti“⁹ maññamānā gumbhaṃ na
 pavisissantī¹⁰, tumhe appamattā hothā¹¹ 'ti mātāpitāro khamā-
 petvā gamanasajjo atṭhāsī. So manussehi gumbapariyante
 ṭhatvā unnaditvā¹² gumble pahatamatte¹³ yeva tato nikkhami. 15
 Te „eko v' ettha¹⁴ migo bhavissatīti“ gumbhaṃ na¹⁵ pavisīṃsu.
 Nandiyo¹⁶ gantvā migānaṃ antaraṃ pāvisi. Manussā pari-
 vāretvā sabbe¹⁷ mige uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ thaketvā
 rañño ārocetva sakaṭṭhānāni āgamīṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
 sayam eva gantvā ekaṃ migam vijjhītva gahetvā vā¹⁸ eti¹⁹ pe- 20
 setvā vā²⁰ āharāpesi²¹. Migā vāraṃ²² ṭhapayīṃsu. Pattavāro
 migo ekamante tiṭṭhati. Taṃ vijjhītva ganhanti²³. Nandiyo
 pokkharaniyaṃ pāṇiyaṃ pīvati, tināni khādāti. vāro paṇ' assa
 na tāva pāpupāti. Atha bahunnaṃ²⁴ divasānaṃ accayena tassa
 mātāpitāro taṃ daṭṭhukāmā hutvā „amhākaṃ putto Nandiya- 25
 migarājā nāgabalo thāmasampanno sace jīvati avassaṃ vatim
 laṃghitvā amhākaṃ dassanattthāya āgamissati, sāsanaṃ assa

¹ C' -ne, C' -ne corr. to -naṃ. ² B'd -ka. ³ C's -hu. ⁴ C's -to. ⁵ B'd -tūnaṃ.
⁶ C's -sse, B'd -ssesu. ⁷ C's gumble, B'd gumbapariyante. ⁸ C's ekogumble, C's
 ekoge corr. to gumble, B'd -hesu. ⁹ B'd pahatantesu. ¹⁰ C's -siti. ¹¹ B'd pa-
 vissantī. ¹² C's unna-, B'd nopa-. ¹³ B'd -ra-. ¹⁴ C's ettha. ¹⁵ B'd na gum-
 baṃ. ¹⁶ B'd atha nandiyo. ¹⁷ C's sabbam, C' sabbam corr. to sabba. ¹⁸ B'd va,
 C' has crossed over va. ¹⁹ C's em corr. to eti. B'd ehi ekadiva. ²⁰ B'd omits
 vā, and adds ekekam. ²¹ B'd -ti. ²² B'd te mī-, C's -vara, C's vara corr. to
 -vāra. ²³ B'd zaṭṭhati. ²⁴ B'd -hamaṇa pi.

peṣessāmā“ ti cintetvā maggasamīpe t̥hatvā ekaṃ brāhmaṇaṃ
disvā „ayya kahaṃ gacchasīti“ mānusiḱāyā vācāya puc̥chitvā
„Sāketan“ ti vutte puttassa sāsanaṃ pahinantā paṭhamam
gātham āhaṃsu:

- 5 1. Sace brāhmaṇa gacchasi Sākete Añjanaṃvanam
vajjāsī Nandiyam nāma puttaṃ asmākam orasaṃ:
mātāpitā ca te vuddhā¹, te taṃ icchanti passitun ti. 70.

Tass' attho sace tvaṃ brāhmaṇa Sāketam gacchasi Sākete Añjanavanam
nāma uyyānam atthi tattha ambhakaṃ putto Nandiyo nāma migo, taṃ vadey-
10 yāsi: mātāpitāro² te vuddhā te yāva na maranti tēva taṃ passitum icchanti

So „sādhū“ ti sampāṭicchitvā Sāketam³ gantvā puna-
divase uyyānam pavisitvā „Nandiyamigo nāma kataro“ ti puc-
chi. Migo āgantvā tassa samīpe t̥hatvā „ahan“ ti āha. Brāh-
maṇo taṃ atthaṃ ārocesi. Nandiyo taṃ sutvā „gaccheyy“
15 āhaṃ brāhmaṇa⁴, vatiṃ laṃghitvāpi no na gaccheyyam, mayā
pana rañño santikā nivāpapaṇabhojanaṃ⁵ bhuttaṃ, taṃ me
ipaṭṭhāne t̥hitam, imesaṃ cāpi migānaṃ majjhe ciravuttho s̥mi,
tassa me rañño c' eva etesaṃ ca sotthibhāvaṃ akatvā attano
balaṃ adassetvā gamanaṃ nāma ayuttam⁶, attano pana vāre⁷
20 sampatte ahaṃ etesaṃ sotthibhāvaṃ katvā sukhito āgacchis-
sāmīti“ imam⁸ atthaṃ pakāseto dve gāthā abhāsi:

2. Bhuttā mayā nivāpā⁹ rājino paṇabhojanaṃ,
taṃ rājāpiṇḍam avabhottum¹⁰ nāhaṃ brāhmaṇa-m-ussahe. 71.
3. Odahissām¹¹ ahaṃ passaṃ khurapāṇissa¹² rājino,
25 tadāhaṃ sukhito mutto api passeyya¹³ mātaran ti. 72.

Tattha nivāpā ti¹⁴ tesu tesu¹⁵ thānesu nivuttā¹⁶ nivāpā¹⁶, paṇabho-
janaṃ ti paṇiyan ca avasesatīnaṃ ca, taṃ rājāpiṇḍan ti taṃ rañño santikā¹⁷
sankaḱkhitvā samodhānitatt̥hena¹⁸ piṇḍam, avabhottum¹⁹ ti dubbhuttam²⁰

¹ B^d vuddhā. ² B^d adds ca. ³ B^d -tanagaram. ⁴ B^d -nāti. ⁵ P^d nivāsapāna-
⁶ B^d na yu-. ⁷ B^d vāre pana. ⁸ B^d tam. ⁹ C^k -pa. B^d -pani. ¹⁰ C^k -ava-
hontum, B^d avabhuttam. B^d vabhottam. ¹¹ C^k -panissa. B^d -rappā-. B^d khup-
ponissa for khurappa. ¹² B^d sayeyya. ¹³ C^k -pani cori. to -pati. B^d -i. āniti.
¹⁴ B^d onūts one tesu. ¹⁵ C^k tivutta. B^d nivutta. ¹⁶ B^d -pani. ¹⁷ C^k -takam,
C^k -takā, B^d -tikam. ¹⁸ B^d -tikathena. ¹⁹ C^k -hontum, B^d -bhuttam. ²⁰ C^k
dubhu-

bhuñjitum¹, rañño hi² kiecañ anipphādentō tañ avabhuñjati nāma, sv-āhañ
 evaṃ avabhottum³ na ussahāmiti⁴ vadāmi, brāhmaṇamussashe ti c' ettha
 brāhmaṇā 'ti ālapanāñ, makāro sandhivasena⁵ vutto, odahissāmahañ pas-
 sañ khurapāniṣsa⁶ rājino ti ahañ brāhmaṇa attano vāre patte khurap-
 pañ sannahitvā⁷ āgatassa rañño migayūthato nikkhamitvā ekamante thatvā mañ
 vijjha mañ vijjha mahārājā 'ti vatvā attano mahāphāsukapassam odahissāmi⁸.
 sukkhito mutto ti tadā ahañ maraṇabhayā mutto sukkhito niddukkho raññā⁹
 anuññāto api nāma mātaram passeyyan ti

Taṃ sutvā brāhmaṇo pakkāmi. Aparabhāge tassa vāra-
 divase rājā mahantena parivārena uyyānañ āgañchi¹¹. Mahā- 10
 satto ekamante¹¹ atthāsi. Rājā „migañ vijjhissāmiti“ khurap-
 pañ sannahi. Mahāsatto yathā aññe maraṇabhayaṭajjitā palā-
 yanti evaṃ apalāyitvā nibbhayo hutvā mettañ purecārikañ
 katvā mahāphāsukapassam¹² odahitvā¹³ niccalo¹⁴ atthāsi. Rājā
 tassa mettānubhāvena sarañ viṣṣajjetum nāsakkhi. Mahāsatto 15
 „kiñ mahārāja sarañ na muñcasi, muñcā¹⁵“ 'ti āha. „Na
 sakkomi migarājā“ 'ti. „Tena hi guṇavantānañ guṇañ jāna,
 mahārāja 'ti“. Tadā rājā Bodhisatte paṣīditvā dhanuñ
 chaḍḍetvā „imañ¹⁶ acittañ¹⁷ kaliṅgarakaṇḍam pi tava gu-
 ñañ jānāti, sacittako manussabhūto pi ahañ na jānāmi¹⁸, 20
 mayhañ khamatha¹⁹, abhayañ te dammīti“ āha. „Mahārāja,
 mayhañ tāva abhayañ desi²⁰, ayañ²¹ uyyāne migagaṇo kiñ
 karissatīti“. „Etassa²² pi²³ dammīti“. Evañ Mahāsatto Ni-
 grodhajātake vuttanāyena²⁴ eva sabbesaṃ²⁵ araññe migānañ ākā-
 sagatasakunajalacaramacchānañ²⁵ abhayañ dāpetvā rājānañ 25
 pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā „mahārāja, raññā nāma agati-
 gamañ pabhāya dasarājadhamme akopentena dhammena sa-
 mena rajjañ kāretum vaṭṭatīti“,

¹ B¹ -tam ² C¹ ti C² ti corr. to hi. ³ C¹ -hottum. C² -bhontum. B¹ -bhuttañ.
⁴ C¹ ussā- ⁵ B¹ padasandhi- ⁶ C¹ B¹ -rappan-. ⁷ C¹ -nahi- corr. to -nayhi-.
 B¹ -nayi-. ⁸ B¹ adds odhissāmi. ⁹ C¹ arañño corr. to arañña, C¹ rañño ¹⁰
 B¹ āgacchi ¹¹ B¹ -tam ¹² B¹ -passu- ¹³ C¹ ovadahi-. C² ovaditva corr.
 to ovadahitvā ¹⁴ B¹ adds va ¹⁵ B¹ muñcāhi. ¹⁶ B¹ idam ¹⁷ C¹ add apittakam.
¹⁸ B¹ ahañ sacittako m. pi tava guṇañ na jānāmi migarāja ¹⁹ C¹ māma ²⁰
 B¹ desi ²¹ B¹ adds pana ²² B¹ etesam. ²³ B¹ adds abhayañ. ²⁴ B¹ adds
 pi ²⁵ B¹ -ānampijalamacchanam pi

4. Dānaṃ silaṃ pariccāgaṃ ajjavaṃ maddavaṃ tapaṃ
akkodhaṃ avihiṃsā ca khantī ca avirodhanam, 73.
5. Icc-ete kusale dhamme ṭhite passāmi¹ attani,
tato me jāyate pīti somanassaṃ c' anappakan ti 74.
- 5 evaṃ vutte² rājadhamme gāthābandhanen' eva³ desetvā
katipāhaṃ rañño santike vasitvā nagare⁴ sabbasattānaṃ abha-
yadānappakāsanam⁵ suvaṇṇabheriṃ carāpetvā „appamatto hohi
mahārājā“⁶ 'ti vatvā mātāpitunnam⁷ dassanattthāya gato.
6. Migarājā pure āsīm Kosalassa nīketave
10 Nandīyo nāma nāmena abhirūpo catuppado. 75.
7. Taṃ maṃ vadhituṃ āgañchi dāyasmim⁸ Añjanāvane
dhanuṃ adejjhaṃ katvā⁹ usuṃ sandhāya¹⁰ Kosalo. 76.
8. Tassāhaṃ odahiṃ passaṃ khurapāṇissa¹¹ rājino,
tadāhaṃ sukhito mutto mātaraṃ datṭhum āgato ti 77.
- 15 imā abhisambuddhagāthā honti.

Tattha Kosalassa nīketave ti Kosalarañño nīketave vasanaṭṭhāne,
tassa santike araññasmin ti attho. dāyasmim ti migānaṃ vasanaṭṭhāya dinne
uyyāne, adejjham¹¹ katvānā ti jīyāya saddham ekato katvā, āropetvā ti
attho, sandhāya¹² ti sandahitvā¹³ yojetvā, odahin ti odḍesim, mātaraṃ
20 datṭhumagato ti desanāsīsam etam, rañño dhammam desetva sabbasattānaṃ
abhayattthāya suvaṇṇabheriṃ carāpetvā mātāpitāro datṭhum āgato 'smīti attho.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭ-
ṭhahi) „Tadā mātāpitāro¹⁵ mahārājakulāni ahesuṃ, brāhmaṇo Sāri-
25 putto, rājā Xnando, migarājā¹⁶ aham evā“¹⁷ 'ti. Nandīyamiga-
jātakaṃ¹. Avāriyavaggo¹⁸ paṭhamo.

¹ Bḍ passati. ² Bḍ addh nagarājā. ³ Bḍ -bandhenevā. ⁴ Bḍ nāgarājānañca.
⁵ Bḍ abhayathanaṃ; ak sapattham. ⁶ Bḍ -tīnam. ⁷ Ck dāyasmim. ⁸ Bḍ an-
vañjam katvā. ⁹ Ck sandhāya, Bḍ sanneyya. ¹⁰ Ck -nissa, Bḍ khurappā-. ¹¹
Bḍ anvajham. ¹² Bḍ usuṃ sanneyyā. ¹³ Bḍ sannayitvā. ¹⁴ Ck Bḍ dhammade-
¹⁵ Bḍ addh pana. ¹⁶ Bḍ nandīyamizārājā jana. ¹⁷ Bḍ nandīyamigarājajatakam
dassanam. ¹⁸ Ck 221.

2. SENAKAVAGGA.

1. Kharaputtajātaka.

Saccaṃ kirevamāhamsū 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabha katesi. Tam hi
bhikkhuṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ¹ ukkaṇṭhito“ 'ti pucchitvā „āma 5
bhante“ ti² „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāṇadutiyikāyā“ 'ti vutte
„bhikkhu, ayaṃ te itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ imaṃ nissāya
aggim pavisitvā maranto paṇḍite nissāya jīvitam labhiti“ vatvā
atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Senake³ nāma rañhe⁴ rajjaṃ kā- 10
rente⁵ Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Tadā Senakassa rañño
ekena nāgarāja⁶ saddhiṃ mittabhāvo hoti. So kira nāga-
rājā nāgabhanā nikkhamitvā thale gaccaṃ gaṇhanto carati.
Atha naṃ gāmadārakā disvā „sappo ayan“ ti leḍḍuādīhi⁷ pa-
hariṃsu. Rājā uyyānakīlikā⁸ gacchanto disvā „kiṃ ete dā- 15
rakā karontīti“ pucchitvā „ekam sappam paharantīti“ sutvā
„paharituṃ mā detha, palāpetha ne“ ti palāpesi. Nāgarājā
jīvitam labhitvā nāgabhanam gantvā bahūni ratanāni ādāya
addharattasamaye rañño sayanigharam⁹ pavisitvā tāni¹⁰ rata-
nāni datvā „mayā tumhe nissāya jīvitam laddham“ ti rañña¹¹ 20
saddhiṃ mittabhāvaṃ katvā punappunam gantvā rājānaṃ pas-
sati. So attano nāgamānavikāsu ekam kāmesu atittam nāga-
mānavikam rakkhanatthāya rañño santike ṭhapesi „yadā etaṃ
na passasi tadā imaṃ mantaṃ parivatteyyāsīti“ c' assa¹²
ekam mantaṃ adāsi. So ekadivasaṃ uyyānam gantvā nāga- 25
mānavikāya saddhiṃ pokkharaniyaṃ udakakīlaṃ kiḷi. Nāga-
mānavikā ekam udakasappaṃ disvā attabhāvaṃ vijahitvā tena
saddhiṃ asaddhammaṃ patisevi¹³. Rājā taṃ apassanto „kham

¹ B^d adds bhikkhuṃ ² B^d adds vutte ³ all three MSS -ko ⁴ all three
MSS rājā. ⁵ C^{ks} -to. ⁶ B^d -rañña ⁷ B^d leḍḍuādīhi. ⁸ B^d uyyānam kilitum
⁹ C^{ks} B^d sayana- ¹⁰ B^d omits tāni ¹¹ C^{ks} rañño. ¹² B^d tassa. ¹³ B^d pati.

nu kho gatā¹ ti mantam parivattetvā anācāram karontim
 disvā veḷupesikāya pahari. Sā kujjhivā tato nāgabhanam
 gantvā „kasam āgatāsīti“ puttā „tumhākam sahāyo mam
 attano vacanam aṅghantim² piṭṭhiyam paharīti“ pahāram das-
 5 sesi. Nāgarājā tattato³ ajānitvā⁴ va cattāro nāgamānavake
 āmantetvā „gacchatha, Senakassa sayanigharam⁵ pavisitvā nā-
 sāvātena tam bhusam⁶ viya viddhamsethā“ ti pesesi. Te
 gantvā rañño sirisayane nipannakāle gabbham pavisiṃsu. Te-
 sam pavisanavelāyam eva⁷ rājā devī m āha: „jānāsi nu kho
 10 bhadde nāgamānavikāya gataṭṭhānan“ ti. „Na jānāmi devā“
 ti. „Ajja sā⁸ amhākam pokkharaniyam kīlanakāle attabhā-
 vam vijahitvā ekena udakasappena saddhim anācāram akāsi,
 atha nam aham ‘evam mā karitī’ sikkhāpanatthāya veḷupesi-
 kāya paharim, ‘nāgabhanam’ gantvā sahāyassa me aññam
 15 kiñci kathetvā mettim⁹ bhindeyyā“ ti me bhayam uppajja-
 titi“. Tam sutvā nāgamānavakā tato va¹⁰ nivatittvā nāga-
 bhanam gantvā nāgarājassa tam attham ārocesum. So sam-
 veggappatto hutvā tam khaṇam āeva rañño sayanigharam¹¹
 āgantvā tam attham ācikkhitvā khamāpetvā „idaṃ me danḍa-
 20 kamman“ ti sabbarūtajānanamantam¹² datvā „ayam mahārāja
 anagghamanto¹³, sace imam mantam aññassa dadeyyāsi¹⁴
 datvā¹⁵ va aggim pavisitvā mareyyāsīti“ āha. Rājā „sādhū“
 ti sampañcehi. So tato paṭṭhāya pipilikānam pi¹⁶ saddam
 jānāti. Tass’ ekadivasam mahātale nisiditvā madhuphāniteli
 25 khādanīyam¹⁷ khādanantassa ekaṃ madhubinduṃ ca phāṇitabin-
 duṃ ca¹⁸ pūvakhaṇḍaṃ ca¹⁹ bhūmiyam pati. Ekā pipilikā²⁰ tam
 disvā „rañño mahātale madhucāti bhinnā, phāṇitasakaṭam

¹ all three M^S -ti. C^s B^d -ti. ² C^s tattano. C^k tatthato corr. to tattato?
 B^d tatthato. ³ C^k aj-. ⁴ B^d -nagaram. ⁵ B^d -tvā tassa nācāvātena bhusam.
⁶ C^k -yam yeva, C^s -ya yeva corr. to -yam yeva-. ⁷ B^d omits sā. ⁸ B^d sā
 na-. ⁹ B^d mittam. ¹⁰ B^d ca. ¹¹ B^d -nagaram. ¹² C^s -rutajānanāma-
 mantam, C^k -jānanānamantam, B^d -rudāñuj-. ¹³ B^d -agho-. ¹⁴ B^d adāsi.
¹⁵ B^d vatvā. ¹⁶ B^d kippilikānam, omitting pi. ¹⁷ C^k B^d -m-. ¹⁸ C^{ks} omit
 phā-. ¹⁹ C^k pūva, C^s pūva corr. to pūvakhaṇḍaṃ. ²⁰ B^d kippilikā

pūvasakaṭaṃ nikkujjitaṃ, madhuphāṇitapūve¹ khādatha² “’ti vi-
 ravantī carati. Rājā³ tassa ravaṃ sutvā hasi. Rañño samīpe
 ṭhitā devī „kin nu kho disvā rājā hasīti“ cintesi. Tasmim
 khādanīyaṃ⁴ khāditvā nahātvā pallaṃke nisinne ekaṃ mak-
 khikaṃ sāmiko „ehi bhadde, kilesaratiyā ramāmā“ ’ti āha. 5
 Atha naṃ sā „adhivāsehi tāva sāmi, idāni rañño gandhe āha-
 rissanti, tassa vilimpantassa pādamūle gandhacūṇṇaṃ patis-
 sati, ahaṃ tattha vasitvā⁵ sugandhā bhavissāmi, tato rañño
 piṭṭhiyaṃ nipajjitvā ramissāmā“ ’ti āha. Rājā tam pi saddaṃ
 sutvā hasi. Devī „kin nu kho disvā hasīti“ puna cintesi. 10
 Puna rañño sāyamāsaṃ bhuñjantassa ekaṃ sitthaṃ⁶ bhūmiyaṃ
 pati. Pipīlikā⁷ „rājakule bhattasakaṭaṃ bhaggaṃ⁸, bhattaṃ
 bhuñjantā⁹ n’ atthīti“ viraviṃsu. Taṃ sutvā rājā puna pi
 hasi. Devī suvaṇṇakaṭacchuṃ gahetvā rājānaṃ parivisanti¹⁰
 „maṃ nu kho disvā rājā hasīti¹¹“ parivitakkesi. Sā raññā 15
 saddhiṃ sayanaṃ āruya nipannakāle „kiṃkāraṇā deva hasīti“
 pucchi. So „kiṃ¹² te mama hasitakāraṇena“ ’ti vatvā puna-
 puna¹³ nibaddho¹⁴ kathesi. Atha naṃ sā „tumbhākaṃ jānana-
 mantaṃ mayhaṃ dethā“ ’ti vatvā „na sakkā dātun“ ti paṭi-
 khittā ti¹⁵ puna nibandhi¹⁶. Rājā¹⁷ „sac’ āhaṃ imaṃ mantaṃ 20
 tuyhaṃ dassāmi marissāmīti“ āha. „Maranto pi mayhaṃ dehi
 yevā¹⁸“ ’ti. Rājā mātugāmasiko hutvā „sādhū“ ’ti sam-
 paṭicchitvā „imissā mantaṃ datvā aggim pavisissāmīti¹⁹“ ra-
 thena uyyānaṃ pāyāsi. Tasmim khaṇe Sakko devarājā²⁰ lokam
 olokento imaṃ kāraṇaṃ disvā „ayaṃ bālārājā mātugāmaṃ 25
 nissāya ‘aggim pavisissāmīti’ gacchati²¹, jīvitadānaṃ assa das-
 sāmīti“ Sujam asurakaññaṃ ādāya Bārāṇasim āgantvā²² taṃ

¹ Bā -nutaṇa pūvaṇa. ² Bā aha rāja. ³ all three MSS. -ni-. ⁴ Bā vatte-
 tvā. ⁵ C^s sintani corr. to sittham, Bā bhattasitham? ⁶ Bā kīpilli- ⁷ Bā adds
 āgantvā. ⁸ C^k -jatā, Bā -jathā ⁹ C^{ks} -ti, Bā -vasantam. ¹⁰ C^k hasīti, C^s
 hasīti corr. to hasatīti. ¹¹ C^{ks} kin. ¹² Bā -punnam ¹³ Bā nibandham puc-
 chi rājā. ¹⁴ so C^{ks} instead of pi? Bā -kkhipitvā, omitting ti. ¹⁵ Bā puna-
 punnam nibandham yāci. ¹⁶ C^k rājā, C^s jī. ¹⁷ Bā devā. ¹⁸ Bā adds deviyā
 saddhim. ¹⁹ Bā omits de-. ²⁰ Bā adds ahaṃ ²¹ Bā gantvā.

ajikaṃ katvā attanā¹ ajo hutvā „mahājano mā passīti“² adhiṭ-
 ṭhāya rañño rathassa purato ahosi. Taṃ rājā c' eva rathe
 yuttasindhavā ca passanti, añño koci na passati. So kathā-
 samutṭhāpanatthaṃ³ ajikāya saddhiṃ methunadhammaṃ pati-
 5 sevanto⁴ viya ahosi. Tam eko rathe yuttasindhavo disvā
 „samma aja⁵ mayāṃ pubbe 'ajā kira bālā ahirikā' ti assumha⁶
 na⁷ passimha⁸, tvaṃ kira⁹ raho paṭicchannaṭṭhāne¹⁰ kattabbaṃ
 anācāraṃ¹¹ amhākaṃ ettakānaṃ¹² passantānaṃ űeva karosi na
 lajjasi, taṃ no pubbe sutāṃ iminā diṭṭhena sametīti“¹³ vatvā
 10 paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Saccāṃ kir' evaṃ āhaṃsu bhastaṃ¹⁴ bālo ti paṇḍitā,
 passa: bālo rahokammaṃ āvikubbaṃ na bujjaṭīti. 78.

Tattha bhastaṃ¹⁴ ti ajāṃ, paṇḍitā ti nānaśampannā taṃ bālo ti va-
 dantā¹⁵ saccāṃ kira vadanti¹⁶. passā 'ti ālapanam. passathā 'ti attho, na
 15 bujjaṭīti evaṃ¹⁷ kāmāṃ na¹⁸ yuttāṃ ti na jānāti.

Taṃ sutvā ajo dve gāthā abhāsi:

2. Tvaṃ ca¹⁹ kho samma bālo si, kharaputta vijānāhi²⁰:
 rajjuyāsi²¹ parikkhitto vaṃkoṭṭho ohitomukho. 79.
3. Aparāṃ pi²² samma te balyāṃ²³ yo mutto na palāyasi,
 20 so ca bālātaro²⁴ samma yaṃ²⁵ tvaṃ vahasī²⁶ Senakaṃ ti. 80.

Tattha tvaṃ ca¹⁹ kho sammā 'ti samma sindhava mayāpi kho tvaṃ
 bālātaro, kharaputtā 'ti so kira gadrabhassa jātako²⁷, tena²⁸ taṃ evaṃ āha.
 vijānāhi²⁹ aham eva bālo ti jāna³⁰, parikkhitto ti yugena saddhiṃ givāya
 parikkhitto, vaṃkoṭṭho ti vaṃkakoṭṭho, ohitomukho³¹ ti mukhabandhakena³²
 25 thapitamukho, yo³³ mutto na palāyasīti yo tvaṃ rathato mutto samāno
 muttakāle palāyitvā araṇṇaṃ na pavāsī³⁴, taṃ te apalāyanaṃ aparaṃ³⁵ pi

¹ Bā -no. ² Bā passatī ti. ³ Bā adds rathassa pūrato. ⁴ Bā pati- ⁵ Bā
 adds rāja ⁶ Bā assumā ⁷ Bā idāneva. ⁸ Bā -hā. ⁹ Bā pana. ¹⁰ Bā -nne
 thāne. ¹¹ Bā adds cari. ¹² Bā ettha- ¹³ Bā gantam, Bf garam. ¹⁴ Bā gan-
 tan. ¹⁵ Bā -ti. ¹⁶ Ck, vadati. ¹⁷ Bā ekam. ¹⁸ Bā a. ¹⁹ Ck, Bf omit ca.
²⁰ Bā -nāhi. ²¹ Bā rajjunāhi, Bf rajjuyāpi. ²² Bā ayam pi, Bf ayam hi. ²³
 Bā bā-. ²⁴ Bā bāla-. ²⁵ Ck, yaṃ ²⁶ Ck Bā -ti ²⁷ Ck, tvaṃ, omitting ca.
²⁸ Bā jāti-. ²⁹ Bā adds kona. ³⁰ Bā -nāhiti. ³¹ Bā jānāti. ³² Ck, -ta- ³³
 Bā -bandhena. ³⁴ Ck, omit yo ³⁵ Ck pavissī, Bā pavissasi, C, pavissī corr.
 to pavāsī.

bālyani, so ca bālataro ti yaṇi tvam Senakam vahasi so¹ Senako ta-
yāpi² bālataro

Rājā tesam³ ubhinnaṃ pi kathaṃ jānāti, tasmā taṃ su-
nanto sanikaṃ rathaṃ pesesi. Gadrabho pi 'ssa⁴ kathaṃ
sutvā puna catutthaṃ gātham āha: 5

1. Yan⁵ nu samma ahaṃ bālo ajarāja⁶ vijānāhi,
atha kena Senako bālo taṃ me akkhāhi pucchito ti. 81.

Tattha yaṇ ti karanatthe paccattavacanam⁷, nū 'ti tāvatthe⁸ nipāto,
idaṇi vuttanī hoti: sama a ajarāja yena tāva tiracchānagatatthena⁹ kāra-
nena ahaṃ bālo taṃ tvam kāraṇaṃ jānāsi¹⁰. sakkā¹¹ etaṃ tayā nūtuṃ. ahaṃ¹² 10
tiracchānagatatā¹³ va¹⁴ bālo, tasmā¹⁵ kharaputtā 'ti ādini vadanto sutthū¹⁶ va-
dasi¹⁷, ayam pana Senako rājā kena kāraṇena bālo. taṃ me¹⁸ kāraṇaṃ puc-
chito akkhāhīti.

Taṃ ācikkhanto ajo¹⁹ pañcamam gātham āha:

5. Uttamatthaṃ¹⁹ labhitvāna bhariyā yo padassati²⁰ 15
tena jahissat' attānaṃ²¹ sā c' ev' assa na hessatīti²². 82.

Tattha uttamattāna²³ ti sabbarūtajānanamantaṃ²⁴. tenā 'ti tena tassā
mantappadānasamkhātena²⁵ kāraṇena taṃ datvā²⁶ agginī pavisanto attānaṃ ca
jahissati²⁷ sā c' assa bhariyā na bhavissati²⁸, tasmā²⁹ esa tayāpi³⁰ bālataro
yo laddhaṃ yasam rakkhitum na sakkotīti. 20

Rājā³¹ tassa vacanaṃ sutvā „ajarāja³² amhākaṃ sotthiṃ
karonto pi tvam űeva karissasi, katheli tāva no kattabba-
yuttan³³“ ti āha. Atha naṃ ajarājā „mahārāja imesaṃ sattā-
naṃ attanā³⁴ añño piyataro nāma n' atthi, ekaṃ piyabhaṇḍam

¹ Bā adds pi. ² Bā omits pi. ³ Ck^s nesam? ⁴ Bā sindhavo pi tassa. ⁵
C^s Bāf yaṇi. ⁶ C^s ajja-. ⁷ Ck^s karanatthe paccantam. Bā karanatthe paccattha-
vacanaṃ. ⁸ Bā anussavatthe. ⁹ Ck^s -tattena. ¹⁰ Bā jānatum. ¹¹ Bā adds kiṃ.
¹² Bā adds hi. ¹³ Ck^s -gatam nāma, C^s -gatattava? corr. to -gatattāva, Bā -ga-
tattāva. ¹⁴ Bā adds maṇi. ¹⁵ Bā suthum. ¹⁶ Ck^s -ti. ¹⁷ Bā tasmā taṃ me.
¹⁸ Bā tam sutvā ajarājā ācikkhanto. ¹⁹ Bā uttamantaṃ, Bf uttamattāṇi. ²⁰
Bā bhariyā na bhavissati. ²¹ Bā tena cajjissatattānaṃ, Ck^s piyissat-, C^s piyissat-
-²² Ck^s hessasīti, C^s sū corr. to sa, Bā sū tassa jahissatīti. ²³ Bā uttamantaṃ.
²⁴ Bā -rūdaññajānanamantaṃ. ²⁵ Bā tena sabbarūdaññajānanamantasamkhātena.
²⁶ Bā niso in the place of taṃ datvā. ²⁷ Ck^s piyassati, C^s piyassati, Bā jahis-
sati jahissati ²⁸ Bā -tīti. ²⁹ C^s tassā. ³⁰ Ck^s tasmāpi. C^s tayāpa. ³¹ Bā tato
rājā ³² Ck^s Bā -jā. ³³ Bā -yuttakan. ³⁴ Ck^s -no.

nissāya attānaṃ nāsetuṃ laddhaṃ¹ yasaṃ pahātuṃ na² vaṭ-
ṭatīti³ vatvā chaṭṭhamam⁴ gātham āha:

6. Na ve 'piyaṃ me'⁵ ti janinda tādiso

attaṃ niramkatvā⁶ piyāni sevati,

5 attā va seyyo paramā va seyyo

labbhā⁷ piyā ocitatthena⁸ pacchā ti. 83.

Tattha piyaṃ me⁸ ti piyaṃ me ti⁹ ayam eva vā pātho, idaṃ vuttam
hoti: januda tādiso¹⁰ tumhādiso yasamahante ṭhito puggalo ekam piya-
bhandam¹¹ nissāya idaṃ piyaṃ me ti attam¹² niramkatvā¹⁰ attānaṃ chaḍḍetvā
10 tāni piyāni na sevati¹³ eva, kimkāranā: attā va seyyo paramā va seyyo ti
yasmā satagunena sahasagunena attā va seyyo varo uttamo, kuto: paramā va¹⁴
seyyo, paramā uttamā¹⁴ aññasmā piyabhandā ti attho, ettha hi vakāro¹⁵ pi-
kāratthe¹⁶ nipāto¹⁷ ti datthabbo, labbhā piyā ocitatthena¹⁸ pacchā ti
ocitatthena¹⁹ hi vaḍḍhitatthena²⁰ yasapattena²¹ purisena pacchāpi²² nāma
15 sakkā laddhuṃ, tasmā²³ kāranā attā na²⁴ nāsetabbo²⁵ ti

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tussitvā
„ajarāja kuto āgato sīti“ pucchi. „Sakko ahaṃ mahārāja,
tava anukampāya tam²⁶ maraṇā mocetuṃ āgato 'mhīti²⁷. „De-
varāja ahaṃ 'etissā²⁸ mantaṃ dassamīti' avacaṃ, idāni kiṃ
20 karomīti²⁹“. „Tumhākaṃ ubhinnam pi vināsenā kiccaṃ n' atthi,
'sippassa upacāro³⁰' ti vatvā etaṃ katipayehi pahārehi pa-
harāpehi³¹, iminā upāyena na gāhissatīti“. Rājā „sādhū“ ti
sampaticchi. Mahāsatto rañño ovādam datvā sakatṭhānam eva
gato³². Rājā uyyānaṃ gantvā devīm pakkosāpetvā āha „gaṇ-
25 hissasi bhadde mantan“ ti. „Āma devā“ ti. „Tena hi
upacāraṃ karohīti“. „Ko upacāro“ ti. „Piṭṭhiyaṃ pahāra-

¹ B^d laddha. ² P^d omits na. ³ B^d chaṭṭham. ⁴ C^k ce. ⁵ P^d attānaṃ katvā.

⁶ B^d adds va, P^f ca. ⁷ C^k ojitattena. ⁸ C^k ce. ⁹ so all three MSS. instead of ce, B^d omits ti. ¹⁰ I^d adds ti. ¹¹ I^d adds pi. ¹² B^d attānaṃ. ¹³ B^d omits paramā va. ¹⁴ B^d omits pi. ¹⁵ B^d cakāro. ¹⁶ I^d kāranatthe. ¹⁷ I^d omits ti. ¹⁸ C^k ojitattena. ¹⁹ C^k ojitamtena na, C^s ojitattena. ²⁰ C^k vaḍḍhi-
tattena, B^d omits pacchā ti ocitatthena hi vaḍḍhitatthena. ²¹ B^d yasasampan-
nena. ²² I^d pacchāmiyā. ²³ C^k natassa. ²⁴ C^s na corr. to nam. ²⁵ C^k nā-
senatabbo, C^s nāsenaddho corr. to nāsetaddho, I^d na attā nāvetabbo. ²⁶ C^k
tava. ²⁷ C^k omits mīti. ²⁸ I^d ekissam. ²⁹ B^d adds mahārāja. ³⁰ B^d -raṃ-
karomī. ³¹ I^d pahārāpehi, C^k katipaye pahāre pahārāhi. ³² B^d adds ti.

sate patamāne¹ saddam kātum na vaṭṭatīti“. Sā mantalobhena „sādhū“ ‘ti sampatiṇchi. Rājā ceṭake² kasā gāhāpetvā³ ubhosu passesu paharāpesi. Sā dve tayo pahāre⁴ adhivāsetvā tato- param „na me manten’ attho⁵“ ti viravi. Atha naṃ rājā „tvam maṃ māretvā mantam gaṇhitakāmā“ ti⁶ piṭṭhim⁷ nic- 5 cammam kāretvā vissajjāpesi. Sā tato paṭṭhāya pana kathe- tum nāsakkhi⁸.

Satthā imam desanam⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā rājā ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, devī purāṇadūṭiyikā, asso 10 Sāriputto, Sakko¹⁰ aham evā“ ‘ti. Kharaputtajātakam¹¹.

2. Sūciyātaka.

Akakkasan¹² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā- pāramim ārabha katesi. Vatthum Mahāummagge¹³ āvibhavissati. Tadā pana Satthā bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idān’ eva pubbe 15 pi Tathāgato paññavā¹⁴ upāyakusalo yevā“ ‘ti vatvā atitam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratṭhe kammārakule nibbattitvā vayappatto pariyaḍātasippo ahosi. Mātāpitaro pan’ assa daliddā. Tesam gāmato avidūre añño saḥassakuṭiko kammāragāmo. Tattha 20 kammārasaḥassassa¹⁵ jeṭṭhakakammāro¹⁶ rājavallabho addho¹⁷ mahaddhano. Tass’ ekā dhītā ahosi¹⁸ uttamarūpadharā deva- charāpaṭibhāgā Janapadakalyāṇilakkhaṇehi¹⁹ samannāgatā. Sā- mantagāmesu manussā vāsīpharasuphālāpācanādikārāpanat- thāya²⁰ tam gāmaṃ gantvā yebhuyyena tam kumārikam pas- 25 santi. Te attano attano gāme gantvā nisinnatṭhānādisu tassā

¹ C^s pamone corr. to pamāne, P^d pavattamāne. ² B^d coraghātake. ³ C^k omits k. g. ⁴ B^d adds dinne. ⁵ C^k mantanattī, C^s manto natthī corr. to mante- nattho. ⁶ P^d siti. ⁷ B^d piṭṭhiyam. ⁸ P^d na- ⁹ B^d dhammade-. ¹⁰ B^d adds pana. ¹¹ B^d adds pathamam. ¹² P^d -sam pharusan. ¹³ B^d -umaṇḍajātaka. ¹⁴ B^d adds hutvā. ¹⁵ P^d -saḥassa. ¹⁶ P^d jeṭṭhako. ¹⁷ B^d addho. ¹⁸ P^d atthi. ¹⁹ P^d -nihilā-. ²⁰ B^d -sukutāphālāpācanādīni kā-.

rūpaṃ¹ vaṇṇenti. Bodhisatto taṃ sutvā savanasamsaggena bandhitvā² „pādaparicārikam taṃ³ karissāmīti“⁴ uttamajātikam ayaṃ⁵ gahetvā ekam sukhumaṃ ghanam sūciṃ katvā pāse vijjhivā oḍake⁶ opilāpetvā⁷ aparam pi tathārūpam eva tassā⁸ 5 kosakam katvā pāse⁹ vijjhi, iminā niyāmena tassā sattakose¹⁰ akāsi, katham akāsīti na vattabbaṃ, Bodhisattānaṃ hi nāṇa-mahantatāya kāraṇam ijjhati¹¹. So taṃ sūciṃ nālīkāya¹² pak- khipitvā ovaṭṭikāya katvā taṃ gāmaṃ gantvā kammārajetṭha- kassa vasanavithiṃ pucchitvā tattha gantvā dvāre ṭhatvā „ko 10 mama hatthato¹³ evarūpaṃ nāma sūciṃ mūlena kīṇitum ic- chatīti“ sūciṃ vaṇṇento jetṭhakakammāragharasamīpe¹⁴ ṭhatvā¹⁵ paṭhamam gātham āha:

1. Akakkasaṃ aphaṇusaṃ kharadhotam supāsiyaṃ¹⁶

sukhumaṃ tikhiṇaggaṃ ca ko sūciṃ ketum icchatīti. 84.

15 Tass'attho: patalassa vā tilakassa vā oḍhino vā¹⁷ abhāvena akakkasaṃ vattatāya¹⁸ aphaṇusaṃ, kharena¹⁹ arena²⁰ pāsānena dhotattā²¹ kharadhotam, sundarena suviddheṇa²² pāsena samannāgatattā supāsiyaṃ²³, san- hatāya²⁴ sukhumam, agassa tikhiṇatāya tikhiṇaggaṃ sūciṃ mama hat- thato mūlam dātva ko kīṇitum icchatīti.

20 Evaṃ ca pana vatvā puna pi taṃ vaṇṇento dutiyaṃ gātham āha:

2. Sumajjaṇ ca supāsaṇ ca anupubbaṃ suvaṭṭitam²⁵

ghanaghātimam²⁶ paṭitthaddham ko sūciṃ ketum icchatīti. 85.

25 Tattha sumajjan ti kuruvindakacunnena sutthu majjitam, supāsaṇ ti sanhena pāsavedhakena²⁷ viddhattā²⁸ sundarapāsani, ghanaghātimam²⁹ ti yā ghātiyamānā³⁰ adhikaraṇiṇi³¹ anupavisati ayaṃ ghanaghātimā ti vuccati³², tā- disū ti attho, paṭitthaddham ti amudukaṃ.

¹ Bā vannārūpaṃ ² Bā bajhivā. ³ Bā omits taṃ ⁴ Bā mi naṃ ti. ⁵ Bā ayaṃ. ⁶ Bā udakena. ⁷ Bā uppi- ⁸ Cks tassa ⁹ Bā -sam. ¹⁰ Bā -sake. ¹¹ Bā samijhati yeva ¹² Cks nālī-. ¹³ Ck koma āma hato. Cs mama hato corr to -hatthato. ¹⁴ Bā -gharadvāraṣa-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Cks -sikam. ¹⁷ Cks omits vā. ¹⁸ Bā mathakāya. ¹⁹ Bā akharena ca ²⁰ so Ck; Bā omits arena. ²¹ Bā dhovittattā. ²² Bā -vinantena. ²³ Ck -saṃ, Cs -sam corr to -yaṃ ²⁴ Ck ba- tāyaṃ, Cs sanahatāya, Bā sannatātāya. ²⁵ Cks -vaddhitam ²⁶ Ck -tim. Cs -tim corr. to -timam, Bā -ghātimam. ²⁷ Bā -ke vajirena ²⁸ Bā vidhatto ²⁹ Bā -ghātima. ³⁰ Bā ghāta-. ³¹ Bā -nam ³² Bā succati.

Tasmiñ khañe sā kumārikā bhuttapātarāsañ¹ pitarañ darathapaṭippassambhanatthañ² cullasayanake³ nipannañ tālavaṇṇena vijayamānā Bodhisattassa madhurasaddaṃ sutvā allapiṇḍamañsena⁴ hadaye pahaṭṭā⁵ viya ghaṭasahassena nibbāpita-darathā⁶ viya hutvā „ko nu kho esa madhurena⁷ saddena⁸ kammārānañ vasanagāme sūciñ vikkiṇāti, kena nu kho kammena āgato, jāniissāmi nañ“ ti tālavaṇṇaṃ ṭhapetvā gehā nikkhamma⁹ bahi ālindake ṭhatvā tena saddhiñ kathesi¹⁰. Bodhisattānañ patthitañ nāma samijjhati, so hi tassā yev’ atthāya tañ gāmañ āgato. Sā yeva¹¹ tena saddhiñ kathenti „mānava¹² sakalaratṭhavāsino sūciādānañ atthāya imañ gāmañ āgacchanti, tvañ bālatāya kammāragāme sūci vikketum¹³ icchasi, sace pi divasañ sūciyā vaṇṇaṃ bhāsissasi¹⁴ na te koci hatthato sūciñ gaṇhissati, sace¹⁵ mūlañ laddhum icchasi aññañ gāmañ yāhiti“ vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Ito dāni patāyanti¹⁶ sūciyo balisāni ca,

ko ’yañ kammāragāmasmiñ sūci vikketum icchati. 86.

4. Ito satthāni gacchanti kammantā vividhā puthū,

ko ’yañ kammāragāmasmiñ sūci vikketum arahatīti¹⁷. 87.

Tattha ito dānīti imasmiñ ratṭhe idāni sūciyo¹⁸ balisāni ca aññāni ca¹⁹ upakaraṇāni imabhā kammāragāmā patāyanti nikkhamanti, tañ tañ disaṃ pattharantā²⁰ nigacchanti, ko yañ ti evaṃ sante ko ayam imasmiñ kammāragāme sūciñ vikkitum icchati²¹, satthānīti Bārāṇasī²² gacchantāni nānappakārāni satthāni²³ ito va gacchanti, vividhā puthū ti nānappakārakā bahukammantāpi sakalaratṭhavāsīnañ ito gahitaupakaraṇeh’ eva²⁴ avattanti

Bodhisatto tassā vacanañ sutvā „bhaddhe tvañ ajānanti aññāṇena evaṃ vadasīti²⁵“ vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ Ck -rañ tvañ. C -rañtvañ corr. to -rañsañ. ² Ck omits da-. ³ Bḍ cūla-sayane. ⁴ Bḍ allamañsapindena. ⁵ Bḍ -tā. ⁶ Bḍ -tā, Ck -thañ. ⁷ Bḍ atima-. ⁸ Bḍ -mitvā. ⁹ Bḍ thatvā ko nesa sace pi divasañ sūciyā vaṇṇaṃ bhāsissasi na koci tatato sūci gaṇhissatīti bodhisattena saddhiñ evaṃ katheti. ¹⁰ Bḍ ca. ¹¹ Bḍ vikkitum. ¹² Ck -ti. ¹³ Bḍ adds tvañ. ¹⁴ Bḍ pitā-. ¹⁵ Bḍ icchasi. Bḍ icchati. ¹⁶ Bḍ adds ca. ¹⁷ Bḍ omits ca. ¹⁸ Bḍ nikkhamanti dānañ nantaram patthananti. ¹⁹ Bḍ -siti. ²⁰ C Bḍ -siyañ. ²¹ Bḍ adds pi. ²² Bḍ -ra-neneva. ²³ Bḍ vadesiti.

5. Sūciṃ¹ kammāragāmasmiṃ vikketabbā pajānatā,
 ācariyā va sañjānanti kammaṃ sukatadukkataṃ². 88.
 6. Imañ ca te pitā bhadde sūciṃ jaññā mayā kataṃ
 tayā ca maṃ nimanteyya yañ c' atth' aññaṃ³ ghare
 dhanan ti. 89.

Tattha sūcin ti vibhattivipallāso kato, idañ vuttaṃ hoti: sūci nāma
 pajānatā paññitena puriseṇa kammāragāmasmiṃ yeva vikketabbā, kiṃkāraṇā,
 ācariyā sañjānanti kammaṃ sukatadukkataṃ⁴, tassa tassa hi sippassa ācariyā
 va⁵ tasmiṃ tasmiṃ sippe sukatadukkataṃ⁶ kammaṃ jānanti. sv-āhaṃ kammā-
 10 rakammaṃ ajānantānaṃ gahapatikānaṃ gūmaṃ gantvā mama sūciyā sukata-
 dukkatabhūvaṃ⁷ katham jānāpessāmi⁸, imasmiṃ pana gūme mama balam jānā-
 pessaṃti, evaṃ Bodhisatto imāya gāthāya attano balam vannesi, tayā ca maṃ
 nimanteyyā 'ti bhadde sace tava⁹ pitā imañ mayā kataṃ sūciṃ idisā¹⁰ vā
 esā evaṃ vā¹¹ katā ti jāneyya imañ te dhītaraṃ¹² pādapari-carikaṃ dammi
 15 gāthāhi tan ti evaṃ tayā ca maṃ nimanteyya yañ catthaññāṃ¹³ ghare
 dhanam yañ ca aññaṃ¹⁴ saviññānakam vā aviññānakam vā ghare dhanam
 atthi tena maṃ¹⁵ nimanteyya, yañcassaññaṃ¹⁶ ti pi pātho, yañ ca assa¹⁷ ghare
 aññaṃ dhanam atthi ti attho.

Kammārajetthako sabbam tesam katham sutvā „ammā¹⁸“
 20 'ti dhītaram pakkosivā¹⁹ „kena²⁰ saddhim sallapasāti²¹“ puc-
 chi. „Tāta, eko manusso sūciṃ vikkijāti²¹, tena saddhim“
 ti²³. „Tena hi pakkosāhi nan²⁴“ ti. Sā gantvā pakkosi.
 Bodhisatto²⁵ kammārajetthakam vanditvā²⁶ atthāsi. Atha
 nam²⁷ „kataragāma-vāsiko²⁸ sīti“ pucchi²⁹. „Ahaṃ³⁰ asuka-
 25 gāma-vāsī³¹ asukakammārassa putto“ ti. „Kasmā idhāgato³²
 sīti“ „Sūcivikkayatthāyā³³“ 'ti. „Āhara³⁴, sūciṃ te pas-

¹ P'df sūci. ² B'd kammāsugata-duggatam, P'f kamman sukatadukkataṃ. ³ B'd yañcetthaññaṃ. P'f yatthaññaṃ. ⁴ B'd sugata-duggatanti. ⁵ B'd ca. ⁶ P'd sugata
⁷ B'd sugata-duggata-. ⁸ Ck -pessā, C^s -pessā corr. to -pessāmi, B'd -pessāmiti.
⁹ Ck tvaṃ, C^s tvaṃ. ¹⁰ B'd kiṃdisā. ¹¹ B'd omits vā. ¹² B'd adds tava. ¹³
 B'd yañcetthaññaṃ. ¹⁴ P'd adds pi. ¹⁵ B'd tenimam. ¹⁶ Ck sayāna, C^s sayaca,
 B'd yañca satthusan. ¹⁷ B'd añña. ¹⁸ P'd sammā. ¹⁹ B'd pakkosāpetvā. ²⁰ Ck^s
 tena. ²¹ B'd pesiti. ²² Ck -nati, C^s -nati corr. to -nāti. ²³ B'd saddhim salla-
 pemi. ²⁴ Ck tan. ²⁵ B'd adds geham pavisitvā. ²⁶ P'd adds ekamantam. ²⁷
 B'd adds so. ²⁸ Ck^s -gāmanvā-. ²⁹ Ck^s omit pucchi. ³⁰ B'd omits aham. ³¹
 B'd -vāsikonhi. ³² Ck idā-, C^s idā corr. to idhā-. ³³ B'd -vikinatthāyā. ³⁴
 C^s ahāra corr. to āhara, B'd āha

sāmā¹ "ti. Bodhisatto attano guṇaṃ sabbesaṃ majjhe pakāsetukāmo „nanu ekakānaṃ² olokitato³ sabbesaṃ majjhe olokitaṃ varan⁴“ ti āha. So „sādhu tātā⁵“ 'ti sabbe kammāre sannipātetvā⁶ tehi parivuto „āhara⁷ tātā⁸ sūcin⁹“ ti āha. „Ācariy aekaṃ adhikaraṇiṇ¹⁰ ca udakapunnāṇ¹¹ ca kaṃsathālāṃ¹² 5 āharāpethā¹³“ 'ti. So āharāpesi. Bodhisatto ovaṭṭikato¹⁴ sūcinālikāṃ¹⁵ nīharitvā adāsi. Kammārajetṭhako tato sūcin¹⁶ nīharitvā „ayaṃ tāta sūcīti¹⁷“ pucchi. „Nāyaṃ sūci, kosako eso¹⁸“ ti. So upadhārento¹⁹ n' ev' antaṃ na koṭim addasa. Bodhisatto āharāpetvā²⁰ nakkena²¹ kosakaṃ apanetvā „ayaṃ 10 sūci, ayaṃ²² kosako²³“ ti mahājanassa dassetvā sūcin ācariyassa hatthe kosakaṃ²⁴ pādamūle ṭhapesi. Puna tena²⁵ „ayaṃ maññe²⁶ sūcīti²⁷“ vutto „ayaṃ pi²⁸ sūcikosako yevā²⁹“ 'ti vatvā nakkena paharanto patipāṭiyā cha kosake kammārajetṭhakassa pādamūle ṭhapetvā „ayaṃ sūcīti³⁰“ tassa hatthe ṭhapesi. 15 Kammārasahassaṃ aṅguliyo poṭhesi³¹, celukkhepā³² pavatimsu. Atha naṃ kammārajetṭhako „tāta imāya sūciyā kiṃ balan³³“ ti pucchi. „Ācariya balavapurisena³⁴ adhikaraṇiṃ ukkhipāpetvā adhikaraṇiyā heṭṭhā udakapātini³⁵ ṭhapāpetvā³⁶ 20 adhikaraṇiyā majjhe imaṃ sūcin paharathā³⁷“ 'ti. So tathā³⁸ kāretvā adhikaranimajjhe sūcin aggena³⁹ pahari. Sā adhikaraṇi nibbijjhivā⁴⁰ udakapitṭhe kesaggamattam pi uddhaṃ vā adho vā ahutvā tiriyaṃ patiṭṭhāsi. Sabbakammārā⁴¹ „amhehi ettakaṃ kālam 'kammārā nāma edisā hontīti' sutivasenāpi⁴² 25 na sutapubban⁴³“ ti aṅguliyo poṭhetvā⁴⁴ celukkhepasahassaṃ⁴⁵

¹ B^d ekako ² C^k volokitato, C^s voloketitato, B^d olokessasīti pucchutvā, omitting vo. ³ B^d oloketum varatatan. ⁴ B^d -pitāpetvā ⁵ B^d āha ⁶ B^d adds mayam passama te ⁷ B^d -nañ. ⁸ C^k udāpunnāṃ C^s udāpunnāñ corr. to udaka-, B^d udakapunnā ⁹ C^k -tālam, C^s -talam. ¹⁰ C^s ovaddhi-. ¹¹ C^s -hi-. ¹² B^d adds zahetva ¹³ C^k padha- ¹⁴ B^d adds anupubbena. ¹⁵ B^d adds tam. ¹⁶ B^d omits ayaṃ ¹⁷ B^d dassetva sūcikosakam ācariya. ¹⁸ B^d kena ¹⁹ B^d adds tā ²⁰ B^d omits sūcīti vutto ayaṃ pi. ²¹ B^d va. ²² C^k pothesi. C^s pothesi corr. to pothesi, B^d pothesum ²³ B^d -pāni. ²⁴ B^d -vatā pu- ²⁵ B^d -pāni ²⁶ B^d ṭhapetva ²⁷ B^d agge ²⁸ B^d vinivijjhivā. ²⁹ B^d sabbe-. ³⁰ C^k sūti-, C^s sūci- corr. to sūti- ³¹ C^s pothe-, B^d appothe-

pavattayimhsu. Kammārajetṭhako dhītaram pakkositvā¹ tasmim
 ñeva parisamajjhe „ayaṃ kumarikā tuyham eva anucchavikā“
 ti udakam pātetvā adāsi. So aparabhāge kammārajetṭhakass'
 accayena² tasmim³ gāme kammārajetṭhako āsi⁴.

5 Satthā imam desanam⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 modhānesi: „Kammāradhitā Rāhulamātā ahoṣi. paṇḍitakammāraputto⁶
 aham evā“ 'ti. Sūci jātakam.

3. Tuṇḍilajātaka.

Nava chandake ti, Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
 10 maraṇabhīrukabhikkhum ārabba kathesi. So kira Sāvatthi-
 vāsi-kulaputto sāsane⁷ pabbajitvā maraṇabhīruko ahoṣi. appamattakam
 pi sākhačalanam⁸ daṇḍakapatanam⁹ saṇuacatuppadasaddam vā aññam
 vā¹⁰ tathārūpam sutvā maraṇabhayatajjito hutvā kucchiyam viddha-
 saso¹¹ viya kampanto¹² vicarati. Bhikkhū dhammasabhāyam katham
 15 samuṭṭhāpesum: „āvuso asukabhikkhu¹³ kira maraṇabhīruko appa-
 mattakam pi saddam sutvāpi¹⁴ kampamāno¹⁵ palāyati. imesaṃ ca sat-
 tanaṃ maraṇam eva dhuvam jīvitam addhuvam. nanu nāma tad eva
 yoniso manasikātabban¹⁶ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte tam
 20 bhikkhum pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ¹⁷ maraṇabhīruko“ ti „āma
 bhante“ ti tena paṭiññāto „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa
 maraṇabhīruko yevā“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto sūkariyā kucchismim¹⁷ paṭisandhim gaṇhi.
 25 Sūkarī pariṇatagabbhā dve putte vijāyi. Sā ekadivasam te
 gahetvā ekasmim āvāṇe nipajji. Ath' ekā Bārāṇasidvāragāma-
 vāsini¹⁸ mahallikā¹⁹ kappāsakhattato pacchipūram²⁰ kappāsam

¹ Bā-sāpetvā ² Bā-kassa ac-. ³ Bā adds yeva ⁴ Bā ahoṣi. ⁵ Bā dham-
 made-. ⁶ Bā adds pana. ⁷ Bā buddhasa-. ⁸ C' -na ⁹ C' -patta. C' -patta
 corr to -pata. ¹⁰ Bā adds saddam. ¹¹ Bā pavithasaddiso. ¹² Bā -pento. ¹³
 Bā -ko nīma bhikkhu. ¹⁴ C' Bā sutva vi. ¹⁵ C' kappā-. Bā ravanto. ¹⁶ Bā
 manasikāreṇa kā-. ¹⁷ Bā adds bhikkhu. ¹⁸ Bā -imhi ¹⁹ Bā -sīgāmadvāravā-
 sim. ²⁰ Bā adds itthi. ²¹ Bā -punnam

ādāya yaṭṭhiyā bhūmim ākoṭenti' āgañchi. Sūkari tam sad-
 dam sutvā maraṇabhayena' puttake chaḍḍetvā palāyi. Mahal-
 likā sūkarapotake disvā puttasaññam paṭilabbhivā pacchiyaṃ
 pakkkhipivā ghaṇaṃ netvā jettḥassa⁵ Mahātuṇḍilo kaniṭṭhassa
 Cullatuṇḍilo ti nāmaṃ katvā⁴ te puttake viya posesi. Te 5
 aparabhāge vadḍhivā thullasarirā³ ahesuṃ. Mahallikā „ime
 no mūlena dehiti“ vuccamānāpi „puttā“ me“ ti vatvā kassaci
 na deti. Ath' ekasmiṃ chaṇakāle⁷ dhuttā suraṃ pivantā⁸
 maṇise khīṇe „kuto nu kho maṇisaṃ labhissāmā“ 'ti vīmaṇ-
 santā mahallikāya gehe sūkarānaṃ⁹ atthibhāvaṃ ūtvā mūlaṃ¹⁰ 10
 gaḥetvā tattha¹¹ gantvā „amma mūlaṃ gaḥetvā ekaṃ no sū-
 karaṃ dehiti“ āhaṃsu. Sā „alaṃ tāra, putte¹² nāma maṇi-
 saṃ khādanatthāya kiṇantānaṃ¹³ dadantā¹⁴ atthiti¹⁵“ paṭi-
 khipi. Dhuttā „amma. manussānaṃ sūkarā nāma puttā na
 honti¹⁶, dehi no“ ti¹⁷ punappuna yācantāpi¹⁸ alabbhivā ma- 15
 hallikaṃ suraṃ pāyetvā mattakāle „amma, sūkarehi kiṃ ka-
 rissasi, mūlaṃ gaḥetvā paribbayaṃ karohiti“ tassā hatthe ka-
 hāpane thapayimsu¹⁹. Sā kahāpane gaḥetvā „tātā²⁰“, Mahā-
 tuṇḍilaṃ dātum na sakkā, Cullatuṇḍilaṃ²¹ pana gaṇhathā“ 'ti
 āha. „Kahaṃ so“ ti. „Ayaṃ etasmiṃ²² gaḇche“ ti. „Sad- 20
 dam assa dehiti²³“. „Āhāraṃ na passāmīti²⁴“. Dhuttā mū-
 len' ekaṃ²⁵ bhattapātiṃ āharāpesuṃ. Mahallikā tam gaḥetvā
 dvāre thapitaṃ sūkaradoṇiṃ pūretvā donisaṃpe atṭhāsi. Tiṃ-
 samattā dhuttāpi pāsahatthā tatth' eva atṭhaṃsu. Mahallikā
 „tāta Cullatuṇḍila²⁶ ehi re²⁷“ ti tassa saddam akāsi. Tam 25

¹ all three MSS. -ti. ² B^d adds dve. ³ B^d jethakassa. ⁴ B^d karitva. ⁵ B^d thūda-. ⁶ B^d puttaka. ⁷ C^k -na-. ⁸ B^d -ti. ⁹ C^k -ra. ¹⁰ C^k suram, C^s sūkaraṃ. ¹¹ I^d tam ghaṇaṃ. ¹² C^s putto. ¹³ C^k ti-, C^s tinantākam corr. to tinantānaṃ. ¹⁴ C^s dadatthi corr. to dadatthā and this again to dadantā. ¹⁵ B^d tāta puttā me ti ete puttā nāmaṃ maṇisaṃ khīṇantānaṃ dantā nāma natthiti. ¹⁶ B^d adds tehi. ¹⁷ B^d adds puttam. ¹⁸ C^s vāyanantāpi. ¹⁹ B^d tha-, C^k thapimsa. ²⁰ I^d -ta. ²¹ I^d eka-. ²² B^d eka-. ²³ C^k dehi, C^s dehi corr. to dehiti, B^d dehiti. ²⁴ I^d āhāraṃ dasāmīti. ²⁵ C^k mūlenakam. I^d mūlena omittig kam. ²⁶ I^d omits re.

sutvā Mahātundilo „ettakam kalam mama matara¹ Cullatundilassa² saddo na dinnapubbo, mam yeva pathamam saddayati, avassam ajja amhakam bhayam uppannam bhavissati“ añ-
 5 ñasi. So kaniṭṭham amantetvā³ „tata, mama mata tam pak-
 kosati⁴, gaccha tava, janahiti⁵“. So gaccha nikkhamitvā
 bhattadonisamipe tesam thitabhavam disva „ajja me maranam
 uppannam“ ti maranabhayatajjito nivattitvā kampamano bhātu
 santikanā āgantvā santhambhitum⁶ nasakkhi, kampamano⁷
 10 paribbhamati. Mahātundilo tam disva „tata. tam pan’ ajja
 vedhasi bhamasi⁸ pavisanatthananam olokesi, kim⁹ nam’ etam
 karositi“ pucchi. So attana¹⁰ ditthakaranam kathento patha-
 nam gatham āha:

1. Navachandake¹¹ dāni¹² diyyati,
 punṇayam¹³ doni, suvāmini¹⁴ thita,
 15 bahuke jane pāsapānike,
 no ca¹⁵ kho me paṭibhāti bhuñjitum ti. 90.

Tattha Navachandake¹⁶ dāni¹⁷ diyyatīti bhātika pubbe amhakam
 kundakayāgu¹⁷ vā jhāmabhattam¹⁸ vā diyyati ajja pana navachandakam¹⁹ na-
 vakaram²⁰ dānam²¹ diyyati. punṇayam²² doniṁ ayam amhakam bhaddaṁ
 20 suddhabhattassa punṇā. suvāmini²³ thitā ti ayyāpi no tassa²⁴ santike thitā.
 bahuke jane ti na kevalaṁ ca ayyā vā²⁵ añño pi bahuko jano pāsapāniko²⁶
 thito²⁷, no ca kho me paṭibhātīti ayam evam etesam thitabhavo pi²⁸
 idam bhattam bhuñjitum pi mayham na paṭibhāti na ruccatīti attho

Tam sutvā Mahāsatto „tata Cullatundila², mama kira matā
 25 etth’ eva²⁹ sūkare posentā nāma yadattham poseti³⁰ sv-assā³¹

¹ Cks -ram ² Bā cūla-. ³ Bā -tesī ⁴ Cks -sīti ⁵ Bā pajā-. ⁶ C^s sattham-
 hitum corr to satthambhi-, Bā sithambhi- ⁷ Bā adds va ⁸ Bā tam ajja
 pana paribbhamasi ⁹ Cks kin. ¹⁰ Bā no ¹¹ Bā channake ¹² Cks dāne. ¹³
 Bāf -ya. ¹⁴ Bā suddhāni. Bāf suddhā pi. ¹⁵ Bā ce ¹⁶ Bā -chinna-. ¹⁷ Ck
 kundaka-, C^s tundaka- corr. to kundaka-, Bā tundila- corr to tundula-. ¹⁸ Bā
 suddhaachāma-. ¹⁹ Bā -channa-. ²⁰ Bā navaka- ²¹ Bā doni. ²² Ck -ya,
 C^s -ya corr to yaṁ, Bā punṇā- ²³ Bā suddhāni. ²⁴ Bā tassa ²⁵ Cks
 ca corr va. Bā pi. ²⁶ all three MSS. -niko ²⁷ Bā adds idha pathamatte sat-
 tam yathā vanappagumbhe ti ādisu ²⁸ Cks -vam pi. ²⁹ Ck etthe, C^s ette corr
 to ettheva. ³⁰ C^s senti, Ck posenti ³¹ Bā svayam.

attho ajja matthakaṃ patto. tvaṃ¹ mā cintayīti² vatvā ma-
dhurena sareṇa Buddhaliḥhāya dhammaṃ desento dve gāthā
abhāsi:

2. Tasasi bhamasi lenam icchasi

attāno si kuhiṃ gamissasi.

5

appossukko bhuñja Tuṇḍila.

maṃsatthāya hi posiyāmase. 91.

3. Ogaha³ rahadaṃ akaddamaṃ⁴,

sabbaṃ sedamalaṃ pavāhaya⁵,

10

gaṇhāhi navaṃ vilepanaṃ

yassa gandho na kadāci⁶ chijjatīti. 92.

Tassa dasapāramiyo āvajjitvā mettāpāramiṃ purecārikaṃ
katvā paṭhamam padam⁷ udāharantass⁸ eva saddo⁹ sakalam¹⁰
dvādasajojaniyaṃ¹¹ Bārānasiṃ ajjhotharivā¹² gato. Sutasuta-
khaṇe¹³ yeva rājaparaḥajādayo ādiṃ katvā Bārānasivāsino āga-
miṃsu. anāgatāpi gehe tṭhitā va suniṃsu. Rājapurisā gacchaṃ
bhinditvā bhūmiṃ samaṃ katvā vālikaṃ¹⁴ okiriṃsu¹⁵. Dhut-
tānaṃ surāmado chijji¹⁶. pāse chaḍḍetvā dhammaṃ suṇamānā
atṭhaṃsu. Mahallikāya pi maddo¹⁷ chijji¹⁸. Mahāsatto ma-
hājanamajjhe Cullatunḍilassa¹⁹ dhammadesanaṃ ārabhi²⁰. 20

Tattha tasasi bhamasīti maraṇabhayena uttasasi, ten' eva kilamanto
bhamasi, lenamicchasīti patitthaṃ olokesi, attāno sīti tāta pubbe amhā-
kaṃ matā patisaranaṃ hoti²¹, sū ajja²² nirapekkhā²³ amhe chaḍḍesi, idāṃ
kuhiṃ gamissasi²⁴, ogahā²⁵ ti ogaha, ayaṃ eva vā pātho. pavāhaya²⁶ 'ti
hārehi²⁷, na chijjatīti na nassati, idāṃ vuttam hoti²⁸: sace maranato bhā-
yasi²⁹ akaddamaṃ pokkharanaṃ otarivā tava sarīre sabbaṃ sedaṃ ca malaṃ ca
pavāhetvā³⁰ niccam surabhi-gandhavilepanaṃ vilimpā³¹ 'ti³². 25

¹ Bḍ omits tvaṃ. ² Bf ogāmā. Bḍ obbāha. ³ Cks -ma. ⁴ Bf -hassu. ⁵ Cks kadāsi.

⁶ Bḍ pā-. ⁷ Cks saddam. ⁸ Bḍ -la. ⁹ Bḍ -ikam. ¹⁰ Ck -tta-, Cs -tta- corr to -ttha-. ¹¹ Bḍ omits one suta. ¹² Bḍ vālu-. ¹³ Ck otarimisu. ¹⁴ Bḍ chiddi. ¹⁵ Bḍ surāmaddo. ¹⁶ Bḍ cūla-. ¹⁷ Bḍ ārabhi, Cs āhari. ¹⁸ Bḍ ahoṣi. ¹⁹ Bḍ adds pana. ²⁰ Bḍ nirāpakkhā. ²¹ Cks -ti. ²² all three MSS. ogahā. ²³ Bḍ pavāhehi kārehi attho. ²⁴ Bḍ adds tāta. ²⁵ Bḍ tasasi. ²⁶ Cks pā-. ²⁷ Bḍ -pāhi. ²⁸ Bḍ repeats tassa dasapāramiyo - - - desanaṃ ārabha kathesi, vide supra

Tam sutvā Cullatunḍilo¹ „mayham bhātā evaṃ vadeti,
ambhākaṃ ca vaṃso pokkharapaṇiṃ otaritvā nahānaṃ² sarīrato
sedamalapavāhanaṃ³ purāṇavilepanaṃ hāretvā navavilepana-
gahaṇaṃ⁴ ca kismiñci⁵ kāle n' atthi, kin nu kho sandhāya
5 bhātā maṃ evaṃ āhā“⁶ 'ti pucchanto catutthaṃ gātham āha:

4. Katamo rahado⁷ akaddamo,

kiṃ su sedamalan ti vuccati,

katamaṃ ca navaṃ vilepanaṃ

yassa⁸ gandho na kadāci⁹ chijjatīti. 93.

10 Tam sutvā Mahāsatto „tena hi¹⁰ ohitasoto suṇāhīti“ Bud-
dhalīlāya dhammaṃ desento

5. Dhammo rahado¹¹ akaddamo,

pāpaṃ sedamalan ti vuccati,

sīlaṃ ca navaṃ vilepanaṃ,

15 tassa gandho na kadāci¹² chijjati. 94.

6. Nandanti sarīraghātino,

na ca nandanti sarīradhārino,

punṇāya ca punṇamāsiyā

ramamānā va jahanti jivitaṃ ti 95.

20 imā gāthā āha¹³.

Tattha dhammo pañcasīladasaṣīlāni¹⁴ tīni sucaritāni sattatīnisabodha-
pakkhiyadhammā amatamahāmbhānaṃ ti sabbo p' esa dhammo nāma, akad-
damo ti rāgaḍosamohamānaditthikilesakaddamānaṃ abhāvena akaddamo, iminā
sesadhammato vinivattetvā nibbānaṃ eva dasseti, „yavatā bhikkhave dhammā sam-
25 khātā vā asamkhātā vā virāgo tesam dhammānaṃ aggamaṃ akkhāyati, yadidaṃ
madanummadano pipāsavinayo ālayasamugghāto vattūpacchedo¹⁵ tanhakkhayo
virāgo nirodho nibbānaṃ ti¹⁶ vuttam, tad ev' esa¹⁷ dassento tāta Cullatunḍilo¹⁸
aham nibbanatalakam rahado¹⁹ ti kathamī. jātijarāvyādhimaranāni²⁰ hi²¹ tatthi
eva n' atthi, sacce pi maranato muccitukāmo²² nibbānagāmininā patipadaṃ²³
30 gahā²⁴ 'ti; upanissayapaccayavasena kira Bodhisatto evaṃ kathesi, pāpaṃ seda-

¹ Bḍ cūla-. ² Bḍ nhātā. ³ Cks -pajahanam. ⁴ Bḍ navamvilepanaga-, Cks na-
vavilepanamga-. ⁵ Cks -mici. ⁶ Bḍ -mo nu dahado. ⁷ Cks kassa, Bf tassa,
Bḍ tassa corr. to yassa. ⁸ Cks -si. ⁹ Bḍ adds kanittha. ¹⁰ Bḍ dahado. ¹¹ Bḍ
abbāsi. ¹² Bḍ pañcaṣīlaathasīladasa-. ¹³ Bḍ vatthu-, adding sabbupadhipatini-
saggo. ¹⁴ Bḍ aḍḍa hi. ¹⁵ Bḍ tadeva. ¹⁶ Bḍ cūla-. ¹⁷ Bḍ dāha-. ¹⁸ Bḍ
-nadin. ¹⁹ Bḍ omits hi. ²⁰ Bḍ muñci-. ²¹ Bḍ -pattiyam.

malan ti tāta Cūlatundilā¹ pāpam sedamalasadisattā sedamalan ti porānaka-
 paṇḍitēhi kathitam, ten pan' etam ekavidhena pāpam yaḍidam manopadoso,
 duvidhena pāpam papakān' ca sīlam pāpikā ca dūtthi, tividhena pāpam tīni²
 dūccaritāni, catubbidhena pāpam cattari agatigamanāni, pañcavidhena pāpam
 pañca cetokhilā, chabbidhena pāpam cha agāravā, sattavidhena pāpam satta
 5 asaddhammā, atthavidhena pāpam attha micchattā, navavidhena pāpam nava
 āghātavatthūm³, dasavidhena pāpam dasa akusalakammaṭṭhā, bahuvadhena
 pāpam iḍḍo doso moho ti⁴ ekadukatikādivasena vibhattā akusaladhammā ti.
 sabbam p' etam pāpam sarīraṇissitasedamalasadisān⁵ ti paṇḍitēhi⁶ kathitaṇi,
 sīlan ti pañcasīlam dasasīlam catupārisuddhisīlam, idam tāta sīlaṇi catujāti- 10
 gandhavilepanasadisān ti vadanti⁷, tassa 'ti tassa sīlassa gandho tīsu vāyesu na
 kadāci chijjati⁸ sakalalokam pattharivā gacchati.

Na pupphagandho pavātāmi eti (Dhp. v. 74-75)

na caudanam tagaramallikā vā.

sataṇi ca gandho pavātāmi eti.

sabbā disā sap, unso pavāti

Caudanam tagaram vāpi uppalam aṭṭha vassikā

etesam gandhajātānam sīlagandho anuttaro.

Appamatto ayaṃ gandho y' āyaṃ tagaracandanā,

yo ca sīlavatam gandho vāti deveṣu uttamo ti.

nandanti sarīraghātino ti tāta Tumūlā ime aññāmanamussā madhurama-
 sam khādissāma puttadārām⁹ khādāpessāma ti pānātipātāni karontā¹⁰ nandanti
 tussanti, pānātipāto asevito bhāvito bahulikato¹¹ nīrayasamvattaniko hoti, ti-
 racchānāyoni-pe¹²-pettivisayasamvattaniko hoti, yo sabbalahuko pānātipātassa
 vipako so¹³ manussabhutassa appāyukasamvattaniko¹⁴ hotiti imāni pānātipāte 25
 ādīnavam na jānanti, ajānanti¹⁵

Madhuvā maññati bālo yāva pāpāni na paccatiti¹⁶ (Dhp. v. 69)

madhurasāñño¹⁷ hutvā

Caranti bala dummedhā amittenēva attanā¹⁸ (Dhp. v. 68)

karontā¹⁹ pāpakāni kammāni yaṃ hoti katukapphalam,

ettakam pi na jānanti

Na taṃ kammāni kataṇi sādhu yaṃ hoti katukapphalam²⁰ (Dhp. v. 67)

yassa assumukho rodam vipākāni patisevati²¹,

na ca nandanti²² tāta Tumūlā²³ ye pan' ete sarīradhārino sattā te attano

¹ Bḍ cūla-. ² Bḍ adds vā. ³ Bḍ āghāta-. C^{ks} aghāta-. ⁴ Bḍ adds evaṃ. ⁵ Bḍ -tamse-
⁶ Bḍ purānāpa-. ⁷ C^{ks} vadati. ⁸ Bḍ chijjati. ⁹ Bḍ adds pi ca. ¹⁰ C^{ks} Bḍ -to.
¹¹ Bḍ bahuligato. ¹² Bḍ pa. ¹³ C^{ks} omit so. ¹⁴ C^s -kassasam-, Bḍ apayī-
 kasam-. ¹⁵ Bḍ ajānanto karontā, C^s omits jānanti a. ¹⁶ Bḍ paccati yaḍi ca
 paccati pāpam madhuvā. ¹⁷ Bḍ paññino. ¹⁸ Bḍ -no. ¹⁹ Bḍ -ti. ²⁰ so all
 three MSS. ²¹ Bḍ -titi aṭṭha pāpāna passati. ²² all three MSS. na caudanā
 ti, Bḍ adds sarīradhārino ti. ²³ Bḍ cūlatu-.

marane āgacchante¹ tḥapetvā sīhamigarājahatthājanīyaassājānīyakhūāsave avasesā Bodhisattamā ādim katvā abhāyanta nāma n' atthi

Sabbe tasanti dandassa, sabbesam jīvitāni piyāni, (Dhp. v 130.)¹

attānañ upamañ katvā na haneyya na ghātaye,

- 5 punnāyā² ti gunapunnāya, punnamāsiyā³ ti punnarandayuttāya³ māsañ vā pūretvā tḥitāya tadā kira punnamāsiuposathadivaso hoti, ramamānā va jahanti jīvitāni ti tāta Tundilā⁴ mā soci mā paridevī, maranassa nāma te bhāyanti⁵ yesaṃ abbhantare sīlādiguṇā n' atthi, mayam pana sīlācūrasampannā puññavanto, rasmā ambhādisā sattā ramamānā va jahanti jīvitāni ti.

- 10 Evañ Mahāsatto madhurena sarena Buddhavilāsena⁶ dhammañ desesi. Mahājanakāyā⁷ satasahassaso⁸ aṅguliyo⁹ poṭṭhesum¹⁰, celukkkhepā ca pavattiṃsu¹¹, sādhu-kārasaddapunṇo¹² antalikkho¹³ ahosi. Bārānasirājā Bodhisattamā rajjena pūjetvā¹⁴ mahallikāya yasañ datvā ubho pi te¹⁵ gaudhodakena nabā-
15 petvā vatthāni nivāsetvā¹⁶ gīvāsu maṇiratanāni pilandhāpetvā nagaram netvā puttattḥāne tḥapetvā mahantena parivārena paṭijaggi. Bodhisatto rañño pañcasīlāni adāsi, sabbe Bārānāsivāsino ca Kāsiraṭṭhāvāsino ca sīlāni¹⁷ rakkhiṃsu. Mahāsatto¹⁸ tesam¹⁹ pakkhadivasesu dhammañ desesi, vinicchaye nisīditvā
20 atṭe tīresi²⁰, tasmiñ dharamāne kūṭattakārakā²¹ nāma nāhesum. Aparabhāge rājā kalam akāsi. Mahāsatto tassa sarīraparihārañ karetvā vinicchaye²² poṭṭhakam likhāpetvā „imañ poṭṭhakam oloketā²³ attam²⁴ tīreyyāthā²⁵“ 'ti vatvā mahājanassa dhammañ desetvā appamādena ovaditvā²⁶ sabbesam
25 rodantānañ paridevantānam eva²⁷ saddhiṃ Cullatundīlena²⁸ araṇṇam pāvisi. Tadā Bodhisattass²⁹ ovādo satṭhivassasahasāni pavatti³⁰.

¹ Ck -to, Cs -to corr to -te ² Ck^s omit punna. ³ Ck^s -yuttā, B^d -candassayuttāya.

⁴ B^d cūlatu-. ⁵ Cs bhāyanti, B^d bhāsayanti. ⁶ B^d buddhalilāvi-. ⁷ Ck^s -yo. ⁸ B^d patasahass-. ⁹ Ck^s -li ¹⁰ B^d pothesum, Ck^s pothāva. ¹¹ B^d -ttayimsu. ¹² Ck -nnā, Cs -saddāpunna corr. to -nnā. B^d -saddopunna ¹³ Ck -kkha, Cs -kkhā. ¹⁴ B^d pūji-. ¹⁵ B^d add, gahetvā. ¹⁶ B^d -sāpetvā, adding gaudhādīhi vilimpāpetvā. ¹⁷ B^d pañcasī-. ¹⁸ B^d add, pi. ¹⁹ B^d ne-. ²⁰ B^d vicāretī. ²¹ B^d kutakā. ²² B^d -ya ²³ Cs -to. B^d -ketvā ²⁴ Cs attham. ²⁵ B^d kareyyāthā. ²⁶ B^d ovādam datvā. ²⁷ B^d -vānañneva. ²⁸ B^d cūla-. ²⁹ B^d -ttassa. ³⁰ B^d -vattati.

Satthā imaṃ desanāṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: (Saccapariyosāne² so³ maraṇabhīruko sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, Cullatunḍilo⁴ maraṇabhīruko bhikkhu, parisaṃ Buddhapariṣā. Mahātunḍilo pana aham evā“⁵ ti. Tunḍilajātakaṃ⁵.

5

4. Suvanna-kakkata-kajātaka.

Sīṅgī migo⁶ ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Ānandattherassa attano atthāya⁷ jīvitapariṇeppaṃ ārabhva kathesi. Vatthuṃ yāva dhanuggahapayojanā Khaṇḍahālajātake Dhanapālagaj-jitaṃ⁸ Cullaham-ajātaka⁹ kathitaṃ. Tadā pana¹⁰ dhammasabhāyaṃ¹⁰ katham samuṭṭhāpe-um: „āvuso dhammabhaṇḍāgārika-Ānandatthero sekhapāṭisambhīdāpatto hutvā Dhanapālake āgacchante Sammāsambud-dhassa jīvitam paricejāti“. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān“ eva pubbe pi¹¹ Ānando mayham pariccatta-¹⁵ jīvito¹ yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Rājagahassa¹ pubbapasse¹³ Sālinḍiyaṃ¹⁴ nāma brāhmaṇagāmo hoti. Tadā Bodhisatto tasmiṃ gāme kassaka-brāhmaṇakule¹⁵ nibbattitvā vayappatto kutumbaṃ saṇṭhāpetvā tassa gāmassa pubbuttaradisāya¹⁶ ekasmiṃ Magadhakhette¹⁷ 20 karissasahasamattaṃ¹⁵ kasim kāresi¹⁴. So ekadivasam manussehi saddhiṃ khettaṃ gantvā kammakāre¹⁹ „kasathā“¹⁴ ti ānāpetvā mukhadhovanatthāya khetta-koṭṭiyaṃ mahantaṃ sobbhaṃ upasaṃkami. Tasmiṃ kho pana sobbhe eko suvaṇṇavaṇṇo kakkatako paṭivasati abhirūpo pāsādiko. Bodhisatto 25 dantakaṭṭhaṃ khādītva taṃ sobbhaṃ otari. Tassa mukha-

¹ B'd dhammade- ² Ck omits sa- ³ B'd omits so ⁴ B'd cūlilo. ⁵ B'd adds tatiyam. ⁶ Ck sīṅgimigo, C's sīṅgimigo, B'd sīṅgimigo ⁷ Ck attha, C's attha corr to atthāya ⁸ B'd -lavisaṇṇam ⁹ B'd tada hi bhikkhu ¹⁰ B'd jesa. ¹¹ B'd jīvitam paricejanto ¹² B'd -hanagarassa. ¹³ B'd puppattarajasse, C' omits pubbapasse ¹⁴ Ck -yan ¹⁵ B'd kasīna-. ¹⁶ B'd -rāya disaya. ¹⁷ B'd gāmakhe-. ¹⁸ B'd asitukarissamattaṃ ¹⁹ B'd karapesi. ²⁰ B'd kammam. ²¹ B'd karissathī.

dhovanakāle kakkāṭako¹ santikaṃ āgañchi². Atha naṃ so
 ukkhipitvā attano uttarisāṭakantare nipajjāpetvā gahetvā
 khette kattabbakiccaṃ katvā gacchanto tatth' eva naṃ sobbhe
 pakkhipitvā gehaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya khettaṃ āgac-
 5 chanto paṭṭhamāṃ taṃ³ sobbhaṃ gantvā kakkāṭakaṃ uttari-
 sāṭakantare⁴ nipajjāpetvā⁵ pacchā kammantaṃ vicāreti. Iti
 tesāṃ aññaṃaññaṃ⁶ vissāso daḥho ahosi. Bodhisatto nibad-
 dhaṃ khettaṃ āgacchati. Akkhīsu⁷ paṇ' assa pañca pasādā
 tīṇi⁸ maṇḍalāni suvisuddhāni hutvā paṇṇāyanti. Ath' assa
 10 khettaḥkoṭṭiyaṃ⁹ ekasmiṃ tale¹⁰ kākakulāvake¹¹ kākī tassa¹²
 akkhīni disvā khāditukāma hutvā kākaṃ āha: „sāmi dohaḥho
 mama¹³ uppanno“ ti. „Kiṃdohaḥho nāma“ ti. „Ekassa¹⁴ brāh-
 maṇassa akkhīni khāditukāma amlīti“. „Duddohaḥho te up-
 panno, ko etāni āharitum sakkhissatīti“. „Tvaṃ¹⁵ na sakko-
 15 sīti¹⁶, aham p' etaṃ¹⁷ jānāmi¹⁸, yo paṇ' esa tālassa
 avidūre vammiko¹⁹ ettha kaṇhasappo vasati, taṃ upaṭṭhaha²⁰,
 so etaṃ ḍasitvā²¹ māressati, ath' assa²² akkhīni uppāte-
 tvā tvaṃ āharissasīti²³. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā
 tato paṭṭhāya kaṇhasappaṃ upaṭṭhahi²⁴. Bodhisattena²⁵ pi
 20 vāpitasassānaṃ²⁶ gabbhagahaṇakāle kakkāṭako mahā ahosi.
 Ath' ekadivasaṃ sappo kākaṃ āha: „samma tvaṃ²⁷ nibaddhaṃ
 maṃ upaṭṭhahasi, kiṃ te karomīti“. „Sāmi, tumhākaṃ dāsiyā
 etassa khettaṃ sāmikassa akkhīsu dohaḥho uppajji, sv-āhaṃ tum-
 hākaṃ ānubhāvena tassa akkhīni labhissāmīti tumhe upaṭṭha-
 25 hāmīti“. Sappo „hotu, na-y-idaṃ garukaṃ, labhissasīti“ taṃ
 assāsetvā punadivase brāhmaṇassa āgamanamagge kedāramari-

¹ B^d adds bodhisattassa. ² B^d agamāsi. ³ B^d pathamataṃ. ⁴ C^k uttaritvā-
⁵ C^g omits gacchanto - - - petvā. ⁶ B^d omits añ-. ⁷ B^d arggisu ca. ⁸ B^d ni.
 C^g nīti corr to tīni, C^k tīni. ⁹ B^d -khetassa ko-. ¹⁰ C^g tale, B^d tālagge. ¹¹
 B^d adds ekā. ¹² C^g omits tassa, B^d has kākī atthi sā tassa. ¹³ C^k B^d me.
¹⁴ B^d etassa. ¹⁵ B^d adds paṇa. ¹⁶ B^d adds ma na sakkomī. ¹⁷ B^d omits p.
¹⁸ B^d -mīti. ¹⁹ B^d adds atthi. ²⁰ B^d upaṭṭhāhi. ²¹ B^d ḍasīsi-. ²² B^d tassa
 in the place of athassa. ²³ B^d āharāmīti, omitting tvaṃ. ²⁴ B^d upaṭṭhāti. ²⁵
 C^g -ttona, B^d -ttena. ²⁶ B^d vappissass-. ²⁷ B^d adds kiṃkāraṇa.

yādaṃ nissāya tinehi paṭicchanno hutvā tassāgamanam olokeno
 nipajji. Bodhisatto āgacchanto paṭhamam sobbham otaritvā
 mukham dhovivā sineham paccupaṭṭhāpetvā suvaṇṇakakkaṭa-
 kam¹ āliṅgitvā uttarisātakantare nipajjāpetvā khetam pāvisi.
 Sappo tam āgacchantam disvā va² vegena pakkhandivā pinḍi- 5
 kamaṃse ḍasitvā³ tatth' eva pātetvā vammikam sandhāya pa-
 lāyi. Bodhisattassa patanaṃ ca kaṇḍanakakkaṭakassa sātaka-
 tarato laṅghanaṃ ca kākassa āgantvā Bodhisattassa ure nili-
 yanaṃ ca apacchāpurimaṃ⁴ ahosi⁵. Kāko niliyitvā akkhīnam
 tuṇḍam pasāresi⁶. Kakkāṭako „imam kākam nissāya mama 10
 sahāyassa bhayam uppannam, etasmim gahite sappo āgacchis-
 satīti“ sandāsenā gaṇhanto viya kākam gīvāya⁷ alena⁸ dalham
 gahetvā kilametvā thokam sithilam akāsi. Kāko „kissa mam
 samma⁹ chaḍḍetvā palāyasi, esa¹¹ mam kakkāṭako viheseti¹,
 yāva na marāmi¹² tāva¹³ ehīti“ sappam pakkosanto paṭhamam 15
 gātham āha:

1. Sīṅgī migo āyatacakkhunetto (Cfr. II p. 313.)

aṭṭhittaco vārisayo¹⁴ alomo,

tenābhilbhūto kapaṇam rudāmi,

hare sakha kissa nu mam jahāsīti. 96.

20

Tattha sīṅgīmigo¹⁵ ti sīṅgīsuvannavannatāya¹⁶ vī alasamkhetanam¹⁷ vā
 sīṅgānam atthitāya kakkāṭako vutto, āyatacakkhunetto ti dīzhehi cakkhu-
 samkhātehi nettehi samannagato, aṭṭham eva taso assa ti aṭṭhittaco, hare
 sakha ti alapanam etam, umbho¹⁸ sahāyā¹⁹ ti attho

Sappo tam sutvā mahantaṃ phanaṃ katvā kākam assā- 25
 sento agamāsi.

Satthā imam attham dīpento abhi-sambuddho hutvā dutiyam
 gātham āha:

1 B'd -manika- 2 B'd omits va 3 B'd panḍitamamse ḍamsi- 4 B'd apaccha
 apu-. 5 B'd hoti. 6 B'd akkhīnam tuṇḍena pasāresi. 7 B'd kakassa gīvāyam 8 C^k
 alena, C^s alena corr. to alena. 9 B'd adds sappam 10 B'd eso 11 P'd -ko ti
 yo vihesesi 12 C^k ma-, C^s mamrami 13 B'd marāmi 14 B'd tavadeva. 15 (k
 -yaso, C^s -saso 16 C^s sīṅgi- corr. to sīṅgi-, B'd siṅga- 17 B'd siṅga-. 18 C^s
 ala- corr. to ala-, B'd ala-. 19 C^k amho.

2. So passasanto mahatā phaṇena
bhujāṅgamo kakkaṭaṃ ajjhapatto
sakhā sakhāraṃ paritāyamāno.
bhujāṅgamaṃ kakkaṭako gahesīti¹. 97.

5 Tattha kakkaramajjhapatto ti kakkatakaṃ sampatto. sakhā sakhā-
ran ti sahāyo sahāyam. sakaṃ sakhāraṃ ti 11 pātho. attano sahāyan ti attho.
paritāyamāno ti rakkhamāno. gahesīti¹ dutiyena alena² gīvāya³ dalhaṃ gahesi.

Atha naṃ kilamētvā thokaṃ sithilam akāsi. Atha sappo
„kakkataṭakā nāma n' eva⁴ vāyasamaṃsaṃ⁵ khādanti na sappā-
10 maṃsaṃ, kena nu kho kāraṇena ayaṃ amhe gaṇhiti“⁶ cin-
tētvā taṃ pucchanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na vāyasaṃ no pana sapparājaṃ⁷
ghāsattthiko kakkaṭako adeyya⁸,
pucchāmi taṃ āyatanettacakkhu⁹
15 atha kissa hetu 'mha¹⁰ ubho gaṇhīta ti. 98.

Tattha ghāsattthiko ti āhāratthiko hutvā. ādeyyā¹¹ ti ādiyeyya. na-
kārena¹² yojetva na gaṇhīti attho

Taṃ sutvā kakkataṭako gabaṇakāraṇaṃ kathento dve
gāthā abhāsi:

20 4. Ayaṃ puriso mama atthakāmo¹³,
yo¹⁴ maṃ gaṇetvāna dakāya¹⁵ neti,
tasmiṃ¹⁶ mate dukkhaṃ anappakam me,
ahaṇ ca eso ca ubho na homa. 99.
5. Mamaṇ ca disvāna pavaddhakāyaṇi¹⁷
25 sabbo jano hīṃsitum eva¹⁸-m-icche,
sāduṇ ca thullaṇ¹⁹ ca muduṇ ca maṃsaṃ
kākāpi maṃ disva²⁰ viheṭṭhaseyyun²¹ ti. 100.

¹ Bdf aggahe-sīti. ² Cf Bdf al-. C's alena corr to a eta. ³ Bdf -yam. ⁴ Ck nāmeneva. Bdf nāma na. ⁵ Bdf kaka-. ⁶ Bdf gaṇhātīti. ⁷ Bdf adds kaṇhasappam. Pf kaṇha-
sappam in the place of sapparajam. ⁸ Bdf ad-. ⁹ Bdf -cakkhunetta. ¹⁰ Bdf
hetu. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bdf -re. ¹³ Ck hattha-. C's hattha- corr. to attha.
¹⁴ Ck so. ¹⁵ Ck da-. C's dā- corr to da-. Bdf dakāya. ¹⁶ Bdf yasmim, Pf
tasmiṃ. ¹⁷ Bf pavadda-. Ck pavatta-. ¹⁸ Ck hīṃsa-. Bdf hīsitumeva. ¹⁹ C
phu-. C's phu- corr to thu-. Bdf thula. ²⁰ C's disvā. Bdf disvana. ²¹ Bdf vihe-
dheyyan, Pf viheṭṭhaseyyum. Ck viheṭṭhaseyyun. C's -seyyun corr to -yeyyun.

Tattha ayaṇ ti bodhisattamā niddisati, atthakāmo ti hitakāmo, dakāya¹ netitī yo² māṇi sampiyyamāno³ uttarisātakena gahetvā udakāyaṇi attano vasanakasobbhaṇaṇaṇi pāpeti. tasmim⁴ mate ti sace so imasmim⁵ thāne marissati etasmim⁶ mate⁷ mama kāyikacetasikāna mahantaṇaṇi dukkhaṇaṇi bhavissatīti dīpeti. ubbo na homā 'ti dve⁸ janā na bhavissāma, mamañca disvā ti gāthāya⁹ 5
 ayaṇ attho: idaṇ ca aparaṇ pi¹⁰ kārāṇaṇi. imasmim¹¹ mate anūthaṇi nīppaccayaṇi māṇi vaḍḍhīrakāyaṇi¹² disvā sabbo jano imassa kakkarakassa sādūṇ ca thullaṇ¹³ ca muduṇ ca manasaṇ ti¹⁴ māṇi¹⁵ māretum iccheyya. na kevalaṇ ca¹⁶ jano¹⁷ nīracchānabhūta¹⁸ kākāpi māṇi disvā vihetthayeyyūṇ¹⁹ viheseyyūṇ²⁰ māreyyūṇ

10

Taṇ sutvā sappo²¹ cintesi: „eken²² upāyena imaṇ vañ-cetvā kākāṇ ca attānaṇ ca mocessāmīti²³“. Atha naṇ vañ-cetuṇ²⁴ chaṭṭhaṇ gātham āha:

6. Sac²⁵ etassa hetu²⁶ mha²⁷ ubbo gahitā
 uṭṭhātu poṣo viṣaṇ ācamāmi²⁸,
 mamaṇ ca kākāṇ ca paṇuñca khippaṇi,
 pure viṣaṇ gālham upeti maccan ti. 101.

15

Tattha sacetassa hetu²⁹ 'ti sace etassa kārāṇaṇi. uṭṭhātū 'ti nibbisaṇ hetu. viṣaṇācamāmiti³⁰ ahaṇ assa viṣaṇ ākaṇṭhūṇi nibbisaṇ naṇ³¹ kareṇi³². pure viṣaṇ gālham upeti maccan ti imaṇ ca maccan mayā anāramiyyamāṇaṇi³³ viṣaṇ gālham balavaṇi hutvā upazaccheyya taṇ³⁴ yīva na³⁵ upazacchati tūvad eva anhe dve pi jane³⁶ muñā 'ti

Taṇ sutvā kakkatāko cintesi: „ayaṇ eken³⁷ upāyena maṇi³⁸ dve pi jane viṣaṇjāpetvā palāyitukāmo, mayhaṇ upāyakoṣallaṇ na jānāti. ahaṇ dāni yathā sappo sañcaritum sakkoti³⁹ 25
 evaṇ aṇaṇ⁴⁰ sithilaṇ karissāmi, kākāṇ pana n⁴¹ eva viṣaṇjes-sāmīti⁴²“ evaṇ cintetvā sattamaṇ gātham āha:

¹ B^d udā- ² C^s so ³ C^s sam- B^d sappo- ⁴ B^d ya- C^s evaṇ tasmim
⁵ B^d pathe ⁶ B^d adds pi ⁷ B^d -tam, omitting pi ⁸ B^d mama vaḍḍhā- ⁹ C^s thullaṇ, B^d thullāṇ. ¹⁰ B^d manasaṇ ¹¹ B^d omits mata ¹² C^s va B^d ca
¹³ B^d adds manassa ¹⁴ B^d -ragatābhūti ¹⁵ B^d -hetthayeyyūṇi ¹⁶ B^d omits viheseyyūṇ ¹⁷ B^d omits sappo- ¹⁸ B^d -mūti ¹⁹ B^d -tukāmo ²⁰ B^d le-
 tumhe. ²¹ B^d āva- ²² B^d hetuṇaṇi ²³ B^d viṣaṇbhayaṇupeti. ²⁴ B^d tum-
²⁵ B^d adds pure nibbisaṇam kareṇi ²⁶ C^s -masamāgam- B^d anūvāriyamā-
 nam. ²⁷ C^s naṇ ²⁸ C^s naṇ B^d omits na. ²⁹ B^d adds khippaṇi ³⁰ C^s
 āṇaṇ C^s āṇaṇ coll. to āṇaṇ B^d āṇa

1. Sappaṃ pamokkhāmi na tāva kākaṃ,
 patibaddhako hohiti¹ tāva kāko,
 purisaṃ ca² disvāna sukhīṃ arogaṃ³
 kākaṃ pamokkhāmi yath' eva sappaṃ ti. 102.

5 Tattha patibaddhako ti pāribhogō⁴, yatheva sappaṃ ti yathā bhavantaṃ⁵ sappaṃ muñcāmi tathā kākaṃ pi pamokkhāmi, kevalaṃ tvaṃ imassa brāhmaṇassa sarīrato sīghaṃ viṣaṃ ācamāhiti⁶.

Evaṃ ca pana vatvā tassa sukhacaraṇattham⁷ alaṃ⁸ sithi-
 lam akāsi. Sappo viṣaṃ ācamitvā⁹ Mahāsattasa sarīraṃ nib-
 10 bisam akāsi. So niddukkho utthāya pakativanṇen' eva atthāsi.
 Kakkaṭako „sace ime dve pi¹⁰ arogā bhavissanti mayhaṃ sa-
 lāyassa vaḍḍhi nāma na bhavissati, vināsessāmi ne“ ti cin-
 tetvā kattariyā¹¹ uppalamakulāṃ¹² viya aḷehi¹³ ubhinnaṃ pi
 sīsaṃ kappetvā jīvitaḥkhayaṃ pāpesi. Kākī pi tamhā ṭhānā
 15 palāyi. Bodhisatto sappassa sarīraṃ dandakena¹⁴ vedhetvā¹⁵
 gumbapiṭṭhe¹⁶ khipi, suvaṇṇakakkaṭakaṃ sobbhe vissajjetvā
 nahātvā Sālindiyagāmaṃ eva gato. Tato paṭṭhāya c' assa¹⁷
 kakkaṭakena saddhiṃ adhikataro vissāso ahoṣi.

Satthā imaṃ deṇaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
 20 modhānento osānagātham āha:

2. Kāko tadā Devadatto ahoṣi,
 Māro pana kaṇhasappo ahoṣi,
 Ānando bhaddo kakkaṭako ahoṣi,
 ahaṃ tadā brāhmaṇo homi tatthā¹⁹ 'ti. 103.

25 Saccapariyosāne bahū²⁰ sotapannādayo ahesuṃ. Kākī pana gāthāya²¹
 na vuttā. sā Ciṇcamāṇavikā ahoṣi. Suvaṇṇakakkaṭakajātakaṃ²².

¹ C^k hohiti. C^s hoti corr to hohiti, B^d hoti. ² C^k -sam, omitting ca. ³ C^s ar- corr. to al-, B^d ar-. ⁴ C^k pa-. ⁵ C^s bhavattam corr to -vantam, C^k havannam. ⁶ C^s āva-, B^d āga-. ⁷ B^d mukham saṃsaraṇattham. ⁸ C^k B^d alam, C^s alam corr. to alam. ⁹ B^d āga-. ¹⁰ B^d add- jaṇā. ¹¹ B^d kattharikāya. ¹² C^k uppalavaku-, B^d kupjala-. ¹³ C^k al-, C^s al- corr to al-. ¹⁴ C^s -ke. ¹⁵ C^k vethe, C^s vetthe-. ¹⁶ B^d vanimikam. ¹⁷ B^d omits cassa. ¹⁸ B^d dhammade-. ¹⁹ B^d satthā. ²⁰ all three MSS. bahu. ²¹ B^d -yam. ²² B^d adds catuttham.

5. Mayhakajātaka.

Sakuno Mayhako nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āgantukasettihim ārabha kathesi. Sāvatthiyam hi āgantukasettihī nāma addho¹ ahosi mahaddhano. so n' eva attanā² bhoge bhuñji na paresam adāsi. nānaggarase paṇṭabhojane upanīte tam na bhuñjati³. bilaṅgadutiyaṃ⁴ kaṇḍajakam eva bhuñjati⁵. dhūpita-vāsītesu kāsikavatthe'su upanītesu tāni hāretvā thūlagulavālakasātake⁶ nivāseti, ajāṇīyayutte⁷ maṇikanakavicitte rathe upanīte tam harāpetvā⁸ kattararathakena gacchati⁹ paṇṇacchattena dhāriyamānena. So yāvajivaṃ dānādīsu puññesu ekam pi akatvā kālakato¹⁰ Roruvaniraye nibbatti. Tas'saputtakaṃ¹¹ sāpateyyaṃ rājabalaṃ¹² sattahi rattimdivasehi¹³ rājakulam¹⁴ pavesesi. Tasmiṃ pavesīte rājā bhuttapātāra'so Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā kiṃ mahārāja Buddhupaṭṭhānam na karosi¹⁵ vutte bhante Sāvatthiyam āgantukasettihī¹⁶ nāma kalam kari¹⁷. tassa¹⁸ assānikadhane amhakaṃ ghare āhariyamāne¹⁹ yeva satta divasā²⁰ gatā. so pana ettakaṃ dhanam labhitrāpi n' eva attanā paribhuñji na paresam adāsi. rakkhasapanniggaḥītapokkharāṇi viy' assa dhanam ahosi. so ekadivasam pi paṇṭabhojanādīnam rasam ananubhavitvā va maraṇamukhaṃ pavitttho, evaṃ macchari apuñña-atto²¹ kiṃ katvā ettakaṃ dhanam paṭilabhi²² ken' assa bhogesu cittam na namatīti²³ Satthāram pucehi. Mahārāja dhanalābho ca dhanam laddhā aparibhuñjanakāraṇa²⁴ ca ten' eva katan²⁵ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rājāṃ kārente Bārāṇasīsetthi assaddho ahosi macchari, na kassaci²⁶ kiñci deti. na kiñci²⁷ saṃgaṇhāti. So ekadivasam rājupaṭṭhānam gacchanto Tagarasikhiṃ nāma paccekabuddhaṃ piṇḍāya carantaṃ disvā vanditvā laddhā bhante bhikkhā²⁸ ti pucehitvā nanu carāma²⁹ mahāsetthi³⁰ vutte

¹ C¹ addho, C² B¹ addho. ² B¹ -no. ³ B¹ -pi. ⁴ C¹ bilaṅgadutiya-, B¹ philaṇ-zadu-. ⁵ C¹ thu-, B¹ thulam bhussamvasatake. ⁶ C¹ aja-, B¹ ajīnya-. ⁷ B¹ tam pi āharāpetvā, adding jayaggaṇayuttēna. C¹ tam ahāretvā corr. to tam bharāpetvā. ⁸ B¹ idds suvannacchatte dhāriyamāne tam a; anevā. ⁹ B¹ kalam katvā. ¹⁰ C¹ assāno-, B¹ tassa apu-. ¹¹ B¹ idanti rājakulo in the place of rājabalaṃ. ¹² C¹ -divasehi. ¹³ B¹ omits rājakulam. ¹⁴ B¹ -setthino. ¹⁵ C¹ kḍakari. C¹ kalam kari. B¹ kalam katassa. ¹⁶ B¹ omits tassa. ¹⁷ B¹ ānyamīnassa, omitting yeva. ¹⁸ B¹ rattidivasa. ¹⁹ B¹ idds hi. ²⁰ B¹ labhi. ²¹ B¹ ramati. ²² C¹ -bhuñjaka-, C² -bhuñjaka-. B¹ -kararabhāvo, omitting ca. B¹ -to. ²³ B¹ kassaci. ²⁴ so all three MSS. ²⁵ B¹ nūn labhi'sato anucarami.

purisaṃ āṇāpesi „gaccha imaṃ¹ ambhākaṃ gharaṃ netvā² mauva
pallaṃke nisīdāpetvā ambhākaṃ paṭiyattabhaddassa pattaṃ pūretvā
dāpehīti“. So paccekabuddhaṃ gharaṃ netvā nisīdāpetvā seṭṭhibhari-
yāya ācikkhi. Sā nānaggarasassa³ bhaddassa pattaṃ pūretvā tassa
5 adāsi. So bhaddaṃ gahetvā seṭṭhinivesanā nikkhamitvā antaravī-
thiṃ⁴ paṭipajji. Seṭṭhi rājakulā⁵ pacchāgacchanto taṃ disvā vanditvā
„laddhaṃ bhante bhadda“ ti pucchi. „Laddhaṃ mahāseṭṭhīti“. So
pattaṃ⁶ oloketvā cittaṃ pasādetuṃ nāsakkhi. „imaṃ me bhaddaṃ
dāsa vā kammaṅkā⁷ vā bhuñjitvā dukkaraṃ⁸ pi kammaṃ kareyyuṃ.
10 aho vata me jānīti“ aparacetanaṃ paripuṇṇaṃ kātuṃ nāsakkhi.
Dānaṃ hi⁹ nāma tisso cetanā paripuṇṇaṃ kātuṃ sakkontass¹⁰ eva¹¹
mahapphalaṃ hoti

Pubbe va dānā sumanā bhavāma.

dadam pi ce attamaṇā bhavāma.

15 datvāpi ce nānutappāma pacchā,
tasmā ti amhaṃ daharā na nūyare¹².

Pubbe va dānā sumano dadam cittaṃ pasādaye.

datvā attamaṇo¹³ hoti, esa yaṇṇassa¹⁴ sampadā.

Iti kho¹⁵ mahārāja āgantukaseṭṭhi Tagara-sikhi-paccekabuddhasa¹⁶
20 dimmapaccayena bahum¹⁷ dhanam paṭilabhi¹⁸, datvā aparacetanaṃ
paṇītaṃ kātuṃ asamatthatāya bhoge bhuñjitum nāsakkhi¹⁹. „Puttaṃ
pana kasmā na labhi bhante“ ti. Satthā „puttassa alābhakāraṇaṃ
pi ten²⁰ eva kataṃ mahārājā“ ti tena yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārente
25 Bodhisatto asūkoṭivibhave²¹ seṭṭhikule nibbatitvā vāya-
pattaṃ mātāpitunnaṃ accayena kaniṭṭhaṃ saṃgaṇhitvā kuṭum-
baṃ vicārento gharadvāre dānasālaṃ karetvā mahādānaṃ
pavattento agāraṃ ajjhāvasi. Ath²² assa eko putto jāyī²³.
So tassa padasā gamanakāle kāmesu ādīnavā²⁴ nekkhamme
30 ca ānisaṃsaṃ²⁵ disvā saddhū²⁶ puttadārena sabbaṃ ghara-

¹ B^d idam. ² B^d āma. ³ B^d -jasa. ⁴ B^d -vithiyam. ⁵ B^d -lato. ⁶ B^d
bhuttaṃ. ⁷ P^d -kara. ⁸ B^d -ram, omitting pi; C^s dukkha- ⁹ C^s jāti. C^s jāti
corr. to jānīti. ¹⁰ B^d ānisaṃsaṃ. ¹¹ B^d sakkoti tassaeva. ¹² this verse is want-
ing in B^d. ¹³ B^d cattaṃmanam. ¹⁴ B^d puñṇassa. ¹⁵ B^d omits kho. ¹⁶ C^s
khī- ¹⁷ B^d -hu. ¹⁸ B^d labhitva, omitting datva. ¹⁹ B^d -kkhiti. ²⁰ B^d -va.
²¹ B^d vijāyī. ²² B^d adds disva. ²³ B^d nikkhamāraṇaṃ.

vibhavaṃ kaniṭṭhaṃsa niyyādetvā „appamatto dānaṃ pavatte-
 hiti“ ovādaṃ datvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese vihāsi. Kaniṭṭho pi
 'ssa ekaṃ puttaṃ paṭilabhi. So taṃ vaḍḍhantaṃ disvā cin-
 tesī: „mama bhātu putte jīvante kuṭumbaṃ bhijjितvā¹ dvedhā² 5
 bhavissati³, bhātu puttaṃ māressāmīti“. Atha naṃ ekadi-
 vasaṃ nadiyaṃ opilāpetvā māresi. Tam eva⁴ nahātvā āgataṃ
 bhātu jāyā „kahaṃ⁵ mama putto“ ti pucchi. „Nadiyaṃ uda-
 kakīḷikaṃ⁶ kīḷi, atha naṃ⁷ vicinanto nāddasaṃ“ ti. Sā⁸ rodi-
 tvā tuṇhī ahoṣi. Bodhisatto taṃ pavattiṃ jñatvā „idaṃ kiccaṃ 10
 pākataṃ karissāmīti“ ākāṣeṇāgantvā⁹ Bārāṇasiyaṃ otaritvā
 sunivattho supāruto tassa gharadvāre ṭhatvā dāṇasālaṃ adisvā
 „sālāpi¹⁰ iminā asappurisaṇa nāsita“ ti cintesi. Kaniṭṭho¹¹
 tassa āgatabhāvaṃ sutvā¹² āgantvā Mahāsattaṃ vanditvā pā-
 sādaṃ āropetvā subhojanaṃ bhojesi. So bhattakiccāvasāne 15
 sukhakathāya nisinnō „dārako na paññāyati¹³, kahaṃ nu kho
 so“ ti pucchi. „Mato bhante“ ti. „Kena kāraṇenā“ ti.
 „Udakakīḷanaṭṭhāne¹⁴, asukakāraṇenā¹⁵ ti na¹⁶ jānāmīti“.
 „Kiṃ tvaṃ asappurisa na¹⁷ jānissasi, tayā katakiccaṃ may-
 haṃ¹⁸ pākataṃ, nanu tvaṃ iminā kāraṇena taṃ māresi, kiṃ 20
 nu¹⁹ tvaṃ rājādīnaṃ vasena nassamānaṃ²⁰ dhanāṃ rakkhi-
 tum²¹ sakkuṇeyyāsi, Mayhasakuṇassa ca tuyhaṃ ca kiṃ nānā-
 kāraṇaṃ“ ti. Ath' assa Mahāsatto Buddhalīḷhāya dhammaṃ
 desento imā gāthā abhāsi:

1. Sakuṇo Mayhako nāma gīrīsānudaṛīcaro²² 25

pakkaṃ pipphalam²³ āruya mayha mayhan²⁴ 'ti kandati.

104.

¹ Bḍ bhinditvā. ² Bḍ dvī-. ³ Bḍ -tīti. ⁴ Bḍ enaṃ. ⁵ Bḍ kuhi. ⁶ Bḍ -kīḷaṃ.
⁷ Bḍ adds udake. ⁸ Bḍ yā sū. ⁹ Bḍ -na gantvā. ¹⁰ Bḍ dāṇasā-. ¹¹ Bḍ
 adds pissa. ¹² Bḍ jñatvā. ¹³ Bḍ ppā-. ¹⁴ Bḍ adds ca. ¹⁵ Bḍ omits na.
¹⁶ Bḍ mayham. ¹⁷ Bḍ adds kho. ¹⁸ Bḍ niyamānaṃ. ¹⁹ Bḍ adds nāma.
²⁰ Bḍ gīrīsānudaṛīcaro. ²¹ Cḡ pipalam, Bḍ pippasim, Bf pippalim. ²² Bf
 mayham mayham, Cḡ -hā.

2. Tass' eva¹ vilapantassa dijasamghā samāgatā,
bhutvāna pipphalim² yanti, vilapi tv-eva³ so dijo. 105.
3. Evam eva idh⁴ ekacco samgharivā⁵ bahuṃ dhanam
n' ev⁶ attano na nātīnam⁷ yathodhim⁸ paṭipajjati. 106.
5 4. Na so acchādanam⁹ bhattam¹⁰ na mālam¹¹ na vilepanam¹²
anubhoti sakim¹³ kiñci na samganhāti nātake. 107.
5. Tass' eva¹ vilapantassa mayha mayhan⁷ ti rakkhato
rājāno atha vā corā dāyādā yeva appiyā
dhanam ādāya gacchanti, vilapi tv-eva so naro. 108.
10 6. Dhīro² bhoge³ adhigamma samganhāti ca nātake,
tena so kittim⁴ pappoti pecca⁵ sagge ca¹ modatīti. 109.

Tattha mayhako ti mayham mayhan ti vicaranavasena¹² evam laddha-
nāmo, girisūnudarīsu caratīti girisūnudarīcaro¹³, pakkam pipphalan ti
Himavantapadesa ekam phalabharitan pipphalīrukkham, kandatīti dijagane¹⁴
15 tam¹⁵ rukkham parivāretva pakkāni khādante¹⁶ vāretum mayham mayhan ti
paridevanto vicarati¹⁷, tasseevam¹⁸ vilapantassā¹⁹ ti tassa vilapantass eva,
bhutvāna pipphalim¹⁹ yantīti tam pipphalīrukkham paribhūñjitvā²⁰ añ-
ñam phalasampannam²¹ rukkham gacchanti²², vilapi tvevā²³ ti so pana
dijo⁴ vilapi yeva, yathodhim ti yathākoṭṭhāsam, mātāpitibhātubhaginiputta-
20 dhītādīnam²⁵ upabhogaṇabhogavasena yo koṭṭhāso dātabbo²⁶ tam na detīti
attho, sakim ti²⁷ ekavāram pi nānubhoti, attano santakam pīti attho, sam-
ganhātīti bhattacchādanabhījanañgalādīdānivasena²⁸ samganhāti, vilapi
tveva²⁹ so naro ti etesu rājāsū dhanam gahetvā gacchantesu kevalam so
puriso vijajati yeva, dhīro ti pamoḍo, samganhātīti attano santikam āgate³⁰
25 dubbalañātake bhattacchādanabhījanañgalādīdānena³¹ samganhāti, tenā³² ti³³ so
sappuriso³⁴ tena nātīsamghanen³⁵ catupūrisamañjhe kittim⁴ ca attano vannañ
ca³⁶ pāpunāti pecca³⁷ sagge devanagare modatīti³⁸.

¹ C^s -vam ² C^s -lam, B^d pippali B^d -tvā va ³ B^d sankha-. ⁴ C^s jū-
nīnam. ⁵ B^d sakam ⁶ B^d mayham mayham, C^s -hā. ⁷ C^s dhīro ca, C^s
dhīro ca, B^d dhīro, B^d viro ⁸ C^s -go ⁹ B^d parca. ¹⁰ B^d pa. ¹¹ C^s
ciravanavasena instead of vira-. B^d viravantiyā. ¹² B^d girisūnudarīcaro ti gi-
risūnūnadīcaro girisūnūsukhanadīsukhacarātīti girisūnūnadīcaro ¹³ B^d -nā. ¹⁴
C^s na. ¹⁵ B^d -ti. ¹⁶ B^d -ti ¹⁷ B^d -va ¹⁸ C^s B^d -li, C^s -lī ¹⁹ B^d -bhu-
tvā ²⁰ B^d -nna ²¹ C^s gacchati. ²² B^d viparivāṇi. ²³ B^d di- ²⁴ B^d -dhi-
tanam. ²⁵ B^d labatabbo ²⁶ B^d sakiti, C^s sakimpī. ²⁷ B^d vattabhatta-. ²⁸
B^d vilapento va. ²⁹ B^d -ta. ³⁰ C^s santacchā-, C^s santa- corr. to bhatta-, B^d
vattabhatta- ³¹ B^d pi. ³² B^d pu- ³³ B^d -sankhena ³⁴ C^s vananañca, C^s
vannaca, B^d vannañcañca ³⁵ B^d parca. ³⁶ B^d pamo-

Evam Mahāsatto tassa dhammāṃ desetvā dānaṃ paṭi-
pākatikaṃ¹ kāretvā Himavantam eva gantvā aparihīṇajjhāno
Brahmalokūpago ahosi.

Satthā imāṃ desanāṃ āharitvā „iti kho maharāja āgantukaseṭṭhi
bhātu puttassa mārītattā ettakaṃ kālāṃ n' eva puttāṃ na dhītaraṃ 5
alabhittā“² „ti vatvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā kaniṭṭho āgantu-
kaseṭṭhi ahosi, jeṭṭho⁴ aham evā“³ „ti. Mayhaka jātakāṃ⁵.

6. Dhajavihethajātaka.

Dubbaṇṇarūpan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 10
lokatthacariyaṃ ārabba kathesi. Vatthum Mahākaphajātake
āvibhavissati. Tadā pana Satthā „na bhikkhave idāṇ' eva pubbe pi
Tathāgato lokassa atthaṃ cari⁶ yevā“⁷ „ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Sakko ahosi. Tadā eko vijjādharo vijjaṃ pari- 15
vattetvā adḍharattasamaye⁸ āgantvā Bārāṇasirañño mahesiyā⁹
saddhiṃ aticarati. Tassā paricārikāyo aññimsu⁹. Sā sayam
eva rājānaṃ upasaṅkamitvā¹⁰ „deva eko puriso adḍharatta-
samaye⁷ sirigabbhaṃ pavisitvā maṃ dūsetitī¹¹“ āha. „Sak-
khissasi pan' assa kiñci saññānaṃ kātun“¹² ti. „Sakkomi 20
devā“¹³ „ti. Sā jātihīṅgulakapātīṃ¹² āharāpetvā tassa purisassa
rattīṃ āgantvā abhiraṃsitvā gacchantassa piṭṭhiyaṃ pañcañ-
gulikaṃ datvā pāto va rañño ārocesi. Rājā manusse ānāpesi:
„gacchatha. sabbadisāsu oloketvā piṭṭhiyaṃ katajātihīṅgulika-
purisaṃ¹⁴ gaṇhathā“¹⁵ „ti. Vijjādharo pi rattīṃ anācāraṃ kari- 25
tvā divā susāne suriyaṃ namassanto ekapādena tiṭṭhati. Rāja-
purisā disvā tam¹⁴ parivārayimsu. So „pākaṇaṃ me kammaṃ

¹ B'd omits paṭi. ² B'd dhammaḍḍa. ³ B'd alattiha. ⁴ B'd jethako pana. ⁵ B'd
mayhamjatakāṃ pañcamāṃ. ⁶ B'd lokatthacariyaṃ carati. ⁷ B'd -tti- ⁸ B'd
aggama- ⁹ B'd saññānimsu. ¹⁰ B'd adds aha. ¹¹ B'd -siti ¹² B'd -likapāti.

¹³ B'd jātihīṅgulikaṃ-, omitting kata ¹⁴ B'd tam disva.

jānantīti¹ vijjāṃ parivattetvā ākāse² uppatitvā gato. Rājā
 taṃ³ disvā āgataपुरise „addasathā“⁴ ti pucchi. „Āma adda-
 sāmā“⁵ ti. „Ko nāṃ“⁶ eso⁷ ti. „Pabbajito devā“⁸ ti¹. So
 hi rattiṃ anācāraṃ katvā divā pabbajitavesena vasati⁴. Rājā
 5 ..ime⁵ divā samaṇavesena caritvā rattiṃ anācāraṃ karontīti;
 pabbajitānaṃ kujjhivā micchāgahaṇaṃ gahetvā „mayhaṃ vi-
 jite“⁹ sabbe pabbajitā palāyantu, diṭṭhadiṭṭhānaṃ⁷ ñeva rājā-
 naṃ karissantīti¹⁰ bheriṃ carāpesi. Tiyojanasatika-Kāsi-
 raṭṭhā⁹ palāyitvā sabbapabbajitā¹¹ aññarājadhāniyo aga-
 10 miṃsu¹¹, sakala-Kāsiratṭhe¹² manussānaṃ ovādadāyako eko pi
 dhammikasamaṇabrāhmaṇo nāhoṣi, anovādakā manussā pharusā
 ahesuṃ, dānasīlavimukhā¹³ matamatā¹⁴ yebhuyyena apāye nib-
 battiṃsu, sagge nibbattanakā nāma nāhesuṃ. Sakko nave¹⁵
 deve¹⁶ apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“¹⁷ ti āvajjitvā vijjā-
 15 dharaṃ nissāya Bārāṇasirañña kuddhena micchāgahaṇaṃ ga-
 hetvā pabbajitānaṃ raṭṭhā pabbajitabhāvaṃ ñatvā „ṭhapetvā
 maṃ añño imassa rañño micchāgahaṇaṃ¹⁷ bhindituṃ samattho
 nāma n’ atthi¹⁸, rañño ca raṭṭhavāsinaṃ ca avassayo bhavis-
 sāmīti“¹⁹ cintetvā Nandaṃulapabbhāre¹⁹ paccekabuddhānaṃ san-
 20 tikaṃ gantvā²⁰ „bhante mayhaṃ mahallakaṃ ekaṃ pacceka-
 buddhaṃ detha, Kāsiratṭhaṃ²¹ pasādessāmīti“²² āha. So
 saṃgattatheraṃ eva labhi²². Ath’ assa pattacīvaraṃ gahetvā
 taṃ purato katvā sayāṃ pacchato hutvā sirasmiṃ añjaliṃ ṭha-
 petvā paccekabuddhaṃ namassanto uttamarūpadharo māṇavako
 25 hutvā sakalanagarassa matthakamatthakena tikkhattuṃ vica-
 ritvā rājadvāraṃ gantvā ākāse aṭṭhāsi. Rañño ārocayiṃsu²³:
 „deva eko²⁴ abhirūpo māṇavako ekaṃ samaṇaṃ ānetvā rāja-

¹ all three MSS. jānanti ² Bā -sena. ³ Bā te. ⁴ so all three MSS. ⁵
 Bā adds pabbajitā ⁶ Pā jīvita ime ⁷ Pā dithadithathāne, omitting ñeva. ⁸
 Bā -tutu. ⁹ Bā kākāsikarathā. ¹⁰ Bā sabbe-. ¹¹ Cā Bā āg- ¹² Bā -kāsikarathē.
¹³ Bā -sīlā muñcetvā. ¹⁴ Bā matā-. ¹⁵ Pā na. ¹⁶ Bā devaputte. ¹⁷ Cā
 maṃ rañño imassa micchāgahanassa ¹⁸ nāma nāhesuṃ - - natthi wanting in
 Cā. ¹⁹ Bā -lakaṇa-. ²⁰ Pā adds vanditvā ²¹ Bā kasikara-. ²² Bā labhitvā
 gato. ²³ Bā -cesi. ²⁴ Bā omits eko.

dvāre ākāse ṭhito“ ti. Rājā āsanā utṭhāya¹ sihapañjare ṭhatvā „mānavaka kasmā tvam abhirūpo samāno etassa virūpasama-
passa² pattacīvaraṃ gahetvā namassamāno ṭhito“ ti tena sad-
dhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Dubbañṇarūpaṃ tvam³ ariyavannī 5
purakkhatvā pañjaliko namassasi,
seyyo nu te so udavā sarikkho,
nāmaṃ parass’ attano cāpi⁴ brūhīti. 110.

Tattha ariyavannīti sundararūpo, seyyo nu te so ti eso virūpapab-
bajito⁵ kin nu tayā uttaritaro udāhu sarikkho ti, parassattano cā ‘ti etassa 10
parassa ca attano ca nāmaṃ brūhīti pucchati

Atha naṃ Sakko „mahārāja samaṇā⁶ nāma garuṭṭhāniyā⁷,
tena me nāmaṃ lapitum na labbhati⁸, mayham⁹ pana te nā-
maṃ¹⁰ kathessāmi“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na nāmagottaṃ gaṇhanti rāja 15
sammaggatān’ ujjugatāna¹¹ devā,
ahaṇ ca te nāmadheyyaṃ vadāmi:
Sakko ’ham asmī tidasānam indo ti. 111.

Tattha sammaggatānujjugatāna¹¹ devā ti mahārāja sabbasam-
khāre yathāvasarasavasena¹² sammāsityā aegaphalam arahattam pattattā sam- 20
maggatānam¹¹ ujunā va¹³ arhaṇṇikena mazzeṇa nibbanam gatattā ujjugatānam
mahākhīnāsavānam uppattidevehi¹⁴ uttaritarānaṃ viśuddhidevānam uppattidevā¹⁵
nāmagottaṃ na gaṇhanti, ahaṇ ca te nāmadheyyaṃ ti api ca aham attano
nāmadheyyaṃ tuyham kamehi¹⁵.

Tam sutvā rājā tatiyagāthāya bhikkhuṃ namassane¹⁷ ān- 25
saṃsaṃ pucchi:

3. Yo disvā bhikkhuṃ caranūpapannaṃ
purakkhatvā añjaliko¹⁷ namassati

¹ B^d vuthāya ² B^d -passa sa-. ³ C^s tvam corr. to tuvam. ⁴ C^s vāpi,
B^d parassa ca attano cāpi. ⁵ B^d -popa-. ⁶ C^k -naṃ, B^d -no. ⁷ C^k -tiyā,
C^s -tiyā corr. to nīyā, B^d guruthaniye. ⁸ B^d na nā me nālapitum na labhati.
⁹ B^d yam mayham. ¹⁰ C^k nama, C^s nāma corr. to nāman. ¹¹ B^d samugga-
tanujugatānam. ¹² C^k yātāva-, C^s yātāva- corr. to yathāva-, B^d yathābhavaṃ sarasa-.
¹³ C^s ujjunava, B^d omits ujunāva. ¹⁴ B^d upapatti-. ¹⁵ B^d -essam. ¹⁶ B^d nā-
masamano, C^k namassato, C^s namassate, all three MSS. bhikkhu ¹⁷ B^d pañcali-.

pucchāmi taṃ devarāj' etam¹ atthaṃ
ito cuto kiṃ labhate sukhaṃ so ti. 112.

Sakko catutthagāthāya² katthesi:

4. Yo disvā bhikkhuṃ caraṇūpapaṇṇaṃ
5 purakkhatvā pañjaliko namassati
ditthe va dhamme labhate pasamsaṃ
saggaṇ ca so yāti sarīrabhedā ti. 113.

Tattha bhikkhuṃ ti bhinnakilesaṃ anuddhapuggalam, caraṇūpapaṇṇaṃ ti sīlacaraṇena upetaṃ⁴, ditthe va dhamme ti na kevalaṃ ito cuto yeva
10 imasmiṃ pana attabhāve so pasamsaṃ labhati pasamsāsukhaṃ⁵ vindati⁶.

Rājā Sakkassa kathaṃ sutvā attano micchāgahaṇaṃ bhin-
ditvā tuṭṭhamānaso pañcamaṃ gātham āha:

5. Lakkhī vatā⁷ me udapādi ajja
yaṃ Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma⁸,
15 bhikkhuṃ ca disvāna tav' ajja⁹ Sakka
kāhāmi puññāni anappakānīti. 114.

Tattha lakkhīti sirī¹⁰, paññā ti pi vadanti, idaṃ vuttam hoti: ajja tava¹¹
vacanaṃ sunantass' eva kusalākusalavipākajāṇanapaññā¹² uppannā, yaṃ ti ni-
pātamattaṃ, bhūtapataddasāma¹³ ti bhūtapatiṃ addasāma.

- 20 Taṃ sutvā Sakko paṇḍitassa thutiṃ karonto chatṭham
gātham āha:

6. Addhā¹⁴ have¹⁵ sevitabbā sapaññā
bahussutā ye¹⁶ bahuṭṭhānacintino¹⁷,
bhikkhuṃ ca disvāna mamaṃ ca¹⁸ rāja¹⁹
25 karoḥi²⁰ puññāni anappakānīti. 115.

Tattha bahuṭṭhānacintino¹⁷ ti bahūni kārāṇāni cintanasamatthā.

¹ Ck^s -je ² Ck^s -tthamgā-. ³ Bā sūti- ddham-. ⁴ Bā upapaṇṇetaṃ. ⁵ C^s -sāmukham sukhaṃ, Bā -ti atha kho pacce pasamsānurūpaṃ sukhaṃ. ⁶ Bā -tīti. ⁷ Ck^s vata Bā tā. ⁸ Bā -pati dassāma ⁹ Bā tuvañca. ¹⁰ Ck^s -rīm, C^s Bā -ri. ¹¹ Bā mama. ¹² Bā -nūpaññā. ¹³ Bā -patidassāma. ¹⁴ Ck^s andā? C^s addhā? Bā saddhā. ¹⁵ Ck^s bhava, C^s have corr. to bhava. ¹⁶ Bā omits ye. ¹⁷ Bā -huthāni-. ¹⁸ Ck^s Bā cā. ¹⁹ Bā rājā ²⁰ Bā -ronti.

Tām sutvā rājā osānagātham āha:

1. Akkodhano niccapasannacitto¹

sabbātithiyācayogo² bhavitvā

nihacca mānaṃ abhivādayissaṃ³

sutvāna devinda subhāsītānīti. 116.

5

Tattha sabbātithiyācayogo⁴ bhavitvā ti sabbesaṃ atithinaṃ āzatū-
gatānaṃ āgantukānaṃ yaṃ yaṃ te yācanti tassa tassa⁵ yutto anucchaviko bha-
vitvā⁶, sabbaṃ tehi yācitayācītaṃ⁷ dadamāno⁸ ti attho, sutvāna devinda
subhāsītānīti tava subhāsītāni sutvā ahaṃ evarūpo bhavissāmīti vadati.

Evañ ca pana vatvā pāsādā oruyha paccekabuddhaṃ van- 10
ditvā ekamantaṃ atṭhāsi. Paccekabuddho ākāse pallamaṃkena
nisīditvā „mahārāja, vijjādharo na⁹ samaṇo, tvaṃ ito paṭṭhāya
'atuecho loko, atthi dhammikasamaṇabrāhmaṇa' ti nātvā dā-
naṃ dehi¹⁰ sīlaṃ rakkha¹¹ uposathakammaṃ karohīti¹²“ rājā-
naṃ ovadi¹³. Sakko pi Sakkānubhāvena ākāse thatvā „ito 15
paṭṭhāya appamattā hothā“ 'ti nāgarānaṃ ovādaṃ datvā „pa-
lātā samaṇabrāhmaṇā āgacchantū“ 'ti bheriṃ carāpesi. Atha
te ubho pi sakaṭṭhānaṃ eva agamaṃsu¹⁴. Rājā¹⁵ ovāde tha-
tvā⁶ puññāni akāsi¹⁷.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāni sa- 20
modhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto, rājā Ānando ahoṣi,
Sakko¹⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Dhajaviheṭṭhajātakāni²⁰.

7. Bhisapupphajātaka.

Yametan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññata- 25
raṃ²¹ bhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira Jetavanā nikkhamitvā
Kosalaraṭṭhe aññataraṃ araññaṃ nissāya viharanto ekadivasāṃ padu-

¹ Bā niceaṃ-. ² Bā -thi-. ³ Bā abhidhāriyissaṃ ⁴ C^k -tīthi-, C^s -tithi-, Bā
-titthi- ⁵ Bā omits one tassa ⁶ Bā hutvā bhavitvā ca. ⁷ Bā sabbeteḥi yā-
cītaṃ ⁸ Bā adds yācīto. ⁹ C^k add so. ¹⁰ Bā detha. ¹¹ Bā rakkhatha. ¹²
Bā -rothāti ¹³ Bā ovādetvā. ¹⁴ Bā -sūti ¹⁵ Bā adds tassa. ¹⁶ Bā adds
dānādini ¹⁷ Bā -sīti ¹⁸ Bā dhammade-. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ C^s dhara-,
Bā pabbajitaviheḍḍhajātakaṃ chathaṃ. ²¹ C^s -ra, C^k -ra corr. to -raṃ.

masaraṃ otarivā pupphitapadumaṃ¹ disvā adhovāte t̥atvā upasiṃghi.
 Atha naṃ tasmiṃ vanasaṇḍe² adhivatthā devatā „mārisa, tvaṃ³ gan-
 dhatheno nāma⁴, idan te⁵ ekaṃ theyyaṅgan⁶ ti saṃvejesi. So tāya
 saṃvejito puna⁷ Jetavanāṃ āgantvā Satthāraṃ vanditvā nisinnō „ka-
 5 haṃ bhikkhu nivuttho sīti“ puṭṭho „asukavanasaṇḍe⁸ nāma. tattha ca
 maṃ devatā⁹ evaṃ¹⁰ nāma saṃvejesīti“ āha. Atha naṃ Satthā „na
 kho bhikkhu pupphaṃ upasiṃghanto tvaṃ eva devatāya saṃvejito.
 porāṇakapaṇḍitāpi saṃvejitapubbā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 10 Bodhisatto ekasmiṃ Kāsinigame¹¹ brāhmaṇakule nibbat-
 titvā vayappatto Takkaṣilāyaṃ uggaṇhitasippo¹² aparabhāge isi-
 pabbajjaṃ pabbajitvā ekaṃ padumasaraṃ nissāya upavasanto¹³
 ekadivasam saraṃ¹⁴ otarivā supupphitapadumaṃ npasiṃgha-
 māno¹⁵ atṭhāsī. Atha naṃ ekā devadhītā rukkhakkhandhavi-
 15 vare t̥atvā saṃvejayamānā¹⁶ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Yaṃ ekaṃ vārijaṃ pupphaṃ adinnaṃ¹⁷ upasiṃghasi
 ekaṅgam etaṃ theyyānaṃ, gandhatheno si mārisā 'ti. 117.

Tattha ekaṅgametan ti eko kothāso esa.

Tato Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Na harāmi, na bhaṇjāmi¹⁸, ārā siṃghāmi vārijaṃ,
 atha kena nu vannaṇa gandhattheno ti vuccatīti. 118.

Tattha ārā siṃghāmiti dūre thito ghāyāmi¹⁹, vannaṇā 'ti kāraṇena.

Tasmiṃ pana²⁰ khaṇe eko puriso tasmiṃ sare bhisāni c'
 eva khaṇati puṇḍarīkāni ca bhaṇjati²¹. Bodhisatto taṃ disvā
 25 „ārā t̥atvā²² upasiṃghantaṃ 'coro' ti²³ vadasī²⁴, etaṃ puri-

¹ Bā suṇ upi hitam- ² Bā vane. ³ Bā omits tvaṃ. ⁴ Bā adds caram ⁵ Bā ti. ⁶ Bā theyyagandhin ⁷ Bā pana ⁸ Bā -sando, C^s -sandam ⁹ Bā tattheva de-. ¹⁰ C^s eva, C^s eva corr. to evam ¹¹ Bā kāsikagāme. ¹² Bā uggaṇhita-. ¹³ Bā upasiṃghanto. ¹⁴ Bā omits saram ¹⁵ C^s upanisi-, Bā upsiṃghayamāno ¹⁶ Bā -ji-. ¹⁷ C^s -nna, C^s -nna corr. to -nnam. ¹⁸ Bā bhu-. ¹⁹ Bā āsiṃghāmi, C^s gā- ²⁰ Bā omits paṇi. ²¹ Bā bhu- ²² Bā mam galetvā in the place of ā th. ²³ C^s si corr. to ti, Bā si. ²⁴ Bā vadatha

sarū kasmā na bhaṇasīti⁴ tāya saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Yo 'yaṃ bhisāni khaṇati puṇḍarikāni bhañjati
evaṃ ākiṇṇakammanto kasmā eso na vuccatīti. 119.

Tattha ākiṇṇakammanto ti kakkhalakammanto dārunakammanto. 5

Ath' assāvacanakāraṇaṃ¹ ācikkhantī devatā catuttha-
pañcamagāthā abhāsi:

4. Ākiṇṇaluddo puriso dhāticeḷaṃ va makkhito,
tasmiṃ me vacanaṃ n' atthi, taṃ ca arahāmi vattave². 120.
5. Anaṅgaṇassa posassa niccaṃ sucigavesino 10
vālaggamattaṃ pāpassa abbhāmatthaṃ³ va khāyatīti. 121.

Tattha dhāticeḷaṃ vā 'ti khelasimghāmkamuttagūthamakkhitam dhāti-
dāsiyā nivatthaceḷam viya ayaṃ pāpamakkhito yeva, tena kāraṇena tasmiṃ
mama⁴ vacanaṃ n' atthi, taṃ ca arahāmi samanā pana ovādakāmā honti
piyasīlā, tasmā appamattakam pi ayuttaṃ karontam vattum arahāmi samanā⁵ 15
anaṅgaṇassa ti niddosassa tumhādisassa, abbhāmatthaṃ va khāyatīti⁵
mahāmeghapamānaṃ hutvā upatthāti, idāni kasmā evarūpaṃ dosam abboha-
rakaṃ⁶ karosīti

Tāya pana saṃvejito Bodhisatto saṃvegappatto chaṭṭhaṃ⁷
gātham āha: 20

6. Addhā maṃ yakkha jānāsi atho maṃ anukampasi,
puna pi yakkha vajjāsi⁸ yadā passasi edisaṃ ti. 122.

Tattha yakkhā 'ti devataṃ ālapati, vajjāsīti⁹ vadeyyāsi, yadā pas-
sasi edisaṃ ti yadā mama evarūpaṃ dosam passasi tadā evaṃ evaṃ¹⁰ vārey-
yāsīti¹¹ vadati. 25

Ath' assa devatā¹² sattamaṃ gātham āha:

7. N' eva taṃ¹³ upajīvāmi na pi te bhataka¹⁴ amhase¹⁴,
tvam eva bhikkhu jāneyya yena gaccheyya suggatin ti. 123.

¹ Ck athassa-, Bđ athassa ava- ² Bđ vattate ³ Bđ -mutto ⁴ Ck meva ⁵
Bđ -muttam va khādaya- ⁶ Bđ abboha- ⁷ Bđ chathamam. ⁸ Bđ -hi ⁹ Ck
vajjāsīti. ¹⁰ C^o evameva mam, Bđ evam mama ¹¹ Bđ vadeyyāsīti ¹² Bđ
tassa sā devadhita ¹³ Bđ nevāham ¹⁴ Ck hatakambhase, C^o bhatakambhase,
Bđ te khātikammase cori to khabhati-.

Tattha bhatakamhase¹ ti tava² bhatihatā³ kammakarāpi te⁴ na homa, kimkāraṇā tam⁵ sabbakālaṃ rakkhamānā vicarissāmā⁶ 'ti dīpeti, yena gaccheyyā⁷ 'ti bhikkhu yena kammena tvaṃ sugatīṃ gaccheyyāsi tvaṃ eva jāneyyāsi.

- 5 Evam sā tassa ovādaṃ datvā attano vimānaṃ eva pavitṭhā. Bodhisatto pi jhānaṃ nibbattetvā Brahmalo-kūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne so⁹ bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi)
10 „Tadā devadhītā Uppalavaṇṇā ahoṣi, tāpaṣo¹⁰ aham evā¹¹ 'ti. Bhisapupphajātakam¹².

8. Vighāśajātaka.

Susukhaṃ vatā¹³ 'ti. Imaṃ Satthā Pubbārāme viharanto keḷisīlake bhikkhū ārabba kathesi. Tesu¹⁴ Mahāmoggallānat-
15 therena pāsādaṃ kampetvā saṃvejitesu dhammasabbhāyaṃ bhikkhū tesam agunaṃ kathentā nisīdīsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁵“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁶“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṃ¹⁷ eva pubbe p' ete keḷisīlakā yevā¹⁸“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- 20 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko ahoṣi. Ath'¹⁹ aṇṇatarasmiṃ Kāsigāme²⁰ satta bhātaro kāmesu dosaṃ disvā nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā Mejjhāraṇṇe²¹ vasanto yoge yogaṃ akatvā²² kāya-daḍḍhibahulā²³ hutvā nānappakāraṃ²⁴ kilikaṃ²⁵ kilītvā²⁶ ca-
25 riṃsu. Sakko devarājā „ime saṃvejessāmīti²⁷“ suko²⁸ hutvā tesam vasanaṭṭhānaṃ āgantvā ekasmiṃ rukkhe nilīyitvā te saṃvejento paṭhamam gātham āha:

¹ C^s -bhase, B^d bhatikammase. ² C^k nava ³ so C^s; B^d tathāhikā in the place of tava bhatihatā ⁴ B^d -karādivā ⁵ B^d natam, C^s omits tam ⁶ B^d dhammade-. ⁷ B^d omits so. ⁸ B^d adds pana ⁹ B^d bhūgga - - sattamam. ¹⁰ B^d adds hi. ¹¹ B^d omits ath ¹² B^d kāśika-. ¹³ B^d majjhā, C^k mejjha-. ¹⁴ B^d katvā. ¹⁵ C^k -datthi-, C^s -damdhi-, B^d -dalhi- ¹⁶ B^d -raṃ. ¹⁷ B^d kilam. ¹⁸ B^d kilantū ¹⁹ B^d suṇo.

1. Susukhaṃ vata jīvanti ye janā vighāsādino,
ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca suggatīti. 124.

Tattha vighāsādino ti bhuttātīrekaṃ bhuñjante sandhāyāha, ditthe
va dhamme ti ye evarūpā te ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca tesam
sugati hoti. sagge uppajjantīti¹ adhippāyena vadati

5

Atha tesu eko tassa vacanaṃ sutvā avasese āmantetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Suvassa bhāsamānassa na nisāmetha paṇḍitā,
idaṃ sunoṭha² sodariyā: amhe vāyaṃ pasamsatīti. 125.

Tattha bhāsamānassa³ ti mānusiye⁴ vācāya⁵ bhanantassa, na nisā-¹⁰
methā⁶ ti na sunoṭha², idaṃ sunoṭhā² ti idaṃ assa⁴ vacanam sunoṭha²,
sodariyā ti samāne⁵ udare vuttabhāvena⁶ te ālapanto āha.

Atha ne⁷ patikkhipanto suko tatiyaṃ gātham āha:

3. Nāhaṃ tumhe pasamsāmi, kunapādā⁸ sunoṭha² me:
ucchiṭṭhabhojino⁹ tumhe, na tumhe vighāsādino ti. 126. 15

Tattha kunapādā⁸ ti kunapakkhādakā¹⁰ ti te ālapati

Te tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi catutthaṃ gātham āhaṃsu:

4. Sattavassā pabbajitvā Mejjhārāññe sikhandino
vighāsen¹ eva yāpentā mayaṃ ce bhoto gārayhā
ke nu bhoto pasamsiyā¹¹ ti. 127. 20

Tattha sikhandino ti eulāya samannāgatā, vighāsen¹ eva¹² ti ettakam
kālam sattavassani sihayagga vighāsen¹ eva yāpentā yaḍi bhoto gārayhā atha ke
nu te¹³ pasamsiyā ti

Te lajjāpentō Mahāsatto pañcamaṃ gātham āha:

5. Tumhe sihānaṃ vyaṅghānaṃ vālānaṃ cāvasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhen¹ eva⁴ yāpentā maññivho vighāsādino ti. 128. 25

Tattha vālānaṃ cāvasiṭṭhakaṃ¹⁵ ti sasavālamagūnaṃ¹⁶ ca avasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhabhojanam⁹

¹ Bā upa- . ² Bā -nā- . ³ Bā manussabhasaya . ⁴ Bā imassa . ⁵ Bā saha . ⁶
Bā vuttha- . ⁷ Bā te . ⁸ Bā -nappa- . ⁹ C^{ks} ucci-, Bā uccittha- . ¹⁰ Bā ku-
nippa- . ¹¹ Bā ko - , C^{ks} ko - - sihā . ¹² C^{ks} -senā . ¹³ C^{ks} ko nu te . Bā ke
na bhoto in the place of atha ke nu te . ¹⁴ C^{ks} ucci-, Bā uccithayeva . ¹⁵
C^{ks} -kam, omitting ti . ¹⁶ C^{ks} tasseva-, C^{ks} tasse- corr to tasesa- .

Tam sutvā tāpasā „sace¹ mayam na vighāsādā atha ke carahi te vighāsādā“² ‘ti. Atha tesam so tam attham ācikhanto chaṭṭham³ gātham āha:

6. Ye brāhmaṇassa samanassa aññass’ eva⁴ vanibbino
5 datvāna sesam bhuñjanti te janā vighāsādino ti. 129.

Tattha vanibbino ti tam tam bhandam yācanakassa⁵

Evam te lajjāpetvā Mahāsatto sakaṭṭhānam eva gato.

- Satthā imam desanam⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā te⁷ satta bhātaro ime keṭṭhīlakā bhikkhū ahesum.
10 Sakko⁸ aham evā“ ‘ti. Vighāsajātakam⁹.

9. Vaṭṭakajātaka.

- Pañitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lola-bhikkhum sandhāya¹⁰ kathesi. Tam hi Satthā „saccam kira tvam¹¹ lolo“¹² ti pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idān’
15 eva¹² pubbe pi tvam lolo va¹³, lolatāy’ eva ca¹⁴ pana Bārāṇasiyam hatthigavāssapurisakuṇapehi atitto ‘ito uttaritaram labhissāmīti¹⁵’ araṇṇam pavittho sīti“ vatvā atitam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto vaṭṭakayoniyam nibbattitvā¹⁶ araṇṇe lūkhatiṇa-
20 bijāhāro vasi¹⁷. Tadā Bārāṇasiyam eko lolakāko hatthikuṇapādīhi atitto „ito uttaritaram labhissāmīti“ araṇṇam pavisitvā phalāphalāni¹⁸ khādanto Bodhisattam disvā „ayam vaṭṭako ativiya thūlasarīro, madhuragocaram¹⁹ khādati maññe²⁰, etassa gocaram pucchitvā tam khādītva aham²¹ thūlo bhavissāmīti“
25 cintetvā Bodhisattassa uparibhāge sakhāya nilīyi. Bodhisatto

¹ Bḍ omits sace. ² Bḍ atho ke carahi taghasada. ³ Bḍ chathamam. ⁴ Bḍ añña va, Bḍ aññassa pa. ⁵ Bḍ yacakassa. ⁶ Bḍ ahammade-. ⁷ Bḍ omits te. ⁸ Bḍ adds pana. ⁹ Bḍ -sadaṇṭakam ahamam. ¹⁰ Bḍ ārabhha. ¹¹ Bḍ adds bhikkhu. ¹² Bḍ adds lolo. ¹³ Bḍ yeva, C² ti. ¹⁴ Bḍ -taya ca. ¹⁵ C² -mā ti. ¹⁶ C² -ttetvā, Bḍ nippattetvā. ¹⁷ Bḍ vasetti. ¹⁸ Bḍ -lam. ¹⁹ Bḍ -ram go-
²⁰ Bḍ adds ti. ²¹ Bḍ adds pi.

tena apucchito va¹ tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto pa-
ṭhamāṃ gātham āha:

1. Panītaṃ bhuñjase bhattaṃ sappitelaṇ ca mātula,
atha kena nu vaṇṇena kiso tvam asi vāyasā 'ti. 130.

Tattha bhattaṃ ti manussēnaṃ bhojananiyāmena patiyāditabbhattaṃ. mā- 5
tulā 'ti tam piyasamudācārenāḷaṭṭhi kiso ti appamaṃsalohito.

Tassa vacanaṃ sutvā kāko tisso gāthā abhāsi:

2. Amittamajjhe vasato tesu āmisam esato²
niccaṃ ubbiggahadayassa kuto kākassa³ dalhiyaṃ. 131.
3. Niccaṃ ubbegino⁴ kākā vaṃkā pāpena kammunā, 10
laddho piṇḍo na pīṇeti⁵, kiso ten' asmi vaṭṭaka. 132.
4. Lūkhāni tiṇabījāni appasinehāni bhuñjasi,
atha kena nu vaṇṇena thūlo tvam asi vaṭṭakā 'ti. 133.

Tattha dalhiyaṃ ti evaṇṇassa mayham kākassa kuto dalhabhāvo⁶, kuto
thūloṃ ti artho. ubbegino⁷ ti ubbegavanto⁸, vaṃkā ti kākānaṃ eva nānaṃ. 15
laddho ti te kake manussasanta-kavilumpanapāpena kammunā laddho piṇḍo⁹
na pīṇeti¹⁰ na ta peti. tenasmīti tena kīraṇehānaṃ kiso asmi. appa-
sinehāni mardojini¹¹, idam kāko Bodhisattva paṇṭabhojanaṃ¹² khēdati:
saṇṇi hutvāpi vattakanaṃ pakatigocaraṃ¹³ kathento¹⁴ āha

Taṃ sutvā Bodhisatto attano thūlabhāvakāraṇaṃ kathento: 20

5. Appicchā appacintāya avidūragamanena ca
laddhāladdhena yāpento thūlo ten' asmi vāyasa. 134.
6. Appicchassa hi posassa appacintisukhassa ca
susamgahitapamāṇassa¹⁵ vuttī susamudānaya ti 135.

imā gāthā¹⁶ āha.

25

Tattha appicchā ti āhāre¹⁷ appicchatāya nittanhatāya, kevalam sarīrayā-
panavasena¹⁸ āhārāharaṇatāya¹⁹ 'ti artho. appacintāya 'ti²¹ ajja kahaṇ

¹ C^k ca. B^d omits tena ap. va ² B^d amissames-apekkhato ³ C^{ks} kāyassa.

⁴ C^k ubbhito. C^s ubbalito. B^d ubbhiggino B^d uppiggino ⁵ C^{ks} pīṇeti. B^d pineti

⁶ B^d dalhi-. ⁷ C^{ks} ubbedhino. B^d ubbigino ⁸ B^d ubbiggavato. ⁹ B^d ti tena

kāraṇena parasanta-kavilumpanasamkhātena parak laddhapin lo ¹⁰ C^s pīṇeti. B^d

pine-. ¹¹ B^d amajjati. ¹² B^d -tagocaraṃ ¹³ B^d gahitago- ¹⁴ B^d pucchanto

¹⁵ B^d -tamāṇassa. B^f -tamaṇassa ¹⁶ B^d omits i g ¹⁷ B^d -resu ¹⁸ B^d ni-

tanhaya ¹⁹ B^d omits vasena ²⁰ C^k ubbhata-. C^s vibhata- corr to -hara-. B^d

vohārāharaṇatāya. ²¹ B^d adds vattakā

āhāraṃ labhissāmi sva kahaṃ ti evaṃ āhāracintāya¹ abhāvena, avidūra-
gamanena cā 'ti asukasmim nāma thāne madhuraṃ labhissāmi cintetvā²
avidūragamanena ca. laddhāladdhenā 'ti lūkhaṃ vā hotu³ paṇītaṃ vā yam⁴
laddham ten' eva tuttho⁵, thūlo⁶ ten' asmi⁷ tena catubbidhena kāraṇena thūlo
5 'smi⁷ vāyasā 'ti, appacintisukhassā 'ti āhāracintārahitānam appacintīnaṃ
ariyānaṃ sukhāssa atthīti appacintisukho⁸, tassa tādisena sukhena sa-
mannāgatassa. samāgahitapamānassā⁹ 'ti ettakam bhuñjitvā jīrāpetuṃ
sakkhissāmi evaṃ sutthu saṃgahitāhārapamānassa¹⁰, vuttī susamudānaya
10 nayā samubbattiyā

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāni sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
..Tadā kāko lolabhikkhu aho si, vaṭṭako pana aham evā" 'ti.
Vaṭṭakajātakaṃ¹².

15

10. Kākajātaka.

Cirassam vata passāmā 'ti. Imaṃ Satthā Jetavane
vihāranto lolabhikkhuṃ yeva¹³ ārabhā kathesi. Paccuppanna-
vatthuṃ heṭṭhāvuttanayam eva.

Atīte pana¹⁴ Bārāṇasiyāṃ Brahmadaṭṭe rajjāni kā-
20 rente Bodhisatto pārāpato¹⁵ hutvā Bārāṇasissetthino ma-
hānase nīlapacchiyaṃ vasati. Kāko pi tena saddhiṃ vissāsaṃ
katvā tatth' eva vasatīti vitthāretabbaṃ. Bhattakārako kā-
kassa pattāni luñcitvā piṭṭhena taṃ makkhetvā¹⁶ ekaṃ varā-
ṭakaṃ¹⁷ vijjhivā kaṇṭhe¹⁸ pilandhitvā pacchiyaṃ pakkhipi.
25 Bodhisatto araṇṇato āgantvā taṃ disvā parihasaṃ karonto
paṭhamāni gāthāni āha:

1. Cirassam vata passāma sahāyaṃ maṇidhāriṇaṃ¹⁹,
sukatāya massukuttiyā sobhate vata me sakhā ti. 136.

Tattha massukuttiyā ti massukiriya.

¹ Ck^s -yam " Bḍ ac-. ² Ck^s hotu, ³ Bḍ yam yam. ⁴ Bḍ tuttho, Ck^s thūlo.
⁵ Bḍ omits thūlo ⁶ Bḍ mhi ⁷ Ck^s -khā. ⁸ Bḍ -tassamānassā. ⁹ Bḍ -ramā-
nassā. ¹⁰ Bḍ dhammade- ¹¹ Bḍ adis navamaṃ. ¹² Bḍ omits yeva. ¹³ Bḍ
omits pana. ¹⁴ Bḍ aravato. ¹⁵ Bḍ pakkhipitvā ¹⁶ Bḍ pālakhandaṃ. ¹⁷ Ck^s
katthe, Bḍ kaṇṭhe. ¹⁸ Ck^s -ritāni, Bḍ -rikam.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Parūlhakacchanakhalomo ahaṃ kamme suvyāvato
cirassaṃ¹ nahāpitaṃ laddhā lomantam apahārayin² ti. 137.

Tattha ahaṃ kamme suvyāvato ti³ ahaṃ tasmiṃ rājakamme suvyā-
vato⁴ okāsaṃ alabhamāno parūlhakacchanakhalomo āsin⁵ ti vadati. apahāra- 5
yin⁶ ti ajja hāresiṃ⁷.

Tato Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Yan nu lomaṃ ahāresi dullabhaṃ laddhu⁸ kappakaṃ
atha kiṃ carahi te samma kaṇthe kiṇaṇāyatitī⁹. 138.

Tass' attho' yaṃ tāva dullabhaṃ¹⁰ kappakaṃ labhivā lomaṃ harāpesi¹¹ 10
taṃ harāpaṇa. aha kiṃ carahi te vāyassa¹² idaṃ kaṇthe¹³ kiṇaṇāyatitī¹⁴.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

4. Manussasukhumālānaṃ maṇi kaṇthesu lambati,
tes' āhaṃ anusikkhāmi, mā tvaṃ maññi davā kataṃ. 139.
5. Sace p' imaṃ piḥayasi¹⁵ massukuttiṃ sukāritaṃ¹⁶ 15
kārayissāmi te samma maṇiṃ cāpi dadāmi te ti. 140.

Tattha maṇitī evarūpānaṃ manussanaṃ ekam maniratanam kaṇthesu
lambati. tesāhaṃ ti tesam ahaṃ, mā tvaṃ maññitī tvaṃ paṇa etam¹⁷ mayā
davā katan ti mā maññi¹⁸, piḥayasitī¹⁹ sace imaṃ mama katan massukuttiṃ
tvam icchasi. 20

Taṃ sutvā Bodhisatto chaṭṭhaṃ²⁰ gātham āha:

6. Tvaṃ ñeva maṇino²¹ channo²² sukatāya ca massuyā,
āmanta kho taṃ gacchāmi, piyaṃ²³ me tav' adassanan ti. 141.

Tattha maṇino²⁴ ti maṇinā²⁵, ayaṃ eva vā pātho, idaṃ vuttanī hoti:
samma vāyasa tvaṃ ñeva imassa maṇino anucchaviko imissā ca²⁶ sukatāya mas- 25

¹ Ck adds va. C⁸ has crossed over va. ² B^d ajjahā-, B^f somantapajjahārayi.

³ B^d adds tam. ⁴ B^d ahaṃ samma pārāvatakammesubyāvato. ⁵ B^d ahoṣi ⁶

B^d ajjahā-. ⁷ B^d ajja pahāresi. ⁸ B^d laddha ⁹ C^{ks} -yati, B^d idaṃ kanhe

kināyātītī, P^f idaṃ kanhe kināyati. ¹⁰ B^d bhava dullabha. ¹¹ B^d hāresi.

¹² B^d vāyasa ¹³ C^k -o, B^d kanhe ¹⁴ B^d kināyati ¹⁵ B^d piyasi. ¹⁶ C^{ks} -kutti

sukārikam, B^d massivatthissu-, B^f massukuttisukāritam. ¹⁷ B^d ekam. ¹⁸ B^d

maññasitī. ¹⁹ C^k haya-, B^d sace pi mam piḥayasitī. ²⁰ B^d chathamam. ²¹

B^d -nā ²² B^d chando ²³ C^{ks} piyam. ²⁴ C^{ks} B^d -nā. ²⁵ C^s B^d -no. ²⁶

C^{ks} va, B^d imassa, omitting va.

suyā¹, mama pana² tava adassanam³ eva piyam, tasmā taṃ āmantayitvā
gacchāmi.

Evañ ca pana vatvā⁴ uppatitvā aññattha gato. Kāko
pana² tatth' eva jīvitakkhayam patto.

5 Satthā imam desanam³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahā
„Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, pārāpato⁶ aham evā“⁷ ti. Kāka-
jātakam⁷. Senakavaggo⁸ dutiyo. Chanipātavannaṇā niṭṭhitā.

¹ B^d sukatassa massu ² B^d omits pana ³ B^d da- ⁴ B^d adds bodhisatto.

⁵ B^d dhammade-. ⁶ B^d -vato pana ⁷ B^d pārāvatajā- navamam, B^f loli nāma.

⁸ B^f sucivaggo, B^d soka-

VII. SATTANIPĀṬA.

1. KUKKUVAGGA.

1. Kukkujātaka.

Diyaḍḍhakukkū¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto rājo.
vādam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Tesakuṇajātake²
āvibhavissati.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco
ahosi. Rājā agatigamane patiṭṭhāya adhammena rajjaṃ kāresi,
janapadaṃ piḷetvā³ dhanam eva saṃhari. Bodhisatto⁴ rājā- 10
naṃ ovaditukāmo ekaṃ upamaṃ upadhārento carati⁵, rañño
ca vāsāgārāṃ vipakataṃ hoti anīṭṭhitacchadanaṃ⁶, kaṇṇikaṃ
āropetvā gopānasiyo pavesitamattā honti⁷. Rājā kīḷanattāya
uyyānaṃ gantvā tattha vicarivā tam⁸ gehaṃ pavisitvā ullo-
kento kaṇṇikamaṇḍalaṃ disvā attano uparipatanabhayena nik- 15
khamitvā bhi⁹ tthito puna ulloketvā¹⁰ „kin nu kho nissāya
kaṇṇikā tthitā, kiṃ nissāya gopānasiyo“ ti cintetvā Bodhisattaṃ
pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha :

¹ B¹ pili-. ² B¹ atha bo-. ³ B¹ vica-. ⁴ C¹ nīṭṭhita-, B¹ anīṭṭhita-. ⁵
C¹ hoti. ⁶ B¹ omits tam. ⁷ B¹ olo-

1. Diyaddhakukku udayena kaṇṇikā,
vidatthiyo¹ aṭṭha parikkhipanti naṃ
sasimsapā² sāramayā apheggukā³
kuhiṃ ṭhitā uparito⁴ na dhamsatīti. 1.

5 Tattha diyaddhakukkū 'ti diyaddharatanā, udayenā 'ti uccattena⁵,
parikkhipanti naṃ ti taṃ paṇ'etaṃ aṭṭha vidatthiyo parikkhipanti. parikkhe-
pato atthavidatthippamānā⁶ ti vuttaṃ hoti, kuhiṃ ṭhitā ti kattha patitṭhitā
huvā na dhamsati na patati⁷.

Taṃ sutvā Bodhisatto „laddhā dāni me raṇṇo ovadat-
10 thāya⁸ upamā⁹“ ti cintetvā⁹

2. Yā timsati sāramayā anujjukā¹⁰
parikiriya¹¹ gopānasiyo samaṃ ṭhitā¹²
tāhi saṃgahitā¹³ balasā papīlitā
samaṃ ṭhitā¹⁴ uparito na dhamsati. 2.

- 15 3. Evam pi¹⁵ mittehi dāhehi¹⁶ paṇḍito
abhejjarūpehi sucīhi mantihi¹⁷
susaṃgahito¹⁸ siriyā na dhamsati
gopānasibhāravahā va kaṇṇikā ti 3.

imā gāthā āha.

- 20 Tattha yā timsati sāramayā ti yā etā¹⁹ sārakkhamayā timsati go-
pānasiyo, parikiriya²⁰ 'ti parivāretvā²⁰, samaṃ ṭhitā²¹ ti samabhāgaṭhitā²²,
balasā papīlitā ti gopānasihi balena pīletvā suṭṭhu saṃgahitā ekābaddhā
huvā, paṇḍito ti nānasampanno rājā, sucīhīti sucisamācārehi kalyāṇamittehi.
mantihi²³ mantakusalehi²⁴, gopānasibhāravahā va kaṇṇikā ti yathā
25 gopānasīnaṃ bhāraṃ²⁵ vahanānā kaṇṇikā na dhamsati evaṃ rājā²⁶ vuttappa-
kārehi mantihi²⁷ abhijjhadāyehi²⁸ susaṃgahito sirito na dhamsati na patati
na²⁹ parihāyati

¹ Bf vidatthiyo ca. ² Bdf yā sisapā ³ Bdf ape-. ⁴ Ck uparisotā ⁵ Bd uccattarena. ⁶ Cks -nā, omitting ti. Bd athavidatthiyo ⁷ Bd -titi. ⁸ Bd -da-natthāya. ⁹ Bd adds imam gātham āha ¹⁰ Bdf apeggukā. ¹¹ Ck -kariya, Bd kirato. ¹² Bd sapaṇḍitā, Bf samanītā. ¹³ Cks tā saṃgahitā, Bd tāhi susaṃgahitā, Bf tāni susaṃgahitā ¹⁴ Bd samanītā, Bf samanītā. ¹⁵ Cks omitt pi. ¹⁶ Bd ithehi. ¹⁷ Cks mantī-, Bd mante-, Bf manta-. ¹⁸ Cks sas-. ¹⁹ Cks esū. ²⁰ Bd -varitā. ²¹ Bd samanītā ²² Bd sabhāvenatthitā. ²³ Ck manta-, C⁹ manti- corr. to manta-. ²⁴ Bd manti-. ²⁵ Bd -sisambhāraṃ. ²⁶ Bd -jāpi. ²⁷ Bd -tehi. ²⁸ Bd abhe-. ²⁹ Bd neva.

Rājā Bodhisatte kathente' yeva attano kiriyaṃ sallak-
khetvā „kaṇṇikāya asati gopānasiyo na paṭiṭṭhanti“, gopāna-
sīhi asaṃgaḥitā kaṇṇikā na tiṭṭhati, gopānasīsu bhijjantīsu³
kaṇṇikā patati, evaṃ evaṃ adhammiko rājā attano mittāmacce
ca balakāye ca brāhmaṇagahapatike ca asaṃgaṇhanto tesu
bhijjantesu tehi asaṃgaḥito issariyā dhamasati, rañṇā nāma
dhammikenā bhavitabban“ ti. Ath' assa tasmiṃ khaṇe paṇ-
ṇākāratthāya mātuluṅgaṃ āharimsu. Rājā „sahāya imaṃ
mātuluṅgaṃ khādā“ ti Bodhisattaṃ āha. Bodhisatto⁴ gahetvā
„mahārāja, idaṃ⁵ khādituṃ ajānantā tittakaṃ vā karonti
ambilaṃ vā, jānantā pana paṇḍitā tittakaṃ hāretvā ambilaṃ
anīharitvā mātuluṅgarasaṃ anāsetvā va khādantīti“⁶ rañṇo
imāya upamāya dhanasaṃgharaṇūpāyaṃ dassento dve gā-
thā āha:

4. Kharattacaṃ mellaṃ⁷ yathāpi satthavā⁸ 15
anāmasanto⁹ pi karoti tittakaṃ
samāharaṃ¹⁰ sādūkaroti paṭṭhiva¹¹
asādukayirā tanuvaṭṭam uddharaṃ¹² 4.
5. Evaṃ pi gāmanigamesu paṇḍito
asāhasaṃ rājadhanāni saṃgharaṃ 20
dhammānuvatti¹³ paṭipajjamāno¹⁴
sa phātīti¹⁵ kayirā aviheṭṭhayaṃ paran ti. 5.

Tattha kharattacaṃ ti thaddhatacaṃ, mellaṃ¹⁶ ti mātuluṅgaṃ, bellaṃ¹⁷
ti vā¹⁸ pātho, ayaṃ ev' attho, satthavā ti satthakabatto, anāmasanto ti
bahitacaṃ tanukaṃ pi ataccento¹⁹ idaṃ phalaṃ tittakaṃ karoti, samāharaṃ
ti samāharanto²⁰ bahitacaṃ tacchento¹⁷ anto⁻¹ ca²² ambilaṃ anīharanto⁻³
taṃ sādū karoti, paṭṭhivā ti rājānaṃ ālapati, tanuvaṭṭamuddharaṃ⁻⁴

¹ Bā repeats k. ² Bā na tiṭṭhanti. ³ C^{ks} bhajjantīsu, Bā bhijjantesu. ⁴ Bā adds
taṃ. ⁵ Bā imaṃ. ⁶ Bā adds vatvā. ⁷ Bā bellam. ⁸ Bāf satta-. ⁹ Bā -sento.
¹⁰ Bā -hāram. ¹¹ Bā sattivā. ¹² C^{ks} -rin. Bā -vaddhamuddharaṃ. Bāf tanu-
bandhamudaram. ¹³ C^{ks} -vuttin. Bāf -vatti. ¹⁴ C^{ks} -ne. ¹⁵ C^{ks} sathāti, C^s
saphāti corr to yathāti, Bā sappāti. Bāf sabāti. ¹⁶ Bā phellau. ¹⁷ C^{ks} me-. ¹⁸
Bā pi. ¹⁹ Bā -anto. ²⁰ C^{ks} samam. ²¹ Bā omits anto. ²² Bā va. ²³ C^s atih-,
Bā āh-. ²⁴ C^{ks} -rin. Bā tanubandhumuddhan

ti tanukaṃ pana vartam¹ uddharanto sabbaso² tittakassa anapanītattā³ taṃ
asādam eva kaṣīrū. evaṃ ti evaṃ paṇḍito iṇḍāpi asāhasaṃ sāhasiyatanhūya⁴
vasaṃ agacchanto agatigamanam pahūya rattham apiletvā upaṇḍikānaṃ vammika-
vaddhananīyāmena⁵ madhukarānam reṇum gahetvā madhukaranīyāmena⁶ ca⁷

5 dhanam saṃgharanto⁸

Dānaṃ sīlaṃ pariccāgaṃ ajjavam maddavam taṇam (supra p 274)

akkodham avihimsā ca khantī ca avirodhanam ti⁹

imesaṃ dasannaṃ iṇḍadharmānam anuvattanena dhammānuvattī hutvā pa-
tipajjamāno so attano ca paresu ca phātīm¹⁰ vaddhim¹¹ kareyya paraṃ
10 avihethento¹² yevā ti.

Rājā Bodhisattena saddhiṃ mantento va¹³ pokkharanītīram
gantvā¹⁴ supupphitaṃ bālasuriyavaṇṇaṃ udakena anupalittaṃ
padumaṃ disvā āha: „sahāya idaṃ¹⁵ padumaṃ udake jātam¹⁶
eva udakena alippamānaṃ¹⁷ tṭhitaṃ“ ti. Atha naṃ Bodhisatto
15 „mahārāja rañṇāpi¹⁸ evarūpen’ eva¹⁹ bhavitabban“ ti ovadanto²⁰

6. Odātamūlaṃ²¹ sucivārisambhavaṃ

jātaṃ yathā pokkharanīsu²² ambujan

padumaṃ yathā agginikāsīphālīmaṃ

na kadamo na rajo na vāri limpati 6.

20 7. Evam pi vohārasuciṃ asāhasaṃ
visuddhakammantam apetaṇḍapākaṃ
na limpati kammakilesa, tādiso

jātaṃ yathā pokkharanīsu ambujan ti 7.

imā gāthā āha.

25 Tattha odātamūlaṃ²³ ti paṇḍaramūlaṃ, ambujan ti padumass eva
vevacanam, agginikāsīphālīmaṃ ti agginikāsīnā suriyena phālitaṃ vikasitaṃ
ti attho, na kaddemo na rajo na vāri limpatīti n’ eva kaddamo na rajo
na udakaṃ limpati makkhetīti attho. Ipatice-eva pātho, bhummattthe vā etāni
paccattāni, etesu kaddamadisū na limpati na alīyāriti attho, vohārasucin

¹ Cks vaddham, Bḍ tanukam samabandham. ² Bḍ adds pana. ³ Bḍ anu ⁴ C^s sahapiya-, Bḍ sīyamtanūya ⁵ C^s -kamva-, Bḍ -kabandhana-. ⁶ Cks -ka-
raṇani-. ⁷ Bḍ omits ca. ⁸ Bḍ adds uttari āha. ⁹ Bḍ adds iti ¹⁰ Cks pā-,
Bḍ phātī. ¹¹ Pḍ vaḍḍhikamam. ¹² C^s -thanto, C^s -bhebhanto, Bḍ -hesento. ¹³
Bḍ omits va ¹⁴ Bḍ adds tattha ¹⁵ Bḍ imam ¹⁶ Bḍ -kena sañcātā. ¹⁷ Cks
alimpa-. ¹⁸ Bḍ rañṇa nama ¹⁹ Bḍ -peṇa ²⁰ Bḍ ovadento āha. ²¹ C^s ovā-
dāta-, Bḍ ovāda-, Pḍ odaka-. ²² Cks -nimisu ²³ Bḍ ovada-.

ti¹ porānehi² dhammikaṛājūhi likhāpetvā thapitavinicchayarohāresu agatim pa-
hāya³ dhammena vinicchayaṇakāraṇa⁴ ti attho, asāhasan ti dhammikaṇi-
chaye thitattā yeva sāsahasakiriyaṇa⁵ rahitaṇ⁶, visuddhakammantaṇ ti ten⁷ eva
asāsahakattena parisuddhakammantaṇ saccavādaṇ nikkodhaṇ majjhantaṇ tulā-
bhūtaṇ lokassa, apetaṇ pāpakāṇ ti apagatapāpakammaṇ, na limpati⁸ kam- 5
makilesa tādiso ti taṇ rājānaṇ pānātipāto adinnādānaṇ⁹ micchācāro¹⁰ mu-
sāvādo ti ayaṇ kammakilesa na alliyatīti, kimkāraṇā: tādiso jātaṇ yathā
pokkharāṇisu¹¹ ambujan ti¹² tādiso hi rājā yathā pokkharāṇisu jātapadu-
maṇ¹³ anupalittaṇ evaṇ anupalitto nāma hoti

Rājā Bodhisattassa ovādaṇ sutvā tato paṭṭhāya dham- 10
mena¹² rajjaṇ kārento dānādāni puñṇāni katvā saggaaparā-
yano ahoṣi.

Satthā imaṇ desanaṇ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṇ sa-
modhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco¹⁴ aham evā“ ti. 15
Kukkujātakaṇ¹⁵.

2. Manojajātaka.

Yathā cāpo ninnamatīti. Idaṇ Satthā Veluvane¹⁶ vi-
haranto vipakkhasevakaṇ bhikkhuṇ ārabba kathesi. Vat-
thum¹⁷ heṭṭhā Mahilāmukhatajātaka vitthāritam eva. Tadā pana
Satthā „na bhikkhave idāṇ’ eva pubbe p’ esa vipakkhasevako yevā“ 20
’ti vatvā atitaṇ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṇ Brahmadatte rajjaṇ kārento
Bodhisatto sīho hutvā sīhiyā saddhiṇ saṁvasanto¹⁸ dve
potake labhi puttaṇ ca dhītaraṇ ca. Puttassa Manojā ti nāmaṇ
ahoṣi. So pi¹⁹ vayappatto ekaṇ sīhapotikaṇ gaṇhi. Iti te 25
pañca janā ahesuṇ. Manojā vanamahisādayo²⁰ vadhitvā maṇ-
saṇ āharitvā mātāpitara ca bhaginiṇ ca pajāpatiṇ ca poseti.

¹ neva kaddamo - - - sucinti wanting in B^d. ² B^d -nakehi. ³ B^d agatigama-
nam ap-. ⁴ B^d -karan. ⁵ B^d -sikkakiriyaṇa-. ⁶ C^k sippa-. ⁷ C^k s-na. ⁸
B^d kamesu mi-. ⁹ all three MSS -nisu. ¹⁰ C^k s-jam, omitting ti. ¹¹ B^d
jātam-. ¹² B^d dasarājadh-. ¹³ B^d dbammade-. ¹⁴ B^d adds pana ¹⁵ B^d adds
pathamaṇ. ¹⁶ B^d jetavane. ¹⁷ B^d adds pana ¹⁸ B^d vasanto ¹⁹ B^d omits
pi ²⁰ B^d pana-

So ekadivasam gocarabhūmiyam Giriyaṃ¹ nāma sigālaṃ palāyitum appahontaṃ udarena² nipannaṃ disvā „kiṃ sammā“³ 'ti pucchitvā „upaṭṭhātukāmo 'mhi sāmīti“⁴ vutte „sādhū upaṭṭhahassū“⁵ 'ti taṃ gahetvā⁶ attano vasaṇaguhaṃ ānesi⁷. Bodhisatto taṃ disvā „tāta Manoja, sigālā nāma dussilā pāpa-dhammā akicce niyojenti, mā etaṃ attano santike karīti“⁸ vāretum nāsakkhī. Ath' ekadivasam sigālo assamaṃsaṃ khādītukāmo Manojaṃ āha: „sāmi amhehi ṭhapetvā assamaṃsaṃ aññaṃ akhādītapubbaṃ n' atthi, assaṃ gaṇhissāmā“⁹ 'ti.

10 „Khaṃ pana samma assā¹⁰ hontīti“. „Bārāṇasiyaṃ nadītīre“¹¹ ti. So tassa vacanaṃ gahetvā tena saddhiṃ assānaṃ nadiyaṃ nahānavelāyaṃ gantvā ekaṃ assaṃ gahetvā piṭṭhiyaṃ āropetvā vegena attano guhādvāraṃ¹² eva āgato. Ath' assa pitā assamaṃsaṃ khādītva „tāta assā nāma rājabhoga, rājāno

15 anekamāyā, kusalehi dhanuggahehi vijjhāpenti, assamaṃsaṃ khādanasīhā nāma dīghāyukā na honti, ito paṭṭhāya¹³ mā assaṃ gaṇhīti“¹⁴ āha. Sīho pitu vacanaṃ akatvā gaṇhat' eva. „Sīho asse gaṇhātīti“¹⁵ sutvā rājā antonagare yeva assānaṃ pokkharāṇiṃ kāresi¹⁶. Tato pi āgantvā gaṇhi yeva. Rājā assasālaṃ

20 kāretvā antosālāyaṃ eva tinodakaṃ dāpesi. Sīho pākāramatthakena gantvā antosālāto pi gaṇhi yeva. Rājā ekaṃ akkhaṇavedhiṃ dhanuggahaṃ pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta sihaṃ vijj' tun“¹⁷ ti āha. So „sakkomīti“¹⁸ vatvā pākāraṃ nissāya sihassāgamanamagge aṭṭakaṃ¹⁹ katvā aṭṭhāsi. Sīho

25 āgantvā bahisusāne sigālaṃ²⁰ ṭhapetvā assagahaṇatthāya²¹ nagaraṃ pakkhandi. Dhanuggaho „āgamanakāle atitikhīṇo vego“²² ti sihaṃ avijjhītvā assaṃ gahetvā gamanakāle garubhārātāya olīnavegaṃ sihaṃ tikhīṇena nārācena pacchābhāge vijjhi. Nārāco puratthimakāyena nikkhamitvā ākāse²³ pakkhandi.

¹ B^d viri-. ² B^d urena. ³ B^d omits g. ⁴ B^d nesi. ⁵ B^d tena hi samma khaṃ assā. ⁶ B^d gūhāyaṃ. ⁷ tvā tāto - - - ito pa wanting in B^d. ⁸ B^d kāra-pesi. ⁹ C^k B^d aṭṭha-. ¹⁰ dhanugg - - - sigālaṃ wanting in B^d. ¹¹ B^d assāhanat-thāya. ¹² B^d -sam.

Sīho „viddho 'smīti' hi¹ viravi. Dhanuggaho taṃ vijjhivā asani viya jiyāṃ poṭhesi². Sigālo sīhassa ca jiyāya³ ca sad-
dam sutvā „sahāyo me⁴ vijjhivā mārito bhavissatīti, mata-
kena⁵ hi saddhiṃ vissāso nāma n' atthi, idāni mama pakativa-
sanavanam eva⁶ gamissāmīti“ attanā va saddhiṃ sallapanto 5
dve gāthā abhāsi:

1. Yathā cāpo ninnamati jiyā cāpi⁷ nikūjati⁸
haññate nūna Manojā migarājā sakhā mama. 8.
2. Handa dāni⁹ vanantāni pakkamāmi yathāsukhaṃ,
n' etādisā sakhā honti, labbhā me jīvato sakhā ti. 9. 10

Tattha yathā ti yenākāren' esa¹⁰ cāpo ninnamati, haññate nūna 'ti
nūna haññati, netādisā ti evarūpā matakā sahāyā nāma na honti, labbhā
me ti jīvato¹¹ mama sahāyo nāma sakkā laddhuṃ.

Sīho pi ekavegen' eva¹² gantvā assaṃ guhādvāre pātetvā
sayam pi maritvā va¹³ pati. Ath' assa nātakā nikkhamitvā 15
taṃ lohitamakkhitaṃ pahāramukhehi paggharitalohitaṃ pāpa-
janasevitāya jīvitakkhayaṃ pattaṃ addasaṃsu, disvā c' assa
pitā mātā bhaginī pajāpatīti paṭipāṭiyā catasso gāthā bhā-
siṃsu¹⁴:

3. Na pāpajanasaṃsevī accantasukham edhati,
Manojāṃ passa semānaṃ, Gīriyassānusāsani¹⁵. 10. 20
4. Na pāpasampavaṃkena mātā puttena nandati,
Manojāṃ passa semānaṃ acchannaṃ samhi lohite. 11.
5. Evam ūpajjati¹⁶ poso pāpiyo ca nigacchati
yo ve hitānaṃ vacanaṃ na karoti atthadassināni¹⁷. 12. 25
6. Evañ ca so hoti¹⁸ tato va pāpiyo
yo uttamo adhamajanūpasevī¹⁹,

¹ B^d omits hi. ² all three MSS. asani. B^d potesi. ³ C^s jiyā. ⁴ B^d adds dha-
nuggahena. ⁵ B^d -ke. ⁶ B^d pakatiyāvasenāmeva. ⁷ B^d vāpi. ⁸ C^s -kujja-
corr. to -kuja-, B^d nigujhati. ⁹ B^d hantidāni. ¹⁰ C^s yenākāraṇesa, B^d thena-
kāreṇeva. ¹¹ B^d omits me, C^s omits ti; C^s jīvato. ¹² B^d -na. ¹³ B^d omits
va. ¹⁴ B^d abhā-. ¹⁵ C^s -mm, B^d bhārayassānusāsani, B^d bhariyassānusāsati.
¹⁶ C^s -ti, B^d -te. ¹⁷ B^d -dassanani. ¹⁸ B^d yāti. ¹⁹ C^s -nopasevī, B^d adham-
majanupaseva, B^d adhammajanupasevī.

pass' uttamaññ adhamajanūpasevitaññ¹
 migādhīpaññ saravaravedhanibbuta² ti. 13.

Tattha accantasukhamedhatīti na ciraññ sukhaññ labhati³, Gīriyas-
 sānusāsanaññ⁴ ayaññ evarūpā (Gīriyasānusāsanaññ⁴ garahanta āha, pāpasam-
 5 pavamkena 'ti pāpesu sampavamkena pāpasahāyena, accahannaññ ti nimug-
 gam, pāpiyo⁵ ca nigacchatīti pāpakaññ ca vīdati, hitānaññ ii attha-
 kīmaññam, atthadassinaññ ti anāgataññ atthaññ passantānaññ, pāpiyo ti pā-
 pataro. adhamajanūpaseviti adhamajanaññ⁶ upasevati, uttamaññ ti sarīra-
 balena jettakam.

10 Pacchimā abhisambuddhagāthā:
 7. Nih yati puriso nihīnasevī,
 na ca hāyetha kadāci tulyasevī.
 seṭṭham upanamaññ⁷ udeti khīppaññ.
 tasmā attano uttariññ⁸ bhajethā 'ti. 14.

15 Tattha nihīyatīti bhikkhave hīnasevī⁹ nāma Manojasiho¹⁰ viya nihīyati
 parihīyati vināsaññ pāpunāti, tulyaseviti sīlādīhi attanā sadisaññ sevamaññ na
 hāyati¹¹, seṭṭham upanamaññ¹² ti sīlādīhi uttaritaram yeva upagacchantaññ,
 udeti khīppaññ ti sīgham eva sīlādīhi gūnehi uḍeti upagacchati¹³.

Satthā imaññ desanaññ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 20 modhānesi: (Saccapariyosāne vipakkhasevako¹⁵ sotāpatti-phale patiṭ-
 ṭhahi) .Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, Manojo vipakkhasevako, bha-
 giññi Uppalavaññā, bhariyā Khemā bhikkhuni, mātā Rāhulamātā, pitā¹⁶
 aham evāññ 'ti. Manojajātakaññ¹⁷.

3. Sutanōjātaka.

25 Rājā te bhaddantaññ. Idam Satthā Jetavane viharanta
 mātīposakabhikkhūññ¹⁸ ārabba kathaṣi. Vatthūññ Sāmajātaka
 āvibhavissati.

¹ B^d adhamajanupasevitaññ. ² B^d saraveganidhutaññ, P^d saramveganiddhutaññ.
³ C^k labbhati. ⁴ C^r -nīti corr. to -nīm ti, B^d bhariyassā-. ⁵ C^k -yaññ. ⁶
 B^d adhamma-. ⁷ C^k -nāmaññ, B^d upagamaññ, P^d upagamam. ⁸ B^d upari. ⁹
 B^d nihī-. ¹⁰ E^d -jo-. ¹¹ B^d adds vadāhi yeva panassa hoti. ¹² B^d -upa-
 gamanaññ. ¹³ E^d sīlādīhi upagacchatīti. ¹⁴ E^d dhammade-. ¹⁵ B^d -viko. ¹⁶
 B^d adds siharājā jana. ¹⁷ P^d adds dutiyam. ¹⁸ B^d mātu-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto duggatagahapatikule nibbatti, Sutano ti 'ssa
 nāmaṃ akaṃsu. So veyappatto bhatīm katvā mātāpitāro po-
 setvā pitari kālakate mātaraṃ posesi. Tasmiṃ pana kāle Bā-
 rāṇasirājā migavittako ahoṣi. So ekadivasaṃ mahantena pari- 5
 vārena yojanadvīyojanamattaṃ¹ araṇṇāṃ pavisitvā „yassa t̥hi-
 tat̥ṭhānena² migo palāyati so imaṃ nāma jito³“ ti sabbesaṃ
 ārocāpesi. Amaccā raṇṇo dhuvamaggaṭṭhāne⁴ koṭṭhakaṃ chā-
 detvā adaṃsu. Manussehi migānaṃ vasaṇaṭṭhānāni parivāretvā
 unnadantehi⁵ ut̥ṭhapītesu⁶ migesu eko eṇimigo raṇṇo t̥hitat̥ṭhā- 10
 naṃ paṭipajji. Rājā „naṃ vijjhissāmīti“ saraṃ khipi. Uggā-
 hitamāyo migo saraṃ mahāphāsukābhimukhaṃ⁷ āgacchantaṃ
 nātvā parivattitvā sareṇa viddho viya hutvā pati. Rājā „migo
 me viddho“ ti gahanat̥ṭhāya dhāvī. Migo ut̥ṭhāya vātavegena
 palāyi. Amaccādayo rājānaṃ avahasīṃsu⁸. So migāṃ anu- 15
 bandhitvā kilantakāle khaggena dvidhā chinditvā ekasmiṃ dan-
 ḍake laggetvā⁹ kājaṃ vahanto viya¹⁰ āgacchanto „thokaṃ
 vissamissāmīti“ maggasamīpe t̥hitaṃ vaṭarukkhaṃ¹¹ upagantvā
 nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ pana vaṭe¹² nibbatto
 Makhādevo¹³ nāma yakkho tattha pavit̥ṭhe Vessavaṇassa santikā 20
 khādituṃ labhi¹⁴. So rājānaṃ ut̥ṭhāya gacchantāṃ¹⁵ „tit̥ṭha,
 bhakkho si me“ ti hatthe gaṇhi. „Tvāṃ koṇāmo¹⁶“ ti. „Ahaṃ
 idha nibbattayakkho, imaṃ t̥hānaṃ pavit̥ṭhake khādituṃ labhā-
 mīti“. Rājā dhitīm¹⁷ upaṭṭhapetvā „kiṃ ajj' eva¹⁸ khādissasi¹⁹
 nibaddhaṃ khādissasīti“ pucchi. „Labhanto nibaddhaṃ khādis- 25
 sāmīti“. „Ajja imaṃ²⁰ migāṃ khāditvā maṃ vissajjehi²¹,
 ahaṃ²² te sve paṭṭhāya ekāya bhattapātiyā saddhiṃ ekaṃ
 manussaṃ pesessāmīti“. „Tena hi appamatto hohi, apesitadivase

¹ C^s dvīyo- corr. to yojanadvīyo-, B^l yojanamattaṃ. ² B^l t̥hitat̥ṭhāne. ³ B^l dāndo. ⁴ B^l uttamaṅgaṭṭhānena. ⁵ B^l varetvā unnāde-. ⁶ B^l ut̥ṭhā-. ⁷ B^l -pū-. ⁸ C^s apa-. ⁹ B^l laggi-. ¹⁰ B^l omits viya. ¹¹ B^l vatta-. ¹² C^s vateke. B^l vattarukkhe. ¹³ B^l māgha-. ¹⁴ B^l labhati. ¹⁵ B^l adds disvā. ¹⁶ B^l adds si. ¹⁷ B^l sati. ¹⁸ B^l adds maṃ. ¹⁹ B^l adds udāhu. ²⁰ B^l rājā imaṃ ajja. ²¹ B^l -ti. ²² B^l ahaṃ.

taṃ ñeva khāḍissāmīti¹. „Ahaṃ¹ Bārāṇasirājā, mayhaṃ avijja-
mānaṃ nāma n' atthīti². Yakkho paṭiññaṃ gahetvā taṃ vis-
sajjesi. So nagaraṃ pavisitvā taṃ atthaṃ ekassa atthacara-
kassa amaccassa kathetvā „idāni kiṃ kātabbhaṃ“ ti pucchī³.
5 „Divasaparicchedo kato devā“⁴ ti. „Na kato“ ti. „Ayuttaṃ vo⁵
kataṃ evaṃ karontehi⁶, mā cintayittha, bahū bandhanāḡāre⁷
manussā“⁸ ti. „Tena hi tvaṃ etaṃ kammaṃ kara, mayhaṃ
jīvitam dehīti⁹. Amacco „sādhū“¹⁰ ti sampāṭicchitvā¹¹ devasikaṃ
bandhanāḡārato manussaṃ nīharitvā bhattapāṭiṃ gahetvā¹²
10 kiñci ajānāpetvā va yakkhassa pesesi. Yakkho bhattaṃ bhuñ-
jitvā manussaṃ khādati. Aparabhāḡe bandhanāḡārāni nimma-
nussāni jātāni. Rājā bhattachārakaṃ alabhanto maraṇabhayena
kampī. Atha naṃ amacco assāsetvā „deva jīvitāsāto dhanāsā
balavatarā, hatthikkhandhe sahaṣṣabhaṇḍikaṃ ṭhapetvā ‘ko
15 imaṃ dhanāṃ gahetvā yakkhassa bhattaṃ āḍāya gamissatīti¹³
bheriṃ carāpema¹⁴“¹⁵ ti vatvā tathā kāresi. Bodhisatto¹⁶ cin-
tesī: „ahaṃ bhatiyā māsakaddhamāsakaṃ saṃgharitvā kicchena
mātaraṃ posemi¹⁷, imaṃ dhanāṃ gahetvā mātu datvā yak-
khassa santikaṃ gamissāmi, sace yakkhaṃ dametuṃ sakkhi-
20 sāmi icc-etaṃ kusalaṃ, noce sakkhiṣsāmi mātā me sukhaṃ
jīvissatīti“ so taṃ atthaṃ mātu ārocetvā „alaṃ tāta, na maṃ¹⁸
attho dhanenā“¹⁹ ti dve vāre paṭikkhitto tatiyavāre taṃ anā-
pucchā²⁰ va „āharath' ayyo²¹ sahaṣṣaṃ, ahaṃ bhattaṃ haris-
sāmīti“ sahaṣṣaṃ gahetvā mātu datvā „amma mā cintayi,
25 ahaṃ yakkhaṃ dametvā mahājanassa sotthiṃ katvā²² ajj' eva
tavāssukilinnamukhaṃ hasāpento²³ āḡacchissāmīti“ mātaraṃ
vanditvā rājapurisehi saddhiṃ rañño santikaṃ gantvā vanditvā
aṭṭhāsi. Tato rañña „tāta tvaṃ²⁴ bhattaṃ harissasāti“²⁵ vutte
„āma devā“²⁶ ti āha. „Kiṃ te²⁷ laddhuṃ vaṭṭatīti²⁸. „Tum-

¹ C¹ āha. ² C¹ pucchitvā. ³ B¹ te. ⁴ B¹ santepi. ⁵ B¹ -resu. ⁶ B¹ adds
atthi. ⁷ C¹ -ṭatichhi. ⁸ B¹ gāhāpetvā. ⁹ B¹ -peli. ¹⁰ B¹ atha taṃ sutvā bo-
¹¹ B¹ -sesi. ¹² B¹ pucchetvā. ¹³ C¹ āharathayye. B¹ āharatha ayya. ¹⁴ B¹
karissāmi. ¹⁵ B¹ hāsāpento va. ¹⁶ C¹ tvaṃ tāta, C¹ omits tāta. ¹⁷ B¹ adds na.

hākaṃ suvaṇṇapādukaṃ devā¹ 'ti āha. „Kiṃkāraṇā²“ ti. „Deva
so yakkho rukkhamaṇe bhūmiyaṃ ṭhitake khāditaṃ labhati,
ahaṃ etassa santakabhūmiyaṃ aṭṭhāvā³ pādukaṃ suvaṇṇapādikaṃ
„Aññaṃ kiṃ laddhaṃ vaṭṭatīti⁴“. „Tumhākaṃ chattaṃ devā⁵
'ti. „Idaṃ kimatthāyā⁶“ 'ti. „Deva yakkho attano rukkhac- 5
chāyāya ṭhitake khāditaṃ labhati, ahaṃ tassa rukkhacchā-
yāya⁷ aṭṭhāvā chattaacchāyāya suvaṇṇapādikaṃ suvaṇṇapādikaṃ
„Aññaṃ kiṃ laddhaṃ vaṭṭatīti⁸“. „Tumhākaṃ khaggaṃ devā⁹“ 'ti. „Iminā ko
attho¹⁰“ ti. „Deva amanussāpi¹¹ āvudhabhatthānaṃ bhāyanti
yevā¹²“ 'ti. „Aññaṃ kiṃ laddhaṃ vaṭṭatīti¹³“. „Tumhākaṃ su- 10
vaṇṇapātīṃ pūretvā¹⁴ tumhākaṃ bhuñjanakabbattaṃ¹⁵ devā¹⁶“ 'ti.
„Kiṃkāraṇā tātā¹⁷“ 'ti. „Deva mādisassa nāma paṇḍitapurisassa¹⁸
mattikapātīyā lūkkhabhojanaṃ¹⁹ haritaṃ na²⁰ anucchavikaṃ“ ti.
„Sādhu tātā²¹“ 'ti rājā sabbaṃ dāpetvā tass' eva²² veyyāvacca-
kare paṭipādesi²³. Bodhisatto „mahārāja, mā bhāyi²⁴, ajjā- 15
haṃ yakkhaṃ dametvā tumhākaṃ sotthiṃ katvā āgamiṣṣāmi²⁵
rājānaṃ vanditvā upakaraṇāni²⁶ gāhāpetvā tattha gantvā ruk-
khassāvidūre manusse²⁷ ṭhapetvā suvaṇṇapādukaṃ āruya khag-
gaṃ sannaṃhitvā setacchattaṃ matthake katvā kaṇṇanapātīyā
bhattaṃ gahetvā yakkhassa santikaṃ pāyāsi. Yakkho mag- 20
gaṃ olokento taṃ disvā „ayaṃ puriso na aññesu divasesu
āgamananiyāmena eti, kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti cintesi. Bodhi-
satto pi rukkhassamīpaṃ gantvā va²⁸ asitūḍḍena bhattapātīṃ
antochāyāya karitvā chāyāsanne²⁹ ṭhito paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Rājā te bhattaṃ pāhesi sucim māmsūpasecanaṃ, 25
makhādevasmiṃ³⁰ adhiyatthe ehi nikkhama³¹ bhuñjassu
'ti. 15.

¹ C^s -kā -, B^d -tikā - - adavā ² B^d rukkhassa chā- ³ C^s ma- corr. to amā-
B^d ma-. ⁴ C^s yeva, omitting ti, B^d -vātī ⁵ B^d jātikā gahetvā ⁶ C^s -ka-
pattāṃ. B^d adds pūretvā detha ⁷ B^d -tassa- ⁸ C^s lūka-. C^s kalukha- corr.
to kālūkha-, B^d lukhabhā-. ⁹ C^s na corr. to an, B^d an-. ¹⁰ B^d tassa. ¹¹
B^d -deti. ¹² B^d -yittha. ¹³ C^s B^d -kā-. ¹⁴ B^d m rukkhassāvidūre. ¹⁵ B^d
omits va ¹⁶ C^s chāyante corr to chāyaparinte. B^d chāyāya pariyaṇte. ¹⁷ B^d
mūgha-. ¹⁸ B^d nikkhama

te khāditum na dassāmi, aham hi tava santake¹ thāne² na thassāmi³ pādūkaṣu thassāmi, rukkhacchāyā⁴ pi te na thassāmi attano chattaacchāyāya eva thassāmi, sace pana⁵ mayā saddhiṃ virajjhissasi⁶ khaggena tam⁷ dvidhā chindissāmi, aham hi⁸ ajja etadattham eva sajjo hutvā āgato ti. Evaṃ kira naṃ Mahāsatto tajjesi. 5

Yakkho „yuttaṃ⁹ māṇavo vadatīti“ sallakkhetvā pasan-nacitto dve gāthā abhāsi:

5. Mam' esa¹⁰ Sutano attho yathā bhāsasi māṇava,
mayā tvaṃ samanūñātō sotthiṃ passāhi¹¹ mātaraṃ. 19.
6. Khaggaṃ chattaṃ ca pātiṃ ca gacch' evādāya māṇava, 10
sotthiṃ passatu te mātā tvaṃ ca passāhi mātaraṃ ti. 20.

Tattha Sutano ti Bodhisattaṃ ālapati, yathā bhāsasīti yathā tvaṃ bhāsasi tathā¹² yo esa tayā bhāsito attho eso maṃ ev' attho mayhaṃ ñeva¹³ vaḍḍhati

Yakkhassa kathaṃ sutvā Bodhisatto „mama kammaṃ 15
nipphannaṃ, damito me yakkho, bahuṃ dhanam laddhaṃ,
rañño vacanaṃ katan“ ti tuṭṭhacitto yakkhassa anumodanaṃ
karonto osānagātham āha:

7. Evaṃ yakkha sukhī hohi saha sabbehi nātibhi,

dhanaṃ ca me adhigataṃ, rañño ca¹⁴ vacanaṃ katan ti 21. 20
vatvā ca pana yakkhaṃ āmantetvā „samma, tvaṃ pubbe aku-
salakammaṃ katvā kakkhaḷo pharuso paresaṃ lohitamaṃsa-
bhakkho yakkho hutvā nibbatto, ito paṭṭhāya pāṇātipātādīni
mā karīti“ sile ānisaṃsaṃ dussīlye¹⁵ cādīnavam¹⁶ kathetvā
yakkham¹⁷ pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpetvā „kiṃ te araṇṇavāseṇa, 25
ehi nagaradvāre taṃ nisīdāpetvā aggabhattalābhiṃ karomīti“
yakkhena saddhiṃ nikkhamitvā khaggādīni yakkham eva¹⁸
gāhāpetvā Bārāṇasīṃ agamāsi. „Sutano māṇavo yakkhaṃ
gahetvā etīti¹⁹“ rañño ārocesuṃ. Rājā amaccaparivuto Bo-

¹ C^s santake corr. to santi-, B^d santi ² B^d athāne. ³ C^s omit pādūkaṣu thas-
sāmi, C^s has added the same later. ⁴ B^d -yam. ⁵ C^s add so. ⁶ C^s -ti, C^s
virajjhissati corr. to virujjhissasi. B^d virujjhissasi. ⁷ B^d tvaṃ ⁸ B^d pi. ⁹
B^d yuttarūpam. ¹⁰ B^d eva. ¹¹ C^s passasi. ¹² C^s B^d yathā. ¹³ B^d mayham eva.
¹⁴ B^d omits ca. ¹⁵ C^s -sīlyo, C^s -sīlyo corr to -sīlye, B^d dussile. ¹⁶ B^d ca
ā-. ¹⁷ B^d omits y. ¹⁸ B^d yakkham, omitting eva. ¹⁹ B^d ehi

dhisattassa paccuggamanam katvā yakkham nagaradvāre nisi-
dāpetvā aggabhattalābhinam¹ katvā nagaram pavisitvā bheriñ
carāpetvā nāgare sannipātetvā Bodhisattassa guṇam kathetvā
senāpatiṭṭhānam adāsi, sayāñ ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā
5 dānādini puññāni katvā saggaparāyano ahoṣi.

Satthā imam desanam² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhaṇi) „Tadā yakkho Aṅgulimālo ahoṣi, rājā Ānando. māṇavo³ aham
evā“ ti. Sutanajātakam⁴.

10

4. Gijjhajātaka.

Te kathannu karissantīti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ mātuposakabhikkhum⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto gijjhayoniyam nibbattitvā⁷ vayappatto vuddhe⁸
15 parihīnacakkhuke mātāpitaro gijjhaguhāya⁹ ṭhapetvā gomañ-
sādini āharitvā posesi. Tasmim kāle Bārāṇasi-susāne eko
nesādo aniyametvā gijjhānam pāse¹⁰ oḍḍesi. Ath' ekadivasaṃ
Bodhisatto gomaṇisaṃ¹¹ pariyesanto susānam pavittṭho pādena¹²
pāse¹³ bajjhītvā attano na cintesi¹⁴, vuddhe pana¹⁵ mātāpitaro
20 anussaritvā „kathan nu kho me mātāpitaro yāpessanti¹⁶, mama
baddhabbhāvam¹⁷ pi ajānantā anāthā nippaccayā pabbata-
guhāyam eva sussitvā marissantī maññe“ ti vilapanto paṭha-
mam gātham āha:

1. Te kathan nu karissantī vaddhā¹⁸ giridarisaṃyā,
25 aham baddho 'smi pāsena Nīlīyassa vasaṃ gato ti. 22.

Tattha Nīlīyassa¹⁹ ti evaṃnāmakassa nesādaputtassa.

¹ Ck -bhinam, Bḍ -bhattādilābhinam. ² Bḍ dhammade-. ³ Bḍ adds pana. ⁴ Ck -nu-, Bḍ adds tatiyam. ⁵ Bḍ -tuṇosakam-. ⁶ Bḍ adds vatthu sāmajātaka āvibhavissati. ⁷ all three MSS -ttetvā. ⁸ Bḍ buddhe, Ck pubbe. ⁹ Bḍ -yam. ¹⁰ Bḍ pose corr. to pāsena. ¹¹ Bḍ -sādi. ¹² Bḍ omits p. ¹³ Bḍ pāsena. ¹⁴ Bḍ adds popesi. ¹⁵ Bḍ omits pana and adds parihīnacakkhuke. ¹⁶ Bḍ adds pi. ¹⁷ Bḍ bandha-. ¹⁸ Ck, ba-, Bḍ vuddhā. ¹⁹ Ck nī-.

Tassa paridevato sutvā¹

2. Kiṃ gijjha paridevasi, kā nu te paridevanā,
na me suto vā diṭṭho vā bhāsanto mānusiṃ dijo². 23.
3. Bharāmi mātāpitaro vaddhe³ giridarīsaye,
te kathan nu karissanti, ahaṃ vasaṃ gato tava⁴. 24. 5
4. Yaṃ nu gijjho yojanasataṃ⁵ kunapāni avekkhati
kasmā jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi na bujjhasi⁶. 25.
5. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi na bujjhati⁷. 26.
6. Bharassu mātāpitaro vaddhe⁸ giridarīsaye, 10
mayā tvaṃ samanunāto sotthiṃ passāhi nātaka⁹. 27.
7. Evaṃ luddaka⁹ nandassu saha sabbehi nātibhi,
bharissam mātāpitaro vaddhe³ giridarīsaye ti¹⁰ 28.

nesādaputtēna dutiyā gijjhena tatiyā ti imā gāthā paṭi-
pāṭiyā vuttā. 15

Tattha yannū 'ti yaṃ nu etaṃ loke kathiyati¹¹, gijjho yojanasata-
taṃ⁵ kunapāni avekkhatīti¹² yojanasataṃ atikkamma thitāni pi kuna-
pāni passati, tam yadī tathā¹³ atha kasmā tvaṃ imāṃ jālaṃ ca pāsaṃ ca
āsajjāpi na bujjhasi¹⁴ santikaṃ āgantvāpi na jñāsi¹⁵, parābhavo ti
vināso, bharassū 'ti idaṃ so Bodhisattassa dhammakathanāṃ sutvā paṇḍito 20
gijjharājā paridevanto na attano paridevati mātāpitunnāṃ¹⁵ paridevati nāyaṃ
māretum yutto ti¹⁶ tussitvā āha vatvā ca pana piyacittēna muducittēna
pāsaṃ moceṣi.

Ath' assa Bodhisatto¹⁷ maraṇadukkhā mutto sukhito anu-
modanaṃ karonto osānagāthaṃ vatvā mukhapūraṃ¹⁸ maṃsaṃ 25
ādāya gantvā¹⁹ mātāpitunnāṃ¹⁵ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhu²¹ sotāpattiphale pa-

¹ B^d atha nesādaputto gijjharājassa paridevitasaddaṃ sutvā dutiyagāthamāha. ²
B^d adds ti gijjho āha ³ B^d vuddhe. ⁴ B^d tavā ti nesādo āha. ⁵ B^d -naṃ-.
⁶ B^d -siti gijjharājā'āha. ⁷ C^k -si, B^d -titi. ⁸ B^d -ke ti. ⁹ B^d luddha. ¹⁰ B^d omits ti.
¹¹ C^k -iyyati, C^s -īyyati, B^d -iyati ¹² C^k -ati ¹³ C^k tatham, C^s tatham corr.
to tathā, B^d katham corr. to katam. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ B^d -tūnaṃ.
¹⁶ B^d taṃ. ¹⁷ B^d -ttassa ¹⁸ B^d -ra ¹⁹ B^d omits gantvā ²⁰ B^d dhammade-.
²¹ B^d mātū-.

tiṭṭhahi) ..Tadā nesādaputto Channo ahosi, mātāpitaro¹ mahārāja-kulāni, gijjharājā aham evā² ti. Gijjhajātakaṃ³.

5. Dabbhapupphajātaka.

Anutīracārī bhaddante ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 5 haranto Upanandam Sakyaputtam ārabba katesi. So hi sāsane
 pabbajitvā appicchatādiguṇe pahāya mahātaṇho ahosi, vassūpanāyikāya
 dve tayo vihāre pariggahetvā ekasmim chattam vā⁴ upāhanam vā⁵
 ekasmim kattarayattim vā udakumbham vā ṭhapetvā ekasmim sa-
 yam⁶ vasati. So ekasmim janapadavihāre vassam upaganvā „bhik-
 10 khūhi nāma appicchehi bhavitabban“ ti ākāse candam utthāpentō⁷
 viya bhikkhūnam paccayasantosadīpakam⁸ ariyavamsapaṭipadam ka-
 thesi. Tam sutvā bhikkhū manoramāni⁹ pattacīvarāni chaddetvā matti-
 kāpattāni¹⁰ c' eva paṃsukūlacīvarāni ca gaṇhimsu. So itarāni attano
 vasanatthāne ṭhapetvā vutthavasso pavāretvā yānakaṃ pūretvā Jeta-
 15 vanam gacchanto antarāmagge ekassa araṇṇavihārassa piṭṭhibhāge
 pāde valliya palibuddho¹¹ „addhā ettha¹² kiñci laddhabbani bhavissa-
 titi“ tam vihāram pāvisi. Tattha pana dve mahallakabhikkhū¹³ vas-
 sam upagacchimsu, te dve ca thūlasātake ekaṃ ca sukhumakam-
 balam labhitvā bhājetum a-akkontā nam¹⁴ disvā „thero no bhājetvā
 20 dassatīti“ tuṭṭhacittā „mayam bhante imam vassāvāsikaṃ bhājetum na
 sakkoma, imam no nissāya vivādo hoti, imam¹⁵ ambhakaṃ bhājetvā
 dethā“ ti āhamsu. So „sādhū bhājessāmīti“ dve thūlasātake dvin-
 nam pi datvā¹⁶ „ayam ambhakaṃ vinayadharānam pāpuṇātīti“ kam-
 balam gahetvā pakkāmi. Te pi therā kambale sālayā ten' eva sad-
 25 dhim Jetavanam gantvā vinayadharabhikkhūnam¹⁷ tam attham āro-
 cetvā „labbhati no¹⁸ bhante vinayadharānam evam vilopam khādītum“
 ti āhamsu. Bhikkhū Upanandattherena ābhataṃ¹⁹ pattacīvararāsīm²⁰
 disvā „mahāpuṇṇo si tvaṃ āvuso, bahum te pattacīvaram laddham“ ti
 vadaṃsu. So „kuto me āvuso puṇṇam. iminā²¹ upāyena idam lad-
 30 dham“ ti sabbam katesi. Dhammasabhāyam²² katham samuṭṭhā-
 pesum: „āvuso Upanando Sakyaputto mahātaṇho mahālobho“ ti.

¹ B^d tadā mā-. ² B^d adds pana. ³ B^d adds catuttham ⁴ B^d adds ekasmim.

⁵ B^d adds ekasmim pattam ⁶ B^d samayam. ⁷ B^d utha- ⁸ B^d -ka ⁹ B^d manāpāni. ¹⁰ B^d -ka-. ¹¹ B^d balibaddho. ¹² B^d omits ettha. ¹³ B^d -kā-. ¹⁴ B^d tam ¹⁵ B^d idam. ¹⁶ B^d bhājetvā. ¹⁷ B^d omits vinayadhara. ¹⁸ B^d labbhati
 nu kho ¹⁹ B^d -tēni. ²⁰ B^d -cīvarāni. ²¹ B^d adds me ²² B^d bhikkhū dh-.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Upanandena paṭipadāya anucchavikaṃ kataṃ, parassa paṭipadaṃ kathentena nāma bhikkhunā paṭhamam attano anucchavikaṃ katvā pacchā paro ovaditabbo“,

5

Attānam eva paṭhamam patirūpe nivesaye. (= Dhṛp. v. 1155 : cfr. J. II p. 441.)

ath' aññam anusāseyya. na kilisseyya paṇḍito ti
imāya Dhammapade gāthāya dhammam desetvā „na bhikkhave Upanando idān' eva pubbe p' esa' mahālobho va“. na ca idān' eva³ ime-
sam santakam vilumpati pubbe pi⁴ vilumpi yevā“ 'ti vatvā atī- 10
tam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto nadītire rukkhadevatā ahoṣi. Tadā eko si-
gālo Māyāvī nāma bhariyam gaṇetvā nadītire ekasmiṃ ṭhāne
vasi. Ath' ekadivasam sigālam sigālī evam āha⁵: „dohaḷo 15
me sāmi uppanno, allarohitamaccham khāditum icchāmīti“.
Sigālo „appossukkā⁶ hohi, āharissāmi te“ ti nadītire caranto
vaḷiyā pāde palibuddhitvā⁷ anutīram eva agamāsi. Tasmim
khaṇe Gambhīracārī ca Anutīracārī cā 'ti dve uddā macche
pariyesantā tīre aṭṭhaṃsu. Tesu Gambhīracārī mahantaṃ ro- 20
hitamaccham disvā vegena udakam pavasitvā tam naṅguṭṭhe
gaṇhi. Balavā maccho parikaḍḍhanto pāyāsi⁸. So „mahā-
maccho ubhinnaṃ pi no pahossati, ehi me sahāyo hohīti“
itarena saddhiṃ sallapanto⁹ paṭhamam gātham āha:

1. Anutīracārī bhaddan te, sahāya-m-anudhāva maṇi, 25
mahā me gaḥito¹⁰ maccho, so maṇi harati vegasā ti. 29.

Tatthā sahāyamanudhāva maṇi¹¹ ti sahāya anudhāva maṇi. sandhi-
vasena makāro vutto. idam vuttam hoti: yathāham iminā macchena na saṃ-
hīrami¹² evam maṇi naṅguṭṭhakhaṇḍe¹³ gaḥetvā tvam¹⁴ anudhāvā¹⁵ 'ti

¹ Bḍ adds mahātanho. ² Bḍ omits va. ³ Bḍ na ca indāneva, C^{ks} omit na ca.
⁴ C^{ks} omit vilumpati pubbe pi. ⁵ Bḍ siṅgālī siṅgālam āha. ⁶ C^{ks} -kko. ⁷ Bḍ
-bujhitvā corr to -bajhitvā. ⁸ Bḍ yāsi. ⁹ Bḍ -pento. ¹⁰ Bḍ rohito. ¹¹ C^{ks}
omit maṇi. ¹² C^{ks} -hi-, Bḍ -ba-. ¹³ naṅguṭṭhaṃ cande, C^s naṅguṭṭhaṃ cande
corr. to -khaṇḍe, Bḍ naṅguṭṭhakhaṇḍe. ¹⁴ C^{ks} tam. ¹⁵ C^{ks} -va

Taṃ sutvā itaro dutiyaṃ gātham āha:

2. Gambhīracāri bhaddan te, daḷhaṃ gaṇhāhi thāmasā,
ahan taṃ uddharissāmi supaṇṇo uragam-m-ivā¹ 'ti. 30.

Tattha thāmasā ti thāmena. uddharissāmiti nīharissāmi, supaṇṇo
5 uragam-m-ivā² ti garulo³ sappan viya.

Atha dve pi te ekato hutvā rohitamacchaṃ nīharitvā
thale⁴ ṭhapetvā māretvā⁵ „bhājehitī“ kalahaṃ katvā bhājetuṃ
asakkontā⁶ ṭhapetvā nisīdīmsu. Tasmīṃ khaṇe sigālo taṃ
ṭhānaṃ anuppatto. Te taṃ disvā ubho pi paccuggamaṇaṃ
10 katvā „ayaṃ samma dabbhapuppha maccho⁷ amhehi ekato
hutvā gahito. taṃ no bhājetuṃ asakkontānaṃ vivādo uppanno,
samabhāgaṃ no bhājetvā dehīti“ tatiyaṃ gātham āhaṃsu:

3. Vivādo no samuppanno, dabbhapuppha⁷ suṇohi me,
samehi medhakaṃ samma, vivādo vūpasammataṃ ti. 31.

15 Tattha dabbhapupphā⁸ 'ti dabbhapupphasamānavannatāya⁷ taṃ āla-
pati, medhakaṃ ti kalahaṃ.

Tesaṃ vacanaṃ⁹ sutvā sigālo attano balaṃ dīpento

4. Dhammatṭho 'haṃ pure āsiṃ, bahu atthaṃ me tīritam,
samemi medhakaṃ¹⁰ sammā¹¹, vivādo vūpasammataṃ ti 32.
20 imaṃ gāthaṃ vatvā bhājento

5. Anutīracāri¹² naṅguṭṭhaṃ, sīsaṃ Gambhīracārino,
athāyaṃ majjhimo khaṇḍo dhammatṭhassa¹³ bhavissatīti 33.
imaṃ gātham āha.

Tattha pathamagāthaya ayaṃ attho: ahaṃ pubbe rūjūnaṃ viniechayāmacco
25 āsiṃ, tena mayā viniechaye nisīditvā bahum atthaṃ¹⁴ tīritam, tesaṃ tesaṃ¹⁵
brāhmaṇagahapatikūṇaṃ¹⁶ bahū atthā tīritā¹⁷, viniechinitvā¹⁸ sv-āhaṃ tumhādi-
sīnaṃ samajātikānaṃ catuppadānaṃ atthaṃ tīretum kiṃ na sakkhiṣāmi, ahaṃ¹⁹
vo samemi medhakaṃ, saṃmā maṃ nissāya tumhākaṃ vivādo vūpasammatū²⁰

¹ Bdf -gamiva. ² Bd urāmiva corr. to uragāmivā. ³ Cks -ḍo. ⁴ Bd tire. ⁵ Bd adds tvam. ⁶ Ck Bd -to. ⁷ Bdf dabbapuppa. ⁸ Bd dabbapuppā. ⁹ Bd taṃ in the place of t. v. ¹⁰ Bd -gam. ¹¹ Bd samma. ¹² so Cks; Bd anu-tīraṃ cāri, Bf anutīracari. ¹³ Cks dhammi-. ¹⁴ Bd -adds va. ¹⁵ Cs has added one tesaṃ, Bd omits one. ¹⁶ Bd -hādīnam. ¹⁷ Bd tīritvā. ¹⁸ Bd viniechitvā. ¹⁹ Cks ayaṃ. ²⁰ Cks -tu upasammatū.

ti, evañ ca pana vatvā macchaṃ tayo kottḥāse katvā: Anutīracāri tvam nañ-
gutthaṃ gaṇha, sīsaṃ Gaṇbhīracārino hotu, athāyaṃ¹ majjhimo khaṇḍo
ti api ca ayaṃ majjhimo kottḥāso, athavā: accā ti² aticca, ime dve kottḥāse
atikkamitvā thito ayaṃ majjhimo khaṇḍo dhammatthassa³ vinicchayasāmikassa
mayhaṃ bhavissatīti.

5

Evam taṃ macchaṃ vibhajitvā „tumhe kalaham akatvā
nañgutṭhaṃ ca sīsaṃ ca khādathā“⁴ 'ti vatvā majjhimakhaṇḍam
mukhena⁵ ḍasitvā tesam passantānam ñeva⁶ pāyāsi⁷. Te sa-
hassam⁸ parājitā viya dummukhā nisīditvā chaṭṭhaṃ gātham
āhamasu:

10

6. Cīram pi bhakkho abhavissa sace na vivademase,
asīsakaṃ⁹ anañgutṭhaṃ sigālo harati rohitam ti. 34.

Tattha cīrapipīti dve vā¹⁰ tayo vā¹¹ divase sandhāya vuttam.

Sigālo pi „ajja bhariyaṃ rohitamacchaṃ khādāpessāmīti“
tuṭṭhacitto tassā santikaṃ agamāsi. Sā taṃ āgacchantam disvā¹² 15
abhinandamānā

7. Yathāpi rājā nandeyya rajjam laddhāna khattiyo
ev' āham ajja nandāmi disvā puṇnamukhaṃ patin ti 35.
imaṃ gātham vatvā adhigamūpāyaṃ pucchantī

8. Katham nu thalajo santo uduke macchaṃ parāmasi, 20
puṭṭho me samma akkhāhi katham adhigatam tayā ti 36.
imaṃ gātham āha.

Tattha kathamnū 'ti¹⁰ khāda bhadda ti macchakhande purato thapite
katham nu tvam thalajo samāno¹¹ uduke maccham ganhiti pucchati¹².

Sigālo tassā adhigamūpāyaṃ ācikkhanto anantaram¹² gā- 25
tham āha:

9. Vivādena kisā honti, vivādena dhanakkhayā,
jīnā¹⁴ uddā vivādena, bhuñja Māyāvi rohitam ti. 37.

¹ Bḍ accāyam. ² Bḍ si. ³ C^{ks} dhammi-. ⁴ Bḍ omits mu-. ⁵ Bḍ tesam pa-
santānam yeva ḍassitvā. ⁶ Bḍ palayī. ⁷ Fḍ -ssa. ⁸ C^{ks} asīsam ⁹ Bḍ omits
vā. ¹⁰ Bḍ adds ca katham. ¹¹ C^k māno, C^s māno corr. to samāno. ¹² C^k
pucchantoti, Bḍ pucchi. ¹³ C^k antaram, C^s antaram corr. to ananta-. ¹⁴ C^k
pī-, Fḍ ji-.

Tattha vivādena kiṣā hontitī bhadde ime sattā vivādaṃ karontā vivādaṃ nissāya kiṣā appamamsalohitā honti, vivādena dhanakkhayā ti hiraññasuvannādīnaṃ dhanānaṃ khayāpi¹ vivāden' eva honti. dvīsu vivādantesu² eko³ parājito parājitatā dhanakkhayaṃ pāpunāti itaro jayabhāgadānena.
 5 jīnā⁴ uddā ti dve⁵ pi vivāden' eva imaṃ maccham jīnā⁶, tasmā tvaṃ mayā ābhatassa⁷ uppattim mā sodhesi⁸, kevalaṃ⁹ imaṃ bhuñja Māyavi rohitā ti.

Itarā¹⁰ abhisambuddhagāthā:

10. Evam evaṃ manussesu vivādo yattha jāyati
 dhammattham paṭi dhāvanti. so hi nesaṃ vināyako,
 10 dhanāpi tattha jīyanti¹¹ rājakoso ca¹² vaḍḍhatīti. 38.

Ettha¹³ evamevaṃ ti bhikkhave yathā ete uddā jīnā evam evaṃ manussesu pi yasmiṃ thāne vivādo jāyati tattha te manussā dhammattham paṭidhāvanti vinicchayasāmikāṃ upasamkamanti, kimkaraṇā: so hi nesaṃ vināyako¹⁴, tesaṃ vivādāpannānaṃ vivādavūpasamako ti attho, dhanāpi tatthā 'ti tattha
 15 te vivādāpannā dhanato pi jīyanti attano santakā parihāyanti dandena c' eva jayabhāgagahanena ca rājakoso ca¹⁵ vaḍḍhatīti.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Upanando ahosi. uddā dve mahallakā, tassa kāraṇassa paccakkhakārikā rukkhadevatā¹⁷ aham evā“ 'ti. Dab-
 20 bhappupphajātakaṃ¹⁸.

6. Dasanṇakajātaka.

Dasanṇakaṃ¹⁹ tikhiṇadhāraṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadūtiyikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Taṃ²⁰ hi bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā²¹ „saccaṃ
 25 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito“ ti „purāṇadūtiyikāyā“ 'ti vutte „bhikkhu, ayaṃ itthi tuyhaṃ anattakārikā, pubbe pi tvaṃ imaṃ nissāya cetasikarogena maranto²² paṇḍite nissāya jīvitaṃ alatthā²³“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

¹ Bā -yā. ² C^{ks} -vā-, Bā -vāde-. ³ C^{ks} omīteko. ⁴ Bā jī-. ⁵ Bā adds uddā.
⁶ C^s jīnā, Bā jīnāti. ⁷ C^s āga-, C^s āgāmitassa corr. to ābh-. ⁸ C^{ks} sosodhesi.
⁹ Bā -lañca. ¹⁰ C^s -ro. ¹¹ Bā ja-. ¹² Bā pa. ¹³ C^s ta- corr. to e-, Bā ta-.
¹⁴ Bā has added so. ¹⁵ C^s va, Bā pa. ¹⁶ Bā dhammade-. ¹⁷ Bā adds pana
¹⁸ Bā dabbhapuppa - - pañcamāṇi. ¹⁹ Bā pannakaṃ. ²⁰ Bā taṃ. ²¹ C^{ks} omīte
 pucchitvā. ²² Bā maddanto. ²³ Bā laddhā.

Atite Bārāṇasiyaṃ Maddavamahārāja¹ rajjaṃ kā-
 rente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Senakakumāro ti
 'ssa nāmaṃ karimsu². So vayappatto Takkaśilāyaṃ sabbasip-
 pāni uggahetvā³ Bārāṇasiṃ⁴ paccāgantvā Maddavaraṇṇo attha-
 dhammānusaśako amacco ahoṣi, Senakapaṇḍito ti vutte⁵ sakala- 5
 nagare cando viya suriyo viya paṇṇāyi. Tadā raṇṇo purohitaputto
 rājūpatthhānaṃ āgato sabbālaṃkārapatimaṇḍitaṃ⁶ uttamarūpa-
 dharaṃ raṇṇo aggamaheṣiṃ disvā paṭibaddhacitto hutvā gehaṃ
 gantvā nirāhāro nipajjitvā sahāyakehi puṭṭho tam atthaṃ āro-
 cesi. Rājā⁷ „purohitaputto na dissati, kahaṃ nu kho⁸“ ti 10
 pucchitvā tam atthaṃ sutvā taṃ pakkosāpetvā „ahaṃ⁹ te
 imaṃ sattadivasāni dammi, sattāhaṃ ghare katvā atthame di-
 vase āneyyāsīti“ āha. So „sādhū“ ti sampaṭicchitvā taṃ ge-
 haṃ netvā tāya saddhiṃ abhirami. Te aññamaññaṃ paṭi-
 baddhacittā hutvā kiñci ajānāpetvā aggadvārena palāyitvā 15
 aññassa raṇṇo vijitaṃ agamaṃsu¹⁰. Koci gataṭṭhānaṃ na jā-
 nāti¹¹, nāvāya gatamaggo viya ahoṣi. Rājā nagare bheriṇ
 carāpetvā nānappakārena vicinanto pi tassā¹² gataṭṭhānaṃ na
 aññāsi. Ath' assa taṃ nissāya balavasoko uppajji, hadayaṃ
 uṇhaṃ hutvā lohitaṃ pagghari, tato paṭṭhāy' assa¹³ kucchito 20
 lohitaṃ nikkhami, vyādhi mahanto ahoṣi. Mahantāpi rāja-
 vejjā tikicchitum nāsakkhimsu¹⁴. Bodhisatto „imassa raṇṇo
 vyādhi n' atthi, bhariyaṃ pana apassanto cetasi-karogena puṭ-
 ṭho¹⁵, upāyena taṃ tikicchissāmīti“ Āyuraṇ¹⁶ ca nāma Pukku-
 saṇ ca¹⁷ raṇṇo paṇḍitāmacce āmantetvā „raṇṇo deviyā adas- 25
 sanena cetasi-karogaṃ ṭhapetvā añño rogo n' atthi, bahūpa-
 kāro¹⁸ kho pan' amhākaṃ¹⁹, upāyena naṃ tikicchāma. rājaṇ-

¹ B^d madda mahā- ² B^d nāmamakaṃsu. ³ B^d uggahitvā. ⁴ C^s -siyam, C^s -siyaṃ corr. to siṃ, B^d -sī. ⁵ so all three MSS. ⁶ C^s -pari-, B^d -pati-.
⁷ B^d rājāpi. ⁸ B^d adds so ⁹ C^s ahaṃ. ¹⁰ B^d āg-. ¹¹ B^d jāni. ¹² B^d tassa.
¹³ B^d pathāya cassa. ¹⁴ B^d na-. ¹⁵ C^s pu- corr to phu- ¹⁶ C^s āyū-, C^s āyuraṃ corr to ā-, B^d āyurañce ¹⁷ B^d adds dve ¹⁸ B^d adds ca ¹⁹ B^d pana.
²⁰ B^d adds tasmā.

gaṇe samajjāṃ kāretvā asin̄ gilituṃ jānantena¹ asin̄ gilāpema²,
 rājānaṃ sīhapañjare katvā samajjāṃ olokāpessāma³, rājā
 asin̄ gilantaṃ disvā 'atthi nu kho ito aññaṃ dukkarataran'
 ti pañhaṃ pucchissati, taṃ⁴ samma Āyura tvaṃ 'asukāṃ
 5 nāma dadāmīti vacanaṃ ito dukkarataran' ti vyākareyyāsi,
 tato samma Pukkusa taṃ pucchissati, ath' assa tvaṃ 'ma-
 hārāja, dadāmīti vatvā adadato sā vācā aphalā hotīti, tathā-
 rūpiṃ vācaṃ na keci upajīvanti⁵, na khādanti na pivanti, ye
 pana tassa vacanassānucchavikaṃ⁶ karonti yathāpaṭiññātam
 10 atthaṃ denti yeva idaṃ tato dukkarataran' ti evaṃ vyākarey-
 yāsi, itoparaṃ kattabbaṃ ahaṃ jānissāmīti⁷ vatvā samajjāṃ
 kāresi. Atha te tayo⁸ paṇḍitā rañño santikaṃ gantvā „ma-
 hārāja, rājāṅgaṇe samajjo vattati, taṃ olokentānaṃ⁹ dukkham
 pi na dukkhaṃ hoti, ehi gacchāma¹⁰“ ti rājānaṃ netvā siha-
 15 pañjaraṃ vivaritvā samajjāṃ olokāpesuṃ. Bahū¹¹ janā attano
 attano¹² jānanakasippaṃ dassesuṃ. Eko pana puriso tettiṃ-
 saṅgulaṃ tikhiṇadhāraṃ asiratanāṃ gilati. Rājā taṃ disvā
 „ayaṃ puriso etaṃ asin̄ gilati, 'atthi nu kho ito aññaṃ duk-
 karataran' ti ime paṇḍite pucchissāmīti¹³“ cintetvā Āyuraṃ
 20 pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Dasanṇakaṃ - tikhiṇadhāraṃ asin̄ sampanna pāyinaṃ
 parisāyaṃ puriso gilati kiṃ dukkarataram tato.
 yad aññaṃ dukkaram ṭhānaṃ taṃ¹⁴ me akkhāhi puc-
 chito ti. 39.

25 Tattha dasanṇakan¹² ti Dasanṇakaratthe¹² uppannaṃ, sampanna-
 pāyinaṃ¹⁴ ti sampannam¹⁵ paralohitapāyinaṃ¹⁶, parisāyaṃ ti parisamajhe
 dhanalobhena ayaṃ puriso gilati. yadaññānaṃ ti¹⁷ ito asigilānato yaṃ aññaṃ
 dukkaram taṃ¹⁸ kāraṇaṃ tvaṃ¹⁹ maya pucchito kathehīti

¹ Bḍ -to. ² Bḍ gilāpetvā, Ck^s add taṃ. ³ Bḍ olokessāma. ⁴ Bḍ omits taṃ. ⁵
 mīti vacanaṃ - - na keci upa wanting in Bḍ. ⁶ Ck^s -nassamu- ⁷ Ck^s nayo. C^s nayo
 corr. to tayo, Bḍ tajāpi. ⁸ Ck^s -kento naṃ, C^s -kento taṃ. ⁹ Bḍ kiechamā. ¹⁰
 C^s Bḍ -u. ¹¹ Bḍ omits one attano. ¹² Bḍ panna-, Bḍ dapanna-. ¹³ Bḍ taṃ.
¹⁴ Ck^s pāyina ¹⁵ Bḍ omits sampannam ¹⁶ Ck^s -yi, Bḍ -lohita-pāyinaṃ. ¹⁷ Bḍ
 adds yato yaṃ aññaṃ ¹⁸ Bḍ dukkarataram. ¹⁹ Bḍ taṃ.

Atha¹ so kathento dutiyaṃ gātham āha :

2. Gileyya puriso lobhā asinṃ sampanna pāyinaṃ,
yo² ca vajjā dadāmiti taṃ dukkarataram tato,
sabb³ aññaṃ sukaraṃ ṭhānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā³ 'ti. 40.

Tattha vajjā ti vadeyya. taṃ dukkarataran ti taṃ dadāmiti vaca- 5
nam tato asigilanato dukkarataran. sabbaññaṃ⁴ ti asukam nāma tava dassū-
miti vacanaṃ ṭhapetvā aññaṃ sabbam⁵ pi kāraṇaṃ⁶ sukaram, Māgadhā³ 'ti
rājānam gottenālapati⁷

Raṇṇo Āyurapaṇḍitassa vacanaṃ sutvā „asigilanato kira
'idaṃ nāma dammīti' vacanaṃ dukkaraṃ. ahañ ca 'purohita- 10
puttassa devinṃ dammīti' avacaṃ. atidukkaraṃ vata me ka-
tan“ ti vimaṃsantass' eva hadaye soko thokaṃ tanuttam⁸
gato. Tato „parassa idaṃ⁹ nāma¹⁰ demīti vacanato pan' añ-
ñaṃ¹¹ dukkarataran atthi nu kho“ ti cintetvā Pukkusapaṇḍi-
tena¹² saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha : 15

3. Vyākāsi Āyuro pañhaṃ atthadhammassa¹¹ kovido,
Pukkusaṃ dāni pucchāmi: kiṃ dukkarataran tato,
yad aññaṃ dukkaraṃ ṭhānaṃ tam¹⁴ me akkhāhi pucchito
ti. 41.

Tattha pañham atthan¹⁵ ti pañhassa atthaṃ vyākāriti vuttam hoti. 20
dhammassa kovido ti tadatthajotake ganthe¹⁶ kusalo, tato ti tato vacanato
kiṃ dukkarataran.

Ath' assa vyākaronto Pukkusapaṇḍito catuttham gātham āha :

4. Na vācam¹⁷ upajivanti aphalaṃ giram¹⁸ udīritam.
yo ca datvā avākayirā taṃ dukkarataran tato, 25
sabb³ aññaṃ sukaraṃ ṭhānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā³ 'ti. 42.

Tattha datvā ti asukam nāma demiti patiññaṃ datvā, avākayirā ti
taṃ patiññātam¹⁹ attham dadanto tasmiṃ lobhaṃ avākareyya chindeyya²⁰, tam

¹ Bā athassa. ² Ck^s so. ³ Bdf maddavā. ⁴ Ck sabbau, C^s san corr. to sabbau.
⁵ Ck^s omit sabbam, B^d sabbam. ⁶ B^d ka- ⁷ B^d -na ā-. ⁸ B^d tanukam. ⁹ B^d
imaṃ. ¹⁰ B^d omits nāma. ¹¹ B^d pana a- ¹² Ck^s add pana. ¹³ B^d pañha atthaṃ-
¹⁴ B^d taṃ. ¹⁵ so Ck^s: B^d pañhaatthan. ¹⁶ Ck^s gandhe. B^d atthe. ¹⁷ B^d vācam.
¹⁸ B^d kiram. ¹⁹ B^d sappati-. ²⁰ B^d nachandeyya.

bhandaṃ daḍeyyā¹ 'ti vuttam² hoti, tato ti asigilanato³ ca⁴ asukaṃ nāma te demitī⁵ vacanato ca tad eva dukkaratarāṃ.

Rañño tam pi⁶ vacanaṃ sutvā „aḥaṃ 'purohitaputtassa devīṃ demitī" paṭhamaṃ vatvā vācānucchavikāṃ⁷ katvā⁸
5 adāsiṃ, dukkaraṃ vata me katan⁹ ti parivittakentassa soko tanukataro⁹ jāto. Ath' assa etad ahoṣi: „Senakapaṇḍitato añño paṇḍitataro nāma n' atthi, imaṃ pañhaṃ etaṃ pucchis-sāmīti" tato taṃ pucchanto pañcamaṃ gātham āha:

5. Vyākāsi Pukkuso pañhaṃ atthadhammassa¹⁰ kovido,
10 Senakaṃ dāni pucchāmi: kiṃ dukkaratarāṃ tato,
yad aññaṃ dukkaraṃ tñānaṃ tam¹¹ me akkhāhi pucchito
ti¹². 43.

Ath' assa vyākarento Senako chaṭṭhaṃ gāthamā ha:

6. Daḍeyya puriso dānaṃ appaṃ vā yadivā bahūṃ,
15 yo ca datvā nānutape¹³ taṃ dukkaratarāṃ tato,
sabb' aññaṃ sukaraṃ tñānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā¹⁴ 'ti. 44.

Tattha nānutape¹³ ti attano atikkantaṃ¹⁵ atimaṇāpam piyabhaṇḍaṃ parassa datvā kimattham mayā idaṃ dinnam ti evaṃ tam piyabhaṇḍaṃ ārabha
yo¹⁶ pacchā¹⁷ nānutappati na soṇati tam asigilanato ca asukaṃ nāma demitī¹⁸
20 vacanato ca tassa dānato ca dukkaratarāṃ. Iti Mahāsatto rājānaṃ saññapento¹⁹ kathesi. Dānaṃ hi datvā aparacetanā²⁰ va dussandhāriyā²¹, tassā sandhāra-
dukkaratā²² Vessantarajātakena dipitā ti, vuttaṃ h' etaṃ²³:

Ādu²⁴ cāpaṃ gahetvāna khaggaṃ bandhitva²⁵ vāmato
ānayāmi sake putte, puttānaṃ hi vadho dukkho²⁶
25 Addhā hi me tam dukkharūpaṃ yaṃ kumārā vihaññare,
sataṃ ca dhammam aññāya ko datvā anutapissatīti²⁷.

Rājā²⁸ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā sallakkhesi: „aḥaṃ attano manen' eva purohitaputtassa devīṃ datvā sakamaṇaṃ

¹ Bā na da-. ² Bā rukkhattam. ³ Bā omits asi. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Bā dam-mitī. ⁶ Bā tam, omitting pi. ⁷ Bā vācāyaṃ-. ⁸ Bā adds tam. ⁹ C^{ks} tanuk-karo. ¹⁰ Bā C^{ks} atthaṃ-. ¹¹ Bā tam. ¹² dhammassa kovido ti tadatthajotake - - - pucchito ti wanting in C. ¹³ Bā -tappe. ¹⁴ Bā madḍavā. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ C^{ks} so. ¹⁷ C^{ks} omits pacchā. ¹⁸ Bā nāma te daḍāmīti. ¹⁹ Bā saññā. ²⁰ C^s -takā. ²¹ Bā pa dussadāriyā. ²² C^{ks} -nā-, Bā tasamā saddhāraṇatanadu-. ²³ Bā omits ti v. hetuṃ. ²⁴ Bā a-. ²⁵ Bā -tvā. ²⁶ C^{ks} mu-, C^s mu- corr. to du-. ²⁷ Bā -tappi-. ²⁸ Bā rājāpi.

sandhāretum na sakkomi, socāmi kilamāmi, na me idaṃ anuc-
chavikaṃ, sace¹ mayi sasnehā bhaveyya idaṃ² issariyaṃ chaḍ-
ḍetvā na palāyeyya, mayi³ pana sinehaṃ⁴ akatvā palātāya
kiṃ tāya mayhaṃ⁵ ti. Tass⁶ evaṃ cintentassa padumapatte
udabindu⁵ viya sabbo⁶ soko vivatṭitvā⁷ gato. Taṃ khaṇaṃ 5
ñev⁸ assa⁶ kucchi paraṇṭhāsi. Nirogo⁹ sukhito hutvā Bodhi-
sattassa thutiṃ karonto osānagātham āha :

∴ Vyākāsi Āyuro pañhaṃ atha Pukkusa-poriso.

sabbe pañhe atīhoti yathā bhāsati Senako ti. 45.

Tatha yathā bhāsati ti yathā paṇḍito bhāsati tath ev¹⁰ etam¹⁰ : dānaṃ. 10
nāma datvā n¹ eva anutapītabbaṃ¹¹ ti

Imaṃ paṇ¹ assa thutiṃ katvā tuṭṭho bahum¹² dha-
nam adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi : (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭ- 15
ṭhaṃ) „Tadā rājamaheṣī purāṇadūṭṭiyikā ahoṣi. rājā ukkaṇṭhitabhik-
khu, Āyura-paṇḍito Moggaḷlāno, Pukkusa-paṇḍito Sāriputto. Senaka-
paṇḍito¹⁴ aham evā¹⁵ ti. Dasaṇṇakajātakam¹⁵ .

7. Sattubhastajātakā.

Vibbhantacitto ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto 20
paññāpāramiṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum¹⁶ Ummagga-
jātake āvibhaviṣati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Janako nāma rājā rajjaṃ kāresi.
Tada Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti, Senakakumāro
ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So veyyapatto Takkaṣilāya¹⁷ sabba- 25
sippāni uggaṇṭhitvā Bārāṇasiṃ paccāgantvā rājānaṃ passi.
Rājā taṃ amaccaṭṭhāne ṭhapesi mahantaṃ c' assa yasaṃ

¹ Bḍ adds sū. ² Bḍ imaṃ. ³ Ck^s mayham. ⁴ Ck^s sne-. ⁵ Bḍ udaka-. ⁶ Bḍ sabba
⁷ Bḍ vinivattetvā. ⁸ Bḍ ñeva cassa. ⁹ all three MSS. nī-. ¹⁰ Bḍ tathevatam.
¹¹ Bḍ -tappi-. ¹² Bḍ -u. ¹³ Bḍ dhammade-. ¹⁴ Bḍ adds pana. ¹⁵ Bḍ paṇṇa-
jātakam satham, B/ dapaṇṇa-. ¹⁶ all three MSS. -u. ¹⁷ Bḍ -yati.

anuppadāsi. So rañño atthañ ca dhammañ ca anusāsi. Ma-
dhurakatho dhammakathiko hutvā rājānaṃ pañcasu sīlesu pa-
tiṭṭhāpetvā dāne uposathakamme dasakusalakammāpathesū¹ 'ti
imāya kalyāṇapatipadāya patiṭṭhāpesi. Sakalaratṭhe² Bud-
1 dhānaṃ uppannakālo viya ahosi. Pakkhadivasesu rājā ca
uparājādayo ca sabbe sannipatitvā³ va⁴ dhammasabhaṃ saj-
jenti⁵. Mahāsatto sajjitadhammasabbhāya sarabhapallamaṃkamaj-
jhagato⁶ Buddhaliḥhāya⁷ dhammaṃ deseti, Buddhānaṃ dham-
makathāsadisā c' assa⁸ kathā hoti. Ath' aññataro mahallaka-
10 brāhmaṇo dhanabhikkhaṃ caritvā kahāpanasahassaṃ labhivā
ekasmiṃ brāhmaṇakule nikkhipitvā⁹ „puna bhikkhaṃ carissā-
mīti“ gato. Tassa gatakāle¹⁰ taṃ kulāṃ kahāpane valaṇ-
jesi¹¹. So āgantvā kahāpane āharāpesi. Brāhmaṇo kahāpane
dātuṃ asakkonto attano dhītaraṃ tassā pādapariṇāmaṃ katvā
15 adāsi. Brāhmaṇo taṃ gahetvā Bārānasito avidūre¹² brāhmaṇa-
gāme vāsaṃ kappesi. Ath' assa bhariyā daharatāya kāmesu
atittā aññena tarunabrāhmaṇena saddhiṃ micchācāraṃ cari.
Soḷasa hi atappiyavattthūni¹³ nāma, katamāni soḷasa: sāgaro
sabbasavantīhi na tappati, aggi upādānena na tappati, rājā
20 ratṭhena na tappati, bālo pāpehi na tappati, itthi methuna-
dhammena alaṃkārena vijāyanenā 'ti imehi tīhi na tappati,
brāhmaṇo mantehi na tappati, jhāyī vihārasanipattiyā na tap-
pati, sekho apacayena¹⁴ na tappati, appiccho dhūtaguṇena¹⁵
na tappati, āraddhaviriyo viriyārambhena na tappati, kathiko¹⁶
25 sākacchāya na tappati, visārado parisāya na tappati, saddho
saṃghupatṭhānena na tappati, dāyako pariccāgena na tappati,
paṇḍito dhammasāvanena na tappati, catasso parisā Tathāgata-
dassanena na tappanti¹⁷. Sāpi brāhmaṇī methunadhamme¹⁸

B^d dasakulu-² C^k rattho. ³ B^d -pātetvā. ⁴ B^d omits va. ⁵ C^k sajjanti.
⁶ B^d ratanapallāṃka varagato ⁷ B^d adds viya. ⁸ C^k va, C^s ca. ⁹ B^d nikkha-
mītvā ¹⁰ B^d kata-. ¹¹ C^k val-, B^d valaṇjesi. ¹² B^d adds ekasmiṃ. ¹³ B^d
atappaniya-. ¹⁴ B^d appacayena. ¹⁵ C^s dhu-, B^d dhutangu-. ¹⁶ B^d dham-
: aka-. ¹⁷ B^d -titi. ¹⁸ B^d -ena

atittā¹ tam brāhmaṇaṃ nīharitvā vissatthā² pāpakammaṃ kat-
 tukāmā³ hutvā ekadivasaṃ dummanā nipajjitvā „kiṃ bhotīti“
 vuttā „brāhmaṇa, ahaṃ tava gehe kammaṃ kātuṃ na sak-
 komi. dāsiṃ⁴ ānehīti“. „Bhoti, dhanam⁵ me n' atthi, kiṃ⁶
 datvā ānemīti“. „Bhikkhaṃ caritvā dhanam pariyesitvā āne- 5
 hīti“. „Tena hi bhoti pātheyyaṃ me sajjehīti⁷“. Sā tassa
 baddhasattuabaddhasattūnaṃ⁸ cammapasibbakaṃ pūretvā adāsi.
 Brāhmaṇo gāmanigamarājadhānīsu caranto sattakahāpaṇasatāni
 labhitvā „alaṃ me ettakaṃ dhanam dāsīdāsamulāyā“ 'ti ni-
 vattitvā attano gāmaṃ āgacchanto ekasmiṃ udakaphāsukaṭ- 10
 ṭhāne pasibbakaṃ nuñcitvā sattum khāditvā pasibbakamukhaṃ
 abandhitvā va pāṇīyaṃ pivitum otiṇṇo. Ath' ekasmiṃ ruk-
 khasusire eko kaṇhasappo sattugandham ghāyitvā pasibbakaṃ
 pavisitvā bhogaṃ⁹ abhuñjitvā sattum khādanto nipajji. Brāh-
 maṇo āgantvā¹⁰ abbhantaraṃ anoloketvā pasibbakaṃ bandhitvā 15
 amse katvā pāyāsi. Atha naṃ antarāmagge ekasmiṃ rukkhe
 nibbattadevatā khandhavivare¹¹ ṭhatvā „brāhmaṇa, sace antarā-
 magge vasissasi¹² sayam marissasi, sace ajja gharaṃ gamissasi
 bhariyā te marissatīti¹³“ vatvā antaradhāyi. So olovento de-
 vataṃ adisvā bhīto maraṇabhayaatajjito rodanto paridevanto 20
 Bārāṇasinagaradvāraṃ sampāpuṇi. Tadā ca pana¹⁴ pannara-
 suposatho hoti, alaṃkatadhammāsane nisīditvā Bodhisattassa
 dhammakathādivaso¹⁵, mahājano gandhapupphādihattho vagga-
 vaggo hutvā dhammakathaṃ sotum gacchati. Brāhmaṇo disvā
 „khaṃ gacchathā¹⁷“ 'ti pucchitvā „brāhmaṇa, ajja Senaka- 25
 paṇḍito madhurena sarena Buddhalīlāya dhammaṃ deseti,
 tvaṃ na jānāsīti¹⁸“ vutte¹⁹ cintesi: „paṇḍito kira dhamma-
 kathiko ahaṃ c' amhi maraṇabhayaatajjito, paṇḍitāpi²⁰ kho pana

1 Bā anatittā. 2 Bā nisattha. 3 Bā kātu-. 4 Bā dāsī dāsāni. 5 C^{ks} -nam. 6 Bā ki,
 C^{ks} kiñci. 7 Bā adds āha. 8 Bā -satthunaṃ. 9 Bā -ge. 10 Bā adds pasib-
 bakassa. 11 Bā -vittape. 12 C^k vissasi. Bā visissasi. 13 C^{ks} -siti. 14 Bā
 omits pana. 15 Bā -se. 16 Bā mānagan-. 17 C^{ks} gacchā. 18 Bā ki tvaṃ pi
 na jānā ti. 19 C^s vutta corr. first to vutte and afterwards to vutto, Bā adds
 so. 20 Bā omits pi.

mahantam pi sokaṃ haritum sakkonti, mayāpi tattha gantvā dhammaṃ sotum vaṭṭatīti“ so tehi saddhiṃ tattha gantvā Mahāsattaṃ parivāretvā nisinnāya sarājikāya parisāya pari-
yante sattupassibbakena khandhagatena dhammāsanato avidūre
5 maraṇabhayaabhīto¹ aṭṭhāsi. Mahāsatto Ākāsagaṅgaṃ otārento viya amatavassaṃ vassanto viya² dhammaṃ desesi. Mahājano sañjātasomanasso sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ assosi. Paṇḍitā ca nāma disācakkhukā honti³. Tasmiṃ khaṇe Mahāsatto pa-
sannapaṇcappasādāni⁴ akkhīni ummiletvā samantato parisā
10 olokeno taṃ brāhmaṇaṃ disvā cintesi: „ayaṃ⁵ ettikā parisā somanassajātā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ suṇāti. ayaṃ pa-
eko brāhmaṇo domanassappatto rodati, etasā⁶ abbhantare⁷ assu-
jjanasamatthena sokena bhavitabbaṃ, taṃ assa āmbilena paharivā tambamalaṃ⁸ viya padumapālāsato udabindu⁹ viya
15 vinivaṭṭetvā etthi¹⁰ eva naṃ nissokaṃ tuṭṭhamānasaṃ katvā dham-
maṃ desessāmīti“ so taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, Senakapaṇḍite-
nāmāhaṃ, idāṃ¹¹ eva taṃ nissokaṃ karissāmi, vissattho kathe-
hīti“ tena saddhiṃ sallapanto paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Vibbhantacitto kupitindriyo si.

20 nettehi te vāriṇā savanti,
kin te natṭhaṃ kiṃ pana patthayāno
idhāgamā brahme tad iṃgha¹² brūhīti. 46.

Tattha kupitindriyo sīti cakkhundriyam eva sandhāya ghattindriyo¹³
sīti āha. vāriṇā ti assubindūni, iṃghā¹⁴ ti codanatthe nīpāto, taṃ hi Ma-
25 hāsatto codento evamaḥa: brāhmaṇa, sattā nāma dvīhi kāraṇehi socanti pari-
devanti sattaṃkhaṇesu kismicid¹⁵ eva piyājūti ke natthe vā kiñcid eva piya-
jātikam patthetvā alabhanta¹⁶ vā, tattha kiṃ te natṭhaṃ kiṃ vā pana patthay-
anto tvaṃ idhāgato¹⁷, idam me klappam brūhīti.

¹ C^{ks} - bhayatajjito ² B^d omits a. v. v. ³ C^{ks} - hontīti. ⁴ B^d sampanna pañcapasāpadāni. ⁵ B^d omits ayaṃ. ⁶ B^d etasā a- ⁷ B^d tampassa āmbilena pahāretvā tampalaṃ viya padumala. ⁸ B^d udakabindum. ⁹ C^{ks} brahmaṇa d-gham, C^{ks} brāhmaṇa dīgam corr. to -dīgha. ¹⁰ B^d kupitini- ¹¹ B^d kismiñcid. ¹² B^d idha a-.

Ath' assa attano sokakāraṇaṃ kathento brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Mīyetha bhariyā¹ vajato mam' ajja,
agacchato maraṇaṃ āha² yakkho,
etena dukkhena pavedhito 'smi,
akkhāhi me Senaka etam atthan ti. 47.

Tattha³ vajato ti geham gacchantassa, agacchato ti agacchantassa. yakkho ti antarāmagge ekā rukkhadevatā, evaṃ āhā 'ti vadati. sā kira devatā pasibbake te⁴ brāhmaṇa kanhasappo ti anācikkhaṇṭī Bodhisattassa nānānu-bhāvappakāsanatthaṃ nācikkhi. etena dukkheṇā 'ti gacchato bhariyāya maraṇadukkhena⁵ agacchato attano maraṇadukkhena⁶. ten' asmi pavedhito ghattito kampito, etam atthan ti etam kāraṇam. yena me kāraṇena gacchato bhariyāya maraṇam agacchato attano maraṇam hoti⁷ etam me kāraṇaṃ ācikkhāhi attho

Mahāsatto brāhmaṇassa vacanaṃ sutvā samuddamatthake⁸ jālaṃ khipanto viya nānajālaṃ pattharivā „imesaṃ sattānaṃ bahūni maraṇakāraṇāni: samudde nimuggāpi maranti, tattha vālamacchehi gahitāpi, Gaṅgāya patitāpi⁹ sumsumārehi gahitāpi, rukkhato patitāpi kaṇṭakena viddhāpi, nānappakārehi āvudhehi pāhatāpi, visaṃ khāditvāpi ubbandhitvāpi¹⁰ papāte patitvāpi¹¹ 20 atisītādihi¹² vā nānappakārehi vā rogehi upaddutāpi maranti yeva, evaṃ bahūsu maraṇakāraṇesu katarena nu kho kāraṇena ajja¹³ esa¹⁴ brāhmaṇo antarāmagge vasanto sayāṃ marissati gehaṃ assa vajato bhariyā marissatīti¹⁵ cintesi, cinto eva ca¹⁶ brāhmaṇassa khandhe pasibbakaṃ disvā „imasmiṃ pasibbake 25 ekena sappena pavitṭhena bhavitabbaṃ, pavisanto ca pana so¹⁷ imasmiṃ brāhmaṇe pātarāsasamaye sattuṃ khāditvā pasibbakamukhaṃ abandhitvā va¹⁸ pāṇīyaṃ pātuṃ gate sattugandhena¹⁹ pavitṭho bhavissati, brāhmaṇo pi pāṇīyaṃ pivtvā āgato sappassa pavitṭhabhāvaṃ ajānitvā va pasibbakaṃ bandhitvā ādāya 30

¹ Ck -yam, Bđ -yāya. ² Ck^s āhu. ³ Ck etattha. C^s etamattha. ⁴ Bđ vata. ⁵ Bđ maraṇam. ⁶ Bđ maraṇam hoti. ⁷ tenasmi - - hoti wanting in Bđ. ⁸ Bđ adds tattha. ⁹ Ck -di- ¹⁰ Bđ -tāpi. ¹¹ Bđ asitādihi ¹² Bđ ajjeva ¹³ Bđ omits ca. ¹⁴ Bđ paneso. ¹⁵ Bđ omits va. ¹⁶ Bđ adds sappo.

pakkanto bhavissati, sv-āyaṃ antarāmagge vasanto sāyaṃ¹
 vasanaṭṭhāne 'sattum khādisāmīti' pasibbakaṃ muñcitvā hat-
 thaṃ pavesessati, atha naṃ sappo hatthe ḍasitvā jīvitakkha-
 yaṃ pāpessati², idam assa antarāmagge vasantassa marana-
 5 kāraṇaṃ, sace pana gehaṃ gaccheyya pasibbako bhariyāya
 hatthagato bhavissati, sā 'antobhaṇḍaṃ olokessāmīti' pasibba-
 kaṃ muñcitvā hatthaṃ pavesessati, atha naṃ sappo ḍasitvā
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, idam assa ajja gehaṃ gatassa³ bhari-
 yāya maranakāraṇaṃ⁴ ti upāyakosallaṇṇaṇe⁵ eva aññāsi. Ath'
 10 assa etad ahoṣi: „iminā sappena⁶ kaṇhasappena sūrena nib-
 bhayena bhavitabbaṃ, ayaṃ hi⁷ brāhmaṇassa mahāphāsukaṃ
 paharante pi⁸ pasibbake attano calanaṃ vā phandanaṃ⁹ vā na
 dasseti, evarūpāya parisāya majjhe pi attano¹⁰ atthibhāvaṃ na
 dasseti, tasmā iminā kaṇhasappena sūrena nibbhayena bhavi-
 15 tabbaṃ¹¹ ti idam pi so upāyakosallaṇṇaṇe¹² eva¹³ dibbacakkhunā
 passanto viya aññāsi. Evaṃ sarājikāya parisāya majjhe sap-
 paṃ pasibbakaṃ pavisaṇaṃ disvā t̥hitapuriso viya Mahāsatto
 upāyakosallaṇṇaṇe¹⁴ eva paricchinditvā¹⁵ brāhmaṇassa pañhaṃ
 kathento tatiyaṃ gāthaṃ āha:

20 3. Bahūni t̥hānāni vicintayitvā
 yam ettha vakkhāmi tad eva saccaṃ,
 maññāmi te brāhmaṇa sattubhastā¹⁶
 ajānato kanhasappo pavit̥tho ti. 48.

Tattha bahūni t̥hānāni bahūni kāraṇāni, vicintayitvā ti pativij-
 25 jhītvā cintāvasena pavatta, ativedho viya¹⁷ hutvā, yamettha vakkhāmi yam
 te ahaṃ etesu kāraṇesu ekam kāraṇaṃ vakkhāmi, taṃ eva saccaṃ ti tad ev'
 arthaṃ¹⁸ dibbacakkhunā disvā kathitasadisaṃ bhavissatīti dīpeti, maññāmi
 sallakkhemī, sattubhastā¹⁹ ti sattu-pasibbakaṃ, ajānato ti ajānantass' eva
 -ko kanhasappo pavit̥tho ti maññāmi

¹ B^d sayam ² B^d pāpunissati ³ B^d gabbhassa ⁴ B^d omits sappena. ⁵ B^d
 omits hi. ⁶ B^d hi. ⁷ B^d bandhanaṃ. ⁸ B^d adds ca ⁹ B^d -sallaṇṇa nāneva.
¹⁰ B^d -echitvā corr to -echinditvā ¹¹ C^k -bhattam corr. to -bhastam, C^o B^d
 -bhattam, B^f satthua-stham. ¹² B^d -vasena sabbam pativijjhītvā āvi. ¹³ B^d ta-
 deva katham.

Evañ ca pana vatvā „atthi te brāhmaṇa etasmiñ pasibhake sattū“ ¹ti pucchi. „Atthi paṇḍitā“ ²ti. „Ajja pātārā-savelāya sattum khādīti“ ³. „Āma paṇḍitā“ ⁴ti. „Kattha nisīditvā“ ⁵ti. „Araññe rukkhamaḥlasmiñ“ ⁶ti. „Sattum khādītvā pāṇīyaṃ pātum gacchanto pasibbakamukhaṃ bandhi na bandhīti“ ⁷. „Na bandhiṃ“ ⁸paṇḍitā“ ⁹ti. „Pāṇīyaṃ pivītvā āgato pasibbakam oloketvā bandhīti“ ¹⁰. „Anoloketvā bandhiṃ“ paṇḍitā“ ¹¹ti. „Brāhmaṇa tava pāṇīyaṃ pātum gatakāle ajānataṃ eva te sattugandhena pasibbakam sappo pavīṭṭho ti maññāmi, etam etth’ atthaṃ“ ¹², tasmā pasibbakam otāretvā parisa- 10 majje ṭhapetvā mukhaṃ ¹³ mocetvā paṭikkamma ṭhito ekaṃ dandaṃ ¹⁴ gahetvā pasibbakam tāva pahara, tato patthaṭaphaṇaṃ ¹⁵ susū ti katvā nikkhamantaṃ kanhasappaṃ disvā nikkamkho bhavissasīti“ ¹⁶ catutthaṃ gātham āha:

4. Ādāya dandaṃ parisumbha ¹⁷ bhastaṃ ¹⁸,
pass’ elamūgaṃ uragaṃ dijjivaṃ,
chinda’ ajja kaṃkhaṃ vicikicchitaṇi,
bhujāṅgamaṃ passa, pamuñca bhastaṃ ¹⁹ ti. 49.

Tattha parisumbha ²⁰ ti pahara, passelamūgaṃ ti elapaggharantena mukhera elamūgaṃ ²¹ pasibbakato nikkhamantaṃ dijjivaṃ uragaṃ passa, chinda’ ajja kaṃkhaṃ vicikicchitaṇi ti atthi nu kho me pasibbake sappo udāhu n’ atthīti kaṃkhaṃ eva punappana uppajjamāṇāni vicikicchitaṇi ca ajja chinda, mayhaṃ saddaha, avitathaṃ hi me veyyakaraṇaṃ, idān’ eva nikkhamantaṃ bhujāṅgamaṃ passa, pamuñca bhastaṃ ²² ti

Brāhmaṇo Mahāsattassa kathaṃ sutvā samviggo bhaya- 25 patto tathā akāsi. Sappo pi bhoge ²³ dandena pahaṭe ²⁴ pasibbakamukhā nikkhamitvā mahājanaṃ olokeno atṭhāsi.

¹ Bā -dasīti. - Bā -smini paṇḍita ti. ² Ck bandhīti na - -, C^s omits bandhi na, Bā -mukhaṃ kiṃ bandhasi na bandhasi brahmaṇā ti. ³ Bā -dhāmi. ⁴ Bā -dhasīti. ⁵ Bā -dhāmi. ⁶ Bā -dhami. ⁷ Bā -dhami. ⁸ Bā -dhami. ⁹ Bā -dhami. ¹⁰ C^s -tampha-, Bā -matthapanaṃ. ¹¹ all three MSS. -rīti. ¹² Ck -sumba, C^s Bā -sumbha? Bf -samhha- ¹³ C^s bhattam corr. to bhastam, Bā bhassam, Bf attam. ¹⁴ Bā bhassam, Bf bhastam. ¹⁵ Ck -sumhā, C^s -sumba corr. to -sumbha. ¹⁶ Ck^s elamukhaṃ. ¹⁷ Bā sathubhatte. ¹⁸ Bā hate, Ck^s pahaṭo.

Tam atthaṃ pakāseṇo Satthā pañcamaṃ gātham āha :

5. Saṃviggaraṇṇo parisāya majjhe
so brāhmaṇo sattubhantaṃ¹ pamuñci.

atha nikkhami urago uggatejo

5 āsiviso sappo phaṇaṃ karitvā ti. 50.

Sappassa phaṇaṃ katvā nikkhamanakkāle Mahāsattassa sabbaññu-
Buddhassēva vyākaraṇaṃ ahosi². Mahājano celukkhepasahassāni
pavattesi, aṅgulipoṭṭasahassāni³ paribbhamiṃsu, ghaṇameghavassaṃ⁴
viya sattaratanaṃ vassī, sādhu-kārasatasahassāni⁵ pavattiṃsu.
10 mahāpaṭṭhaviḍḍijjanasaddo⁶ viya ahosi. Idaṃ pana Buddhaliḥhāya
evārūpassa pañhassa⁷ kathanaṃ nāma n⁸ eva jātiyā balam⁹ na gotta-
kulapadesaṃ sadhanānaṃ¹⁰ balam. kassa pan¹¹ etaṃ balan ti, paññāya¹¹,
paññavā hi puriso vipassanaṃ vadḍhetvā ariyamaggadvāraṃ vivaritvā
amatamahānibbānaṃ pavasati, sāvaka-pāramim pi paccekabodhim pi
15 sammāsambodhim pi paṭivijjhati, amatamahānibbānasampāpakesu hi
dhammesu paññā va seṭṭhā, avasesā tassa¹² parivārā¹² honti, ten¹³
etaṃ¹³ vuttaṃ :

Paññā hi seṭṭhā kusalā vadanti

nakkhattarājā-r-iva tārakānaṃ.

20 sīlaṃ sirīṇ cāpi sataṇ ca dhammaṃ¹⁴

anvāyikā paññavato bhavantīti¹⁵.

Evam kathite ca pana Mahāsattena pañhe eko ahigūḍhiko
sappassa mukhabandhanaṃ¹⁶ katvā sappam gahetvā araññe
vissajjesi. Brāhmaṇo rājānaṃ upasaṃkamitvā jayāpetvā añja-
25 lih paggaṃha rañño thutiṃ karonto upadḍhaṃ gātham āha :

6. Suladdhalābhā¹⁷ Janakassa rañño

yo passatī Senakaṃ sādhu paññaṃ ti. 51.

Tass attho : sādhu paññaṃ ti uttama paññaṃ Senaka-paṇḍitaṃ, akkhūṃ
ummiletvā icchitacchitakkhane viya¹⁸ cakkhuṃ passitum labhati, tassa rañño
30 Janakassa ete¹⁹ icchitacchitakkhane dassana-lābhā suladdhalābhā vata etena, lad-
dhesu²⁰ sabbalābhesu ete va lābhā suladdhā nāmā²¹ ti.

¹ B^d satthubhattam. ² B^d -siti. ³ B^d -potanasa-. ⁴ B^d adds vasanto. ⁵ B^d omits sata. ⁶ B^d bhijjanāna-. ⁷ C^s B^d paññassa. ⁸ B^d phalam. ⁹ B^d -desa-nam. ¹⁰ B^d adds balam. ¹¹ C^{ks} tassa. ¹² B^d adds ca. ¹³ C^k tatenetaṃ. C^s tato netam. ¹⁴ B^d dhammo. ¹⁵ C^k vabha- corr. to bha-. B^d pabha-. ¹⁶ B^d -bandham. ¹⁷ B^d -bho. ¹⁸ C^s piya. ¹⁹ B^d omits ete. ²⁰ B^d laddhena.

Raṇṇo¹ thutiṃ katvā pana pasibbakato sattakahāpaṇa-
satāni gaheṭvā Mahāsattassa thutiṃ katvā tuṭṭhidāyaṃ dātu-
kāmo diyaḍḍhagātham āha :

Vivattacchaddā² nu si sabbadassī,
ñāṇaṃ³ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ,

5

., imāni me sattasatāni atthi,

gaṇhāhi sabbāni dadāmi tuyhaṃ.

Tayā hi me jīvitam ajja laddham,

atho pi bhariyāya-m-akāsi sotthin ti. 52.

Tattha vivattacchaddā nu⁴ si sabbadassīti kiṃ nu kho tvaṃ sab- 10
besu dhammākāresu vivattacchadano vivataneyyadhammo⁵ sabbaññū Buddhho ti
thutivasena pucchati, ñāṇaṃ⁶ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ ti udāhu
asabbaññussāpi sace⁶ tava ñāṇaṃ⁷ bhimsarūpaṃ sabbaññutañāṇaṃ viya balavaṇ
ti, tayā hi me ti tayā hi dinnattā ajja mayā jīvitam laddham, atho pi bha-
riyāyamakāsi sotthin ti atho pi me bhariyāya tvaṃ eva sotthin akāsi; iti 15
so vatvā sace pi satasahassam bhaveyya dadeyyam evāhaṃ ettakam eva dhanam
imāni⁸ sattasatāni gaṇhā ti punappuna Bodhisattaṃ yāci.

Tam sutvā Bodhisatto aṭṭhamam⁹ gātham āha :

s. Na paṇḍitā vedanam¹⁰ ādiyanti

citrāhi gāthāhi¹¹ subhāsītāhi,

20

ito pi te brahme¹² dadantu vittam,

ādāya tvaṃ¹³ gaccha sakam niketan ti. 53.

Tattha vedanam¹⁴ ti vetanam¹⁵, ayam eva vā pātho. ito pi te brahme
ti brāhmaṇa mama pādamūlato pi tuyhaṃ dhanam dadantu, ādāya tvaṃ
gacchā¹⁶ 'ti ito aññāni tīni satāni gaheṭvā saḥassabhanḍikaṃ ādāya sakanive- 25
sanam gaccha.

Evaṃ ca pana vatvā Mahasatto brāhmaṇassa saḥassam
pūrāpento kahāpaṇe¹⁷ dāpetvā „brāhmaṇa kena tvaṃ dhana-
bhikkhāya pesito“ ti pucchi. „Bhariyāya¹⁸ paṇḍitā“ 'ti.

¹ B^d brahmano pi raṇṇo. ² B^d vivatacchaddā, B^f vivattacchaddā. ³ C^k -nan. ⁴
B^d vivatacchaddānucchaddānu. ⁵ B^d vivatacchaddavivattaneyya-. ⁶ B^d sato. ⁷ B^d
adds ativiya. ⁸ B^d adds me. ⁹ B^d chatham. ¹⁰ C^k B^f veta-, B^d veda- corr.
to veta-. ¹¹ B^d kathāhi. ¹² B^d brahma. ¹³ C^k B^f tam ¹⁴ C^k vetan. C^s venan
corr. to vetan, B^d devadanam corr. to vetanam. ¹⁵ C^k veta-, B^d vettanam. ¹⁶
C^k gacchatī ¹⁷ B^d -nena. ¹⁸ B^d adds meva.

„Bhariyā te mahallikā daharā“ ti. „Daharā paṇḍitā“ 'ti.
 „Tena hi sā aññena saddhiṃ anācāraṃ karontī 'nibbhayā hutvā
 karissāmīti' taṃ pesesi. sace ime kahāpaṇe gharaṃ nessasi sā
 te dukkhena laddhakahāpaṇe attano jārassa dassati, tasmā
 5 tvaṃ ujukam eva gehaṃ agantvā¹ bahigāme rukkhamūle vā
 katthaci² vā kahāpaṇe ṭhapetvā paviseyyāsīti“ vatvā taṃ uyyo-
 jesi. So gāmasamīpaṃ gantvā ekasmiṃ rukkhamūle kahā-
 paṇe ṭhapetvā sāyaṃ gehaṃ agamāsī. Bhariyā pi 'ssa tasmīṃ
 khāṇe jārena saddhiṃ nisinnā hoti³. Brāhmaṇo dvāre ṭhatvā
 10 „bhotīti“ āha. Sā tassa saddaṃ sallakkhetvā dīpaṃ nibbā-
 petvā dvāraṃ vivaritvā brāhmaṇe antopaviṭṭhe itaraṃ niha-
 ritvā dvāramūle ṭhapetvā gehaṃ pavisitvā pasibbake kiñci
 adisvā „brāhmaṇa kiṃ te bhikkhaṃ caritvā laddhan“ ti puc-
 chi. „Sahassaṃ me laddhan“ ti. „Kahaṃ pana taṃ“ ti.
 15 „Asukaṭṭhāne nāma ṭhapitaṃ, pāto va āharissāma, mā cinta-
 yīti“. Sā gantvā jārassa ācikkhi. So nikkhamitvā⁴ attano⁵
 ṭhapitaṃ viya ganhi. Brāhmaṇo punadivase gantvā kahāpaṇe
 apassanto Bodhisattassa santikaṃ gantvā „kiṃ brāhmaṇā“ 'ti
 vutte „kahāpaṇe na passāmi paṇḍitā“ ti āha. „Bhariyā pana
 20 te⁶ ācikkhitā“ ti. „Āma paṇḍitā“ 'ti⁷. Tāya⁸ jārassa ācik-
 khitabhāvaṃ ṇatvā „atthi pana te brāhmaṇa bhariyākulū-
 pakabrāhmaṇo“⁹ ti pucchi. „Atthi paṇḍitā“ 'ti. „Tuyham pi
 atthīti“. „Āma paṇḍitā“ 'ti. Ath' assa Mahāsatto sattana-
 naṃ divasānaṃ paribbayaṃ dāpetvā „gaccha, paṭhamaṃ di-
 25 vasaṃ tvaṃ satta bhariyā te sattā ti cuddasa brāhmaṇe ni-
 mantetvā bhojetha, punadivasato paṭṭhāya ekekaṃ hāpetvā
 sattame divase tvaṃ¹¹ ekaṃ bhariyā¹⁰ te ekan ti dve brāh-
 maṇe nimantetvā bhariyāya te sattadivase¹² nimantitabrāhma-
 ṇassa¹³ nibaddhaṃ¹⁴ āgamanabhāvaṃ ṇatvā mayhaṃ āroce-

¹ Ck Bā ā-. C* ā- corr to a-. ² Bā yattha ka-. ³ Bā ahoṣi. ⁴ laddhan ti pucchi - - - nikkhamitvā wanting in Bā. ⁵ Ck -na, C* -nā corr. to -no ⁶ Bā bhariyāya te. ⁷ Ck adds tāya jārassa ācikkhitā ti āma paṇḍitā ti. ⁸ Bā mahā-satto tāya ⁹ Bā bhariyāyaku- ¹⁰ Bā -yaya. ¹¹ Bā tava ¹² Bā -sa. ¹³ all three MSS -tambrā- ¹⁴ Bā nibbajjanam

hiti² āha. Brāhmaṇo tathā katvā „sallakkhito me paṇḍita nibaddham¹ bhuñjanakabrāhmaṇo“ ti Mahāsattassārocesi². Bodhisatto tena saddhim purise pesetvā taṁ brāhmaṇaṁ ānāpetvā³ „asukarukkkhamūlato te imassa brāhmaṇassa santakaṁ kahāpaṇasahassaṁ gahitaṁ“ ti pucchi. „Na gaṇhāmi paṇḍitā“ 5
'ti. „Tvaṁ mama Senakapaṇḍitabhāvaṁ na jānāsi, āharāpessāmi taṁ kahāpaṇaṁ“ ti. So bhūto „gahitā⁴ me“ ti sam-paṭicchi. „Kin te katā⁵“ ti. „Tath' eva paṇḍita ṭhapitā“ ti. Bodhisatto brāhmaṇaṁ pucchi: „brāhmaṇa. kin te sā yeva bhariyā hotu udāhu aññaṁ gaṇhissasīti“. „Sā yeva me 10
hotu paṇḍitā“ 'ti. Bodhisatto manusse pesetvā brāhmaṇa-kahāpaṇe⁶ ca brāhmaṇiṇi ca ānāpetvā⁷ corabrāhmaṇassa hat-thato kahāpaṇe brāhmaṇassa dāpetvā itarassa rājāṇaṁ kā-retvā⁸ nagarā niharāpetvā brāhmaṇiyāpi āṇaṁ kāretvā⁹ brāhmaṇassa mahantaṁ yasaṁ datvā attano yeva santike vasāpesi. 15

Satthā imaṁ desanaṁ⁹ āharitvā saccāni pakāsetva jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁰ sotāpattiphalādīni sacchikariṁsu) „Tadā brāhmaṇo Ānando ahoṣi. devatā¹¹ Sāriputto, paṇḍita Buddhaparisā, Senaka-paṇḍito¹² ahaṁ eva ahoṣi¹³“ ti. Sattubhastajātakaṁ¹⁴.

20

8. Atthisenajātaka.

Ye me¹⁵ ahaṁ na jānāmīti. Idam Satthā Ālavini¹⁶ nis-sāya Aggāḷave cetiye viharanto kuṭikārasikkhāpadaṁ ārabha kathesi. Paccuppannavatthuṁ heṭṭhā Maṇikaṇṭhajātake kathitam eva. Satthā pana te bhikkhū āmantetvā „bhikkhave pubbe¹⁷ 25

¹ Bā nibandha. ² Bā -ttassa ā-. ³ Cā ānā-, Bā āharāpetvā. ⁴ all three MSS. -to. ⁵ Bā ṭhapitā. ⁶ Bā brahmaṇassa-. ⁷ Bā -rāpetvā. ⁸ Bā nagaraṁ bheriñcāpetvā brahmaṇiyāpi rājāṇaṁ kāretvā. ⁹ Bā dhammade-. ¹⁰ all three MSS. -u. ¹¹ Bā rukkhade-. ¹² Bā adds pana. ¹³ Bā evā, omitting ahoṣi. ¹⁴ Cā -bhata-. Bā -bhatasajātakaṁ sattamaṁ, Bā -bhastakajā-. ¹⁵ Cā ve. ¹⁶ Cā -riyam. ¹⁷ Bā omits pubbe.

anuppanne Buddhhe bāhirapabbajjāya pabbajitā rājūhi parivāritāpi¹
 'yācanā nāma paresaṃ appiyā amanāpā' ti na yācimsu² 'ti vatvā
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 7 Bodhisatto ekasmiṃ nigame brāhmaṇakule nibbatti. Aṭ-
 ṭhisenakumāro³ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So veyyapatto Tak-
 kasilāya⁴ sabbasippāni uggaṇhitvā aparabhāge kāmesu ādina-
 vaṃ disvā⁵ isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantaṭṭese ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 10 vanatthāya manussapaṭṭhaṃ otaritvā⁶ Bārāṇasīyaṃ patvā uyyāne⁷
 vasitvā punadivase bhikkhāya caranto rājāṇaṇaṃ agamāsi.
 Rājā tassācāravihāre pasīditvā taṃ pakkosāpetvā⁸ pāsādatale
 pallaṃke nisīdāpetvā subhojanaṃ bhojetvā bhojanāvasāne anu-
 modanaṃ sutvā pasanno paṭiññāṃ gahetvā Mahāsattaṃ rā-
 15 juyyāne vāsesi⁹ divasassa¹⁰ ca¹¹ dve tayo vāre upaṭṭhānaṃ
 agamāsi. So ekadivasaṃ dhammakathāya¹² pasanno „rajjaṃ
 ādiṃ katvā yena vo¹³ attho taṃ vadeyyāthā“ 'ti pavāresi.
 Bodhisatto „idaṃ nāma me dehīti“ na vadati. Aññe yācakā
 „idaṃ dehīti“ icchiticchitaṃ yācanti, rājā asajjaṃāno deti
 20 yeva. So ekadivasaṃ cintesi: „aññe yācanakavanibbakā¹⁴
 'idaṃ c' idaṃ c' ambhākaṃ¹⁵ dehīti' maṃ yācanti, ayyo pana
 Aṭṭhiseno pavāritakālato paṭṭhāya na kiñci yācati, paññavā
 kho pan' esa upāyakusalo, pucchissāmi naṃ“ ti so ekadi-
 25 vasaṃ bhuttaṭṭātarāso gantvā¹⁶ ekamantaṃ nisinno aññesaṃ¹⁷
 yācanakāraṇaṃ tassa cāyācanakāraṇaṃ¹⁸ pucchanto paṭṭhaṃ
 gātham āha:

1. Ye 'me¹⁹ ahaṃ na jānāmi Aṭṭhisena vanibbake
 te maṃ saṃgamaṃ yācanti, kasmā²⁰ maṃ tvaṃ na yāca-
 sīti. 54.

¹ Bḍ pavā-. ² Bḍ -nakaku- ³ Bḍ -yani. ⁴ Bḍ adds gharāvāsato nikkhamitvā.

⁵ Bḍ adds anupubbenā ⁶ Bḍ rājuyāne. ⁷ Bḍ nimantāpetvā. ⁸ Bḍ vāsāpesi.

⁹ Bḍ divase. ¹⁰ C^s va ¹¹ Bḍ dhammi-. ¹² Bḍ te. ¹³ Bḍ yācakā vanibbakā.

¹⁴ Bḍ ca am-. ¹⁵ Bḍ adds vanditvā ¹⁶ Bḍ adds yāc-kānam. ¹⁷ Bḍ ca ayyār-.

¹⁸ C^s ve ¹⁹ C^s kasmī, C^s kasmī corr. to kasmā.

Tattha vanibbake ti yācanake, saṃgamamā 'ti samāgantvā, idam vuttam hoti: ayya Aṭṭhisena ye 'me vanibbake aham nāmagottajātikulapadesena ime māma ete ti pi na jhānāmi ete mama samāgantvā icchitīcchitam yācanti tvaṃ pana kasmā maṃ kiñci na yācasīti

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

2. Yācako appiyo hoti, yācam adadam appiyo,
tasmāhaṃ taṃ na yācāmi. mā me viddesaṇā¹ ahū ti. 55.

Tattha yācako appiyo² hotīti yo hi mahārāja puggalo idam me dehi yācako³ so mātāpunnam pi mitrāmaccādīnam pi appiyo hoti amanāpo, tassa appiabbhāvo Maṇikanthajātakena dīḷetabbo, yācan ti yācitam bhaṇḍam⁴, 10
adadan ti adadamāno, idam vuttam hoti: yo pi yācitam⁵ na deti so mātāpitaro ādīn katvā adadamāno puggalo yācakassa⁶ appiyo hoti, tasmā ti yasmā yācako pi dāyakassa yācitam bhaṇḍam adadanto pi yācakassa appiyo hoti tasmā ahaṃ taṃ na yācāmi. mā me viddesaṇā⁷ ti sace hi⁸ ahaṃ yāceyyam eva⁹
tava viddeso¹⁰ bhaveyya, sū me tava¹¹ santikā uppannā viddesaṇā. sace pana 15
tvaṃ na dadeyyāsi¹² mama viddeso¹³ bhaveyyāsi. sū¹⁴ vā¹⁵ mama tayi viddesaṇā, evam sabbathāpi mā me viddesaṇā¹⁶ ahū ti, mā no ubhinnam pi mettā¹⁷ bhijjīti¹⁸, etam attham sampassanto aham taṃ na¹⁹ yācāmi.

Ath²⁰ assa vacanam sutvā rājā tisso gāthā abhāsi:

3. Yo ca yācanajivāno²¹ kāle yācam²² na yācati
paraṃ ca puññā dhamseti attanāpi na jīvati. 56.
4. Yo ca yācanajivāno²³ kāle yācāmi²⁴ yācati
paraṃ ca puññam labbheti attanāpi ca jīvati. 57.
5. Na ve dissanti²⁵ sappaññā disvā yācakamāgate,
brahmacāri piyo me si, vara tvaṃ²⁶ bhaññam²⁷ icchasīti. 58. 25

Tattha yācanajivāno²⁸ ti yācanajivino²⁹, ayaṃ eva vā pātho, idam vuttam hoti³⁰. Ayya Aṭṭhisena yo yācanena jivamāno dhammiko samano vā brāhmaṇo vā yācitabbassa yuttakāle³¹ yācam³² na yācati³³ so paraṃ ca dāyakam puññā³⁴ dhamseti³⁵ parihapeti attanāpi ca sukhaṃ na jīvātīti, puññam lab-

¹ B^d vinde-. ² C^k mappiyo. ³ C^k yāca-. ⁴ C^k yācitabbam ⁵ B^d yo pi yācati taṃ, C^s yācitam corr to yācitam. ⁶ C^k yācanakassa. ⁷ B^d vandissaṇā āhu. ⁸ B^d omits hi. ⁹ B^d -yyam me. ¹⁰ B^d vinde-. ¹¹ B^d tassa. ¹² C^k dede-. ¹³ B^d adds pi. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ B^d omits vā ¹⁶ C^k omits evam sabbathāpi mā me viddesaṇā. ¹⁷ B^d -i ¹⁸ C^k bhijjātīti. ¹⁹ B^d adds kañci. ²⁰ C^k B^d yo ce -. B^d -jivino. ²¹ C^k B^d yāca. C^s yāca corr to yācam. ²² B^d yācanam. ²³ B^d dissanti, B^d dusanti ²⁴ C^k taṃ, B^d varaṃ tvaṃ ²⁵ B^d aññam, B^d aññam. ²⁶ B^d -jivhāno. ²⁷ so C^k; B^d yācano ²⁸ B^d yuttapattakāle. ²⁹ B^d yācanam. ³⁰ B^d adds kiñcideva yācitabbam na yācati. ³¹ B^d puñ-

bhetitī kāle pana yācētabbān yācanto parañ ca puññam adhigameti attanāpi
 ca sukkham jīvati, na ve dissantitī¹ yaṃ tvaṃ vadesi mā me viddesaṇā abū
 ti taṃ kasmā² vadasī. sappaññā hi dānañ ca dānaphalāñ ca jānantā ; anditā
 yācake āgate disvā na dissanti³ na kujjhanti aññadattṇu pana⁴ muditā va hon-
 5 rītī dīpen. yācakamāgāte ti makāro vyañjanasandhivasena vutto⁵, yācake
 āgate ti attho. brahmacāri piyo me sītu ayya Añhisena parisuddhacāri⁶
 mahāpañña. tvaṃ mayham atvīya piyo. tasmā varam⁷ tvaṃ mama vadehi⁸ yā-
 cāhi⁹ yeva¹⁰. bhaññam icchasi¹¹ yañ kiñci vattabham icchasi sabbam
 vada¹², rajjam pi te dassāmi yeva¹³ ti.

10 Evaṃ Bodhisatto¹³ rajjenāpi pavārito n' eva kiñci yāci.
 Rañño¹⁴ pana evaṃ attano¹⁵ ajjhāsaye kathite¹⁶ Mahāsatto
 pi¹⁷ pabbajitapaṭipadam dassetuṃ „mahārāja, yācanā hi nām'
 esā kāmabhogināṃ gilīnāṃ ācinṇā¹⁸ na pabbajitānaṃ, pabba-
 jitena pana¹⁹ pabbajitakālato paṭṭhāya gihiasamena²⁰ parisud-
 15 dhājīvena bhavitabban²¹ ti pabbajitapaṭipadam dassento chaṭ-
 ṭham gātham āha:

6. Na ve yācanti sappaññā, dhīro ca vedituṃ²² arahati, (Cfr. Mi-
 lindap.
 uddissa ariyā tittṭhanti, esā ariyānaṃ yācanā ti. 59. p. 230.)

Tarha sappaññā ti Buddhā ca Buddha-sūvakā ca bodhiyā paṭipannā²²
 20 isipabbajjam pabbajitvā²³ Bodhisattū²² ca sabbe pi sappaññā supaññavā susilavā,
 ete evaṃ sappaññā ambhākaṃ idaṃ²⁴ idaṃ ca dethā²⁵ ti na²⁵ yācanti, dhīro
 ca veditum arahatitī²⁶ upatthako pana dhīro paṇdito gilīnakāle ca āgilāna-
 kāle ca yena²⁷ yen' attho tam sabbam sayam eva vedituṃ jñātuṃ arahati,
 uddissa ariyā tittṭhanti²⁸ ariyā pana vācam abhinitvā²⁹ yen' atthikā honti
 25 uddissa kevalam bhikkhācāravattena²⁹ tittṭhanti, n' eva kāyaṅgam vāraṅgam vā³⁰
 kopenti, kāyavikaram dassetvā mūttam karonto hi kāyaṅgam koṭeti nāma, vaci-
 bhedam karonto varāṅgam koṭeti nāma, tadubhayam akatvā Buddhadayo anyā
 tittṭhanti esā ariyānaṃ yācanā ti esā³¹ kāyaṅgam vāraṅgam akopetvā
 bhikkhāya tittṭhā³² anyānaṃ yācanā nāma

¹ B^d neva quassantitī. ² B^d tasmā. ³ B^d dissanti. ⁴ B^d pa. ⁵ C^{ks} vutto. ⁶ B^d -suddhacāri. ⁷ C^{ks} varatarāṃ. ⁸ B^d vadehi C^{ks} varehi. ⁹ B^d yāci. ¹⁰ C^{ks} yehi. ¹¹ B^d bhūñcamicchasi. ¹² B^d sabbañña, omitting vada. ¹³ B^d adds raññā. ¹⁴ B^d reñña. ¹⁵ B^d omits attano. ¹⁶ B^d adds so. ¹⁷ B^d omits pi. ¹⁸ C^{ks} ācinnaṃ. C^{ks} ācinnam. B^d acinna. ¹⁹ B^d omits pabbajitānaṃ p. pana. ²⁰ B^d gihiasamena, C^{ks} gihiasamāna. ²¹ B^d f. ve. ²² C^{ks} -o. ²³ C^{ks} -to. ²⁴ B^d susi-. ²⁵ C^{ks} tam. C^{ks} nam. ²⁶ B^d ve-. ²⁷ B^d omits yena. ²⁸ B^d abhi-
 nanditva. ²⁹ C^{ks} bhikkhācāravattena. ³⁰ B^d na vāraṅgam. omitting va. ³¹ C^{ks} esa. ³² B^d tittṭhamāna

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „bhante yadi sapaṇṇo .
upatṭhāko attanā va ñatvā kulūpakassa dātabbaṃ deti aham
pi tumhākaṃ idaṃ c' idaṃ ca dammīti“¹ sattamaṃ gā-
tham āha :

7. Dadāmi te brāhmaṇa rohinīnaṃ (Cfr. supra p. 81.) 5
gavaṃ sahaṃ saha puṅgavena,
ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā
suvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 60.

Tattha rohinīnaṃ ti rattavannānaṃ, gavaṃ ahaṃ ti khīradadhi-
ādimadhurarasaparibhogatthāya evarūpānaṃ gunnaṃ² sahaṃ tuyhaṃ dammi³, 10
taṃ me paṭigaṇha⁴, ariyo ti ācāriyo, ariyassa⁵ ti ācāriyassa, kathaṃ
na dajjā ti kena kāraṇena na⁶ dadeyya

Evam vutte Bodhisatto „aham mahārāja akiñcano pabba-
jito, na me gāvīhi attho“ ti paṭikkhipi. Rājā tass' ovāde
ṭhatvā dānādini puñṇāni katvā saggaparāyano ahosi, so pi 15
aparibhīnājjhāno Brahmaloce uppajji⁶.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne bahū sotāpattiphalādīsu paṭiṭṭhitā) „Tadā
rājā Anando ahosi, Atṭhiseno⁸ aham evā“ ti. Atṭhisena-jātakam⁹.

9. Kapijātaka.

20

Yattha verī nivasatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattassa paṭhavipavesanaṃ ārabha kathesi.
Tasmaṃ hi paṭhaviṃ pavitṭhe dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhā-
pesuṃ¹⁰: „āvuso Devadatto saha parisāya naṭṭho“ ti. Satthā āgan-
tvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti puc- 25
chitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva“¹¹ saha pari-
sāya naṭṭho pubbe pi nassi yevā“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā pañcasatakaparivāro

¹ B^d adds vadanto ² B^d vassakānam, C^o gunnam ³ C^{ks} dammīti. ⁴ B^d pati-
⁵ C^{ks} omīti na. ⁶ B^d -jati ⁷ B^d dhammade-. ⁸ B^d adds pana. ⁹ B^d adds
athamam. ¹⁰ B^d -uthape-. ¹¹ B^d adds d-vadatto

rājūyyāne vasati¹. Devadatto pi kopiyaṇiṇiṃ nibbattitvā pañ-
 casatakapiparivāro tatth' eva vasi. Ath' ekadivasam puru-
 hite uyyānam gantvā nahātvā alaṃkaritvā nikkhamante eko
 lolakapi puretaram gantvā uyyānadvāratoranamatthake nissī-
 5 ditvā tassa matthake vaccaṃ² pādetvā pana uddham oloken-
 tassa mukhe pātesi. So nivattitvā „hotu, jānissāmi tumhākaṃ
 kattabban“ ti makkaṭe santajjetvā³ nahātvā pakkāmi. Tena
 veram gahetvā makkatānam santajjitabhāvam Bodhisattassa
 ārocesuṃ. So „verīnam nivāsanaṭṭhāne“ nāma vasitum na
 10 vaṭṭatīti, sabbo pi kapigano palāyitvā aññattha gacchatu“ ti
 kapiśahassasāpi⁴ ārocāpesi. Dubbacakapi attano parivā-
 ramakkaṭe gahetvā „pacchā jānissāmi“ na palāyi⁵. Bodhi-
 satto attano parivāram gahetvā araṇṇam pāvisi. Ath' eka-
 divasam ekissā vihikottikāya⁶ dāsiyā ātape⁷ pasāritavīhiṃ⁸
 15 khādanto eko eḷako ummukkena⁹ pahāram labhitvā ādittasa-
 rīro palāyanto ekissā hatthisālāṃ nissāya tinakuṭiyā kuḍḍe¹⁰
 sarīram ghami. So aggi tinakutikaṃ¹¹ ganhi, tato utthāya¹²
 hatthisālāṃ ganhi, hatthisālāya hatthīnam piṭṭhi jhāyi, hatthi-
 vejjā hatthīnam paṭijagganti. Purohito pi makkatānam ga-
 20 haṇūpāyaṃ upadhārento vicarati. Atha naṃ rājūpaṭṭhānam
 āgantvā nisinnam rājā āha: „ācariya, bahū no hatthī¹³ va-
 nitā¹⁴ jātā¹⁵, hatthivejjā paṭijaggitum na jānanti, jānāsi¹⁶ kho
 kiñci bhesajjan“ ti. „Jānāmi mahārājā“ ti. „Kin namā“ ti.
 „Makkaṭavasā mahārājā“ ti. „Kham labhisāmā¹⁷“ ti.
 25 „Nanu uyyāne bahū makkaṭā“ ti. Rājā „uyyāne makkaṭe
 māretvā vasaṃ ānethā“ ti āha. Dhanuggahā gantvā pañ-
 casate pi makkaṭe vijjhutvā māresuṃ. Eko pana jeṭṭhaka-
 makkaṭo palāyanto sarappahāram¹⁸ labhitvāpi tatth' eva apa-

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇiṇiṃ. ⁴ B^d -sahassasāpi. ⁵ B^d -sahassasāpi. ⁶ B^d -sahassasāpi. ⁷ B^d -sahassasāpi. ⁸ B^d -sahassasāpi. ⁹ B^d -sahassasāpi. ¹⁰ B^d -sahassasāpi. ¹¹ B^d -sahassasāpi. ¹² B^d -sahassasāpi. ¹³ B^d -sahassasāpi. ¹⁴ B^d -sahassasāpi. ¹⁵ B^d -sahassasāpi. ¹⁶ B^d -sahassasāpi. ¹⁷ B^d -sahassasāpi. ¹⁸ B^d -sahassasāpi.

titvā Bodhisattassa vasanaṭṭhānaṃ patvā pati. Vānarā „am-
hākaṃ vasanaṭṭhānaṃ patvā mato“ ti tassa pahāraṃ laddhā¹
matabhāvaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. So āgantvā¹ kapigaṇa-
majjhe nisinno „paṇḍitānaṃ ovādaṃ katvā veriṭṭhāne vasantā³
evam vinassantīti“ kapiganassa ovādavaseṇa imā gāthā abhāsi: 5

1. Yattha verī nivasati⁴ na vase tattha paṇḍito, (Jāt. I. p. 413.)
ekarattaṃ dirattaṃ vā dukkhaṃ vasati verisu. 61.
2. Diso ve⁵ lahucitt⁶ assa posassa anuviddhiyyato
ekassa kapino hetu⁷ yūthassa anayo kato. 62.
3. Bālo ca⁷ paṇḍitamānī yūthassa parihārako 10
sacittassa vasaṃ gantvā sayethāyaṃ⁸ yathā kapi. 63.
4. Na sādhu balavā bālo yūthassa parihārako,
ahito bhavati nātīnaṃ sakuṇānaṃ va cetako. 64.
5. Dhīro ca balavā sādhu yūthassa parihārako
hito bhavati nātīnaṃ Tidasānaṃ va Vāsavo. 65. 15
6. Yo ca silaṃ ca paññaṃ ca sutaṃ c⁹ attanī⁹ passati
ubhinnaṃ atthaṃ¹⁰ carati attano ca parassa ca. 66.
7. Tasmā tuleyya-m-attānaṃ silapaññāsutā¹¹ iva
gaṇaṃ vā¹² parihare dhīro eko vāpi paribbaje ti. 67.

Tattha lahucittassa⁶ 'ti lahucitto assa idam vuttam hoti: yo po so la- 20
hucittassa mittassa vā nātino vā anuviddhiyyati anuvattati tassa posassa anu-
vidhiyyato so lahucitto diso hoti verikiccaṃ¹³ karoti, ekassa kapino ti passa
ekassa¹⁴ lahucittassa andhabalassa kapino hetu ayaṃ sakalassa yūthassa anayo
avadhū¹⁵ mahāvīraso kato ti. paṇḍitamānīti¹⁶ yo sayam bālo hutvā ahaṃ
paṇḍito ti attanaṃ maññaṃaṇo paṇḍitanaṃ ovādaṃ akatvā sakassa¹⁷ cittassa 25
vasaṃ gacchati so sacittassa vasaṃ¹⁸ gantvā yathā ayaṃ¹⁹ dubbacakapi mata-
sayanaṃ sayito evaṃ sayetha²⁰ 'ti attho, na sādhu 'ti bālo nāma balasampanno
yūthassa parihārako¹ na sādhu na parihārako², kum karaha: so hi ahito
hoti nātīnaṃ, vināsam evāvahati, sakuṇānaṃ va cetako ti²³ yathā²⁴

¹ B'd laddha ² B'd gantva ³ P'd adds nama ⁴ C's -santi, B'd nivasati. ⁵ C's ve
B'd disso ve ⁶ B'd -tum ⁷ B'd va ⁸ B'd passethay m. ⁹ B'd cassani. ¹⁰ C's
atthaṃ ¹¹ B'd -surāpi ca ¹² C's gāṇavā, C's gāṇavam corr to gāṇavā, B'd
gaṇava ¹³ C's vepikiccaṃ, C's vepi- corr to veri- ¹⁴ B'd passatha etissa
¹⁵ B'd avuṭṭhi ¹⁶ C's B'd adds paṇḍitanaṃ ¹⁷ B'd sa. ¹⁸ C's omits gacchati
so s v ¹⁹ B'd yathayam ²⁰ B'd matam passam m passito evaṃ passetha
²¹ B'd adds nama ²² B'd laddhako ²³ C's omit ti ²⁴ B'd adds hi.

tittirasakunānaṃ dīpakatittiro¹ divasaṃ pi vassanto aññe sakune na māreti nātake va² māreti tesam ñeva ahito hoti evaṃ ti attho, hito bhavatīti kāyena pi vācāya pi manasāpi hitakārako yeva, ubhinnaṃ matthaṃ caratīti yo³ idha jūgalo ete sīlādayo gune attani passati so mayhaṃ ācārasīlam pi atthi
 5 paññāpi sutaṇariyatti pi atthiti tattato jānitvā gānaṃ pariharanto attano ca paresaṃ ca⁴ attānaṃ parivāretvā carantānaṃ ti ubhinnaṃ⁵ pi attham eva carati, tūleyyaṃ mattānaṃ ti⁶ tūleyya attānaṃ, tūleyyā⁷ 'ti tuletā, sīla paññā-sutāmi vā⁸ 'ti etāni sīlādīni viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yasmā⁹ sīlādīni attani samanupassanto ubhinnaṃ attham carati¹⁰ tasmā¹¹ paṇḍito etāni sīlādīni viya
 10 attānaṃ pi tesu tuletā patitthito nu kho 'mhi sīle¹² paññāya sute ti tīretvā patitthitabhāvaṃ paccakkham katvā dhīro gānaṃ vā¹³ parihareyya catusu iriyāpathesu eko vā¹³ hutvā paribbajeyya vatteyya¹⁴, parisūpatthāpakenāpi hi vivekacārīnāpi¹⁵ imehi tīhi dhammehi samannāgaten' eva bhavitabbaṃ

Evam Mahāsatto kapiṛajā hutvāpi vinayapariyattikiccaṃ
 15 kathesi¹⁶.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā dubbacakapi Devadatto aho si, pariśāpi 'ssa¹⁸ Devadattapariśa, paṇḍitakapi rājā pana aham evā“ 'ti. Kapijātakaṃ¹⁹.

10. Bakabrahmajātaka.

20 Drāsattatīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Baka-brahmānaṃ ārabha kathesi. Tassa hi „idaṃ niccaṃ dhuvaṃ sassaṭaṃ acavanadhammaṃ, ito aññaṃ loke nissaraṇaṃ nibbānaṃ nāma²⁰ n' atthiti“ evaṃ diṭṭhi uppajji²¹. Heṭṭhūpapattiko²² kir' esa Brahmā pubbe jhānaṃ bhāvetvā Vehapphalesu nibbatto. Tattha pañcasata-kappaparimāṇaṃ²³ āyū khepetvā Subhakiṇṇesu nibbattitvā catu-
 25 saṭṭhikappe khepetvā tato cuto atthakappāyukesu²⁴ Abhassaresu nibbatti. Tatr' assa esā diṭṭhi uppajji. So hi n' eva Uparibrahmalokato cutiṃ na tattha uppattiṃ anussari. tadubhayaṃ pi apassanto evaṃ diṭṭhiṃ gaṇhi. Bhagavā tassa cetoparivitakkam aññāya seyya-

¹ Ck dipakatittirā, Bd dipakatittiro. ² Bd omits va. ³ Ck so. ⁴ Ck omits attano ca paresaṃ ca. ⁵ Bd -naṃ, omitting ti ubhinnaṃ. ⁶ Ck omits tūleyya mattānaṃ. ⁷ C² tūleyya corrected to tūleyya attānaṃ tūleyyā. ⁸ Bd -sutāpivā. ⁹ Ck yathā. ¹⁰ Ck caratīti. ¹¹ Ck kasmā. ¹² Ck sīla. ¹³ Bd omits vā. ¹⁴ Bd pava-. ¹⁵ Bd adds ti. ¹⁶ Bd -si. ¹⁷ Bd dhammāde-. ¹⁸ Bd omits ssa. ¹⁹ Bd adds navamaṃ. ²⁰ Bd omits nāma. ²¹ Bd uppajjati. ²² C² -uppatti-
 Bd -parihinaṃ. ²³ Bd athāyukesu kappesu

thāpi nāma balavā puriso sammiñjitaṃ vā bāhaṃ pasāreyya pasāritaṃ
vā bāhaṃ sammiñjeyya evaṃ evaṃ¹ Jetavane antarahito tasmim̐ Brah-
maloke pāturahosi. Brahmā Bhagavantaṃ disvā „ehi kho mārisa,
svāgataṃ mārisa, cirassaṃ² kho mārisa imaṃ pariyāyam akāsi yadi-
daṃ idhāgamanāya³, idaṃ hi mārisa niccaṃ idaṃ dhuvaṃ idaṃ sas- 5
sataṃ idaṃ⁴ kevalaṃ idaṃ⁵ acavanadhammaṃ, idaṃ hi na jāyati na
jīyati na mīyati⁶ na cavati na uppajjati, ito pi⁷ pan' aññaṃ uttariṃ
nissaraṇaṃ n' atthīti⁸ āha. Evaṃ vutte Bhagavā Bakabrahmānaṃ
etaḍ avoca: „avijjāgato vata bho Bako Brahmā. avijjāgato vata bho
Bako Brahmā, yatra hi nāma aniccaṃ ñeva samānaṃ niccaṃ⁹ ti vak- 10
khati — pe⁹ — santaṃ ca pan' aññaṃ uttariṃ nissaraṇaṃ n' atth'
aññaṃ uttariṃ nissaraṇaṃ¹⁰ ti vakkhatīti¹¹ āha. Taṃ sutvā Brahmā
„tvam evaṃ kathesi¹¹, tvam evaṃ kathesīti. iti maṃ esa anuvijjanto
anubandhatīti¹² cintetvā yathā nāma dubbalacono¹² katipaye pahāre
labhitvā va „kiṃ aham eva coro, asuko pi coro, asuko pi coro¹³ ti 15
sabbe¹⁴ sahāye¹⁵ ācikkhati tath' eva Bhagavato anuyogabhayaḥhito¹⁶
aṇṇe pi attano sahāye¹⁷ ācikkhanto paṭhamam̐ gātham̐ āha:

1. Dvāsattati Gotama puñṇakammā

Vasavattino jātijaraṃ atītā,

ayam antimā vedagū Brahmapatti¹⁸,

asmābhijappanti janā anekā ti. 68.

20

Tattha dvāsattatīti na kevalaṃ bho Gotama aham eva atha kho ima-
smin̐ Brahmaloce mayam̐ dvāsattati janā puñṇakammā¹⁹ aṇṇesaṃ upari attano
vasam̐ vattanena²⁰ Vasavattino jātīṃ ca jaraṃ ca atītā, ayam̐ no vedehi gatattā
vedagū ayam̐²¹ Gotama antima-Brahmapatti²² pacchimakotiṭṭipatti²³ settha- 25
bhāvappatti, asmābhijappanti janā anekā ti amhe aṇṇe bahū janā pañ-
jalikā hutvā ayam̐ kho bhavam̐ Brahmā Mahābrahmā ti ādini vadantā namaṣ-
santi patthenti pihenti²⁴, aho vata²⁵ mayam̐ pi evarupa bhaveyyūmā²⁶ ti icchan-
tīti attho

Tassa kathaṃ sutvā Satthā dutiyaṃ gātham̐ āha:

30

¹ Bḍ eva. ² Bḍ adds vata. ³ Bḍ imāya gamanāya ⁴ C^s omits idaṃ. ⁵ Bḍ omits idaṃ ⁶ Bḍ omits na mīyati ⁷ Bḍ ca. ⁸ C^s maccabban. ⁹ Bḍ pa. ¹⁰ C^k omits uttariṃ nissaraṇam̐ natthaññaṃ. ¹¹ Bḍ omits tvam evaṃ kathesi. ¹² Bḍ -lo-. ¹³ Bḍ does not repeat a. pi e ¹⁴ Bḍ adds pi ¹⁵ Bḍ -yakeso. ¹⁶ Bḍ -bhayenasito ¹⁷ Bḍ -yake. ¹⁸ Bḍ brahmupapatti ¹⁹ Bḍ -kammānam. ²⁰ Bḍ omits vasam̐ vattanena. ²¹ Bḍ adds bho. ²² Bḍ antimā brahmupapatti. ²³ Bḍ -makotiṭṭipatti ²⁴ Bḍ -hayanti. ²⁵ Bḍ tūta

9. Appaṃ hi etaṃ na hi dīgham āyu
 yan traṃ Baka maññasi dīgham āyu.
 sataṃ sahaṣṣānaṃ nirabbudānaṃ
 āyūṃ pajānāmi tavāhaṃ Brahme ti. 69.

5 Tattha satam sahaṣṣānaṃ nirabbudānaṃ ti nirabbudasamkhātānaṃ
 gaganānaṃ sata-sahasam¹. vissānaṃ hi dasa-dasakam² satam. dasa-satāni³ sa-
 hassāni, satāni sahaṣṣānaṃ⁴ sata-sahasāni satam sata-sahasānaṃ⁵ kotī nāma. satāni
 kotī-sata-sahasānaṃ pakoti nāma. satam pakoti-sata-sahasānaṃ⁶ kotippakoti nāma.
 satam kotī-pakoti-sata-sahasānaṃ ekam nahutam nāma. satāni nahuta-sata-sahasā-
 10 naṃ ekam ninnahutaṃ nāma, ceko gaṇako ettakam gaṇetuṃ sakkoti. tatopa-
 ram gaṇaṇā nāma Buddhānaṃ eva viśayo, tattha satāni ninnahuta-sata-sahasānaṃ
 ekam abbudāni, viśati abbudāni⁷ ekam nirabbudāni, tesāni nirabbudānaṃ⁸ sata-
 sahaṣṣānaṃ ekam abhaṃ nāma⁹. ettakam Bakassa Brahmano¹⁰ tasmim¹¹ bhava
 avasitthaṃ¹² āyūṃ¹³ sandhaya Bhagavā evaṃ āha

15 Taṃ¹⁴ sutvā Bako tatiyaṃ gātham āha:
 3. Anantadassī Bhagavāhaṃ asmi
 jātijaraṃ sokam upātivatto.
 kiṃ¹⁵ me purāṇam vatasīlavantaṃ.
 ācikkha me taṃ yaṃ ahaṃ vijāṇānaṃ ti. 70.

20 Tattha Bhagavā ti Bhagava tumhe āyūṃ pajānāmi tavāhaṃ ti vadantā¹⁶
 ahaṃ anantadassī jātijaraṃ ca sokam upātivatto smīti vadatha. vatasīlavanta-
 naṃ ti vatasamūdanaṃ ca sīlavantaṃ ca, idam vuttam hoti: yadi tumhe sabbaññū-
 Buddhā evaṃ sante kiṃ mayhaṃ purāṇam vataṃ ca sīlacaritaṃ ca. ācikkha me
 taṃ yaṃ ahaṃ taya ācikkhitaṃ yathāvasatasato vijāṇeyyaṃ ti

25 Ath' assa Bhagavā atītāni vatthūni āharitvā ācikkhanto catasso
 gāthā abhāsī:

4. Yaṃ traṃ apāyesi bahū manusse
 pipāsīte ghammani samparete
 taṃ te¹⁷ purāṇam vatasīlavantaṃ
 30 suttapabuddho va anusarāmi. 71.

¹ B^d -ssānaṃ ² B^d dasa-sa, dasakūnaṃ ³ B^d -tanam ⁴ Cⁱ dasa-sata-, C^s da-
 sasatasahasānaṃ cori to satam sahasānaṃ. B^d sahasāni nāma satam sahaṣṣā-
 naṃ. ⁵ C^k omits satam C^s sata-sahasānaṃ cori to satam sata-, B^d satam
 sata- twice ⁶ C^k omits nāma satam pakoti. ⁷ B^d -dānaṃ ⁸ B^d -dānaṃ ⁹
 C^k nāma sata-sahasānaṃ in the place of ekam abhaṃ nāma ¹⁰ B^d brahmano
 thapetvā. ¹¹ B^d eta- ¹² B^d -sithakam ¹³ B^d adds tani. ¹⁴ B^d satam. ¹⁵
 C^k kiṃ ¹⁶ B^d -to ¹⁷ B^d taṃ te. B^d tatha in the place of taṃ te. C^k
 naṃ te.

5. Yam Eṇikūlasmiṃ janam gahitaṃ
amocayī gayhaka niyyamānaṃ
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 72.
6. Gaṅgāya sotasmim gahitanāvaṃ
luddhena nāgena manussakamyā¹
amocayittha balasā pasayha.
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 73.
7. Kappo ca te baddhacaro ahoṣim.
sambuddhivantaṃ vatinam² amaññaṃ.
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 74.

Tattha apāyesīti pāyesi. ghammani samparete ti ghammena sam-
parete ativiya phutthe ghammakilante, suttappabuddho vā 'ti paccūsakāle 15
supanato³ supinaṃ passitvā tam supinakaṃ viya anussarāmi. So kira Irahmā
ekasmim kappe tāpaṣo hutvā marukantāre⁴ vasanto bahunnam kantārapatippan-
nānaṃ pāṇiyam āharitvā adāsi Ath' ekadivasaṃ eko satthavāho pañcabi sa-
katasatehi marukantāram⁴ paṭipajji⁵, manussā disā⁶ vavatthapetum asakkontū
sattadivasaṇi āhinetvā khīnadārūdakā⁷ nirābārā tanhābhībhitā⁸ idāni no jīvitāni 20
n' atthiti sakate⁹ parivattetvā gone mocetvā hetthāsakatesu nipajjimsu.
Tadā tāpaṣo āvajjanto te disvā mā mayi passante¹⁰ nassimsu 'ti attano iddhā-
nubbāvena¹¹ Gaṅgāsotaṃ ubbattetvā sathābhīmukhaṃ¹² akāsi, avidūre c' ekaṃ
vanasandanaṃ māpesi Manussā pāṇiyam pivitvā nahitvā gone santappetvā vana-
sandato tinam lāyitvā dārūni gahetvā disaṃ sallaikkhetvā arogā kantāram atikka- 25
nimsu, tam sandhāy etaṃ vuttam. Eṇikūlasmiṃ ti Eṇiyā nāma nadiyā
kūle, gayhakanīyyamānaṃ ti karamaraggham gahetvā niyyamānaṃ So¹³
kira tāpaṣo aparasmim kūle ekaṃ paṇṇaṅgamaṃ nissīya naditīre vanasande
vihāsi Ath' ekasmim divase pabbatato corā otaritvā tam gāmaṃ paharitvā
mahājanam gahetvā pabbatam āropetvā antarāmagge cariyamanusse¹⁴ thapetvā 30
pabbatabalaṃ¹⁵ pavisitvā ahāram pacāpenta¹⁶ māsimsu. Tāpaṣo gomahisā-
dīnaṃ c' eva dārakādīnaṃ¹⁷ ca mahantaṃ¹⁸ attasaram¹⁹ sutvā mayi passante
mā nassimsu 'ti iddhānubbāvena attabhāvaṃ vijahitvā²⁰ caturāṅginīyā senāya
parivuto rājā hutvā yuddhabherum akotāpento²¹ tam thānam ag-māsi. Cariya-

¹ Cks -kampā. B^d -kappā. Bf -kammā ² Ck -vantañceatinam, C^s vattañceatinam,
B^d sambuddhivantaṃ vatinam, Bf -vantaṃ vahiṭa ³ so C^{ks}; B^d sabbanto ⁴
B^d manu-. ⁵ B^d paṭipajji ⁶ C^{ks} -divasā. ⁷ C^{ks} -dārūdakā, C^s -dārūkū, B^d -dārū-
jakā corr to -dārūkhaka² ⁸ C^{ks} -kanhā-, B^d -unhā-. ⁹ C^{ks} -taṃ ¹⁰ B^d m. p.
mā. ¹¹ B^d -ve ¹² B^d sattaavahāni-. ¹³ C^{ks} add ca. ¹⁴ B^d -cūrika- ¹⁵ B^d
-tajjāle. ¹⁶ C^s B^d -pento, C^{ks} -petvāntā ¹⁷ B^d darakadārikanaṃ. ¹⁸ B^d -tata-
raṃ ¹⁹ B^d tattassaram ²⁰ B^d jahitva ²¹ B^d -rūñcākota-

- manussā¹ disvā corānaṃ ārocesum Corā² raññā saddhiṃ viggaḥo nāma na³
 yutto ti sabbaṃ gahitabhanlam⁴ chaddetvā bhattaṃ abhuñjitvā va palāyimsu.
 Tāpaso te sabbe ānetvā sakagāme yeva patitthūpesi, taṃ sandhāya vuttam.
 Gahītanāvaṃ ti gahitanāvaṃ⁵, luddhenā⁶ 'ti kakkhalena, manussakamyā⁶
 5 ti manusse vinūsetukāmarāya, balasā⁷ 'ti balena, pasayhā⁸ 'ti abhibhavitvā.
 Tasmim⁷ kāle so tāpaso Gaṅgātīre vihāsi. Tādā manussā dve tayo nāvāsam-
 ghāte bandhitvā⁸ saṅghātamattthake pupphamanāpam karetvā saṃghāte nisi-
 dītva khādantā pīvantā sambandhakulaṃ gacchanti, te pītāvesaṃ suraṃ
 bhuttakhādītāveseṇi bhattamacchamāsaṃsatambulādīni Gaṅgāyam eva pātentī.
 10 Gaṅgeyyo nāgarājā ime uccitthakam⁹ mama upari khīpantīti kuñjhitvā sabbe
 va¹⁰ ne gahetvā Gaṅgāya osīdāpemitī¹¹ mahantam ekadonināvappamānaṃ¹² attā-
 bhāvaṃ māpetvā udakaṃ bhunditvā phanaṃ dhārayamāno tesaṃ abhi-
 mukho¹³ jāyāsi. Te nāgarājānaṃ disvā va maranabhayaṭṭajitā ekappa-
 hārena¹⁴ mahāsaddam karimsu. Tāpaso tesaṃ paridevitasaddaṃ sutvā
 15 nāgarājassa ca kuddhabhāvaṃ nātvā mayi passante mā nassimsu¹⁵ 'ti khippam
 iddhiyānubāvena¹⁵ supannavannaṃ¹⁶ māpetvā agamāsi. Nāgarājā taṃ disvā
 maranabhayabhīto¹⁷ udake nimujji. Manussā sotthibhāvāṃ patvā¹⁸ aga-
 maṃsu, taṃ sandhāya¹⁹ vuttam. Baddhaṃ ca ro ti antevāsiko, sambuddhi-
 vantam²⁰ vatīnam²¹ amaññaṃ ti buddhisampanno²¹ eva vatasampanno²²
 20 ca so ti²³ taṃ maññaṃ²⁴ iminā kiṃ dasseti: Mahābrahme ahaṃ tava Ke-
 savatāpasakāle Kappo nāma antevāsī²⁵ veyyāvacaṃ karoti hutvā tuyhaṃ Nāradena
 nāma amaccena Būrasasito Himavantam ānūtassa rogam vūpasamesim²⁶. Atha
 nam Nārado dutiyavāre āgantvā nīrogaṃ²⁷ disvā imeṃ gāthāṃ abhāsī²⁸

Manussindam jahitvāna sabbakāmasamuddhamam (supra p 14)

- 25 katham²⁹ nu Bhagava Kesī³⁰ Kappassa³¹ ramati assame³² ti.
 Taṃ enaṃ³³ tvam evam avaca³⁴:

Sādūni ramanīyāni santi rakkhā³⁵ maneramā,

subhāsītāni Kappassa Nārada ramayanti maṃ ti.

- Iti 'ssa Bhagavā imam attanā³⁶ antevāsikena hutvā rogasā vūpasamitabhāvaṃ
 30 dīpento evam āha. Idaṃ ca³⁷ pana Brahmūnā manussakāle³⁸ katakamman
 sabbam Mahābrahmūnaṃ sallakkhāpento va³⁹ kathesi

: Bā cāriya-. ² Bā te corā. ³ Bā a-. ⁴ Bā -takam bhādam. ⁵ Bā -taṃ nā-
⁶ Bā -kappa. ⁷ Bā imasimmi. ⁸ C's add taṃ. ⁹ C's uccit-. ¹⁰ Bā ja. ¹¹
 Bā -pessamitī. ¹² Bā -donikavappa-. ¹³ C' -khe, C' -khe corr to -kho.
¹⁴ Bā -neva. ¹⁵ Bā khīpanisantiya attano ānu-, all three MSS. add khippam.
¹⁶ Bā adds attānam. ¹⁷ Bā -bhayaṭṭatitto. ¹⁸ Bā gantvā. ¹⁹ Bā -yetam. ²⁰
 C' -mantam, C' -mantam corr. to -vantam, Bā sambuddhavantam. ²¹ C' vati-
 nam, Bā vatīdam. ²² C' vana-, C' vana- corr to vata-? Bā tattha sampanno.
²³ Bā hi. ²⁴ Bā am-. ²⁵ C's -sī, Bā -siko. ²⁶ Bā -masi, C's -mesi. ²⁷ all
 three MSS. ni- ²⁸ C's ima gāthā. ²⁹ Bā katham. ³⁰ Bā -sī. ³¹ Bā kapassa.
³² C' ramatassace, C' rāmatassave. ³³ C's ena. ³⁴ C' evamevaca, Bā atha sat-
 thā taṃ enaṃ etad avoca. ³⁵ C's rakkha. ³⁶ Bā -no. ³⁷ Bā taṃ ca. ³⁸ Bā
 -loke. ³⁹ Bā omits va.

So Satthu vacanena attanā katakammaṃ saritvā¹ thutim karonto
osānagātham āha :

4. Addhā pajānāsi mam' etam āyumi,
aṇṇam pi jānāsi, tathā hi Buddho,
tathā hi t' āyumi jalitānubhāvo 5
obhāsayami tiṭṭhati Brahmalokeyaṃ ti. 75.

Tattha tathā hi Buddho ti tathā hi tvaṃ Buddho, Buddhānam hi
aṇṇātam nāma n' atthi, sabbadhammānaṃ buddhattaṃ yeva hi te² Buddhā³ nāmā
'ti taṃ dasseti⁴, tathā hi tūyaṃ ti buddhattā yeva⁵ pana āyumi jalito sarī-
rappabhāvo⁶, obhāsayami tiṭṭhatīti imāni sakalam pi Brahmalokeyaṃ obhā- 10
sento tiṭṭhati.

Evam Satthā attano Buddhaguṇaṃ jānāpento dhammaṃ desetvā
saccāni⁷ pakāsesi. Saccapariyosāne dasamattānaṃ⁸ Brahmasahassa-
naṃ⁹ anupādāya āsavehi citta¹⁰ vimuccimāsu¹¹. Iti Bhagavā bahun-
naṃ¹² Brahmānaṃ avassayo hutvā Brahmalokeyaṃ Jetavanaṃ āgantvā tat- 15
tha kathitaniyāmen' eva taṃ dhammadeśanaṃ kathetvā jātakam samo-
dhānesi: „Tadā Kesavatāpaso Baka-Brahmā ahoṣi, Kappamāṇavo aham
evā¹³ ti. Baka brahmayātakam¹⁴. Kukkuvaṃ gopāthamo.

2. GANDHĀRAVAGGA.

1. Gandhārajātaka.

20

Hitvā gāmasahassānīti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto bhesajjasannidhikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
Vatthum pana Rājagaha samuṭṭhitaṃ. Ayaṃ matā Pilindiyavacchena¹⁴
ārāmikakulaṃ mocetum rājanivesanaṃ gantvā raṇṇo pāsāde iddhibalena
sovaṇṇamaye kate manussā pasāditvā therassa pañcabhesajjāni pahi- 25
niṃsu. So¹⁵ tāni parisaṃya vissajjesi. Parisaṃ pana¹⁶ bāhulikā¹⁷ ahoṣi,

¹ Bā adds tathāgatassa. ² Bā omits te. ³ Bā buddho. ⁴ Bā omits taṃ das-
seti. ⁵ Bā adds ca. ⁶ Bā -bhānubhāvo. ⁷ Bā jānāni saccāni. ⁸ Bā sam-
pattānaṃ. ⁹ Bā dasabrahma-. ¹⁰ Bā cittaṇi. ¹¹ Bā pi muccimāsu. ¹² Bā -hā-
naṃ. ¹³ Bā adds disamaṃ. ¹⁴ Bā -dava-. ¹⁵ Cks omits so. ¹⁶ Bā panassa
¹⁷ Bā ba-

laddham laddham¹ kolambe pi ghaṭe pi pattatthavikāyo pi² pūretvā
 paṭisāmesi. Manussā disvā „mahicchā ime samaṇā⁴ antokotṭhāgarikā³
 ti ujjhāyimsu. Satthā taṃ pavattiṃ sutvā ‘yāni kho pana tāni gilā-
 nānam bhikkhūnaṃ’ ti sikkhāpadaṃ paññāpetvā „bhikkhave porāṇaka-
 5 paṇḍitā anuppanne Buddhe bāhīrakapabbajjāṃ pabbajitvā pañcasīla-
 mattakaṃ rakkhantāpi loṇasakkharamattakaṃ punadivasatthāya nida-
 hante⁵ garahimsu, tumhe pana evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā
 dutiyatatiyadivasatthāya⁶ sannidhiṃ⁷ karothā⁸ ‘ti vatva atītaṃ āhari:

Atīte Gandhāraraṭṭhe Bodhisatto Gandhāra-
 10 rañño putto hutvā pitu accayena rajje patitthāya dhammena
 rajjāṃ kāresi. Majjhimapadeso pi Videharaṭṭhe Videho nāma
 rājā rajjāṃ kāresi. Te dve pi rājāno aditthasahāyā⁹ va¹⁰
 hutvā aññamaññaṃ¹⁰ thiravissāsā¹¹ ahesuṃ. Tadā manussā
 dighāyukā honti, timsavassasahassāni jīvanti. Ath¹² ekadā
 15 Gandhārārājā puṇṇamuposathadivase samādinnaṃsīlo mahātale
 paññattavarapallamaṃkamajjhagato¹² vivaṭena sīhapañjarena pā-
 cīnalokadhātūṃ olovento amaccānaṃ dhammatthayuttakathaṃ
 kathento nisīdi. Tasmiṃ khape gaganatalaṃ abhilaṃghantam
 eva¹³ paripuṇṇaṃ candamaṇḍalaṃ Rāhu avatthari. Candap-
 20 pahlā antaradhāyi. Amaccā candālokaṃ apassantā candassa
 Rāhunā gahitabhāvaṃ rañño ārocesuṃ. Rājā candam oloke-
 tvā „ayaṃ cando āgantukaupakkilesena upakkilṭṭho¹⁴ nippa-
 bho jāto, mayham p¹⁵ esa rājaparivāro upakkilesa, na kho
 pana me¹⁵ taṃ patirūpaṃ y¹⁶ āhaṃ¹⁶ Rāhunā gahitacando viya
 25 nippabho bhaveyyaṃ, visuddhe gaganatale virocantaṃ canda-
 maṇḍalaṃ iva¹⁷ rajjāṃ pahāya pabbajissāmi, kim me parena
 ovaḍitena, kule ca gane ca alaggo hutvā attānaṃ eva ovaḍanto
 vicarissāmi, idam me patirūpaṃ¹⁸ ti ciutetvā „yaṃ icchatha

¹ B^d only one laddham. ² B^d kolampe. - C^k patthattha-. C^s patthattha- corr. to patthattha-. B^d pattatthavikāya pi. ⁴ B^d adds sakyaputtiya. ⁵ all three MSS -to. ⁶ B^d -tatiyadivase. ⁷ B^d adds karonto ayuttam vo. ⁸ B^d adithavisasā

⁹ B^d omits va. ¹⁰ C^s -ni pi. ¹¹ B^d kiravi-. ¹² B^d -kamucajja-. ¹³ B^d -zharitaram miva. ¹⁴ B^d upaki-. ¹⁵ B^d so jana kho me. ¹⁶ B^d svāham

¹⁷ B^d -am viya. ¹⁸ B^d -am viya.

tam¹ karothā“ ‘ti rajjam amaccānam niyyādesi. Dvīsu pi
 Kasmīra-Gandhāra-raṭṭhesu so² rajjam chaḍḍetvā isipabbaj-
 jaṁ pabbajitvā jhānābhīṇṇam³ nibbattetvā jhānaratisamappito
 Himavantapadesese vāsam kappesi. Videharājāpi „sukham me
 sahāyussā“ ‘ti vāpije pucchitvā tassa pabbajitabhāvaṁ sutvā 5
 „mama sahāye pabbajite aham rajjena kiṁ karissāmīti“ satta-
 yojane⁴ Mithilanagare rajjam⁵ tiyojanasatike Videharaṭṭhe so-
 lasasu gāmasahassesu pūritāni koṭṭhāgārāni soḷasasahassanā-
 takitthiyo chaḍḍetvā puttadhītarō amanasikaritvā Himavanta-
 padesaṁ pavisitvā pabbajitvā pavattaphalabhojano hutvā sa- 10
 mavattavāsaṁ⁶ vasanto vibarati⁷. Te ulho pi samavatta-
 cāraṁ⁸ carantā aparabhāge samāgacchīṁsu, na pana añña-
 maññaṁ sañjānīṁsu, sammodamānā ekato va samavattavāsaṁ⁹
 vasiṁsu¹⁰. Videhatāpasō¹¹ Gandhārātāpasassa upaṭṭhānaṁ
 karoti. Tesaṁ ekasmiṁ puṇṇamadivase aññatarasmiṁ rukkha- 15
 mūle nisīditvā dhammayuttaṁ kathaṁ¹² kathentānaṁ gaganatale
 virocāmānaṁ candamaṇḍalaṁ Rāhu avatthari. Videhatāpasō „kin
 nu kho candassa pabhā naṭṭhā“ ti ulloketvā¹³ Rāhu-gahitaṁ¹⁴
 candamāṁ disvā „ko nu kho eso ācariya candamāṁ avattharitvā
 nippabham akāsi“ pucchi. „Antevāsika, ayaṁ Rāhu nāma 20
 candass’ eko¹⁵ upakkilesō, virocituṁ na deti, aham pi Rāhu-
 pahaṇaṁ¹⁶ candamaṇḍalaṁ disvā ‘idaṁ parisuddhacandamaṇḍa-
 laṁ¹⁷ āgantukaupakkilesena¹⁸ nippabham jātaṁ¹⁹, mayham pi
 idaṁ rajjam upakkilesō, yāva²⁰ candamaṇḍalaṁ Rāhu viya
 idaṁ nippabham na karoti²¹ tāva pabbajissāmīti’ cintetvā tāvad 25
 eva Rāhu-gahitaṁ candamaṇḍalaṁ²² ārammaṇaṁ katvā mahā-
 rajjam chaḍḍetvā pabbajito“ ti. „Ācariya tvaṁ Gandhārārājā“

¹ B^d adds rājānaṁ. ² B^d ekasmi. ³ B^d -ññāyo. ⁴ B^d -nike. ⁵ C^k rajjan, B^d omits rajjam. ⁶ B^d samapavatta-. ⁷ B^d vīcari. ⁸ B^d -vattacāraṁ ⁹ B^d -vattācāraṁ. ¹⁰ C^k carīṁsu. B^d carisum. ¹¹ B^d tadā vi-. ¹² B^d dhammattha-yuttakathaṁ. ¹³ B^d si oloketvā. ¹⁴ C^k -gahītaṁ, B^d rāhuna gahitaṁ. ¹⁵ C^k eke, C^g eke corr. to eko. ¹⁶ B^d -gahitaṁ. ¹⁷ B^d -ddhassa candamaṇḍalassa. ¹⁸ B^d -kena upa-. ¹⁹ B^d adds tam. ²⁰ B^d adds mam. ²¹ B^d na rovatī. ²² B^d adds rāhu viya idaṁ nippabham ti.

ti. „Āma ahan“ ti. „Ācariya, aham Videharatthe Mithila-
nagare Videharājā nāma, nanu mayaṃ aññamaññaṃ adittha-
sahāyā“¹ ti. „Kim pana te ārammaṇaṃ ahoṣīti“. „Ahaṃ
‘tumhe pabbajitā’ ti sutvā ‘addhā pabbajjāya gunam’² addasaṃsū’
5 ti tumhe yeva ārammaṇaṃ katvā rajjaṃ pahāya pabbajito“ ti.
Te tato paṭṭhāya ativiya samaggā sammodamānā pavattaphala-
bhojanā hutvā vicariṃsu. Tattha dīgharattaṃ vasiṭvā ca³ pana
loṇambilasevanatthāya Himavantato otaritvā ekaṃ paccanta-
gāmaṃ pāpuṇiṃsu⁴. Manussā tesam iriyāpathe pasīditvā bhik-
10 khaṃ datvā paṭiññaṃ gahetvā araṇṇe rattiṭṭhānādīni⁵ māpetvā
vasāpesuṃ, antarāmagge pi tesam⁶ bhattakiccekaraṇatthāya
udakaphāsukaṭṭhāne sālaṃ kāresuṃ. Te paccantagāme bhik-
khaṃ caritvā tāya paṇṇasālāya⁷ nisīditvā paribhuñjitvā attano
vasanaṭṭhānaṃ gacchanti. Te pi nesam manussā⁸ āhāraṃ da-
15 damānā ekadā loṇaṃ patte⁹ pakkhipitvā denti¹⁰ ekadā aloṇa-
kāhāraṃ eva denti. Te ekadivasam paṇṇapuṭe bahutaraṃ
loṇaṃ adaṃsu. Vedehatāpaso¹¹ loṇaṃ ādāya gantvā Bodhi-
sattassa bhattakiccekāle pahonakaṃ¹² datvā attano¹³ pamāṇa-
yuttaṃ gahetvā atirekaṃ paṇṇapuṭe bandhitvā „aloṇakadivase
20 bhavissatīti“¹⁴ tiṇavaṭṭiantare¹⁵ ṭhapesi. Atha ekadivasam alo-
ṇake āhāre laddhe Vedeho¹⁶ Gandhārassa bhikkhābhājanam
datvā tiṇavaṭṭiantarato¹⁷ loṇaṃ āharitvā „ācariya loṇaṃ gaṇ-
bathā“¹⁸ ti āha. „Ajja manussehi loṇaṃ na dinnam, tvam
kuto labhīti“¹⁹. „Ācariya, purimadivasam²⁰ manussā bahuṃ
25 loṇaṃ adaṃsu, athāhaṃ ‘aloṇakadivase bhavissatīti’ atirekaṃ
ṭhapesin“ ti. Atha naṃ Bodhisatto „moghapurisa tiyojana-
satikaṃ Videharatthaṃ pahāya pabbajitvā akiṇcaṇabhāvaṃ
patvā idāni loṇasakkharāya taṇhaṃ janesīti“²¹ tajjetvā ova-
danto paṭhamam gātham āha:

¹ B^d -yaka. ² B^d adds mahantam. ³ Cl va, Cs va corr. to ca. ⁴ B^d sampā-

⁵ B^d rattindivathanādīni. ⁶ B^d ne-. ⁷ B^d omits panna. ⁸ B^d manussā tesam.

⁹ B^d loṇapatte loṇam. ¹⁰ B^d adds ekadā paṇṇapuṭe bandhitvā denti. ¹¹ B^d vi-

¹² B^d loṇam. ¹³ B^d adds pi. ¹⁴ B^d -ssati. ¹⁵ B^d -ṭṭikimantare. ¹⁶ B^d vi-

¹⁷ B^d -vatrikaan-. ¹⁸ B^d labhatitisīti. ¹⁹ B^d -se. ²⁰ B^d -kalonaṃ.

1. Hitvā gāmasahassāni paripuṇṇāni soḷasa

koṭṭhāgārāni phītāni sannidhiṃ dāni kubbasīti. 76.

Tattha koṭṭhāgārānīti suvaṇṇarajatamanimuttādiratanakoṭṭhāgārāni¹ e'
eva dussakoṭṭhāgārādhaññakoṭṭhāgārāni ca, phītānīti pūrāṇi, sannidhiṃ
dāni kubbasīti idāni sve bhaviṣṣati tatiyadivase bhaviṣṣatīti lonamattaṃ san- 5
nidhiṃ karosīti.

Videho evaṃ garaḥiyamāno garaḥaṃ asaḥanto paṭipakkho
hutvā „ācariya, tumhe attano dosaṃ adisvā mayham eva dosaṃ
passatha, nanu tumhe ‘kim me parena ovaditena, attānaṃ eva
ovadissānīti’ rajjaṃ chaḍḍetvā pabbajitā, te² idāni maṃ kasmā 10
ovadathā“ ti dutiyaṃ gātham āha:

2. Hitvā Gandhāraṇiṣayaṃ pahūtaḍḍhanadhāniyaṃ³pasāsanāto⁴ nikkhanto idha dāni pasāsasīti. 77.

Tattha pasāsanāto⁴ ti ovāḍanusāsanaḍḍhanāto, idha dānīti idāni idha
araññe kasmā maṃ ovadathā ti. 15

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Dhammaṃ bhaṇāmi Vedeha⁵, adhammo me na ruccati,
dhammaṃ me bhaṇamānassa na pāpam upalippatīti⁶. 78.

Tattha dhammaṃ ti sabhāvaṃ, Buddhādihi vaṇṇitaṃ pasatthaṃ kārāṇam
eva, na ruccatīti adhammo nāma assabhāvo⁷ mayhaṃ kadāci na ruccati, na
pāpamupalippatīti⁸ mama sabhāvaṃ eva kārāṇam eva⁹ bhaṇantassa pāpaṃ 20
nāma hadaye na allīyati⁹, ovāḍadānaṃ nāma¹⁰ etam Buddhapaccekaḥbuddhasāvaka-
bodhisattānaṃ paveni, tehi dinnovāḍaṃ bālā na gāhanti, ovāḍadāyakaṃ pana
pāpam nāma n’ atthi:

Nidhīnaṃ va pavattāraṃ yaṃ passe vajjadassinaṃ 25
niggaḃhavādīṃ medhāvīṃ tādīsaṃ paṇḍitaṃ bhaje,
tādīsaṃ bhajamānassa seyyo hoti na pāpiyo.
Ovadeyy’ anusāseyya asabbhā ca nivāraye,
satam hi so piyo hoti, asataṃ hoti appiyo ti. (Dhp. v. 76—77.)

Vedehatāpaso¹⁰ Bodhisattassa kathaṃ sutvā „ācariya 30
atthanissitaṃ kathentenāpi paraṃ ghaṭṭetvā¹¹ rosetvā kathetum

¹ B^d -diddhanako-. ² B^d omits te. ³ B^d bahutadḍhanadhāritāni. ⁴ B^d passāsanato.

⁵ B^d vi-. ⁶ B^d -līpattīti. ⁷ C^s B^d asa-. ⁸ B^d omits kārāṇameva. ⁹ B^d līp-
pati. ¹⁰ B^d vi-. ¹¹ B^d ghate-.

na vatṭati, tvaṃ maṃ kuṇṭhasatthena¹ mundaṇto² viya atipha-
rusaṃ kathesiṭi“ vatvā catutthaṃ gātham āha:

4. Yena kenaci vannena paro labhati ruppanaṃ

mahatthiyampi³ ce vācaṃ na taṃ bhāseyya paṇḍito ti. 79.

5. Tattha yena kenaci ti dhammayuttenāpi kāraṇena, labhati ruppanaṃ
ti ghattanaṃ⁴ dūsaṇaṃ⁵ kuppanaṃ labhati yeva. Na taṃ bhāseyyā⁶ ti tasmā
taṃ paraṇuggalaṃ yāya so vācāya ruppati⁶ taṃ mahatthiyam⁷ mahantaṃ attha-
niṣṣitaṃ pi⁸ vācaṃ na bhāseyyi⁹ ti attho.

Ath¹⁰ assa Bodhisatto pañcamaṃ gātham āha:

10 5. Kāmaṃ ruppātu vā mā vā bhusaṃ vā vikiriyyatu,
dhammaṃ me bhaṇamāssa na pāpam upalippatīti⁹. 80.

Tattha kāmaṃ ti ekamsena, idaṃ vuttaṃ hoti: ayuttakāroko puggalo
ayuttam te katan ti ovaḍiyamāno ekamsen¹⁰ eva kujjhatu¹⁰ vā mā vā kujjhatu¹¹
athava bhusamutthi¹¹ viya vikiriyyatu, mayham pana dhammaṃ¹² bhaṇantassa
15 pāpam bānaṃ n¹³ atthiti.

Evaṃ ca pana vatvā „na vo¹⁴ ahaṃ Ānanda tathā parak-
kamissāmi yathā kumbhakāro āmake āmakamatte¹⁴, niggaṃya
niggaṃyāhaṃ Ānanda vakkhāmi, yo sāro so ṭhassatīti“ imassa
Sugatovādassa anurūpāya paṭipattiyaṃ¹⁵ ṭhatvā yathā kum-
20 bhakāro bhājanesu punappuna ākoṭetvā āmakam agahetvā
pakkam eva bhājanaṃ gaṇhāti¹⁶ evaṃ punappun¹⁷ ovaditvā
niggaṇhitvā pakkabhājanasadiṣo¹⁷ puggalo gaṇhetabbo ti das-
setuṃ puna taṃ ovaḍanto

6. Noce assa sakā buddhi vinayo vā susikkhito
25 vane andhamahiso va careyya bahuko jano. 81.

7. Yasmā ca pan¹⁸ idh¹⁹ ekacce ācāraṃhi¹⁸ susikkhitā
tasmā vinitavinayā caranti susamāhitā ti 82.

idaṃ gāthadvayaṃ āha.

¹ B^d vatṭatīti gaṇhasatthakena. ² B^d ma-. ³ C^{ks} mahatthiyamhi, B^f mahiddhi-
yam mi. ⁴ B^d ghara-. ⁵ C^{ks} ruppanaṃ, B^d dūsaṇa. ⁶ B^d dussati. ⁷ C^{ks}
mahatthi-, B^d mahatthi-. ⁸ B^d -tam, omitting pi. ⁹ B^d -lampa-. ¹⁰ B^d ku-
thatu. ¹¹ B^d omits ku-. ¹² B^d omits dha-. ¹³ B^d kho. ¹⁴ C^{ks} omit āmake,
B^d has āmakamatteke. ¹⁵ B^d -yā. ¹⁶ C^{ks} -hanti, B^d karoti gaṇhāti. ¹⁷ C^{ks}
-disam. ¹⁸ C^{ks} āvera-, C^s ācāra-.

Tass' attho : samma Vedeha¹ imesaṃ hi sattānaṃ sace attano buddhiyā paṇḍite ovādadāyake² nissāya ācārapannatti vinayo vā susikkhito na bhaveyya evaṃ sante yathā tinalatādigabane³ vane andhamahiso gocarūgocaraṇa sāsāṅka-nirāsāṅkaṃ⁴ ca thānaṃ ajānanto carati tathā tumhādiso⁵ bahuko jano careyya, yasmā pana idh' ekacce sakāya buddhiyā rahitā sattā ācariyasantike ācāra-
 5 pannaṭṭisusikkhitā tasmā ācariyehi attano⁶ anurūpe vinaye vinitattā vinitavinayā susamāhitā ekaggacittā hutvā carantīti. iminā idam dasseti: iminā hi sattena gihinā hutvā attano kulānarū, am pabbajitena pabbajjānurūpā sikkhā sikkhi-
 tabbā, gihino pi hi⁷ attano kulānurūpesu kasigorakkhādisu sikkhitā va⁸ sam-
 pannaṭṭijivā hutvā susamahitā caranti, pabbajitāpi pabbajjānarūpesu⁹ pāsādikesu
 10 abhikkantapaṭikkantādisu adhisīlaadhiṇṭṭaadhīpaṇṇūsikkhāsu¹⁰ sikkhita va¹¹
 vāgataṭṭikkhepā susamahitā caranti, lokasumhi¹²

Bāhusaccaṃ ca sippaṃ ca vinayo ca susikkhito, (Childers, Kh
 subhāsītā ca yā vācā etam¹³ maṅgalam uttamaṃ ti Pāṭha p. 5.)

Taṃ sutvā Vedehatāpaso „ācariya, ito paṭṭhāya maṃ 15
 ovadatha¹⁴. ahaṃ anadhivāsakajātikatāya¹⁵ tumhehi saddhim
 kathesiṃ¹⁶, taṃ me khamathā“ 'ti vanditvā Mahāsattaṃ kha-
 māpesi. Te samaggavāsaṃ vasitvā pana Himavantam eva
 agamaṃsu. Tatra Bodhisatto Vedehatāpasassa kaṣiṇapari-
 kammaṃ kathesi. So taṃ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 20 nibbattesi. Iti te ubho pi aparihīnājñhānā Brahmālokaparā-
 yanā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 Vedeho Anando ahosi, Gandhārāajā ahaṃ evā“ 'ti. Gandhāra-
 jātakaṃ.

25

2. Mahākapijātaka.

Attānaṃ saṅkamaṃ¹⁸ katvā ti. Idam Satthā Jetavane
 viharanto nātattācariyaṃ ārabha kathesi. Vatthum Bhadda-
 sālaajātake āvibhavissati. Tadā pana dhammasabbhāyaṃ kathaṃ sa-
 muṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sammasambuddho nātakānaṃ atthaṃ caratīti“.

¹ C^{ks} vi- ² C^k adds hi. ³ C^k -gahane, B^d -gahanena. ⁴ B^d -kammr-. ⁵ C^{ks}
 -se. ⁶ B^d repeats attano. ⁷ B^d omits hi ⁸ C^{ks} ca. ⁹ B^d pabbajita anurūpesu
¹⁰ C^{ks} adhisīlādhi-, B^d adds vā. ¹¹ B^d omits va ¹² B^d omits hi and adds
 tena vuttam. ¹³ B^d etam. ¹⁴ B^d adds anusāsatha. ¹⁵ B^d -vāsanaajā-. ¹⁶ C^k
 -si, B^d -mi ¹⁷ B^d dhammade-. ¹⁸ B^d saṅgamaṃ, C^{ks} saṃsayaṃ.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanninā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato nātinaṃ atthaṃ carat' evā“ .ti vatvā atitāṃ āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā veyappatto ārohapariṇāhasampanno thāmalalūpeto¹ asītisahassakapigaṇaparivāro Himavantapadese vasati. Tattha Gaṅgātīraṃ nissāya sākāhāṇa-
- pasampanno sandacchāyo² bahalapatto pabbatakūṭaṃ viya sam-
- 10 uggato ambarukkho ahoṣi, nigrodharukkho ti pi vadanti, tassa madhurāṇi phalāṇi dibbagandharasāṇi mahantāṇi mahanta-
- kūṭappamāṇāni³, tassa ekissā sākāhāya phalāṇi thale patanti ekissā⁴ Gaṅgājale, dvinnāṃ sākāhāṇaṃ phalāṇi majjhe rukkhamūle patanti. Bodhisatto kapiganaṃ ādāya tattha phalāṇi
- 15 khādanto „ekasmiṃ kāle imassa rukkhasa⁵ udaye patita-phalaṃ“ nissāya ambhākaṃ bhayaṃ uppajjissatīti⁶ udakamatthake⁷ sākāhāya ekaṃ phalaṃ pi anavasesetvā pupphakāle kalāyamattakālato⁸ paṭṭhāya khādāpeti c' eva pātāpeti ca. Evaṃ sante pi asītiyā⁹ vānarahassehi aditthaṃ¹⁰ kippillakapuṭa-
- 20 paṭicchannaṃ¹¹ ekaṃ pakkāṃ phalaṃ¹² nadiyaṃ patitvā uddhaṇ ca adho ca jālaṃ bandhāpetvā udakakīlaṃ kīlantaṃ Bārāṇasiraṇṇo uddhājale¹³ laggi. Raṇṇo divasaṃ kīlitvā sāyaṃ gamanasamaye¹⁴ kevattā jālaṃ ukkhipantā taṃ¹⁵ disvā „asuka-phalaṃ¹⁶ nāmā“ 'ti ajānantā raṇṇo dassesuṇi. Rājā „kiṃ
- 25 phalaṃ nāṃ' etan“ ti pucchi. „Na jānāma devā“ 'ti. „Ke jānissatīti“. „Vanacarakā¹⁷ devā“ 'ti. So vanacarake¹⁸ pakkosāpetvā tesāṃ santikā „ambapakkan“ ti sutvā churikāya chinditvā paṭhamāṃ vanacarake¹⁹ khādāpetvā attanāpi²⁰ khādi,

¹ Bḍ adds pañcāhatthiphalaṃ ahoṣi. ² Bḍ santa- ³ C^s natumahanta-, Bḍ atimahantakumpapamāṇāni. ⁴ Bḍ adds sākāhāya. ⁵ C^s omitt rukkhasa. ⁶ Bḍ -tam; ha- ⁷ C^s -matthe. ⁸ C^s kalāya-, Bḍ puppakālato pappāyamattatākālato. ⁹ Bḍ asīti. ¹⁰ C^s adittha. ¹¹ Bḍ kippilika- ¹² C^s omitt pakkāṃ phalaṃ. ¹³ Bḍ uddham- ¹⁴ C^s sayam-, Bḍ sayanahassamaye. ¹⁵ C^s naṃ. ¹⁶ Bḍ asukaṇi. ¹⁷ Bḍ -ri-. ¹⁸ Bḍ paccha atthapi.

itthāgārassa¹ pi amaccānam pi dāpesi. Rañño ambapakkaraso
 sakalasarīraṃ pharitvā atṭhāsi. So rasataṇhāya bandhitvā²
 tassa rukkhassa³ ṭhitatṭhānaṃ vanacarake⁴ pucchitvā tehi
 „Himavantapadeso naditīre“ ti vutte bahū nāvāsamghāte ban-
 dhāpetvā vanacarakehi⁵ desitamaggena uddhasotaṃ⁶ agamāsi. 5
 „Ettakāni divasānīti“ paricchedo na kathito. Anupubbena
 taṃ ṭhānaṃ patvā „eso so⁷ deva rukkho“ ti vanacarakā rañño
 ācikkhimsu. Rājā nāvā⁸ ṭhapetvā mahājanaparivuto padasā
 tattha gantvā rukkhamaule sayanaṃ paññāpāpetvā⁹ ambapak-
 kāni khāditvā nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā nipajji. Sab- 10
 bāsu¹⁰ disāsu ārakkhaṃ ṭhapetvā aggim karimsu. Mahāsatto
 manussesu niddaṃ okkantesu¹¹ adḍharattasamaye¹² parisāya
 saddhiṃ agamāsi¹³. Asītisahassavānarā sākḥāya sākhaṃ
 carantā ambāni khādanti. Rājā pabujjhivā kapigaṇaṃ disvā
 manusse utṭhapetvā¹⁴ dhanuggahe pakkosāpetvā „yathā ete¹⁵ 15
 phalakhādakā vānarā na palāyanti tathā te¹⁶ parikkhipitvā
 vijjhatha, sve ambāni ca¹⁷ vānaramamsaṃ ca khādissāmīti¹⁸“
 āha. Dhanuggahā „sādhū“ ti sampatiṇṇetvā rukkhaṃ pari-
 vāretvā sare sandahitvā¹⁹ atṭhaṃsu. Te disvā vānarā maraṇa-
 bhayabhītā palāyituṃ asakkontā Mahāsattaṃ upasaṃkamitvā²⁰ 20
 „deva ‘palāyanaṃ makkaṭe vijjhissāmā’ ti rukkhaṃ parivāretvā
 dhanuggahā ṭhitā, kiṃ karomā“ ti pucchitvā kampamānā
 atṭhaṃsu. Bodhisatto „mā bhāyittha, ahaṃ vo jīvitaṃ dassā-
 mīti“ vānaragaṇaṃ samassāsetvā ujukaṃ uggatasākhaṃ abhi-
 uryha²¹ gaṇḍābhimukhaṃ gatasākhaṃ²² gantvā tassā²³ pariya- 25
 tato pakkhanditvā dhanusatamattaṃ²⁴ ṭhānaṃ atikkamma
 Gaṇḍātīre ekasmiṃ gumbamatthake patitvā tato oruyha
 „mamāgataṭṭhānaṃ“²⁵ ettakaṃ bhavissatīti“ ākāsaṃ paricchin-

¹ Bā -ssā ² Bā pappajjivā. ³ Bā omits ru-. ⁴ Bā -ri-. ⁵ Bā -rikānaṃ.
⁶ Bā uddham-. ⁷ Bā omits so. ⁸ Bā addh nadiyaṃ. ⁹ C³ pañña- corr. to
 pañña-, C⁴ pañña-. ¹⁰ Bā sabba ¹¹ Bā okkaman-. ¹² Bā -rattim- ¹³ C⁴
 a-. ¹⁴ Bā uthā- ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Bā taṃ ṭhānaṃ in the place of tathā te ¹⁷
 Bā ceva ¹⁸ Bā -māti. ¹⁹ Bā sanhayitvā. ²⁰ Bā -miṃsu. ²¹ Bā āru- ²²
 Bā omits ga-. ²³ all three MSS. tassa. ²⁴ Bā -matta ²⁵ Bā mama-.

ditvā ekaṃ vettalataṃ mūle chinditvā sodhetvā „ettakaṃ¹
 rukkhe bajjhissati ettakaṃ ākāsaṭṭhaṃ bhavissatīti“ imāni dve
 ṭhānāni vavatthapetvā attano kaṭiyaṃ bandhanaṃ² na sallak-
 khesi. So taṃ lataṃ ādāya ekakoṭiṃ Gaṅgātīre patiṭṭhita-
 5 rukkhe bandhitvā ekaṃ attano kaṭiyaṃ bandhitvā vātacchinna-
 valāhakavegena³ dhanusatamattaṃ⁴ ṭhānaṃ lamghitvā kaṭiyaṃ
 baddhaṭṭhānassa⁵ asallakkhitattā rukkhaṃ pāpunituṃ asak-
 konto ubhohi hatthehi ambasākhāṃ daḥhaṃ gaṇhitvā vānara-
 gaṇassa saññaṃ⁶ adāsi: „sīghaṃ mama piṭṭhiṃ maddamānā
 10 vettalatāya sotthigamaṇaṃ gacchathā“⁷ ti. Asītisahassavānara
 Mahāsattaṃ vanditvā khamāpetvā tathā agamaṃsu⁸. Tadā
 Devadatto pi makkato hutvā tesāṃ abbhantaro hoti, „ayaṃ⁹
 me paccāmittassa piṭṭhiṃ passituṃ kālo“ ti uccasākhāṃ āruy-
 ha vegāṃ janetvā tassa piṭṭhiyaṃ pati. Mahāsattassa hada-
 15 yaṃ chijji, balavavedanā uppajji. So pi taṃ vedanāmattaṃ⁹
 katvā pakkāmi. Mahāsatto ekako va ahosi. Rājā aniddā-
 yanto vānarehi ca Mahāsattena ca katakiriyaṃ sabbaṃ disvā
 „ayaṃ tiracchāno hutvā attano jīvitaṃ agaṇetvā parisāya sot-
 thibhāvaṃ eva akāsīti“ cintento nipajji. So pabhātāya rattiya
 20 Mahāsattassa tussitvā „na yuttaṃ imaṃ¹⁰ kapiṛājānaṃ nāse-
 tuṃ, upāyena naṃ otāretvā paṭijaggissāmīti“ Adhogaṅgāya¹¹
 saṃghātaṃ¹² ṭhapetvā tattha aṭṭakaṃ¹³ bandhāpetvā saṅkaṃ
 Mahāsattaṃ otārāpetvā piṭṭhiyaṃ kāsāvavattaṃ pattharāpetvā
 Gaṅgodakena nahāpetvā phāṇitodakaṃ¹⁴ pāyetvā parisuddha-
 25 sarīraṃ¹⁵ saḥassapākātēna¹⁶ abbhañjāpetvā¹⁷ sayanapiṭṭhe tela-
 cammaṃ pattharāpetvā¹⁸ tattha taṃ¹⁹ nipajjāpetvā attanā²⁰
 nīce āsane nisīditvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

¹ Bā adds thānaṃ. ² Bā -nathānaṃ. ³ Bā -hako viya vegena. ⁴ Bā -tta. ⁵ Bā bandhanathā- ⁶ Bā saññaṃ. ⁷ Bā ā-. ⁸ Bā so ayaṃ. ⁹ Bā -nappattaṃ. ¹⁰ Bā omits i-. ¹¹ Bā anto-. ¹² Ck -amkūtaṃ, Bā navāsamghātaṃ. ¹³ Ck attha-. ¹⁴ Bā phālito-. ¹⁵ Bā parisukkhaṃ sa-. ¹⁶ Bā -pākena telena. ¹⁷ Ck abbhajā-, Bā abbhañjāpetvā. ¹⁸ Ck tele-, Bā elakakammaṃ saṃharāpetvā saṅkaṃ. ¹⁹ Bā omits taṃ. ²⁰ Ck attānaṃ

1. Attānaṃ saṃkamaṃ¹ katvā yo sotthiṃ samatārayi
kiṃ tvaṃ tesāṃ kimo² tuyhaṃ honti ete mahākapiṭi. 83.

Tass' attho³: ambho mahākapi yo tvaṃ attānaṃ saṃkamaṃ⁴ katvā tulaṃ⁵
āropetvā jīvitaṃ pariccajivā ime vānare sotthiṃ samatārayi⁶ khemena santūresi⁷
kiṃ tvaṃ tesāṃ hosi kimo⁸ tuyhaṃ vā kiṃsu⁹ ete¹⁰ hontiti. 5

Taṃ sutvā Bodhisatto rājānaṃ ovaḍanto sesā¹¹ gāthā
abhāsi:

2. Rājāhaṃ issaro tesāṃ yūthassa parihārako
tesāṃ sokaparetānaṃ bhītānaṃ¹² te arindama. 84.
3. Sa¹³ laṃghayitvā attānaṃ vissatṭhadhanuno satam
tato aparapādesu dalhaṃ baddhalatāguṇaṃ¹⁴ 85. 10
4. Chinnabbham iva vātena nunno¹⁵ rukkhaṃ upāgaminī,
so 'haṃ appabhavaṃ tattha sākhaṃ hatthehi aggahi. 86.
5. Taṃ maṃ viyāyataṃ santaṃ sākhaṃ ca latāya ca
samanukkamaṇṭā pādehi sotthiṃ sākhamigā gatā. 87. 15
6. Taṃ maṃ na tapate bandho¹⁶, vadho¹⁷ me na tapessati,
sukhaṃ āharitaṃ tesāṃ yesāṃ rajjam akārayim. 88.
7. Esā te upamā rāja atthasandassanī¹⁸ katā¹⁹,
raññā²⁰ raṭṭhassa yogassa balassa nigamassa ca
sabbesaṃ sukhaṃ eṭṭhabbaṃ²¹ khattiyena pajānatā ti. 89. 20

Tattha tesāṃ ti tesāṃ asītisabassānaṃ vānarānaṃ, bhītānaṃ te ti tava
vijjhanatthāya ānāpetvā thitassa bhītānaṃ, arindamā 'ti rājānaṃ ālapati, rājā
hi corādīnaṃ²² arīnaṃ damanato²³ arindamo ti vuccati, vissatṭhadhanuno
satan ti anāropitadhanusatapamānaṃ thānaṃ attānaṃ ākāse ullaṃghayitvā
vissajjetvā tato imañhā rukkhā laṃghitvā gataṭṭhānato aparapādesu²⁴ idaṃ 25
katibhāgaṃ sandhāya vuttaṃ, Bodhisatto hi katibhāge taṃ latāguṇaṃ dalhaṃ
bandhitvā pacchimāpādehi²⁵ bhūmiyaṃ²⁶ akkamitvā vissajjetvā vātavegena ākā-
saṃ pakkhandi, nunno²⁷ rukkhaṃ upāgaminī ti vātacchinnaṃ abbham iva

¹ C^{ks} saṃsayāṃ. ² B^d kime, B^f kidhamaṃ. ³ C^{ks} tattha. ⁴ B^d sakamaṃ, C^{ks}
saṃsayāṃ. ⁵ B^d kulam. ⁶ C^s -tūresi, B^d samatārayi. ⁷ C^{ks} omits kh s. ⁸
B^d kitumhe corr. to kime. ⁹ B^d omits kiṃsu. ¹⁰ B^d enti. ¹¹ B^d sesa. ¹²
B^d -nan. ¹³ B^d su. ¹⁴ B^d dalhabandham la-, B^f dalhaṃ paṇḍhaṃ la-. ¹⁵
B^d runno. ¹⁶ C^{ks} baddho. ¹⁷ B^d sato. ¹⁸ C^s -ti. ¹⁹ B^d taṃ sunohi arin-
dama in the place of a. k. ²⁰ C^{ks} rañño. ²¹ B^f etabbhaṃ, B^d omits sukha-
metth-. ²² B^d -dinnāṃ. ²³ B^d arindamanato, C^{ks} omits a. d. ²⁴ B^d adds ti
pacchāpādesu. ²⁵ B^d pacchāpā-. ²⁶ B^d bhūmi. ²⁷ B^d ru-.

attano vegajanitena¹ vātena nunno² yathā vātaecchinnābham³ vātena evaṃ
 attano vegena nunno² hutvā imaṃ ambarukkham upāgamiṃ, appabhavan
 ti so 'haṃ⁴ tatha ākāsapadesa rukkhāṃ pāpunituṃ aṃpahonto⁵ tassa ruk-
 khassa sākhaṃ hatthehi gahesiṃ⁶ ti attho, viyāyatan ti rukkhasākhaṃ ya
 5 vettalatāya ca vīṇāya bbamaratanti viya vītatam⁷ ākaḍḍhiraśarīram⁸, samanuk-
 kamantā ti mayā anuññatā mam vanditvā khamāpetvā⁹ pādehi samanukka-
 mantā nīrantaram eva akkamantā sotthiṃ gatā, tam maṃ na tapate baṇ-
 dho¹⁰ ti nāpi so valliṇ¹¹ bandho¹⁰ tapati nāpi idāni maraṇam tappessati,
 kiṃkāraṇā: sukhāṃ āharitāṃ tesāṃ ti¹² yasmiṃ yesāṃ ahaṃ rajjam akā-
 10 rayiṃ tesāṃ mayā sukhāṃ āharitam, ete hi mahārāja ayaṃ no uppannaṃ duk-
 kham haritvā sukhāṃ āharissasīti¹³ mam rājānaṃ akāṃsu, ahaṃ pi tumhākam
 uṇṇannaṃ dukkham¹⁴ harissāmi-cceva¹⁵ etesaṃ rājā jāto, taṃ ajja mayā ete-
 saṃ maraṇadukkham haritvā jīvasukkhāṃ āhataṃ, taṃ maṃ¹⁶ nāpi bandho¹⁰
 tapati na maraṇavādo¹⁷ tappessati, esā te upamā ti esā te mahārāja mayā
 15 katakiriyaṃ upamā, tam sunohīti tasmā imāya upamāya samsandevā attano¹⁸
 diyyamānaṃ ovādam suna, raññā¹⁹ ratthassa ti mahārāja raññā nāma uc-
 chuyante²⁰ viya ratthāṃ apīletvā catubbidham agatiṃ²¹ pabhāya catuḥi²² sam-
 gahavathūhi sanghanantena dasasu rājadhammesu patitthāya mayā viya attano
 jīvitāṃ pi²³ paricajjivā kinti me²⁴ ratthavāsino vigatabhayā gimhakāle vivata-
 20 dvārā nātihi ca²⁵ parivārahehi²⁶ ca parivutā²⁷ ure puttā²⁸ nacchantā²⁹ sītena
 vātena vijjyamānā³⁰ yathāruciṃ attano santakam paribhuñjantā kāyikacetasika-
 sukhasaṃgāhino bhavēyyuṃ ti sakāraratthassa ca rathasakatādiyugavāhanassa³¹
 yoggassa pattikasamkhātassa³² balassa ca negamjanapadasamkhātassa³³ nigā-
 massa ca sabbesaṃ sukhāṃ eva esitabbam gavesitabbam ti attho, khattiyena
 25 pajānatā ti khattānaṃ adhipatibhāvena khattiyō ti ca laddhanāmena pana etena
 avasesasatte atikkamma pajānatā nānasampantena bhavitabbam ti.

Evam Mahāsatto rājānaṃ ovadanto va anusāsanto va³⁴
 kālam akāsi. Rājā amacce pakkosāpetvā „imassa kapiṇṇajassa
 rājūnaṃ viya sarīrakiccaṃ karoṭhā“ 'ti vatvā itthāgāram pi
 30 ānāpesi: „tumhe rattavattananivatthā vikiṇṇakesā³⁵ daṇḍadīpika-
 hatthā kapiṇṇajānaṃ parivāretvā ālāhanaṃ gacchathā“ 'ti.

¹ Bā attanā janitena vegena ² Bā ru- ³ Bā -nnabha. ⁴ Bā ahaṃ. ⁵ Ck appabbo-. ⁶ Bā agga- ⁷ Ck vittaṃ ⁸ Bā -tam sarīram. Ck ākaḍḍhi ākaḍ-
 dhita- ⁹ Bā omits kha- ¹⁰ Ck baddho ¹¹ Ck -yo ¹² Ck -sam, omitting ti
¹³ Ck -titi. ¹⁴ Bā ru-. ¹⁵ Bā -mi icceva. ¹⁶ Ck tamam, Bā tena hi mam
¹⁷ Bā maraṇato. ¹⁸ Bā adis pi. ¹⁹ Bā -o ²⁰ Bā uccum. Ck adds uccu
²¹ Bā -tigamanam ²² Bā catu ²³ Bā -tam, omitting pi ²⁴ Ck kintice. ²⁵
 Bā omits ca ²⁶ Bā pādapaṇṇāri- ²⁷ Bā -varitvā. ²⁸ Ck -e ²⁹ Ck -o ³⁰
 Ck vijji-, Ck vijji-, Bā bija- ³¹ Ck -tāsu ceva vāhassa. ³² Ck -kāsaṃ-, Bā
 -kamsam- ³³ Bā nira- ³⁴ Bā omits a, va ³⁵ Bā parikkama-

Amaccā dārūnaṃ sakaṭasatamattena citakaṃ karimsu. Rājū-
 naṃ karaṇaniyāmen' eva Mahāsattassa sarīrakiccaṃ katvā sīsa-
 kapālaṃ gahe tvā rañño santikaṃ agamaṃsu. Rājā Mahā-
 sattassa ālāhane cetiyaṃ kāretvā dīpe jālāpetvā gandhamālādīhi
 pūjetvā sīsakapālaṃ suvaṇṇakhacitaṃ kāretvā kuntagge t̥ha- 5
 petvā purato kāretvā gandhamālādīhi pūjento ¹ Bārāṇasim gantvā
 antorājadvāre t̥hapetvā sakalanagaraṃ sajjāpetvā sattāhaṃ
 pūjaṃ kāresi. Atha taṃ dhātuṃ gahe tvā cetiyaṃ kāretvā
 yāvajivaṃ gandhamālādīhi pūjento ² Bodhisattassa ovāde patiṭ-
 thāya dānādīni puñṇāni karonto dhammena rajjaṃ kāretvā 10
 saggaparāyano aho si.

Satthā imaṃ desanaṃ ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāni sa-
 modhānesi: „Tadā rājā Anando aho si ⁴, parisā Buddhaparisā. kapi-
 rājā ⁵ aham evā ⁶ ti. Mahākapijātakaṃ ⁶.

5. Kumbhakārajātaka.

15

Ambāhamaddaṃ vanamantarasmaṃ ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto kilesaṇiggahaṃ ārabha kathesi. Vaṭṭhūṃ
 Pāṇiyajātake ⁷ āvibhavissati. Tadā pana Sāvattiyaṃ pañcasatasa-
 hāyakā pabbajitvā antokoṭṭisaṇthāre ⁸ vasamānā aḍḍharattasamaye
 kāmavitakkaṃ vitakkayimsu. Satthā attano sāvake rattiyaṃ tayo vāre 20
 divasaṃ tayo vāre ti rattiṃdivaṃ cha vāre ⁹ oloken to kiki va ¹⁰
 aṇḍaṃ viya canarī ¹¹ va ¹² vāladhiṃ viya mātā piyaputtaṃ viya eka-
 cakkhuko puriso cakkhum viya rakkhati. tasmiṃ tasmiṃ yeva khaṇe
 uppannakilesaṃ ¹² niggaṇhati ¹³. So taṃ divasaṃ aḍḍharattasamaye
 Jetavanaṃ parigaṇhanto te saṃ bhikkhūnaṃ vitakkasamudācāraṃ ūatvā 25
 „imesaṃ bhikkhūnaṃ abbhantare ayaṃ kilesaṃ vaḍḍhanto arahattassa
 hetuṃ chindissati, idāṃ eva nesaṃ kilesaṃ niggaṇhitvā arahattaṃ
 dassāmi ti“ gandhakuṭṭo nikkhamitvā Anandattheraṃ pakkosivā Ananda

¹ Bā pūjivā Bārāṇasim --- pūjento wanting in Bā ³ Bā dhammade-
 Bā adds duthakajjī devadatto ⁵ Bā adds paṇi. ⁶ Bā rajovadajātakaṃ, Bā
 adds dutiyam ⁷ C¹ paññājā-. C² puññājā- corr. to paññājā-. Bā paññāsajā-
⁸ Bā -saṇthare ⁹ Bā adds sāvake. ¹⁰ Bā omits va ¹¹ Bā cā- ¹² Bā -nnaṃ
 ki-. ¹³ Bā -hati

antokoṭṭisaṅthāre¹ vasaṇakabhikkhū sabbe va sannipātehi² sannipātepetvā paṇṇatta-Buddhāsane nisīdi³. „Bhikkhave, antopavattakilesānaṃ vase⁴ vattitum na vaṭṭati. kilesa hi vaḍḍhamāno paccāmitto viya mahāvīnāsaṃ pāpeti⁵. bhikkhunā nāma appakam pi⁶ kilesaṃ
 5 niggaṇhitum vaṭṭati⁷, porāṇakapaṇḍitā appamattakaṃ ārammaṇaṃ disvā abbhantare pavattitakilesaṃ niggaṇhitvā paccakabodhiṃ⁸ nibbatesun⁹ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasinagarassa dvāragāme kumbhakāra-
 10 kule nibbattitvā veyyapatto kuṭumbaṃ saṅghapetvā ekaṃ puttaṃ ca dhītaraṃ ca labhitvā kumbhakārakammaṃ¹⁰ nissāya putta-dāraṃ¹¹ posei¹². Tadā Kālīngaratṭhe Dantapurāṇagare¹³ Ka-
 raṇḍu¹⁴ nāma rājā mahantena parivārena uyyānaṃ gacchanto uyyānadvāre phalabhārabharitaṃ madhuraphalaṃ ambarukkhaṃ
 15 disvā hatthikkhandhagato¹⁵ yeva hatthaṃ pasāretvā ekaṃ ambapīṇaṃ gahetvā uyyānaṃ pavisitvā maṇḍalasilāya nisinno dātabbayuttakāraṃ datvā ambaṃ paribhuñji. Raññā gahita-
 kālato paṭṭhāya sesehi nāma gahetabbam eva¹⁶ ti amaccāpi brāhmaṇagahapatikādayo pi ambāni pādetvā khādīṃsu. Pacchā
 20 pacchā¹⁷ āgatā rukkhāṃ āruyha muggarehi pothetvā obhaggavibhaggaśākhaṃ katvā āmakaphalaṃ¹⁸ pi asesetvā khādīṃsu. Rājā divasaṃ uyyāne¹⁹ kilītvā sāyaṇhasamāye alaṃkatakathatik-
 khandhe²⁰ nisīditvā gacchanto taṃ rukkhāṃ disvā hatthito otaritvā rukkhamaṇaṃ gantvā rukkhāṃ oloketvā „ayaṃ pāto
 25 va passantānaṃ atittikaro phalabhārabharito sobhamāno aṭṭhāsi, idāni gahitaphalo obhaggavibhaggaśākhaṃ asobhamāno ṭhito“ ti cintetvā puna aññato olokeno aparaṃ nipphalaṃ ambarukkhaṃ disvā „esa rukkho attano nipphalabhāvena mundamaṇipabbato viya sobhamāno ṭhito, ayaṃ pana phalitabhāvena²¹ imaṃ

¹ B^d -saṅhare. ² B^d -ditvā. ³ P^d -sena. ⁴ B^d -si. ⁵ B^d appamattakam pi
⁶ B^d -titi. ⁷ B^d -dhiṇaṇam. ⁸ C^k -rakulam. ⁹ B^d -danam. ¹⁰ C^k pe- ¹¹ B^d nanda-. ¹² B^d karandako. ¹³ B^d hatthikkhandavaragato. ¹⁴ B^d only one
 paccha. ¹⁵ C^k āmaḥ ha- ¹⁶ C^k -nam. ¹⁷ B^d -dhavare. ¹⁸ B^d saphala bhā-

vyasanam patto, idam agāramajjham pi phalitarukkhasadisam,
 pabbajjā nipphalarukkhasadisā, sadhanass' eva bhayaṃ atthi¹
 niddhanassa bhayaṃ n' atthi, mayāpi nipphalarukkheṇa² viya
 bhavitabban³ ti phalarukkhaṃ ārammaṇaṃ katvā rukkhamaṇe
 tṭhitako va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā⁴
 paccekabodhiñānaṃ nibbattetvā „viddhamisā⁵ dāni me mātu-
 kucchikuṭṭikā, chinnā tīsu bhavesu paṭisandhi, sodhitā sam-
 sārūkkārabhūmi, sosito⁶ assusamuddo, bhinno⁷ atṭhipākāro⁸,
 n' atthi n.e puna paṭisandhīti⁹ āvajjanto¹⁰ sabbālaṃkārapati-
 mandito¹¹ va atṭhāsi. Atha naṃ amaccā āhaṃsu: „atibahuṃ¹²
 tṭhit' attha mahārājā¹³ ti. „Na mayaṃ rājāno¹⁴, paccekabuddhā
 nāma mayaṃ ti. „Paccekabuddhā na¹⁵ tumhādisā honti devā¹⁶
 ti. „Atha kīdisā hontīti¹⁷. „Oropitakesamassukāsāvavatt-
 paṭicchannā kule vā gaṇe vā alaggā vātacchinnavalāhaka-
 rāhumuttacandamaṇḍalapaṭibhāgā¹⁸ Himavati¹⁹ Nandamūla-²⁰
 pabbhāre vasanti, evarūpā deva paccekabuddhā²¹ ti. Tasmim
 khane rājā hatthaṃ ukkhipitvā sīsaṃ parāmasi, tāvad ev' assa
 gihiliṅgaṃ antaradhāyi samaṇaliṅgaṃ pātur ahoṣi:

Ticīvaraṃ ca patto ca vāsi sūci ca bandhanaṃ

parissāvanaṃ atṭh' ete yuttayogassa bhikkhuno ti²²

evaṃvuttasamaṇaparikkhārā²³ kāyapaṭibaddhā²⁴ va ahesuṃ.
 So ākāse tṭhatvā mahājanassa ovādaṃ datvā anilapathena
 Uttarāhimavante Nandamūlapabbhāram eva agamāsi. Gandhāra-
 ratṭhe pi Takkasīlanagare Naggaji²⁵ nāma rājā uparipāsāde
 pallaṃkavaramajjhagato ekaṃ itthim ekekahatthe²⁶ ekekamaṇi-²⁷
 valayaṃ²⁸ pilandhitvā avidūre nisīditvā gandhaṃ piṃsamānaṃ
 disvā „etāni maṇivalayāni²⁹ ekekabhāvena³⁰ na ghaṭṭanti³¹ na
 viravantīti³² olovento nisīdi. Atha sā dakkhiṇahatthato

¹ C^s omitt atthi. ² C^k -rukko. C^s -rukko corr. to rukkhena. ³ C^k B^d vi-
 dham-. ⁴ C^k sodhitā, B^d sositvā mayā. ⁵ B^d chindo. ⁶ B^d attā-. ⁷ C^k -ento. ⁸
 B^d -pati-. ⁹ P^d mahārā-. ¹⁰ B^d nāma. ¹¹ C^k -lāhaka-, B^d -lāhatarāhumukhāmu-.
¹² B^d -vante. ¹³ B^d -vuttā-. ¹⁴ B^d kāye-. ¹⁵ B^d naggi. ¹⁶ C^k omitt ekeka. ¹⁷
 B^d -kam ma-. ¹⁸ B^d omitt maṇi. ¹⁹ C^k -gena. ²⁰ B^d ghaṭṭentīti. ²¹ C^k vi-
 varan-, B^d dhīravantanti.

- valayaṃ vāmahatthe yeva pilandhitvā dakkhinahatthe¹ a gan-
dham saṃkaḍḍhitvā piṃsitaṃ ārabhi. Vāmahatthe valayaṃ²
dutiyaṃ āgamma ghaṭṭiyamānaṃ³ saddam akāsi. Rājā tāni
dve valayāni aññamaññaṃ saṃghaṭṭentāni⁴ viravantāni disvā
5 cintesi: „idaṃ valayaṃ ekekakāle na ghaṭṭesi, dutiyaṃ āgamma
ghaṭṭeti saddam karoti, evaṃ eva ime sattāpi ekekā na ghaṭ-
ṭanti⁵ na viravanti dve tayo hutvā aññamaññaṃ saṃghaṭṭanti⁶
kalahaṃ karonti. ahaṃ pana Kasmīra-Gandhāresu⁷ dvīsu
rajjesu ratthavāsino vicāremi, mayāpi ekavalayasadisena hutvā
10 param avicāretvā attānam eva vicārentena⁸ vasitum vaṭṭatīti⁹
saṃghaṭṭanavalayaṃ¹⁰ ārammaṇaṃ katvā yathānisinna va tīni
lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā paccekabodhi-
ññaṃ nibbatesi, sesaṃ purimasadisam eva. Videharatthe
Mithilanagare Nimirājā nāma¹¹ bhuttapātārāso amaccagana-
15 parivuto vivaṭasāhapañjarena antaravithiṃ pekkhamāno atthāsi.
Ath' eko seno sūnāpaṇato maṃsapesiṃ gaḥetvā ākāsaṃ pak-
khandi. Tam enaṃ ito c' ito ca giḃjhādayo sakunā sampari-
vāretvā āhārahetu tundeṇa viheṭhentā pakkhena¹² paharantā
pādehi maddantā agamiṃsu¹³. So attano vadhaṃ asahamāno¹⁴
20 taṃ maṃsaṃ chadḍesi¹⁵. añño gaṇhi, sakunā imaṃ muñcitvā
taṃ anubandhiṃsu, tena pi vissattham añño aggahesi, tam pi
tath' eva viheṭhesuṃ. Rājā te sakune disvā cintesi: „yo yo
maṃsapesiṃ gaṇhi tassa tass' eva dukkhaṃ, yo yo vissajjesi
tassa tass' eva sukhaṃ, ime pi pañca kāmagine¹⁶ yo yo gaṇ-
25 hati tassa tass' eva dukkhaṃ, itarassa sukhaṃ. ime hi ba-
hunaṃ sādāraṇā, mayhaṃ kho pana soḷasa itthisahassāni,
mayā vissatthamanisapiṇḍena viya senena¹⁷ pañcakāmagine
pahāya sukhiteṇa bhavitum vaṭṭatīti¹⁸“ yoniso manasikaronto

¹ Bḍ mahva-. ² Bḍ saṃghaṭṭi-. ³ C^k -tā. Bḍ -to. ⁴ C^k ghaṭṭi-. Bḍ ghaṭṭi-. ⁵ Bḍ
-ghaṭṭeti. ⁶ Bḍ imasam Gandhāre-. ⁷ Bḍ vicāran-. ⁸ Bḍ -namva-. ⁹ Bḍ
naminamarājā. ¹⁰ Bḍ pakkhehi. ¹¹ Bḍ agamiṃsu. ¹² C^k -ne. C^s -ne corr to
-no. ¹³ C^k cha bāhe-, Bḍ chādesi. ¹⁴ C^k -ha, C^s -ha corr to -ne. ¹⁵ C^k
sesena. C^s sesenana corr to senena. Bḍ viatthamanisapiṇḍena senena viya
¹⁶ Bḍ adds so

yathāḥhito va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vad-
 dhetvā paccekabodhiñāṇaṃ nibbatesi, sesaṃ purimasadisam eva.
 Uttarapañcālaraṭṭhe Kampillanagare Dum muk ho¹ nāma² rājā
 bhuttapātarāso sabbālaṃkārapatimaṇḍito³ amaccaparivuto vi-
 vaṭasiḥapañjarena rājamaṇaṃ olokento atṭhāsi. Tasmim̐ khaṇe⁴ 5
 vajadvāraṃ vivariṃsu, usabhā vajato nikkhamitva kilesavasena
 ekaṃ gāviṃ anubandhiṃsu, tatth' eko tikhiṇasiṅgo mahāusabho
 aññaṃ usabhaṃ āgacchantaṃ disvā kilesamaccherābhībhūto ti-
 khiṇasiṅgena antarasatthimhi⁵ pahari, tassa pahāramukhena
 antāni nikkhamiṃsu⁶, tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Rājā⁷ 10
 disvā cintesi: „ime sattā tiracchānagate ādiṃ katvā kilesava-
 sena dukkhaṃ pāpuṇanti, ayaṃ usabho kilesaṃ nissāya jīvi-
 takkhayaṃ patto, aññe pi sattā kileseh' eva kampanti, mayā
 imesaṃ sattānaṃ kampanakilese pahātuṃ vaṭṭatīti“ so ṭhitako
 va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā pacce- 15
 kabodhiñāṇaṃ nibbatesi, sesaṃ purimasadisam eva. Ath' eka-
 divasaṃ te⁸ cattāro paccekabuddhā bhikkhācāravelaṃ sallak-
 khetvā Nandamūlapabbhārā nikkhamma Anotattadahe nāga-
 latādantakaṭṭhaṃ khādītva katasarīrapatijagganā⁹ Manosilātale
 ṭhatvā¹⁰ nivāsetvā pattacīvaram ādāya iddhiyā ākāse uppatitvā 20
 pañcavaṇṇavalāhake maddamānā gantvā Bārāṇasinagaradvāra-
 gāmassa¹¹ avidūre otaritvā ekasmiṃ phāsukaṭṭhāne cīvaram
 pārūpitvā¹² pattaṃ gahe tvā dvāragāmaṃ¹³ pavisitvā pindāya
 caranto Bodhisattassa gehadvāraṃ sampāpuṇiṃsu. Bodhisatto
 te disvā tuṭṭhacitto¹⁴ gehaṃ pavesetvā¹⁵ paññattāsane nisīdā- 25
 petvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇītena khādaniyena bhojaniyena
 parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā saṃghattheraṃ vanditvā
 „bhante, tumhākaṃ pabbajjā ativiya sobhati, vippasannāni kho
 indriyāni, parisuddho¹⁶ chavivaṇṇo¹⁶, kin nu kho āramaṇaṃ

¹ Bđ mudukho. ² Ck^s omit nāma. ³ Bđ -pati-. ⁴ Bđ adds gopālakā. ⁵ Ck^s
 -satthimpi. Bđ -sutthimhi. ⁶ Bđ adds so. ⁷ Bđ adds tam. ⁸ Bđ omits te. ⁹
 Bđ -patijaggiyamaṇi. ¹⁰ Bđ omits ṭhatvā. ¹¹ Bđ -gamakassa. ¹² Ck^s parū-. Bđ
 -rūpitvā. ¹³ Bđ gamadvāraṃ. ¹⁴ Bđ adds kutva. ¹⁵ Bđ paveset-. ¹⁶ Bđ -ā

disvā tumhe imaṃ bhikkhācariyaṃ pabbajjaṃ upagatā¹ ti pucchi,
yathā ca saṅghattheraṃ evaṃ¹ sese pi upasaṃkamitvā pucchi.
Ath' assa te cattāro pi janā „ahaṃ asukaraṭṭhe asukanagare
asukarājā nāma hutvā“ ti ādinā nayena attano attano abhinik-
5 khamanavattbhūni kathetvā paṭipāṭiyā ekekaṃ gātham āhaṃsu:

1. Amb' āham addaṃ vanamantarasmim
nīlobhāsaṃ phalinaṃ² saṃvirūlhaṃ,
tam addasaṃ phalaheṭū³ vibhaggaṃ,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 90.
- 10 2. Selaṃ sumatṭaṃ⁴ naravīraṇiṭṭhitaṃ⁵
nārī⁶ yugaṃ dhārayi appasaddaṃ,
dutiyaṃ ca āgamma ahosi saddo,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 91.
- 15 3. Dijā dijaṃ kuṇapam āharantaṃ⁷
ekaṃ samānaṃ bahukā samecca
āhāraheṭū³ paripātayimsu,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 92.
- 20 4. Usabh' āham addaṃ yūthassa majjhe
calakkakuṃ vaṇṇabalūpapannaṃ,
tam addasaṃ kāmaheṭū³ vitunnaṃ,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 93.

Tattha ambāhamaddan ti ambarukkham ahaṃ addasaṃ. vanamanta-
rasmin ti vanaantare⁸ ambavanamajjhe ti attho, saṃvirūlhan ti suvaḍḍhi-
tan, tamaddasaṃ ti tam 'uyyānato nikkhamanto⁹ phalaheṭu vibhaggaṃ
25 pūna addasaṃ, taṃ disvā ti tam phalaheṭu bhaggaṃ¹⁰ disvā paṭiladdhasaṃ-
vego paccekabodhiñānaṃ nibbattetvā imaṃ bhikkhācariyaṃ pabbajjaṃ upagato
'smi, tasmā bhikkhācariyaṃ carāmi ti idam so phalaheṭu vibhaggaṃ am-
barukkham¹¹ dassanato paṭṭhāya sabbaṃ cittācāraṃ kathetvā va kathesi¹², se-
sānaṃ vissajjanesu pi es' eva nayo, yaṃ paṇi ettha anuttānapadadīpanā¹³.
30 selan ti manivālayam, naravīraṇiṭṭhitaṃ¹⁴ ti vīraṇaṇiṭṭhitaṃ¹⁵ paṇḍita-

¹ Cks omit evaṃ ² Bđ -ram ³ all four MSS. -tu ⁴ Bđ -tham. P' samutha.

⁵ Bđ -vidutthitaṃ. P' -vadunithitaṃ. ⁶ all four MSS. -ri. ⁷ Bđ -pamā ara-
hantaṃ. ⁸ Bđ vanamantare. ⁹ Cks -kkhanto. ¹⁰ Bđ vibha-. ¹¹ Bđ vibhagga-
ambarukkhaṃ ¹² Bđ dassesi. ¹³ Ck -padadinā ¹⁴ Bđ naravidūnithitaṃ. ¹⁵ Bđ
vidūnagarehi nithitaṃ

purisena¹ katan ti attho, yugan ti ekekasmiñ ekekañ katvā ekañ valaya-yugam², dijā dijan ti gahitamam³apin⁴am dijam avasesadijā, kunapamābarantan⁵ ti tam⁶ mansapin⁷am ādāya barantanu samecca ti samāgantvā sannipatitvā, paripātayimsū⁸ 'ti kotthentū⁹ anubandhimsu, usabhāhamaddan ti usabham aham addasam, calakkakun ti calakkakudham¹⁰. 5

Bodhisatto ekekañ gātham sutvā „sādhū bhante tumhākam ev' etañ ārammaṇam anurūpan“ ti ekekassa pacceka-buddhassa thutim akāsi, tañ ca pana catuhi janehi desitañ dhammakatham sutvā gharāvāse anapekkho hutvā pakkantesu paccekabuddhesu bhutta-pātarāso sukham¹¹ nisinno bhariyam 10
āmantetvā „bhadde ete cattāro paccekabuddhā rajjam pahāya pabbajitā akiñcanā apalibodhā pabbajjāsukhena¹² vītināmenti, aham pana bhatiyā jīvikañ kappemi, kim me gharāvāsenā, tvañ puttake saṃgaṇhantī¹³ gehe vasā¹⁴“ ti vatvā dve gāthā āha¹⁵:

5. Karaṇḍu¹⁶ nāma Kalīṅgānam¹⁷ Gandhārānañ ca Naggaji Nimirājā Videhānam Pañcālānañ ca Dummukho¹⁸,
ete ratthāni hitvāna pabbajimsu akiñcanā. 94.
6. Sabb¹⁹ ev' ime²⁰ devasamā samāgatā²¹
aggī²² yathā pajjalito tath' ev' ime²³,
aham pi eko carissāmi²⁴ Bhaggavi²⁵
hitvāna kāmāni yathodhikānīti²⁶. 95.

Tāsam attho²⁷: bhadde esa samghattherapaccekabuddho²⁸ Dantapure nāma nagare Karaṇḍu²⁹ nāma Kalīṅgānam janapadassa rājā, dutiyo Takkaśilānagare³⁰ Naggaji nāma Gandhārānam janapadassa rājā, tatiyo Mithilānagare Nimi nāma 25
Videhānam janapadassa rājā, catuttho Kampillānagare Dummukho³¹ nāma Uttarapañcālānam janapadassa rājā, te evarūpāni ratthāni hitvā akiñcanā hutvā pabbajimsu³², ime pana sabbe pi visuddhīdevehi purimpaccekabuddhehi samānā ekato samāgatā, yathā hi aggī pajjalito obhāsati tath' eva me ti³³ ime pi

¹ Bā -sehi. ² Bā -yugalam? ³ Ck -pam māha-, Bā guṇapamā aharitan. ⁴ Bā omits tam. ⁵ Bā kotento. ⁶ Bā calakkakudham ⁷ Bā -kha. ⁸ Bā omits pabbajjā. ⁹ Ck -ti, Bā -tā. ¹⁰ Bā -sathā. ¹¹ Bā abhāsi ¹² Bāf karakana ¹³ Bāf kañli-. ¹⁴ Bā mudukho ¹⁵ Ck's vame, Bāf pime. ¹⁶ Bāf omit sama ¹⁷ all four MSS. -i. ¹⁸ Bāf -pime. ¹⁹ Ck's eko va-, Bā eko vi-, Bf eko cassā ²⁰ Bā aggavi. Bf aggivam. ²¹ Bā yatothitāniti, Bf satocaditāni ²² Bā tassattho. ²³ Bā -ro-. ²⁴ Bā karakandamko ²⁵ Bā -la- ²⁶ Ck adds sabbevame. C has crossed over sabbevane ²⁷ Ck omits ti, C' omits me ti

tath¹ eva¹ silādihi pañcahi guṇehi obhāsanti. yathā ete tathā aham pi² eko carissāmi³ attho, bhaggaviti³ pana³ bhariyaṃ ālapati, hitvāna kāmāniti rūpādayo vatthukāme hitvā, yathodhikāniti⁴ attano odhivasena⁵ thitān, idaṃ vuttam⁶ hoti: rūpādi odhivasena⁶ yathodhi⁷ te vatthukāme pahāya aham pi
 5 pabbajitvā eko carissāmi, yatodhikāniti⁸ pi pātho, tass attho: yato uparato⁹ odhi etesan ti yatodhikāni uparatakotthāsāni¹⁰, pabbajissāmi¹¹ cintita-kālato patthāya hi kilesakāmānam eko kotthāso uparato nāma hoti niruddho tassa vatthubhūto kāmakotthāso pi uparato va¹¹ hoti

Sā tassa katham¹² sutvā „mayham pi kho sāmi paccaka-
 10 buddhānam dhammakatham¹³ sutakālato patthāya ghare¹² cittam¹⁴
 na santhāhīti“ vatvā:

7. Ayam eva kālo¹⁵, na hi añño atthi,
 anusāsītā me na¹⁶ bhaveyya paccā,
 aham pi ekā¹⁷ carissāmi bhaggava
 15 sakunī va muttā purisassa hatthā ti 96.
 imaṃ gātham āha.

Tattha anusāsītā me na¹⁸ bhaveyya paccā ti anusāsako¹⁶ ovādako na bhaveyya dullabhata¹⁷ ovādakānam, tasmā ayam eva pabbajitum¹⁷ kālo na hi añño atthi¹⁸ dasseti, sakunī va muttā ti yathā sakunika gahetvā sakuna-
 20 pacciyam khittāsu sakunīsu tassa hatthato muttā ekā sakunī aññāpatham lābhayitvā yathāruccitam thānam gantvā ekikā¹⁹ careyya tathāham¹⁹ pi tava hatthato muttā ekā²⁰ va carissāmi sayam pi pabbajitukāmā hutvā evam āha.

Bodhisatto tassā katham²¹ sutvā tuṇhī²¹ aho. Sā pana Bodhisattam²² vañcetvā puretaram²³ pabbajitukāmā „sāmi pānī-
 25 yatittham²⁴ gamissāmi dārake olokehīti“ ghaṭam²⁵ ādāya gacchanti²²
 viya palāyitvā nagarasāmanante tāpasānam²⁶ santikam²³ gantvā pabbaji. Bodhisatto tassā anāgamanam²⁷ ñatvā sayam²⁸ dārake posesi. Aparabhāge tesu thokam²⁹ vaḍḍhitvā attano ayanāya²⁴ jānanasamatthataṃ²⁵ pattesu²⁶ tesam²⁷ vīmaṃsanattham²⁸ ekadi-

¹ Ck omits tatheva and adds me ² Bd adds pabbajitvā ³ Bd omits pana.
⁴ Bd yatodhikāniti. ⁵ Ck ovadi-. Bd othi- ⁶ Ck ovadhi-, Bd odi- ⁷ Cks ya-
 thādhi ⁸ Bd yatodhikāniti ⁹ Bd -ri-. ¹⁰ Bd vā. ¹¹ Bd agare. ¹² Cks -ie.
 Bf ayamo kāko. ¹³ C² ce na, Bdf -sika neva ¹⁴ Cks add va. ¹⁵ Bd -siko.
¹⁶ Bd pabbajita. ¹⁷ Bd adds va. ¹⁸ Bd tatha aham ¹⁹ Bd ekika. ²⁰ C² Bd
 -1 ²¹ all three MSS. -1 ²² Bd -ke ²³ Bd iyānaya ²⁴ Bd -kam ²⁵ Ck
 patthosu, Bd sampattesu pi.

vasaṃ bhattaṃ pacanto thokaṃ uttaṇḍulaṃ paci ekadivasaṃ
thokaṃ kilinnaṃ ekadivasaṃ supakkaṃ ekadivasaṃ atikilinnaṃ
ekadivasaṃ alonaṃ¹ ekadivasaṃ atilonaṃ¹. Dāraḁ „tāta ajja
bhattaṃ uttaṇḍulaṃ ajja atikilinnaṃ² ajja supakkaṃ³ ajja
alonaṃ⁴ ajja atilonaṃ⁵“ ti kathesum. Bodhisatto⁶ „āma 5
tātā“ ti vatvā cintesi: „ime dāraḁ idāni āmapakkaloniḁkāloniḁkā-
ni⁷ jānanti, attano dhammatāya jīvitum sakkhissanti, mayā pab-
bajitum vaṭṭatitī“. Atha te dāraḁ nātakakulānaṃ⁸ dassetvā⁹
isipabbajjāni pabbajitvā nagarasāmaṇṭe yeva vasi. Atha naṃ
ekadivasaṃ Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranti¹⁰ paribbājikā disvā 10
vanditvā „ayya dāraḁ te nāsītā maññe“ ti āha. Mahāsatto
„nāhaṃ dāraḁ nāsemi, tesāṃ attano ayanāya jānanakāle¹² pab-
bajito ‘mhi, tvaṃ tesāṃ acintetvā pabbajjāya abhiraṃa“¹¹ ‘ti
vatvā osānagātham āha:

„. Āmaṃ pakkaṃ ca jānanti atho loṇaṃ aloniḁkaṃ¹², 15
tam ahaṃ disvā pabbajim, car’ eva¹³ tvaṃ carāṃ’ ahan ti. 97.

Tattha tamahaṃ ti taṃ ahaṃ dāraḁānaṃ kiriyaṃ disvā pabbajito, ca-
reva¹⁴ tvaṃ carāmaṃ ti tvaṃ pi bhikkhācariyaṃ eva cara, ahaṃ pi
bhikkhācariyaṃ eva carissāmi.

Iti so paribbājikaṃ ovaditvā uyyojesi. Sāpi ovādaṃ ga- 20
hetvā Mahāsattaṃ vanditvā yathāruciṃ tḥānaṃ gatā¹⁵. Tha-
petvā kira taṃ divasaṃ na te puna aññamaññaṃ addasaṃsu.
Bodhisatto¹⁶ jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā¹⁸ jātakaṃ samodhānesi: (sacca-
pariyosāṇe pañcasatā bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahimsu) „Tadā dhītā 25
Uppalavaṇṇā ahoṣi, putto Rāhulakumāro, paribbājikā Rāhulamātā,
paribbājako¹⁹ ahaṃ evā“²⁰ ‘ti. Kumbhakārajātakaṃ²⁰.

¹ Bā - nakaṃ. ² Bā ajja kiṇṇaṃ. ³ Bā adds ajja atikilinnam. ⁴ Bā lo- ⁵ Bā
- nakaṃ. ⁶ Bā sutvā bodhisatto ajja. ⁷ C^{ks} - kati, Bā pakkaloniḁkāni. ⁸ Bā nātakānaṃ,
C^s - tulānaṃ. ⁹ Bā datvā paricchūpetvā anima tāta ime dāraḁ sādhuḁaṃ pose-
hiti vatvā so nātakānaṃ paridevantaṇaṃ aññeva nagarā nikkhamitvā ¹⁰ Bā
- taṃ. ¹¹ C^k ānāya-, Bā āyānāya. ¹² Bāf - na-. ¹³ C^s careva corr. to caretha.
Bā caredha. ¹⁴ C^s carava corr. to caretha, Bā caretha. ¹⁵ Bā gamtvā ¹⁶ Bā
adds ca. ¹⁷ Bā dhammaḁ-. ¹⁸ Bā adds saccaṃ pakasetva. ¹⁹ Bā adds pana.
²⁰ Bā adds tatiyaṃ

4. Daḷhadhammajātaka.

- Ahañce daḷhadhammāyā¹ 'ti. Idam Satthā Kosam-
 biyaṃ missāya Ghosikārāme² viharanto Udenassa rañño Bhad-
 davatīyahatthiniṃ³ ārabha kathesi. Tassā pana hatthiniyā⁴
 5 laddhavidhānaṃ ca Udenassa rājavamso ca Mātāṅgaajātake āvibhavis-
 sati. Ekadivasam pana sā hatthini nagarā nikkhamanti Bhagavantaṃ
 pāto va ariyaganaparivutaṃ anopaniyā Buddhasirīya nagaram piṇḍāya
 pavasantam disvā Tathāgataṃ pādamūle nipajjitvā „Bhagavā sabbaññū
 sabbalokanittahāri⁵. Udeno vaṃ-arājā⁶ maṃ taruṇakāle kammaṃ nit-
 11 tharituṃ samatthakāle imam missāya⁷ jīvitaṃ ca rajjāṃ ca devī⁸ ca
 laddhā⁹ ti piyāyitvā mahantam parihāraṃ adāsi. sabbālāṃkārehi alaṃ-
 karitvā¹⁰ tiṭṭhanatṭhāne¹¹ gandhaparibhāṇaṃ¹² kāretvā¹³ samantā citra-
 sāṇim parikkhipāpetvā gandhatelena dīpaṃ jāletvā¹⁴ dhūmatattakam¹⁵
 ṭhapāpetvā karīśchaddānatṭhāne¹⁶ suvaṇṇakataḥaṃ patitṭhāpetvā maṃ
 15 citrattharakapitṭhe¹⁷ ṭhapesi, rājārahaṃ ca¹⁸ me nānaggarasabhojanaṃ¹⁹
 dāpesi, idam pana me mahallakakāle²⁰ kammaṃ nittharituṃ asamat-
 thakāle sabbam taṃ parihāraṃ acchiṇḍi, anāthā nippaccayā hutvā
 araṇṇe ketakāni khādanti²¹ jīvāmi. aṇṇaṃ mayhaṃ paṭisaraṇaṃ n'
 atthi, Udenaṃ²² mama guṇaṃ sallakkhāpetvā porāṇakaparihāraṃ me
 20 paṭipākatikam kāretha Bhagavā²³ 'ti paridevamānā Tathāgataṃ yāci.
 Satthā „gaccha tvam. aham te rañño kathetvā yasaṃ paṭipākatikam
 kāressāmi²⁴ vatvā rañño niveśanadvāraṃ agamāsi. Rājā Tathāgataṃ
 pavesetvā antonivesane²⁵ Budha-pamukhassa bhikkhusanghassa²⁶ ma-
 hādānaṃ pavattesi. Satthā bhattakiccapariyosāne anumodanaṃ ka-
 25 ronto „mahārāja Bhaddavatikā kahaṃ²⁷ ti puechi. „Na jānāmi bhante²⁸
 ti. „Mahārāja upakārakānaṃ yasam datvā mahallakakāle gaheṭuṃ²⁹
 nāma na vaṭṭati. kataññunā kutavedinā bhavituṃ vaṭṭati. Bhaddava-
 tikā idāni mahallikā jarājinnā anāthā hutvā araṇṇe ketakāni khādanti³⁰
 jīvati, taṃ³¹ jipṇakāle anātham kātuṃ tumhākaṃ ayuttan³² ti Bhad-
 30 davatikāya guṇaṃ kathetvā „sabbam porāṇakaparihāraṃ pākatikam³³

¹ Bā aham ve - - - dhammassa - C Bā -sita-. ² Bā adds sa. ³ C^{ks} -ti. Bā lokani-
 tharaṇaṃ. ⁴ Bā ca rājā. ⁵ Bā adds maya. ⁶ Bā devīⁿ corr to devī. ⁷ C^k
 -ri. C^s -ri corr to -rī. ⁸ Bā ti-hathāne. ⁹ Bā gandhena pa-. ¹⁰ Bā adds matta-
 kesuvannatārahavitānaṃ bandhāpetvā. ¹¹ Bā jāletvā. ¹² Bā dhūmakatāha-
 kam. ¹³ Bā -chaddānatṭhāne. ¹⁴ Bā citrattharakapitṭhe ca. ¹⁵ C^k rājāraha. C^s
 rājārahamba. ¹⁶ Bā -nañca. ¹⁷ C^k -la. ¹⁸ C^s Bā -ti. C^s -ti corr to -ti. ¹⁹
 Bā -naraṇaṃ. Bā anto - - - pavesetvā. Bā omits bhikkhu. ²⁰ Bā jahe-
 24 all three MSS. -ti. ²⁵ Bā omits tam. ²⁶ Bā paṭipa-.

karohīti¹ vatvā pakkāmi. Rājā tathā akāsi. „Tathāgatenā kira Bhaddavatikāya guṇe¹ kathetvā porāṇakayaso paṭipākatiko kārīto²“ ti sakalanagaraṃ patthari. Bhikkhusaṃghe pi³ sā pavatti pākāṭā jātā, atha⁴ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Satthārā kira Bhaddavatikāya guṇaṃ kathetvā porāṇakayaso paṭipākatiko kārīto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato etissā guṇaṃ kathetvā naṭṭhaṃ⁵ yasaṃ paṭipākatikaṃ² kāresi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Daḷhadhammo nāma rājā rajjaṃ¹⁰ kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto taṃ rājānaṃ upaṭṭhahi. So tassa santikā mahantaṃ yasaṃ labhitvā amaccaratanaṭṭhāne⁶ aṭṭhāsi. Tadā tassa rañño ekā oṭṭhivādhi thāmaḥasampannā mahabbalā āhosi. Ekadivasaṃ yojanasataṃ gacchati, rañño dūteyyaharaṇakiccaṃ¹⁵ karoti, saṃgāme yuddhaṃ katvā sattumaddanaṃ karoti. Rājā „ayaṃ me bahūpakārā“ ti tassā sabbālaṃkāraṃ datvā Udenena Bhaddavatikāya dinnasadiṣaṃ sabbaparihāraṃ dāpesi. Ath' assā jīṇṇadubbalaḥkāle rājā sabbāṃ yasaṃ gaṇhi. Sā tato paṭṭhāya anāthā hutvā araṇṇe tiṇapaṇṇāni khādanti jīvati. Ath'²⁰ ekadivasaṃ rājakule bhājanesu appahontesu rājā kumbhakāraṃ pakkosāpetvā „bhājanāni kira na-ppahontīti“ āha. „Gomayā-haraṇayānake yojetaṃ guṇe⁷ na labhāmi devā“ 'ti. Rājā tassa kathaṃ sutvā „amhākaṃ oṭṭhivādhi kuhin⁸“ ti pucchi. „At-tano dhammatāya carati devā“ 'ti. Rājā „ito⁹ paṭṭhāya taṃ²⁵ yojetvā gomayaṃ āharā“ 'ti taṃ kumbhakārassa adāsi. Kumbhakāro „sādhu devā“ 'ti tathā akāsi. Ath' ekadivasaṃ sā nagarā nikkhamamānā¹⁰ nagaraṃ pavisantaṃ Bodhisattaṃ disvā¹¹ tassa pādamūle nipajjitvā paridevamānā „sāmi, rājā maṃ taruṇakāle bahūpakārā ti sallakkhetvā mahantaṃ yasaṃ³⁰

¹ Bḍ -nam. ² Bḍ omits paṭi. ³ C^k -ghesu hi ⁴ Bḍ adds te. ⁵ C^k nattaṃ, C^s nattaṃ corr. to nattham ⁶ Bḍ amacce thāne ⁷ Bḍ omits gone ⁸ Bḍ kahaṃ. ⁹ C^k tato. ¹⁰ C^k nikkhamamānānagaraṃ. Bḍ nikkhamānassāyam. C^s nikkhamamamātā. ¹¹ Bḍ adds vanditvā

datvā idāni mahallakakāle sabbam acchinditvā¹ mayi cittam
pi na karoti, aham² anāthā araṇṇe tiṇapaṇṇāni khādanti³ jī-
vāmi, evam dukkhappattam⁴ idāni yānake⁵ yojetum kumbha-
kārassa adāsi, ṭhapetvā tumhe aññaṃ⁶ mayham paṭisaraṇam
5 n' atthi, mayā raṇṇo katūpakāraṃ tumhe jānātha⁷, sādhu dāni⁸
me nattham yasaṃ paṭipākatikaṃ karothā⁹ 'ti vatvā tisso
gāthā abhāsi:

1. Ahañ ce⁹ Daḷhadhammāya¹⁰ vahanti¹¹ nābhirādhayim
nudanti¹² urasim¹³ sallam yuddhe vikkantacārini¹⁴. 98.
- 10 2. Na ha nūna¹⁴ rājā jānāti mama vikkamaporisaṃ
saṃgāme sukataṇṭāni dūtavippahitāni¹⁵ ca. 99.
3. Sā¹⁶ nūnāham marissāmi abandhu aparāyini¹⁷,
tathā¹⁸ hi kumbhakārassa dinnā chakanahārikā ti. 100.

Tattha vahantīti dūteyyaharaṇam¹⁰ saṃgāme balakotthabhedan ti²⁰ tam
15 tam kiccā²¹ vahanti²² nitharanti²³, nudanti²⁴ urasim¹² sallan ti urasim
baddham²⁵ khandam²⁶ asim vā sattim vā²⁷ yuddhakāle sattūnam upari abhi-
haranti²⁸, vikkantacārini¹⁴ vikkamam²⁹ katvā parabalavijayena³⁰ yuddhe³¹
vikkantaḡmīni, idam vuttam hoti: sa e sīmi aham imāni kiccāni karonti³²
raṇṇo Daḷhadhammāssa cittam nārādhayim na paṇṭosesim ko dāni añño tassa
20 cittam ārādhessatīti³³, mama vikkamaporisaṃ ti mayā katam paṇṭisarak-
kamam, sukataṇṭāni¹⁵ sukātāni yathā³⁴ Eammān' eva kammāntāni vanān'
eva vanantāni⁵ evam idha sukataṇṭāni³⁵ vuttāni, dūtavip-
pahitāni¹⁷ cā 'ti gale paṇṇam bandhutvā asukarāṇṇo nūna dehiti pabūya mayā ekadivaseṇ
eva yojanasatam gantvā katāni³⁶ dūtapasaṇṇāni ca, na ha nūna rājā jānātīti³⁷
25 nūna¹⁴ tumhākaṃ rājā etāni mayā katāni kiccāni na jānāti, aparāyini¹⁷

¹ B^d anicche-. ² B^d adds pana ³ all three MSS -i. ⁴ B^d adds mam ⁵ C^s
-kum. ⁶ B^d añño ⁷ B^d jānāyetha. ⁸ B^d idā- ⁹ C^s ahañ? B^d aham ve. ¹⁰
B^d -mmassa ¹¹ C^s -ti. B^d duranti corr to daranti. ¹² B^d -si ¹³ C^s
-cārini. C^s -cārini, B^d -cārini. ¹⁴ C^s nham, B^d nūnānu. ¹⁵ C^s dūtam-, C^s
dūtam corr. to dūtam-, B^d duta-. ¹⁶ C^s yā. ¹⁷ B^d abandhumaragayini. ¹⁸ B^d
tadā. ¹⁹ B^d -a ²⁰ B^d balavakothakabhinnaṇam ²¹ C^s nicca ²² all three
MSS. -ti. ²³ C^s -ti. B^d nitharanti ²⁴ C^s -ti, B^d omits nudanti. ²⁵ B^d ban-
dham ²⁶ C^s baddham, B^d omits khandam. ²⁷ B^d omits s vā. ²⁸ C^s abhiranti,
C^s abhiantī, B^d abhiharanti ²⁹ B^d utakkamam parakkamam. ³⁰ B^d parabale
sakulavi-. ³¹ B^d -ena ³² C^s -ti, B^d omits karonti. ³³ B^d -dhayissa- ³⁴ B^d
adds hi. ³⁵ C^s vanattāni ³⁶ B^d evamidha sukathaneva sukataṇṭāni ³⁷ B^d
dūtavippahitāni. ³⁸ B^d tāni. ³⁹ C^s jānāti, B^d nūna rājā na jānātīti. ⁴⁰
B^d namu

appatitthā appatisaraṇā. tathā hīti tadā hī¹, ayam eva vā pātho, dinnā ti ahaṃ rañña² chakanahārikā² katvā kumbhakārassa dinnā ti

Bodhisatto tassā katham sutvā „tvaṃ mā soci, ahaṃ rañña kathetvā tava yasaṃ paṭipākatikāṃ karissāmi³“ taṃ samassāsetvā nagaraṃ pavisitvā bhuttapātarāso rañña santikaṃ⁵ gantvā katham samuttāpetvā „mahārāja, nanu tumhākaṃ asukā nāma oṭṭhivādhi³ asukaṭṭhāne ca asukaṭṭhāne ca ure sallam bandhitvā saṃgāmaṃ nitthari, asukadivasam nāma gīvāya paṇṇam bandhitvā pesitā⁴ yojanasataṃ agamāsi, tumhe pi 'ssā mahantaṃ yasaṃ adattha⁵, sā idāni kuhin⁶“ ti. „Tam¹⁰ ahaṃ kumbhakārassa gomayāharaṇatthāya⁷ adāsin“ ti. Atha nam Bodhisatto „yuttam nu kho⁸ mahārāja tumhākaṃ taṃ⁹ kumbhakārassa yānake yojanatthāya dātun“ ti vatvā¹⁰ ovādasena catasso gāthā abhāsi:

1. Yāvatāsimṣatī¹¹ poso tāvad eva pavīṇati,15
atthāpāye jahanti¹¹ naṃ oṭṭhivādhiṃ va¹² khattiyo. 101.
3. Yo pubbe katakalyāṇo katattho nāvabujjhati
atthā tassa palujjanti ye honti abhipatthitā¹³. 102.
6. Yo pubbe katakalyāṇo katattho-m-anubujjhati¹⁴
atthā tassa pavaḍḍhanti ye honti abhipatthitā¹⁵. 103.20
7. Tam vo vadāmi bhaddam vo¹⁶ yāvant' ettha samāgatā:
sabbe kataññuno hotha, ciraṃ saggamhi ṭhassathā¹⁷ ti. 104.

Tattha pathamagāthāya: tāva attho: idh' ekacco aññānajatiko poso yāvatāsimṣatī¹⁸ yāva idaṃ nāma me ayam kūtum sakkhissatiti paccāsimṣatī tāvad eva taṃ purisaṃ pavīṇati¹⁹ bhajati sevati. tassa pana atthāpāye va līhiyā apagamane parihīnakāle taṃ²⁰ nānākiṇṇesu patthitāṃ posam ekacce balā imam oṭṭhivādhiṃ ayam khattiyo viya jahanti, katakalyāṇo ti parena attano katakalyāṇakamma²¹, katattho ti nipphāditakīro, nāvabujjhatīti pacchā taṃ

¹ B^d tadā hi ti tathā hi. ² C^k -kā, C^s -ka corr to -kaṇ, B^d chakalakahārikā.
³ B^d odhi- ⁴ B^d -sivā. ⁵ C^k adatthā, C^s -ā corr. to -a, B^d adatta ⁶ B^d kahan. ⁷ C^k -yaha-. ⁸ B^d na yuttam kho. ⁹ B^d katham. ¹⁰ B^d adds rañña.
¹¹ B^d -ti ¹² B^d -dhi va, C^k -dhiṃ ca. ¹³ B^d -pattiya. ¹⁴ B^d omits m.
¹⁵ B^d atipattiya ¹⁶ B^d bhaddante ¹⁷ B^d vasatthā ¹⁸ B^d -tīti. ¹⁹ B^d pagganhati, C^s pavīṇati ²⁰ B^d taṃ tam ²¹ C^k -nokaṃmo

parena kataṃ upakāraṃ tassa¹ jarājñanākāle na saratī attanā² dītuṃ pi ya-
saṃ puna gahhati. palujjantīti bhijjanti³ nassanti, ye hontī abhipat-
thitā ti ye keci attā⁴ rechitū nāma hontī sabbe nassantīti dīpeti. mitta-
dūbbhiṭṭhagāssa hi patthitapatthitam agginhi pakkhittabījāṃ viya nassati, ka-
5 tattho manubujjhatīti katattho anubujjhati. makāro vyañjanasandhivasena
gahito, taṃ vo vadāmi tena kārānena tumhe vadāmi, tthassathā⁵ 'ti
kataññuno hutvā ciraṃ⁶ kālāṃ saggaṃhi dībbasampattinā anubhavantā patittha-
hissatha

Evam Mahāsatto rājānaṃ ādināṃ katvā sannipatitānaṃ⁷
10 sabbesaṃ ovādaṃ adāsi. Taṃ sutvā rājā oṭṭhiviyādhiyā yasaṃ
pākatikaṃ⁸ akāsi Bodhisattassa ca ovāde tthatvā⁹ dānādāni
puññāni karitvā¹⁰ saggaaparāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā
tthiviyādhi Bhaddavatikā ahoṣi. rājā Ānando. amacco¹² aham evā“
15 'ti. Daḷhadhammajātakaṃ¹³.

5. Somadattajātaka.

Yo maṃ pure paccudetīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññataraṃ mahallakāṃ ārabba kathesi. So kir' ekam
sāmaṇeraṃ pabbājesi. Sāmaṇero¹⁴ tassa upakārako¹⁵ tathārūpena
20 rogena kālāṃ akāsi. Mahallako tasmim kālakate¹⁶ rodanto¹⁷ pari-
devanto vicarati. Taṃ disvā bhikkhū dhammasablāyaṃ kathaṃ sam-
utthāpesuṃ: „āvuso asukamahallako sāmaṇerassa kālakiriyāya ro-
danto¹⁷ paridevanto vicarati maraṇasatikammaṭṭhānarahito maññe“ ti.
Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
25 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idāṃ eva
pubbe p' esa imasmim mate rodati yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Ath' eko Kāsinigamavāsi-
brāhmaṇamahāsālo kāme pahāya Himavantam pavisitvā isi-

¹ B^d upakārakassa ² B^d attādina ³ C^k bhajjanti. ⁴ B^d omits attā ⁵ B^d yamyathā. ⁶ B^d cira ⁷ B^d senāpatikānaṃ ⁸ B^d patipi-. ⁹ B^d adds ciraṃ. ¹⁰ B^d katvā. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d adds pana ¹³ B^d adds ca-tuttham. ¹⁴ Cfr. supra p. 213. ¹⁵ B^d so sa-. ¹⁶ B^d adds hutvā ¹⁷ B^d rode-.

pabbajjam pabbajitvā uñchācariyāya vanamūlaphalehi¹ yāpento²
 ekadivasam phalāphalatthāya gato ekaṃ hatthicchāpaṃ disvā
 attano assamañ ānetvā puttattṭhāne ṭhapetvā Somadatto ti
 'ssa nāmañ katvā tiṇapannāni khādāpento paṭijaggi. So va-
 yappatto mahāsārīro hutvā ekadivasam bahuṃ gocaraṃ³ ga- 5
 hetvā ajīrakena dubbalo ahosi. Tāpaso taṃ assamapade⁴ ka-
 tvā phalāphalatthāya gato. Tasmiṃ anāgate yeva hatthipotako
 kālam akāsi. Tāpaso phalāphalaṃ gahetvā āgacchanto „aññesu
 me divasesu⁵ putto paccuggamaṇaṃ karoti, ajja na dissati,
 kahan nu kho gato“ ti paridevanto paṭhamaṃ gātham āha: 10

1. Yo maṃ pure paccudeti araññe dūram āyato
 so na dissati mātāngo, Somadatto kuhiṃ gato ti. 105.

Tattha pure ti ito pure, paccudeti paccuggacchati, araññe dūraṃ ti
 masmiṃ nimmanusse araññe maṃ dūraṃ paccudeti, āyato ti āyimasampanno.

Evam paridevamāno āgantvā taṃ caṃkamanakoṭṭiyaṃ patitaṃ 15
 disvā gale gahetvā⁶ paridevanavasena⁷ eva⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ayam va⁹ so mato seti allapiṃkaṃ va chijjito¹⁰,
 bhūmyā¹⁰ nipatito seti, amarā¹¹ vata kuñjaro ti. 106.

Tattha ayam vā 'ti¹² vibhāvanatthe¹³ vasaddo¹⁴, ayam eva so añño ti
 taṃ vibhāvento evaṃ āha, allapiṃkaṃ¹⁵ ti māluvalatāyaṃ aggaṇṇālaṃ¹⁶, 20
 chijjito¹⁷ ti chinno, gimbhakāle majjhantikasamaye¹⁸ vālikapuline¹⁹ nakkena
 chinditvā patito māluvalatāya aggaṇṇakuro²⁰ viyā 'ti vuttam hoti, bhūmyā²⁰ ti
 bhūmiyaṃ, amarā²¹ vata²² 'ti mato²³ vata, amaritī²⁴ pātho

Tasmiṃ khape Sakko lokaṃ olonto²⁵ „ayam tāpaso
 puttadāraṃ pahāya pabbajito, idāni hatthipotake puttasaññaṃ 25
 katvā paridevati, samvejetvā²⁶ naṃ satim paṭilābhessāmīti²⁶
 tassa assamapadaṃ āgantvā ākāse ṭhito tatiyaṃ gātham āha:

¹ Bḍ -phalāphalehi. - Bḍ adds vāsam kappesi. ² Bḍ bahubhojanam. ³ Bḍ -dese. ⁴ Bḍ divasesu me ⁵ Bḍ adds ca ⁶ Bḍ -devamāno. ⁷ Bḍ vā. ⁸ Bḍ allasiṅgaṃ va vacchito ⁹ Bḍ bhūmī. ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ Bḍ vāso. ¹² Bḍ -nattho. ¹³ all three MSS. vā- ¹⁴ Bḍ -singaṃ. ¹⁵ Bḍ -lati va agga-
 bahalaṃ va. ¹⁶ Bḍ vañchito ¹⁷ Bḍ adds tattha. ¹⁸ Bḍ -kūṇulline. ¹⁹ Bḍ
 ankuro. ²⁰ Bḍ bhūmī. ²¹ so all three MSS. ²² Cks amato ²³ Bḍ adds
 taṃ disvā. ²⁴ Bḍ adds ca ²⁵ Cks -la-. Bḍ -labhāpessāmīti.

3. Anāgāriyupetassa vip̐pamuttassa cetaso (Cfr. supra p. 214.)
samaṇassa na taṃ sādhu yaṃ petam anusocasīti. 107.

Tassa vacanaṃ sutvā¹ catutthaṃ gātham āha:

4. Saṃvāsena have Sakka manussassa migassa vā
5 hadaye jāyati² pemaṃ, taṃ³ na sakkā asocitun ti. 108.

Tattha migassa vā ti imasmiṃ thāne sabbe pi tiracchānā migā ti vuttā,
tan ti piyāyitam⁴ sattaṃ.

Atha naṃ ovadanto⁵ Sakko dve gāthā abhāsi:

5. Mataṃ marissaṃ rodanti ye rudanti lapanti ca,
10 isi mā rudi⁶, roditaṃ mogham āhu santo . . . 109.
6. Kanditena have⁷ brahme mato peto samuṭṭhahe,
sabbe saṃgama rodāma aññamaññassa ñātake ti. 110.

Tattha ye rudanti⁹ lapanti cā 'ti brāhmaṇa¹⁰ ye sattā rodanti ca
paridevanti ca sabbe te mataṃ yo ca marissati taṃ rodanti, tesāṃ yeva rodan-
15 tānaṃ assusukkhaukaḷo n' atthi, tasmā tvam isi mā rudi¹¹, kiṃkāraṇā: rodi-
taṃ moghamāhu santo paṇḍitā hi¹² roditaṃ nipphalaṃ¹³ ti vadanti, mato
peto ti yadi esa peto ti saṃghaṃ gato mato roditena samuṭṭhaheyya evaṃ
sante sabbe pi mayam saṃgāntvā aññamaññassa ñātake rodāma kiṃ
nikkammaṃ¹⁴ acchāma 'ti.

- 20 Tāpaso Sakkassa vacanaṃ sutvā satim paṭilabhitvā vīta-
soko¹⁵ assūni majjitvā¹⁶ Sakkassa thutivasena sesagāthā¹⁷ āha:
7. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghatasittaṃ¹⁸ va pāvakaṃ
vārīnā viya osiṇcaṃ¹⁹ sabbaṃ nibbāpaye damaṃ²⁰. 111.
8. Abbaḥi²¹ vata me sallaṃ yam āsi²² hadayanissitaṃ
25 yo me sokaparetassa puttasaṃ apānudi. 112.

¹ Bā adds tāpaso. ² Bā -te. ³ Bā tan. ⁴ Bā piyāyataṃ. ⁵ Bā ovāde- ⁶ C^s rudi, Bā rodi. ⁷ so all three MSS; two syllables wanting; wrongly corrected supra p. 214. ⁸ C^s āve. ⁹ C^s ro-. ¹⁰ Bā brahme. ¹¹ C^s roda. ¹² Bā pari. ¹³ Bā -lam, omitting ti. ¹⁴ so C^s instead of nikkamā? cfr. supra p. 214, Bā kinti kasmā. ¹⁵ Bā gata-. ¹⁶ Bā muṇḍitvā for puṇḍitvā or puṇ-
chitvā. ¹⁷ Bā sesaṃ pi gātham. ¹⁸ Bā ghata-. ¹⁹ Bā osittam. ²⁰ Bā radam.
²¹ C^s -hi, Bā dhabbūhi. ²² so all three MSS; cfr. supra p. 215.

9. So 'haṃ abbūḥhasallo 'smi vītasoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna Vāsavā' ti. 113.

Tā heṭṭhā vuttā' yeva.

Evam Sakko tāpasam ovaditvā³ sakaṭṭhānam eva gato.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 5
hatthipotako sāmaṇero ahosi, tāpaso mahallako. Sakko⁵ aham evā“
'ti. Somadattajātakam⁶.

6. Susīmajātaka.

Kāḷāni kesāni pure ahesun ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto mahānekkhammam⁷ ārabba kathesi. Tasmiṃ hi⁸ sa- 10
maye bhikkhū dhammasabbhāyam nisīditvā Dasabalassa nekkhammam⁹
vaṇṇayimsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyam
bhikkhave mayā idāni¹⁰ anekāni kappakoṭisatasahassāni pūritapāra-
minā¹¹ mahānekkhammābhiniikkhamanam¹², pubbe p' aham¹² tiyo- 15
janasatike Kāsiraṭṭhe¹⁴ rajjam chaḍḍetvā nekkhammam¹⁵ nikkhanto
yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto tassa purohitassa aggamahesiyā kucchismiṃ¹⁶
nibbatti. Tassa jātadivase yeva Bārānasirañño¹⁷ putto jāyi¹⁸. 20
Tesaṃ nāmagahaṇadivase Mahāsattassa Susīmakumāro ti¹⁹
nāmam akaṃsu rājaputtassa Brahmadattakumāro ti. Bārāṇa-
sirajā „puttena me saddhim²⁰ ekadivase jāto“ ti Bodhisattam
āṇāpetvā²¹ dhātiyo datvā tena saddhim ekato va vadḍhesi.
Te ubho pi vayappattā abhirūpā devakumāravaṇṇino²² lutvā 25

¹ Bḍ makāvā. ² C^h omits tē, Bḍ ta hethā vuttatthā. ³ Bḍ -sassa ovadam datvā.

⁴ Bḍ dhammade- ⁵ Bḍ adds pana ⁶ Bḍ adds pañcamam ⁷ Bḍ mahābhiniikkha-
manam. ⁸ Bḍ omits hi ⁹ Bḍ mikkhamanam ¹⁰ Bḍ dam. ¹¹ C^h -mitā, C^s
-pāriminā corr to -pāraminā, Bḍ -paraminā. ¹² Bḍ mābhiniikkhantam. ¹³ Bḍ
pāham. ¹⁴ Bḍ kāsika-. ¹⁵ Bḍ omits ne- ¹⁶ Bḍ kucchimhi. ¹⁷ Bḍ adds pi.
¹⁸ Bḍ vijayi ¹⁹ Bḍ tissa ²⁰ Bḍ bārānāsī brahmadattena saddhim ²¹ so all
three MSS. instead of anī-? ²² Bḍ -vattino.

Takkasilāya¹ sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgamiṃsu. Rāja-
 putto uparājā hutvā Bodhisattena saddhiṃ ekato khādanto
 pivanto nisīdanto pitu accayena rajjāṃ patvā Mahāsattassa
 mahantaṃ² yasaṃ datvā purohitaṭṭhāne ṭhapetvā ekadivasaṃ
 5 nagaraṃ sajjāpetvā Sakko devarājā viya alaṃkato Erāvana-
 paṭibhāgassa mattavaravāraṇassa khandhe nisīditvā Bodhisattaṃ
 pacchāsane hatthipitthe nisīdāpetvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ
 akāsi. Mātāpi 'ssa³ „puttaṃ olokessāmīti“⁴ sīhapañjare ṭhatvā
 tassa nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā āgacchantassa pacchato
 10 nisinnaṃ purohitaṃ⁵ disvā paṭibaddhacittā hutvā sayanagab-
 bhaṃ pavisitvā „imaṃ alabhanti etth' eva marissāmīti“ āhā-
 raṃ pacchinditvā⁶ nipajji. Rājā mātaraṃ apassanto „kuhiṃ
 me⁷ mātā⁸“ iti pucchitvā „gilānā“ ti sutvā tassā santikaṃ
 gantvā vanditvā „kiṃ amma aphāsukaṃ“ ti pucchi. Sā laj-
 15 jāya na kathesi. So gantvā rājapallaṃke nisīditvā attano agga-
 mahesiṃ pakkositvā „gaccha, ammayā aphāsukaṃ jānāhīti“
 pesesi. Sā gantvā piṭṭhiṃ parimajjanti pucchi. Itthiyo nāma
 itthiṇaṃ rahassaṃ na nigūhanti⁹. Sā tassā tam atthaṃ āro-
 cesi. Itarāpi tam sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā „hotu.
 20 gaccha naṃ samassāsehi¹⁰, purohitaṃ rājānaṃ¹¹ katvā tassa
 taṃ¹² aggamahesiṃ karissāmīti“. Sā gantvā samassāsesi.
 Rājāpi purohitaṃ pakkosāpetvā etam¹³ atthaṃ ārocetvā
 „samma, mātu me jīvitaṃ dehi, tvaṃ rājā bhavissasi, sā ag-
 gamahesi, ahaṃ uparājā“ ti. So „na sakkā evaṃ kātun“ ti
 25 paṭikkhipitvā puna¹⁴ yāciyamāno sampaticchi. Rājā puro-
 hitaṃ rājānaṃ mātaraṃ¹⁵ aggamahesiṃ kāretvā sayāṃ uparājā
 ahoṣi. Tesāṃ samaggavāse vasantānaṃ aparabhāge Bodhi-
 satto agāramajjhe ukkaṇṭhito kāme pahāya pabbajjāya namita-
 citto¹⁶ kilesaratiṃ anallīyanto ekako va tiṭṭhati ekako va nisī-
 30 dati ekako va sayati bandhanāgāre baddho viya pañjare pak-

¹ B^d -lāyaṃ ² B^d -ta. ³ B^d mātā piya. ⁴ B^d -ta-puttam. ⁵ B^d pari- ⁶

C^k ce. ⁷ C^s kuhiṃ tā. ⁸ B^d niguyh-. ⁹ B^d adds ti tam. ¹⁰ C^{ks} rājānaṃ.

¹¹ B^d naṃ. ¹² B^d tam. ¹³ B^d punappunnānaṃ ¹⁴ C^{ks} itaraṃ. ¹⁵ B^d ninnacitto.

khittakukkuṭo viya ca ahosi. Ath' assa aggamaheṣi „ayaṃ
 rājā mayā saddhiṃ nābhīramati, ekako va tiṭṭhati nisīdati sey-
 yaṃ kappeti, ayaṃ kho pana daharo taruṇo ahaṃ mahallikā,
 sīse me palitāni paññāyanti, yaṃ nūnāhaṃ 'sīse deva ekapalitāṃ
 paññāyatīti' musāvādaṃ katvā eken' upāyena rājānaṃ paṭi- 5
 jānāpetvā mayā saddhiṃ abhīramāpeyaṃ“ ti cintetvā ekadi-
 vasaṃ rañño sīse ūkā vicinanti viya hutvā „deva mahallako
 si jāto, sīse te ekaṃ palitāṃ paññāyatīti“ āha. „Tena hi
 bhadde ekaṃ palitāṃ luñcitvā mayhaṃ yeva hatthe ṭhapehīti“.
 Sā tassa sīsato ekaṃ kesāṃ luñcitvā taṃ chaḍḍetvā attano 10
 sīse¹ palitāṃ gahetvā „idaṃ te deva palitaṃ“ ti tassa hatthe
 ṭhapesi. Bodhisattassa taṃ disvā va bhītatasitassa kañcana-
 paṭṭasādise nalāṭe² sedā mucciṃsu³. So attānaṃ ovaḍanto
 „Susīma, tvaṃ daharo hutvā mahallako jāto, ettakaṃ⁴ kālāṃ
 gūṭhakalale nimuggagāmasūkaro viya kāmakaḷale nimujjitvā 15
 taṃ kaḷalaṃ jahitum na sakkosi, nanu kāme pabhāya Hima-
 vantaṃ pavāsītva pabbajjtvā brahmacariyavāsassa te kālo“ ti
 cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kālāni kesāni pure ahesum

jātāni sīsamhi yathāpadese,

20

tān' ajja setāni Susīma disvā

dhammaṃ carā⁵. brahmacariyassa kālo ti. 114.

Tattha yathāpadese ti tava sīse tismim tasmim⁶ kesānaṃ⁷ anurūpe
 padese ito pubbe kālākāni⁸ bhāraññājanavannāni⁹ kesāni¹⁰ jātāni ahesum ti
 vadati, dhammaṃ carā ti dasakusalakammāpathadhammaṃ carā¹¹ ti attanaṃ 25
 eva ānāpeti¹², brahmacariyassa¹³ ti methunvīratīyā te kālo ti attho

Evam Bodhisattena brahmacariyavāsassa guṇe vaṇṇite
 itarā „ahaṃ imassa 'lobhaṃ¹ karissāmīti' vissajjanam eva
 karin“ ti¹⁸ bhītatasitā „idāni 'ssa apabbajanatthāya sarīra-
 vaṇṇaṃ vaṇṇessāmīti¹⁴“ dve gāthā abhāsi: 30

¹ palitāni - - attano sīse wanting in C^{ks}. ² B^d -pattasādisena nalāṭena ³ B^d
 muñjiṃsu. ⁴ B^d ettha-. ⁵ C^{ks} carā ⁶ C^{ks} omīti one tasmim ⁷ C^{ks} kesādinam.

⁸ C^s kālānikāni corr. to kālīkāni ⁹ B^d bhāraṃpattavannāni. ¹⁰ B^d omīti ke-

¹¹ B^d -pesiti ¹² B^d lagganam. ¹³ B^d karotīti ¹⁴ B^d vannayissāmīti cintetvā.

2. Mam' eva deva palitaṃ¹ na tuyhaṃ,
mam' eva sīsaṃ mama uttamaṅgaṃ.
atthaṃ karissan ti musā abhāṇiṃ²,
ekāparādhaṃ khama rājaseṭṭha³. 115.
- 5 3. Daharo tuvaṃ⁴ dassaṇīyo si rāja,
paṭhamuggato hosi⁵ yathā kaḷīro,
rajjāṇ ca kārehi mamaṇ ca passa,
mā kālīkaṃ anudhāvi janindā 'ti. 116.

Tattha mameva sīsaṃ ti mam' eva sīsaṃ jātapalitaṃ⁶ ti dīpeti, ita-
10 raṃ tass' eva vevacanam, atthaṃ ti attano vajjhiṃ karissāmiti musā kathesiṃ,
ekāparādhan ti imaṃ⁷ mayham ekam aparādhaṃ, pathamuggato ti pa-
thamavayena uggato, hohīti ho-i⁸. paṭhamavaye patitthito sīti attho, hosīti yeva
vā pātho, yathā kaḷīro ti yathā siniddhachavitarunakalīro⁹ mandavāterito ati-
viya sobhati¹⁰ evarūpo si tvaṃ ti dasseti, pathamuggato hosīti pi¹¹ pātho, tass'
15 attho: yathā pathamuggato tarunakalīro dassaṇīyo hoti evaṃ tvaṃ pi dassaṇīyo.
mamaṇ ca passā 'ti mamaṇ ca olokehi mā maṃ anātham vidhavaṃ¹² karitī¹³
attho, kālīkaṃ ti brahmacariyacaranaṃ¹⁴ nāma dutiye vā tatiye vā attabhāve
vipākajananato kālīkam nāma, rajjāṇ pana imasmim yeva attabhāve kāmaguna-
sukhappadānato akālīkaṃ, so¹⁵ imaṃ akālīkam¹⁶ paḥāya mā kālīkam anu-
20 dhāveti vadati.

Bodhisatto tassā vacanaṃ sutvā „bhadde tvaṃ bhavi-
tabbam ev' etaṃ¹⁷ kathesi, pariṇamante¹⁸ hi vaye¹⁹ imehi
kāḷakesehi parivattitvā saṇhakasādisehi²⁰ paṇḍarehi bhavitab-
baṃ, ahaṃ hi nīluppalādikusumadāmasukumārānaṃ²¹ kaṇcana-
25 rūpakapaṭibhāgānaṃ²² uttamayobbanavilāsamattānaṃ²³ khatti-
yakaññādīnaṃ vaye pariṇamante jarappattānaṃ²⁴ vevaṇṇiyaṇ
c' eva sarīrabhaṅgaṇ²⁵ ca passāmi, evaṃ vipattipariyosāno
h' esa²⁶ bhadde jīvaloko“ ti vatvā upari Buddhaliḥhāya dham-
maṃ desento:

¹ Bā pha- ² Bā abhāsi, C^s abhāsi corr. to abhāṇiṃ ³ C^k -settham, Bā rājā-
sethaṃ. ⁴ C^k tvaṃ. ⁵ Bā hoti ⁶ Bā sise sañjātāṃ palitaṃ. C^s repeat
jātapalitaṃ ⁷ Bā idam ⁸ Bā hotitī ahoṣi. ⁹ Bā -siniddhachavi-. ¹⁰ Bā sobha-
māne. ¹¹ C^k omits pi; Bā hotitī pi. ¹² Bā omits vi-. ¹³ Bā karohitī ¹⁴ C^k
-yamcaranaṃ, Bā -yamcaranaṇ ¹⁵ Bā adds tvaṃ ¹⁶ C^k omits so i. a. ¹⁷
C^k ekam, Bā -tabbam mevetam. ¹⁸ C^k -nā-. ¹⁹ C^k ca vayo, Bā kathesi nate
mama vaye. ²⁰ so C^k; Bā sūalāka-. ²¹ Bā -dāmasadīsasuku-. ²² Bā -narūpe
paṭi- ²³ Bā -lāsasaṃpattānaṃ ²⁴ Bā jarampa-. ²⁵ C^k -bhaggaṇ. Bā sariya-
bhaṅgaṇ. ²⁶ Pā mogha

4. Passāmi vo 'haṃ daharim kumārīm
sāmatṭhapassam¹ sutanum sumajjhaṃ,
kāḷāpavālā² va pavellamānā
sā³ lobhayantī⁴ va naresu gacchati⁵. 117.
5. Tam ena⁶ passāmi parena nārīm 5
āsītikaṃ⁷ nāvutikaṃ va⁸ jaccā
daṇḍaṃ gahetvā va⁹ pavedhamānaṃ
gopānasībhoggasamaṃ caranti ti 118.

gāthadvayam āha.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, sāmatṭhapassan¹⁰ ti sammatṭhapassam¹¹, 10
ayam eva vā pātho, sabbapasse¹² matthaecchavivāhaṃ¹³ ti attho, sutanun ti
sundarasarīraṃ¹⁴, sumajjhaṃ ti susanthitamajjhaṃ ca¹⁵, kāḷāpavālā¹⁶ va
pavellamānā ti¹⁷ yathā nāma tarurakāle susanuggatā¹⁸ kālavallipavālā va
hutvā mandavāteritā ito c' ito¹⁹ ca pavellati evam pavellamānā itthivilāsaṃ
dassayamānā kumārīkā lobhayantī²⁰ va naresu gacchati²¹, samīpatthe bhumma- 15
vacanaṃ, purisānaṃ santeke te purise kilesavasena palobhayantī²² viya gacchati,
tameva²³ passāmi parena²⁴ ti tam enaṃ nārīm aparena samayena jarā-
pattam²⁵ antarahitarūpasobham²⁶ passāmi, Bodhisatto hi pathamagāthāya rūpe
assādaṃ kathetvā idāni ādīnavaṃ dassento evam āha, asītikaṃ nāvutikaṃ
va²⁷ jaccā ti asītisamvacharam va nāvutisamvacharam vā jātīyā, gopāna- 20
sībhoggasamaṃ²⁸ ti gopānasīsamam bhoggam²⁹ gopānasīkāreṇa³⁰ bhagga-
sarīraṃ onamitvā³¹ natthakākaṇiṃ³² pariyesantiṃ³³ viya caramānaṃ ti attho,
kāmaṃ ca Bodhisattena daharakāleṇa³⁴ disvā puna nāvutikakāle³⁵ ditthapubbā
nāma n' atthi, ānena ditthabhāvaṃ sindhāya paṇ' etam vuttaṃ.

Iti Mahāsatto imāya gāthāya rūpassa ādīnavaṃ dassetvā 25
idāni agāramajjhe attano anabhiratiṃ³⁶ pakāsesento³⁶:

¹ Bā sāmattha-. ² C^o kāḷāpa-, Bā kāḷappa-. ³ Bā pa. ⁴ all three MSS -ti.
⁵ Bā gacchā ⁶ Bā enaṃ. ⁷ Bā asi- ⁸ Bā nāvutikaṃ ca ⁹ Bā na ¹⁰ Bā
sāmattha-. ¹¹ Bā sabbattha massam ¹² C^o -phasse, Bā sappapassesu. ¹³ Bā
matta-. ¹⁴ C^o -raṃ sa- ¹⁵ Bā omits ca ¹⁶ Bā kāḷappa-. ¹⁷ Bā adds kāla
valli vā va hutvā ¹⁸ Bā -ta ¹⁹ C^o ito ito. ²⁰ C^o -ti, Bā palobhayanti
²¹ Bā gacchati ²² all three MSS, -ti ²³ Bā enaṃ ²⁴ C^o jarāpa- corr. to
jarāppa-, C^o jarāppa-, Bā rūjapa-. ²⁵ Bā -taṃ rūpasobhagapattam. ²⁶ Bā
-kaṇa, C^o āsītīyā nāvutīyā va. ²⁷ Bā -bhagga- ²⁸ Bā bhogam ²⁹ Bā adds
samam. ³⁰ so all three MSS ³¹ Bā nattham kākaṇikam. ³² C^o -ti Bā -tāni.
³³ Bā -le ³⁴ C^o punāvutikakāle. ³⁵ C^o punāvutikakāle, Bā puna vaḷḷitakāle ³⁶
all three MSS, -ti. ³⁶ Bā adds gāthadvayamāha

6. So 'haṃ tam evānūvicintayanto
eko sayāmi sayanassa majjhe,
aham pi evaṃ iti pekkhamāno
na gahe¹ rame, brahmacariyassa kālo. 119.
7. Rajju vālabbanī c' esā² yā gehe vasato rati
etam pi chetvāna vajanti dhīrā
anapekkhino kāmasukhaṃ pahāyā 'ti. 120.

Tattha so han ti so ahaṃ. tam evānūvicintayanto ti tam eva rū-
pānam assādaṃ ca ādīnavaṃ ca cintento⁴. evaṃ iti pekkhamāno ti yathā
10 esā parinatā aham pi evam⁴ jaram patto bhogzasarīro⁵ bhavissāmīti pekkha-
māno, na gahe¹ rame ti gehe na ramāmi. brahmacariyassa kālo ti
bhadde brahmacariyassa⁶ kālo. tasmā pabbajissāmīti dipeti. rajju vālabbanī
esā ti cakāro nipītamatto. vālabbanarajju⁷ viya esā² ti attho, katarā: yā⁸ gehe
vasato rati, yā gehe vasantassa rūpādīsu ārammanesu kāmaratīti attho. iminā
15 kāmānaṃ appassādātā⁹ dasseti. aham h' ettha¹⁰ adhippāyo: yathā gilānassa
manussassa attano balena parivattitum asakkontassa imaṃ vālabbitvā parivatteyy-
yāsīti vālabbanarajjum bandheyyum tassa taṃ vālabbitvā parivattantassa¹¹ ap-
pakaṃ¹² kāyikacetasikaṃ sukhaṃ bhaveyya evam kilesātūruṇaṃ sattānaṃ vive-
kasukhavasena parivattitum asakkontānaṃ āgāramajjhe rāpitāni kāmaratidāya-
20 kāni rūpādīni ārammanāni tesāṃ kilesaparilāhakāle¹³ methunadhammapatī-
sevanavasena tūni¹⁴ ārabha parivattamānānaṃ kāyikacetasikasukhasamkhātā
kāmaratī nāma taṃ muhuttam uppajjamānā appamattikā hoti, evam appassādā
kāmā ti, etam pi chetvānā 'ti yasmā pana bahudukkhaṃ kāmā¹⁵ bahupāyāsā
ādīnava ettha bhīyyo tasmā tam ādīnavam sampassamānā paṇḍitā etam pi
25 rajjuṃ chetvā gūthakūpe nīmuḍḍapuriso tam pajahanto viya ana; ekkhino
etam appamattakam bahudukkham kāmasukham pahāya vajanti¹⁶ nikkhamitvā
manoramam pabbajam pabbajantīti.

Evaṃ Mahāsatto kāmesu¹⁷ assādaṃ ca adīnavaṃ ca pakāse-
tvā¹⁸ Buddhaliḥhāya dhammaṃ desetvā sahāyaṃ pakkosivā¹⁹
rajjaṃ paṭicchāpetvā nītimittasubhajjānaṃ paridevantānaṃ²⁰
30 paridevantānaṃ eva sirivibhavaṃ chaḍḍetvā Himavantaṃ pavi-
sitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīññaṃ nibbattetvā Brah-
maloka-parāyano ahoṣi.

¹ Bā ge- ² Bā adds katarā ³ Bā adds imaṃ ⁴ Bā omits evam ⁵ Ck
bhoga-. Bā bhagga-. ⁶ Bā adds me. ⁷ Bā alampannarajjam. ⁸ Ck^s -ya. ⁹ Bā
apasādam ¹⁰ Bā ettha ¹¹ Bā -vatte-. ¹² Ck^s paridevantassa ¹³ Bā appamatta-
kam. ¹⁴ Bā adds te. ¹⁵ Bā -patisevanādi ¹⁶ Bā omits kāmā. ¹⁷ Bā -tīti.
¹⁸ Ck^s -e. ¹⁹ Bā dassento. ²⁰ Bā -sāpetvā. ²¹ Bā omits pa-

Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsesi², bahū² amata-
pānam pāyevā jātakam samodhānesi: „Tadā aggamahesi Rāhulamātā
ahosi, rājā⁴ Ānando. Susīmarājā⁵ aham evā“⁶ ti. Susīmajātakam⁶.

7. Koṭisimbaliḷātaka.

Aham dasasatamvyāman ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto kilasaniggaḥam ārabba kathesi. Vatthum Paññājātaka⁷
āvibharissati. Idhāpi Satthā antokoṭisanthāre⁸ kāmavitakkābhībhūte
pañcasate bhikkhū disvā saṅgham⁹ sannipātetvā¹⁰ „bhikkhave āsam-
kitabbayuttakam nāma āsamkitum vaṭṭati, kilesā nāma vaḍḍhantā
nigrodhādayo viya rukkhāṃ purisaṃ bhajanti¹¹, ten¹² eva pubbe koṭi- 10
simbaliyam¹² nibbattā¹³ devatā ekam sakunaṃ nigrodhabijāni khādītva
attano rukkhassa sākḥantaresu¹⁴ vaccaṃ pātentāṃ disvā ‘ito me
vimānassa vināso bhavissatīti’ bhayappattā ahoṣīti¹⁵“ vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmaḍatte rajjam kārente 15
Bodhisatto koṭisimbaliyam¹² rukkhadevatā hutvā nibbatti.
Ath’ eko supaṇṇarājā diyaḍḍhayojanasatikam attabhāvaṃ mā-
petvā pakkhavātehi mahāsamudde udakam dvidhā katvā ekam
vyāmasahassāyāmaṃ nāgarājānaṃ naṅgutṭhe gahetvā mukhe
tassa¹⁶ gahitagocaraṃ chaḍḍāpetvā koṭisimbaliṃ¹⁷ sandhāya 20
vanamatthakena pāyāsi. Nāgarājā „olambento¹⁷ attānaṃ mo-
cessāmīti“ ekasmiṃ nigrodharukkhe bhogaṃ pavesetvā nigro-
dham veṭhetvā gaṇhi. Supaṇṇarañño mahabbalatāya¹⁸ nāga-
rājassa mahāsariratāya ca nigrodharukkho samugghātāṃ¹⁹ aga-
māsi. Nāgarājā n’ eva rukkhāṃ vissajjesi. Supaṇṇo saddhim 25
nigrodharukkheṇa nāgarājānaṃ gahetvā koṭisimbaliṃ¹ patvā
nāgarājānaṃ rukkhakkhandhapiṭṭhe²⁰ nipajjāpetvā udarassa¹¹

¹ B^d dhammade-. ² B^d -setvā saccapariyosāne. ³ B^d bahujane ⁴ B^d sahāya-
rājā ⁵ B^d adds pana. ⁶ B^d adds chathan. ⁷ so also supra p. 205 instead of
pāñña-, cfr. supra p. 18; B^d paññāsa-. ⁸ B^d -sanharake. ⁹ B^d bhikkhusam-.
¹⁰ B^d -tāpetvā. ¹¹ so all three MSS. ¹² B^d kota-. ¹³ B^d -tta ¹⁴ B^d -re.
¹⁵ C^h ahesunti. C^s abbesunti. ¹⁶ B^d tassa ¹⁷ B^d -banto. ¹⁸ B^d mahāba.
¹⁹ B^d -nam. ²⁰ B^d omits rukkha

phāletvā nāgamedanāṃ khāditvā sesaṃ¹ kalebaram² samudde
vissajjesi. Tasmīṃ pana nigrodhe ekā sakunikā atthi, sā ni-
grodharukkhe vissatthe uppatitvā koṭisimbaliyā³ sākhantare
nisīdi. Rukkhadevatā taṃ disvā „ayaṃ sakunikā mama
5 rukkhakkhandhe vaccaṃ pātesatti, tato nigrodhagaccho vā
pilakkhagaccho⁴ vā utthahitvā sakalarukkhaṃ ottharivā gac-
chissati⁵, atha me vimānaṃ nassissatīti⁶ bhītatasiṭā pavedhi.
Tassa⁷ pavedhantiyā koṭisimbali⁸ pi⁹ yāva mūlā pavedhi.
Supaṇṇarājā taṃ pavedhamānaṃ disvā kāraṇaṃ pucchanto
10 dve gāthā āha⁸:

1. Ahaṃ dasasataṃvyāmaṃ uragam ādāya-m-āgato⁹,
taṃ ca maṇ ca mahākāyaṃ dhārayaṃ na-ppavedhasi. 121.
2. Atha imaṃ khuddakaṃ pakkhiṃ appamaṃsataraṃ mayā
dhārayaṃ¹⁰ vyadhase¹¹ bhīto kaṃ atthaṃ koṭisimba-
15 līti¹². 122.

Tattha dasasataṃvyāmaṃ ti sahasavyāmyāmaṃ, uragamādāya-
māgato⁹ ti evaṃmahantaṃ uragam ādāya idha āgato, taṃ ca maṇ eā 'ti taṃ
ca uragam¹³ maṇ ca, dhārayaṃ ti¹⁴ dhārayamānā, vyadhasati¹⁵ kampasi,
kamattathan ti kimattham kena kāraṇenā 'ti pucchati, kaṃ vā atthaṃ sam-
20 passamānā ti pi attho¹⁶, koṭisimbali¹⁷ rukkhanāmena devataṃ¹⁷ ālapati,
so hi simbalirukkho khandhasākhassa¹⁸ mahantatāya koṭisimbali¹² nāmaṃ
labhi¹⁹, tasmīṃ adhiatthadevaputtassa²⁰ pi tad eva nāmaṃ.

Ath' assa kāraṇaṃ kathento devaputto catasso gāthā
abhāsi:

- 25 3. Maṃsabhakkho tuvaṃ²¹ rāja, phalabhakkho ayaṃ diyo,
ayaṃ nigrodhabījāni pilakkhadumbarāni²² ca
assatthāni ca bhakkhetvā khandhe me odahissati. 123.
4. Te rukkhā saṃvirūhanti²³ mama passe nivātajā,
te maṃ pariyonandhissanti, arukkhamaṃ karissare. 124.

¹ B^d -sa. ² B^d -varam ³ I^d kota-. ⁴ I^d milakkhu ⁵ B^d bhuñjissatīti. ⁶
C^{ks} tassa ⁷ B^d omits pi. ⁸ B^d abhāsi ⁹ B^d omits m ¹⁰ B^d -reyyaṃ. ¹¹
B^d byādhasi ¹² all three MSS kota-. ¹³ C^{ks} -gañña ¹⁴ C^{ks} tīti. ¹⁵ C^{ks}
vyā-, B^d byā- ¹⁶ I^d pātho. ¹⁷ B^d devaputtāni. ¹⁸ I^d -kha. ¹⁹ C^{ks} -bhati.
²⁰ B^d -ssū. ²¹ C^{ks} tvam. ²² I^d milakkhu-. ²³ all three MSS. yaṃ-.

5. Santi aññe pi rukkhāse mūlino khandhino dumā
iminā sakunaġātena¹ bījam āharitā hatā. 125.
6. Ajjhārūlḥābhivaddhanti brahantam pi vanaspatim.
tasmā rāja pavedhāmi sampassam nāgataṁ bhayaṁ ti. 126.

Tattha odahisatitī vaccaṁ pūtesatī. te rukkhā ti te² tehi bījehi jātā 5
nigrodhādayo rukkhā. saṁvirūhanatitī³ saṁvirūhissanti³ vaddhissanti, mama
passe ti mama sākhantarādisu. nivātajā ti mama sākhāhi vātassa⁴ nivāri-
tattā nivāte jātā, pariyaṇandhissantitī ete evaṁ vaḷḷhitā maṁ pariyaṇan-
dhissanti, ayam etthādhappayo⁵. karissare ti ath⁶ evaṁ pariyaṇandhitvā maṁ
arukkhā eva karissanti sabbaso bhañjissanti. rukkhāse ti rukkhā. mūlino 10
khandhino⁶ ti mūlasampannā⁶ c' eva khandhasampannā⁶ ca, dumā ti rukkha-
vevacanam eva, bījamāharitā ti bījam āharitvā, hatā ti aññe pi imasmim⁷
vane rukkhā vināsitā santi, ajjhārūlḥābhivaddhantitī nigrodhādayo⁸ ruk-
khānam ajjhārūhā rukkhā mahantam pi aññam vanaspatim atikkamma vaḷḷhan-
tīti dasseti, ettha pana vanaspatī passatu vanaspatī tayo pi jūthā⁹ yeva, rājā 15
ti supannam ālapati.

Rukkhadevatāya vacanam sutvā supanno osānagātham āha:

7. Saṁkeyya saṁkitabbāni rakkheyya¹⁰ nāgataṁ bhayaṁ,
anāgatabhayā dhīro ubho loka avekkhatīti¹¹. 127.

Tattha anāgatabhayaṁ ti pānātipātādīhi viramanto ditthadhammikam 20
pi samparāyikam pi anāgatabhayaṁ¹² rakkhati nāma, pāpamitte veripuggale ca
anupasaṁkamanto pi anāgatabhayaṁ rakkhati nāma. evaṁ anāgatabhayaṁ¹³
rakkheyya¹⁴, anāgatabhayaṁ ti anāgatabhayakūraṇā¹⁵, tam bhayaṁ sampas-
santo dhīro idhalokaiṁ¹⁶ paralokaṁ¹⁶ ca avekkhati¹⁷ oloketi nāma.

Evaṁ ca pana vatvā supanno attano ānubhāvena taṁ 25
pakkhim tamhā rukkhā palāpesi¹⁸.

Satthā imaṁ desanaṁ¹⁹ āharitvā „āsaṁkitabbayuttakam āsaṁ-
kitum vaṭṭatīti²⁰“ saccaṇi pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Sacca-

¹ C² -jātakana corr. to -jātana, B² -jātakena. ² B² tehi, C² te corr. to tehi.
³ C² saṁvirūh-. ⁴ B² -ssā ⁵ C² ayameva vā pātho. ⁶ C² add dumā
⁷ B² adds ji. ⁸ B² adds hi ⁹ so C²; B² pana vanappatī ti vanassa pa
vāyo pi pāthā, B² pana vanappatīti vanassa patayo pi pātā. ¹⁰ C² -yyā ¹¹
B² same-, B² ape-. ¹² B² -tambha-. ¹³ C² -ya ¹⁴ B² evaṁ rakkheyya
anāgataṁ bhayaṁ rakkhati. ¹⁵ B² -te bhayaṁ kīraṇā. ¹⁶ B² -ke. ¹⁷ B² ape-
¹⁸ B² -ti ¹⁹ B² dhammaḍe-. ²⁰ B² adds vatvā

pariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte patitṭhahimsu) „Tadā su-
panṇarājā Sāriputto ahoṣi. rukkhadevatā¹ aham evā² ti. Koṭi-
simbalijātakaṃ³.

8. Dhūmakārijātaka.

- 5 Rājā apucchi Vidhūraṇ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarāñño āgantukasamgahaṃ ārabba kathesi. So
kira ekasmiṃ samaye paveniāgatānaṃ porāṇakayodhānaṃ samgahaṃ
akatvā⁴ abhinavāgatānaṃ āgantukānaṃ va⁵ sakkārasammānaṃ akāsi.
Ath⁶ assa paccante kupite⁷ yuddhatthāya⁸ gatassa „āgantukā laddha-
10 sakkārā yujjhissantīti“ porāṇakayodhā na yujjhimsu. „porāṇakā⁹ yuj-
jhissantīti“ āgantukāpi na yujjhimsu. Corā¹⁰ jiniṃsu. Rājā parājito
āgantukasamgahadosena attano parājitabhāvaṃ nātvā Sāvattim¹¹
paccāgantvā „kin nu kho aham eva evaṃ karonto parājito udāhu
aṇṇe pi rājāno parājitaṇṇa¹² ti Dasabalaṃ pucchissāmi¹³“ bhutta-
15 pātarāso Jetavanaṃ gantvā Satthāraṇ¹⁴ tam atthaṃ pucchi. Satthā
„na kho mahārāja tvaṇ¹⁵ nev¹⁶ eko¹⁷, porāṇakarājāno pi āgantukasam-
gahaṃ katvā parājita¹⁸ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

- Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare Yudhiṭṭhilaḡotto
Dhanañjāyo nāma Koravyarājā rajjaṃ kāresi. Tadā Bo-
20 dhisatto tassa¹⁹ purohitakule²⁰ nibbattitvā vayappatto
Takkaṣilāya²¹ sabbasippāni uggaṇhitvā Indapattaṃ āgantvā²²
pitu accayena purohitaṭṭhānaṃ labhitvā rañño atthadhammānu-
sāsako ahoṣi, Vidhūrapaṇḍito ti 'ssa nāmaṃ akāsi²³. Tadā
Dhanañjayarājā porāṇakayodhe agaṇetvā āgantukānaṃ yeva²⁴
25 samgahaṃ akāsi. Tassa paccante kupite²⁵ yuddhatthāya²⁶ ga-
tassa „āgantukā jānissantīti“ „porāṇakā jānissantīti“ n²⁷ eva
porāṇakā nāgantukā²⁸ yujjhimsu. Rājā parājito Indapattam
eva paccāgantvā „āgantukasamgahassa katabhāvena parājito

¹ B^d adds pana. ² all three MSS kotā-, B^d add- sattamaṃ. ³ C⁹ ākatvā corr.
to katvā. ⁴ B^d -naññeva. ⁵ B^d kuppi-. ⁶ B^d yujjhana-. ⁷ B^d -kayodhā. ⁸
B^d adds rājānaṃ. ⁹ C^{ks} -iyam. B^d -i. ¹⁰ B^d adds vanditvā. ¹¹ B^d tvaññeva,
omitting eko. ¹² B^d omits tassa. ¹³ B^d -tassa kule. ¹⁴ B^d -yam. ¹⁵ B^d paccāg-.
¹⁶ B^d karisu. ¹⁷ B^d -naññeva. ¹⁸ B^d kuppi-. ¹⁹ B^d yujjhathāya. ²⁰ B^d na ā-.

'mhīti' cintesi. So ekadivasam „kin nu kho aham eva āgantukasaṅgahaṃ katvā parājito¹ udāhu aññe pi rājāno parājita-pubbā atthi, Vidhūrapaṇḍitaṃ pucchissāmīti“ cintetvā taṃ rājupaṭṭhānaṃ āgantvā nisinnaṃ taṃ atthaṃ pucchi.

Ath' assa taṃ pucchanākāraṃ āvikaronto Satthā upaḍḍha-⁵
gātham āha:

1. Rājā apucchi Vidhūraṃ dhammakāmo Yudhiṭṭhilo ti

Tattha dhammakāmo ti sucaritadhammapīyo

api brāhmaṇa jānāsi ko eko bahu socatīti². 128.

Sesaupadḍhagāthāya puna ayaṃ attho: api nāma brāhmaṇa tvaṃ³ jānāsi¹⁰
ko imasmiṃ loke eko bahuni socati⁴ nānākāraṇena socatīti⁵

Taṃ sutvā Bodhisatto „mahārāja, kiṃsoko nāma tumhā-
kaṃ soko, pubbe Dhūmakārināmakō⁶ ajapālabrāhmaṇo mahan-
taṃ ajayūthaṃ gahetvā araṇṇe vajiṃ katvā tattha ajā⁷ ṭha-
petvā aggiṃ ca dhūmaṃ ca katvā ajayūthaṃ paṭijagganto khī-¹⁵
rādini paribhuñjanto vasi. So tattha āgate suvaṇṇavaṇṇa-
sarabhe⁸ disvā tesu sinehaṃ katvā ajā⁷ agaṇetvā ajānaṃ sak-
kāraṃ sarabhānaṃ katvā saradakāle sarabhesu palāyitvā Hi-
mavantaṃ gatesu ajāsu vinatṭhāsu sarabhe apassanto sokena
paṇḍurogī hutvā jīvitaṃ kkhayaṃ patto, ayaṃ āgantukasaṅgahaṃ⁹
katvā tumhehi satagaṇeṇa⁹ sahaṃsaṅgaṇeṇa socitvā kilamitvā
vināsaṃ patto“ ti idaṃ udāharaṇaṃ āharitvā¹⁰ dassento

2. Brāhmaṇo ajayūthena bahutejo¹¹ vane vasaṃ

dhūmaṃ akāsi Vāseṭṭho rattimdivaṃ atandito. 129.

3. Tassa taṃdhūmagandhena sarabhā makasattitā¹² ²⁵

vassāvāsaṃ upagañchum¹³ Dhūmakāriṣsa santike. 130.

4. Sarabhesu manāṃ katvā ajā so¹⁴ nāvabujjhatha,

āgacchanti vajanti¹⁵ vā, tassa tā vinasum¹⁶ ajā. 131.

¹ Bā adds mhi ² all three MSS -sīti ³ Bā so tvaṃ kho. ⁴ Bā bahu soca-
sīti. ⁵ Bā socatīti ⁶ C^k -nāmeko, C^s -nāmako corr to -nāmeko, Bā madhu-
kārināmakō. ⁷ Bā aje. ⁸ Bā -nmesa-. ⁹ C^k -ne, C^s -ne corr. to -nena. ¹⁰ Bā
ānetvā. ¹¹ C^{ks} -tevo, Bā bahukejam ¹² C^{ks} -tthitā, Bā makasupaddatā. ¹³ Bāf
-gacchum. ¹⁴ Bā yo. ¹⁵ Bā javanti. ¹⁶ C^s vināsum corr. to vina-. Bā vināsaṃ.

5. Sarabhā¹ saradakāle pahīnamakase² vane
pāvisum giriduggāni nadīnaṃ pabhavāni ca. 132.
6. Sarabhe ca gate disvā ajā ca vibhavaṃ gatā
kiso ca³ vivaṇṇo āsi paṇḍurogī ca brāhmaṇo. 133.
7. Evaṃ yo⁴ saṃ niraṃkatvā āgantum⁵ kurute piyaṃ
so eko bahu socati Dhūmakārīva brāhmaṇo ti. 134.

Tattha bahutejo⁶ ti bahutaindhano⁷, dhūmaṃ akāsi⁸ makkhika-
paripanthaharanatthūya⁹ aggū ca dhūmaṃ ca akāsi, Vāsettho ti tassa
gottaṃ, atandito ti analaso hutvā, tam dhūmagandhenā¹⁰ ti tena dhūma-
10 gandhena, sarabhā ti sarabhamigā, makasattitā¹¹ ti makasehi upaddutā
pilitā ti¹², sesamakkhikāpi makasagahatena¹³ eva gahitā, vassāvāsan ti vassā-
rattavāsaṃ¹⁴, manam katvā ti sinehaṃ upādetvā, nāvabujjhatthā¹⁵ ti
araññato caritvā āgacchanti ca¹⁶ vajato¹⁷ araññam gacchanti¹⁸ ca, ettikā
āgatā ettikā gatā¹⁹ ti na jāni²⁰, tassa tā vinasun²¹ ti tassa tā²² evaṃ
15 apaccavekkhitā²³ sīhaparipanthādito arakkhiyamānā ajā sīhaparipanthādīhi
vinasun²⁴, sabbā va²⁵ vinatthā, nadīnaṃ pabhavāni cā²⁶ ti pabbateyyānaṃ
nadīnaṃ pabhavatthānāni ca pavitthā, vibhavan ti ajā ca²⁷ vināsaṃ pattā
disvā jānitvā, kiso vivaṇṇo ti khirādīdayikā²⁸ ajā pahāya²⁹ sarabhe saṃ-
ganhitvā te pi apassanto ubhato parihiṇo sokābhībhūto³⁰ kiso c' eva dubbanno
20 ca ahoṣi, evaṃ yo³¹ saṃ niraṃkatvā ti evaṃ mahārāja yo sakāṃ porānaṃ
ajjhattikam janaṃ nīharitvā pahāya kismiṃci aganetvā āgantukam piyaṃ karoti
so tumhādiso eko bahu socati³², ayaṃ te mayā dassito Dhūmakārī³³ brāhmaṇo
viya bahu socati

Evaṃ Mahāsatto rājānaṃ saññāpento kathesi. So pi
25 saññattim³⁴ gantvā tassa ṛasiditvā³⁵ bahum dhanam adāsi³⁶.
Tato paṭṭhāya ca ajjhattikasaṃgaham eva karonto dānādīni
puññāni katvā sagga-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Koravyarājā Ānando ahoṣi, Dhūmakārī Pasenadi Kosalo, Vidhūra-
30 paṇḍito³⁸ aham eva³⁹ ti. Dhūmakārījātakaṃ⁴⁰.

¹ Bā adds ca ² Cks add vase ³ Cks omit ca ⁴ Cks ye. ⁵ Cks Bā -u.

⁶ Cks -tevo, Bā -tejā. ⁷ Bā bahudhā iddhino ⁸ Bā omits pantha ⁹ Bā -na
ati. ¹⁰ Bā -samuddutā. ¹¹ Bā omits ti ¹² Cks -ratti- ¹³ Bā eva. ¹⁴ Bā
adds caritvā ¹⁵ Cks -titi. ¹⁶ Bā anāgatā. ¹⁷ Bā jānāti. ¹⁸ Bā vinasan. ¹⁹
Cks omit tā. ²⁰ Cks -ittā ²¹ Cks vinasun, Bā vinasasu. ²² Ck vā, C⁹ pā.
²³ Bā ajānam. ²⁴ Bā khiradūyakā. ²⁵ Bā omits pa- ²⁶ Ck Bā soko-. ²⁷ Cks
ye. Bā omits yo ²⁸ Bā -titi ²⁹ Bā -rika. ³⁰ Ck saññāñattim, Bā aññatta.
³¹ Bā omits t p. ³² Bā akāsi. ³³ Bā dhammade-. ³⁴ Bā adds pana. ³⁵
Bā adds ahamam

9. Jāgarajātaka.

Ko dha jāgarataṃ sutto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ upāsakaṃ ārabba kathesi. So hi sotāpanno ariyasāvako Sāvattthito sakaṭasatthena¹ saddhiṃ kantāramaggaṃ paṭipajji. Satthavāho tattha ekasmiṃ udakaphāsukaṭṭhāne pañcasata-
sakaṭāni² mocetvā khādaniyabhojaniyaṃ saṃvidahitvā vāsaṃ upa-
gañchi³. Manussā tattha tattha nipajjitvā supimsu. Upāsako pana satthavāhassa santike ekasmiṃ rukkhamaṇe caṃkamaṃ adhiṭṭhāsi. Atha „naṃ satthaṃ vilumpāma⁴“ ti pañcasatacorā nānāvudhāni⁵ gahetvā satthaṃ parivāretvā atthaṃsu. Te taṃ upāsakaṃ caṃ-
kamantaṃ disvā „imassa niddāyanakāle vilumpissāma⁶“ ti tattha tattha⁷ atthaṃsu. So pi tiyāmarattiṃ⁸ caṃkamaṃ yeva. Corā paccūsa-
samaye gahitagahitapāsānamuggarādayo⁹ chaḍḍetvā „bho satthavāha imaṃ appamādena jaggantaṃ purisaṃ nissāya jīvitaṃ labhitvā tava santakassa sāmiko¹⁰ jāto si¹¹“, etassa sakkāraṃ kāreyyāsīti¹² pakka-
mimsu. Manussā kālass’ eva vuṭṭhāya tehi chaḍḍite pāsānādayo¹³ disvā „imaṃ nissāya amhehi jīvitaṃ laddhaṃ“ ti upāsakassa sakkāraṃ adāmsu. Upāsako pi icchitaṭṭhānaṃ gantvā katakicco puna Sāvattthiṃ¹⁴ āgantvā Jetavanaṃ gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā nisinnō „kiṃ upāsaka na paññāyasīti“ vutte etam¹⁵ atthaṃ ārocesi. 20
Satthā „na kho upāsaka tvaṃ neva¹⁶ aniddāyitvā jagganto¹⁷ visesaṃ labhi, porāṇakapaṇḍitāpi jagganta¹⁸ visesagunaṃ labhiṃsū“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayaṃpatto Takka-
silāya¹⁹ sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgantvā agāramajjhe va-
santo aparabhāge nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā nacirass’ eva jhānābhinnāni nibbattetvā Himavantapadese ṭhānacaṃkama-
riyāpatho hutvā vasanto niddaṃ anupagantvā sabbarattiṃ caṃkamati. Ath’ assa caṃkamakoṭiyaṃ rukkhe nibbatta- 30

¹ Bā pañcasakata- ² Bā pañcasakatasatani ³ Bā -gañchi. ⁴ Bā -pitukāmā.
⁵ Bā nānāvu- ⁶ Bā omits one tattha ⁷ Bā tiyāmaratti. ⁸ Bā gahitā,
omitting gahita ⁹ Cks -ino ¹⁰ Bā ti ¹¹ Bā adds vatvā ¹² Bā chaṭṭitapāsa-
namuggarādayo. ¹³ Cks -iyaṃ, Bā -i ¹⁴ Bā tam ¹⁵ Bā yeva ¹⁶ Bā janaka-
manto ¹⁷ Bā caṃkamanto ¹⁸ Bā -yaṃ.

devatā¹ tussitvā khandhavivare² thatvā pañham pucchanti³
paṭhamam gātham āha:

1. Ko 'dha jāgarataṃ sutto, ko 'dha suttesu jāgaro,
ko mam' etaṃ⁴ vijānāti, ko taṃ paṭibhanāti me ti. 135.

5 Tattha kodhā ti ko idha, mametaṃ⁴ ti ko mama etaṃ pañham vi-
jānāti, ko taṃ paṭibhanāti me ti taṃ evaṃ mayā⁵ puttapañham⁶ mayhaṃ
ko paṭibhanāti ko vyākariṭuṃ sakkhissatīti pucchati.

Bodhisatto⁷ tassā vacanaṃ sutvā

2. Ahaṃ jāgarataṃ sutto, ahaṃ suttesu jāgaro,
10 aham etaṃ vijānāmi, ahaṃ paṭibhaṇāmi te ti 136.

imaṃ gātham vatvā puna tāya

3. Kathaṃ jāgarataṃ sutto, kathaṃ suttesu jāgaro,
kathaṃ etaṃ vijānāsi, kathaṃ paṭibhanāsi me ti 137.

imaṃ gātham puttṭho taṃ atthaṃ vyākaronto

- 15 4. Ye dhammaṃ na-ppajānanti saññāmo ti damo ti ca
tesu suppaṃānesu⁸ ahaṃ jaggāmi devate. 138.
5. Yesaṃ rāgo ca doso ca avijjā ca virājita
tesu jāgaramānesu ahaṃ sutto 'smi devate. 139.
6. Evaṃ jāgarataṃ sutto evaṃ suttesu jāgaro,
20 evaṃ etaṃ vijānāmi, evaṃ paṭibhaṇāmi te ti. 140.

Tattha kathaṃ jāgarataṃ sutto ti kathaṃ tvaṃ jāgarataṃ sattānaṃ
antare sutto nāma hosi⁹, esa nayo sabbattha. ye dhammaṃ ti ye sattā nava-
vidhalokuttaradhamma¹⁰ na jānanti, saññāmo ti damo ti ca 'ti ayam
saññāmo¹¹ ayam damo ti evaṃ ca ye maggena āgataṃ sīlaṃ c' eva indri-
25 yasanivaraṇaṃ ca na jānanti, indriyasamvaro hi manaccatṭhānam indriyānam
damanato damo ti vuccati. tesu suppaṃānesu¹² 'ti tesu kilesaniddāvasena¹³
suppantesu¹⁴ sattesu¹⁵ ahaṃ appamādaśasena jaggāmi. yesaṃ rāgo ca 'ti
gāthāya yesaṃ mahākhīrāsavānaṃ¹⁶ padasatena¹⁷ nidditṭhadīghatanhālobhasaṃ-
khāto¹⁸ rāgo ca navāghātavattṭhusamutthāno¹⁹ doso ca dukkhādīsu atthasu

¹ B^d nij pattarukkha devatā. ² B^d rukkhakhandhaputtape ³ C^k -to. B^d -ti. ⁴
C^k omīti ma. ⁵ B^d etaṃ mayā ⁶ B^d puttham-. ⁷ B^d adds pi. ⁸ B^d sut-
tappamādesu. ⁹ B^d aho- ¹⁰ B^d -vidham-. ¹¹ B^d adds ti. ¹² B^d sut-
tappamādesu. ¹³ C^k kilesu-. C^s kilesu- cor to kilesa- ¹⁴ B^d suppanesu.
¹⁵ B^d suttesu. ¹⁶ B^d adds varaññānena ¹⁷ B^d parassatena. ¹⁸ B^d -diyadha-
satatanhā-. ¹⁹ B^d navaāghātā-

vatthusu aññānabhūtā avijjā cā 'ti ime kilesā virājitā pahinā tesu ariyesu sabbākārena jāgaramānesu te upādāya ahaṃ sutto nāma devate ti attho, evaṃ jāgaratan ti evaṃ devate ahaṃ iminā kāraṇena jāgarataṃ sutto nāmā 'ti. esa nayo sabbattha¹ padesu.

Evaṃ Mahāsattena pañhe kathite tuṭṭhā devatā tassa 5
thutiṃ karontī osānagātham āha:

7. Sādhū jāgarataṃ sutto, sādhū suttesu jāgaro,
sādhū mētaṃ vijānāsi, sādhū paṭibhaṇāsi me ti. 141.

Tattha sādhu 'ti sādhu larthakam² katvā³ imaṃ pañhaṃ kathesi, mayā pi nam evaṃ eva kathamā 'ti. 10

Evaṃ sā Bodhisattassa thutiṃ katvā attano vimānam eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devatā⁵ Uppalavaṇṇā ahoṣi, tāpaso⁶ ahaṃ evā“ 'ti. Jāgarajātakam⁷.

10. Kummāsapiṇḍajātaka.

15

Na kiratthīti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Mallikaṃ⁸ devīm ārabha kathesi. Sā hi Sāvattiyaṃ ekassa mālakāra-jetṭhakassa dhītā uttamarūpadharā mahāpuṇṇā⁹ soḷasavassakāle eka-divasaṃ kumārīkāhi saddhiṃ pupphārāmaṃ¹⁰ gacchantī¹⁰ tayo kummāsapiṇḍe gahetvā pupphapacchiyaṃ ṭhapetvā gacchati. Sā nagarato 20
nikkhamanakāle Bhagavantaṃ sarīrappabhaṃ vissajjetvā bhikkhusaṃghaparivutaṃ nagaraṃ pavisantaṃ disvā tayo kummāsapiṇḍe upanesi. Satthā mahārājadattiyaṃ¹¹ pattam upanetvā paṭiggaheṣi. Sāpi Tathāgatassa pāde sirasā vanditvā buddhāraṃmaṇaṃ pītiṃ gahetvā ekamantaṃ atṭhāsi. Satthā tam oloketvā sitaṃ pātvākāsi¹². Āyasmā 25
Ānando „ko nu kho hetu¹³ Tathāgatassa sitakaraṇāyā¹⁴“ 'ti cintetvā Bhagavantaṃ pucchi. Ath' assa Satthā „Ānanda ayaṃ kumārīkā imesaṃ kummāsapiṇḍakānaṃ¹⁵ phalena ajj' eva Kosalaraṇṇo agga-maheṣī bhavissatīti“ sitakaraṇaṃ kathesi. Kumārīkāpi pupphārāmaṃ

¹ Bḍ sabba. ² Bḍ laddha-. ³ Bḍ adds tvam. ⁴ Bḍ dhammade-. ⁵ Bḍ deva-dhītā. ⁶ Bḍ adds paṇu. ⁷ Bḍ adds navamaṃ. ⁸ Bḍ -kā. ⁹ Bḍ pubbārāmaṃ. ¹⁰ all three MSS -i. ¹¹ C^k -ya. ¹² Bḍ patvā kāsī. ¹³ Bḍ adds ko paccayo. ¹⁴ Bḍ -nenā. ¹⁵ Bḍ -ḍānam

gatā¹. Tam divasam eva Kosalarājā Ajātasattunā saddhim yujjhanto²
 yuddhaparājito palāyi. Tato³ assam abhiruyha āgacchanto tassā
 gītasaddam sutvā paṭibaddhacitto assam⁴ āramābhimukham pesesi.
 Puññasampannā kumārīkā rājānam disvā apalāyitvā va āgantvā as-
 5 sassa⁵ nāsāya rajjuyā⁶ ganhi. Rājā assapiṭṭhiyam nisinno va „sas-
 sāmikāsi assāmikāsiti“ pucchitvā assāmikabhāvaṃ nātvā assā oruyha
 vātātapakilanto tassā amke⁷ nipanno muhuttaṃ vissamitvā tam assa-
 piṭṭhiyam nisīdāpetvā balakāyaparivuto nagaram pavisitvā⁸ attano
 kulagharam pavesetvā sāyaṇhasamaye yānam pahīnitvā mahantena
 10 sakkārena⁹ sammānena kulagharato ānāpetvā ratanarāsīmhi ṭhapetvā
 abhisekam datvā aggamahesim akāsi. Tato paṭṭhāya ca raṇṇo piyā
 ahosi manāpā pubbutṭhāyitādīhi¹⁰ pañcahi kalyāṇadhammehi samannā-
 gatā patidevatā, Buddhānam pi vallabhā ahosi. Tassā Satthu tayo
 kummāsapiṇḍe datvā tam sampattiṃ adhigatabhāvo sakalanagaram
 15 pattharivā gato. Ath¹¹ ekadivasam dhammasabbhāyaṃ katham sa-
 muṭṭhapesum: āruso, Mallikā devī Buddhānam tayo kummāsapiṇḍe
 datvā tesam¹² phalena tam divasam eva abhisekam. pattā, aho
 Buddhānam mahāguṇatā¹³ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti
 20 rutte „anacchariyam bhikkhave Mallikāya ekassa sabbaññū-Buddhassa¹⁴
 tayo kummāsapiṇḍe datvā Kosalarāṇṇo aggamahesibhāvādhigamo, kasmā:
 Buddhānam guṇamahantatāya¹⁵, porāṇakapaṇḍitā pana pacceka-Bud-
 dhānam alonikam¹⁶ atelaṃ kummāsam datvā tassa phalena dutiye
 attabhāve tiyojanakasatike Kāsiraṭṭhe rajjasirim¹⁷ pāpuṇimsu“ ’ti
 25 vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasim daliddakule¹⁸ nibbattitvā vayappatto
 ekam setthim nissāya bhatiyā kammaṃ karonto jīvikam kap-
 pesi. So ekadivasam „pātarāsattthāya me bhavissatīti“ antarā-
 30 paṇato cattāro kummāsapiṇḍe gahetvā kammantaṃ gacchanto
 cattāro pacceka-Buddhe bhikkhācāratthāya Bārāṇasi-nagarā-
 bhimukhe āgacchante disvā „ime bhikkham sandhāya Bārāṇasim

¹ B^d gantvā. ² B^d yujhati. ³ B^d palāyitvā in the place of palāyitato. ⁴ C^{ks}
 add tam. ⁵ B^d assam. ⁶ B^d omits r. ⁷ B^d aige. ⁸ B^d adds tam. ⁹ B^d -ra.

¹⁰ B^d -kādihi. ¹¹ B^d dasa. ¹² C^s B^d -ññu-. ¹³ B^d -maharta-. ¹⁴ C^{ks} ā-. ¹⁵
 C^{ks} rajjasiri. ¹⁶ B^d -li-. C^s -li- corr. to -li-.

gacchanti, mayhañ c' ime¹ cattāro kummāsapiṇḍā atthi, yan
 nūnāhañ imesañ² dadeyyan³ "ti cintetvā te upasaṃkamitvā van-
 ditvā „bhante ime me³ hatthe cattāro kummāsapiṇḍā, ahañ
 ime tumbhākaṃ dadāmi, sādhu me bhante patigaṇhātha⁴, evaṃ
 idaṃ puññaṃ mayhañ bhavissati dīgharattaṃ hitāya sukhāyā“ 5
 'ti vatvā tesāṃ adbhivāsanaṃ viditvā vālikaṃ ussāpetvā cattāri
 āsanāni paññāpetvā⁵ tesāṃ upari sākābhāṅgaṃ attharivā
 pacceka-Buddhe paṭipāṭiyā nisīdāpetvā paṇṇapuṭeṇa udakaṃ
 āharitvā dakkhiṇodakaṃ pādetvā catusu pattesu cattāro kummā-
 sapiṇḍe paṭiṭṭhāpetvā vanditvā „bhante etesaṃ nissandena 10
 daḷiddagehe⁶ nibbatti nāma mā hotu, sabbaññutañānapaṭi-
 vedhassa⁷ paccayo hotū“ 'ti āha. Pacceka-Buddhā paribhuñ-
 jitvā paribhogāvāsāne anumodanaṃ katvā uppatitvā⁸ Nanda-
 mūlapabbhāram eva agamaṃsu. Bodhisatto añjaliṃ paggayha
 paccekabuddhagataṃ⁹ pītiṃ gahetvā tesu cakkhupathe¹⁰ atītesu 15
 kammantaṃ gantvā yāvatāyukaṃ anussaritvā kālaṃ katvā
 tassa phalena Bāraṇasirañño aggamaheṣiṃ kucchismiṃ¹¹ nib-
 batti. Brahmaḍattakumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. So attano
 padasā gamanakālaṃ paṭṭhāya „ahañ imasmiṃ ñeva nagare
 bhatako¹² hutvā kammantaṃ gacchanto pacceka-Buddhānaṃ 20
 cattāro kummāsapiṇḍe datvā tassa dānassa phalena idha nib-
 batto“ ti pasannādāse mukhanimittaṃ viya sabbapurimajāti-
 kiriyaṃ¹³ jātissarañāṇeṇa pākataṃ katvā passi. So vayappatto
 Takkaṣilaṃ¹⁴ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā āgantvā¹⁵ sikkhi-
 tasippaṃ pitu dassetvā tuṭṭhena pitarā uparajje¹⁶ paṭiṭṭhāpito 25
 aparabhāge pitu accayena rajje paṭiṭṭhāsi. Ath' assa uttama-
 rūpadharaṃ Kosalarañño dhītaraṃ ānetvā aggamaheṣiṃ akaṃsu.
 Chattamaṅgaladivase pan' assa sakalanagaraṃ devanagaraṃ
 viya alaṃkarīṃsu. So nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā alaṃkata-

¹ C^s mayhañ ñeime, B^d mayha pime ² B^d adds ime ³ C^s ime ⁴ B^d pati-
 ganha. ⁵ B^d paññā-. ⁶ B^d -li-. ⁷ C^k omits ñāna. ⁸ paṇṇapuṭeṇa... uppa-
 titvā is wanting in C^s. ⁹ B^d -buddhe gate. ¹⁰ B^d -thesu. ¹¹ B^d -imhi ¹²
 B^d -iko. ¹³ B^d sabbaññ-. ¹⁴ B^d -lāyaṃ. ¹⁵ B^d pacchāgantvā. ¹⁶ B^d opa-

pāsādaṃ abhirūhitvā mahātalamaṃjhe samussāpitasetacchattam¹
 pallamaṃkaṃ āruya² nisinno parivāretvā tṭhite ekato amacce
 ekato brāhmaṇagahapatiādayo nānāvidhavesavilāsasamujjale³
 ekato nānāvidhapaṇṇākārahath⁴ nagaramanusse⁵ ekato alaṃ-
 5 katadevaccharāsamghā⁶ viya soḷasasahassasamkhā nāṭakigaṇā⁷
 ti imaṃ⁸ atimanoramaṃ sirivibhavaṃ olovento attano pubba-
 kammaṃ anussaritvā „idaṃ suvaṇṇapaṇḍikam kañcanamāla-
 setacchattam⁹ imāni¹⁰ ca¹¹ anekasahassāni hatthivāhanaratha-
 vāhanāni¹² maṇimuttādipūritā sāragabbhā nānāvidhadhañña-
 10 pūritā mahāpaṭhavī devaccharapaṭibhāgā nāriyo cā¹³ 'ti sabbo
 p' esa mayhaṃ sirivibhavo na aññassa santako catunnaṃ
 pacceka-Buddhānaṃ dinnassa¹⁴ catukummāsapaṇḍadānass¹⁵ eva
 santako, te nissāya mayā¹⁶ esa¹⁷ laddho¹⁸ ti pacceka-
 Buddhānaṃ guṇaṃ anussaritvā attano kammaṃ pākāṭam akāsi.
 15 Tassa taṃ sarantassa¹⁹ sakalasarīraṃ pītiyā pūri. So pītiyā temita-
 hadayo mahājanamaṃjhe²⁰ udānagītaṃ gāyanto dve gāthā abhāsi:

1. Na kir' atthi anomadassisu²¹

pāricariyā²² Buddhesu appikā²³, (= vol. I ²²⁴/₁₄)

sukkhāya aloṇikāya ca

20 passa phalaṃ kummāsapaṇḍiyā. 142.

2. Hatthi gavāssā ca²⁴ me bahū

dhanadhaññaṃ²⁵ paṭhavī ca kevalā

nāriyo c' imā accharūpamā,

passa phalaṃ kummāsapaṇḍiyā ti. 143.

25 Tattha anomadassisu²⁶ 'ti anomassa²⁷ alamakassa²⁸ paccekabodhiñña-
 nassa dīṭṭhattā pacceka-Buddhā anomadassino nāma, pāricariyā²⁹ ti abhi-
 vādanapaccuttānaañjalikammūḍibhedā³⁰ sāmīcikiriyāpi³¹, sampatte disvā attano
 santakaṃ appaṃ vā bahūṃ vā lūkhāṃ vā paṇītaṃ vā deyyadhammam cittaṃ
 pasādetvā guṇaṃ sallakkhetvā tisso cetanā visodhetvā phalaṃ saddahitvā

¹ Bā samussitasetachatta ² Bā abhirūya ³ Bā nānāvidhavesavilāsa- ⁴ Bā
 -ttha. ⁵ Ck nā- ⁶ Bā -ra-; nagaram padak - - - devaccharā is wanting in C⁹.

⁷ Ck⁹ -ganaṃ, Bā nāṭakittiganaṃ ⁸ Bā idam ⁹ Bā -lam-. ¹⁰ Bā omits ca.

¹¹ Bā -nassavāhanaratha ¹² Ck⁹ dinnadānassa ¹³ Bā omits mayā ¹⁴ Bā eka.

¹⁵ Bā anusa-. ¹⁶ Bā -nassamaṃjhe ¹⁷ Ck⁹ -īsu ¹⁸ Ck⁹ pa-. ¹⁹ Bā appa-.

²⁰ Bā ci. ²¹ Ck⁹ -ññā ²² C⁹ anomadassa, Bā anomadakassa. ²³ Bā lā-. ²⁴

Ck⁹ pa-. ²⁵ Bā -paccupatthānañjalikammā-. ²⁶ Bā -yādi.

paricajanakiriya¹, Buddhesu² 'ti paccaka-Buddhesu, appikā³ ti mandā parittā nāma n' atthi kira. sukkhāyā⁴ 'ti nisnebhāya, alonikāyā⁵ 'ti phāṇita-virahitāya, nipphāṇitattā hi sā alonikā ti vuttā, kummāsapindiyā⁶ ti cattāro kummāsapinde ekaṃ katvā⁷ gahitaṃ. taṃ⁸ kummāsaṃ sandhāy' evam āha, guparavāntānaṃ samanabrāhmaṇānaṃ gune sallakkhetvā cittaṃ pasādetvā phala-
pāṭikāṃkhiṇā⁹ tisso cetanā visodhetvā dinnadakkhiṇā appikā² nāma n' atthi, nibbattatthāne⁶ mahāsampattim⁷ deti⁸, vuttaṃ hoti e' ettha:

N' atthi citte pasannamhi appikā² nāma dakkhiṇā

Tathāgate vā Sambuddhe atha vā tassa sāvakā⁹.

imassa ca paṇ' atthassa dīpanatthāya

10

*Khīrodanam aham adāsum bhikkhuno pindāya carantassa,
tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavanninī¹⁰ 'ham asmi.
Accharāsahassassāhaṃ pavarā¹⁰, passa puññānaṃ vipākam.
tena me tādiso vanno, tena me idha-m-ijjhati

Uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā, (= vol. II p 225)

15

ten' amhi evam jalitānubhāvā vanno ca me sabbadisā pabhāsati

evam-ādi-Vimānāni¹¹ āharitabbāni, dhanadhaññāna ti muttādīdhanāni ca satta-
dhaññāni ca, pathavī ca kevalā ti sakalā c' esā mahāpathavīti sakalapatha-
viṃ hatthagataṃ maññamāno vadati, passa phalaṃ kummāsapindiyā ti
attano dānaphalaṃ¹² dassento evam āha, dānaphalaṃ kira Bodhisattā ca sab-
baññū-Buddhā yeva ca jānanti, ten' eva Satthā Itivuttakesu suttantaṃ kathento
„evaṃ ce bhikkhave sattā jāneyyūṃ dānaśaṃvibhāgassa¹³ vipākam yathāham
jānāmi¹⁴ na adatvā bhuñjeyyūṃ na ca nesaṃ maccheramalaṃ¹⁵ cittaṃ pari-
yādāya tithēyya¹⁶ yo pi nesaṃ assa carimo ālopo carimam kabalaṃ tato pi
na asaṃvibhajitvā bhuñjeyyūṃ sace nesaṃ patiggāhakā assu, yasmā ca kho
bhikkhave sattā na¹⁷ evaṃ jānanti dānaśaṃvibhāgassa vipākam yathāham jā-
nāmi tasmā¹⁸ adatvā bhuñjanti¹⁸ maccheramalaṃ ca tesam¹⁹ cittaṃ pari-
yādāya tithatīti¹⁶

2

25

Bodhisatto pi attano²⁰ chattamaṅgaladivase sañjāta-
pītipāmojjo²¹ imāhi dvihi gāthāhi udāgitaṃ gāyi. Tato paṭ-
thāya „rañño piyagītan²²“ ti Bodhisattassa nāṭakiniyo se-
sanāṭakagandhabbādayo pi antopure jano pi antonagaravāsino
pi amaccamaṇḍalesu pi „amhākaṃ rañño²³ piyagītan“ ti tad

30

¹ C^{ks} -ti ² B^d appa- ³ B^d ekato hutvā. ⁴ B^d omits taṃ ⁵ B^d phalaṃ
paṭikaṃkhamānā. ⁶ C^s nibbattanibbatta-. ⁷ B^d -ttimeva. ⁸ C^s B^d -titi ⁹ B^d
adds tithante nibbute cāpi same citte samam phalaṃ cetovanidhihetumhi satthā
gacchanti sugatīti ¹⁰ C^k parā. ¹¹ C^s pañcarā. ¹² B^d -vimānavatthumhi. ¹³ B^d
adds attanā va. ¹⁴ B^d adds ca. ¹⁵ B^d adds tasmā ¹⁶ C^k maccha-, C^s maccha-
corr. to macche-, B^d -la ¹⁷ B^d -yyum ¹⁸ B^d nam ¹⁹ B^d adds na. ²⁰ B^d
ne-. ²¹ C^{ks} adds ca. ²² C^k -me-, B^d -mu- ²³ B^d -gītan. ²⁴ piyagītan
ti - - - rañño wanting in B^d.

eva gītaṃ gāyanti. Evaṃ addhāne gate aggamaheṣi tassa
 gītassa atthaṃ jānitukāmaṃ ahoṣi, Mahāsattaṃ pana pucchitum
 na visahati. Ath' assā ekasmiṃ guṇe pasiditvā ekadivasam rājā
 „bhadde varan te dassāmi, varaṃ gaṇhā“ 'ti āha. Sā'
 5 „sādhu deva gaṇhāmīti“. „Hatthiassādisu te kiṃ dammīti“. „Deva tumhe nissāya mayhaṃ na kiñci n' atthi, na me etehi
 attho, sace pana dātukāmaṃ attha tumbhakaṃ gītassa atthaṃ
 kathetvā dethā“ 'ti. „Bhadde ko te iminā varena attho, aññaṃ
 gaṇhāhīti“. „Deva aññena me attho n' atthi, etad eva gaṇhā-
 10 mīti“. „Sādhu bhadde kathessāmi, tuyhaṃ pana ekikāya raho
 na kathessāmi³, dvādasayojanikāya Bārāṇasiyā bheriṃ carā-
 petvā rājadvāre⁴ ratanamaṇḍapaṃ kāretvā ratanapallamaṃ
 paññāpetvā⁵ amaccabrāhmaṇādīhi⁶ nāgarehi c' eva soḷasahi⁷
 itthisahasseh; ca⁸ parivuto tesaṃ majjhe⁹ ratanapallamaṃ
 15 siḍitvā kathessāmīti“. Sā „sādhu devā“ 'ti sampatīcchi. Rājā
 tathā kāretvā amaragaṇaparivuto¹⁰ Sakko devarājā viya ma-
 hājanakāyaparivuto ratanapallamaṃ nisīdi. Devī pi sabbālaṃ-
 kārapatimaṇḍitā kañcanabhaddapīṭhaṃ attharivā ekamante
 akkhikoṭṭiyā oloketvā tathārūpe¹¹ thāne nisīditvā „deva tumhā-
 20 kaṃ tussitvā gāyanamaṇḍalagītassa tāva me atthaṃ gagana-
 tale¹² candaṃ¹³ utthāpento¹⁴ viya pākaṭaṃ katvā kathethā“
 'ti vatvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Abhikkhaṇaṃ rājakuñjara¹⁵

gāthā bhāsasi kosalādhipa,

25 pucchāmi taṃ raṭṭhavaddhana¹⁶

bālhaṃ¹⁷ pītimano pabhāsasīti. 144.

Tattha kosalādhipā 'ti na so Kosalaratthādhipo, kusale pana dhamme
 adhipatiṃ katvā¹⁸ viharati, tena taṃ¹⁹ ālapanti evam āha, kusalādhipa kusa-

1 Bā -āhi. 3 Ck omīti sū 3 Bā kathemi. 4 Bā -ra. 5 Bā paññāpāpetvā. 6
 Bā adds ca 7 Ck -sehi. Ck -sehi corr. to -sahi. 8 Bā omits ca. 9 Ck jje,
 Bā ajje corr. to majje 10 Bā amaccagana- 11 Ck tathānūrūpe 12 Bā -na-
 13 Bā punnacaṇ- 14 Bā uttha-. 15 Bā koṇca 16 Bā -ldhana 17 Bā dāha.
 18 Ck -taṃ katvā, Bā -ti hutvā 19 Bā deva na naṃ in the place of tena taṃ.

lajjhāsaya' ti attho, bālham¹ pītimano ti ativiya pīticitto² hutvā bhāsasi.
tasmā kathetha tāva me etāsaṃ gāthānam atthan ti.

Ath' assā gāthāy' atthaṃ³ āvikaronto Mahāsatto catasso
gāthā abhāsi:

4. Imasmiṃ yeva nagare kule aññatare ahun⁴. 5
parakammakaro āsiṃ⁵ bhatako silasaṃvato. 145.
5. Kammāya nikkhamant' āhaṃ caturo samane addasaṃ
ācārasīlasampanne sītibhūte anāsave. 146.
6. Tesu cittaṃ pasādetvā⁶ nisīditvā paṇnasanthate
adaṃ⁷ Buddhānaṃ kummāsaṃ pasanno sakehi pāṇihi⁸. 147. 10
7. Tassa kammaṃsa kusalassa idaṃ me edisaṃ⁹ phalaṃ.
anubhomi idaṃ rajjaṃ phītaṃ¹⁰ dharaṇim uttaman ti. 148.

Tattha kule aññatare ti nāmena vā gottena vā apācate ekasmiṃ¹¹
vessakule, ahun¹² ti nibbattiṃ, parakammakaro āsin¹³ ti tasmiṃ kule
jāto vāhaṃ¹⁴ daliddatāya¹⁵ parassa kammaṃ katvā jīvikaṃ¹⁶ kappento para- 15
kammakaro āsiṃ, bhatako ti paravetanabhato¹⁷, silasaṃvuto ti pañca-
silasaṃvare thito, bhatiyā jīvanto pi dussīlyam pahāya silasampanno va ahosiṃ
ti dipeti, kammāya nikkhamantūhaṃ ti taṃ divasaṃ kattabbassa kicassa
karanatthāya nikkhanto ahaṃ, caturo samane addasaṃ ti bhadde ahaṃ
nagarā nikkhamma mahāmaggaṃ āruya attano kammabhūmiṃ gacchanto 20
bhikkhatthāya¹⁸ Bārānasinagaraṃ pavāsante samitapāpe cattāro pabbajite adda-
saṃ, ācārasīlasampanne ti ekavīsatiyā anesanehi¹⁹ jīvikakappaṇaṃ²⁰ anā-
cāro nāma, tassa paṭipakkhena ācārena c' eva maggaphalehi āgatenā sīlena ca
samannāgate, sītibhūte ti rāgādiaparilāhavūpasamena c' eva ekādasaagginibbā-
nena²¹ ca sītibhāvappatte²², anāsave ti kāmāsavādirahite, nisīditvā ti vāli- 25
kāsanānaṃ upari santhate paṇnasanthare nisīdāpetvā, santharo²³ hi²⁴ idha san-
thato ti²⁵ vutto, adaṃ²⁶ ti tesāṃ²⁷ udakaṃ datvā sakkaeṇaṃ sakehi hatthehi
kummāsaṃ adāsiṃ, kusalassa ti ārogyānavajjatthena²⁸ kusalassa, phalaṃ ti
nissandaphalam, phītaṃ²⁹ ti sabbasampattiphullitaṃ³⁰.

¹ Bā dalha. ² Bā pītiyuttacitto. ³ Bā gāthānamattaṃ. ⁴ Ck ahū. Bā ahu. C^s ahai. ⁵ Bā asi. ⁶ Bā -sī-. ⁷ Bā adāsi. ⁸ Bā -bhi. ⁹ Bā īdi-. ¹⁰ C^s jītaṃ
corr. to pī-, Bā pitum corr. to pitam. B^s phītam ¹¹ Bā adds yeva. ¹² C^s
ahut, Bā ahu. ¹³ Bā asin. C^s asit corr. to āsit ¹⁴ Ck cā-. ¹⁵ Bā -li-. C^s -li-
corr. to -li-. ¹⁶ Bā -taṃ ¹⁷ Bā -to. ¹⁸ Bā bhikkhāya ¹⁹ Bā -nāya
²⁰ Bā jīvita-. ²¹ Bā -nibbāpanena. ²² Ck^s -vapatte. ²³ Ck^s -re ²⁴ Bā ti.
²⁵ C^s hi. ²⁶ Ck^s adā, Bā evaṇca adāsin ²⁷ Bā ne-. ²⁸ C^s a- ²⁹ Bā pī-.
³⁰ Bā -phal-.

Evam¹ Mahāsattassa attano kammaphalaṃ vitthāretvā
 kathentassa sutvā pasannā² devī „sace mahārāja evaṃ pac-
 cakkhato dānaphalaṃ jānātha ito dāni paṭṭhāya ekam pi³
 bhattapiṇḍaṃ labhivā dhammikasamaṇabrāhmaṇādīnaṃ datvā
 5 va paribhuñjeyyāthā“⁴ 'ti Bodhisattassa thutiṃ karonti
 „Dada⁴ bhuñja ca mā ca pamādo⁵
 cakkhaṃ vattaya kosalādhipa,
 mā rāja adhammiko ahū,
 dhammaṃ⁶ pālaya kosalādhipā 'ti 149.
 10 imaṃ gātham āha.

Tattha dada bhuñja cā 'ti aññesaṃ datvā va attanā bhuñja, mā ca pa-
 mādo⁷ ti dānūdisu puññesu⁸ mā paṃajja⁹, cakkhaṃ vattaya kosalā-
 dhipā 'ti kosalaṃbhāsaya mahārāja patirūpadesavāsādikam catubbidhaṃ dhamma-
 cakkhaṃ pavattehi. pakatiratho hi¹⁰ dvīhi cakkhehi gacchati ayaṃ pana kāyo
 15 imehi catūhi cakkhehi deva lokam gacchati. tena dhammacakkavattisaṅkham
 gatānaṃ¹¹ tvaṃ cakkhaṃ vattehi¹² pavattehi, mā adhammiko ti yathā aññe
 chaṇḍagatīṃ gacchantā lokam uccayante pīlitvā viya dhanam eva saṃ-
 kaḍḍhantā adhammikā honti tathā tvaṃ mā adhammiko ahū, dhammaṃ
 pālayā 'ti

90 Dānaṃ sīlam pariccāgim ajjavam maddavaṃ tapam (supra p. 320.)
 akkodhaṃ avihimsā ca khanti ca avirodhanan ti
 idam pana dasaviḍham rājadhamaṃ eva pālaya rakka mā pariccaja¹³.

Mahāsatto tassā vacanaṃ sampaticchanto

9. So 'haṃ tad eva punappunaṃ
 25 vaṭumaṃ ācarissāmi sobhane
 ariyācaritaṃ sukosale¹⁴,
 arahanto me manāpā va¹⁵ passitun ti 150.
 gātham āha.

Tattha vaṭumaṃ ti maggaṃ, ariyācaritaṃ ti ariyehi Buddhādīhi ācinnam,
 30 sukosale¹⁴ ti sobhane, Kosalarañño sudhite¹⁶ ti attho, arahanto ti kile-
 -hi ārakattā arūnaṃ ca arūnaṃ ca hatattā paccayānaṃ arahattā evaṃ laddha-
 -nāma pacceka-Buddhā. idam vuttam hoti: bhaddo Kosalarājadhite so ahaṃ

¹ Bā evaṃca. ² Ck^s pasannamānā. ³ Bā ekam, omitting pi. ⁴ Bā dadaṃ
⁵ so Ck^s; Bā omits ca ⁶ Ck^s -a ⁷ Bā omits ca. ⁸ Bā omits pu-. ⁹ Bā
 -jji. ¹⁰ Bā omits hi ¹¹ Bā -tātam ¹² Bā omits va-. ¹³ Bā -ji. ¹⁴ Bā
 -salle. ¹⁵ Ck^s omit va ¹⁶ Bā dhite

dānaṃ me dinnan ti tittim akatvā punappunaṃ¹ tad eva ariyācaritam dāna-
maggaṃ ācarissāmi, mayhaṃ hi aggadakkhineyyattā arahantā² manūpadassanā,
cīvarādīnaṃ³ dātukāmatāya te yeva passitum icchāmiti

Idaṃ⁴ ca pana vatvā⁵ deviyā sampattiṃ oloketvā „bhadde,
mayā tava purimabhava attano kusalakammaṃ vitthāretvā 5
kathitaṃ, imāsaṃ pana nārīnaṃ majjhe rūpena vā līlāvilāsenā⁶
vā tayā sadiṣi ekāpi n' atthi, sā tvaṃ kiṃ kammaṃ katvā
imaṃ sampattiṃ paṭilabbhīti“ pucchanto puna gātham āha:

10. Devī viya accharūpamā
majjhe nāriganassa sobhasi, 10
kiṃ kammam⁷ akāsi bhaddakam,
kenāsi⁸ vaṇṇavatī sukosale⁹ ti. 151.

Tass' attho · bhadde¹⁰ kosale⁹ Kosalarañño sudhīte¹¹ tvaṃ rūpasam-
pattiyā accharūpamā Tīdasapure Sakkassa devarañño aññatarā devī viya imassa
nāriganassa majjhe sobhasi, pubbe kiṃ nāma bhaddakam kalyāṇakammaṃ akāsi, 15
kenāsi¹² kāraṇena evaṃ vaṇṇavatī¹³ jāta ti.

Ath' assa sā purimabhava kalyāṇakammaṃ kathenti sesaṃ
gāthadvayam āha:

11. Ambaṭṭhakulassa khattiya¹⁴
dass-āhaṃ¹⁵ parapessiyā¹⁶ ahuṃ¹⁷ 20
saññatā¹⁸ dhammajīvinī
sīlavatī ca apāpadassanā. 152.

12. Uddhaṭabhattaṃ ahaṃ tadā
caramānassa adāsi¹⁹ bhikkhuno
vittā sumanā sayam ahaṃ, 25
tassa kammaṃ phalaṃ mam' edisan ti. 153.

Sāpi kira jātissaraññaṇa²⁰ paricchinditvā va kathesi.

¹ Bḍ paccuppannaṃ. ² C^s -hattā, Bḍ -nto. ³ Bḍ -ni ⁴ Bḍ evañ ⁵ Bḍ
adds rājā. ⁶ Bḍ līlāya vā vi- ⁷ C^k -mam, C^s -ma corr to -mam. ⁸ Bḍ
kenāpi ⁹ Bḍ -salle ¹⁰ Bḍ adds sobhane. ¹¹ Bḍ dhīte. ¹² Bḍ kenāpi
¹³ all three MSS -ti ¹⁴ C^k khatti ¹⁵ Bḍ dāsā-. ¹⁶ Bḍ -pesi-. ¹⁷ C^k
abū, Bḍ abu ¹⁸ Bḍ saññatāya. ¹⁹ C^k -sīm. ²⁰ Bḍ sāpi kira jātissarā va
ahosi tasmā attano jāti araññaṇena.

Tattha ambatthakulassā¹ 'ti kutumbiyakulassa, dassāhan ti dāsī
 aham dāsāhan¹ ti pi pūtho. parapessiyā² ti parehi tassa tassa kiccassa
 karanatthāya pesitabbā pesanakārikā. saññatā ti dāsīyo nāma dussilā honti, aham
 pana tīhi dvārehi saññatā sīlasampannā, dhammajīvinīti paravañcanādīni
 5 akatvā dhammena samena pavattitajīvikā, sīlavatīti ācārasampannā³ gunavati,
 apāpadassanā ti kalyāṇadassanā piyadhammā, uddhatabhattachan ti attano
 pattakoṭṭhāsavasena uddharitvā laddhabhāgabhattam⁴, bhikkhuno ti⁵ bhinnakile-
 sassa paccekabuddhassa, vittā⁶ sumanā ti tuṭṭhā⁷ somanassajātā kammaphalaṃ
 saddahanti. tassa kammassā 'ti tassa⁸ ekabhikkhūdhānakkammassa⁹, idam
 10 vuttam hoti: aham mahārāja pubbe Sāvatthiyaṃ aññatarassa kutumbiyakulassa¹⁰
 dāsī hutvā attano laddhabhāgabhattam ādāya nikkhamantī ekam paccekabuddham
 puṇḍāya carantaṃ disvā attano tanham milāpetvā¹¹ saññamādigunasampannā
 kammaphalaṃ saddahanti tassa taṃ bhattachan adāsim, sāham yavatāyukam thavā
 kālakatā¹² tattha Sāvatthiyaṃ Kosalarāñño aggamaheṣiṇyā kucchimhi nibbattitvā
 15 idāni tava pāde paricaramānā evarūpaṃ sampattim anubhavāmi, tassa mama
 kammassa idam idisam phalaṃ ti, tattha gunasampannānam dinnassa¹³ mahap-
 phalabhāvadassanattham 'aggato ve pasannānam' ti ca¹⁴ 'esa devamanussānaṃ
 sabbakāmadado nidhīti' ca-ādī-gāthā vitthāretabbā¹⁵.

Iti te ubho pi attano purimakammaṃ vitthārato kathetvā¹⁶
 20 tato paṭṭhāya catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre
 ti cha dānasālā kārāpetvā¹⁷ sakala-Jambudīpaṃ unnaṃgalaṃ
 karontā¹⁸ mahādānaṃ pavattetvā sīlaṃ rakkhitvā uposatha-
 kammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-parāyanā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 25 devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā pana aham evā“ 'ti. Kummāsa-
 piṇḍajātakaṃ²⁰.

11. Parantapajātaka.

Āgamissati me pāpan ti. Idam Satthā Veḷuvane vi-
 haranto Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi.
 30 Tadā hi dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ¹: āvuso Devadatto

¹ Ck^s dassāham dāsāhan. ² Bā -pesi-. ³ Bā sīlasam-. ⁴ Ck^s omīti lad-
 dha. ⁵ Ck^s omīti bh. ti. ⁶ Bā citta. ⁷ Ck^s turtha, Bā tattha. ⁸ Bā tamcesā.
⁹ Bā -dānassa kammassa. ¹⁰ Bā -tumpikaku-. ¹¹ C^s vi-, Bā pi-. ¹² Ck^s kāla-,
 C^s kālattā, Bā kalam katvā ¹³ Bā dinnadānassa. ¹⁴ Bā vepassannānam aggaṃ
 puṇṇam pavadhāti. ¹⁵ Ck^s -retva ¹⁶ Ck^s vitthāretvā kathentā. ¹⁷ Bā -lāyo
 karetvā. ¹⁸ Ck^s -to, Bā katvā ¹⁹ Bā dhamma-. ²⁰ Bā kummāsajātakaṃ
 dasamaṃ. ²¹ Bā -utha-.

Tathāgatassa māraṇattham¹ eva parisakkati, dhanuggahe payojesi silam² pavijjhi Nālāgirim³ vissajjāpesi, Tathāgatassa vināsanattham⁴ eva upāyam karoti⁵. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarabi kathāya sannisinnā“ ti pucchivā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva⁶ pubbe p' esa mama vadhāya parisakki⁶, 5 tāsamattam pi pana kātuṃ asakkonto attanā⁷ va dukkham anubhosīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā vāyap-
patto Takkaṣilāya⁸ sabbasippāni sikkhi sabbarāvajānanamantaṃ⁹ 10
uggaṇhi. So ācariyassa anuyogaṃ datvā Bārānasim¹⁰ paccā-
gañchi¹¹. Pitā taṃ oparajje¹² ṭhapesi. Kiñcāpi uparajje ṭhapesi
mārāpetukāmo pana taṃ¹³ hutvā datṭhum pi na icchi. Ath' ekā
sigālī dve potake gahetvā rattim manussesu patisallīnesu niddha-
manena¹⁴ nagaram pāvisi. Bodhisattassa ca pāsāde sayanagab- 15
bhasa avidūre¹⁵ ekā sālā atthi, tatth' eko addhikamanusso upā-
hanā¹⁶ omuñcitvā pādamūle bhūmiyam ṭhapetvā ekasim phalake
nipajji na tāva niddāyati¹⁷. Sigāliya potakā chātaka¹⁸ vira-
viṃsu. Atha nesaṃ mātā „tātā¹⁹ mā saddaṃ karittha, etissā
sālāya eko manusso upāhanā omuñcitvā bhūmiyam ṭhapetvā 20
phalake nipanno, na tāva niddāyati²⁰, etassa niddāyanakāle
etā upāhanā āharitvā tumhe khādāpessāmīti“ attano bhāsāya
āha. Bodhisatto mantānubhāvena tassā ravam²¹ jānitvā sa-
yanagabbhā nikkhamma vātapānam vivaritvā „ko etthā“ 'ti
āha²². „Ahaṃ deva addhikamanusso“ ti. „Upāhanā te kuhin“ 25
ti. „Bhūmiyam devā“ 'ti. „Ukkhipitvā olambitvā ṭhaphēti“. Taṃ
sutvā sigālī Bodhisattassa kujjhi. Pun' ekadivasam sā
tath' eva nagaram pāvisi. Tadā c' eko mattamanusso „pānī-

¹ Ck ma-. ² Ck sile, Cs sile. ³ Cs -lā- corr to -li-. Bd -lā-. ⁴ Bd -sattham
⁵ Bd adds vadhāya parisakkati. ⁶ Bd -sakkati yeva ⁷ Bd -no. ⁸ Bd -yam
⁹ Bd sabbarudajā- ¹⁰ Bd -sī, Ck -siyam. ¹¹ Ck parichā-, Cs Bd paccagacchi.
¹² Ck opa-. ¹³ Bd nam. ¹⁴ Bd niddhanamanena ¹⁵ Bd -gabbhapasse ¹⁶
Ck opa-. ¹⁷ Bd adds tadā. ¹⁸ Bd chātā. ¹⁹ Bd nesa matā tāta, Ck nesa
tātā. ²⁰ Ck -yāti. ²¹ Ck raham, Bd bhasam ²² Bd adds itaro.

yaṃ pivissāmīti¹“ pokkharaniṃ otaranto pativā nimuggo ni-
 russāso mari. Nivatthā pan’ assa dve sātākā, nivāsanantare
 kahāpanasahassaṃ aṅguliyā ca muddikā atthi. Tadāpi sā
 puttake „chāt’ amhā ’ti²“ viravante „tāta, mā saddaṃ karittha,
 5 etissā pokkharaniyā manusso mato, tass’ idaṃ e’ idaṃ ca atthi,
 so pana marivā sopāne yeva nipanno, tumhe etaṃ manussaṃ
 khādāpessāmīti“ āha. Bodhisatto taṃ sutvā vātapānaṃ vi-
 varitvā „sālāya ko atthīti“ vatvā eken’ utthāya „aham devā“
 ’ti vutte „gaccha etissā pokkharaniyā matapurisassa³ sātāke
 10 ca kahāpanasahassaṃ ca aṅgulimuddikaṃ ca gahetvā sarīraṃ
 assa yathā na utthahati evaṃ udake osidāpehīti“ āha. So
 tathā akāsi. Sā puna⁴ kujjhivā „purimadivase tāva me
 puttānaṃ upāhanā khāditaṃ nādāsi⁵, ajja matamanussaṃ
 khāditaṃ nādāsi⁶, hotu ito dāni⁷ tatiyadivase eko sapattarājā⁸
 15 āgantvā nagaraṃ parikkhipissati, atha taṃ⁹ pitā yuddhatthāya
 pesessati, tatra te sīsaṃ chindissanti, atha te galalohitaṃ
 pivitvā veraṃ muñcissāmi¹⁰, tvaṃ mayā saddhiṃ veraṃ ban-
 dhasi, jānissāmīti“ viravitvā Bodhisattaṃ tajjetvā putte ga-
 hetvā nikkhami. Tatiyadivase sapattarājā¹¹ āgantvā nagaraṃ
 20 parivāresi. Rājā Bodhisattaṃ „gaccha tāta tena¹² saddhiṃ
 yujjhā“ ’ti āha. „Mayā deva ekaṃ diṭṭhaṃ atthi, gantaṃ na
 visahāmi, jīvitantarāyaṃ¹³ bhāyāmīti“. „Mayhaṃ tava¹⁴ mate
 vā amate vā kiṃ, gacch’ eva¹⁵ tvaṃ“ ti. So „sādhu devā“
 ’ti Mahāsatto parisāṃ gahetvā sapattarañño¹⁶ ttitadvārena
 25 anikkhamitvā aññaṃ dvāraṃ vivarāpetvā¹⁷ nikkhami¹⁸. Tasmim
 gacchante sakalanagaraṃ tucclāṃ viya ahoṣi, sabbe ten’ eva
 saddhiṃ nikkhamimsu. So ekasmiṃ sabhāgaṭṭhāne khandhā-
 vāraṃ nivāsetvā acchi. Rājā cintesi: „uparājā nagaraṃ tuc-
 chaṃ katvā balaṃ gahetvā palāyi, sapattarājāpi¹⁹ nagaraṃ

¹ Ck^s chātāmīti. ² B^d matamanussassa. ³ B^d adds pi. ⁴ B^d na deti. ⁵ B^d id-. ⁶ B^d sāmanta-. ⁷ all three MSS nam. ⁸ Ck^s -mīti. ⁹ B^d -se eko sā-
 mantarājā. ¹⁰ B^d etena. ¹¹ Ck^s -yā. ¹² B^d tayi. ¹³ B^d ga chāheva. ¹⁴ B^d
 vivaritvā. ¹⁵ Ck^s omits aññaṃ - - - mi.

parivāretvā ʒhito, idāni mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi¹. So „jīvi-
 taṃ rakkhissāmi²“ devīṇ ca purohitaṃ ca Paratapaṃ nāma³
 ekaṃ pādamūlikaṃ ca⁴ gahetvā rattibhāge aññātakavesena
 palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. Bodhisatto tassa palātabhāvaṃ
 sutvā nagaraṃ pavisitvā yuddham katvā sapattaṃ⁵ palāpetvā 5
 rajjaṃ gaṇhi. Pitāpi 'ssa ekasmiṃ nadītīre paṇṇasālaṃ kā-
 retvā phalāphalena yāpento vasi. Rājā ca purohito ca phalā-
 phalatthāya gacchanti. Parantapadāso deviyā saddhiṃ paṇṇa-
 sālāya eva hoti. Tatrāpi⁶ rājānaṃ paṭicca deviyā kucchis-
 miṃ gabbho paṭiṭṭhahi. Sā abhiṇhasaṃsaggavasena⁷ Paranta- 10
 pena⁸ saddhiṃ aticari. Sā⁹ ekadivasāṃ Parantapaṃ āha:
 „rañña nāte¹⁰ n' eva tava na mayhaṃ jīvitaṃ atthi¹¹. mārehi
 na¹²“ ti. „Kathaṃ māremi¹³“ ti. „Esa taṃ¹⁴ khaggaṃ ca¹⁵ na-
 hānasātaṃ ca gāhāpetvā nahāyitum gacchati, tatr' assa
 nahānatthāne pamādaṃ nātvā khaggena sīsaṃ chinditvā sarī- 15
 raṃ khaṇḍākhāṇḍikaṃ katvā bhūmiyaṃ nikhaṇāhīti¹⁶“ ti. So
 „sādhū¹⁷“ ti sampaṭicchi. Ath' ekadivasāṃ purohito yeva phalā-
 phalatthāya gantvā avidūre rañño nahānatthasāmaṇṇe ekaṃ
 rukkhāṃ āruya phalāphalaṃ gaṇhāti. Rājā „nahāyissāmi¹⁸“
 Parantapaṃ khaggaṃ ca nahānasātaṃ ca gāhāpetvā nadītīraṃ 20
 agamāsi. Tatra naṃ nahānakāle pamādaṃ āpannaṃ „māressā-
 mi¹⁹“ Parantapo gīvāya gahetvā khaggaṃ ukkhipi. So maraṇa-
 bhayena viravi. Purohito²⁰ saddaṃ sutvā olokeno Parantapaṃ
 rājānaṃ mārentaṃ disvā bhītabhīto²¹ sākhāṃ vissajjetvā ruk-
 khato oruya ekaṃ gumbaṃ pavisitvā nisīdi²². Parantapo 25
 tassa sākhāvissajjanasaddaṃ sutvā rājānaṃ māretvā bhūmiyaṃ
 nikhanitvā²³ „imaṃsmiṃ ʒhāne sākhāvissajjanasaddo ahoṣi, ko
 nu kho ettha²⁴“ ti cintento²⁵ kañci adisvā nahātvā gato. Tassa
 gatakāle purohito nisinnaṭṭhānā nikkhami²⁶, rañño khaṇḍā-

¹ Bā adds dāsam. ² Bā sapatam. ³ Ck* tatra pi. ⁴ Ck* -samaggavāsena. ⁵
 Cks add ca. ⁶ I d esā. ⁷ Ck* -ññātake. ⁸ Bā adds tasmā. ⁹ Bā ehi tava.
¹⁰ Bā adds datvā. ¹¹ Bā nikkhanāhīti. ¹² Bā adds tam. ¹³ Bā bhītabhīto.
¹⁴ Bā mihī. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ Ck* -te. ¹⁷ Bā -mitvā.

khaṇḍikaṃ chinditvā āvāṭe nikhātabhāvaṃ nātvā nahātvā at-
tano vadhanabhayena¹ andhavesaṃ gahetvā paṇṇasālaṃ aga-
māsi. Taṃ disvā Parantapo „brāhmaṇa kin te katan“ ti
āha: So ajānanto viya „deva akkhīni me nāsetvā āgato 'mhi,
5 ussannāsīvise araṇṇe ekasmiṃ vammīkapasse aṭṭhāsīm, tatr'
ekena āsīvisena nāsāvāto vissatṭho me² bhavissatīti“. Para-
ntapo „na maṃ jānātīti³ devā 'ti vadati⁴, samassāsessāmi nan“
ti „brāhmaṇa, mā cintayi, ahaṃ⁵ taṃ paṭijaggissāmīti“ assā-
setvā phalāphalaṃ datvā santappesi. Tato paṭṭhāya Paranta-
10 padāso phalāphalaṃ āharati. Devī pi puttaṃ vijāyī. Sā
putte vadḍhante ekadivasaṃ paccūsasamaye sukhānisinnā saṇi-
kaṃ⁶ Parantapadāsaṃ etad⁷ avoca: „tvaṃ rājānaṃ mārento
kenaci⁸ diṭṭho“ ti. „Na maṃ koci addasa, sākhāvissatṭha-
saddaṃ⁹ pana assosīm, tassā sākhāya manussena vā tiracchā-
15 nena vā vissatṭhabhāvaṃ na jānāmi, yadā¹⁰ kadāci pana me
bhayaṃ āgacchati yena¹¹ sakhā vissatṭhā¹² tato āgamissatīti“
tāya saddhīm sallapanto paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Agamissati me pāpaṃ, āgamissati me bhayaṃ,
tadā hi calitā sakhā manussena migena¹³ vā ti. 154.

20. Tattha pāpaṃ ti lamakam anuttham akantaṃ, bhayaṃ ti cittutrasabha-
yaṃ pi me āgamissati, na sakkā nāgantum¹⁴, kiṃkāraṇā: tadā hi calitā sakhā
pana manussena vā migena vā ti na paññāyati, tasmā¹⁵ tato maṃ bhayaṃ
āgamissat' eva

Te „purohito niddāyatīti“ maññimsu. So pana aniddā-
25 yanto va¹⁶ tesāṃ kathaṃ assosi. Ath' ekadivasaṃ purohito
Parantapadāse phalāphalatthāya gate attano brāhmaṇiṃ saritvā
vippalapanto¹⁷ dutiyaṃ gāthā āha:

¹ Bḍ vadhabha. ² Bḍ omits me. ³ Cks -tīti. Bḍ sañjānāti. ⁴ Bḍ -tīti. ⁵ Ck
ahan. ⁶ Bḍ -ni-. ⁷ Bḍ omits etad. ⁸ Cks nakoci. ⁹ Bḍ api ca sākhāvisajjana-
saddaṃ. ¹⁰ Bḍ yā. ¹¹ Cks āgacchantam, onuttig yena. ¹² Bḍ adds gato. ¹³
Cks -gassa. ¹⁴ C^s na gantum, Bḍ sakkā gantum. ¹⁵ Bḍ kasmā. ¹⁶ Bḍ -yamāno.
¹⁷ Bḍ vīta-

9. Bhīruyā nūna me kāmo avidūre vasantiyā

karissati kisaṃ paṇḍum, sā va sākḥā Parantapan ti. 155.

Tattha bhīruyā ti itthi nāma appamattaken' eva¹ bhāyati, tasmā bhīrū ti vuccati, avidūre ti nātidūre ito, katipayayojanamattake vasantiyā bhīruyā mayhaṃ brāhmaṇiyā yo mama kāmo uppanno so nūna maṃ kisaṃ ca paṇḍuṃ 5 ca karissatīti dasseti. sā va sākḥā ti iminā pana opammam dasseti, yathā sākḥā Parantapaṃ kisaṃ paṇḍum karoti² evaṃ ti attho. iti brāhmaṇo gātham eva vadati, attham pana na³ katheti, tasmā imāya gāthāya kiccaṃ deviyā apākaṇaṃ⁴.

Atha naṃ „kiṃ kathesi brāhmaṇa“ 'ti āha. So pi 10 „sallakkhitam me“ ti vatvā puna ekadivasam tatiyaṃ gātham āha:

3. Socayissati maṃ kantā gāme vasam⁶ aninditā,

karissati kisaṃ paṇḍum, sā va sākḥā Parantapan ti. 156.

Tattha socayissatīti sokuppādanena⁷ sukkhāpessati, kantā ti ittha- 15 bhariyā, gāme vasam ti Bārānasiyā⁸ vasantīti adhippāyo, aninditā ti agara-bitā uttamarūpadharā

Puna⁹ ekadivasam catuttham gātham āha:4. Tayā maṃ h' asitāpaṇḍi¹⁰ mihitāni¹¹ bhaṇitāni¹² cakisaṃ paṇḍum¹³ karissanti, sā va sākḥā Parantapan ti. 157. 20

Tattha tayā maṃ hasitāpaṇḍi¹⁰ tayā maṃ hi asitāpaṇḍi¹⁴, idaṃ vuttaṃ hoti: bhaddo akkhikotito¹⁵ añjanasālākāya¹⁶ niharitvā abhisāṅkhita-asitāpaṇḍi hi¹⁷ tayā¹⁸ ca¹⁹ pavattitāni mandahasitāni ca madhurabhaṇitāni ca mayā²⁰ visatthasakhā²¹ vicaramānā²² Parantapam viya kisaṃ paṇḍum karissatīti, pakāraṃ vakāraṃ²³ katvā vaṇḍi²⁴ pi pātho yeva. 25

Aparabhāge kumāro vayappatto ahosi soḷasavassuddesiko. Atha naṃ brāhmaṇo yaṭṭhikoṭiṃ gāhāpetvā nahānatitthaṃ gantvā akkhini ummāletvā olokesi²⁶. „Nanu tvaṃ brāhmaṇa

¹ Bđ -kenāpi. ² Cks -reti. ³ Bđ omits na. ⁴ Cks -pā-. ⁵ Bđ -tamevā, Ck -tamamevā corr. to -tamme. ⁶ Bđ vasam. ⁷ Bđ sokupā-. ⁸ Bđ -yaṃ. ⁹ Bđ pun. ¹⁰ Ck bhasitāpaṇḍi? Cks bhasitāpaṇḍi. Bđ hasitāsaṅga. Bf -saṅgam ¹¹ Ck himitāni, Bdf sitāni. ¹² Bđ bhaṇḍi-. ¹³ Cks -u. ¹⁴ Bđ maṃ hasitā asaṅgam. ¹⁵ Bđ -iko. ¹⁶ Bđ aññisā-. ¹⁷ Bđ abhisāṅkhitāya sitāsaṅkhāni ¹⁸ Bđ tassā. ¹⁹ Bđ m. ²⁰ Cks mamsā ²¹ Bđ visathā ²² Ck viva-, Bđ viraṃānā. ²³ Ck omits vikāraṃ, Bđ sakāra-sa vakāraṃ. ²⁴ Bđ vaṇḍanti. ²⁵ Bđ adds kumāro.

andho“ ti āha. So „nāhaṃ andho, iminā paṇ¹ upāyena jī-
vitaṃ rakkhāmīti“ vatvā „tava pitaraṃ jānāsīti“ āha. „Āmā“
'ti². „Nāyaṃ tava pitā, pitā pana te Bārāṇasirājā³, ayaṃ
tumbhakaṃ dāso, so mātari te vipphaṇṇajjivā imasmiṃ thāne
5 tava pitaraṃ māretvā nikhanīti⁴“ atthiṇi nīharitvā⁵ dassesi.
Kumārassa balavakodho⁶ uppajji. Atha naṃ „idāni kiṃ karo-
mīti“ pucchi. „Yaṇ tena⁷ imasmiṃ yeva titthe pitu te kataṃ
taṃ karohīti“⁸ sabbaṃ pavattim ācikkhitvā kumāraṃ kati-
pāhaṃ tharugaṇhanaṃ⁹ sikkhāpesi. Ath' ekadivasaṃ kumāro
10 khaggaṇ ca nahānasātaṇ ca gahetvā „nahāyitum gacchāma
tātā“ 'ti āha. Parantapo „sādhū“ 'ti tena saddhiṃ gato.
Ath' assa nahāyitum otiṇṇakāle dakkhiṇahatthena asim vāma-
hatthena cūlaṃ gahetvā „tvam kira imasmiṃ yeva titthe
mama pitaraṃ cūlāya¹⁰ gahetvā viravantaṃ māresi, ahaṃ pi
15 taṃ tath' eva karissāmīti“ āha. So maranabhayaḥ bhīto pari-
devamāno dve gāthā abhāsi:

5. Agamā¹¹ nūna so saddo asaṃsi nūna so tava,
akkhātāṃ nūna taṃ tena yo¹² taṃ sākhaṃ akampayi. 158.

6. Idam kho taṃ¹³ samāgama¹⁴ mama bālassa cintitaṃ:
20 tadā hi calitā sākhaṃ manussena migena vā ti. 159.

Tattha agamā ti yo sākhasaddo nūna taṃ āgato sampatto, asaṃsi
nūna so tavā 'ti so saddo¹⁵ tava ārocesi maññe, akkhātāṃ nūna taṃ
tenā 'ti yo satto tadā taṃ sākhaṃ akampayi tena eva¹⁶ te pitā mārito
ti nūna taṃ kāraṇaṃ akkhātāṃ, samāgama¹⁷ ti samāgammā, samāgatan ti
25 attho, yaṃ mama bālassa: tadā¹⁸ calitā¹⁹ sākhaṃ manussena migena vā tato²⁰
me bhayaṃ uppajjissatīti cintitaṃ parivattakataṃ²¹ ahoṃ idam tayā saddhiṃ
samāgatan ti vuttam hoti

Tato kumāro osānagātham āha:

7. Tath' eva tvam avedī²² avañci pitaraṃ mama
30 gantvā sākhaṃ chādentō āgamissati me²³ bhayan ti. 160.

¹ Bā nāmena. ² Id ayaṃ me pitā ti vutte. ³ Bā -sīyāṃ rājā. ⁴ Ck -ni-.
⁵ Ck ha-, Bā niha-. ⁶ Bā -soko. ⁷ Ck te. ⁸ Bā -katham-, Ck pitu tena kataṃ
karohīti, Ck pitu tena katham karo- corr. to -katam-. ⁹ Ck C² -gaṇham,
Bā dhanukalāpaṃ. ¹⁰ Bā cūlaṃ. ¹¹ Bā a-. ¹² Ck Bā so. ¹³ Bā tvam. ¹⁴
all four MSS. -gamma. ¹⁵ Ck satto. ¹⁶ Bā evam. ¹⁷ Bā -gammā. ¹⁸ Bā
kadā. ¹⁹ Ck -ta. ²⁰ Bā kato. ²¹ Bā paritak-. ²² Bā -desi. ²³ Bā te.

Tattha tatheva tvaṃ avedīti¹ tath' eva tvaṃ aṇṇāsi, avaṇci pitaram mama² 'ti tvaṃ hi mama pitaram nahāyitum gacchāmi³ 'ti vissāsetvā nahāyantam⁴ māretvā khaṇḍākhandaṇḍikaṃ chinditvā nikkhanitvā⁵ sace koci jānissati mayham pi evarūpam bhayaṃ āgacchissatīti vañcesi⁶. idam kho pana taṃ maranabhayaṃ idāni tathāgatan ti

5

Iti taṃ vatvā tatth' eva⁷ jīvitakkhayaṃ pāpetvā nikkhanitvā⁸ sākhaṃhi paṭicchādetvā khaggaṃ dhovitvā nahātvā paṇṇasālaṃ gantvā tassa māritabhāvaṃ purohitassa kathetvā mātaram paribhāsivā „idha kiṃ karissāmi“⁹ 'ti tayo janā Bāraṇasim¹⁰ eva agamaṃsu. Bodhisatto kaniṭṭhassa uparajjam¹¹ datvā dānādāni puñṇāni karitvā¹² saggaṇadāni¹³ pūresi.

Satthā imaṃ desaṇaṃ¹⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā piturājā Devadatto ahosi puttarājā¹⁵ aham evā¹⁶ 'ti. Parantapajātakaṃ¹⁷. Gandhāravaggo dutiyo¹⁸. Sattanipātaṇṇaṇaṇiṭṭhitā¹⁹.

15

¹ B^d -desīti. ² B^d adds m- pitaram. ³ C^{ks} -m-. B^d nikkhapini-. ⁴ B^d -siti. ⁵ B^d iti yam idāni tathāgatan ti vacanam sutvā tatheva. ⁶ C^k B^d -ni-, C^s -ni-, corr to -ni-. ⁷ B^d -sīyam. ⁸ B^d ā-. ⁹ B^d katvā. ¹⁰ B^d -pūram. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d adds ekādasamaṃ. ¹⁴ B^d omits gan - - yo. ¹⁵ B^d -pātajātakaṃ mīhitaṃ. Imāṃ lakkhakammaṇa metteyyajinasantike ehiḍḍikkhu paṭi-sambhātāni saddham labheyyamaṃ, sadaya; aramavāsuddhasilācārasampattuena suvaṇṇapadumaṇḍanaṇa ekunavisativassanadakkhiteṇa likkhitum idam yattha yattha bhava jato pūriso abhirūpo mahāpaṇṇo dhāreṇi kītakattayaṃ metteyyo byākato ahaṃ, sakkara; 1150 etc.

VIII. ATTHANIPĀTA.

1. KACCĀNIVAGGA.

1. Kaccānijaṭaka.

Odātavattthā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
5 taram mātiposakam¹ ārabba kathesi. So kira Sāvattthiyam kula-
dārako ācārasampanno pitari kālakate² mātidevato³ hutvā mukha-
dhovanadantakaṭṭhadānanahāpanapādadhovanādivēyyāvaccakammena⁴ c'
eva yāgubhattādīhi ca mātaram paṭijaggi. Atha nam mātā „tāta
aññāni pi gharāvāsakiccāni atthi, ekam samajātikakulā⁵ kumārikam
10 gaṇha⁶. sā mam possessati, tvam pi attano kammam karissasīti“ āha.
„Amma, aham attano hitasukham paccāsimsamāno tumhe upaṭṭha-
hāmi, ko añño evam upaṭṭhabhissatīti“. „Kulavaddhanakammam⁷ nāma
tāta kātum vaṭṭatīti⁸“. „Na mayham gharāvāsena attlo, aham tumhe
upaṭṭhahitvā tumhākam dhūmakāle pabbajissāmīti“. Ath' assa
15 mātā punappuna yacitvāpi manam alabhamānā tassa chandam aga-
hetvā samajātikakulā kumārikam ānesi. So mātaram appaṭikkhipitvā
tāya saddhim samvāsam kappeti⁹. Sāpi „mayham sāmiko mahanten'
ussāhena¹⁰ mātaram upaṭṭhahati¹¹, aham pi nam upaṭṭhabhissāmīti¹²“,
cintetvā tam sakkaccam upaṭṭhahi. So „ayam me mātaram sak-
20 kaccam upaṭṭhahatīti“ tato paṭṭhāya laddhaladdhāni madhurakhādani-
yāni¹³ tassā yeva deti. Sā aparabhāge cintesi: „ayam laddhaladdhāni
madhurakhādaniyāni¹⁴ mayham űeva deti, addhā mātaram nīharitu-

¹ Bā mātū-. ² Bā kalam-. ³ Bā mātudevato viyā. ⁴ Bā -dhovanena danta-. ⁵
Bā -kamkula. ⁶ Bā -hāhiti. ⁷ Bā -vadhana-. ⁸ Ck' vaddha-, Bā vatta-. ⁹
Bā -si. ¹⁰ Bā -tena usā-. ¹¹ Bā -hi. ¹² Bā -hissāmi evamasā piyā bha-
vissāmīti. ¹³ Bā -yādīm. ¹⁴ Bā -yādīhi.

kāmo bhavissatīti nīharaṇūpāyaṃ assā karissāmīti¹ evaṃ ayoniso ummujjitvā ekadivasaṃ āha: „sāmi taya bahi nikkhante² tava mātā maṃ akkosatīti“. So tuṇhī ahoṣi. Sā cintesi: „imaṃ mahallikaṃ ujjhāpetvā³ puttassa paṭikkulāṃ kāressāmīti⁴“ tato paṭṭhāya yāguṃ dadamānā accuṇhaṃ vā atisītaṃ⁵ vā atiloṇaṃ vā aloṇaṃ vā deti, 5 „amma accuṇhā atiloṇā“ ti ca vutte pūretvā sītodakaṃ pakkhipati. puna „atisītalā nilloṇā yevā⁶“ ti vutte „idān“ eva ‘accuṇhā atiloṇā’ ti⁷ vadati, ko taṃ tosetuṃ sakkhissatīti⁸ mahāsaddaṃ karoti, na- hānodakaṃ pi accuṇhaṃ katvā piṭṭhiyaṃ āsiṇcati⁹, „amma piṭṭhi me jhā- yatīti¹⁰“ ca vutte puna¹¹ pūretvā sītodakaṃ¹² pakkhipati. „atisītaṃ 10 amma“ ti vutte „idān“ eva ‘accuṇhaṃ’ ti vatvā puna¹³ ‘atisītaṃ’ ti viravati¹⁴, ko etissā avamānaṃ saḥissatīti¹⁵ paṭivissakānaṃ katheti¹⁶, „amma mañcake me bahū maṃkuṇā¹⁷“ ti vutte pi mañcakaṃ nī- haritvā tassa upari attano mañcakaṃ poṭhetvā¹⁸ „poṭhito¹⁹ me“ ti atiharitvā²⁰ paṇṇāpeti, mahāupāsikā diguṇehi maṃkuṇehi²¹ khajja- 15 mānā sabbarattim nisinnā va vītināmetvā „amma sabbarattim maṃ- kuṇehi²² khādit“ amhīti²³ vadati. itarā „bhīyyo²⁴ te mañco²⁵ poṭhito²⁶, pare²⁷ poṭhito²⁸, ko imissā kiccaṃ nīharitūṃ sakkotīti²⁹“ paṭivatvā³⁰ „idāni putte³¹ ujjhāpessāmīti“ tattha tattha kheḷasīṃghāṇikapalitāni³² vipakkiritvā „ko imaṃ sakalagehaṃ asuciṃ karotīti“ vutte „mātā te 20 evaṃ³³ karotīti“, „mā karīti“ vuccamānā kalahaṃ karoti, „ahaṃ evarūpāya kālakaṇṇiyā³⁴ saddhiṃ ekagehe vasitūṃ na sakkomi, etaṃ vā ghare vasāpehi maṃ vā“ ti āha. So tassā vacanaṃ sutvā³⁵ „bhadde tvaṃ tava taruṇā, yattha katthaci gantvā jīvitūṃ sakkosi. mātā pana me dubbalā, ahaṃ ev³⁶ assā paṭisaraṇaṃ, tvaṃ nikkha- 25 mitvā attano kulāṃ gacchā“ ti āha. Sā tassa vacanaṃ sutvā bhītā³⁷ cintesi: „na sakkā imaṃ mātū antare bhinditūṃ, ekaṃsen³⁸ assa mātā piyā, sace paṇāhaṃ kulagharaṃ gamissāmi vidhavāvāsaṃ³⁹ vasanti⁴⁰ dukkhitā bhavissāmi⁴¹, purimaniyāmen⁴² eva⁴³ sassuṃ ārādhettvā paṭi-

¹ Bā -khamante. - Bā utha- ³ Bā karissā-. ⁴ Bā -sitalam ⁵ Bā alonam amhā. ⁶ Bā atilonam vatvā puna atisītalā ti ⁷ Cks -canti. ⁸ Bā dāhatīti. ⁹ Bā punappunnaṃ. ¹⁰ Bā arisītaudakaṃ ¹¹ Bā idāneva ¹² Bā atisītaṃ amma ti vutte lanti vadati ¹³ Bā sahītu sakkhissatīti ¹⁴ Bā akathesi ¹⁵ Bā mañ- kulā ¹⁶ Bā pappote-, Ck pothe-. ¹⁷ Bā atipapoti-. ¹⁸ Ck am- corr. to abhi-, Bā abhi-. ¹⁹ Bā upāsikā rattimaṅgulenā ²⁰ Bā mañkulohi ²¹ Ck bhīyyo. ²² Bā mañcuko. ²³ Bā poti-. ²⁴ Bā adds pi ²⁵ Bā pappoti-. ²⁶ Bā sa- matthoti. ²⁷ Bā vatvā. ²⁸ so Cks; Bā nam puttāna ²⁹ Bā -nikādini. ³⁰ Bā evarūpaṃ. ³¹ Bā kala- ³² bhadde - - bhīta waiting in Bā ³³ Cks vidhavāsaṃ. Ck² vidhavavāsaṃ. ³⁴ all four MSS -ti. ³⁵ Bā -miti. ³⁶ Bā -nayeneva.

jaggissāmiti¹ sā tato paṭṭhāya purimasadi-am eva taṃ paṭijaggi.
 Ath' ekadivasam so upāsako dhammasavanatthāya Jetavanam ganvā
 Satthāram vanditvā ekamantaṃ ni-īdi, „kiṃ upāsaka puñṇakammesu
 na-ppamajjasi. mātu upaṭṭhānakammaṃ pūresi² ca vutto³ „āma
 5 bhante, mama mātā mayham aruciya yeva ekaṃ kuladārikaṃ ānesi,
 sā idaṃ c' idaṃ cānācārakammaṃ⁴ akāsi⁵“ sabbam Satthu ācikkhitvā
 „iti Bhagavā sā itthi n' eva maṃ mātu⁶ autare bhindituṃ sakkhi.
 idāni naṃ sakkaccaṃ upaṭṭhabatiti⁷ āha. Satthā tassa katham
 sutvā „idāni tava tvaṃ āvuso⁸ tassā vacanaṃ na akāsi, pubbe paṇ'
 10 etissā vacanena tava mātaraṃ nikkadḍhitvā maṃ nissāya puna⁹
 gehaṃ ānetvā paṭijaggiti¹⁰ vatvā tena yācito atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 aññatarassa kulassa putto pitari kālakate⁷ mātidevato⁸ hutvā
 vuttaniyāmen' eva mātaraṃ paṭijaggiti sabbam hetthākathi-
 15 taniyāmen' eva vitthāretabbaṃ. „Ahaṃ evarūpāya kālakaṇṇiyā
 saddhiṃ vasituṃ na sakkomi, etaṃ vā ghare vasāpehi maṃ
 vā“ ti vutte pana tassā katham gahetvā⁹ „mātu yeva me
 doso“ ti mātaraṃ āha: „amma tvaṃ niccaṃ imasmiṃ ghare
 kalahāṃ karosi, ito nikkhamitvā aññasmiṃ¹⁰ yathārucite¹¹
 20 thāne vasāhiti¹². Sā „sādhū“ ti rodamaṇā nikkhamitvā ekaṃ
 mittakulaṃ¹³ nissāya bhatin katvā dukkhena jīvikaṃ¹⁴ kappesi.
 Sassuyā nikkhantakāle¹⁵ sunisāya gabbho patitṭhahi, sā „tāya
 kālakaṇṇiyā gehe vasamānāya gabbham pi na labhiṃ¹⁶, idāni
 me¹⁷ laddho“ ti patino ca paṭivissakānaṃ ca kathenti¹⁸ vi-
 25 cari¹⁹. Aparabhāge puttaṃ vijāyitvāpi sāmikaṃ āha: „tava
 mātari gehe vasamānāya puttaṃ na labhiṃ, idāni me laddho,
 imināpi²⁰ kāraṇena tassā kālakaṇṇibhāvaṃ jānāhiti²¹. Itarā
 „mama²² kira nikkadḍhitakāle puttaṃ labhiti“ sutvā cintesi:
 „addhā imasmiṃ loke dhammo mato bhavissati²³, sace hi

¹ B'd -e ² B'd adds si pana. ³ B'd ca ānācāri. ⁴ B'd adds mā ⁵ B'd upāsaka.

⁶ B'd puna; punnam. ⁷ B'd kāl ākate. ⁸ B'd mātā devata viya. ⁹ B'd vutte
 tassa gahetvā. ¹⁰ B'd omits añ-. ¹¹ B'd rupe. ¹² B'd samiddhi kulam. ¹³ B'd
 -tam. ¹⁴ B'd gharaṇike. ¹⁵ B'd patilabhati. ¹⁶ B'd adds gabbho. ¹⁷ all four
 MSS -ti. ¹⁸ B'd -ati. ¹⁹ B'd -hi. ²⁰ C's kira mama. ²¹ C's -titi.

dhammo mato na bhaveyya mātaraṃ poṭhetvā nikkaddhantā¹
 puttāṃ na² labheyyuṃ sukhāṃ na jiveyyuṃ, dhammassa
 matakabbattaṃ dassāmi³“ sā ekadivasāṃ tilapiṭṭhaṃ ca
 taṇḍulaṃ ca pacanathālīkaṃ ca⁴ dabbhiṃ cādāya⁵ āmakasu-
 sānaṃ gantvā tīhi manussasīsehi uddhanaṃ katvā aggim⁶ 5
 jāletvā⁷ udakaṃ oruḃha sasīsaṃ⁸ nahātvā⁹ sātakaṃ¹⁰ vikkhāle-
 tvā uddhanatṭhānaṃ āgantvā kese mocetvā taṇḍule dhovituṃ
 ārabhi. Tadā Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣi, Bodhi-
 sattā ca nāma appamattā honti. So tasmiṃ khane lokaṃ
 olovento taṃ dukkhappattaṃ „dhammo mato“ ti saññāya 10
 dhammassa matakabbattaṃ dātukāmaṃ disvā „ajja mayhaṃ
 balaṃ dassessāmi¹¹“ brāhmaṇavesena mahāmaggaṃ patipanno
 viya hutvā taṃ disvā¹² maggā okkamma tassā santike ṭhatvā
 „amma susāne āhāraṃ pacantā¹³ nāma n’ atthi, tvaṃ iminā
 idha¹⁴ pakkena tilodanena kiṃ karissasīti“ kathaṃ samuṭṭhā- 15
 pento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Odātavatthā suci allakesā

Kaccāni kiṃ kumbhim apassayitvā¹⁵

piṭṭhā tilā dhovasi¹⁶ taṇḍulāni,

tilodano hohiti kissa hetū ti. 1.

20

Tattha Kaccāni taṃ¹⁴ āapati, kumbhim apassayitvā¹⁵ ti pa-
 canathālīkaṃ manussasīsu uddhanaṃ¹⁶ āropetvā, hohitīti¹⁷ ayaṃ tilodano kissa
 hetu E. avissati, kiṃ attanā bhūṇiṣṣasi¹⁸ udaku aññakāraṇaṃ¹⁹ atthīti attho.

Ath’ assa sā, ācikkhanti dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Na kho ayaṃ brāhmaṇa bhojanatthā²⁰

25

tilodano hohiti sādhuṇakko²¹.

dhammo mato, tassa bahūtamajjā²²

ahaṃ karissāmi susānamajjhe ti. 2.

¹ B^d nikkadhitvā. ² B^d punaputram. ³ C^k -hika corr to -hi, C^s pataethālīkaṇa.
⁴ C^{s2} pataethālīkaṇa, B^d pataethālīkaṇa. ⁵ B^d -ca ādāya. ⁶ B^d jalitvā. ⁷ B^d
 omits sa. ⁸ B^d nāpetvā. ⁹ B^d mukham. ¹⁰ B^d vanditvā. ¹¹ B^d paccantaṃ.
¹² B^d idhā. ¹³ C^k avissayitvā, B^d adhivassayitvā, B^f adhivasi-. ¹⁴ C^k khovasi,
 C^{s2} kevasi. ¹⁵ B^d adds gottena. ¹⁶ C^k -bhi a- B^d -bhīmudhassayitvā. ¹⁷ B^d
 -sisāṃ ud-. ¹⁸ C^k hohiti, B^d hohitīti. ¹⁹ B^d -no bhudāṇesi. ²⁰ B^d aññāṃ-
²¹ B^d -tthaya. ²² C^k -pañña. B^d bahutamajja. B^f bahūtamajja. C^k ba-
 hūtamajja.

Tattha dhammo ti jettāpacāyanadhammo c' eva tividhasucaritadhammo
ca, tassa bahūtamajjā¹ ti tassāham dhammassa idaṃ matakabhattaṃ
karissāmīti attho.

Tato Sakko tatiyaṃ gātham āha:

- 5 3. Anuvicca Kaccāni karohi kiccaṃ,
 dhammo mato, ko nu tav' et' asaṃsi²,
 Sahassanetto atulānubhāvo³,
 na miyyati dhammavaro kadācīti⁴. 3.

Tattha anuvicceā ti upapannikkhitvā jānitvā. ko nu tavetasāṃsīti²
10 ko nu tava etaṃ ācikkhi⁵, Sahassanetto ti attānaṃ dhammavaram utta-
madhammaṃ katvā dassento⁶ evaṃ āha

Taṃ vacanaṃ sutvā itarā dve gāthā abhāsi:

4. Daḥhappamāṇaṃ mama ettha brahme,
 dhammo mato, n' atthi mam' ettha kaṃkkhā,
15 ye ye va dāni pāpā⁷ bhavanti
 te te va dāni sukkhitā bhavanti. 4.
5. Suṇisā hi mayhaṃ vāmjhā⁸ ahoṣi,
 sā maṃ vadhivāna⁹ vijāyi puttāṃ,
 sā dāni sabbassa kulassa issarā,
20 ahaṃ pan' amhi apaviddhā ekikā ti. 5.

Tattha daḥhappamāṇaṃ ti daḥham thiraṃ nissamsayaṃ brāhmaṇa ettha
mama-ppamāṇaṃ ti vadati, ye ye ti tassi matabhāve kāraṇaṃ dassenti evaṃ
āha¹⁰, vadhivāna¹¹ ti pothetvā¹² nikkadḍhitvā, apaviddhā ti chad-
dhitā¹³ anāthā hutva ekikā vasāmi.

25 Tato Sakko chaṭṭhaṃ¹⁴ gātham āha:

6. Jīvāmi vo 'haṃ, nāhaṃ mato 'smi,
 tav' eva atthāya idhāgato 'smi,
 yā taṃ vadhivāna vijāyi puttāṃ
 sahā va¹⁵ puttana karomi bhasmaṃ ti. 6.

30 Tattha vo ti nipātamatam

¹ Bā bahuta-. ² Bā tavevāsati. ³ Pā akusalānu-. ⁴ Ck -rodakadācīti. C⁹
-rodakadāmiṭi ⁵ Ck⁹ ācikkhati. Pā evaṃ ācikkhi. ⁶ Bā de-. ⁷ Bā pāpadhammā.
⁸ Bā vañcā ⁹ Ck Bf vidhi-. C⁹ vāndhi-. ¹⁰ Ck⁹ add tattha ¹¹ Ck⁹ -tvā. ¹²
Bā pothe-. ¹³ Ck⁹ -tva. Bā chadditā ¹⁴ Bā chathamam ¹⁵ Bā pi.

Itarā taṃ sutvā „dhi kiṃ kathesi, mama nattu amaraṇā-kāraṃ¹ karissāmi”² sattamaṃ gātham āha :

7. Etaṇ³ ca te ruccati devaṛāja,
mam' eva atthāya idhāgato si,
ahaṇ ca putto suṇisā ca nattā 5
sammodamānā gharam āvasemā 'ti. 7.

Ath' assā Sakko aṭṭhamaṃ gātham āha :

8. Etaṇ² ca te ruccati Kāṭiyāni,
hatāpi santā na jahāsi dhammaṃ,
tvaṇ ca putto suṇisā ca nattā 10
sammodamānā gharam āvasāthā³ 'ti. 8.

Tattha hatāpi santā ti yadi tvaṃ pothitāpi nikkadḍhitāpi samānā tava dārakesu mettadhammaṃ na jahāsi evaṃ sante yathā tvaṃ icchasi tathā hotu, ahaṇ te imasmiṃ guṇe paṇaṇṇo ti

Evaṇ ca pana vatvā Sakko alaṇkatapaṭiyatto attano ānu- 15
bhāvena ākāse ṭhatvā „Kaccāni tvaṃ mā bhāyi, putto ca te suṇisā ca mamānubhāvenāgantvā⁴ antarāmagge khamāpetvā taṃ⁵ ādāya gamissanti, appamattā vasā⁶”⁷ ti vatvā attano ṭhānam eva gato. Te pi Sakkānubhāvena tassā guṇaṃ anussaritvā „kahan no mātā”⁸ ti antogāme manusse pucchitvā „susānābhi- 20
mukhī⁹ gatā”¹⁰ ti sutvā „amma amma”¹¹ ti susānamaggaṃ paṭi-
pajjitvā taṃ disvā va pādesu patitvā „amma amhākaṃ dosaṃ khamāhī”¹² khamāpesuṃ. Sāpi nattāraṃ gaṇhi. Iti sammo-
damānā gehaṃ gantvā tato paṭṭhāya samaggavāsaṃ vasiṃsu.

9. Sā Kāṭiyāni¹³ suṇisāya saddhiṃ 25
sammodamānā gharam āvasittha¹⁴,
putto ca nattā ca upaṭṭhahimsu
devānam indena adhiḡgahitā ti 9.

ayaṃ¹⁵ abhisambuddhagāthā.

¹ C^k dhi tiṇ - - nantu. C^s dhi tiṇ - - mahanattumarāṇākaraṃ. B^d sutvā āha kiṃ kathesi saḥassanettha amaranakāraṇam. C^{s2} sutva dhi kathesi mama nantu amaranakāraṇam ² E^df evam. ³ E^df -sethā. ⁴ B^d -na āg-. ⁵ C^k omit taṃ. ⁶ B^d hohī ⁷ B^d -kham ⁸ C^k khamāhi no hi, C^s khamāhi te hi. ⁹ all four MSS. -ni. ¹⁰ B^d -suṃsu. ¹¹ B^d adds gāthā

Tattha sā kātīyānīti bhikkhave sā Kaccānagottā, devānamindena adhiṅgaḥitā ti devīndena Sakkena anuggaḥitā hutvā tasānubhāvena samaggaḥisam vaṁṁsū ti

Satthā imaṃ dhammadevanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 5 samodhānesi: (Saccapariyosāne so upāsako sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
 ..Tadā mātiposako¹ va² etarahi mātiposako³. bhariyāpi⁴ ssa⁵ tadā
 bhariyā va⁶. Sakko⁷ aham evā⁸ ti. Kaccānījātakam⁹.

2. Aṭṭhasaddajātaka.

Idam pure ninnamāhū ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 10 haranto Ko-alaranño adḍharattasamaye sutam bhīmānakaṃ avinibbhoga-
 saddam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā Loṇakumbhijātaka ka-
 thitasadisam eva. Idha¹ pana Satthā „mayham bhante imesam sad-
 dānam sutattā kiṃ bhavissatīti² vutte „mā bhāvi mahārāja, na te
 etesaṃ sutapaccayā koci antarāyo bhavissati, na hi mahārāja eva-
 15 rūpaṃ bhayānakaṃ avinibbhogasaddam³ tvam ev⁴ eko suṇi, pubbe pi
 rājāno evarūpaṃ saddam⁵ sutvā brāhmaṇānam katham gahetvā sabba-
 catukkayaṇṇam yajitukāmā paṇḍitānam katham⁶ sutvā yaṇṇaharaṇat-
 thāya⁷ gahitasatte⁸ viṣajjetvā nagare māghatābheriṇ carāpesun⁹
 ti vatvā tena yācito atītam āhari:

20 Atīte Bārānasiyam Brahmaṇadatte rajjam kārente
 Bodhisatto asītikoṭṭivibhave brāhmaṇakule nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyam uggahitasippo mātāpītuṇnam accayena
 ratanavilokanam¹ katvā sabbam vibhavajātam dānamukhe
 viṣajjetvā kāme pahāya Himavantam pavisitvā isipabbajjam
 25 pabbajitvā jhānābhinnānam² nibbattetvā aparabhāge lonambila-
 sevanatthāya manussapatham caranto Bārānasiṃ³ patvā uy-
 yāne⁴ vasi. Tadā Bārānasiṃrājā sirisayane nisinnā adḍharatta-
 samaye⁵ attha sadde assosi: paṭhamam rājanivesanasāmantā
 uyyāne eko bako saddam akāsi, dutiyam tasmim sadde anu-
 30 pacchinne yeva hatthiṣālāya torananivāsini kākī saddam akāsi,

¹ Bḍ matu-. ² Bḍ omits va. ³ Bḍ matu - - ahosi. ⁴ Bḍ omits ssa. ⁵ Bḍ yeva.
⁶ Bḍ add pana. ⁷ Bḍ saccāni - - pathamam. ⁸ Ck^s idam. ⁹ Ck^s anibbhi-. ¹⁰
 Bḍ vacanam ¹¹ Ck^s yaṇṇamāra- ¹² Bḍ -sadde. ¹³ Ck^s -namvi-. ¹⁴ Bḍ
 -ññayo. ¹⁵ Ck^s -sin- ¹⁶ Bḍ rājuyyane. ¹⁷ Bḍ -rattu-

tatiyaṃ rājagehe kannikāya nivutthagunapāṇako¹ saddam akāsi, catuttham rājagehe posāvaniyakokilo saddam akāsi, pañcamaṃ tatth' eva' posāvaniyakamigo² saddam akāsi, chaṭṭham tatth' eva³ posāvaniyakavānaro⁴ saddam akāsi, sattamaṃ tatth' eva⁵ posāvaniyakakinnaro⁶ saddam akāsi, atṭhamaṃ tasmim 5 sadde anupacchinne yeva rājanivesanamatthakena uyyānaṃ gacchanto paccekabuddho ekaṃ udānaṃ udānento saddam akāsi. Bārānasirājā ime atṭha sadde sutvā bhītatasi puna-divase brāhmaṇe pucchi. Brāhmaṇā „antarāyo te mahārāja paññāyati⁷, sabbacatukkayaññaṃ yajissāmā“ 'ti vatvā raññā 10 „yathāruciṃ karothā“ 'ti anuññātā haṭṭhapahaṭṭhā rājakulato nikkhamitvā yaññakammaṃ ārabhimṣu. Atha nesam jeṭṭhaka-yaññakārabrahmanassa⁸ antevāsimāṇavo paṇḍito vyatto ācariyaṃ āha: „ācariya evarūpaṃ kakkhalapharusam⁹ bahunnaṃ sattānaṃ vināsakammaṃ mā karīti“. „Tāta, tvaṃ kiṃ jānāsi, 15 sace pi aññaṃ¹⁰ kiñci na bhavissati¹¹ macchamaṃsam tāva bahum khādituṃ labhissāmā“ 'ti. „Ācariya kucchiṃ¹² nissāya niraye nibbattanakammaṃ mā karothā“ 'ti. Tam sutvā sesa-brāhmaṇā¹³ „ayaṃ amhākaṃ lābhantarāyaṃ karotīti“ tassa kujjhimṣu. Māṇavo tesaṃ bhayena „tena hi tumhe maccha- 20 maṃsam khādanūpāyaṃ karothā“ 'ti¹⁴ nikkhamitvā bahinagare rājānaṃ nivāretuṃ samatthaṃ dhammikasamaṇaṃ upadhārento rājuyyānaṃ gantvā Bodhisattaṃ disvā vanditvā¹⁵ „kiṃ tumhākaṃ sattesu anukampā n' atthi, rājā bahusatte māretvā yaññaṃ yajāpeti, kiṃ te 25 mahājanassa bandhanamokkhaṃ kātuṃ na vaṭṭatīti¹⁶“ āha. „Māṇava¹⁷ ettha n' eva rājā amhe jānāti na mayaṃ rājānaṃ¹⁸“ 'ti. „Jānātha pana bhante raññā¹⁹ sutasaddānaṃ nissandanā“ ti²⁰. „Āma jānāmīti“. „Jānantā

¹ Bā kaṇṇasāya nivattabhagunapōtakō ² Bā tatheva ³ Bā -yamigo. ⁴ Bā -nikavā-. ⁵ Bā -yakin-. ⁶ Bā bhavissati. ⁷ Bā -kassa yañ-. ⁸ Bā -lampha-rusam asātam. ⁹ Bā yaññaṃ. ¹⁰ Bā add. na. ¹¹ Cks -in, Bā -i. ¹² Pā omits sesa. ¹³ Bā adds vatvā. ¹⁴ Bā adds bhante. ¹⁵ Cks omit kinte. ¹⁶ Cks vad-dha-. ¹⁷ Bā mānavaka, Cks mānavo. ¹⁸ Bā -nam jānāmā. ¹⁹ Bā bhaute raññā paṇa. ²⁰ Bā nip. attīti

rañño kasmā na kathethā“ ‘ti. „Māṇava, kiṃ sakkā ‘ahaṃ
 jānāmiti’ nalāṭe siṅgaṃ bandhitvā caritum, sace idhāgantvā
 pucchissati kathessāmi ‘ssā“ ‘ti. Māṇavo vegena rājakulaṃ
 gantvā „kiṃ tātā“ ‘ti vutte „mahārāja tumhehi sutasaddānaṃ
 5 nipphattiṃ jānanako eko tāpaso tumhākaṃ uyyāne maṅgala-
 silāya¹ nisinno ‘sace maṃ pucchati kathessāmiti’ vadati, gan-
 tvā² pucchitum vaṭṭatīti“. Rājā vegena tattha gantvā tāpasam
 vanditvā katapaṭṭisanthāro nisīditvā „saccaṃ kira bhante tumhe
 mayā sutasaddānaṃ nipphattiṃ jānāthā“³ ‘ti pucchi. „Āma
 10 mahārājā“ ‘ti. „Tena hi kathetha tāva me“ ‘ti⁴. „Mahārāja,
 tesam sutapaccayā tava koci antarāyo n’ atthi, purāṇuyyāne⁵
 pana te eko bako atthi. so vocaraṃ alabhanto jigacchāpareto⁶
 paṭhamam saddam akāsi“ tassa kiriyaṃ attano nāṇena
 paricchinditvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Idam pure ninnam āhu bahumaccham mahodikam,
 āvāso bakarājassa pettikam bhavanam mama,
 ty-ajja bhekena⁷ yāpema, okam na vijahāmasa ti. 10.

Tattha idam ti maṅgalapokkharanam sandhāya vadati, sā hi pubbe⁸
 udakatumbena udake pavāsante bahūdika⁹ bahumacchā, idāni pana udakassa
 20 paricchinnatā na bahodikā⁹ jātā. tyajja bhekena⁷ ‘ti te mayam ajja macche
 alabhantā maṇḍikamattena yāpema, okam ti evam jigacchāpīlītāpi¹⁰ vasanat-
 thānaṃ na vijahāma.

„Iti mahārāja so bako jigacchāpīlīto saddam akāsi, sace
 pi tam jigacchāto¹¹ mocetukāmo tam uyyānam sodhāpetvā
 25 pokkharaniṃ udakassa pūrehīti¹²“. Rājā tathā kāretum ekam
 amaccaṃ āṇāpesi. „Hatthisālatorane¹³ pana te mahārāja ekā
 kākī vasamāuā attano puttasokena dutiyasaddam akāsi, tato pi
 te¹⁴ bhayaṃ n’ atthīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ko dutiyaṃ asīlassa Bandhurass’ akkhi bhejjati¹⁵,
 30 ko me putte kulāvaṇ ca maṇ ca sotthiṃ karissatīti 11.

¹ Bā -yam. ² Bā adds tam. ³ Ck -nathā ⁴ Bā adds atha rājā te sadde
 katheti atha. ⁵ Bā po-. ⁶ Bā -cchāya pa-. ⁷ Bā bhiṅge- ⁸ Bā omits pubbe.
⁹ Bā mahodakā. ¹⁰ Bā -cchāya pīlītā ¹¹ Ck -ato. ¹² Bā puretvā pathapehīti.
¹³ Bā -lāya to-. ¹⁴ Bā omits te. ¹⁵ so Ck Bf for bhecchati? Bā bhijjati.

vatvā ca pana „ko nāma te mahārāja hatthisālāya hatthi-
 meṇḍo“ ti pucchi. „Bandhuro nāma bhante“ ti. „Ekakkhi-
 kāṇo so mahārājā“ ti. „Āma bhante“ ti. „Mahārāja, hatthi-
 sālāya te dvāratoraṇe ekā kākī kulāvakaṃ katvā aṇḍakāni¹
 nikkhipi, tāni pariṇatāni², kākapotakā nikkhantā³, hatthimeṇḍo 5
 hatthim āruyha sālato nikkhamanto ca pavisanto ca amkusa-
 kena kākim pi puttake pi 'ssā paharati kulāvakaṃ pi vid-
 dhamseti, sā tena dukkhena pīḷitā tassākkhibhedam⁴ āyācantī⁵
 evam āha, sace te kākīyā mettacittam atthi etaṃ Bandhuraṃ
 pakkosāpetvā kulāvakavidhamsanato vārehitī“. Rājā taṃ 10
 pakkosāpetvā paribhāsivā⁶ hāretvā⁷ aññassa taṃ hatthim
 adāsi. „Pāsādakaṇṇikāya pana te mahārāja eko guṇapānako
 vasati, so tattha⁸ phegguṃ khādīvā tasmiṃ khīṇe⁹ sāraṃ
 khādituṃ nāsakkhi, so bhakkhaṃ alabhivā nikkhamitum pi
 asakkonto paridevamāno tatiyaṃ pi saddam akāsi, tato pi te¹⁵
 bhayaṃ n' atthīti“ vatvā tassa kiriyaṃ attano ñāṇena paric-
 chindivā tatiyaṃ gātham āha:

a. Sabbā parikkhatā¹⁰ pheggu yāva tassā¹¹ gati ahu,
 khīṇabhakkho mahārāja sāre na ramatī guṇo ti. 12.

Tattha yāva tassā¹¹ gati ahū ti yāva tassā¹² phegguyā nipphatti aho si 20
 sā¹³ sabbā khādītā, na ramatīti¹⁴ mahārāja so pānako tato nikkhamivā ga-
 manatṭhānam pi apassanto paridevati, nīharāpehi na ti āha.

Rājā ekaṃ purisaṃ āṇāpetvā upāyena nīharāpesi¹⁵. „Ni-
 vesane¹⁶ te mahārāja ekā posāvanikā kokilā atthīti“. „Atthi
 bhante“ ti¹⁷. „Mahārāja, sā attanā nivutthapubbaṃ vana- 25
 saṇḍaṃ saritvā ukkaṇṭhitvā 'kadā nu kho imamahā pañjarā
 muñcitvā ramaṇiyaṃ vanasaṇḍaṃ gacchissāmīti' catutthaṃ
 saddam akāsi, tato pi te bhayaṃ n' atthīti“ vatvā catutthaṃ
 gātham āha:

¹ B^d adds parapanikatāni. ² B^d parika-. ³ B^d -ti. ⁴ B^d tassa akkhibhedanam.
⁵ C^k -te, C^s B^d -ti. ⁶ B^d -setvā. ⁷ C^s bhā-, B^d pahā-. ⁸ B^d adds tattheva.
⁹ B^d khaṇe. C^s khāna. ¹⁰ B^d -kkharāra, B^f -kkhāya. ¹¹ C^{ks} tassā. ¹² B^d
 yāvatā asā. ¹³ B^d adds va. ¹⁴ B^d rama. ¹⁵ titi mahārāja - - - pesi wanting
 in B^d. ¹⁶ B^d adds pana. ¹⁷ C^{ks} omit ti.

4. Sā nūnāhaṃ ito gantvā rañño muttā nivesanā
attānaṃ ramayissāmi dumasākhāniketinīti¹. 15.

Tattha dumasākhāniketinīti supupphitūsu rukkhāsākhāsu katani-
ketā hutvā.

- 5 Evaṃ ca pana vatvā „ukkaṇṭhitā mahārāja sā kokilā,
vissajjehi naṃ“ ti āha. Rājā tathā kāresi. „Nivesane pana
te mahārāja eko posāvanīyamigo atthīti“. „Atthi bhante“ ti.
„Mahārāja, so eko yūthapati attano migim anussaritvā kilesa-
vasena ukkaṇṭhito pañcamaṃ saddaṃ akāsi, tato pi te bha-
10 yaṃ n' atthīti“ vatvā pañcamaṃ gātham āha:

5. So nūnāhaṃ ito gantvā rañño mutto nivesanā
aggodakāni pissāmi² yūthassa purato vajan ti. 14.

Tattha aggodakānīti³ aññehi⁴ pathamūtarāṃ apītāni anucetiṭṭhodakāni
yūthassa purato gacchanto kadā nu kho pivissāmi

- 15 Mahāsatto taṃ pi migam vissajjāpetvā „nivesane⁵ te ma-
hārāja posāvaniko makkato atthīti“ pucchi „āma bhante“ ti
vutte „so pi mahārāja Himavantapadese⁶ yūthapati makkaṭṭhi
saddhim kāmaggiddho hutvā vicaranto Bharatena⁷ nāma lud-
dena idhānūto idāni ukkaṇṭhitvā tatth' eva gantukāmo chaṭ-
20 ṭhaṃ saddam akāsi, ito pi te bhayaṃ n' atthīti“ vatvā chaṭ-
ṭhaṃ gātham āha:

6. Taṃ⁸ maṃ kāmehi sampannaṃ¹⁰ rattaṃ kāmesu mucchitaṃ¹¹
ānaya Bharato² luddo bāhiyo, bhaddam¹³ atthu te ti. 15.

- Tattha bāhiko ti Bāhikaratthavāsī, bhaddamatthu¹⁴ te ti imaṃ attham
25 so vānato āha, tuyham pana bhaddam¹⁵ atthu, vissajjehi naṃ ti.

Mahāsatto taṃ vānaraṃ vissajjāpetvā „nivesane pana te
mahārāja posāvanikakinnaro atthīti“ pucchitvā¹⁶ „atthīti“
vutte „so mahārāja attano kinnariyā kataṃ“ guṇaṃ anussa-

¹ Ck -kha-, C^s -kha- corr to -kha- ² so Bf, C^{ks} j āyissāmi, B^d pivissāmi. ³ B^d
adds aggaudakāni. ⁴ B^d adds migeḥi. ⁵ B^d adds pana ⁶ B^d -l pa-. ⁷ C^s bha-
ranena corr to -nena, B^d bhaddake. ⁸ B^d -siti tato ⁹ Ck tam ¹⁰ Ck -pattam,
B^d pamuttam. ¹¹ C^s pucchitam. C^{s2} kāmehi mucchitam, B^d rattakāmehi muñ-
citum. ¹² B^d vanato ¹³ B^d bāhito bhaddam, Bf bāhiko bhaddam. ¹⁴ B^d
bhaddam-. ¹⁵ B^d tattha. ¹⁶ B^d pucchi. ¹⁷ B^d kata

ritvā kilesāturo sattamaṃ saddam akāsi, so hi tāya saddhim
ekadivasaṃ tuṅgapabbatasikharaṃ āruhi, te tattha vaṇṇa-
gandhasampannāni¹ nānāpupphāni ocinantā pilandhantā suriyaṃ
attham entaṃ² na sallakkhesuṃ, attham gate suriye otarantānaṃ
andhakāro ahosi, tattha³ naṃ kinnarī ‘sāmi andhakāro vattati, 5
apakkhalanto appamādena otarā⁴’ ‘ti vatvā hatthe gahetvā
otāresi, so tāya taṃ vacanaṃ anussaritvā saddam akāsi, tato
pi te bhayaṃ n’ atthīti⁵ taṃ kāraṇaṃ attano nāpene paric-
chinditvā pākaṭaṃ karonto sattamaṃ gātham āha :

7. Andhakāratimissāya⁶ tuṅge upari pabbate 10
sā maṃ saṇhena mudunā mā pādaṃ khaṇi-y-asmanīti⁷. 16.

Tattha andhakāratimissāya⁷ ‘ti andhabhāvākārake⁸ tame, tuṅge ti
tikhine, saṇhena mudunā ti mattenā⁹ mudukena vacanena, mā pādaṃ
khaṇiyasmanīti¹⁰ yakāro vyañjanasandhivasena gahito, idaṃ vuttaṃ hoti: sā
maṃ kinnarī saṇhena mudunā vacanena sāmi appamatto hohi mā pādaṃ khaṇi 15
yasmani¹¹ yathā te upakkhalitvā pādo pāsānasmim na khaṇīti¹² tathā otarā
‘ti vatvā hatthe gahetvā otāresi.

Iti Mahāsatto kinnarena katasaddakāraṇaṃ kathetvā taṃ
vissajjāpetvā „mahārāja, aṭṭhamo udānasaddo ahosi, Nanda-
mūlapabbhārasmiṃ hi¹³ eko paccekabuddho attano āyusaṃ- 20
khāraparikkhayaṃ¹⁴ nātvā manussapathaṃ gantvā ‘Bārāṇasi-
rañño uyyāne parinibbāyissāmi, tassa me manussā sarīranik-
khepaṃ katvā¹⁵ sādhu-kīlikam kilītvā¹⁶ dhātupūjaṃ katvā sagga-
pathaṃ pūressantīti’ iddhānubhāvena āgacchanto¹⁷ tava pāsāda-
matthakaṃ¹⁸ pattakāle khandhabhāraṃ otāretvā Nibbānapura- 25
pavesanadīpanaṃ udānaṃ udanesīti¹⁹ paccekabuddhena vuttaṃ¹⁹
gātham āha :

¹ Bā -gandharasa sam-. ² Bā atthaṅgamitaṃ. ³ Bā tatra. ⁴ Bā -rāhi ⁵
Bā -misāya, Bf -misāyaṃ ⁶ Bāf khali-. ⁷ Bā -timiyan. ⁸ Bā -rane. ⁹
Bā mathena. ¹⁰ Bā khalayasminīti. ¹¹ Bā khali asmāni. ¹² Bā khaṇāñcati.
¹³ Bā kira. ¹⁴ Bā -re pari-. ¹⁵ Bā kāretvā. ¹⁶ Bā -kilaṃ kilītvā. ¹⁷ C^{ks}
idhā-, C^s idhā- corr. to iddhā-, Bā iddhā - - ākāse gacchanto. ¹⁸ Bā -dassama.
¹⁹ C^k uttamaṃ.

8. Asamsayaṃ jātikhayantadassī
 na gabbhaseyyaṃ punar āvajissaṃ,
 ayaṃ hi me antimā¹ gabbhaseyyā,
 khīṇo me saṃsāro punabbhavāyā² 'ti. 17.

5 Tass¹ attho: jātiyā khayantasamkhātassa nibbānassa² dīṭṭhattā jātikh-
 yantadassī ahaṃ³ asamsayaṃ puna gabbhaseyyaṃ na āvajissaṃ, ayaṃ hi⁴ me
 antimā jāti pacchimagabbhaseyyā⁵, khīṇo me punabbhavāyā⁶ khandhapaṭipāṭi-
 samkhāto saṃsāro ti.

„Idaṃ ca pana so udānaṃ vatvā imaṃ uyyānaṃ āgama
 10 ekassa supupphitassa sālassa⁷ mūle parinibbuto, ehi mahārāja
 sarīrakkiccam assa karohīti⁸“ Mahāsatto rājānaṃ gahetvā pac-
 cekabuddhassa parinibbutaṭṭhānaṃ gantvā⁹ sarīraṃ dassesi.
 Rājā tassa sarīraṃ disvā saddhiṃ balakāyena gandhamālādīhi
 pūjetvā Bodhisattassa vacanaṃ nissāya yaṇṇaṃ hāretvā sabba-
 15 sattānaṃ jīvitadānaṃ datvā nagare māghātābheriṇ¹⁰ carāpetvā
 sattāhaṃ sādhuḷlaṃ kāretvā¹¹ sabbagandhacitake mahantena
 sakkārena paccekabuddhassa sarīraṃ jhāpetvā catumahāpathe
 thūpaṃ kāresi. Bodhisatto pi raṇṇo dhammaṃ desetvā „ap-
 pamatto hohīti“ ovaḍitvā Himavantāṃ eva pavisitvā brahma-
 20 vihāresu kammaṃ¹² katvā aparihīnājjhāno Brahmaloḷa-parā-
 yano ahoṣi.

Sattha imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā „mahārāja tassa saddassa kā-
 raṇā¹⁴ tava koci antarāyo n' atthīti, yaṇṇaṃ harāpetvā¹⁵ mahājanassa
 jīvitam dehīti“ jīvitadānaṃ datvā¹⁶ nagare bheriṇ carāpetvā jātakam
 25 samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, māṇavo Sāriputto, tāpaso¹⁷
 aham evā“ 'ti. Aṭṭhasaddajātakam¹⁸.

¹ C^k C^{s2} antimā pacchima. C^s ayaṃ hi me antimā pacchi corr to ayamantimā
 pacchi. Bdf ayamantina pacchimā. ² Bd tattha asamsayaṃ jātikhayantadassīti
 asamsayaṃ jātikhayantassa nibbānassa. ³ Bd omits aham. ⁴ Bd omits hi. ⁵
 Bd -mā-. ⁶ C^k -va. ⁷ C^k sāla ⁸ Bd karissāmāti ⁹ Bd netvā taṃ. ¹⁰ Bd
 māghata-. ¹¹ Bd -kilaṃ kilitva. ¹² Bd parikam- ¹³ Bd dhammade-. ¹⁴ Bd
 sutakā-. ¹⁵ Bd pahāre- ¹⁶ Bd dāpetvā. ¹⁷ Bd adda pana. ¹⁸ Bd adda
 dutiyaṃ.

3. Sulasājātaka.

Idaṃ suvaṇṇakāyūran ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Anāthapiṇḍikassa dāsiṃ ārabba katesi. Sā kira ekasmiṃ ussavadivase dāsigaṇena saddhiṃ uyyānaṃ gacchantī¹ attano sāmīniṃ Puṇṇalakkhaṇadeviṃ ābharaṇaṃ yāci. Sā tassā² satasa-
hassamūlaṃ attano ābharaṇaṃ adāsi. Sā taṃ pilandhitvā dāsigaṇena
saddhiṃ uyyānaṃ pāyāsi³. Ath' eko coro tassā ābharaṇe lobhaṃ
uppādetvā „imaṃ māretvā ābharaṇaṃ harissāmi⁴“ tāya saddhiṃ
sallapanto⁵ uyyānaṃ gantvā tassā macchamaṃsasurādīni adāsi. Sā⁶
„kilesavasena deti⁷ maññe“ ti gahetvā uyyānakīlaṃ kilītvā vissa-
manatthāya⁸ sāyaṇhasamaye nipanne⁹ dāsigaṇe¹⁰ utthāya tassa san-
tikāṃ agamāsi. So „bhadde, imaṃ ṭhānaṃ apatiṇṇhannaṃ, thokaṃ
parato¹¹ gacchāmi“ ti āha. Taṃ sutvā itarā „imasmiṃ ṭhāne na¹²
sakkā rahassakammaṃ kātuṃ, ayaṃ pana nissamaṃsayaṃ maṃ¹³
māretvā pilandhanabhaṇḍaṃ haritukāmo bhavissati, hotu sikkhā-
pessāmi naṃ“ ti cintetvā „sāmi surāmadena me sukkhaṃ¹⁴ sarīraṃ,
pāṇiyā tāva maṃ pāyehīti“ ekaṃ kūpaṃ netvā „ito me pāṇiyaṃ
ussīncā¹⁵“ ti rajjuṃ ca ghaṭaṇ ca dassesi. Coro rajjuṃ kūpe otā-
resi. Atha naṃ onamitvā¹⁶ udakaṃ siṅcantāṃ¹⁷ mahabbalā¹⁸ dāsi
ubho hi hatthehi ānisadaṃ¹⁹ paharitvā kūpe khipitvā „na tvaṃ etta-
kena marissasīti“ ekaṃ mahantaṃ iṭṭhakaṃ matthake āsumhi²⁰. So
tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto. Sāpi nagaraṃ pavisitvā sāmīniyā
ābharaṇaṃ dadamānā „maṇ' amhi²¹ ajja imaṃ ābharaṇaṃ nissāya matā“
ti sabbaṃ taṃ pavattim ārocesi. Sāpi Anāthapiṇḍikassa ārocesi.
Anāthapiṇḍiko Tathāgatassa ārocesi. Satthā „na kho gahapati idān'²²
eva sā dāsi ṭhānupattikapaññāya²³ samannāgatā, pubbe pi samannā-
gatā va, na ca idān' eva tāya so mārito, pubbe pi naṃ²⁴ māresi
yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Sulasā nāma nagarasobhanī pañcasatavaṇṇadāsiparivārā ahoṣi,
sahassena rattiṃ gacchati²⁵. Tasmim²⁶ yeva nagare Sattuko

3. Cfr supra p 55 ¹ all four MSS -ti ² Cks C² tassa. ³ B² pāvīsi ⁴ B² amullapento. ⁵ B² so. ⁶ B² dehi. ⁷ B² vimamsana-. ⁸ Cks C² -o. ⁹ B² purato. ¹⁰ Cks C² omīti na. ¹¹ Cks C² omīti maṃ. ¹² B² sulakkhaṃ. ¹³ B² osi-. ¹⁴ B² onametvā. ¹⁵ B² osi-. ¹⁶ B² mahapphalā. ¹⁷ B² asatāni, B² asadāni. ¹⁸ B² khipi. ¹⁹ Ck C² manamhi, C² matamhi, B² ahamhi. ²⁰ B² khip-
pānupattikāyapaññāya ²¹ Cks na, C² tam ²² B² gacchanti. ²³ B² imasmim.

nāma coro ahosi nāgabalo, rattibhāge issaragharāni pavisitvā
yathāruciṃ vilumpati. Nāgarā sannipatitvā raṇṇo upakkosimsu.
Rājā nagaraguttikaṃ ānāpetvā „tattha tattha gumbaṃ ṭhapetvā¹
coraṃ gaṇhāpetvā sīsam assa chindathā“² 'ti āha. Tam³
5 pacchābāhaṃ bandhitvā catukke catukke kasāhi tālentā⁴
āghātanam nenti. „Coro kira gahito“ ti sakalanagaraṃ saṃ-
khubhi. Tadā Sulasā vātapāne ṭhatvā antaravīthiyaṃ⁵ olo-
kentī⁶ taṃ disvā paṭibaddhacittā hutvā „sace⁷ imaṃ yodhaṃ
samatthapurisaṃ⁸ mocetuṃ sakkhissāmi⁹, idaṃ kilīṭṭhakammaṃ
10 akatvā iminā va saddhiṃ saṃvāsāṃ¹⁰ kappessāmīti“¹¹ cintetvā
hetṭhā Kaṇaverajātake vuttanayen' eva nagaraguttikassa sa-
hassaṃ pesetvā taṃ mocetvā tena saddhiṃ sammodamānā
samaggavāsāṃ vasi¹². Coro tiṇṇaṃ catunnaṃ māsānaṃ
accayena cintesi: „ahaṃ imasmiṃ yeva ṭhāne vasituṃ na
15 sakkhissāmi, tucchahatthena gantum¹³ pi na sakkā, Sulasāya
pilandhanabhaṇḍaṃ¹⁴ satasahassaṃ agghati, Sulasāṃ māretvā
idaṃ gaṇhissāmīti“¹⁵. Atha naṃ ekadivasaṃ āha: „bhadde,
ahaṃ tadā rājapurisehi nīyamāno asukapabbatamatthake ruk-
khadevatāya balikammaṃ paṭisuniṃ, sā maṃ balikammaṃ ala-
20 bhamānā bhīmsāpeti¹⁶, balikammaṃ¹⁷ karomā“¹⁸ 'ti. „Sādhū¹⁹
sāmi²⁰, sajjetvā pesehīti“²¹. „Bhadde, pesetuṃ na vaṭṭati, ma-
yaṃ ubho pi sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā mahantena parivārena
gantvā dassāmā“²² 'ti. „Sādhū²³ sāmi, tathā karomā²⁴“²⁵ 'ti.
Atha naṃ tathā kāretvā pabbatapādaṃ gatakāle āha²⁶:
25 „bhadde, mahājanaṃ disvā devatā balikammaṃ na paṭicchis-
sati²⁷, mayaṃ ubho va abhirūhitvā demā“²⁸ 'ti so tāya „sādhū“²⁹
'ti sampaṭicchite taṃ balipātiṃ ukkhipāpetvā sayāṃ sannad-
dhapañcāvudho hutvā pabbatamatthakam abhirūhitvā ekaṃ

¹ Cs² Bā ṭhapāpetvā. ² Bā adds gahetvā. ³ Ck -to, Bā -etvā. ⁴ Bā -vīthi, Cs² -vīthiṃ. ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ Cks Cs² omīti sace ⁷ Bā imaṃ coro ti kathita-
purisaṃ. ⁸ Bā sakkhāmi ⁹ Bā samaggasaṃ- ¹⁰ Cks vasitvā ¹¹ Bā palātuṃ.
¹² Cks -naṃbh- ¹³ Ck Cs² hi-, Bā bhāyāmi corr. to bhāyāpeti. ¹⁴ Bā -kam-
mam assā. ¹⁵ Bā sā sādhū. ¹⁶ Bā -mīti ¹⁷ Bā -rohi. ¹⁸ Bā ahaṃ.
¹⁹ Bā sampa-.

sataporisaṃ papātaṃ³ nissāya jātarukkhamūle baliṃ² ṭhapā-
petvā „bhadde, nāhaṃ balikammatthāya āgato, taṃ pana
māretvā pilandhanaṃ te gahetvā gamissāmīti āgato 'mhi, tava
pilandhanaṃ omuñcitvā uttarasāṭake³ bhaṇḍikaṃ karohīti“ āha.
„Sāmi maṃ kasmā māresīti“. „Dhanakāraṇā“ ti. „Sāmi 5
mayā katagunaṃ anussara, ahaṃ taṃ bandhitvā nīyamānaṃ
seṭṭhiputtēna parivattetvā bahuṃ dhanam datvā jīvitaṃ labhā-
pesiṃ, devasikaṃ sahaṃsaṃ labhamānāpi aññaṃ purisaṃ na
olokemi, evaṃ hi tava upakārikā, mā maṃ mārehi, bahuṃ ca
te dhanam dassāmi⁴ dāsī ca bhavissāmīti“ taṃ yācantī⁵ pa- 10
ṭhamam gātham āha:

1. Idaṃ suvaṇṇakāyūraṃ muttā veḷuriyā bahū
sabbam harassu bhaddam te maṃ ca dāsīti sāvayā 'ti. 18.

Tattha kāyūraṃ ti gīvāya pilandhanapasādhanaṃ, na keyūraṃ, sāvayā
'ti mahājānamajjhe sāvetvā dāsīṃ katvā gaṇhā 'ti. 15

Tato Sattukena

2. Oropayassu kalyāṇi, mā bahuṃ paridevasi⁶,
na cāhaṃ abhijānāmi ahantvā dhanam ābhatan⁷ ti 19.
attano ajjāsāyānurūpaṃ dutiyagāthāya vuttāya Sulasā ṭhā-
nuppattikāraṇaṃ paṭilabhitvā „ayaṃ coro mayhaṃ jīvitaṃ 20
na dassati, upāyena naṃ⁸ paṭhamataraṃ⁹ papāte pātetvā jīvi-
takkhayaṃ pāpessāmīti“ cintetvā gāthadvayaṃ āha:

3. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi¹⁰ viññutaṃ
na cāhaṃ¹¹ abhijānāmi aññaṃ piyataṃ tayā. 20.
4. Ehi taṃ upagūhissaṃ¹² karissaṃ ca¹³ padakkhiṇaṃ, 25
na hi dāni punā¹⁴ atthi mama tuyhaṃ¹⁵ ca saṃgamo ti. 21.

Sattuko tassā adhippāyaṃ¹⁶ ajānanto „sādhū bhadde, ehi
upagūhassu¹⁷ man“ ti āha. Sulasā taṃ tikkhattuṃ padakkhi-
ṇaṃ katvā upagūhitvā¹⁸ „idāni taṃ sāmi catūsu passesu van-

¹ B^d ekasataporisapamātaṃ. ² B^d bahibhājanam. ³ B^d uttarisāṭakena. ⁴ B^d
adds tava ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ B^d bālhaṃ paridevesi. ⁷ B^d āgatan. ⁸
C^s C^{s2} taṃ, B^d omits naṃ ⁹ B^d pathamaṃ. ¹⁰ so all five MSS. ¹¹ B^d epa-
guyhisam. ¹² C^s C^{s2} add tam. ¹³ B^d puna. ¹⁴ C^s C^{s2} guyhaṃ. ¹⁵ B^d tassā-
dhi-. ¹⁶ B^d -guyyassu. ¹⁷ B^d -guyhi-.

dissāmīti¹⁴ vatvā pādapiṭṭhiyaṃ sīsaṃ ṭhapetvā bāhāpasse vanditvā pacchimapassaṃ gantvā vandamānā viya hutvā nāga-balā gaṇikā coraṃ dvīsu pacchābhāgesu² gahetvā hetṭhāsīsa-kam³ katva sataporise niraye⁴ khipi. So tatth' eva cuṇṇavi-
 5 cuṇṇaṃ hutvā mari. Taṃ kiriyaṃ disvā pabbatamatthake nibattadevatā imā gāthā abhāsi:

5. Na hi sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
 itthi⁵ pi paṇḍitā hoti⁶ tattha tattha vicakkhaṇā. 22.
6. Na hi sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
 10 itthi⁵ pi paṇḍitā hoti⁶ lahum atthavicintikā⁷. 23.
7. Lahuṇ ca vata khippaṇ ca nikatṭhe samacetayi,
 migam puṇṇāyatenēva⁸ Sulasā Sattukaṃ vadhi. 24.
8. Yo'dha uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati (cfr. p. 266, 24.)
 so haññati⁹ mandamati¹⁰ coro va girigabbhare. 25.
- 15 9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
 muccate sattusambādhā Sulasā¹¹ Sattukā-m-ivā 'ti. 26.

Tattha paṇḍitā hotīti itthi¹² pi¹³ paṇḍitā¹⁴ tattha tattha vicakkhaṇā hoti, athavā itthi paṇḍitā c' eva tattha tattha vicakkhaṇā ca¹⁵ hoti, lahum atthavicintikā ti lahum khippam atthaṃ vicintikā, lahuṇca vatā 'ti
 20 adandhaṇ ca vata, khippaṇ ca 'ti acirena ca¹⁶, nikatṭhe samacetayīti santike ṭhitā va tassa maraṇupāyaṃ cintesi, puṇṇāyatenēva 'ti pūritadha-nusmim. idaṃ vuttam hoti: yathā¹⁷ cheko mīgaluddako ākinṇapunnadhanu-smim¹⁸ khippaṃ migam vadhati¹⁹ evam Sulasā Sattukaṃ vadhīti, yo dhā 'ti yo imasmim sattaloke, nibodhatīti jānāti, Sattukāmivā 'ti Sattukā iva,
 25 yathā Sulasā muttā evam muccatīti²⁰ attho

Iti Sulasā coraṃ vadhitvā pabbatā oruṇha attano pari-janassa santikaṃ gantvā „ayyaputto kahan“ ti pucchitā²¹ „mā taṃ pucchathā“ 'ti vatvā rathaṃ abhirūhitvā nagaram eva pāvisi.

¹ Bā vattissāmīti. ² Bā -bāhasu. ³ Bā sīsaṃ ⁴ Bā narake ⁵ Bā itthi. ⁶ Ck^s C^{s2} honti. ⁷ Bā lahu atthaṃ vi- ⁸ C^s C^{s2} puṇṇāyatenēva, Bf puṇṇā-sateneva, Bā puṇṇāyanteveva. ⁹ Bā -te ¹⁰ Ck manāmatī, C^s manā- corr. to manda-, C^{s2} mandatāmani, Bā mandavati, Bf mandamiti. ¹¹ Ck^s C^{s2} -sāya, Bā -lassā. ¹² Ck^s C^{s2} iti. ¹³ Ck^s C^{s2} omit pi. ¹⁴ Bā adds hoti. ¹⁵ Bā omits ca. ¹⁶ Bā -reneva ¹⁷ Ck^s C^{s2} yadā. ¹⁸ Bā sakinṇapunnadhanasmi. ¹⁹ Ck^s C^{s2} add evanti. ²⁰ Bā muccatīti. ²¹ Bā puthā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā te ubho² ime va³ ahesuṃ, devatā pana aham eva“⁴ ti. Sulasā-jātakaṃ⁴.

4. Sumaṅgalajātaka.

Bhusamhi⁵ kuddho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 5
Rājovādasuttam ārabha kathesi. Tadā pana Satthā rañña yā-
cito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte⁶ rajjaṃ kārente⁷
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatto vayap-
patto pitu accayena rajjaṃ kāresi⁸ mahādānaṃ pavattesi. 10
Tassa Sumaṅgalo nāma uyyānapālo ahoṣi. Ath' eko pacceka-
buddho Nandamūlapabbhārā⁹ nikkhamitvā cārikaṃ¹⁰ caramāno
Bārāṇasim patvā uyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ piṇḍāya
pāvisi. Tam enaṃ rājā disvā pasannacitto¹¹ pāsādaṃ āro-
petvā rājāsane¹² nisīdāpetvā nānaggarasehi khādaniyabhojani- 15
yehi parivisitvā anumodanaṃ sutvā pasanno attano uyyāne
vasanattthāya paṭiññaṃ gahetvā uyyānaṃ pavesetvā¹³ sayam
pi bhuttapātarāso tattha gantvā rattitṭhānadivātṭhānādini¹⁴
saṃvidahitvā Sumaṅgalaṃ¹⁵ uyyānapālaṃ veyyāvaccakaraṃ
katvā¹⁶ nagaraṃ pāvisi. Paccekabuddho tato paṭṭhāya ni- 20
baddhaṃ rājagehe bhuñjanto tattha ciraṃ vasi. Sumaṅgalo
pi naṃ¹⁷ sakkaccaṃ upaṭṭhahi. Ath' ekadivasaṃ pacceka-
buddho Sumaṅgalaṃ āmantetvā „aham katipāhaṃ asukagā-
maṃ nissāya vasitvā āgacchissāmi¹⁸ rañño āroceyyāsīti“¹⁹ vatvā
pakkāmi. Sumaṅgalo pi rañño ārocesi. Paccekabuddho 25
katipāhaṃ tattha vasitvā sāyaṃ suriye atthaṃ¹⁹ gate²⁰ uyyā-

¹ Bḍ dhammade-. ² Bḍ adds pi. ³ Bḍ jeva. ⁴ Cks Cs² -sajā-, Bḍ adds tatiyaṃ.

⁵ Cks Cs² -samhi. ⁶ Cs² -datto. ⁷ Cs Cs² -to. ⁸ Cks Cs² omit bodhi - - - kāresi, Bḍ has added this. ⁹ Cks Cs² -lakapa-. ¹⁰ Bḍ -kañ. ¹¹ Bḍ adds vanditvā.

¹² Bḍ -rājanivesane ¹³ Bḍ pesetvā. ¹⁴ Bḍ -nāni. ¹⁵ Bḍ adds nāma. ¹⁶ Cks Cs² datvā ¹⁷ Bḍ omits nam. ¹⁸ Cks Cs² -mi, Bḍ -miti. ¹⁹ Bḍ atthañ.

²⁰ Bḍ adds tañ.

nam paccāgami. Sumaṅgalo tassa āgatabhāvaṃ ajānanto attano gehaṃ agamāsi. Paccekabuddho pi pattacīvaraṃ paṭi-sāmetvā thokaṃ [camkamitvā pāsānaphalake nisīdi. Tam divasaṃ pana uyyānapālassa gharaṃ pāhuneyyakā¹ āgamiṃsu.

5 So tesam sūpavyañjanatthāya „uyyāne abhayaladdhamigaṃ² māressāmīti“ dhanuṃ ādāya uyyānaṃ āgantvā³ migaṃ upa-dhārento paccekabuddhaṃ disvā „mahāmigo bhavissatīti“ saññāya saraṃ sandahitvā⁴ vijjhi. Paccekabuddho sīsaṃ vi-varitvā „Sumaṅgalā“ ‘ti āha. So saṃvegappatto⁵ hutvā⁶

10 „bhante⁷ tumhākaṃ āgatabhāvaṃ ajānanto ‘migo’ ti saññāya vijjhiṃ, khamatha me“ ti vatvā „hotu, idāni kiṃ karissasi“⁸. ehi, saraṃ luñcitvā gaṇhā“ ‘ti vutte⁹ vanditvā saraṃ luñci. Mahatī¹⁰ vedanā uppajji. Paccekabuddho tatth’ eva pari-nibbāyi. Uyyānapālo „sace rājā jānissati na me sahissatīti“¹¹.

15 puttadāraṃ gahetvā¹² palāyi. Tāvad eva „paccekabuddho parinibbuto“ ti devatānubhāvena sakalanagaraṃ ekakolāhalaṃ jātāṃ. Punadivase manussā uyyānaṃ gantvā taṃ¹³ disvā „uyyānapālo paccekabuddhaṃ māretvā palāto“ ti rañño katha-yiṃsū. Rājā mahantena parivārena¹ gantvā sattāhaṃ sarīra-

20 pūjaṃ katvā mahantena sakkārena dhātuyo ādāya cetiyaṃ katvā taṃ pūjento dhammena rajjaṃ kāresi. Sumaṅgalo pi ekaṃ¹⁵ saṃvaccharaṃ vītināmetvā „rañño cittaṃ jānissāmīti“ āgantvā ekaṃ amaccaṃ passitvā¹⁶ „mayi rañño cittaṃ jānā-hīti“ āha. So¹⁷ rañño santike tassa guṇaṃ kathesi. Rājā

25 asuṇanto viya ahosi. Amacco¹⁸ puna kiñci akathetvā¹⁹ rañño anattamanabhāvaṃ Sumaṅgalassa kathesi. So dutiyasaṃvacchare pi āgantvā²⁰ tatiyaṃsaṃvacchare puttadāraṃ gahetvā āgañchi²¹. Amacco rañño²² mudubhāvaṃ²³ natvā taṃ rāja-

¹ Bḍ pāhunakā. ² Bḍ ādāyaladdhammigaṃ. ³ Bḍ gantvā. ⁴ Bḍ sannayitvā. ⁵ Bḍ bhayappatto. ⁶ Bḍ vanditva. ⁷ Bḍ adds aham. ⁸ Bḍ -sīti. ⁹ Bḍ adds so. ¹⁰ all four MSS. -ti. ¹¹ Bḍ nāsessatīti in the place of na me sahissatīti. ¹² Bḍ adds tato. ¹³ Bḍ paccekabuddham. ¹⁴ Bḍ adds uyyanaṃ. ¹⁵ Bḍ eka. ¹⁶ Bḍ pesetva. ¹⁷ Bḍ amacco pi. ¹⁸ Bḍ omits amacco. ¹⁹ Bḍ avatva. ²⁰ Bḍ adds tatheva rājā tunhi ahosi. ²¹ Bḍ va āgami. ²² C¹ C² omitt rañño. ²³ Bḍ cittaṃsu.

dvāre ṭhapetvā tassa āgatabhāvaṃ¹ rañño kathesi. Rājā taṃ
pakkosāpetvā paṭisanthāraṃ katvā „Sumaṅgala kasmā tayā
mama puññakkhettaṃ² paccekabuddho mārito“ ti pucchi. So
„nāhaṃ deva³ ‘paccekabuddhaṃ māremīti’ māresim⁴, api ca
kho iminā nāma⁵ kāraṇena idaṃ nāma akāsin“ ti taṃ pavattim⁵
ācikkhi. Atha naṃ rājā „tena hi mā bhāyīti“ samassāsetvā
puna uyyānapālam eva akāsi. Atha naṃ so amacco pucchi:
„deva, kasmā tunhe dve vāre Sumaṅgalassa guṇaṃ⁶ sutvāpi
kiñci na kathayittha, kasmā pana tatiyavāre sutvā va⁷ taṃ
pakkositvā anukampitthā“ ti. Rājā⁸ „tāta, raññā⁹ nāma¹⁰
kuddhena sahasā kiñci kātum na vaṭṭati, tenāhaṃ pubbe tuṇhī
hutvā tatiyavāre Sumaṅgale mama cittassa mudubhāvaṃ ṇatvā
taṃ pakkosāpesin“ ti rājavattaṃ¹⁰ kathento:

1. Bhus¹¹ amhi¹¹ kuddho ti avekkhiyāna¹²
na tāva daṇḍaṃ paṇayeyya issaro, 15
atṭhānaso appatirūpam attauo
parassa dukkhāni bhusaṃ udīraye. 27.
2. Yato ca jāneyya pasādam attano
atthaṃ niyūñjeyya parassa dukkataṃ¹³,
tadāyaṃ attho ti sayāṃ avekkhiya 20
ath’ assa daṇḍaṃ sadisaṃ nivesaye. 28.
3. Na cāpi jhāpeti paraṃ na attanaṃ¹⁴
amucchito yo nayate¹⁵ nayānayaṃ
yo daṇḍadhāro¹⁶ bhavatidha issaro
sa vaṇṇagutto siriyā na dhamasati. 29. 25
4. Ye khattiyāse anisammakārino
paṇenti¹⁷ daṇḍaṃ sahasā paṇucchitā
avaṇṇasaṃyuttā¹⁸ jahanti jīvitāṃ,
ito vimuttāpi ca yanti duggatiṃ. 30.

¹ Bd tassāga-. ² Bd -tto. ³ Bd omits deva. ⁴ C^{ks} -si, Bd omits māresim. ⁵ Bd omits nāma. ⁶ Bd bhāsanaṃ. ⁷ Bd omits va. ⁸ Bd adds āha. ⁹ C^{ks} rañño.
¹⁰ Bd taṃ. ¹¹ Bd bhusamhi (corr to -sampi, Bf -sampi. ¹² Bd apekkhiyāno.
Bf apekkhiyāni. ¹³ Bdf -taṃ. ¹⁴ Bdf attā-. ¹⁵ Bd -ti. ¹⁶ Bdf -dhāro. ¹⁷ C^s Bd paṇ-. ¹⁸ C^{ks} -yutta.

5. Dhamme ca ye ariyapavedite ratā (Cfr. Dh. v. 79.
anuttarā te vacasā manasā¹ kammanā² ca,
te santisoraccasamādhisaṇṭhitā
vajanti lokam dubhayaṃ³ tathāvidhā. 31.

5 c. Rājāham asmi narapamadānam⁴ issaro,
sace pi kujjhāmi tṭhapemi attanam⁵,
nisedhayanto janataṃ tathāvidham
paṇemi⁶ daṇḍam anukampa yoniso ti 32.
imā gāthā āha.

10 Tattha avekkhiyānā⁷ 'ti avekkhitvā⁸, idam vuttam hoti: tāta paṭha-
vissaro rājā nāma aham bhusam kuddho balavakodhābhībhūto ti natvā attha-
vatthukādibhedam daṇḍam parassa na paṇeyya⁹ na pavatteyya¹⁰, kiṃkāraṇa:
kuddho hi atthavattthukam solasavattthukam katvā atthānena akāraṇena attano
rājabhāvassa ananurūpam¹¹ imam ettakam nāma āharāpetha¹² idam vāssa¹³
15 karothā 'ti parassa bhusam dukkhāpi balavadukkhāni udīreyya¹⁴, yato ti yadā,
idam vuttam hoti: yadā pana rājā¹⁵ parasmim uppannam attano pasādam
jāneyya atha parassa dukkataṃ attham niyuñjeyya upaparikkheyya tadā
evam niyuñjanto ayaṃ nāma¹⁶ ettha attho ayaṃ eva tassa¹⁵ doso ti sayam
attana¹⁷ paccekham katvā ath' assa aparādhakārakassa atthavattthukahetu
20 atth' eva solasavattthukahetu solas' eva kahāpane gahanto daṇḍam¹⁸
sadisaṃ katadosānurūpam¹⁹ nivesaye thaṇe²⁰ pavatteyyā²¹ 'ti. amuc-
chito ti chandādihi agatikilesehi²² amucchito²³ anadhibhūto²⁴ hutvā yo
nayanayaṃ nayati upaparikkhati so n' eva param jhāpeti na attānam,
chandādivasena²⁵ hi ahetukam dandam pavattento param pi tena dandena jhā-
25 peti dahati pīleti attānam pi²⁶ ratonidānena pāpena, ayaṃ pana na param
jhāpeti na attānam ti, yo dandadhāro²⁷ bhavati idha issaro ti yo idha
paṭhavissaro jāto²⁸ idha sattaloke dosānuchavikam dandam pavattento danda-
dhāro²⁹ hoti, savaṇṇagutto³⁰ gūḥavannena c' eva yasavannena ca gutto rakkhito
siriyaṃ na dhamsati na parihāyati, avannasamyuttā jahantīti adhammikā
30 lolārājāno avannena yuttā hutvā jīvitaṃ jahanti, dhamme ca ye ariya-
pavedite ti ye rājāno ācāriyehi dhammika-rājūhi pavedite dasavidhe rāja-
dhamme ratā, anuttarā te³¹ ti te³¹ vacasā manasā kammunā ca tihi pi etehi

¹ so all five MSS. ² Bdf kammunā ³ Ck Cs² dū-, Bf ubh- ⁴ Bdf narasamuddā-
⁵ Bdf attā- ⁶ C² B² pan- ⁷ B² avekkhiyāno ⁸ B² avekkhitvā jānitvā. ⁹
C² Cs² paṇeyya, B² paṇeyyā. ¹⁰ B² vatteyya ¹¹ B² anurū- ¹² B² āha-
ratthatha. ¹³ B² catassa. ¹⁴ B² udīriye. ¹⁵ B² rājāno. ¹⁶ B² ekassa in the
place of evatassa ¹⁷ B² attā ¹⁸ B² daṇḍa. ¹⁹ B² -dosā anu-. ²⁰ B² upa-
thaṇe²⁰ ²¹ B² -yyāthā ²² B² omits agati ²³ B² samu- ²⁴ B² anabhi-
-s B² -nā. ²⁵ B² -nam, omitting pi ²⁷ B² -varo. ²⁸ B² rājā ²⁹ B² -dharo.
³⁰ Ck² svanna-. ³¹ B² omits te.

anuttarā jetṭhakā, te santisoraccasamādhisanthitā ti te agatipabānena
 kilesasantiyañ ca dussīlyasaṁkhāte soracce ca ekaggaṭāya samādhimhi ca saṅ-
 ghatitā patitṭhitā¹ dhammikaṛājāno, vajanti lokam dubhayan² ti dhammena
 rajjam karetvā manussalokato devalokam devalokato manussalokan ti ubhaya-
 lokam eva vajanti, nirayādisu na nibbattanti, naraṇamaḍāna³ ti naraṇaṇ 5
 pamaḍāna⁴ ca, ṭhapemi attāna⁵ ti kuddho pi kodhavasena agantvā⁶
 attānaṁ porānakarājūhi ṭhapitanayasmiṁ ñeva dhamme ṭhapemi vinicchaya-
 dhammaṁ na bhindāmi⁷

Evam chahi gāthāhi rañṇā attano guṇe kathite sabbāpi
 rājaparisā tuṭṭhā, ayaṁ sīlācāraguṇasampatti tumhākaṁ ñeva 10
 anurūpā⁸ ti rañño guṇaṁ⁹ kathesi. Sumaṅgalo pana parisāya
 kathitāvasāne uṭṭhāya rājānaṁ vanditvā añjalim⁹ paggayha
 rañño thutiṁ karonto tisso gāthā abbāsi:

1. Siriṇ¹⁰ ca lakkhīṇ¹⁰ ca tam eva khattiya
 janādhipa mā vijahi kudācanaṁ, 15
 akkodhano niccapasannacitto
 anīgho tuvaṁ vassasatāni pālaya. 33.
2. Guṇehi etehi upeta¹¹ khattiya
 ṭhitamariyavattī¹² suvaco akodhano
 sukhī anuppīla pasāsa¹³ medinim¹⁴, 20
 ito vimutto pi ca yāhi suggatim. 34.
3. Evam suvinītena¹⁵ subhāsitena
 dhammena nāyena upāyaso nayaṁ
 nibbāpaye saṁkhubhitaṁ mahājanaṁ
 mahā va meghe salilena medinin ti. 35. 25

Tattha siriṇ¹⁶ ca lakkhīṇ¹⁷ cā ti parivārasampattiṇ¹⁸ ca paṇṇaṇ¹⁹ ca,
 anīgho ti niddukkho hutvā, upeta²⁰ khattiyā²¹ ti upeto khattiya ayaṁ eva vā
 pātho, ṭhitamariyavattī²² ti ṭhitaariyavatti, ariyavatti²³ nāma dasarājadhamma-
 saṁkhātāṁ porānakarajavattāṁ, tassa²⁴ patitṭhitattā ṭhitarājadhammo hutvā ti
 attho, anuppīlapasāsamedinin²⁵ ti anuppīlaṁ pasāsa²⁶ medinin ti ayaṁ 30

¹ Bā omits pa. ² C^{s2} dū-. ³ C^s C^{s2} -mā-, Bā narasamudā-. ⁴ C^s C^{s2} -mā-,
 Bā samudā-. ⁵ so all four MSS. ⁶ C^s ā- corr. to a-. Bā ā-. ⁷ Bā -miti. ⁸
 Bā -ne. ⁹ Bā -li ¹⁰ C^s C^{s2} -ī, Bā f -i. ¹¹ Bā -ti. ¹² Bā ṭhitapariyavutti,
 Bā tikapariyavutti. ¹³ Bā saṁhasa, Bā saha. ¹⁴ C^s -uī. C^{s2} Bā -ni ¹⁵ Bā suni-
 tena. ¹⁶ C^k C^{s2} -ī, C^s -i ¹⁷ C^s -ī, C^{s2} -i. ¹⁸ C^s -ī, C^{s2} -i. ¹⁹ C^s C^{s2} -ā.
²⁰ Bā -ti. ²¹ Bā -vuttīti. ²² Bā ṭhitaariyavattino. ²³ Bā omits tassa ²⁴
 Bā anupilasahasa-. ²⁵ Bā sapāsa.

eva vā pāṭho, suvinītenā¹ 'ti sunayena suttbukāranena, dhammenā 'ti dasa-
kusalakammaphadhammena, nāyena² 'ti purimass' ev' etaṇ³ vevacanaṃ, upā-
yaso ti upāyakosallena, nayan ti nayanto rajjaṃ anusāsanto dhammikaṛājā,
nibbāpaye ti imāya paṭipattiya kāyikacetasikadarathaṃ⁴ apanento⁵ kāyikaceta-
5 sikadukkkhasamkhubhitam⁶ pi mahājanam mahāmegho salilena mediniṃ viya
nibbā' eyya, tvam pi tath' eva nibbāpehīti dīpento⁷ evam āha.

Satthā Kosalarāṇṇo ovādavasena imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto. Sumaṅgalo
Ānando ahosi. rājā⁸ aham evā⁹ 'ti. Sumaṅgalajātakam¹⁰.

10

5. Gaṇgamāljātaka.

Aṅgārajātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto upo-
sathakammaṃ ārabha kathesi. Ekadivasam¹¹ hi Satthā uposathike
upāsake āmantetvā „upāsakā, sādhurūpaṃ vo kataṃ, uposatham
upavasantehi dānaṃ nāma dātabbam sīlaṃ rakkhitabbam kodho na
15 kātabbo mettā bhāvetabbā uposathavāso vasitabbo, porāṇakapaṇḍitā hi
ekam khaṇḍuposathakammaṃ¹² nissāya mahāyasaṃ labhimsū¹³ 'ti
vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahma datte rajjam kārente
tasmim nagare Suciparivāro¹⁴ nāma seṭṭhi ahosi asitikoṭidhana-
20 vibhavo dānādipuṇṇābhīrato. Tassa puttadāro¹⁵ pi parijano pi
antamaso tasmim ghare vacchakapālakāpi sabbe māsassa cha
divase uposatham upavasanti. Tadā Bodhisatto ekasmim
daliddakule nibbattitvā bhatim katvā kicchena jīvati. So
„bhatim karissāmīti“ tassa geham gantvā vanditvā ekamantaṃ
25 thito¹⁶ „kim āgato sīti“ vutte „tumhākaṃ ghare bhatiyā kam-
mam¹⁷ karaṇatthan“ ti āha. Seṭṭhi „aññesaṃ bhatikānaṃ
āgatadivase yeva imasmim gehe kammaṃ karontā sīlaṃ rak-
khanti, sīlaṃ rakkhituṃ sakkontā kammaṃ karoṭhā“ ti va-
dati, Bodhisattassa pana sīlarakkhaṇācikkhane¹⁸ saññaṃ akatvā

¹ Bḍ sunitena. ² Bḍ purimapadasseva. ³ Bḍ -kadukkhāṃ daratham. ⁴ Bḍ
apassanto. ⁵ Bḍ -dukkhaṃ-. ⁶ Bḍ dassento. ⁷ Bḍ adds pana. ⁸ Bḍ adds
catuttham. ⁹ Bḍ -sañ. ¹⁰ Bḍ akhand-. ¹¹ Bḍ sīripa-. ¹² Bḍ -ra. ¹³ Bḍ
athāsi. ¹⁴ Bḍ kamma. ¹⁵ Bḍ -ne acikkhane.

„sādhū tāta attano bhatim jānitvā kammaṃ karohīti“ āha. So tato paṭṭhāya subbaco¹ hutvā uraṃ datvā attano kilamatham agaṇetvā tassa sabbakiccāni karoti, pāto va kammantaṃ gantvā sāyaṃ āgacchati. Ath' ekadivasaṃ nagare chaṇaṃ ghosesuṃ. Mahāseṭṭhi dāsiṃ āmantetvā „ajj“² uposathadivase³ 5 gehe kammakarānaṃ pāto va bhantaṃ pacitvā dehi, kālass' eva bhuñjitvā uposathikā bhavissanti⁴“ āha. Bodhisatto kālass' eva vuṭṭhāya⁴ kammantaṃ agamāsi, „ajja“⁵ uposathiko bhavyeysīti⁶ tassa koci nārocesi. Sesakammakarā pāto va bhuñjitvā uposathikā⁶ ahesuṃ. Seṭṭhi pi saputtadāraparijano⁷ 10 uposathaṃ adhiṭṭhahi⁸. Sabbe pi uposathikā attano attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā sīlaṃ āvajjantā⁹ nisīdimṃsu. Bodhisatto sakaladivasaṃ kammaṃ katvā suriyatthagamanavelāya¹⁰ āgato. Ath' assa¹¹ bhattakārikā hatthadhovanaṃ datvā pātiyā¹² bhantaṃ vaḍḍhetvā upanāmesi. Bodhisatto „aññesu divasesu 15 imāya velāya mahāsaddo hoti, ajja khaṃ gatā“ ti pucchi, „sabbe uposathaṃ samādiyivā attano¹³ vasanaṭṭhānāni gatā“ ti sutvā¹⁴ cintesi: „ettakānaṃ sīlavantānaṃ antare abhaṃ eko dussīlo hutvā na vasissāmi, idāni uposathaṅgesu adhiṭṭhitesu hoti nu kho uposathakammaṃ¹⁵ no“ ti so gantvā seṭṭhiṃ puc- 20 chi. Atha naṃ seṭṭhi¹⁶ „pāto va anadhiṭṭhitattā sakalakammaṃ¹⁷ na hoti, upaḍḍhakammaṃ¹⁸ pana hoti“ āha. So „ettakaṃ pi hotū“ ti seṭṭhissa santike samādinnaṃ silaṃ uposathaṃ adhiṭṭhāya attano vasanokāsaṃ pavisitvā sīlaṃ āvajjanto¹⁹ nipajji. Ath' assa sakaladivasaṃ nirāhāratāya 25 pacchimayāmasamanantare satthakavātā samuṭṭhahimṃsu. Seṭṭhinā nānābhesajjāni²⁰ āharitvā „paribhuñjā“²¹ ti vuccamāno pi „uposathaṃ na bhindissāmi²², jīvitapariyantikaṃ katvā samā-

¹ Bā suvaco. ² Bā ajja. ³ Bā -so. ⁴ Bā uthāya. ⁵ Bā ajj. ⁶ Bā adds va. ⁷ Bā -ro saparijano. ⁸ Bā -hi ti. ⁹ Bā āvavejjanto. ¹⁰ Bā -tthanga-. ¹¹ Bā atha, omitting assa. ¹² Bā -yaṃ. ¹³ Bā repeats a- ¹⁴ Bā adds bodhisatto. ¹⁵ Bā adds mama. ¹⁶ Bā adds tāta. ¹⁷ Bā -laṃ uposathakammaṃ. ¹⁸ Bā uposathaka- ¹⁹ Bā -jjento. ²⁰ Bā nānāvimāni bhe-. ²¹ Cā -jathā. ²² Bā -mi ti.

- diyin¹ ti āha. Balavavedanā uppajji, aruṇuggamanavelāyaṃ²
 satim paccupatṭhāpetum nāsakkhi. Atha naṃ „idāni marissa-
 sīti“ nīharitvā osārake nipajjāpesum. Tasmim khaṇe Bārā-
 nasirājā rathavaragato mahantena parivārena nagaraṃ pa-
 5 dakkhiṇaṃ karonto taṃ ṭhānaṃ sampāpuṇi. Bodhisatto tassa
 sirim oloketvā lobhaṃ uppādetvā rajjaṃ patthesi. So cavitvā
 upaḍḍhuposathakammasa³ nissandena tassa aggamaheṣiyā
 kucchisim⁴ paṭisandhim ganhi. Sā laddhagabbhaparihārā
 dasamāsaccayena puttāṃ vijāyī. Udayakumāro ti 'ssa nāmaṃ
 10 akaṃsu. So vayappatto sabbasippānaṃ⁵ nipphattiṃ pāpuṇi,
 jātissaraṇāṇena attano⁶ pubbakammaṃ saritvā „appaṣsa⁷ kam-
 massa phalaṃ mamēdan⁸“ ti abhikkhaṇaṃ udānaṃ⁹ udānesi.
 So pitu accayena rajjaṃ patvāpi attano mahantaṃ sirivibha-
 vaṃ oloketvā tad eva udānaṃ udānesi. Ath' ekadivasāṃ na-
 15 gare chaṇaṃ sajjayimsu. Mahājano kīlāpasuto ahoṣi. Tadā
 Bārāṇasīyā uttaradvāravāsī¹⁰ eko bhatiko udakabhatim katvā lad-
 dhaṃ aḍḍhamāsakaṃ pākāritṭhikāya antare ṭhapetvā¹¹ tattha
 udakabhatim¹² eva katvā jīvamānāya ekāya kapaṇitthiyā sad-
 dhiṃ saṃvāsaṃ kappesi. Sā taṃ āha: „sāmi nagare chaṇo
 20 vattati, sace te kiñci atthi mayam pi kīleyyāmā“¹³ ti. „Āma
 atthīti“. „Kittakaṃ sāmīti“. „Aḍḍhamāsako“¹⁴ ti¹⁵. „Kahaṃ
 so“ ti. „Uttaradvāre itṭhakantare¹⁶ ṭhapito ti ito me dvā-
 dasayojanantare¹⁷ nidhānaṃ, tava pana hatthe kiñci atthīti“.
 „Āma atthīti“¹⁸. „Kittakan“ ti. „Aḍḍhamāsako vā“¹⁹ ti²⁰.
 25 „Iti tavāḍḍhamāsako²¹ mamāḍḍhamāsako²² ti māsako²³ hoti,
 tato ekena koṭṭhāsena mālaṃ ekena koṭṭhāsena gandhaṃ
 ekena²⁴ suraṃ gahetvā kīlissāma, gaccha tayā²⁵ ṭhapitaṃ

¹ Bḍ -ya. ² Bḍ -mma. ³ Bḍ -imhi. ⁴ Bḍ -ppesu. ⁵ Bḍ omits attano. ⁶ Bḍ appakassa. ⁷ Bḍ mama idan. ⁸ Bḍ -mā. ⁹ all four MSS. -si. ¹⁰ Bḍ adds bhati karonto dakkhinadvāraṃ patva. ¹¹ Bḍ -tikaṃ. ¹² Cks C² add aḍḍhamāsakaṃ āharā ti. ¹³ Bḍ -kabbhantare. ¹⁴ Bḍ dvesatayo-. ¹⁵ Cks C² atthi, Bḍ omits amaatthīti. ¹⁶ Cks C² va, all four MSS. omitting ti. ¹⁷ Bḍ -va aḍḍha-. ¹⁸ Bḍ -ma aḍḍha-. ¹⁹ Bḍ adds va. ²⁰ Bḍ adds koṭṭhāsena. ²¹ Bḍ gacchatha, omitting tayā.

aḍḍhamāsakaṃ āharā¹ 'ti. So „bhariyāya me santikā kathā¹
laddhā“ ti haṭṭhatuṭṭho „bhadde, mā cintayi, āharissāmi na²“
ti vatvā pakkāmi. Nāgabalo bhatako² cha yojanāni atikkamma
majjhantikasamaye vītaccikaṅgārasanthataṃ³ iva uṇhaṃ⁴ vāli-
kaṃ⁵ maddanto dhanalobhena haṭṭhatuṭṭho⁶ kāsāvanantakani-
vāsano⁷ kaṇṇe tālapaṇṇaṃ pilandhitvā⁸ etena⁹ āyogavattena¹⁰
gītaṃ gāyanto¹¹ rājāṅgaṇena pāyāsi. Udayarājā¹² sīhapañjaraṃ
vivaritvā ṭhito taṃ tathā gacchantāṃ disvā „kin nu kho esa
evarūpaṃ vātātaṃ¹³ agaṇetvā haṭṭhatuṭṭho¹⁴ gāyanto gac-
chatī, pucchissāmi na¹⁵“ ti cintetvā pakkosanatthāya ekaṃ pu-
risaṃ paṇiṇi. Tena gantvā „rājā taṃ pakkosatīti“ vutte
„rājā mayhaṃ kiṃ hoti, nāhaṃ rājānaṃ jānāmīti“ vatvā¹⁵ ba-
lakkārena nīto ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ rājā pucchanto
dve gāthā abhāsi:

1. Aṅgārajātā paṭhavī, kukkulānugatā¹⁶ mahī. 15
atha gāyasi vattāni, na taṃ tapatī ātaṇṇo. 36.
2. Uddhaṃ tapatī ādicco, adho tapatī vālukā,
atha gāyasi vattāni, na taṃ tapatī ātaṇṇo ti. 37.

Tattha aṅgārajātā ti bho purisa ayaṃ paṭhavī vītaccikaṅgāraṃ viya
uṇhajāṭā¹⁷, kukkulānugatā¹⁸ ti ādittachārikasamkhātena¹⁹ kukkulena²⁰ viya
uṇhāvāhikāya²¹ anugatā, vattāni ti āyogavattāni aropetvā gītaṃ gāyasi. 20

So rañño kathaṃ sutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Na maṃ tapatī ātaṇṇo²², ātappā²³ tapayanti maṃ,
atthā hi²⁴ vividhā rāja, te²⁵ tapanti, na ātaṇṇo ti. 38.

Tattha ātappā²⁶ ti vatthukāmakilesakamā, purisaṃ hi te ātapanti²⁷, tasmā
ātappā²⁸ ti vuttā, atthā hi vividhā ti mahārāja mayhaṃ vatthukāmakilesa-
kāme nissāya kattaḃbā nānākicca-samkhātā vividhā attha atthi, te maṃ tapanti
na ātaṇṇo ti.

¹ so C² C²; B² omits katha. ² B² -ti-. ³ C² -sattha-, B² -sanhae. ⁴ B² omits na. ⁵ B² -lu-. ⁶ B² hathamahatho ⁷ C² -tantaka-, B² -rattani-. ⁸ C² -tā. ⁹ B² ekena. ¹⁰ C² āyogavattena, C² āyogavattena, B² āyogamattena. ¹¹ B² bhitaṃ bhāyanto. ¹² B² adds pi. ¹³ B² vālukātaṇṇaṃ ¹⁴ kāsava - - -
tuttho wanting in C². ¹⁵ B² adds gacchanto. ¹⁶ C² C² B² -lā-. ¹⁷ B² -hā-.
¹⁸ C² B² -lā-. ¹⁹ C² ad-, C² ādicca-, B² adittachārikasamkhā-. ²⁰ C² B² -le-.
²¹ B² uṇhāvālu-. ²² B² ātā-. ²³ B² ātāpā ²⁴ B² nī. ²⁵ B² adds maṃ. ²⁶
B² ātāpā. ²⁷ B² ātita

Atha nam rājā „ko nāma te attho“ ti pucchi. So āha:
 „aham deva dakkhinadvāre kapaṇitthiyā saddhiṃ saṁvāsam
 kappayim¹, sā maṃ ‘chaṇakīlaṃ’ sāmi³ kilissāma, atthi te
 kiñci hatthe’ ti pucchi, atha nam aham ‘mama nidhānam
 5 uttaradvāre pākārantare ṭhapitan’ ti avacam⁴, sā ‘gaccha taṃ
 āhara, ubho pi kilissāmā’⁵ ‘ti maṃ paḥiṇi, sā me tassā kathā
 hadayaṃ na vijahati, taṃ maṃ anussarantaṃ kāmātapo tapati,
 ayaṃ me deva⁶ attho“ ti⁶. „Atha⁷ evarūpaṃ vātātapam aga-
 netvā kin te tussanakāraṇam yena⁸ gāyanto gacchasīti“.
 10 „Deva taṃ nidhānam āharitvā ‘tāya saddhiṃ abhiramissāmīti’
 iminā kāranena tuṭṭho gāyāmīti“⁹. „Kiṃ pana⁹ bho purisa
 uttaradvāre ṭhapitanidhānam satasahassamattaṃ¹⁰ atthīti“.
 „N’ atthi devā“ ‘ti¹¹. „Tena hi paññāsasahassāni cattālīsa
 tiṃsa vīsati dasa pañca cattāri tayo dve eko kahāpaṇo aḍḍho
 15 pādo cattāro māsakā tayo dve eko māsako“ ti pucchi. Sab-
 baṃ paṭikkhipitvā „aḍḍhamāsako“ ti vutte¹² „āma deva, etta-
 kaṃ mayhaṃ dhanam, taṃ āharitvā tāya saddhiṃ abhira-
 missāmīti gacchāmi, tāya pītiyā tena¹³ somanassena na maṃ
 esa vātātapo tapatīti“¹⁴. Atha nam rājā „bho purisa evarūpe¹⁴
 20 ātape tattha mā gami, ahan te addhamāsakaṃ dassāmīti“¹⁵
 āha. „Deva tumhākaṃ kathāya ṭhatvā taṃ ca gaṇhissāmi¹⁵
 itaraṃ ca¹⁶ na nāsessāmi¹⁷, mama gamanaṃ ahāpetvā¹⁸ tam pi
 gahessāmīti¹⁹. „Bho puriso nivatta, māsakaṃ²⁰ te dassāmi,
 dve māsake ti evaṃ vadḍhetvā²¹ koṭim koṭisataṃ aparimitaṃ
 25 dhanam dassāmi, nivattā“ ‘ti²² vutte pi „deva taṃ gahetvā
 itaram pi gaṇhissāmi“ cceva²³ āha. Tato setṭhiṭṭhānādihi
 ṭhānantarehi palobhito yāva oparajjā²⁴ tath’ eva vatvā „upadḍha-

¹ Bā kappesi. ² Bā chaṇam. ³ Bā omits sā-. ⁴ Ck³ C³² -va. ⁵ Bā so in the place of deva. ⁶ Bā adds avaca. ⁷ Bā adds nam. ⁸ Bā adds vā. ⁹ Bā adds te. ¹⁰ C³ satta-, Bā yatthasa-. ¹¹ Bā adds rājā. ¹² Ck C³² vutto. ¹³ Bā omits tena. ¹⁴ Ck³ -po. ¹⁵ Bā -mīti. ¹⁶ Bā adds dhanam. ¹⁷ Bā chattissāmīti. ¹⁸ C³ āha-, Bā āharāpe-. ¹⁹ Bā gamissāmīti. ²⁰ Bā nivatthānambimā-. ²¹ Bā adds yāva. ²² Ck C³² dassāmītivattāti, C³ dassāminivattāni. ²³ Bā itaram gamissāmi icevvaṃ. ²⁴ Bā uparajjāni.

rajjam te dassāmi, nivattā¹“ ’ti vutte sampaticchi. Rājā
 „gaccha², mama sahāyassa massum³ kāretvā nahāpetvā alaṃ-
 karitvā ānetha nan“ ti amacce āṇāpesi. Āmaccā tathā
 akamsu. Rājā rajjam dvidhā bhinditvā tassa upadḍharajjam
 dāpesi. So pana taṃ gahetvāpi „adḍhamāsakapemena⁴ 5
 uttarapassam gato yevā“ ti vadanti. So Adḍhamāsakarājā
 nāma ahoṣi. Te samaggā sammodamānā rajjam kārentā eka-
 divasaṃ uyyānaṃ gamimsu. Tattha kilitvā Udayarājā Adḍha-
 māsakaraṇṇo amke sīsaṃ katvā nipajji. Tasmim niddam ok-
 kante parivāramanussā kilānubhavanavasena⁵ tattha tattha 10
 agamaṃsu. Adḍhamāsakarājā „kiṃ me niccakālaṃ upadḍha-
 rajjena, imaṃ maretvā aham eva rajjam⁶ kāressāmīti“ khag-
 gamā abbahitvā⁷ „paharissāmi nan“ ti cintetvā puna „ayaṃ
 rājā maṃ daliddaṃ⁸ kapaṇamanussaṃ attanā samānaṃ katvā
 mahante issariye patitṭhāpesi, evarūpaṃ nāma yasadāyakaṃ 15
 māretuṃ⁹ mama icchā uppannā. ayuttaṃ vata me katan¹⁰“ ti
 satim paṭilabbhitvā khaggaṃ pavesesi. Ath’ assa dutiyam pi
 tatiyam pi tath’ eva cittaṃ uppajji. Tato cintesi „idaṃ cit-
 taṃ punappuna uppajjamānaṃ pāpakamme yojeyyā¹¹“ ti so
 asim bhūmiyaṃ khipitvā rājānaṃ utṭhapetvā¹² „khamāhi devā“ 20
 ’ti pādesu pati. „Nanu samma¹³ tava maṃ antare doso n’
 atthīti“. „Atthi mahārāja, ahaṃ idaṃ nāma akāsin“ ti.
 „Tena hi¹⁴ samma khamāmi te, icchanto pana rajjam kārehi,
 ahaṃ uparājā hutvā¹⁵ upatṭhahissāmīti“. So „na me deva
 rajjen’ attho¹⁶, ayaṃ hi tanhā maṃ apāyesu nibbattāpessati, 25
 tava rajjam, tvam¹⁷ eva gaṇha, ahaṃ pabbajissāmi, diṭṭham
 me¹⁸ kāmassa mūlaṃ¹⁹, ayaṃ hi saṃkappentassa²⁰ vadḍhati, na

¹ C^k -vatta. ² B^d gacchatha. ³ B^d kesamussum. ⁴ B^d -sakameva ⁵ B^d
 -nugamana-. ⁶ B^d sakalara- ⁷ B^d sannayitvā ⁸ B^d -dda ⁹ B^d māretvā
 rajjam kāressāmīti ¹⁰ B^d kamman ¹¹ B^d niyyojeya. ¹² B^d utṭhā-. ¹³ B^d
 adds ti. B^s kiṃ. ¹⁴ C^k C^{s2} tena hetu, C^s henanetu. ¹⁵ B^d adds tam. ¹⁶ B^d
 -na attho. ¹⁷ C^k taveva, C^s tameva, C^{s2} nameva ¹⁸ B^d diṭṭham. omitting me
¹⁹ C^k kāmamū-. ²⁰ B^d adds saṃkappena.

dāni¹ naṃ ito paṭṭhāya saṃkappessāmi² udānaṃ³ udānento catutthaṃ gātham āha:

4. Addasaṃ kāma te mūlaṃ, saṃkappā kāma⁴ jāyasi,
na taṃ saṃkappayissāmi, evaṃ kāma⁴ na hohisīti⁵. 39.

5 Tattha evaṃ ti evaṃ mama antare, na hohisīti na u⁶ppajjissasīti

Evaṃ ca pana vatvā puna kāmesu anuyuttassa⁶ mahājanassa dhammaṃ desento pañcamaṃ gātham āha:

5. Appāpi kāmā na alaṃ⁷, bahūhi pi na tappati,
ahahā⁸ bālalapanā⁹, paṭivijjhetha jaggato ti. 40.

10 Tattha ahahā¹⁰ ti samvegaḍḍhipanam, jaggato ti jagganto, idaṃ vuttam:
hoti: mahārāja imassa mahājanassa appāpi¹¹ vatthukāmakilesakāmā na alaṃ
pariyattā¹² va, bahūhi pi ca tehi na tappat' eva¹³. aho ime mama rūpā mama
saddā ti lapanato bālalapanā kāmā, ime vipassanaṃ valldhetvā bodhapakkhi-
yānaṃ¹⁴ dhammānaṃ bhāvanānuyogam anuyutto jagganto kulaputto paṭivijjhetha,
15 pariññāpahānābhisaṃmayehi abhisamētvā pajaheyya¹⁵.

Evaṃ so mahājanassa dhammaṃ desetvā Udayarājānaṃ
rajjāṃ paṭicchāpetvā mahājanaṃ assumukhaṃ rudamānaṃ¹⁶
pahāya Himavantaṃ pavisitvā pabbajitvā jhānābhīññaṃ nib-
battesi¹⁷. Tassa pabbajitakāle Udayarājā taṃ udānaṃ sakalaṃ
20 katvā udānento chaṭṭhaṃ¹⁸ gātham āha:

6. Appassa kammassa phalaṃ mama-y-idaṃ,
Udayo ajjhagamā mahattapattaṃ,
suladdhalābhā vata māṇavassa
yo pabbaji kāmarāgaṃ pahāyā 'ti. 41.

25 Tattha Udayo ti attānaṃ sandhāya vadati, mahattapattānaṃ ti ma-
hantabhāvaṃ pattānaṃ vipulānaṃ issariyaṃ ajjhagamā, māṇavassā 'ti sattassa
mayham saḥayaṃ suladdhalābhā¹⁹ yo²⁰ kāmarāgaṃ pahāya pabbajito ti
adhippāyena evaṃ āha.

¹ C² C² tadāni, B² idāni - B² omits u-. ³ B² -mam ⁴ B² kāmā. ⁵ B²
pohi-, B² hehi. ⁶ B² -yūñcantassa ⁷ C² C² nālaṃ. ⁸ B² assātā, B² āsātā.
⁹ B² bala- ¹⁰ C² āṇḡahā, B² āsātā. ¹¹ B² appakapi. ¹² C² C² -yanta,
B² paripattā ¹³ B² tappateneva ¹⁴ B² bodhi-. ¹⁵ B² -yyā ti. ¹⁶ B² ro-
¹⁷ B² nippiṭṭetvā vihasi. ¹⁸ B² chathamam. ¹⁹ B² -bho. ²⁰ B² so.

Imissā pana gāthāya na koci atthaṃ jānāti. Atha naṃ
 ekadivasaṃ aggamahesī gāthāy' atthaṃ¹ pucchi. Rājā na
 kathesi. Eko pan' assa Gaṅgamālo nāma maṅgalanahāpito.
 so rañño massuṃ karonto paṭhamam khuraparikkammaṃ katvā
 pacchā saṇḍāsena lomāni gaṇhāti. Rañño² khuraparikkamma- 5
 kāle sukhaṃ hoti lomaharaṇakāle dukkhaṃ. So paṭhamam
 tassa varam dātukāmo hoti, pacchā sīsacchedaṃ³ ākaṃkhati.
 Ath' ekadivasaṃ „bhadda amhākaṃ⁴ maṅgalakappako⁵ bālo..
 ti deviṃ tam atthaṃ ārocetvā „kiṃ pana deva kātuṃ vaṭṭa-
 tīti“ vutte „paṭhamam⁶ lomāni gahetvā pacchā khurakammaṃ⁷“ 10
 ti āha. Sā kappakaṃ pakkosāpetvā „tāta idāni rañño mas-
 sukaraṇadivase paṭhamam lomāni gahetvā pacchā khuraparī-
 kammaṃ kareyyāsīti, raññā ca ‘varam gaṇhāhīti’ vutte ‘aṇ-
 ñena me deva⁸ attho n’ atthi, tumhākaṃ udānagāthāyā atthaṃ
 ācikkhatvā⁹ ti vadeyyāsi, ahan te bahuṃ dhanam dassāmīti“ 15
 āha. So „sādhū“ ‘ti sampatiṇṇhitvā massukaraṇadivase pa-
 ṭhamam saṇḍāsam gaṇhitvā „kiṃ bhane Gaṅgamāla apubbaṃ
 te karaṇaṃ“ ti raññā vutto „deva kappakā nāma apubbaṃ pi
 karontīti“ vatvā paṭhamam lomāni gahetvā pacchā khura-
 parikkammaṃ akāsi. Rājā „varam gaṇhā¹⁰“ ‘ti āha. „Deva 20
 aṇñena me attho n’ atthi¹¹, udānagāthāya atthaṃ kathethā¹²..
 ‘ti. Rājā attano daliddakāle kataṃ¹³ kathetum lajjanto „tāta
 iminā te vareṇa ko attho, aṇñam gaṇhā¹⁴“ ‘ti āha. „Etaṃ
 eva dehi devā“ ‘ti. So musāvādaḥbhayena „sādhū“ ‘ti sam-
 patiṇṇhitvā Kummāsapiṇḍajātaka vuttanayena¹⁵ sabbaṃ saṃ- 25
 vidahāpetvā ratanapallamaṃke nisīditvā „ahaṃ Gaṅgamāla puri-
 mabhava imasmiṃ yeva nagare“ ti sabbaṃ purimakiriyaṃ
 ācikkhitvā „iminā karaṇena upadḍhagāthaṃ¹⁶, sahāyo pana
 me pabbajito, ahaṃ pamatto hutvā¹⁷ rajjaṃ eva kāremīti iminā

¹ B^d -ya atthaṃ. ² B^d adds ca. ³ B^d -dānam. ⁴ B^d omits a-. ⁵ B^d mā-
 laka-. ⁶ B^d adds saṇḍāsena. ⁷ B^d -parikkammaṃ. ⁸ B^d deva me. ⁹ B^d -hāhi.
¹⁰ B^d adds tumhākaṃ. ¹¹ B^d karoṭhā. ¹² C^s B^d kathari. C^{s2} kathaṃ corr. to
 kataṃ. ¹³ B^d -neva. ¹⁴ B^d adds vatva. ¹⁵ B^d omits hutvā.

kāraṇena pacchāupaḍḍhagātham vadāmīti¹ udānassa attham¹
 kathesi. Tam sutvā kappako „upaḍḍhuposathakammena kira
 rañño ayam sampatti laddhā, kusalam nāma kātabbam, yan
 nūnāham pabbajitvā attano paṭiṭṭham kāreyyan“ ti cintetvā
 5 nātibhogaparivaṭṭam² pahāya rājānam pabbajjam anujānāpetvā
 Himavantam gantvā isipabbajjam pabbajitvā tilakkhaṇam āro-
 petvā vipassanam vaḍḍhetvā paccekabodhim patvā iddhiyā
 nibbattapattacīvaradharo Gandhamādanapabbate pañca cha-
 vassāni vasitvā „Bārāṇasīrājānam³ olokessāmīti“ ākāsenā-
 10 gantvā uyyāne maṅgalasilāya⁴ nisīdi. Uyyānapālo sañjānitvā⁵
 rañño ārocesi: „deva Gaṅgamālo paccekabuddho hutvā ākāsenā-
 gantvā uyyāne nisinno“ ti. Rājā sutvā „paccekabuddham
 vandissāmīti“ vegena nikkhami. Rājamātāpi puttana saddhim
 yeva nikkhami. Rājā uyyānam pavisitvā tam vanditvā eka-
 15 mantam nisīdi saddhim parisāya. So raññā⁶ saddhim paṭi-
 santhāram karonto „kim Brahmadatta appamatto si, dham-
 mena rajjam kāresi, dānādini puññāni karosīti“ rājānam kulānā-
 mena ālapitvā paṭisanthāram karoti. Tam sutvā rañño mātā
 „ayam hīnajacco malamajjano⁷ nahāpitaputto attānam na jā-
 20 nāti, mama puttam paṭhavissaram jātikhattiyam⁸ Brahmadattā
 ti nāmenālapatīti“ kujjhivā sattamam gātham āha:

7. Tapasā pajahanti¹⁰ pāpakammam,
 tapasā nahāpitakumbhakārabhāvam,
 tapasā abhibhuyya Gaṅgamāla
 25 nāmenālapas’ ajja Brahmadattā ti. 42.

Tass’ atho: ime tēva sattā tapasā attano¹¹ katena tapogunena pāpa-
 kammam jahanti, kim pan’ evam¹² tapasā¹³ nahāpitakumbhakārabhāvam pi
 jahanti yaṁ tvaṁ Gaṅgamāla attano tapasā abhibhuyya mama puttam Brahma-
 dattam nāmenālapasi¹⁴, paṭirujan¹⁵ nu te etaṁ ti.

¹ Pd katham. ² Ck^s C^s -vaddham, Pd -vuttam. ³ Ck C^s -sim-. ⁴ Pd -yam.

⁵ Pd adds gantvā. ⁶ Ck C^s Pd rañño, C^s rañño corr. to raññā. ⁷ Pd siti.

⁸ Pd -maccano. ⁹ Pd -khattam. ¹⁰ Ck^s C^s jahanti. ¹¹ Pd -nā. ¹² Pd panete.

¹³ Ed omits tapa-ā. ¹⁴ Pd -sīti. ¹⁵ Pd -pam.

Rājā mātaraṃ vāretvā paccekabuddhassa guṇaṃ pakā-
sento atṭhamam gātham āha:

8. Sandiṭṭhikam eva¹ passatha
khantisoracciyassa² yo³ vipāko,
yo⁴ sabbajanassa vanditā ahū⁵
taṃ vandāma sarājikā samaccā ti. 43.

5

Tattha khantisoracciyassa⁶ 'ti adhivāsana-khantiyā ca soraccassa ca,
vandāmā 'ti taṃ idāni mayaṃ sarājikā samaccā sabbe vandāma, passatha
amma khantisoraccānaṃ⁷ vipākaṃ ti

Raṇṇā mātari vāritāya sesamahājano utṭhahitvā „ayuttaṃ 10
tāva⁸ evarūpassa hīnajaṇassa tumhe nāmena-lapitun“ ti āha.
Rājā mahājanaṃ⁹ paṭibāhitvā tassa guṇakathaṃ¹⁰ kathetum
osānagātham āha:

9. Mā kiñci avacuttha Gaṅgamālaṃ
muninaṃ¹¹ monapathesu sikkhamānaṃ,
eso hi atarī¹² aṇṇavaṃ
yaṃ taritvā vicaranti¹³ vītasokā ti. 44.

15

Tattha muninaṃ¹⁴ ti agārikānaṃ agārikasekkhasekkhapacceka-muniṇsu pacce-
ka-muniṇiṃ, monapathesu sikkhamānaṃ ti pubba-bhāga-paṭipadā-bodhapakkhiya-
dhammasaṃkhātesu¹⁵ monapathesu sikkhamānaṃ, aṇṇavaṃ ti saṃsāra- 20
samuddam¹⁶.

Evaṃ¹⁷ vatvā rājā paccekabuddhaṃ vanditvā „bhante
mayhaṃ mātu khamathā“ 'ti āha. „Khamāma“ mahārājā“ 'ti.
Rājaparisāpi¹⁹ naṃ khamāpesi. Rājā attānaṃ nissāya vasa-
natthāya paṭiññaṃ yāci. Paccekabuddho pana adatvā sarāji- 25
kāya parisāya passantiyā va ākāse ṭhatvā raṇṇo ovādaṃ datvā
Gandhamādanam eva gato.

¹ Bdf add amma ² Bdf -raccassa. ³ Cs so. ⁴ Bdf so ⁵ Bd āhu ⁶ Bdf
-raccasā ⁷ Cks Cs² omit khānti ⁸ Bdf tedeṇa. ⁹ Bdf adds pi ¹⁰ Bdf guṇaṃ.
¹¹ Cks -nī-. ¹² Ck Cs² Bdf -ri. Bf attharī ¹³ Cks Cs² vitaranti. Bdf civaranti.
Bf picaranti ¹⁴ Ck Cs² munin, Bdf munīnaṃ. ¹⁵ Bdf -padāya tiṣu sikkhāsu sat-
tatisa bodhipakkhi. ¹⁶ Bdf -ramahāsa-. ¹⁷ Bdf evaṃca pana. ¹⁸ Bdf -mī.
¹⁹ Bdf omits pi

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā „evaṃ² upāsakā uposathavāso nāma vasitabbayuttako“ ti vatvā jātakam samodhānesi. „Tadā paccekabuddho parinibbāyi, Aḍḍhamāsakarājā Ānando ahosi, mahesi³ Rāhulamātā, Udayarājā pana aham evā“⁴ ti. Gaṇḍamālajātakaṃ⁵.

5

6. Cetiya-jātaka.

Dhammo have hato hantiti. Idam Satthā Jetavane viharanto Devadattassa paṭhavipavesanaṃ ārabhha katesi. Tasmiṃ⁶ hi divase⁷ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto musāvādaṃ katvā paṭhaviṃ pavittṭho Avici-parāyano jāto“
 10 ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁸ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi paṭhaviṃ pavittṭho yevā“⁹ ti vatvā⁷ atitāṃ āhari:

Atīte paṭhamakappe Mahāsammato nāma rājā asaṃ-kheyyāyuko⁸ ahosi. Tassa putto Rojo nāma, Rojassa⁹ Vararojo nāma, tassa¹⁰ Kalyāṇo nāma, Kalyāṇassa¹⁰ Varakalyāṇo nāma, Varakalyāṇassa¹⁰ Uposatho nāma¹¹, Uposathassa¹² Mandhātā nāma, Mandhātussa¹³ Varamandhātā nāma, tassa¹⁴ putto Caro¹⁵ nāma, Carassa¹⁶ putto Upacaro¹⁷ nāma ahosi¹⁸. Apararo¹⁹ ti pi tass' eva nāmaṃ. So Cetiya-ratṭhe Sotthivati-
 20 nagare²⁰ rajjāṃ kāresi, catūhi iddhīhi²¹ samannāgato ahosi: uparicarō²² hoti ākāsagāmī, cattāro naṃ²³ devaputtā catusu pi²⁴ disāsu khaggahatthā rakkhanti, kāyato candanagandho vāyati, mukhato uppalagandho. Tassa Kapilo²⁵ nāma brāhmaṇo purohito ahosi. Kapilabrāhmaṇassa²⁶ pana kaniṭṭho
 25 Korakalambo nāma rañṇā saddhiṃ ekācariyakule uggahitasippo bālasahāyo²⁶. Tassa kumārakāle yeva „aham rajjāṃ patvā

¹ Bā dhammade- ² Bā evaṃ. ³ Bā ahosi rañṇo mātā mahāmāyā aggamahesi, Ck² Cs² mahesi ⁴ Bā adds pañcamaṃ. ⁵ Bā -ñ ⁶ Bā adds bhikkhu. ⁷ na bhikkhave - - - vatvā wanting in Ck² Cs². ⁸ Bā -yu. ⁹ Bā tassa putto in the place of ro-. ¹⁰ Bā adds putto. ¹¹ Ck omits Uposatho nāma. ¹² Bā uposathassa putto varauposatho nāma varauposathassa putto mantatā nāma ¹³ Bā -tassā putto. ¹⁴ Bā varamandhassa. ¹⁵ Bā varo. ¹⁶ Bā varassa. ¹⁷ Bā -varo. ¹⁸ Bā omits ahosi. ¹⁹ Bā uparivarō. Cfr. Ind. Stud. 5 Bd. p. 415, Dīpavamsa p 26, Milindap. p. 202. ²⁰ Bā sāvatthiyana-. ²¹ Bā ijjiddhihi. ²² Bā uparivarō ²³ Bā omits nam ²⁴ Bā omits pi ²⁵ Bā ka pi-. ²⁶ Bā adds so.

tuyhaṃ purohitaṭṭhānaṃ dassāmi¹“ paṭijāni. So rajjaṃ pa-
 tvāpi pitu purohitaṃ Kapilabrāhmaṇaṃ¹ purohitaṭṭhānato
 cāvetuṃ nāsakkhi. Purohite pana āttano upaṭṭhānaṃ āga-
 chante tasmiṃ gāravena apacitākāraṃ dasseti². Brāhmaṇo
 taṃ sallakkhetvā „rajjaṃ³ nāma samavayehi saddhiṃ supari- 5
 hāraṃ⁴ hoti⁵, ahaṃ rājānaṃ āpucchitvā pabbajissāmi⁶“ cinte-
 tvā „deva ahaṃ mahallako, gehe kumāro⁶ atthi, taṃ puro-
 hitaṃ karohi, ahaṃ pabbajissāmi⁶“ rājānaṃ anujānāpetvā
 puttaṃ purohitaṭṭhāne ṭhapāpetvā⁷ rājuyyānaṃ pavisitvā isi-
 pabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhiññaṃ nibbattetvā puttaṃ upa- 10
 nissāya⁸ tatth’ eva vāsaṃ kappesi. Korakalambako „ayaṃ
 pabbajanto⁹ mayhaṃ ṭhānantaraṃ na¹⁰ dāpesi¹¹“ bhātari āghā-
 taṃ bandhitvā ekadivasaṃ sukhakathāsamaye¹¹ raññā¹² „Kora-
 kalambaka tvaṃ¹³ purohitaṭṭhānaṃ na karosīti“ vutte „āma
 deva na karomi¹⁴, bhātā me kāretīti“ āha. „Nanu te bhātā 15
 pabbajito“ ti. „Āma pabbajito, ṭhānantaraṃ pana puttassa
 dāpesīti“. „Tena hi tvaṃ kārehīti“. „Deva paveniyā¹⁵ āgataṃ
 ṭhānantaraṃ¹⁶ bhātaraṃ apanetvā na sakkā mayā kātun¹⁷“ ti.
 „Evaṃ sante ahaṃ¹⁸ taṃ mahallakaṃ katvā itaraṃ¹⁹ te ka-
 niṭṭhaṃ karissāmi²⁰“. „Kathaṃ devā“ ti. „Musāvādaṃ 20
 katvā“ ti. „Kiṃ deva na jānātha yathā mama bhātā mahan-
 tena abbhutadhammena samannāgato vijjādharo, so abhūtena²⁰
 tumhe vañcessati, cattāro devaputte antarahite viya karissati,
 kāyato ca mukhato ca gandhaṃ²¹ duggandhaṃ viya karissati,
 tumhe ākāsaṃ otāretvā bhūmiyaṃ ṭhite²² viya karissati, tumhe 25
 paṭhaviṃ pavisantā viya bhavissatha, tadā tumhākaṃ kathāya
 patiṭṭhātuṃ na sakkhissatha“ ti. „Tvaṃ evaṃ saññaṃ mā
 kari, ahaṃ kātuṃ sakkhissāmi. „Kadā karissatha devā“ ti.

¹ Bā kappi-. ² Bā -si. ³ Bā rājā. ⁴ Bā sukhapa-. ⁵ Bā sobhati. ⁶ Bā
 -rako. ⁷ Bā ṭhapetvā. ⁸ Bā nissāya. ⁹ Bā pi na. ¹⁰ Bā omits na. ¹¹ Bā
 sukhagatāya sa-. ¹² Bā rañño. ¹³ Bā titani corr. to kitani. ¹⁴ Bā -miti
 kasmā. ¹⁵ C^k paveniyā, C^s pameniyā, Bā pavemiyā. ¹⁶ Bā adds mama ¹⁷
 Bā kātun. ¹⁸ C^k ahaṃ. ¹⁹ Bā itaraṃ ²⁰ Bā abbhutadhammena ²¹ Bā sugan-
²² C^k -to, Bā ṭhitāya.

- „Ito sattame divase“ ti. Sā kathā sakalanagare pākātā ahoṣi.
 „Rājā kira musāvādaṃ katvā mahallakam¹ khuddakam karis-
 sati², thānantaram khuddakassa dāpessati, kīdiso nu kho
 musāvādo nāma, kiṃ nīlako udāhu pītakādisu aññataro vaṇṇo“
 5 ti evaṃ mahājanassa parivitakko udapādi. Tadā kira lo-
 kassa saccavādikālo, musāvādo nāma³ evarūpo ti pi na jā-
 nanti. Purohitaputto pi taṃ katham sutvā pitu⁴ kathesi: „tāta
 rājā kira musāvādaṃ katvā tumhe khuddake katvā amhākam
 thānantaram mama petteyyassa⁵ dassatīti“. „Tāta rājā musā-
 10 vādaṃ katvāpi amhākam thānantaram harituṃ na sakkhis-
 sati⁶, kataradivasam pana karissatīti“. „Ito kira sattame
 divase“ ti. „Tena hi tadā mayham āroceyyāsīti“. Sattame
 divase mahājano „musāvādaṃ passāmā“⁷ ti rājaṅgaṇe sannī-
 patitvā mañcātimañce bandhī⁸. Kumāro gantvā pitu ārocesi.
 15 Rājā alamkatapaṭṭiyatto nikkhamitvā mahājanamajjhe rājaṅ-
 gaṇe ākāse aṭṭhāsī. Tāpaso ākāsenāgantvā⁹ rañño purato
 nisīdanacammaṃ attharitvā ākāse pallamaṅkena nisīditvā „saccaṃ
 kira tvaṃ mahārāja musāvādaṃ katvā khuddakam mahallakam
 katvā tassa thānantaram dātukāmo sīti“¹⁰. „Āma ācariya
 20 evaṃ me katan¹¹“ ti. Atha naṃ so ovaḍanto „mahārāja
 musāvādo nāma bhāriyo guṇaparidhamāsako, catusu apāyesu
 nibbattāpeti, rājā nāma musāvādaṃ¹² karonto dhammaṃ hanti¹³,
 so dhammaṃ hanitvā sayam eva haññatīti¹⁴“ vatvā¹⁵ paṭha-
 maṃ gātham āha:
 25 1. Dhammo have hatō¹⁶ hanti, nāhatō hanti kañcinam,
 tasmā hi dhammaṃ na hane¹⁷ mā taṃ¹⁸ dhammo hatō
 hanīti. 45.

¹ B^d adds karissati ² B^d adds khuddakam mahallakam karissati. ³ B^d omits nā- ⁴ B^d adds santikam gantvā ⁵ B^d eulapitussa. ⁶ B^d -tīti. ⁷ B^d bandhitvā aṭṭhasu taṃ ⁸ B^d -na gantvā. ⁹ C^k C^s -si. ¹⁰ B^d kathitaṃ. ¹¹ katvā khudda- - - vādaṃ wanting in C^s. ¹² B^d hanati. ¹³ C^k C^s sañña-, B^d hañca-. ¹⁴ B^d omits vatvā ¹⁵ B^d pāto ¹⁶ B^d hanetha. ¹⁷ B^d tvaṃ.

Tattha dhammo ti jeṭṭhāpacāyanadhammo adhippeto ¹.

Atha naṃ uttarim pi ovaḍanto „sace mahārāja musā-
vādaṃ karissasi catasso² iddhiyo antaradhāyissantīti“ vatvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Alikam bhāsamānassa apakkamanti devatā, 5
pūtikaṃ ca mukhaṃ vāti saggaṭṭhānā³ ca dhamasati
yo jānaṃ⁴ pucchito pañhaṃ aññathā naṃ viyākareti. 46.

Tattha apakkamanti devatā jñ mahārāja sace alikam bhaṇissasi
cattāro devaputtā ārakkhaṃ chaḍḍetvā antaradhāyissantīti adhippāyena vadati, 10
pūtikanāca mukhaṃ ti mukhaṃ ca te kāyo ca ubho pūṭigandham vāyissan-
tīti⁵ sandhāyāha, saggaṭṭhānā⁶ ca dhamasatīti ākāśato bhassitvā paṭhaviṃ
pavissatīti⁷ dipento evam āha.

Taṃ sutvā rājā bhīto Korakalambakaṃ olokesi. Atha
naṃ so „mā bhāyi mahārāja, nanu mayā paṭhamam eva tum- 15
hākaṃ etaṃ kathitaṃ“ ti ādim āha. Rājā Kapilassa⁸ vaca-
naṃ sutvā⁹ attano katham¹⁰ eva purato karonto „tvam si¹¹
bhante kaniṭṭho, jeṭṭho Korakalambako¹²“ ti āha. Ath' assa
saha musāvādena cattāro devaputtā „tādisassa musāvādino
ārakkhaṃ na gaṇhissāmā“ 'ti khagge pādamūle chaḍḍetvā 20
antaradhāyimsu, mukhaṃ¹³ bhinnakukkuṭaṇḍaṃ¹⁴ viya kāyo
vivaṭavaccakuṭi viya duggandhaṃ vāyi, ākāśato¹⁵ bhassitvā
paṭhaviyaṃ paṭiṭṭhaḥīti¹⁶ catasso iddhiyo parihāyimsu¹⁷. Atha
naṃ mahāpurohito „mā bhāyi mahārāja, sace saccaṃ bha-
ṇissasi sabbaṃ te paṭipākatikaṃ¹⁸ karissāmīti“ vatvā tatiyaṃ 25
gātham āha:

3. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce¹⁹ bhāsase rāja bhūmiyaṃ tiṭṭha²⁰ Cetiya²¹ 'ti. 47.

¹ Bḍ idhādhipeto ² Bḍ adds te ³ Ck C² -nañ. C³ -na, Bf sakathānam. ⁴
Ck C² janam, C³ janam corr. to janam. ⁵ Bḍ vāyissatīti tañ ⁶ Ck C² -nañ,
C³ -nam ⁷ Bḍ pavissatīti. ⁸ Bḍ kappi-. ⁹ Bḍ sutvapi anādayitvā. ¹⁰ Bḍ attanā
katitham. ¹¹ Bḍ pi. ¹² Bḍ Kor - - jetho ¹³ Bḍ mudam ¹⁴ Ck -kkundañ, Bḍ
bhinnam kukkuṭakkhiputi. ¹⁵ Bḍ adds ca. ¹⁶ Bḍ -hi. ¹⁷ Bḍ parivāhāyisu ¹⁸
Bḍ sabbete pakatikam. ¹⁹ Ck C² cetu ²⁰ Bḍ pati-

Tattha bhūmiyaṃ titthā¹ 'ti bhūmiyaṃ yeva paṭiṭṭha, puna ākāsaṃ
laṃghitum na² sakkhissasīti attho

So „passa mahārāja, paṭhamam musāvāden' eva te ca-
tasso iddhiyo antarahitā, sallakkhehi³, idāni pi sakkā pati-
5 pākatikam⁴ kātun⁵“ ti vutte⁶ pi „evaṃ katvā⁶ tumhe maṃ
vañcetukāmā⁷“ ti dutiyam pi musā⁷ bhaṇitvā yāva gopphakā⁸
paṭhaviṃ pāvisi. Atha naṃ puna pi brāhmaṇo „sallakkhehi
mahārājā⁹“ 'ti vatvā¹⁰ catuttham gātham āha:

4. Akāle vassatī¹¹ tassa kāle tassa na vassati
10 yo jānaṃ pucchito pañham aññathā naṃ viyākare ti. 48.

Tattha tassā 'ti yo jānanto pucchitapañham¹² musāvādam katvā aññathā
vyaṅkaroti¹³ tassa rañño vijite devo yuttakāle avassitvā akāle vassatīti attho.

Atha naṃ puna pi „musāvādaphalena¹⁴ yāva gopphakā⁸
pathaviṃ pavitṭho sallakkhehi mahārājā¹⁵“ 'ti vatvā pañcamam
15 gātham āha:

5. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhūmiṃ¹⁵ pavisa Cetiya¹⁶ 'ti. 49.

So tatiyam pi „tvaṃ si bhante¹⁶ kaniṭṭho, jeṭṭho Korakalam-
bako¹⁷“ ti musāvādam eva katvā yāva jannukā¹⁷ paṭhaviṃ pā-
20 visi. Atha naṃ „puna pi sallakkhehi mahārājā¹⁸“ 'ti

6. Jivhā tassa dvidhā¹⁹ hoti uragassēva disampati
yo jānaṃ pucchito pañham aññathā naṃ viyākare. 50.

7. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya²⁰ 'ti 51.

25 imā dve gāthā vatvā „idāni pi sakkā paṭipākatikam¹⁹ kātun²⁰
ti āha. Rājā tassa vacanam²⁰ anādiyanto „tvaṃ si²¹ bhante
kaniṭṭho, jeṭṭho Korakalambako²¹“ ti catuttham pi musāvādam

¹ B^d pati-. ² B^d alaṅghitum ³ B^d adds mahārāja ⁴ B^d omits pati. ⁵
C^k C^{s2} -o. ⁶ B^d aka- ⁷ B^d musāvādam. ⁸ all four MSS. goppa-. ⁹ B^d
adds idāni pi sakka pākatikam kātun. ¹⁰ B^d omits vatvā. ¹¹ C^s C^{s2} B^d f -ti.
¹² B^d -tamp-. ¹³ B^d aññamthā naṃ karoti ¹⁴ B^d -balena. ¹⁵ C^k C^{s2} -iyam,
B^d bhumi, B^f bhiyyo. ¹⁶ B^d omits si bhante. ¹⁷ C^s jannu- corr to jannu-.
¹⁸ C^k C^{s2} dvidhā ¹⁹ B^d omits pati ²⁰ B^d adds sutvāpi. ²¹ B^d pi

katvā yāva kaṭito paṭhaviṃ pāvisi. Atha naṃ brāhmaṇo „sallakkhehi mahārāja“ 'ti vatvā puna dve gāthā abhāsi:

8. Jivhā tassa na bhavati macchassēva disampati
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā naṃ viyākare. 52.
9. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 53.

Tattha macchassevā 'ti nibbattanibbattaṭṭhāne musāvādino macchassa viya kathanasamattā jivhā na hoti, mūgo va hotīti attho¹.

So pañcamam pi² „tvam si³ bhante kaniṭṭho, jeṭṭho Kora-kalambako“ ti musāvādaṃ katvā yāva nābhito paṭhaviṃ pā-
visi. Atha naṃ brāhmaṇo „puna pi sallakkhehi mahārājā“ 'ti
vatvā dve gāthā abhāsi:

10. Thiyo tassa pajāyanti na pumā jāyare kule
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā naṃ viyākare. 54.
11. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 55.

Tatthā thiyo ti nibbattanibbattaṭṭhāne musāvādissa dhītaro va⁵ jāyanti, puttā na jāyantīti attho.

Rājā⁶ anādiyitvā chaṭṭham⁷ pi tath' eva musā bhaṇitvā yāva thanā paṭhaviṃ pāvisi. Puna⁸ pi brāhmaṇo „sallakkhehi
mahārājā“ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

12. Puttā tassa na bhavanti pakkamanti disodisaṃ
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā naṃ viyākare. 56.
13. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 57.

Tattha pakkamantīti sace⁹ musāvādissa puttā honti mātāpītunnaṃ anu-pakārā hutvā palāyantīti attho.

So pāpamittasaṃsaggadosena tassa vacanaṃ anādiyitvā sattamam pi tath' eva¹⁰ akāsi, ath' assa paṭhavī vivaram adāsi, Avicito jālā utthahitvā ganhi.

30

¹ Cks Cs² omit attho. ² Bā -maṃ, omitting pi. ³ Bā pi. ⁴ Cks Cs² Kor -- jeṭṭho.

⁵ Bā pa. Ck omits va. ⁶ Bā adds tassa vacanaṃ. ⁷ Bā athaṃam, omitting pi.

⁸ Bā atha naṃ pu-. ⁹ Bā adds pana ¹⁰ Bā tattheva musāvādaṃ.

14. Sa rājā isinā satto¹ antalikkhecaro pure
 pāvekkhi paṭhavim c' eso² hīnatto³ patva pariyāyam. 58.
 15. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasamsanti paṇḍitā, (= vol. II $\frac{172}{20}$.)
 aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitan ti 59.
 5 imā dve abhisambuddhagathā honti.

Tattha sa rājā ti bhikkhave so rājā Cetiyo pubbe antalikkhe caro hutvā
 pacchā isinā abhisatto⁴ parihiṇabhāvo hutvā patva pariyāyam⁵ attano kāla-
 pariyāyam patvā paṭhavim pāvisīti attho, tasmā ti yasmā Cetiyaṛājā chandā-
 gamanena Avīci-parāyano jāto tasmā aduṭṭhacitto ti chandādīhi adūsitacitto
 10 hutvā saccam eva bhāseyyā⁶ ti

Mahājano „Cetiyaṛājā isim akkositvā musāvādam katvā
 Avīcim pavitṭho“ ti bhayappatto ahosi. Rañño pañca puttā
 āgantvā⁷ „amhākaṃ avassayo hohīti“ vadimsu. Brāhmaṇo „tāta,
 tumhākaṃ pitā dhammam nāsetvā musāvādam katvā isim
 15 akkositvā Avīci-paṭipanno⁸, dhammo nām' esa hato hanati“,
 tumhehi na sakkā idha vasitun“ ti vatvā⁹ sabbajeṭṭham¹⁰ „ehi
 tvaṃ tāta, pācīnadvārena nikkhamitvā ujukaṃ gacchanto
 sabbasetam sattappaṭitṭhitam hatthiratanam passissasi¹¹, tāya
 saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, tam nagaram Hatthi-
 20 puram nāma bhavissatīti“ āha. Dutiyam āmantetvā „tvaṃ
 tāta dakkhiṇadvārena nikkhamitvā ujukaṃ eva¹² gacchanto
 sabbasetam assaratatanam passissasi, tāya saññāya tattha na-
 garam māpetvā vasa, tam nagaram Assapuram nāma bhavissa-
 tīti“ āha. Tatiyam āmantetvā „tvaṃ tāta pacchimadvārena
 25 nikkhamitvā ujukaṃ¹³ gacchanto kesarasīham passissasi, tāya
 saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, tam nagaram Sīha-
 puram nāma bhavissatīti“ āha. Catuttham āmantetvā „tvaṃ
 tāta uttaradvārena nikkhamitvā ujukaṃ yeva¹⁴ gacchanto sab-
 baratanamayaṃ cakkapañjaram¹⁵ passissasi, tāya saññāya

¹ B^d iminā patto ² B^d f. jacco. ³ C^k hinanto, C^s hananto, B^d hinattho, B^f
 hinattho. ⁴ C^{ks} C^s -sitto, B^d iminā atipattho ⁵ B^d -yanti. ⁶ B^d adds brahma-
 nassa pādesu patitvā ⁷ B^d -upapanno. ⁸ C^s C^s hanti ⁹ B^d adds tesu. ¹⁰
 B^d -jethakaṃ ¹¹ C^{ks} -ti, B^d pāvisasi ¹² C^k adds gaccha ¹³ C^{ks} C^s add
 gaccha ¹⁴ B^d -kameva. ¹⁵ B^d pañcacakkaṃ.

tattha nagaram māpetvā vasa, taṃ nagaram Uttarapañcālāṃ
 nāma bhavissatīti¹ āha. Pañcamam āmantetvā „tāta tayā
 imasmim thāne vasitum na sakkā, imasmim nagare mahāthū-
 paṃ katvā nikkhamitvā pacchimauttarāya² disāya ujukam gac-
 cha, gacchanto³ dve pabbate aññamaññaṃ paharitvā⁴ daddarā⁵
 ‘ti saddam⁶ karonte passissasi, tāya saññāya tattha nagaram
 māpetvā vasa⁷, taṃ nagaram Daddarapuram⁸ nāma bhavissa-
 titi⁹ āha. Te pañca pi¹⁰ janā tāya saññāya gantvā tasmim
 thāne nagarāni māpetvā vasiṃsu.

Satthā imam desanam¹¹ āharitvā „na bhikkhave idān’ eva pubbe
 pi Devadatto musāvadam katvā paṭhavim pavitt’ho¹² ti vatvā jātakam
 samodhānesi: „Tadā Cetiyaṛājā Devadatto ahosi, Kapilabrāhmaṇo¹³
 aham evā¹⁴ ‘ti. Cetiya jātakam¹⁵.

7. Indriyajātaka.

Yo indriyānan ti. Idam Satthā Jetavāne viharanto pu-
 rānadutiyyikapalobhanam¹⁶ ārabha kathesi. Sāvatthiyam kir’
 eko kulaputto Satthu dhammadesanam sutvā „na sakkā agāramajjhe
 vasantena ekantaparipunṇam ekantaparisuddham brahmacariyam cari-
 tum, niyyānike sāsane¹⁷ pabbajitvā dukkhass’ antam karissāmiti¹⁸
 gharavibhavam puttadārassa niyyādetvā¹⁹ Satthāram pabbajjam²⁰ yāci.
 Satthāpi ‘ssa pabbajjam dāpesi. Tassācariyupajjhāyehi²¹ saddhim
 piṇḍāya carato²² navakattā²³ c’ eva bhikkhūnam bahubhāvena ca
 kulaghare vā āsanasālāya vā āsanam na pāpuṇāti²⁴, saṃghanavaka-
 koṭiyam²⁵ pītham²⁶ vā phalakam vā²⁷ pāpuṇāti. āhāro²⁸ pi ulūka-
 piṭṭhena²⁹ ghaṭṭitā³⁰, bhinnasitthakayāgum³¹ vā³² pūṭisukkhakhajjam³³
 vā jhāmasukkhakuro vā pāpuṇāti, yāpanapamāṇam na hoti³⁴. So

¹ Bā -mutta-. ² Bā -kameva gacchanto-. ³ Bā repeats pa- ⁴ Bā -rasaddam.

⁵ Bā vasi. ⁶ C¹ C² daddapu- ⁷ Bā omits pi. ⁸ Bā dhammade. ⁹ Bā kap-
 ṭilabrahmaṇo pana. ¹⁰ Bā adds ebathamam. ¹¹ C¹ -dū- ¹² Bā buddhasā-

¹³ Bā adds nikkhamitvā ¹⁴ C¹ omits pab-. ¹⁵ Bā tassa āc. ¹⁶ Bā caranto

¹⁷ C¹ navakkattā. ¹⁸ C¹ C² pāpunantam in the place of na pāpuṇāti. ¹⁹

Bā -kānam ko- ²⁰ Bā pīthikam. ²¹ Bā omits vā pha- - vā ²² Bā -re

²³ Bā ujuka-. ²⁴ so all four MSS. instead of -to? ²⁵ Bā -sitthaka kañcikaṃ vā

yāgum. ²⁶ Bā adds pāpuṇāti. ²⁷ Bā omits pūti. ²⁸ Bā yāpanappakam hoti.

attanā laddham gahetvā purāṇadutiyaikāya¹ santikaṃ gacchati, ath'
 assa sā pattam gahetvā vanditvā pattato bhattam haritvā² susampādi-
 tāni yāgubhattasūpavyañjanāni deti, mahallako rasatapāhāya bajjhivā
 purāṇadutiyaikā¹ jahitum na sakkoti. Sā cintesi: „baddho nu kho
 5 no ti vīmaṃsissāmi nan“ ti. Ath' ekadivasaṃ janapadamanussaṃ
 setamattikāya nahāpetvā gehe nisīdāpetvā aññe pi 'ssa katipaye³
 manusse⁴ ānāpetvā⁵ thokaṃ⁶ pānabhōjanaṃ dāpesi. Te khādantā
 bhunjantā⁷ nisīdīmsu. Gehadvāre cakkesu goṇe bandhāpetvā ekaṃ
 sakaṭam pi ṭhapāpesi. Sayam pana piṭṭhigabbhe nisīditvā pūve paci.
 10 Mahallako āgantvā dvāre aṭṭhāsi. Tam disvā⁸ eko mahallakapuriso
 „ayye eko thero⁹ dvāre ṭhito“ ti āha. „Vanditvā aticchāpehiti¹⁰“.
 „Aticchatha bhante“ ti punappuna kathetvāpi tam anāgacchantam¹¹
 disvā „ayye thero na gacchatīti“ āha. Sā āgantvā sāṇikaṃ ukkhi-
 pitvā oloketvā¹² „aho mama¹³ dāraikapitā“ ti vatvā nikkhamitvā van-
 15 ditvā pattam gahetvā geham pavesetvā bhojetvā bhojanapariyosāne
 vanditvā „bhante tumhe idh' eva parinibbāyatha, mayam ettakaṃ
 kālam¹⁴ aññam kulam na gaṇhīma¹⁵. assāmi ke pana ghare ghara-
 vāso na saṇṭhāti, mayam aññam kulam gaṇhāma, dūram janapadam
 gacchissāma, tumhe appamattā hotha, sace me doso atthi khamathā“
 20 'ti āha. Mahallakassa hadayaphālanakālo viya ahosi. Atha nam
 „aham tam jahitum na sakkomi, mā gaccha vibbhamissāmi. asu-
 katṭhāne¹⁶ sātakaṃ pesehi, pattacīvaraṃ paṭicchāpetvā āgacchissā-
 mīti“ āha. Sā „sādhū“ ti sampāṭicchi. Mahallako vihāram gantvā
 ācariyupajjhāye pattacīvaraṃ paṭicchāpento „kasmā¹⁷ evam karosīti“
 25 vutte „purāṇadutiyaikā¹ jahitum na sakkomi, vibbhamissāmīti“ āha.
 Atha nam te anicchantam nēva Satthu santikaṃ netvā „kiṃ bhik-
 khave imam auicchantam nēva ānayitthā“ 'ti vutte „bhante ayaṃ
 ukkaṇṭhitvā vibbhamitukāmo“ ti vadīmsu. Atha nam Satthā „saccaṃ
 kira tvaṃ¹⁸ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ¹⁹ bhante“ ti „ko tam
 30 ukkaṇṭhāpetīti“ „purāṇadutiyaikā¹ bhante“ ti vutte „bhikkhu²⁰ sā itthi
 tuyham anattakārikā, pubbe²¹ tvaṃ etaṃ²² nissāya catuhi²³ jhānehi
 paribhō maḍadukkhāṃ patvā maṃ nissāya tamhā dukkhā muccitvā
 natṭham²⁴ jhānam paṭilabbhīti“ vatvā atītam āhari:

¹ Ck C² -dū- ² Bđ nīha- ³ Bđ katiye. ⁴ Bđ parivārama-. ⁵ C⁸ ānā- corr. to ānā-, Bđ ānā-. ⁶ Bđ repeats tho-. ⁷ Ck⁸ C² bhojantā, Bđ bhuñjanti ⁸ Bđ athā sam sutvā ⁹ Bđ mahāthero ¹⁰ Ck⁸ C² -petīti. ¹¹ Ck⁸ C² āg-. ¹² Bđ -kento. ¹³ Bđ ambho ambhākam. ¹⁴ Bđ etthake kāle. ¹⁵ Bđ gaṇhāma. ¹⁶ Bđ adds me. ¹⁷ Bđ adds āvuso. ¹⁸ Bđ adds bhikkhu. ¹⁹ Bđ āma. ²⁰ Bđ adds idāneva. ²¹ Bđ adds pi. ²² Bđ tam. ²³ so all four MSS. ²⁴ Bđ natha.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa purohitaṃ paṭicca tassa brāhmaṇiṃ kuc-
 chismiṃ¹ nibbatti. Jātadvase c' assa sakalanagare āvudhāni
 pajjalimsu, ten' assa Jotipālakumāro ti nāmaṃ kariṃsu.
 So vayappatto Takkaṣilāya² sabbasippāni uggaṇhitvā rañño³ 5
 sippaṃ dassetvā issariyaṃ pahāya kañci⁴ ajānāpetvā agga-
 dvārena nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā Sakkadattiye Ka-
 viṭṭhakaassame⁵ isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nib-
 batesi. Taṃ tattha vasantaṃ anekāni isisatāni parivāresuṃ.
 Mahāsaṃgamo ahosi, satta⁶ antevāsikajettakā ahesuṃ. Tesu⁷ 10
 Sāḷissaro nāma isi Kaviṭṭhakassama⁸ nikkhamitvā Surattṭha-
 janapade⁹ Sātodikānāmanadiyā¹⁰ tīre anekasahassaisiparivāro
 vasi. Meṇḍissaro¹¹ nāma isi Pajakaraṇṇo¹² vijite¹³ Lambacūḷa-
 kaṃ¹⁴ nāma nigamaṃ nissāya anekasahassaisiparivāro vasi.
 Pabbato nāma isi ekaṃ aṭavijanapadaṃ¹⁵ nissāya anekasahassa- 15
 isiparivāro vasi. Kāḷadevalo nāma isi Avantī-dakkhināpathe
 ekaṃ ghanaselaṃ¹⁶ nissāya anekasahassaisiparivāro¹⁷ vasi.
 Kisavaccho nāma isi ekako va Daṇḍakiraṇṇo Kumbhavatī-
 nagaraṃ nissāya uyyāne vasi. Anusissatāpaso¹⁸ pana Bodhi-
 sattass' upaṭṭhāko¹⁹ tassa santike²⁰ vasi. Nārado nāma isi 20
 Kāḷadevalassa kaniṭṭho Majjhimapadese²¹ Arañjaragirimhi²²
 pabbatajālantare ekako va ekasmiṃ guhāleṇa²³ vasi. Arañ-
 jaragirito²⁴ pana²⁵ avidūre eko ākiṇṇamanusso nigamo atthi.
 Tesaṃ antare mahatī²⁶ nadī, taṃ nadiṃ bahū manussā ota-
 ranti²⁷, uttamarūpadharā vaṇṇadāsiyo pi purise palobhiya- 25
 mānā²⁸ tassā nadiyā tīre nisīdanti. Nāradatāpaso tāsu ekaṃ
 disvā paṭibaddhacitto hutvā jhānaṃ antaraḍḍhāpetvā nirāhāro

¹ Bḍ -imbi. ² Bḍ -yam. ³ Bḍ kiñci. ⁴ Bḍ kapitha-. ⁵ Bḍ tattha. ⁶ C^{ks} C^{s2}
 kaviṭṭhakassamā, Bḍ kam assamā, B^s sakaassamā. ⁷ Bḍ purathimaja-. ⁸ Bḍ sātā-
 gitānāma-. ⁹ C^s C^{s2} meṭṭhi-. ¹⁰ Bḍ pañcālaraṇṇo. ¹¹ C^{ks} C^{s2} -to. ¹² Bḍ
 kalampaculakam. ¹³ Bḍ aṭṭavi-. ¹⁴ Bḍ ekagghalaselaṃ. ¹⁵ C^{ks} C^{s2} neka-. ¹⁶
 Bḍ anupiyatā-. ¹⁷ Bḍ -ttassa upa-. ¹⁸ Bḍ tassantike. C^{ks} C^{s2} omit tassa. ¹⁹
 Bḍ majjhimadese. ²⁰ Bḍ añcamgi-. ²¹ C^{s2} -ne. ²² C^{ks} C^{s2} -no, Bḍ arañcarā-
 gīriṇo. ²³ Bḍ nāma. ²⁴ Bḍ maha. ²⁵ Bḍ osaranta. ²⁶ so all four MSS. in-
 stead of palobha-?

- parisussanto kilesavasaṃ gantvā sattāhaṃ¹ nipajji. Ath' assa bhātā Kālādevalo āvajjanto² taṃ kāraṇaṃ ñatvā ākāsenāgantvā leṇaṃ³ pāvisi. Nārado taṃ disvā „kasmā bhavaṃ āgato“⁴ 'ti. „Bhavaṃ akallako ti bhavantaṃ paṭijaggituṃ āgato 'mhīti“.
- 5 Atha naṃ so „avatthukaṃ⁵ bhavaṃ kathesi, alikaṃ tucchakaṃ⁶ kathesi⁷“ musāvādena niggaṇhi. So „na taṃ pahātuṃ vaṭṭatīti“ Sālisśaraṃ ānesi Meṇḍissaraṃ ānesi Pabbatisśaraṃ⁸ ānesi. Itaro pi te tayo musāvādena niggaṇhi. Kālādevalo „Sarabhaṅgasatthāraṃ ānessāmīti“ ākāseṇa⁹ gantvā taṃ ānesi.
- 10 So āgantva¹⁰ taṃ disvā „indriyavasaṃ gato“ ti ñatvā „kacci si¹¹ Nārada indriyānaṃ vasaṃ gato“ ti pucchitvā itarena kaṭṭhaṃ¹² sutvā va utthāya vanditvā „āma ācariyā“ 'ti vutte „Nārada indriyavasaṃ gatā nāma imasmiṃ attabhāve sasantā¹³ dukkhaṃ anubhavitvā dutiyattabhāve¹⁴ niraye nib-
- 15 battantīti“ vatvā paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Yo indriyānaṃ kāmēna vasaṃ Nārada gacchati
so pariccejji' ubho loke jīvar eva visussatīti¹⁵. 60.

Tattha yo indriyānaṃ ti Nārada yo puriso rūpādīsu subhākāraṃ gahetvā kilesakāmasavaseṇa chaṇṇaṃ indriyānaṃ vasaṃ gacchati, pariccejjubho
20 loke¹⁶ ti so puriso¹⁷ manussalokaṃ ca deva¹⁸ lokaṃ cā 'ti ubho loke pariccejjitvā nirayādīsu nibbattatīti, jīvareva visussatīti¹⁵ jīvanto yeva ca attanā icchitāṃ kilesavatthūṃ alabhanto sokaṇa visussati mahadukkhaṃ pāpuṇatīti.

- Taṃ sutvā Nārado „ācariya kāmasevanāṃ nāma sukhaṃ, evarūpaṃ sukhaṃ¹⁹ kiṃ sandhāya²⁰ dukkhaṃ ti vadasīti“
25 pucchi. Ath' assa Sarabhaṅgo „tena hi sunāhīti“ dutiyaṃ gāthā āha:

2. Sukhassānantaraṃ dukkhaṃ dukkhassānantaraṃ sukhaṃ,
so pipatto²¹ sukhā dukkhaṃ²² paṭikaṃkha²³ varaṃ sukhaṃ ti. 61.

¹ B^d adds vasitva. ² C² B^d avajje-. ³ C² -naṃ, C⁹ -naṃ corr. to -naṃ.
⁴ B^d adds si. ⁵ B^d abhutāṃ. ⁶ B^d tucchāṃ. ⁷ C² kathehīti. C⁹ kathehīti
corr. to kathedīti, C² kathedīti. ⁸ B^d pabbataṃ. ⁹ C² C⁹ -nā. ¹⁰ B^d āgato
va. ¹¹ P^d kiñci, omitting si. ¹² P^d pucchi itaro taṃ kaṭṭhaṃ. ¹³ B^d adds
parisussantā. ¹⁴ B^d -ye attā-. ¹⁵ B^d jīvanto vā pisu-, P^d jīvanto vā vi- ¹⁶
C² C⁹ omitt loke. ¹⁷ B^d omitt puriso. ¹⁸ P^d jīvanto vā pi su-. ¹⁹ B^d adds ca
²⁰ B^d adds sukhaṃ ti. ²¹ P^d satto. ²² C⁹ sukha-, P^d sukha-. ²³ C² B^d pā-.

Tattha sukhassānanantaraṇ ti kāmasukhassa anantaraṇ uirayadukkhāṇ, dukkhassā 'ti sīlarakkhanadukkhassa anantaraṇ dībbamānusakāṇ¹ sukhaṇ c' eva nibbānasukhaṇ ca, idam vuttaṇ hoti: Nārada ime hi sattā kāmasevana-samayē kālaṇ katvā ekantaḍukkhe niraye nibbantaṇti, sīlaṇ rakkhantā vipassa-nāya kammaṇ karontā ca² pana kilamanti³, te⁴ dukkhena sīlaṇ rakkhivā sīla- 5 balena vuttappakāraṇ sukhāṇ paṭilabhaṇti⁵, idaṇ⁶ sandhāyāhaṇ evaṇ⁷ vadā-mīti, so pi patto⁸ ti⁹ tvaṇ Nārada idāṇi jhānasukhaṇ nāsetvā tato sukhā¹⁰ mahantaṇ kāmānissitaṇ cetasikadukkhamaṇ patto. paṭikamikhā 'ti idaṇ kilesadukkhāṇ chaḍdetvā puna tad eva varam uttamaṇ jhānasukham iccha patthehi. 10

Nārado „idaṇ ācariya dukkhāṇ dussahaṇ, na¹¹ taṇ adhivāsetuṇ sakkomīti“ āha. Atha naṇ Mahāsatto „Nārada dukkhāṇ nāma uppannaṇ adhivāsetabbamaṇ evaṇ¹² 'ti vatvā tati-yaṇ gāthamaṇ āha:

„Kicchakāle¹² kicchasaḥo yo kicchaṇ¹³ nātivattati¹⁴ 15
sa kicchantaṇ sukhāṇ dhīro yogaṇ samadhigacchaṇti. 62.

Tattha nātivattatīti na anuvattati¹⁵. ayam eva vā pātho, idamaṇ vuttaṇ hoti: Nārada yo kīyikacetasikadukkhasaṇikhātassa kicchassa uppannakāle appa-matto tassa kicchassa haranūpāyaṇ karonto kicchasaḥo hutvā taṇ kicchaṇ nānuvattati tassa vase¹⁶ avattitvā tehi tehi¹⁷ upāyehi taṇ kicchaṇ abhībhavati 20 vināseti¹⁵ sa¹⁹ dhīro kicchassa²⁰ antimasaukhātamaṇ nirāmisamaṇ sukhāṇ jhāna-sukham²¹ adhigacchaṇti²² taṇ vā kicchantaṇ²³ yogasukhaṇ adhigacchaṇti²⁴ akilamanto va²⁵ pūpunātīti.

So „ācariya kāmasukhaṇ nāma uttamasukhaṇ, na taṇ²⁶ jahituṇ sakkomīti“ āha. Atha naṇ Mahāsatto²⁷ „dhammo 25
nāma na kenaci kāraṇena nāsetabbo²⁸ 'ti vatvā catutthaṇ gāthamaṇ āha:

¹ C^{ks} dībbam-. ² B^d omits ca. ³ B^d -tā. ⁴ B^d omits te. ⁵ B^d omits pati.
⁶ B^d adds dukkhamaṇ ⁷ C^{ks} C^{s2} imamaṇ ⁸ B^d satto ⁹ B^d adds so pi. ¹⁰ all three MSS. sukha ¹¹ B^d dukkhassahanaṇamaṇ, C^{ks} C^{s2} dukkhassahamaṇantaṇ.
¹² C^{ks} kicchacchā-, C^s kicchā-, B^d kiñca-. ¹³ C^{ks} B^d kiccha, C^s kicchā corr. to kicchaṇ. ¹⁴ C^{ks} C^{s2} nānuv-. ¹⁵ B^d nānu-. ¹⁶ B^d vaseṇa. ¹⁷ B^d only one tehi. ¹⁸ B^d nā- ¹⁹ B^d so. ²⁰ B^d adds antamaṇ karoti ²¹ B^d -sukhasaṇ-ikhātamaṇ yogaṇ. ²² B^d -tīti. ²³ C^{s2} adds vā kicchantaṇ, B^d taṇ taṇ kicchā-yogasaukhātamaṇ sukhamaṇ. ²⁴ B^d -tīti. ²⁵ B^d ca. ²⁶ C^{ks} C^{s2} -sukhantaṇ. ²⁷ B^d adds nārada. ²⁸ B^d nāma k. k. na nāse-.

4. Na h' eva kāmāna¹ kāmā nānatthā n' atthakāraṇā
na katañ ca nikatvāna² dhammā cavitum arahasīti. 63.

Tattha kāmāna¹ kāmā ti kāmānam kāmā³, vatthukāmapatthanāyā⁴ 'ti
attho, nānatthā natthakāraṇā ti na anattihato na atthakāraṇā⁵, na katañca
5 nikatvāna² ti na katañca nipī hāditaṃ⁶ nikatvāna⁷, idaṃ vuttam hoti: Nārada
na h' eva⁸ vatthukāmapatthanāyā⁹ dhammā¹⁰ cavitum arahasī, ekasmiṃ anatthe
uppanne tam paṭihanitukāmo nānatthā¹¹ na atthe¹² pi kāraṇena¹³ bhūtena
dhammā cavitum arahasī, asuko nāma me attho uppajjissatīti evaṃ¹⁴ attha-
kāraṇāpi na dhammā cavitum arahasī, katañ pana¹⁵ nipī hāditaṃ¹⁶ jhāna-
10 sukkham niramkatvā vināsetvā n eva dhammā cavitum arahasīti

Evam Sarabhaṅgena catūhi gāthāhi dhamme desite Kāḷade-
valo attano kaṇṭṭham ovaḍanto pañcamam gātham āha:

5. Dukkham gahapataṃ¹⁷ sādhu, samvibhajjaṃ ca bhojanam,
ahāso atthalābhesu, atthavyāpatti¹⁸ avyatho ti. 64.

Tattha dukkham gahapataṃ ti Nārada¹⁹ gharāvāsam vasantānam gaha-
patinam bhoguppādanatthāya anālasya chekakusalabhāvasamkhātāṃ dukkham
nāma sādhu dakkhabhāvo tatthako²⁰, samvibhajjaṃ ca bhojanam ti duk-
kkena uppāditabhogānam dhammikasamanabrāhmaṇehi²¹ samvibhajjivā pari-
bhogakāraṇam dutiyam sādhu, ahāso ti atthalābhe mahante issariye uppanne
20 pamāḍavasena ahāso anutthāpittam²² dutiyam sādhu, atthavyāpattīti²³
yadā pana attano atthavyāpatti²⁴ yasavināso hoti tadā avyatho akilamanam ca-
tuttham sādhu, tasmā tvam Nārada jhanam me antarāhitam ti mā soci, sace
indriyānam vasaṃ na gamussasi nattham pi te jhānam puna pākatikam eva
bhavissatīti

- 25 Tam pana²⁵ Devalena²⁶ Nāradaṃ ovaḍitabhāvaṃ ātvā Satthā
abbisambuddho hutvā chaṭṭham gātham āha:

6. Ettāvatā te pañciccam Asito²⁷ Devalo bravī,
na-y-ito²⁸ kiñcana²⁹ pāpiyo yo³⁰ indriyānam vasaṃ vaje ti. 65.

¹ I df -nam. ² C² C³ na katañca-, Bdf na katañca niramkatvā. ³ all three
MSS kama ⁴ Bd -kamānam pathanāya ⁵ C¹ na atthano-, C² na atthato-
corr to anattihato-, Bd na atthato anattihakāraṇa ⁶ Bd adds jhānam ⁷ Bd
niramkatvā ⁸ Bd soca ⁹ C¹ C² -ma-. ¹⁰ C¹ -o, C² -e ¹¹ Bd nana-.
¹² C¹ anatthe. ¹³ Bd kāraṇa. ¹⁴ Bd adds pi. ¹⁵ Bd omits pana. ¹⁶ Bd
-ta ¹⁷ Bd -ti, Bf dakkham - - ti ¹⁸ C¹ attham apatti, Bd atthavyāpatti, Bf
atthambya- ¹⁹ I df omits na- ²⁰ Bd bhaddako. ²¹ Bd adds saddhīm. ²² C¹
-lovi-, C² -levittam ²³ -lāvitam, Bd aniyā pāpittattham. ²⁴ C¹ atthamvyā-
corr. to atthavya, C² atthavyāpatti, Bd atthavyāpattīti. ²⁵ C² atthavyāpan-
ti-, Bd atthambyāpatti- ²⁶ Bd puna ²⁷ Bd Kāḷadevalena. ²⁸ Bdf apiso. ²⁹
Bd nasito, Bf nasitto ³⁰ Bdf kiñci. ³¹ Bdf omit yo.

Tass' attho: bhikkhave, ettakam etam paṇḍicam yam Devalo abravī, yo pana kilesavasena indriyānam vasam vajati ito añño pāpiyo n' atthiti.

Atha nam Sarabhaṅgo āmantetvā „Nārada, idam tava suṇa, yo hi paṭhamam eva kattabbayuttakam na karoti so araṇṇam pavittṭhamāṇavako viya socati paridevatīti“ vatvā atitām āhari: 5

Atite ekasmiṃ Kāsinigame eko¹ brāhmaṇamāṇavo abhirūpo ahosi thāmasampanno nāgabalo, so cintesi: „kim me kasikammādini katvā mātāpitūhi puṭṭhehi². kim puttadārena, kim dānādīhi puṇṇehi³ katehi⁴, kañci⁵ apositvā kiñci puṇṇam akatvā araṇṇam pavisitvā mige māretvā attānam eva posessāmīti“ so pañcāvudhasannaddho Himavantaṃ gantvā nānānigē vadhitvā khādanto anto-Himavante Vidhavāya nāma nadiyā tīre giriparikkhitaṃ mahantaṃ pabbatajālaṃ patvā⁷ tattha mige vadhitvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto vāsaṃ kappesi. So cintesi: „aham sadā⁸ thāmasampanno nāma⁹ na bhavissāmi, dubbalakāle araṇṇe caritum na sakkhissāmi, idān' eva nānāvaṇṇamige¹⁰ pabbatajālaṃ¹¹ pavesetvā dvāraṃ yojetvā araṇṇam¹² anāhiṇḍanto¹³ va yathāruciya mige vadhitvā khādissāmīti“ tathā akāsi. Ath' assa kāle atikkamante taṃ kammaṃ matthakaṃ pattam, diṭṭhadhammavedanīyam¹⁴ jātaṃ: attano hatthapāde na labhi, aparāparaṃ parivattetuṃ nāsakkhi, n' eva kiñci khādaniyam na pāniyam¹⁵ passi, sarīraṃ milāyi, manussapeto ahosi, gimhakāle paṭhavi¹⁶ viya sarīraṃ bhijjitvā rājiyo¹⁷ dassesi, so dūrūpo dussaṇṭhito mahādukkhaṃ anubhavi. Evaṃ addhāne¹⁸ gate Sivirātthe Sivirājā nāma „araṇṇe aṅgāre¹⁹ pakkamaṃsaṃ khādissāmīti“ amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā pañcāvudhasannaddho araṇṇam pavisitvā mige vadhitvā maṃsaṃ khādanto²⁰ anupubbena taṃ padesaṃ patvā taṃ purisaṃ disvā bhūto pi²¹ dhitim²² upaṭṭhapetvā „ko si tvaṃ ambho purisā“ ti pucchi. „Sāmi²³ manussapeto haṃ²⁴, attanā katakammaṃ phalaṃ anubhavāmi²⁵, tvaṃ pana ko sīti“. „Sivirājāham asmīti“. „Atha kasmā idhāgato sīti“. 30

¹ Bā omits kāsī, C^k C^s omits eko. ² Bā gāma-. ³ Bā -pīṭunam upathehi. ⁴ C^k C^s puṇṇāni, C^s puṇṇā. ⁵ Bā katehi. ⁶ C^s Bā kiñci. ⁷ C^k katvā. ⁸ Bā sapṭadā. ⁹ Bā omits nama. ¹⁰ C^k C^s add vadhitvā. ¹¹ Bā tabpatājālam. ¹² Bā araṇṇe. ¹³ Bā ahi-. ¹⁴ C^s C^s Bā -niyam. ¹⁵ Bā khādaniyabhogaṇiyam pāniyam. ¹⁶ Bā paṭhavi. C^k C^s -vīm. ¹⁷ C^k rājiṃyo. ¹⁸ C^k atthāne, C^s atthā- corr to addhā-. ¹⁹ Bā -ra. ²⁰ Bā -daniyamāno. ²¹ C^k vi, Bā va. ²² Bā ditiṃ corr. to satim. ²³ C^k ssāmi. ²⁴ Bā -to ti aham. ²⁵ Bā -bhomi.

„Migamaṃsaṃ khādanatthāyā“¹ 'ti. Ath' assa so „aham pi mahārāja iminā va kāraṇeṇāgantvā¹ manussapeto jāto“ ti sabbaṃ vitthārena kathetvā attano dukkhitabhāvaṃ raṇṇo ācikkhanto sesagāthā āha:

7. Amittānaṃ va hatthatthaṃ² Siva¹ pappoti māṃ iva⁴.
- 5 kammaṃ vijjaṇ ca dakkheyyaṃ vivāhaṃ sīlamaddavaṃ
ete ca yase hāpetvā nibbatto sehi kammehi. 66.
8. So 'haṃ saḥassajīno⁵ va abandhu aparāyano
ariyadhammā apakkanto yathā peto tath' ev' ahaṃ⁶. 67.
9. Sukhakāme dukkhāpetvā⁷ āpanno 'smi padaṃ imaṃ,
10 so sukhaṃ nādhigacchāmi cito⁸ bhānumatā-m-ivā⁹ 'ti. 68.

Tattha amittānaṃ va hatthatthan ti amittānaṃ hatthahatthaṃ⁹ vināsaṃ viya, Sivā¹⁰ 'ti jāṇanaṃ ālapati, pappoti māṃ iva¹¹ 'ti mādiso pāpakamme¹² pāpunāti, attano va¹³ kammena vināsaṃ pāpunātīti¹⁴ vuttaṃ hoti. kamman ti kasikkamādibhedan ājīvasādhakakiccaṃ¹⁵, vijjan ti nānappakāraṇaṃ¹⁶ hatthisippādikaṃ sippaṃ, dakkheyyan ti nānappakāreṇa bhoguppādanakosallaṃ, vivāhan ti āvāhavivāhasampannaṃ¹⁷ bandhaṃ, sīlamaddavaṃ ti pañcevidhasīlaṃ¹⁸ c' eva muduvacanaṃ hitakāmaṃ pāpanivāraṇaṃ kalyāṇamittataṃ¹⁹ ca, so hi idha maddavo ti adhippeto, ete ca yase hāpetvā ti ete ettake yasādāyakaḍḍhamme¹⁹ hāpetvā va²⁰, nibbatto sehi kammehi ti
20 attano kammehi nibbatto²⁰, idam vuttaṃ hoti: ahaṃ mahārāja imasmim loke²¹ issariyadāyakaṃ kattabbayuttakaṃ kammam²² akatvā sippam asikkhitvā upāyena bhoge anuppādetvā āvāhavivāhaṃ akatvā sīlaṃ arakkhitvā maṃ akiccaṃ karon-
taṃ²³ nivāraṇasamattā²⁴ kalyāṇamitte abhajitvā ime ettake yasakāraṇakattā²⁵ yase ti saṃkhaṃ gate lokapavattidhamme avahāpetvā²⁶ chaḍḍetvā imaṃ araṇṇaṃ
23 pavasiṭvā²⁷ sayāṃkatehi pāpakammehi idāni manussapeto hutvā nibbatto 'smiti, saḥassajīno vā 'ti²⁸ saḥassajitapuriso²⁹ viyā 'ti attho, yv-āyaṃ³⁰ sammā patipajjitvā bhoge uppādeyyaṃ³¹ tehi anekasaḥassehi bhogehi jīno³² ti pi attho, aparāyano ti asarano nippatittho³³, ariyadhammā ti sappurisadhammato,

¹ Eḍ -na āg-. ² so Cks Cs² Bḍ; Eḍ hattatthaṃ. ³ Bf sivi, Bḍ visl. ⁴ Cks Cs² mamviva, Bḍ māmi. ⁵ Ck Cs² Bf -jinno, Cs -jinne corr. to -jinno, Eḍ -jivino. ⁶ Eḍ tathāvaḥam, Pf tathā aham. ⁷ Cks Cs² dukkha-. ⁸ Cs² citto, Bḍf thito. ⁹ Ck Cs² hatthehatthaṃ, Cs atthehatthaṃ corr. to hatthehatthaṃ. ¹⁰ Eḍ sivi. ¹¹ Ck mamviva, Cs Cs² minnivā. ¹² so all three MSS. instead of -o? ¹³ Eḍ omits va. ¹⁴ Ck Cs² -nāti. Cs -nāti corr. to -nātīti. ¹⁵ Bḍ -kam kicca. ¹⁶ Cks Cs² -rādikaṃ. ¹⁷ Bḍ -vivāhaṃsaṃ. ¹⁸ Cks Cs² -mittā. Pf -mittā. ¹⁹ Bḍ -ke-. ²⁰ Pd nippatto, Cks Cs² nibbatto. ²¹ Eḍ omits i- lo-. ²² Cks Cs² -yuttakammam. ²³ Eḍ -to. ²⁴ Bḍ pāpanivā-. ²⁵ Bḍ -dāyakkattā. ²⁶ Bḍ hāpetvā, Ck avhā-. ²⁷ Bḍ parivā-. ²⁸ Ck omits sa- -ti, Cs saḥassajinneva corr. to -jinno va, omitting ti, Cs² -jinne va. ²⁹ Pd -jino-. ³⁰ Ck yavāsaṃ, Cs savāyaṃ corr. to savāyaṃ, Cs² yavāyaṃ, Bḍ yathāyaṃ. ³¹ Cks Cs² -deyyuṃ. ³² Cs Cs² Bḍ jino. ³³ Bḍ nippatittho, iti attho.

yathā peto ti yathā mato peto hutvā uppajjeyya, jīvamāno yeva tathā manussapeto jāto 'smīti attho, sukhakāme dukkhāpetvā ti sukhakāme satte dukkhāpetvā, sukhakāmo ti pi pātho, sayam sukhakāmo aññaṃ¹ dukkhāpetvā ti attho, āpanno smi padam imam ti imam evarūpam koṭṭhāsam patto 'smi, pathan² ti pi pātho, imam³ dukkhassa pathabhūtam⁴ attabhāvam patto 5 smīti attho, cito⁵ bhānumatāmivā 'ti bhānumā vuccati aggi, vitaccikaṅgārehi samantā parikiṇṇe⁶ viya sarīre uṭṭhitena⁷ mahāḍāhena⁸ dayhanto⁹ kāyikacetasikasukham nāma na viudāmīti vadati

Evaṃ ca pana vatvā „aham mahārāja sukhakāmo param¹⁰ dukkhāpetvā diṭṭhe va dhamme manussapeto jāto 'smi¹¹. tvaṃ pāpam 10 mā kari, attano¹² nagaram gantvā dānādini puñṇāni karohīti“ āha. Rājā tathā katvā saggapatham¹³ pūresi.

Sarabhaṅgasatthā imam kāraṇam āharitvā tāpasam saññāpesi. So tassa kathāya¹⁴ saṃvegam paṭilabbhitvā tam vanditvā khamāpetvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā naṭṭham jhānam paṭi- 15 pākatiṇam akāsi. Sarabhaṅgo tassa tattha vasitum adatvā tam ādāya attano assamaṃ gato.

Satthā imam dessanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā Nārado ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi¹⁵, Sālisso Sāriputto, 20 Meṇḍissaro Kassapo. Pabbato Anuruddho, Kāḷadevalo Kaccāno¹⁶. Anusisso¹⁷ Ānando, Kisavaccho Moggallāno¹⁸, Sarabhaṅgo pana aham evā“ ti. Indriyajātakam¹⁹.

S. Ādittajātaka.

Ādittasmin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto asa- 25 disadānaṃ ārabha kathesi. Asadisadānaṃ Mahāgovindasuttavaṇṇanato vitthāretvā kathetabbaṃ. Tassa pana dinnadivasato dutiyadivase dhammasabbhāvaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Kosalarājā vicinitvā

¹ Bā param ² Bā puttasmim. ³ Bā idam. ⁴ Bā pajābhutam. ⁵ C² Cs² cite. Bā thito. ⁶ C² -kinno, Cs² -kinno, Bā -kinnā. ⁷ Cs Bā -te. ⁸ Bā -lāye ⁹ Bā dayyanto. ¹⁰ C² Cs² para, Cs para corr to param, Bā varam ¹¹ Bā tasmā in the place of smi ¹² Bā omits attano ¹³ Bā sakkapūram ¹⁴ Bā dhammaka-. ¹⁵ Bā adds nagarasobhagipurānadutiyaikā ¹⁶ Bā kaccāyano, Cs² kaccāyano. ¹⁷ Bā anupiya ¹⁸ Bā mahāmo-. ¹⁹ Bā adds sattamaṃ.

va khettaṃ¹ ātvā Buddha-pamukhassa ariyasamghassa mahādānaṃ² adāsīti³. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“⁴ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁵ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave raṇṇo⁶ vicinitvā anuttare puññakhette dānapatiṭṭhāpanaṃ,
5 porāṇakapaṇḍitāpi vicinitvā va⁷ dānaṃ⁸ adāsi⁹“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Sovīraṭṭhe⁶ Roruvanagare Bharatamahārājā⁷ nāma dasarājadhamme akopetvā catūhi saṃgahavatthūhi janam saṃgaṇhanto mahājanassa mātāpititṭhāne⁸ ṭhatvā kapapiddhikavanibbakayācakādīnaṃ⁹ mahādānaṃ pavatteti. Tassa
10 Samuddavijayā¹⁰ nāma aggamahesī ahosi paṇḍitā nānasampannā. So ekadivasam dānaggaṃ olovento „mayhaṃ dānaṃ dussilā lolasattā bhuñjanti“¹¹, tam maṃ na hāseti¹², ahaṃ kho pana sīlavantānaṃ aggaḍakkhineyyānaṃ¹³ paccekabuddhānaṃ dātukāmo, te ca Himavantapadese vasanti, ko nu kho te ni-
15 mantetvā ānessati¹⁴, kaṃ pesessāmīti¹⁵ cintetvā tam atthaṃ deviyā ārocesi. Atha naṃ sā āha: „mahārāja, mā cintayittha, amhākaṃ dātabbādānabalena sīlabalena saccabalena pupphāni pesetvā paccekabuddhe nimantetvā tesam āgatakāle sabbaparikkhārasampannaṃ dānaṃ dassāma“¹⁶ 'ti. Rājā „sādhū“
20 'ti sampaṭicchitvā „sakalanagaravāsino silaṃ samādiyantu“¹⁷ 'ti¹⁸ bheriṃ carāpetvā sayam pi saparijano uposathaṅgāni adhiṭṭhāya mahādānaṃ pavattetvā sumanapupphapupphaṃ suvaṇṇasamuggaṃ gāhāpetvā pāsādā oruyha rājaṅgane ṭhatvā pañcaṅgāni paṭhaviyaṃ patiṭṭhāpetvā pācīnadisābhimukho vanditvā „pācīna-
25 disāyaṃ¹⁹ arahante vandāmi, sace amhākaṃ koci guṇo atthi amhesu anukampaṃ katvā amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā“ 'ti vatvā sattapupphamutṭhiyo khipi. Pācīnadisāyaṃ paccekabuddhānaṃ abhāvā²⁰ punadvase nāgamiṃsu. Dutiyaadvase dakkhiṇadisānaṃ namassi, tato pi nāgatā. Tatiyaadvase pacchi-

¹ Bā puññakhe- ² I'd asadisāda- ³ Ck² C² -ā. ⁴ Bā omits va. ⁵ Bā mahāda-. ⁶ Bā sīviratthe. ⁷ Bā roruvama-. ⁸ Bā -tu-. ⁹ Bā -kānaṃ. ¹⁰ C¹ samuda-, Bā samutta-. ¹¹ Bā -tīti ¹² Bā toseti. ¹³ Bā omits a- ¹⁴ Ck² C² -ssanti. ¹⁵ Bā samādayanti nagaraṃ. ¹⁶ Bā -ya ¹⁷ Bā -vena.

madisaṃ namassi, tato pi nāgatā. Catutthadivase uttaradisaṃ
 namassi, namassitvā ca pana „Uttarahimavanta-padesavāsino
 paccekabuddhā¹ amhākaṃ bhikkhaṃ gāhantū“² ‘ti satta-
 pupphamutṭhiyo vissajjesi, pupphāni gantvā Nandamūlaka-
 pabbhāre³ pañcannaṃ paccekabuddhasatānaṃ⁴ ‘upari patimsu,⁵
 te āvajjamānā raññā attano nimantitabhāvaṃ natvā punadivase
 satta⁶ paccekabuddhe āmantetvā „mārisā rājā vo⁷ nimanteti,
 tassa saṅghaṃ karoṭhā“⁸ ‘ti vadimsu. Paccekabuddhā⁹ ākā-
 senāgantvā¹⁰ rājadvāre¹¹ otarimsu. Te disvā rājā somanassa-
 jāto vanditvā pāsādaṃ āropetvā mahantaṃ sakkāraṃ katvā¹²
 dānaṃ datvā bhattakiccapariyosāne punadivasatthāya¹³ puna-
 divasatthāyā¹⁴ ti evaṃ pañcamadivase¹⁵ nimantetvā chāhaṃ
 bhutrānaṃ¹⁶ sattamadivase sabbaparikkhāradānaṃ sajjetvā
 suvannakhacitāni¹⁷ mañcapīṭhāni paññāpetvā ticīvarādike sabbe¹⁸
 samaṇaparibhoge sattannaṃ paccekabuddhānaṃ santike tha-¹⁹
 petvā²⁰ „ime parikkhāre²¹ tumhākaṃ demā“²² ‘ti vanditvā²³
 tesāṃ bhattakiccapariyosāne rājā ca devī ca ubho pi vanditvā²⁴
 namassamānā aṭṭhaṃsu. Atha nesaṃ anumodanaṃ karonto
 saṅghatthero dve gāthā abhāsi:

1. Ādittasmiṃ agārasmiṃ yaṃ nīharati bhājanaṃ²⁵ 20
 taṃ tassa hoti atthāya no ca yaṃ tattha ḍayhati. 69.
2. Evaṃ ādīpito²⁶ loko²⁷ jarāya maraṇena ca,
 nīhareth²⁸ eva²⁹ dānena, dinnāṃ hi³⁰ hoti nībhatan³¹ ti. 70.

Tattha ādittasmiṃ ti tamkhaṇe pajjalite, bhājanaṃ ti yaṃ kiñc³² ūpa-
 karanam, no ca yaṃ tatthā ‘ti yaṃ pana tattha ḍayhati antamaso ratana-³³
 santharo³⁴ pi sabbaṃ tassa nupakāraṃ³⁵ eva hoti, jarāya maraṇena ca
 ‘ti desanāsīsam etam, atthato paṇ³⁶ esa ekādasahi aggūhi ādīpito nūma, nī-

¹ Ck Cs² add addhā ² B³ omits ka ³ B⁴ sattanāṃ paccekabuddhānaṃ ⁴ B⁵
 -se saṅghattherā te. ⁵ B⁶ -sa roṇi vo ⁶ B⁷ satta pa- ⁷ B⁸ -na- ⁸ B⁹
 -ram ⁹ Cs omits pu- ¹⁰ B¹¹ chādī- ¹¹ B¹² omits chā - - naṃ. ¹² B¹³ satta-
 ratanakha- ¹³ B¹⁴ sappassa ¹⁴ B¹⁵ adda mayam. ¹⁵ B¹⁶ sabbapa- ¹⁶ B¹⁷
 vatvā. ¹⁷ B¹⁸ omits va- ¹⁸ B¹⁹ bho- ¹⁹ Cks Cs²⁰ -di-, B²¹ evamādīpi-. ²⁰ Cks
 -ke ²¹ B²² nīharateva. B²³ nīhareteva ²² C²⁴ B²⁵ omits ki ²³ Cs sunibhatan
 corr. to nī-, B²⁶ sunibha-. B²⁷ suniha- ²⁴ C²⁸ Cs²⁹ -thate, B²⁸ tūsaṃsantharo. ²⁵ ✓
 B²⁹ -karanam.

harethevā¹ 'ti tato ekādasahī aggīhi pajjalitā lokā² dasavidhadānavatthu-
bbedam taṁ taṁ parikkhāram³ dānacetanāya nikkalāheth' eva⁴, dinnam
hīti⁵ appam vā hi⁶ bahum vā yaṁ dinnam tad eva nibbatam⁷ nāma hotiti⁸.

- Evam saṁghatthero anumodanam katvā „appamatto hohi
5 mahārājā“ 'ti raṇṇo ovādam datvā ākāse uppatitvā pāsāda-
kaṇṇikam dvidhā katvā gantvā⁹ Nandāmūlakappabbhāre¹⁰ yeva
otari¹¹, tassa dinnaparikkhāro¹² pi ten' eva¹³ saddhim uppa-
titvā pabbhāre¹⁴ yeva otari, raṇṇo ca deviyā ca sakalasarīram
pītiyā punṇam ahosi. Evam tasmim gate avasesāpi¹⁵
- 10 a. Yo dhammaladdhassa dadāti dānam
uttānaviriyādhigatassa jantu[no]
atikkamma so Vetaraṇim Yamassa
dibbāni ṭhānāni upeti¹⁶ macco. 71.
- 15 1. Dānaṁ ca yuddhaṁ ca samānam āhu:
appāpi santā bahuke jinanti,
appam pi ce saddahāno¹⁷ dadāti
ten' eva so hoti sukhī parattha. 72.
- 20 5. Vīceyya dānam Sugata-ppasattham,
ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni
bijāni vuttāni yathā sukhette. 73.
- 25 6. Yo pāṇabhūtāni aheṭṭhayaṁ caram
parūpavādā na karoti pāpam
bhīrum¹⁸ pasamsanti, na hi¹⁹ tattha sūram,
bhayā hi santo na karoti pāpam. 74.
7. Hīnena brahmacariyena khattiye upapajjati
majjhimena ca devattam, uttamaṇa visujjhati. 75.
8. Addhā hi dānam bahudhā pasattham
dānā ca kho dhammapadam va seyyo,

¹ Bā mharateva. ² Bā tolloke. ³ Bā -radānam. ⁴ Bā nikkhateva. ⁵ Bā hotiti.
⁶ Bā omits hi. ⁷ Bā sumbha-. ⁸ Bā hoti. ⁹ Bā omits ga-. ¹⁰ Bā omits
ka. ¹¹ Bā -risum. ¹² Bā te pari- in the place of tassa dinnapari-. ¹³ Bā tehi.
¹⁴ Bā nandamūlaja-. ¹⁵ Bā -sā gathā abhāsi. ¹⁶ C¹ C² upenti. ¹⁷ C¹ -hano.
¹⁸ C¹ C² Bā -ru, C³ -ru. ¹⁹ so C¹ C² Bā; Bf omits hi.

pubbe va hi pubbatar' eva' santo
 nibbānam ev' ajjhagamū sapaññā ti 76.
 evam ekekāya gāthāya anumodanam katvā tath' eva aga-
 maṃsu² saddhiṃ parikkhārehi.

Tattha dhammaladdhassū 'ti khīnāsavaṃ ādhiṃ katvā yāva vipassaka- 5
 yogāvacaro puggalo dhammassa laddhattā dhammaladdho nāma, sv-eva³ utthāna-
 viriyena⁴ tassa dhammassa adbhigatattā utthānaviriyādhigato⁵ nāma, tassa
 puggalassa yo jantu dadāti dānaṃ ti attho, dhammena⁶ laddhassa utthāna-
 samkhātēna viriyenādhigatassa deyyadhammassa aggaṃ gahetvā yo jantu sīla-
 vantesu dānaṃ dadāti pi⁷ attho, upayogatthe vā sāmivacanaṃ katvāp' ettha 10
 attho veditabbo, Veteranāti⁸ desanāsīsam etaṃ, artha mahāniraye solasa ca
 ussade atikkamitvā ti attho, dibbāni thānāni upetīti devaloke uppajjati,
 samānaṃ āhūti' ti sadisaṃ vadanti, khayabhīrukassa⁹ hi dānaṃ n'atthi bhaya-
 bhīrukassa yuddham¹⁰ n' atthi, jīvite ālayaṃ vijahitvā yujjhanto yujjhitaṃ¹¹
 sakkoti, bhogesu ālayaṃ vijahitvā va dāyako dātum sakkoti. ten' eva taṃ ubha- 15
 yaṃ samānaṃ ti vadanti, appāpi santā ti thokāpi samānā pariccattajīvita ba-
 huke jinanti, evam eva appāpi muñcācetanā bahum pi maccherecittam lo-
 bhādhiṃ vā¹² kilesagāhanam jināti¹³, appampi ce ti thokam pi ce deyya-
 dhammaṃ kammaṃ ca phalaṃ ca saddahanto deni, teneva so ti tena paritta-
 deyyadhammavattthukena parittakena pi cūgena parattha¹⁴ sukhī hoti mahārājā 20
 'ti, vicēyya dānaṃ ti dakkhiṇaṃ ca¹⁵ dakkhiṇēyyaṃ ca¹⁶ vicinivā¹⁷ diṇṇa-
 dānaṃ, tattha yaṃ vā taṃ vā adatvā aggaggaṃ¹⁸ paṇitaṃ deyyadhammaṃ vi-
 cinivā dento¹⁹ dakkhiṇam vicināti nāma, tesam vā²⁰ tesam vā adatvā silādi-
 gunasampanne²¹ vicinivā tesam dadanto dakkhiṇēyye²² vicināti nāma, Suga-
 tappasatthān ti evārūpaṃ dānaṃ Buddhehi²³ pasattham, tattha dakkhiṇēyya- 25
 vicinanaṃ²⁴ dassetuṃ ye dakkhiṇēyyā ti ādi vuttaṃ, tattha dakkhiṇēyyā
 ti dakkhiṇāya²⁵ anucchavikā Buddhādayo, pāna bhūtānāni pānasamkhātāni
 bhūtāni alēthayanto²⁶ kāruṇṇēna avīdhento cāramāno, parūpavādā ti parū-
 pavādabhayena pāpam na karoti, bhīruṃ ti upavādā bhīrukam²⁷, na hi tat-
 tha sūraṇ ti yo paṇa ayonīsomanasikāreṇa tasmīṃ upavāde sūro hoti taṃ 30
 paṇitā na p-pasamsanti, bhayā hīti upavādabhayena hi paṇitā pāpam na
 karonti, hīneṇa brahmācariyēṇa 'ti bāhiraṭṭhāyatane tāva methunavirati-

¹ Bā -reva. ² Bā āgamamsum. ³ C^{ks} C^{s2} yeva. ⁴ C^s utthānena vi- ⁵ C^{ks} C^{s2}
 -gamo. ⁶ Bā adds va. ⁷ Bā omits pi. ⁸ so all four MSS. ⁹ C^{s2} bhaya-. ¹⁰ Bā
 hutam. ¹¹ Bā vavijitum. ¹² Bā lobhādigatam. ¹³ Bā jānāti. ¹⁴ Bā paritta
¹⁵ Bā omits da-. ¹⁶ Bā adds deyyadhammam. ¹⁷ Bā uci-. ¹⁸ Bā aggam.
¹⁹ Bā dadanto. ²⁰ Bā omits vā. ²¹ Bā -nno. ²² C^s -neyya corr. to -neyye,
 C^{s2} -neyya, Bā -neyyam. ²³ Bā adds pi. ²⁴ C^{ks} vicināntam. C^s -nantam corr.
 to -nananam. C^{s2} vicinam or -nanam. Bā vicināntam. ²⁵ Bā -nam. ²⁶ Bā
 avīdhedhayanti. ²⁷ C^{s2} -dabhī-. Bā -dahedukam.

sīlamattakam¹ hīnabrahmacariyam² nāma, tena khattiyakule uppajjati³, jhānassa upacāramattam⁴ majjhimaṃ, tena devaloke uppajjati⁵, attha samāpattiyo uttamam, tena Brahma-loke uppanno⁶ visujjhati nāma, sūsanē pana sīlavantass' eva janidhāya⁷ brahmācariyam hīnam nāma, parisuddhasīlass' eva samāpattinibbat-
 5 tnam⁸ majjhimaṃ nāma, parisuddhasīle thatvā vipassanam vaḍḍhetvā arahatta-patti⁹ uttamam nāma, osānagāthāya attho: mahārāja kiñcāpi hi ekaṃisen' eva dānam bahudhā pasattham¹⁰ vannitam dānato pana¹¹ samathavipassanāsamkhātam nibbānasamkhātā ca dhammakotthāsabhūtam¹² dhammapadam eva uttari-
 10 tarum, kimkāraṇā: pubbe va hi imasmiṃ kappe Kassapadasabalādayo pubbatar' eva¹³ Vessabhūdasabalādayo santo¹⁴ sappurissā sapaññā samathavipassanā¹⁵ bhāvetvā nibbānam eva ajjhagamū¹⁶ adhigatā ti.

Evam sattamapacceka-buddho¹⁷ anumodanāya rañño Amata-mahānibbānam vannetvā rājānam appamādena ovaḍḍitvā vuttanayena attano vasanatthānam eva gato. Rājāpi saddhim¹⁸
 15 mahesiyā¹⁹ yāvajivam²⁰ dānam datvā²¹ saggapadam²² pūresi.

Satthā imam desanam²³ āharitvā „evam pubbe pi paṇḍitā vi-
 ceyyadānam adamsū“ ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pacceka-
 buddhā parinibbāyimsu. Samuddavijayā Rāhulamātā aho si. Bharatarājā²⁴
 aham evā“ ti. Adittajātakaṃ²⁵.

9. Aṭṭhānajaṭaka.

Gaṅgākumudinīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
 ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathe si. Tam²⁶ hi bhikkhum
 Satthā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti²⁷ pucchitvā „sac-
 cam bhante“ ti „kimkāraṇā“ ti „kilesavaṇṇā“ ti „bhikkhu mātu-
 25 gāmo nāma akataññū mittadūbhī avi-sāsaniyo²⁸, atīte paṇḍitā²⁹ deva-
 sikam sahasam dentāpi³⁰ mātugāmaṃ tosetum nāsakkhimsu, sā³¹
 ckadivasamattam sahasam alabhivā va te³² gīvāya³³ gāhāpetvā nī-

¹ B^d -mattha- ² B^d hīnam-. ³ B^d u, apajjati. ⁴ B^d upapajjanto. ⁵ C^s C^{s2} -m- ⁶ B^d arahatthupatti. ⁷ C^k C^{s2} -ttha, C^s -ttha corr. to -ttham ⁸ B^d omits pana. ⁹ B^d -sa. ¹⁰ B^d puppedhīreca. ¹¹ C^k sattā, C^{s2} santā? ¹² B^d -nam ¹³ C^s -mu, C^{s2} -mo, B^d acchagamuni ¹⁴ B^d sattapacceka-buddhā. ¹⁵ B^d agga- ¹⁶ B^d omits yā-. ¹⁷ B^d dds yāvajivam thatvā tato cavetvā. ¹⁸ B^d -saggapūram. ¹⁹ B^d dhamma- ²⁰ B^d toruvamahārājā pana ²¹ B^d adds athamam. ²² B^d tañ. ²³ B^d sīti. ²⁴ C^s avi- corr. to ava-, B^d avisāsa- niyo. ²⁵ B^d -tāpi. ²⁶ B^d dinnāpi. ²⁷ B^d esā. ²⁸ B^d omits va te. ²⁹ B^d -yam.

harāpesi, evaṃ akataññū mātugāmo, mā tassa¹ kāraṇā kilesavasam
gacchā² 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
tassa ca putto Brahmadattakumāro Bārāṇasiseṭṭhino ca putto
Mahādhanakumāro² nāma³ sahapamsukīlita⁴ sahāyā⁵ ahesum, 5
ekācariyakule yeva sippaṃ uggaṇhiṃsu⁶. Kumāro⁷ pitu acca-
yena rajje patitṭhāsi⁸, seṭṭhiputto pi 'ssa santike yevāhosi⁹.
Bārāṇasiyaṃ ca ekā nagarasobhaṇī¹⁰ vannaḍāsī abhirūpā
ahosi sobhaggappattā. Seṭṭhiputto devasikaṃ sahasaṃ datvā
niccakāle tāya yeva saddhiṃ abhiramanto pitu accayena 10
seṭṭhiṭṭhānaṃ labhitvā¹¹ taṃ na¹² vijahi¹³, tath' eva deva-
sikaṃ sahasaṃ datvā abhirami. So¹⁴ divasassa tayo vāre
rājupatṭhānaṃ gacchati. Ath' assa ekadivasam sāyaṃ¹⁵ rāju-
patṭhānaṃ gatassa rañṇā saddhiṃ samullapantass' eva suriyo
atthamito¹⁶, andhakāraṃ jātaṃ. So rājakulā nikkhamitvā 15
„idāni gehaṃ gantvā āgamanavelā n' atthi, nagarasobhaṇiyā
yeva gehaṃ gamissāmīti“ upatṭhāke uyyojetvā ekako va tassā
gehaṃ pāvisi. Atha naṃ sā disvā va¹⁷ „ayyaputta sahasaṃ
ābhatan“ ti āha¹⁸. „Bhadde¹⁹ ajja ativikālo jāto, tasmā gehaṃ
agantvā²⁰ manusse uyyojetvā ekako va pavitṭho 'smi²¹. sve²² 20
pana te dve sahasse²³ dassāmīti²⁴“. Sā cintesi: „sac' āhaṃ
ajja okāsaṃ karissāmi aññesu pi divasesu tucchahattho²⁵ āga-
missati, evaṃ me dhanam parihaṇissati, na dāni 'ssa okāsaṃ
karissāmīti“. Atha naṃ evam āha: „sāmi mayam vannaḍā-
siyo nāma, amhākaṃ sahasaṃ keli²⁷ nāma n' atthi²⁸, āhara 25
sahassan“ ti. „Bhadde sve diguṇaṃ²⁹ āharissāmīti“ punap-

¹ Bā ta-sā. ² Bā mahaddha-. ³ Bā adds te ubho pi. ⁴ Bā -kīlakā. ⁵ Bā
-yakā. ⁶ Bā gaṇhiṃsu. ⁷ Bā rājaku-. ⁸ Bā rajjaṃ patitṭhāpesi. ⁹ Bā yeva a-
¹⁰ C¹ -sonī, C² -sobhī, C³ -sobhati, Bā -sobhani. ¹¹ Bā -tvāpi. ¹² Bā na
tam. ¹³ Bā jivati. ¹⁴ Bā seṭṭhiputto. ¹⁵ Bā omits sāyaṃ. ¹⁶ Bā athaṇṇamito.
¹⁷ Bā omits va. ¹⁸ C¹ C² omits āha. ¹⁹ Bā adds aham. ²⁰ C¹ āg- corr. to ag-,
Bā anāg-. ²¹ Bā smīti āha. ²² C¹ yeva, C² sac- corr. to sve. ²³ Bā -ssāni.
²⁴ C¹ adds demān. ²⁵ Bā -hatthiko. ²⁶ Bā dassāmīti. ²⁷ C¹ C² -ssa keli,
Bā sahasaṃ datvā keli. ²⁸ Bā natthīti. ²⁹ Bā dvī-.

- puna yāci. Nagarasobhanā¹ dāsiyo ānāpesi: „etassa idha tathavā
 mam² oloketum mā adattha, gīvāya³ nam gahetvā nīharitvā
 dvāraṃ pidahathā“⁴ 'ti'. Tā⁵ tathā akaṃsu⁶. So⁷ cintesi:
 „ahaṃ imāya saddhiṃ asītikoṭṭidhanam khādini, sā mam eka-
 5 divasaṃ tucchahattham disvā gīvāya' gahetvā nīharāpesi, aho
 mātugāmo nāma pāpo nillajjo akataññū mittadūbhīti“ so mātu-
 gāmassa aguṇaṃ anussaranto anussaranto va virajji paṭikkūla-
 saññaṃ paṭilabhi gharāvāse pi ukkaṇṭhi, tato⁸ „kim me gharā-
 vāsenā, ajj' eva nikkhamitvā pabbajissāmīti“ puna geham
 10 agantvā⁹ rājānam pi adisvā va nagarā nikkhamitvā araññaṃ
 pavisitvā Gaṅgātīre assamaṃ māpetvā pabbajitvā¹⁰ jhānā-
 bhīṇṇaṃ nibbattetvā¹¹ vanamūlaphalāhāro tattha vasaṃ kap-
 pesi. Rājā tam¹² apassanto „kahaṃ me¹³ sahāyo“ ti pucchi.
 Nagarasobhaniyāpi¹⁴ katakamamā¹⁵ sakalanagare pākāṣaṃ
 15 jātā. Ath' assa tam atthaṃ ācikkhitvā „iti te deva sahāyo
 lajjāya gharaṃ pi agantvā⁹ araññaṃ pavisitvā pabbajito kirā“
 'ti kathayimāsu¹⁶. Rājā¹⁷ nagarasobhaniṃ pakkosāpetvā „sac-
 caṃ kira tvaṃ ekadivasaṃ sahasaṃ alabhitvā mama sahāyaṃ
 gīvāya³ gāhāpetvā¹⁸ nīharāpesīti“ pucchi. „Saccaṃ devā“ 'ti.
 20 „Pāpe jamma sīghaṃ mama sahāyassa gataṭṭhānaṃ gantvā¹⁹
 ānehi, noce ānesi jīvitam te n' atthīti“. Sā rañño vacanaṃ sutvā
 bhītā rathaṃ āruya mahantena parivārena nagarā nikkhamitvā
 tassa gataṭṭhānaṃ²⁰ pariyesanti sutivasena²¹ sutvā tattha gan-
 tvā vanditvā „ayya mayā²² andhabālabbhāvena katadosaṃ²³
 25 saha²⁴, na pun' evaṃ karissāmīti“ yācitvā „sādhū khamāmi²⁵,
 n' atthi me tvaṃ āghāto“ ti vutte „sace²⁶ me khamatha mayā
 saddhiṃ rathaṃ abhirūhatha²⁷, nagaraṃ gacchissāma, nagaraṃ

¹ Bḍ -ni. ² Bḍ omits mam. ³ Bḍ -yaṃ. ⁴ Bḍ adds āha. ⁵ Bḍ tam sutvā dāsiyo. ⁶ Bḍ kaṃsu. ⁷ Bḍ atha so. ⁸ C^s tatho, Bḍ ukkaṇṭhito. ⁹ Bḍ anāg-.
¹⁰ Bḍ omits pa-. ¹¹ Bḍ upādetvā. ¹² C^s C^s nam. ¹³ Bḍ nama. ¹⁴ Bḍ -pi.
¹⁵ Bḍ katam-. ¹⁶ Bḍ -to bhavissatīti ahaṃsu. ¹⁷ Bḍ adds tam sutvā. ¹⁸ Bḍ kaḍḍhitvā. ¹⁹ Bḍ adds tam. ²⁰ Bḍ vasaṇathānaṃ. ²¹ Bḍ omits su-. ²² C^s mayam, Bḍ maham. ²³ Bḍ katham-. ²⁴ Bḍ khamatha ahaṃ. ²⁵ Bḍ adds te.
²⁶ me -- sace wanting in Bḍ. ²⁷ Bḍ -rūya.

gatakāle yeva yaṁ¹ mama ghare dhanam atthi sabbam dassā-
mīti² āha. So tassā vacanam sutvā „bhaddhe idāni tayā sad-
dhim gantum na sakkā, yadā pana imasmim loke yaṁ² na
bhavitabbaṁ taṁ bhavissati api nāma tadā gaccheyyan³“ ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

5

1. Gaṅgā kumudinī santā³ saṁkhavaṇṇā ca⁴ kokilā
jambu tālaphalam dajjā⁵ atha nūna tadā siyā ti. 77.

Tass' attho: bhaddhe yathā hi kumudasarā kumudehi sañchannā titthanti
tath' eva sace sakalāpi mahā-Gaṅgā kumudinī sīghasotam⁶ pahāya santā upa-
santā siyā sabbakokilā ca saṁkhavaṇṇā bhavyeyum⁷ sabbo pi ca jamburukkho 10
tālaphalam dadeyya atha nūna tadā siyā ti atha tādise kālā amhākam pi
samāgamo nūna siyā bhavyeya nāmā 'ti vuttam hoti.

Evam vatvā puna pi tāya „ehi⁸, gacchām' evā⁹“ 'ti vutte
„gacchissām' evā¹⁰“ 'ti vatvā „kasmim¹¹ kāle“ ti „asukasim¹²
cā“ 'ti vatvā sesagāthā abhāsi:

15

2. Yadā kacchapalomānam pavāro tividho siyā
hemantikam pāpuraṇam atha nūna tadā siyā. 78.
3. Yadā makasadāṭhānam¹² attālo¹³ sukato siyā
dalho ca appakampī ca atha nūna tadā siyā. 79.
4. Yadā sasavisāṇānam nissenī sukata¹⁴ siyā
saggassārohaṇatthāya¹⁴ atha nūna tadā siyā. 80.
5. Yadā nissenim āruya candam khādeyyum musikā
Rāhuṁ ca paripādeyyum¹⁵ atha nūna tadā siyā. 81.
6. Yadā surāghaṭam pītvā makkhikā gaṇacārini
aṅgāre¹⁶ vāsam kappeyyum atha nūna tadā siyā. 82.
7. Yadā bimbotṭhasampanno gadraḷho sumukho siyā
kusalo naccagītassa atha nūna tadā siyā. 83.
8. Yadā kākā ulūkā ca mantayeyyum rahogata¹⁷
aṇṇamaṇṇam pihayeyyum¹⁷ athā nūna tadā siyā. 84.

25

¹ Bā vo in the place of yeva yaṁ. - Bā yena. ² Bā -santi. ³ C^{ks} C^{s2} va. ⁴ Bā tālaaggam dajja ⁵ Bā sīghasotābhāvanū, C^{ks} C^{s2} dīghasotam ⁶ C^s -yya.
⁷ Bā adds ayya. ⁸ Pā gacchāmā. ⁹ Bā -ssamī ¹⁰ C^{ks} C^{s2} tasmin. ¹¹ Bā
-sapādānam. ¹² Bā attāko, Pā attā ¹³ C^{ks} saggassa rohananīya. C^s saggassa
rohana nīya, C^{s2} saggassa rohanaya, Bā saggaroḥatthā. ¹⁴ C^{ks} C^{s2} -pādeyyum,
C^s paripādeyyum, Bā parivādeyya corr. to -teyya, Pā aripābhēyyum. ¹⁵ Bā
aggarā ¹⁶ Bā visāseyya

9. Yādā pulasapattānaṃ¹ chattaṃ thirataṃ siyā
vassassa paṭighātāya atha nūna tadā siyā. 85.
10. Yādā kuluniko² saḡuṇo pabbataṃ Gandhamādanaṃ
tuṇḡdenādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 86.
5 11. Yādā sāmuddikaṃ nāvaṃ sayantaṃ³ savaṭākaraṃ
ceṭo⁴ ādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 87.

Tattha tiṇḡdho ti eko kaccapalomamayena pupphena eko tūlena eko
ubhayena⁵ ti evaṃ tippakāro, hemantikāṃ pāpuranan ti himapātasamaye
pāṇuranāya bhavitum samattho, atha nūna tadā siyā ti atha tasmiṃ kāle
10 mama tayā saddhiṃ ekamsen⁶ eva samsaggo siyā, evaṃ sabbattha pacchima-
padam⁵ yoḡetabbam, attālo sukato⁶ ti abhirūhivā yujjhantam purisasataṃ
dhāretum yathā sakkoti evaṃ sukato, pariṭṭeṇ⁷ ti palāpeyyuṃ, āṇḡre
ti vitacekaṇḡgārasanthare, vāsam kappeyyuṃ ti ekekaṃ surāḡhaṭam pivitvā
mattā vaseyyuṃ. bimbottḡhasampanno ti bimbaphalasadisēhi otthehi sa-
15 manṇāgato. sumukho ti suvaṇṇādāsasadisamukho⁸, piḡayeyyuṃ ti aṇṇa-
maṇṇassa sampattim icchantā piḡayeyyuṃ pattheyyuṃ, pulasapattānaṃ⁹ ti
saṇhānaṃ pulasagacchapaṇṇānaṃ¹⁰, kuluniko ti eko khuddakasakuno, sāmuddikaṃ
ti samuddapakkhandanamahānāvaṃ¹¹, sayantaṃ savaṭā-
karaṃ¹² ti yantena c⁷ eva¹³ vaṭākarena¹⁴ ca¹⁶ saddhiṃ sambhārayuttaṃ¹⁶,
20 ceṭo¹⁷ ādāya¹⁸ ti yadā evarūpaṃ nāvaṃ khuddako gāmadārako hatthena ga-
hetvā gaccheyyā¹⁹ ti attho.

Iti Mahāsatto imā aṭṭhānaparikappena ekādasa gāthā
abhāsi. Tā¹ sutvā nagarasobhanā¹⁹ Mahāsattaṃ khamāpetvā
nagaraṃ gantvā raṇṇo taṃ kāraṇaṃ ārocetvā attano jīvitam
25 yācitvā gaṇhi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā „evaṃ bhikkhu mātugāmo nāma
akataṇṇū mittadūbhīti“ vatvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhānesi
(Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiḡphale paṭiṭṭhahi): „Tadā
rājā Anando ahoṣi. tāpaso²¹ aham evā“ ti. Aṭṭhānajātakāṃ²².

¹ Bā pulā-, Bf mūlā- ² Bā kaluko. ³ Bā pay-. ⁴ Bāf ceko. ⁵ Bā -mai-. ⁶ Bā attalo sukato. ⁷ C¹ C² -pāde-, Bā -vāre-. ⁸ C¹ suvaṇṇādāsasadisē, C² svannā-, Bā suvaṇṇādāsasadisō-. ⁹ Bā mūlāsamattā- ¹⁰ Bā mūlāsagacchappattānam. ¹¹ Bā sāmudda-, C¹ C² samuddapakkhandanam. ¹² Bā payanti vasatākāraṇa. ¹³ Bā omits ce. ¹⁴ Bā vasatākārena. ¹⁵ Bā omits ca. ¹⁶ Bā sappasambha-. ¹⁷ Bā ceko. ¹⁸ Bā tam. ¹⁹ Bā -m. ²⁰ Bā dhammade-. ²¹ Bā adds pana. ²² Bā adds navamam.

10. Dīpijātaka.

Khamanīyam¹ yāpanīyan ti. Idam Satthā Jetavane² viharanto ekaṃ eḷikam ārabba kathesi. Ekasmim hi samaye Moggallānathero³ giriparikkhitte ekadvāre giribbajasenāsane⁴ vihāsi. Dvārasamīpe yev' assa⁵ camkamo ahosi. Tadā eḷakapālakā „eḷakā 5 ettha carantū“ 'ti giribbajam pavesetvā kīlanta viharanti. Tesu ekadivasaṃ sāyam āgantvā eḷake gahetvā gacchantesu ekā eḷikā dūre caramānā eḷake nikkhamante adisvā ohīyi. Tam pacchā nikkhamantiṃ eko dīpiko disvā „khādisāmi nan“ ti giribbajadvāre aṭṭhāsi. Sāpi ito c' ito ca olokenti⁶ tam disvā „esa maṃ māretvā khāditu- 10 kāmātāya thito, sace nivattitvā palāyissāmi jīvitam me n' atthi, ajja mayā purisākāraṃ kātum vaṭṭatīti“ cintetvā siṅgāni ukkhipitvā tassābhimukham⁷ vegena pakkhanditvā dīpikassa „ito gaṇhissāmiti“ vipphandato va⁸ gahaṇam anupagantvā vegena palāyitvā eḷakānaṃ antaram⁹ pāvisi. Thero¹⁰ tam¹¹ tesam kiriyaṃ disvā punadivase gantvā 15 Tathāgatassārocetvā¹² „evam bhante sā eḷikā attano upāyakusalatāya parakkamaṃ katvā dīpikato mucceṭi¹³“ āha. Satthā „Moggallāna, idāni tāva so dīpiko tam gahetum nāsakkhi, pubbe pana¹⁴ naṃ viravantiṃ māretvā khādīti“ vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Magadharaṭṭhe Bodhisatto ekasmim gāme 20 mahābhogakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajam pabbajitvā jhānābhinnānaṃ nibbattetvā ciraṃ Himavante vasitvā loṇambilasevanatthāya Rājagahaṃ patvā¹⁵ ekasmim¹⁶ yeva giribbaje paṇṇasālam māpetvā vasaṃ kappesi. Tadā iminā va niyāmena¹⁷ eḷakapālesu¹⁸ eḷake carantesu¹⁹ ekadiva- 25 saṃ evaṃ eva ekaṃ eḷikam pacchā nikkhamantiṃ disvā eko dīpiko „khādisāmi nan“ ti dvāre aṭṭhāsi. Sāpi tam disvā „ajja mayham jīvitam n' atthi²⁰, eken' upāyena iminā sadhim madhurapaṭisanthāraṃ katvā hadayamaddavam assa²¹

¹ Bā damani-. ² Bā veluvane. ³ Bā mahāmo-. ⁴ Bā giripabbaje senāsane ca.

⁵ Bā yeva. ⁶ all four MSS -ti. ⁷ Bā tassa abhimokhi ⁸ C³ vipphandana-tova. ⁹ C³ vipphandantova corr to vipphandantova. Bā vipakkhanti tasseva. ¹⁰ Bā -re. ¹¹ Bā atha the-. ¹² Bā omits tam. ¹³ Bā muṇṇeti. ¹⁴ Bā pi. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ C¹, C² eta- ¹⁷ Bā -neva. ¹⁸ Bā -lakesu. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ Bā adds addha mayham jīvitatthāya parakkamaṃ kātum vaṭṭatīti ²¹ Bā hadayamassavaramasa.

janetvā jīvitam rakkhissāmīti¹⁴ cintetvā dūrato¹ va tena
saddhim paṭisanthāram karontī āgacchamānā paṭhamam gā-
tham āha:

1. Khamanīyam yāpanīyam¹ kacci⁴ mātula te sukham,
5 sukham te amma avaca, sukhakāmā hi te mayan ti. 88.

Tattha sukham te amma¹ ti mayham mātāpi tumbhakam sukham
puccheyyāsīti⁵ ajja mam avacā¹ ti attho, mayan ti mātula mayam pi tumbhā-
kam sukham eva icchāmā¹ ti.

Tam sutvā dīpiko „ayam dhuttikā mam mātulavādena
10 vañcetukāmā, na me kakkhaḷabhāvam jānātīti“ cintetvā duti-
yam gātham āha:

2. Naṅguttham me avakkamma⁶ heṭhayitvāna⁷ eḷiki
s' ajja mātulavādena muñcitabbā nu maññasīti⁸. 89.

Tass¹ attho: tvam mama naṅgutthamanḍalam akkamitvā heṭhayitvā⁹ āgac-
15 chasi, sā tvam ajja mātulavādena muñcitabbāham asmīti maññasi nu, evam
maññasi¹⁰ maññe ti¹¹.

Tam sutvā itarā „mātula mā evam vadīti“ vatvā¹² tati-
yam gātham āha:

3. Puratthāmmukho nisinno si¹³, aham te¹⁴ mukham āgatā,
20 pacchato tuyha¹⁵ naṅguttham, katham kho 'ham avakka-
min¹⁶ ti. 90.

Tattha mukhan ti abhimukham, katham kho han ti tam tava pac-
chato ṭhitam aham katham avakkamin¹⁶ ti attho.

Atha nam so „kim kathesi eḷike, mama naṅgutthassa
25 aṭhitaṭṭhānam¹⁷ nāma n' atthīti¹⁸“ vatvā catuttham gā-
tham āha:

¹ Ck⁹ C⁹² -ssāminanti. ² E⁹ purato. ³ Ck⁹ C⁹² pāpanīyam. ⁴ E⁹ kiñci. ⁵ B⁹ icche-. ⁶ B⁹ apakkaman, E⁹ apakkammañ. ⁷ Ck⁹ hethapi-, B⁹ socayi-, B⁹ hethahitvā. ⁸ C⁹ mucci-. ⁹ Ck⁹ hethapi-, E⁹ ḷodayi-. ¹⁰ Ck⁹ maññesi. ¹¹ B⁹ bhuñjitabbāsamasmiti maññāmi evamāha. ¹² B⁹ evam karissati, omitting vatvā. ¹³ C⁹² puratthāmmukho-, B⁹ puratattāpimukho nisinnāmiti. ¹⁴ Ck⁹ C⁹² tam. ¹⁵ B⁹ tuyham. ¹⁶ B⁹ apakkami, E⁹ kho padam apakkami. ¹⁷ C⁹ ayita-corr. to atthita-, B⁹ adhithita- ¹⁸ B⁹ atthiti.

4. Yāvatā caturō dīpā sasamuddā sapabbatā
tāvātā mayha¹ naṅguṭṭhaṃ kathaṃ kho tvaṃ vivajjayīti. 91.

Tattha tāvatā ti ettāvatā² mama naṅguṭṭhaṃ parikkhipitvā gatan
ti vadati.

Taṃ sutvā eḷikā „ayaṃ pāpo madhurakathāya na³ allī- 5
yati, paṭisattu hutvāssa kathessāmiti⁴“ pañcamaṃ gā-
tham āha:

5. Pubbe va m' etaṃ⁵ akkhaṃsu⁶ mātā pitā ca bhātaro:
dīghaṃ duṭṭhassa naṅguṭṭhaṃ, s' amhi vehāyasāgatā ti. 92.

Tattha akkhaṃsu⁷ 'ti pubbe va me evaṃ⁸ mātā ca pitā ca bhātaro 10
ca ācikkhiṃsu⁹, samhīti sā ahaṃ nātakānaṃ sīntikā tava naṅguṭṭhassa dīgha-
bhāvaṃ sutvā tava naṅguṭṭhaṃ pariharanti¹⁰ vehāyasā¹¹ ākāseṇa āgatā ti.

Atha naṃ so „jānāmi te ahaṃ ākāseṇāgatabhāvaṃ¹², evaṃ
āgacchanti¹³ pana mayhaṃ bhakkhe nāsetvā¹⁴ āgatāsīti“ vatvā
chaṭṭhaṃ gātham āha: 15

6. Tañca¹⁵ disvāna āyantiṃ antalikkhasmim¹⁶ eḷiki
migasaṃgho palāyittha, bhakkho me nāsito tayā ti. 93.

Taṃ sutvā itarā maraṇabhayaḥbhītā aññaṃ kāraṇaṃ āha-
rituṃ asakkonti „mātula mā evarūpaṃ kakkhaḷakammaṃ kari,
jīvitam me dehīti“ vilapi. Itaro pi naṃ vilapantiṃ yeva 20
khandhe gahetvā māretvā khādi.

7. Icc-eva¹⁷ vilapantiyā eḷikiyā ruhaṃghaso
galakaṃ anvāmadā¹⁸, n' atthi duṭṭhe¹⁹ subhāsitaṃ. 94.

8. N' eva duṭṭhe nayo atthi na dhammo na subhāsitaṃ,
nikkamaṃ²⁰ duṭṭhe yujjetha²¹, so ca sabbhi na rajjatīti 95.

imā dve abhisambuddhagāthā. 25

¹ Bdf mayhaṃ, C⁹ mayha corr. to mayhaṃ. ² Bdf ethakam thānaṃ. ³ Bdf omits na. ⁴ Bdf hutvā tassa gamissāmiti ⁵ C⁹ ce tam, Bdf mevam. ⁶ Bdf akkhisum. ⁷ Bdf akkhiṃsu. ⁸ Bdf etā. ⁹ Bdf acakkhisuṃ. ¹⁰ all four MSS. -ti. ¹¹ Bdf vehāyasam katā ti. ¹² Bdf -magata- ¹³ Cks C⁹ -ti, Bdf āgacchati ¹⁴ Bdf nādasetvā. ¹⁵ Cks C⁹ tava. ¹⁶ Cks -smimhi, Bdf omit hi. ¹⁷ Bdf -evaṃ. ¹⁸ Bdf anvānumaṭṭi?, l'f anvāvamaddi. ¹⁹ Bdf khukhe. ²⁰ Bdf nikkammaṃ, C⁹ nikkhama corr. to nikkhamma. ²¹ Bdf dukkhe yuñceya.

Tartha ruhaṃghaso ti ruhirabhakkho lohitaṭṭhāyī sāhasikadīpiko, gala-
kam anvāmadḍitī¹ gīvaṃ maddi², dasitvā phālesitī³ attho, nayo ti kāra-
naṃ, dhammo ti sabhāvo, subhāsitan ti sukathitavacanaṃ, sabbam p'
etaṃ⁴ dutṭhe n'atthitī⁵ attho, nikkamaṃ⁶ dutṭhe yujjethā⁷ 'ti bhikkhave
5 dutṭhapuggale parakkamo ca yujjeyya, so ca sabbhi na rajjatīti so pana
puggalo sabbhi sundaraṃ subhāsitaṃ na rajjati, na sampiyāyatīti attho.

Tāpaso tesam kiriyaṃ sabbam addasa.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
eḷikī va etarahi eḷikī⁹, dīpiko va¹⁰ etarahi dīpiko, tāpaso pana aham
10 evā“ 'ti. Dīpijātakaṃ¹¹. Kaccānivaggo. Aṭṭhanipāta-
vaṇṇanā niṭṭhitā¹².

¹ Bā anvānapaṭṭitī. ² Bā paṭṭi. ³ Bā pilesiti. ⁴ Bā sabbametaṃ. ⁵ Bā duthe
atīti. ⁶ C² nikkamma, C² nikkamma, C² kamma corr. to nikkamma. ⁷ Bā
yuñcethā. ⁸ Bā dhammade-. ⁹ Bā adds ahosi. ¹⁰ Bā pi. ¹¹ Bā adds
dasamaṃ. ¹² Bā aṭṭhanipātaṃ niṭṭhitaṃ, Bā adds sakkarāj 1150 etc.

IX. NAVANIPĀTA.

1. Gijjhajātaka.

Parisamkupatho nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ dubbacaṃ¹ ārabba kathesi. So kira eko kula-putto niyyānikasāsane pabbajitvāpi atthakāmehi ācariyupajjhāyehi c' 5
eva sabrahmacārīhi ca „evam te abhikkamitabbaṃ evaṃ paṭikkamitabbaṃ evaṃ ālokitabbaṃ evaṃ vilokitabbaṃ evaṃ sammūñjitabbaṃ evaṃ pasāretabbaṃ evaṃ nivāsetabbaṃ evaṃ pārupitabbaṃ evaṃ patto gahetabbo yāpanamattaṃ² gahetvā paccavekkhitvā va paribhuñjitabbaṃ indriyesu guttadvārena bhojane mattaññunā jāgariyam 10
anuyuttena bhavitabbaṃ idaṃ āgantukavattaṃ nāma jānitabbaṃ³ idaṃ gamikavattaṃ nāma⁴ imāni cuddasa khandhakavattāni⁵ asīti mahāvattāni tattha te sammā vattitabbaṃ ime terasa dhutaṅgaṇā⁶ nāma ete samādāya vattitabban“ ti ovadiyamāno dubbaco⁷ aho si akkhamo appadakkhiṇaggaḥi⁸ anusāsaniṃ⁹, „ahaṃ tumhe na anuvadāmi¹⁰, tumhe¹¹ kasmā maṃ vadetha¹², ahaṃ eva attano atthaṃ vā anatthaṃ vā jāniissāmi¹³“ attānaṃ avacanīyaṃ akāsi. Ath' assa dubbacabhāvaṃ¹⁴ natvā bhikkhū dhammasabhāyaṃ¹⁵ agūṇaṃ kathentā¹⁶ nisīdiṃsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte taṃ 20
bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ dubbaco“ ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kasmā bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane¹⁸ pabba-

¹ B^d -ccabhikkhuṃ. ² B^d adds bhattam. ³ B^d omits jā-. ⁴ B^d adds jānitabbaṃ. ⁵ C^k khandhava-. ⁶ C^s dutagu-. C^k guṇā. ⁷ B^d dubbaco. ⁸ all three MSS -hi. ⁹ B^d ananusāsaniyaṃ. ¹⁰ C^s B^d va-. ¹¹ B^d adds pana. ¹² B^d vadatha. ¹³ B^d karissāmi. ¹⁴ B^d -cca-. ¹⁵ C^k omit dhamma. ¹⁶ P^d -na-kathanam kathento. ¹⁷ B^d adds bhikkhu. ¹⁸ C^k -ke-.

jitvā atthakāmānaṃ vacanaṃ na karosi, pubbe pi tvaṃ paṇḍitānaṃ
vacanaṃ akatvā verambavātamukhe cuṇṇavicuṇṇajāto¹ ti vatvā
atītaṃ āhari:

Atīte Gijjhapabbate² Bodhisatto gijjhayoniyaṃ nib-
5 batti. Putto pan' assa Supatto³ nāma gijjharājā anekasahassa-
gijjhaparivāro thāmasampanno ahoṣi. So mātāpitaro posesi.
Balasampannattā⁴ pana atidūraṃ uppatati, atha naṃ pitā „tāta
ettakaṃ nāma thānaṃ atikkamitvā na gantabban“ ti ovadi.
So „sādhū“ 'ti vatvāpi ekadivasaṃ pana vuṭṭhe⁵ deve gijjhehi
10 saddhiṃ uppatitvā sese ohāya atibhūmiṃ gantvā verambavāta-
mukhaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇabhāvaṃ pāpuṇi.

Satthā tam atthaṃ dassento abhisambuddho hutvā imā gā-
thā abhāsi:

1. Paṛisaṃkupatho nāma gijjhapantho⁶ sanantano,
15 tatrāsi⁷ mātāpitaro gijjho posesi jinṇake⁸. 1.
2. Tesāṃ ajakaraṃ⁹ medaṃ accahāsi¹⁰ bahūtaṣo¹¹,
pitā ca puttaṃ avaca jānaṃ uccāpapātinaṃ¹²
supattaṃ pakkhasampannaṃ¹³ tejasīṃ dūragāmināṃ. 2.
3. Pariplavantaṃ¹⁴ paṭhaviṃ: yadā tāta¹⁵ vijānahi
20 sāgarena parikkhittaṃ cakkāṃ va parimaṇḍalaṃ
tato tāta nivattassu, māssu etto paraṃ gami. 3.
4. Udapatto si¹⁶ vegena bālī¹⁷ pakkhī¹⁸ dijuṭṭamo
olokayanto vakkaṅgo pabbatāni vanāni ca. 4.
5. Addasa¹⁹ paṭhaviṃ gijjho yathāsāsi²⁰ pitus sutāṃ²¹
25 sāgarena parikkhittaṃ cakkāṃ va parimaṇḍalaṃ
[tato tāta nivattassu, māssu etto paraṃ gami]. 5. (Cfr. p. 255.³⁰)
6. Taṃ ca so samatikkamma param ev' accavattatha²²
taṃ ca vātasikhā tikkhā accahāsi baliṃ²³ dijaṃ. 6.
7. Nāsakkh' ātigato poso punar²⁴ eva nivattitūṃ.
30 dijo vyasanam āpādi verambānaṃ vasaṃ gato. 7.

¹ Bḍ -nnojāto. ² Bḍ gijjhakute pabbate ³ Bḍ sumutto ⁴ Bḍ thāmasampanno-
tāya. ⁵ Ck -sam nava cadde, C^s nava cande. ⁶ C^s -patto, Bḍ -pañño, Bf
-panto. ⁷ Bḍ tatrāpi ⁸ Bḍ -re ⁹ Bḍ ajagara, Bf ajaragara. ¹⁰ C^s -bhāsi. ¹¹
so Ck instead of bahūtaṣo? C^s Bf bahutaso, Bḍ bahudhā so ¹² Bḍf uccaṃ-
¹³ Bḍ thāmasaṃ-. ¹⁴ Bḍ -plavitaṃ ¹⁵ Bḍ tāva. ¹⁶ Bf pi. ¹⁷ Ck^s thale, Bḍf
bali. ¹⁸ Ck^s Bḍ -i, Bf kkh ¹⁹ Ck^s -saṃ. ²⁰ C^s -sāsi, Bḍ yathāyāti corr. to
-yāsi, Bf yathāyiti. ²¹ Ck^s -tā, Bḍ pitusutā ²² Bḍ paramevapavattatha, Bf
-evapavattata ²³ Ck^s balaṃ, Bḍf bali. ²⁴ Bḍf j unad

8. Tassa puttā ca dārā ca ye c' aññe anujivino (Cfr. p. 256, 14.)
 sabbe vyasanam āpāduṃ¹ anovādakare² dije³. 8.
 9. Evam pi idha vaddhānam⁴ yo vākyaṃ nāvabujjhati
 atisīmacaro⁵ ditto gijjho vātītasāsano
 sa ve⁶ vyasanam pappoti⁷ akatvā vaddhasāsanam⁸ ti. 9. 5

Tattha paṇḍitaṃ kupatho ti saṃkupaṭṭhaṃ, manussā hiraññasuvannatthāya
 gacchantā tasmīṃ padese khānūke kottetvā tesu rajjuṃ bandhitvā gacchanti,
 tena so Gijjhapabbate⁹ jaṃghamaggo saṃkupaṭṭho ti vuccati, gijjhapantho ti
 gijjhapabbatamatthake maggo¹⁰, sanantano ti porāṇo, tatrasīti tasmīṃ
 gijjhapabbatamatthake saṃkupaṭṭhe eko gijjho āsi¹¹, so jinnake¹² mātāpitaro 10
 posesi, ajakaram¹³ meḍan ti ajakaramedam¹⁴, accahāsīti ativiya āhari,
 bahūtasā¹⁵ ti bahūtasā¹⁶, jānam¹⁷ uccāpāpātīnan¹⁸ ti putto te ati-
 uccam thānam lamghatīti sutvā uccē¹⁹ papātī ayan ti jānanto. tejasin ti
 purisatejasampannaṃ, dūragāminan ti ten' eva tejena dūragāmiṃ, pari-
 plavantan²⁰ ti uppalapattam²¹ viya uḍake upplavamānam²², vijānāhīti²³ 15
 vijānāsi, cakkam va parimaṇḍalan ti yaṃ²⁴ tasmīṃ te²⁵ padese thitassa
 samuddena paricchinnā Jambudīpo cakkam²⁶ va paññāyati tato thānā²⁷ ni-
 vattāhīti ovaḍanto evam āha, uḍapatto sīti pītu ovaḍam akatvā ekaṃ²⁸
 divasaṃ gijjhehi saddhiṃ uppatito te obhāya pītara kathitattthānam agamāsi.
 olokayanto²⁹ vakkāṃgo ti vakkāṃgivo³⁰, yathāsāsī³¹ pitussutan³² ti 20
 yathāsā³³ pītu santikā sutam āsi³⁴ tath' eva addasa, yathāsāsīti³⁵ vā pātho,
 paramavaccavattathā 'ti pītara akkhātattthānato param ativatto³⁶ va,
 tañca³⁷ vātasikhā tikkhā ti tam anovādakam³⁸ balim³⁹ pi samānam
 dijam tikhinaverambavātasikhā accahāsi atibari⁴⁰ cūṇavacunnam akāsi, nā-
 sakkhātigato ti nāsakkhi atigato⁴¹, poso ti satto, anovādakare ti tasmīṃ 25
 dije paṇḍitānam ovaḍam akaronte sabbe pi te mahādukkham pāpunīmsu.
 akatvā vaddhasāsanam⁴² ti vuddhānam⁴³ hitakāmānam vacanam akatvā
 evam eva vyasanam mahādukkham pāpunāti

¹ Cks -du ² Cks -ro. ³ Bd -jo. ⁴ Bf vudhā-, Bd vudhā- ⁵ Ck -sīmañcaro.
⁶ Bdf sabbe. ⁷ Bdf papponti ⁸ Bd vudha-, Bf vadaḍḍha-. ⁹ Bd -to. ¹⁰ Bd mahāma-
¹¹ Bd ahoṣi. ¹² Bd jinna ¹³ Ck -ra. Bd ajagara. ¹⁴ Bd ajāgara-. ¹⁵ Cs Bd -hu-.
¹⁶ Cs -hu-, Bds bahūtāso ¹⁷ Cks ja- ¹⁸ Bd uccam-. ¹⁹ Bd uccam ²⁰ Bd
 -plavitan. ²¹ Bd upalīnipattam. ²² Ck uppala-, Bd uplavamānam ²³ Cs vijā-
 nam vijānāhīti, Bd vijānāhīti. ²⁴ so Cks instead of yasmīṃ? Bd omits yaṃ.
²⁵ Bd yeva ²⁶ Bd cakkamandalam. ²⁷ Bds tāta ²⁸ Cs Bd eka ²⁹ Bd adds
 kinthānam (?) patvā hethā olokento. ³⁰ Bd vakkāṃgivo ³¹ Cks yathāsāsī,
 Bdf yāthāyati corr. to -yāsi ³² Bd pitussutā. ³³ Bd yathā ca. ³⁴ Bd sutā
 asi. ³⁵ Bd yathāyāsīti ³⁶ Bd -vattento. ³⁷ Cks tam. ³⁸ Cs -ka, Bd anā-
 cāraga. ³⁹ Bd balisi, Cks bālam. ⁴⁰ Bd atībhari. ⁴¹ Ck atibhato, Cs -hato. ⁴²
 Bd vudha- ⁴³ Bd vudhā-.

„Tasmā tvaṃ¹ bhikkhu mā gijjhasadiso bhava, atthakāmānaṃ vacanaṃ karohīti“ so Satthārā evaṃ ovaḍito tato paṭṭhāya subaco² ahosi.

Satthāpi imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
5 dubbacagijjho⁴ etarahi dubbacabhikkhu⁵ ahosi, gijjhapiṭā pana aham evā“ ti. Gijjhajātakam⁶.

2. Kosambijātaka.

Puthusaddo ti. Idam Satthā Kosambiyam nissāya Ghositārāme viharanto Kosambiyam bhaṇḍanakāra ke ārabha kathesi.
10 Vatthum Kosambakkhandhake āgatam eva. Ayaṃ pan' ettha samkhepo: Tadā kira dve bhikkhū ekasmiṃ āvāse vasiṃsu vinayadharo ca⁷ suttantiko ca. Tesu suttantiko ekadivasaṃ sarīraṇaṃ⁸ katvā udakakoṭṭhake⁹ ācamanaudakāvasesaṃ bhājane ṭhapetvā nikkhami. Pacchā vinayadharo tattha pavittṭho taṃ udakam disvā nikkhamitvā
15 itaraṃ pucchi: „tayā udakam ṭhapitaṃ“ ti. „Āma āvuso¹⁰“ ti. „Kiṃ pan' ettha āpattibhāvaṃ na jānāsīti“. „Āma¹¹ na jānāmīti“. „Hot'¹² āvuso, etthāpattīti¹³“. „Tena hi paṭikarissāmi nan“ ti. „Sace pana te āvuso asaṅcicca aṭṭhiyā katam¹⁴ n' atthi āpattīti¹⁵“ so tassā āpattiyā anāpattidiṭṭhi ahosi¹⁶. Vinayadharo pi attano
20 nissitakānaṃ „ayaṃ suttantiko āpattim āpajjamāno pi na jānātīti“ ārocesi. Te tassa nissitake disvā „tumhākaṃ upajjhāyo apattim āpajjitvāpi āpattibhāvaṃ na jānātīti“ āhamsu. Te gantvā attano upajjhāyassa ārocesum. So evaṃ āha: „ayaṃ vinayadharo pubbe ‘anāpattīti’ vatvā idāni ‘āpattīti’ vadati, musāvādī eso“ ti. Te gantvā
25 „tumhākaṃ upajjhāyo musāvādīti“. Evaṃ aññamaññaṃ kalahaṃ vaḍḍhayimsu¹⁷. Tato vinayadharo okāsaṃ labhivā tassa āpattiyā¹⁸ adassane¹⁹ ukkhepaniyakamwaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya tesam paccayadāyakā upāsakāpi²⁰ dve koṭṭhāsā ahesum, ovādaṭṭiggāhikā bhikkhuniyo pi ārakkhadevatāpi²¹ sandiṭṭhā sambhattā ākāsatthakadevatāpi²²

¹ Ck^s tam. ² B^d suvaco ³ B^d dhammade- ⁴ B^d dubbacca- ⁵ B^d dubbacca.

⁶ B^d adds pathamam 2. Cf. Dhammapada p 103 and Vinaya vol. I p 337.

⁷ B^d omits ca ⁸ Ck^s -lañchaṃ, B^d -lañca ⁹ Ck^s -ke ¹⁰ B^d āmāvu- ¹¹ B^d āmāvuso

¹² Ck^s bhot, B^d hotu. ¹³ B^d ettha ā- ¹⁴ Ck^s katham, C^s katham

corr. to katam. ¹⁵ Ck^s āpatti. ¹⁶ B^d hoti ¹⁷ B^d vadhisu ¹⁸ B^d -tti. ¹⁹ B^d -nena

²⁰ B^d paccayakāpi dāyakāpi, omitting upā- ²¹ B^d adds dve koṭṭhāsā

ahesum tāsam. ²² B^d omits ka.

yāva Brahmālokā sabbe puthujjanā dve pakkhā ahesum, yāva Aka-
 niṭṭhabhavanā pana¹ idaṃ kolāhalaṃ agamāsi. Ath' eko bhikkhu
 Tathāgataṃ upasaṃkamitvā ukkhepakānaṃ „dhammiken' eva kam-
 menāyaṃ² ukkhitto“ ti³ ukkhittānūvattakānaṃ „adhammikenā kamma-
 ukkhitto“ ti laddhiṃ ukkhepakehi vāriyamānānaṃ⁴ pi ca⁵ nesam⁶ 5
 tam⁷ anuparivāretvā⁸ caraṇabhāvaṃ⁹ ārocesi. Bhagavā¹⁰ „bhinno
 bhikkhusaṃgho bhinno bhikkhusaṃgho“¹¹ ti tesam santikaṃ gantvā
 ukkhepakānaṃ ukkhepane itaresaṃ ca¹² āpattiyaṃ adassanāya¹³ ādi-
 navam vatvā pakkāmi. Puna tesam tatth' eva ekasīmāya uposathā-
 dīni karitvā bhattaggādisu bhaṇḍanajātānaṃ „āsanantarikāya nisīdi- 10
 tabban“ ti bhattagge vattaṃ paññāpetvā „idāni pi bhaṇḍanajātā
 viharantīti“ sutvā tattha gantvā „alaṃ bhikkhave, mā bhaṇḍanan“
 ti ādīni vatvā aññatarena¹⁴ dhammavādinā Bhagavato vibesaṃ¹⁵ anic-
 chantena „āgametu bhante Bhagavā dhammassāmi“¹⁶, apposukko bhante
 Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu, mayam etena 15
 bhaṇḍanena kalahena viḅḅahena vivādena paññāyissamā“ 'ti vutte
 „bhūtapubbaṃ bhikkhave Bārāṇasīyaṃ Brahmaddatto nāma Kāsirājā
 ahoṣiti“¹⁷ Brahmaddattena Dīghatissa Kosalarāṇño rajjaṃ acchinditvā
 aññatakavesena vasantassa māritabhāvaṃ c' eva Dīghāvukumārena¹⁸
 attano jīvite¹⁹ dinne tato paṭṭhāya tesam samaggaḥbhāvaṃ ca kathe- 20
 tvā „tesam hi“²⁰ nāma bhikkhave rājūnaṃ ādinnadaṇḍānaṃ²¹ ādinna-
 satthānaṃ²² evarūpaṃ khantisoraccaṃ bhavissati“²³. idha kho tam²⁴
 bhikkhave sobhetha yaṃ tumhe evaṃ svākkhāte dhammavinaye pabba-
 jitā samānā khamā va²⁵ bhaveyyātha soratā cā“ 'ti ovaditvā tatiyaṃ
 pi²⁶ „alaṃ bhikkhave, mā bhaṇḍanan“ ti vāretvā anoramante disvā 25
 „pariyādinnaṃ rūpā kho ime moghapurisā, na-y-ime sukarā saññāpetun“
 ti pakkamitvā punadivase piṇḍapāṭapaṭikkanto²⁷ gandhakuṭiyā thokaṃ
 vissamitvā senāsanaṃ saṃsāmetvā attanā va²⁸ attano pattacivaram²⁹
 ādāya saṃghamaṃjje ākāse ṭhatvā imā gāthā abhāsi:

¹ Bā yana. ² Bā na yaṃ. ³ Cks omits ti. ⁴ Ck vādhāri-. C^s vādhāviya-. ⁵
 Bā omits ca. ⁶ Bā tesam. ⁷ Bā omits tam. ⁸ Bā anupadhāretvā. ⁹ Bā vaḷ-
 ḍhabhāvaṃ satthu. ¹⁰ Bā adds samaggā kira hontu ti dve vāre pesetvā na
 icchanti bhante samaggā bhavituṃ ti vatvā tatiyavāre. ¹¹ C^s Bā do not repeat
 bh. bh. ¹² Bā adds asaṇḍicca. ¹³ Bā -nena. ¹⁴ Bā adds bhikkhunā. ¹⁵ Bā
 pidosaṃ. ¹⁶ all three MSS. -i. ¹⁷ Bā -si. ¹⁸ Cks dīghāvukumāre. ¹⁹ Cks
 vijite. ²⁰ Bā omits hi. ²¹ C^s Bā ad-. ²² C^s ad-. ²³ Bā omits ād-. ²⁴ Bā -titi.
²⁵ C^s Bā tvam. ²⁶ Bā khemā, omitting va. ²⁷ Bā ovādi dutiyampi tatiyampi.
²⁸ Bā -tam pa-. ²⁹ Bā omits a-va. ³⁰ Ck Bā -ram

1. Puthusaddo samajano, na bālo koci maññātha, (= Vinaya vol. I p. 349.)
saṃghasmim bhijjamānasim nāññam bhiyyo amaññarum. 10.
2. Parimuttā paṇḍitābhāsā vācāgocara bhāṇino
yāv' icchanti mukhāyāmaṃ yena nītā na taṃ vidū. 11.
- 5 3. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me' (Cfr. supra p. 212.)
ye¹ taṃ upanayhanti veraṃ tesam na sammati. 12.
4. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me'
ye¹ taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammati. 13.
5. Na hi verena verāni sammant' idha² kudācanaṃ,
10 averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. 14.
6. Pare ca na vijānanti 'mayam ettha yamāmase',
ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā. 15.
7. Atthicchiddā³ pāṇaharā gavāssadahanahārino,
raṭṭhaṃ vilumpamānānaṃ tesam pi hoti saṃgati,
15 kasmā tumhāka⁴ no siyā. 16.
8. Sace labetha nipakaṃ sahāyaṃ (Cfr. Dh. v. 328—29 & p. 108.
saddhimcaram sādhuviḥārī dhīraṃ Suttanip. vv. 44—45.)
abhibhuyya sabbāni parissayāni
careyya ten' attamano satimā. 17.
- 20 9. No ce labhetha nipakaṃ sahāyaṃ
saddhimcaram sādhuviḥārī dhīraṃ
rājā va raṭṭhaṃ vijitaṃ pahāya
eko care mātaṅg' araṇṇe⁵ va nāgo. 18.
10. Ekassa caritaṃ seyyo, n' atthi bāle sahāyatā,
25 eko care na ca pāpāni kayirā
appossukko mātaṅg' araṇṇe⁶ va nāgo ti. 19.

Tattha puthu mahā saddo assā 'ti puthusaddo, samajano ti samāno
ekasadisso jano, sabbo vāyaṃ⁷ bhaṇḍanakārakajano samantato saddanicchāraṇena
puthusaddo c' eva sadiso cā 'ti vuttaṃ hoti, na bālo koci maññātha 'ti
30 tattha koci eko pi⁸ ahaṃ bālo ti⁹ na maññittha, sabbe paṇḍitamānino, sabbo
cāyaṃ bhaṇḍanakārako jano yeva nāññam bhiyyo maññanti⁹, koci eko pi
ahaṃ¹⁰ bālo ti na maññittha¹¹, bhiyyo ca¹² saṃghasmim bhijjamāne aññaṃ pi
ekaṃ¹³, mayhaṃ kāraṇena¹⁴ saṃgho bhijjatīti idam kāraṇaṃ na maññitthā 'ti
attho, parimuttā ti mutthassatino, paṇḍitābhāsā ti attano paṇḍita-

¹ Bdf ye ca. ² Ck -tidha. ³ Bdf athicchinnā ⁴ Bdf -kaṃ ⁵ Ck -rañño, Bdf
mātavarañño. ⁶ Ck -rañño ⁷ Bdf cāyaṃ. ⁸ Ck add ca. ⁹ so Ck; Bdf amañña-
nanti. ¹⁰ Bdf ayaṃ. ¹¹ sabbe paṇḍita - - - maññittha wanting in Ck. ¹² Bdf va.
¹³ Bdf añño pi eko. ¹⁴ Bdf -nā.

mānena paṇḍitasadisā, vācāgocara bhānino ti rākārassa¹ rassādeso² kato, vācāgocara³ ca na⁴ satipaṭṭhānādiariyadhammagocara⁵ bhānino ca⁶, kathambhānino⁵: yāvīcchanti mukhāyāman ti yāva mukhaṃ āyamituṃ⁶ icchanti tāva pasāretvā aggaggapādehi⁷ tbatvā bhānino, eko pi saṃghagāravena mukhasamkocanaṃ⁸ na karotīti attho, yena nītā ti yena bhaṇḍanena imaṃ nillajja- 5
bbhāvaṃ nītā, na taṃ vidū ti evaṃ sādīnavaṃ idan ti na⁹ jānanti, ye¹⁰ taṃ upanayhantīti taṃ akkocchī man ti ādikarā ākārāṃ ye upanayhanti, sanantano ti porāṇo, pare ti paṇḍite tṭhapetvā tato aññe bhaṇḍanakārakā pare nāma, te¹¹ ettha saṃghamajjhe kolāhalaṃ karontā mayāṃ yamāmasa uparamāma nassāma¹² satataṃ¹³ samitaṃ maccusantikaṃ gacchāma¹⁴ 'ti na jānanti, 10
ye ca tattha vijānantīti ye tattha¹⁴ paṇḍitā mayāṃ maccusamīpaṃ gacchāma¹⁵ 'ti vijānanti, tato sammanti medhagā ti evaṃ hi te jānantā yoniso-manasikārāṃ uppādetvā medhakānaṃ kalahānaṃ vūpasamāya patipajjanti, atṭhicchiddā¹⁵ ti ayaṃ gāthā Brahmaḍattaṃ ca Dīghāvukumārāṃ¹⁶ ca sandhāya vuttā, tesam pi hoti saṃgati, kasmā tumbhākaṃ na hoti yesaṃ vo¹⁷ n' 15
eva mātāptunnaṃ atthīni chinuāni na pānā hatā na gavāssadhaṇāni hatāni¹⁸, idam vuttaṃ hoti: bhikkhave tesam hi nāma ādinnadandānaṃ¹⁹ rājūnaṃ evarūpā saṃgati saṃgamo āvāhāvāhasambandhaṃ katvā ekato pānabhojanaṃ hoti. tumhe evarūpe sāsane pabbajitvā attano veramattam pi nissajituṃ²⁰ na sakkotha, ko tumbhākaṃ bhikkhubhāvo ti, sace labhethā 'ti-ādī-gāthāyo paṇḍitasahāyassa 20
ca bālasahāyassa ca²¹ vannāvannadīpanatthaṃ²² vuttā, abhibhuyya sabbāni parissayānīti sabbe pākataparissaye ca paticchannaparissaye ca abhibhavitvā tena saddhiṃ²³ attamaṇo satimā careyya, rājā va ratthaṃ vijitan ti yathā attano vijitaratthaṃ²⁴ Mahājānakaṛājā²⁵ Arindamakaṛājā²⁶ ca²⁵ pahāya ekakā va carīṃsu²⁷ evaṃ careyya²⁸ 'ti attho. mātāṅgarañño²⁹ va nāgo ti²⁹ 25
mātāṅgo ti³⁰ hatthi vuccati, nāgo ti mahantatādhivacanaṃ³¹ etaṃ, yathā hi mātīposako³² mātāṅganāgo araṇṇe eko carī³³ na ca pāpāni akāsi yathā ca³⁴ Pārileyyako evaṃ eko care na ca pāpāni kayirā ti vuttaṃ hoti.

Satthā evaṃ kathetvāpi³⁵ te bhikkhū samagge kātum asakkonto Bālakaḷaṇakāragāmaṃ³⁶ gantvā Bhaguttherassa ekibhāve ānisaṃsaṃ 30
kathetvā tato tiṇṇaṃ kulaputtānaṃ vasaṇatṭhānaṃ gantvā tesam sāmaggirase³⁷ ānisaṃsaṃ kathetvā tato Pārileyyakavanasaṇḍaṃ gantvā

¹ Ck ra- ² Bā -no ti bhākarādeso, in the place of rā-. ³ Bā -gocaraṇaṃ. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Bā adds ca. ⁶ Bā pasāretuṃ. ⁷ Bā aggūpāde. ⁸ Bā mukhaṃ-. ⁹ Bā adds taṃ. ¹⁰ Bā ye va. ¹¹ Bā omits te. ¹² Bā omits na-. ¹³ Bā mayāṃ sacatāṃ. ¹⁴ Ck omits ta-. ¹⁵ Bā atthicchinā. ¹⁶ Ck -yu-. ¹⁷ Bā te. ¹⁸ Bā pānahaṛātī na garassapōṇāni hatāni. ¹⁹ Ck Bā adinna-. ²⁰ Bā jāhitum. ²¹ Bā omits cā bā - - ca. ²² Bā gunavanna-. ²³ Bā te pana. ²⁴ Bā -tamra-. ²⁵ Ck va. ²⁶ Bā omits ka. ²⁷ Bā vi caritum. ²⁸ Ck -garājo. ²⁹ Ck adds mātāṅgarañño nāgo va. ³⁰ Bā omits mā - - ti. ³¹ Bā omits ta. ³² Bā -tu-. ³³ Bā ekako vicari. ³⁴ Bā adds sīlavahatthi nāgo yathāva. ³⁵ Bā omits pi. ³⁶ Bā bālakaṃ gāmaṃ. ³⁷ Bā -vāse.

tattha temāsam vasitvā puna Kosambiṃ¹ anāgantvā Sāvattim² eva agamāsi. Kosambivāsino pi³ upāsakā „ime kho ayyā⁴ Kosambakā bhikkhū bahuno ambhākam anathassa kārakā, imehi ubbālho Bhagavā pakkanto, mayam⁵ imesam n' evābhivādanādīni⁶ karissāma
 5 na upagatānam⁷ piṇḍakam⁸ dassāma, evam ime pakkamissanti vā vibbhamissanti vā⁹ Bhagavantam vā¹⁰ pasādessantīti¹¹ sammantayitvā tathā akāmsu. Te tena daṇḍakammena pīḷitā Sāvattim gantvā Bhagavantam khamāpesum.

Satthā¹² jātakam samodhānesi: „Pitā¹³ Suddhodanamahārājā¹⁴ ahoṣi, matā Mahāmāyā, Dīghāvukumāro pana aham evā¹⁵ 'ti. Kosambijātakam¹⁶.

3. Mahāsukajātaka.

Dumo yadā hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram bhikkhum ārabba kathesi. So kira Satthu santike
 15 kammaṭṭhānam gahetvā Kosalajanapade aññataram paccantagāmanam upanissāya araṇṇe vihāsi. Manussā tassa rattitṭhānadivātṭhānādīni sampādetvā gamanāgamanasampanne ṭhāne senāsanaṃ katvā sakkaccaṃ upatṭhahimsu. Tassa vassūpagatassa paṭhamamāse yeva so gāmo jhāyi, manussānaṃ bījamattam pi avasiṭṭham nāhoṣi¹⁶, te
 20 tassa¹⁷ paṇitam piṇḍapātam dātuṃ nāsakkhimsu, so sappāyasenāsane¹⁸ piṇḍapātena kilamanto maggam vā phalaṃ vā nibbattetuṃ nāsakkhi. Atha naṃ temāsaccayena Satthāram vandituṃ āgataṃ¹⁹ Satthā paṭisanthāram katvā „kacci²⁰ piṇḍapātena kilamanto pi²¹ senāsanaṃ sappāyam²² ahoṣīti²³ pucchi. So tam attham ārocesi. Satthā
 25 tassa tam²⁴ senāsanaṃ sappāyan ti ūtvā „bhikkhu samaṇena nāma senāsane²⁵ sappāye sati loluppacāram pahāya kiñci eva yathāladdham paribhuñjitvā santuṭṭhena samaṇadhammam kātuṃ vaṭṭati. porāṇaka-panḍitā tiracchānayoniyaṃ nibbattitvā attano vāse sukkharukkhe

¹ Bđ -bi. (² Ck -bīyam ³ Bđ -iyam. ⁴ Ck -vāsi, omitting pi ⁵ Bđ -a. ⁶ Bđ omits ma- ⁷ Bđ neva abhi- ⁸ Bđ upakāraṇam. ⁹ Bđ piṇḍapātām; kathetvā tesam hi nāma (p 467.20) - - - piṇḍakam wanting in C^s. ¹⁰ Bđ adds tadā. ¹¹ Bđ omits vā ¹² Bđ passidessanti iti. ¹³ satthā wanting in C^s. ¹⁴ Bđ siriisuddhodano- ¹⁵ Ck satthā in the place of p. a e. ¹⁶ C^s -ba-. Bđ ko-sampi - - dutiyaṃ ¹⁷ manussā - - - nāhoṣi wanting in Bđ. ¹⁸ Bđ cassa. ¹⁹ Bđ -nam pi ²⁰ C^s gataṃ ²¹ Bđ kiñci bhikkhu ²² Ck kilantesi. C^s -tesi corr. to -tosi. Bđ kilamanto pi. ²³ Bđ -yañca ²⁴ Bđ omits tam. ²⁵ C^s -nain. Bđ -nī

cunṇaṃ khādantāpi¹ loluppacāraṃ pahāya santuṭṭhā mittadhammaṃ
abhiṇḍitvā aññattha na agamimsu², tvaṃ³ kasmā ‘piṇḍapāto paritto⁴
lūkho’ ti sappāyaseṇāsanaṃ pariccajīti⁵“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari :

Atīte Himavante Gaṅgātīre ekasmiṃ udumbaravane
anekasatasahassā sukā⁶ vasiṃsu. Tatth’eko⁷ sukarājā attano 5
nivāsaruḁkhassa⁸ phalesu khīṇesu yaṇ ñad eva⁹ avasiṭṭhaṃ hoti
amkuro vā pattam vā taco vā papaṭikā¹⁰ vā taṃ khādītva Gaṅ-
gāya pāṇiyaṃ pivitvā paramaappicchasantuṭṭho¹¹ hutvā añ-
ñattha na gacchati. Tassa¹² appicchasantuṭṭhabhāvaḁuṇena¹³
Sakkabhavanaṃ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ disvā tassa 10
vīmaṃsanatthaṃ attano ānubhāvena taṃ rukkhāṃ sukkhāpesi,
rukkho khāṇumatto hutvā chiddāvaccchiddo¹⁴ vāte paharante¹⁵
ākoṭiyamāno va¹⁶ atṭhāsi, tassa chiddehi cunṇāni nikkhamanti.
Sukarājā tāni cunṇāni khādītva Gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā añ-
ñattha agantvā¹⁷ vātātapaṃ agaṇetvā udumbarakhāṇumatthake¹⁸ 15
nisīdati¹⁹. Sakko tassa paramaappicchabhāvaṃ ñatvā „mitta-
dhammaguṇaṃ kathāpetvā varam assa datvā udumbaraṃ ama-
taphalaṃ²⁰ karitvā āgamissāmīti“ eko haṃsarājā hutvā Sujāṃ
asurakaṇṇhaṃ purato katvā taṃ udumbaravanaṃ gantvā avidūre
ekassa²¹ rukkhassa sākāya nisīditvā tena saddhiṃ kathaṃ 20
samuṭṭhāpento²² paṭhamāṃ gāthāṃ āha :

1. Dumo yadā hoti phalūpapaṇno

bhuñjanti naṃ vihaḁgā²³ sampatantā,

khīṇaṃ ti ñatvāna dumaṃ phalaccaye

disodisaṃ yaṇti tato vihaḁgamā ti. 20.

25

Tass’attho: sukarājā rukkhō nāma yadā phalasampanno hoti tadā taṃ
sākhato sākhaṃ sampatantā²⁴ vihaḁgamā bhuñjanti, taṃ pana²⁵ khīṇaṃ ñatvā
phalāṇaṃ accaye²⁶ tato rukkhato disodisaṃ vihaḁgamā gacchantīti²⁷.

¹ Bḍ attano nivāsanaṃ rukkhē sukkhacunṇaṃ ca khantāpi. ² Bḍ gamisu. ³ Bḍ adds pana. ⁴ Bḍ paribhutto taṃ ⁵ Bḍ suvakā. ⁶ Bḍ tatra eko. ⁷ Bḍ nivāsana-. ⁸ Cks yamñedeva, Bḍ yadeva. ⁹ Ck patikā, Cs ppaṭikā corr to pa-
patikā, Bḍ pappatikā ¹⁰ Bḍ paramapp-. ¹¹ Bḍ assa ¹² Cks -vangu-. ¹³ Ck-
-vachi- ¹⁴ Cks vātena paharanto, Bḍ vātena parahanto ¹⁵ (ks ako-, Bḍ ako -
viya. ¹⁶ Bḍ anāg-. ¹⁷ Bḍ -khāṇike. ¹⁸ Bḍ -di ¹⁹ Bḍ -tampha-. ²⁰ Bḍ eka.
²¹ Bḍ samutha-. ²² Bḍf vihaḁgamā. ²³ Bḍ sampatatam va ²⁴ Bḍ omits pana.
²⁵ Bḍ paccayena ²⁶ Bḍ disādisamāgacchantīti.

Evañ ca pana taṃ¹ vatvā tato² uyyojetuṃ dutiyam gā-
tham āha :

2. Cara³ cārikam lohitatuṇḍa mā cari⁴,
kiṃ tvaṃ suva sukkhadumamhi⁵ jhāyasi,
5 tad imgha maṃ⁶ brūhi vasantasannibha:
kasmā suva sukkhadumaṃ na riñcasīti. 21.

Tattha jhāyasīti kimkāranā sukkhakhānumatthake⁷ jhāyanto pajjhāyanto
tiṭṭhasi, imghā 'ti codanatthe nipāto, vasantasannibhā 'ti vasantakāle
vanasaṇḍo sukaganasamākinno viya nīlobbhāso hoti, tena taṃ vasantasannibhā 'ti
10 ālapati, na riñcasīti na chaḍḍesi.

Atha naṃ sukarājā⁸ „ahaṃ haṃsa attano kataññū-
kataveditāya imaṃ rukkhāṃ⁹ na jahāmīti“ vatvā dve gā-
thā abhāsi:

3. Ye ve¹⁰ sakhīnaṃ sakhāro bhavanti
15 pāṇaccaye sukkhadukkhesu haṃsa
khīnaṃ akhīnaṃ ti na taṃ jahanti
santo sataṃ dhammam anussarantā. 22.
4. So 'haṃ sataṃ aññataro 'smi haṃsa,
ñāti ca me hoti sakhā ca rukkho,
20 taṃ n' ussahe jīvikattho¹¹ pahātuṃ
khīnaṃ ti ñatvāna, na h' esa dhammo¹² ti. 23.

Tattha ye ve¹³ sakhīnaṃ sakhāro bhavantīti ye sahāyānaṃ sahāyā
honti, khīnaṃ akhīnaṃ ti paṇḍitā nāma attano sahāyāṃ¹⁴ bhogaparikkhayena
pi khīnaṃ pi akhīnaṃ pi na jahanti, sataṃ dhammamamanussarantā ti
25 paṇḍitānaṃ paveniṃ¹⁵ anussaramānā, ñāti ca me ti haṃsarāja ayaṃ rukkho
sampiyyāyanatthena mayhaṃ ñāti ca¹⁶ sahacinnacaranatāya¹⁷ sakhā ca, jīvi-
kattho¹⁸ ti taṃ ahaṃ jīvikāya¹⁹ atthiko hutvā pahātuṃ na sakkomi.

Sakko tassa kathaṃ²⁰ sutvā tuṭṭho pasamsitvā varam
dātukāmo dve gāthā abhāsi:

¹ B^d omits taṃ. ² B^d adds naṃ. ³ C^k varam, B^d caram. P^f vara. ⁴ so C^k; B^d pari. ⁵ C^s sukha dukkha-, B^d suva sukkhaṃ-, P^f sukha sukkha-, C^k suva dukkha- corr. sto -sukkha-. ⁶ C^k ma, B^d omit mam ⁷ B^d -khānuke. ⁸ B^d sūva-. ⁹ C^k omit rukkhāṃ ¹⁰ B^d ce B^f ca. ¹¹ B^d jīvitattho. ¹² B^d na so saddhammo. ¹³ B^d ce. ¹⁴ C^k -ya, B^d sahāyassa ¹⁵ C^k pame-. ¹⁶ khī-
naṃ - - - ca wanting in C^s. ¹⁷ B^d samācinnacaranakāya, C^s sahacinnacīṇṇatāya.
¹⁸ C^k -tthe, B^d -tattho. ¹⁹ B^d -tāya. ²⁰ B^d varam.

5. Sādhū sakkhi kataṃ¹ hoti metti saṃsati² santhavo,
sac' etaṃ³ dhammaṃ rocesi pāsaṃso⁴ si⁵ vijānataṃ. 24.

6. So te suva varaṃ dammi pattayāna vihaṅgama, (Cfr. p. 495.)
varaṃ varassu vakkaṅga⁶ yaṃ kiñci manas' icchasīti. 25.

Tattha sādū ti sampahaṃsanaṃ⁷, sakkhi kataṃ⁸ hoti metti saṃ- 5
sati⁹ santhavo ti sakhībhāvo ca metti ca¹⁰ parisamajjhe santhavo cā 'ti¹¹ yaṃ
p' etaṃ¹² kataṃ¹³ sādū hoti latthakaṃ bhaddakam¹⁴ eva, sacetaṃ dham-
maṃ ti sace etaṃ¹⁵ mettidhammaṃ, vijānataṃ ti evaṃ sante¹⁶ viññūnaṃ
pasamsitabbayuttako sīti attho, so te ti so 'haṃ¹⁷ tuyhaṃ, varassū 'ti iccha,
manasicchasīti yaṃ kiñci manasā icchasi sabbaṃ taṃ dadāmi te ti. 10

Taṃ sutvā sukarājā¹⁸ varaṃ varanto¹⁹ sattamaṃ gā-
tham āha:

7. Varaṃ ce me haṃsa tuvaṃ dadeyya
ayaṃ rukkhō punar āyurū²⁰ labhetha,
so sākhaṇḍa phalimā saṃvirūlho 15
madhatthiko²¹ tiṭṭhatu sobhamāno ti. 26.

Tattha sākhaṇḍa ti sākhasampanno, phalimā ti phalinīhi sākhaṇḍi upeto,
saṃvirūlho ti samantato virūlhapatto tarunapattasamchanno hutvā, madhat-
thiko²² ti samvijjamaṇamadhuraphalesu pakkhittamadhu²³ viya, madhuraphalo
hutvā ti attho. 20

Ath' assa Sakko varaṃ dadamāno atthamaṃ gātham āha:

8. Taṃ passa samma phalimaṃ²⁴ ulāraṃ,
sabbhā²⁵ va te hotu udumbarena,
so sākhaṇḍa phalimā saṃvirūlho
madhatthiko tiṭṭhatu sobhamāno ti. 27. 25

Tattha sabbhā²⁶ va te hotu udumbarenā 'ti tava udumbarena sad-
dhiṃ saha ekato va²⁷ vāso hotu.

¹ Bā sakhivaram ² Bāf saṃgati ³ Ck's lra. ⁴ Bā pa-, Bf piyaṃso. ⁵ Bā pi.
Ck's omit sl. ⁶ Bā vaṅkkaga. ⁷ C's -taṃ, Bā sampapāsaṇaṃ. ⁸ Bā sakhigataṃ.
⁹ Bā saṃgati. ¹⁰ Bā omits me - ca. ¹¹ Ck adds ta, and C's taṃ. ¹² Bā mita.
¹³ Bā omits ka-. ¹⁴ Bā laddhakam bhaddakam. ¹⁵ Bā evaṃ ¹⁶ Bā -to. ¹⁷
Bā aham. ¹⁸ Bā suva-. ¹⁹ Bā gāhanto ²⁰ Bā pana assu ²¹ Bāf madhuttiko.
²² Ck madhitt-. Bā madhutti-. ²³ Bā makkhikamadhu. ²⁴ Bā samā-, C's
sampa-. ²⁵ Bāf sahā. ²⁶ Bā sahā. ²⁷ Ck's omit va.

Evañ ca pana vatvā taṃ¹ attabhāvaṃ vijahitvā attano ca Sujāya ca ānubhāvaṃ dassetvā Gaṅgato² hatthena udakaṃ ga-hetvā udumbarakhāṇukaṃ pahari³, tāvad eva sākḥāvīṭapa-sampanno madhuraphalo rukkho utṭhahitvā muṇḍa-Manipabbato
5 viya vilāsasampanno⁴ atṭhāsi. Sukarājā⁵ taṃ disvā somanas-sappatto Sakkassa thutiṃ karonto navamaṃ gātham āha:

9. Evaṃ Sakka sukhī hohi saha sabbehi nātibhi (Cfr. p. 495.)
yathāham ajja sukhito disvāna phalitaṃ dumaṃ ti. 28.

Sakko⁶ tassa varaṃ datvā udumbaraṃ amataphalaṃ katvā
10 saddhiṃ Sujātāya attano ṭhānam eva gato.

Taṃ atthaṃ dīpayamānā osāne⁷ abhisambuddhagāthā ṭhapitā⁸:

10. Suvassa ca varaṃ datvā katvāna saphalaṃ dumaṃ (Cfr. p. 495.)
pakkāmi saha bhariyāya devānaṃ Nandanam vanaṃ ti. 29.

Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā „evaṃ bhikkhu porāṇakapaṇḍitā
15 tiracchānayoniyaṃ nibbattitvāpi¹⁰ nilloluppā¹¹ ahesuṃ, tvaṃ¹² kasmā
evarupe sāsane pabbajitvā loluppacāraṃ carasi, gaccha tatth' eva
vasā¹³“ 'ti kammaṭṭhānam assa kathetvā jātakaṃ samodhānesi (so
bhikkhu tattha gantvā vipassanto arahattaṃ pāpuṇi): „Tadā Sakko
Anuruddho ahoṣi, sukarājā¹⁴ aham evā“ 'ti. Mahāsukajātakaṃ¹⁵.

20

4. Cullasukajātaka.

Santi rukkhā ti. Idam Satthā Jetavane¹⁶ viharanto Ve-rañjakaṇḍam ārabha kathesi. Satthari hi¹⁷ Verañjāyaṃ vassaṃ
vasitvā anupubbena Sāvatthiṃ anuppatte bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, Tathāgato khattiyasukhumālo buddha-
25 sukhumālo mahantena iddhānubhāvena samannāgato pi¹⁸ Verañjena¹⁹
brāhmaṇena nimantito temāsāṃ vasanto Mārāvātṭanavasena²⁰ tassa san-
tikā²¹ ekadivasam pi bhikkhaṃ alabhitvā loluppacāraṃ pahāya temāsāṃ
patthamūlakapitṭhodakena²² yāpento aññattha na agamāsi, aho Tathā-

¹ Ck^s omitt taṃ. ² B^d gaṅgā-. ³ B^d parihaṃ. ⁴ so B^s; Ck^s vilapanto, C^s vilapatto, B^d khinasa-ampanno. ⁵ B^d suva-. ⁶ B^d adds pi. ⁷ B^d -nena. ⁸ B^d abhāsi. ⁹ B^d dhammade-. ¹⁰ B^d nippattāpi. ¹¹ B^d alolupacāra. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d vasāhi. ¹⁴ B^d suva- - pana. ¹⁵ B^d -suva- - tatthiyaṃ. ¹⁶ B^d sāvatthiyaṃ. ¹⁷ B^d omitts hi. ¹⁸ Ck^s ti. ¹⁹ B^d verañja. ²⁰ Ck^s -vaddha-. B^d -vatta-. ²¹ B^d -ke. ²² Ck^s -pūlakā-, B^d pathamūlakena pitho-, B^s : attamūlakena

gatānaṃ appicchasantutṭhabbhāvo“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu
'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya
nāmā“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave Tathāgatassa idāni loluppa-
cārapahānaṃ yo' pubbe tiracchānayanoniyāṃ nibbatto pi loluppacāraṃ
pahāsiti“ vatvā atītaṃ āhari. Sabbaṃ³ vatthum heṭṭhākathitaniyā- 5
men' eva⁴ vitthāretabbam:

1. Santi rukkhā haritapattā dumā nekaphalā bahū,
kasmā nu sukkhe koḷāpe⁵ sukassa⁶ nirato mano. 30.
2. Phal' assa upabhuñjima nekavassagaṇe⁷ bahū,
aphalam pi viditvāna sā va⁸ metti yathā pure. 31. 10
3. Sukkhañ ca rukkhaṃ⁹ koḷāpaṃ¹⁰ opattam¹¹ aphalaṃ dumaṃ
ohāya sakuṇā yanti, kiṃ dosaṃ passase¹² dija. 32.
4. Ye phalaṭṭhā saṃbhajanti aphalo ti jahanti naṃ,
attaṭṭhapaññā dummedhā te honti pakkhapātino. 33.
5. Sādhū sakkhi kataṃ hoti mittam saṃsati santhavo, 15
sac' etaṃ dhammaṃ rocesi pāsamsa si¹³ vijānataṃ. 34.
6. So te suva varaṃ dammi pattayāna vihaṅgama,
varaṃ varassu vakkaṅga yaṃ kiñci manas' icchasi. 35.
7. Api nāma naṃ passemu¹⁴ sapattam saphalaṃ dumaṃ,
daliddo va nidhiṃ laddhā¹⁵ nandeyy' āham¹⁶ punappunaṃ. 36. 20
8. Tato amatam ādāya abhisīnci mahīruhaṃ,
tassa sākhā virūhiṃsu¹⁷ sitacchāya manoramā. 37.
9. Evaṃ Sakka sakhī hohi saha sabbehi nātibhi
yathāham ajja sukhito disvāna saphalaṃ dumaṃ. 38.
10. Suvassa ca varaṃ datvā¹⁸ katvāna saphalaṃ dumaṃ 25
pakkāmi saha bhariyāya devānaṃ Nandanaṃ vanan ti. 39.

Pañhapapañhāpi¹⁹ purimanayen' eva veditabbā²⁰, anuttānapadamattam eva²¹
vannayissāma: haritapattā ti nīlapannasañchannā²², koḷāpe ti vāte paharante

¹ Bā omits yo ² Bā -sinti ³ Pā adds pi. ⁴ Bā purimanayeneva, supra p. 491. ⁵ Bā kothape. ⁶ Bāf suvassa. ⁷ Bāf -gune. ⁸ Bāf ea. ⁹ Cks -añca.
¹⁰ Bā -lā- ¹¹ Bā -tta. ¹² Cks maññase. ¹³ Bā pi. ¹⁴ Bā api nāma manam
passemu, Cks api nāma naṃ puna passe ¹⁵ Bāf -o. ¹⁶ Bā nandeyyanam.
¹⁷ Bā virūhassa. ¹⁸ Bā vacanaṃ sutvā ¹⁹ Bā attho pi. ²⁰ Bā -o. ²¹ Bā
-padameva pana ²² Bā nīlapatta-.

- ākotitasaddaṃ viya¹ muñcamāne² nissāre, sukassā³ 'ti āyasmato sukarājassa³ kasmā evaṛūpe rukkhe mano nirato, phalassā⁴ 'ti phalam assa⁵ rukkhaṣṣa, uekavassagane ti aneke vassagane bahū ti samāne pi anekasate na dve tayo aha kho bahū, viditvānū⁶ 'ti hanisarāja idāni ambhākaṃ imaṃ rukkhaṃ apha-
- 5 lam viditvāpi yathā pure etena saddhiṃ metti⁶, taṃ hi⁷ mayāṃ na bhindāma, mettiṃ bhindantā hi anariyā asappurisa nāma hontīti pakāsento evam āha, opatṭan ti avapattaṃ nippattaṃ patitapattaṃ, kiṃ dosaṃ passaṣīti aññe sakunā etaṃ ohāya aññattha gacchanti, tvaṃ evaṃgamane⁸ kiṃ nāma dosaṃ passaṣīti⁹, ye phalatthā ti ye pakkhino phalatthāya phalakāraṇā saṃ-
- 10 bhajanti upagacchanti, jahanti naṃ ti aphalo ti nātva etaṃ¹⁰ jahanti, at-tatthapaññā¹¹ ti attano atthāya paññā, paraṃ¹² anoloketvā attani yeva vā thitā¹³ etesaṃ¹⁴ paññā ti attatthapaññā¹⁵, pakkhapātino ti te attano yeva vadhiṃ¹⁶ paccāsimsamānā mittapakkhaṃ pāṇenti nāsenti pakkhapātino nāma honti, attapakkhe yeva vā patantīti pi¹⁷ pakkhapātino, api nāma naṃ ti haṃ-
- 15 sarāja sace mama manoratho¹⁸ nippajjeyya tayā vā¹⁹ dinno varo sampajjeyya api nāma ahaṃ imaṃ rukkhaṃ sapattaṃ saphalaṃ puna passeyyaṃ, tato daliddo vidhiṃ labhitvā va punappunaṃ²⁰ etaṃ abhinandeyyaṃ²¹ disvā disvā²² ca²³ pamodeyyaṃ²⁴ ti²⁵, amataṃādāyā²⁶ 'ti attano ānubhāve²⁷ thito Gaṇḍodakaṃ gahetvā, imasmiṃ jātake imāyā saddhiṃ dve abhisambuddhagāthā honti.
- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, sukarājā²⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Cullasuka-jātakam³⁰.

5. Hāritajātaka.

- Sutaṃ metāṃ Mahābrahme ti. Idaṃ Satthā Jetavane
- 25 viharanto ukkhaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi³¹ bhikkhuṃ ekaṃ alaṃkatamātugāmaṃ³² disvā ukkhaṇṭhitam dīghaloma-nakhakesaṃ³³ vibbhamitukāmaṃ ācariyupajjhāyehi aruciya³⁴ ānītaṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ukkhaṇṭhito³⁵“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti³⁶ „kiṃkāraṇā“ ti „alaṃkatamātugāmaṃ disvā kilesavasena bhante“

¹ B'd akotenasaddaṃ. ² B'd vajjamāne. ³ B'd suva-. ⁴ B'd phalajjassā. ⁵ B'd ajjassa. ⁶ C's adds yāva metti. ⁷ B'd kamhi. ⁸ B'd etaṃ-. ⁹ B'd sampassasi. ¹⁰ B'd evaṃ. ¹¹ B'd atthattapaññā. ¹² C's paraṃ. ¹³ B'd attano yeva thitā. ¹⁴ C's tesāṃ. ¹⁵ B'd atthattapaññā. ¹⁶ B'd vudhā. ¹⁷ B'd omits pi. ¹⁸ B'd mano. ¹⁹ B'd omits vā. ²⁰ B'd puna. ²¹ B'd -yyanti. ²² B'd only one disvā. ²³ B'd va. ²⁴ C's khomādeyyaṃ. C's codeyyaṃ, B'd pamodeyya. ²⁵ B'd omits ti. ²⁶ C's amataphalamādāyā. ²⁷ B'd -ena. ²⁸ B'd dhammade-. ²⁹ B'd suvarājā pana. ³⁰ B'd culasuva -- catuttham. ³¹ B'd tañhi. ³² B'd -tam mā-. ³³ B'd dighakesa-nakkhalomaṃ. ³⁴ B' adds va. ³⁵ B'd adds si. ³⁶ B'd adds vutte.

ti vutte „bhikkhu kilesa nāma guṇaviddhamśako nirassādo¹ niraye nibbattāpeti, esa pana kilesa kiṃkāraṇā taṃ² na kilamessati³, na hi Sinerum paharitvā⁴ haraṇavāto purāṇapaṇṇassa lajjati, imaṃ hi kilesaṃ nissāya bodhiṇāṇassānupadaṃ⁵ caramānā pañcābhiññātaṭṭha-samāpattilābhino⁶ visuddhamahāpurisāpi satim upaṭṭhapetum⁷ asakkontā 5 jhānaṃ antaradhāpesun“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ nigame asītikoṭivibhave brāhmaṇa-kule nibbatti, kaṇcanachavitāya tassa⁸ Harittacakumāro ti⁹ nāmaṃ karimsu. So vayappatto Takkasilāya¹⁰ uggahitasippo 10 kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā mātāpītuṇṇaṃ accayena dhanavilokanaṃ katvā „dhanam eva paññāyati, dhanassa uppādanakā¹¹ na paññāyanti, mayāpi maraṇamukhe cuṇṇavicuṇṇena bhavitabban“ ti maraṇabhayaabhīto mahādānaṃ datvā Himavantaṃ pavisitvā¹² pabbajitvā sattame divase abhiññā¹³ ca samāpattiyo ca nib- 15 battetvā tattha ciraṃ vanamūlaphalāhāro¹⁴ yāpetvā loṇaṃ bilasevanattham¹⁵ pabbatā otaritvā anupubbena Bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase Bārāṇasiyaṃ bhikkhāya caranto rājadvāraṃ sampāpuṇi. Rājā taṃ disvā pasannacitto pakkosāpetvā samussitasetacchatte rājapallaṃke nisīdāpetvā 20 nānaggarasabhojanaṃ bhojetvā anumodanāvasāne atirekataraṃ pasīditvā „khaṃ bhante gacchathā“ ’ti pucchitvā „vassā-vasanaṭṭhānaṃ upadhārema mahārājā“ ’ti vutte „sādu bhante“ ti bhuttapātārāso taṃ ādāya uyyānaṃ gantvā tassa¹⁶ tattha rattitṭhānadivāṭṭhānādīni kāretvā¹⁷ uyyānapālaṃ paricārikaṃ 25 katvā datvā¹⁸ vanditvā nikkhami. Mahāsatto tato paṭṭhāya nibaddhaṃ rājagehe¹⁹ bhuñjanto dvādasa vassāni tattha²⁰ vasi. Ath’ ekadivasam rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametum gac-

¹ Bā appasādo. ² Bā omits taṃ. ³ Bā kilamissati, C^k kilesamessati. ⁴ Bā saṃbhāretāva, B^o saṃbhāretvā. ⁵ Bā -ñānānāya anu-. ⁶ Bā pañca a-. ⁷ Bā upaṭṭhā-. ⁸ Bā cassa. ⁹ Bā tissa. ¹⁰ Bā -silāṃ gantvā. ¹¹ Bā upādakā. ¹² Bā adds isipappajjaṃ. ¹³ Bā pañca abhiññāyo. ¹⁴ Bā omits vana. ¹⁵ Bā -natthāya. ¹⁶ Bā omits tassa. ¹⁷ Bā -nāni kāretvā. ¹⁸ Bā omits datvā. ¹⁹ Bā rañño ge-. ²⁰ C^k Bā omit ta-.

chanto „amhākaṃ puññakkhettaṃ mā pamajjīti“ Mahāsattaṃ
 deviā niyyādetvā agamāsi. Tato paṭṭhāya sā Mahāsattaṃ
 sahaṭṭhā parivisati. Ath' ekadivasam sā bhojanaṃ sam-
 pādetvā tasmiṃ cirāyamāne gandhodakena nahātvā saṇhaṃ
 5 maṭṭasāṭakam¹ nivāsetvā sīhapañjaram vivarāpetvā sarīram²
 vātaṃ paharāpentī muṭṭhimaṇḍake³ nipajji. Mahāsatto pi⁴
 divātaram sunivatto supāruto bhikkhābhājanam ādāya ākā-
 senāgantvā sīhapañjaram sampāpuni⁵. Deviā tassa vākacīra-
 saddam sutvā vegena uṭṭhahantiyā maṭṭasāṭako bhassi. Ma-
 10 hāsattassa visabhāgārammaṇam cakkhum paṭihaññi, ath' assa
 anekavassakoṭṭisatasahassakālabbhantare⁶ nivutthakilesa⁷ ka-
 raṇḍake sayitaāsiviso viya uṭṭhahitvā jhānam antaradhāpesi.
 So satim upaṭṭhapetum asakkonto gantvā devim⁸ hatthe gaṇhi,
 tāvad eva sānim parikkhipimsu. So tāya saddhim lokadham-
 15 maṃ sevitvā bhuñjītvā uyyānam gantvā tato paṭṭhāya deva-
 sikam tath' eva akāsi. Tassa tāya saddhim lokadhamma-
 patisevanam⁹ sakalanagare pākaṭam jātam. Amaccā „Hārita-
 tāpaso¹⁰ evam akāsīti“ rañño paṇṇam paṇimsu. Rājā
 „maṃ¹¹ bbindutukāmā evam vadantīti“ asaddahitvā paccantaṃ
 20 vūpasametvā Bārāṇasim¹² paccāgantvā nagaram padakkhiṇam
 katvā deviā santikam gantvā „saccam kira mama ayyo
 Hāritatāpaso¹³ tayā saddhim lokadhammam patisevīti¹⁴“ puc-
 chi. „Saccam devā“ 'ti. So tassāpi asaddahitvā „tam eva
 pucchissāmīti¹⁵“ uyyānam gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā
 25 tam pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sutam m' etaṃ¹⁶ mahābrahme: kāme bhuñjati Hārito¹⁷,
 kacc' etaṃ vacanam tuccham, kacci suddho iriyasīti¹⁸. 41.

Tattha kaccetan ti kacci etaṃ Hārito kāme paṭibhuñjatīti amhehi suta-
 vacanam tuccham abhūtaṃ, kacci tvaṃ suddho iriyasīti vīharasīti.

¹ Bā matha-. ² Bā -re. ³ Bā khuddakamañjuke ⁴ Bā emts pi ⁵ Bā omits
 sam. ⁶ Bā -kāle abbh- ⁷ Bā nivatta- ⁸ Bā deviā ⁹ all three MSS.
 -dhammam-, Bā -paṭi- ¹⁰ Bā haritacatapaso jana ¹¹ Bā tam. ¹² C^s -siyam,
 Bā -sī ¹³ Bā haritaca-. ¹⁴ Bā patisevatīti. ¹⁵ Bā paṭipu-. ¹⁶ Bāf sutametaṃ.
¹⁷ Bā ha-. ¹⁸ C^s iriya-, Bā iriya-.

So cintesi: „ayaṃ rājā ‘nāhaṃ paribhuñjāmīti’ vutte pi mama saddahissat’ eva, imasmiṃ pana¹ loke saccasadiṣi² pa-tiṭṭhā nāma n’ atthi, ujjhitasaccā³ hi bodhitale⁴ nisīditvā bodhiṃ pāpuṇitum na sakkonti, mayā saccam eva kathetum vaṭṭatīti⁵. Bodhisattassa hi ekaccesu⁶ ṭhānesu⁶ pāṇātipāto⁷ pi⁸ adinnā-
dānam pi⁹ micchācāro pi⁸ surāpānam¹⁰ pi hoti yeva, attha-
bhañjakavisaṃvādaṃ¹¹ pana¹² purakkhatvā musāvādo nāma na
hosi¹³, tasmā so saccam eva kathento dutiyaṃ gātham āha:

9. Evam etaṃ¹⁴ mahārāja yathā te vacanaṃ sutam,
kummagge paṭipanno ‘smi mohaneyyesu mucchito ti. 42. 10

Tattha mohaneyyesu ‘ti kāmagaṇesu, kāmagaṇesu hi loko muyhati¹⁵,
te ca¹⁶ lokam mohenā¹⁷, tasmā mohaneyyā ti vuccanti

Taṃ sutvā rājā tatiyaṃ gātham āha:

3. Ādu¹⁸ paññā kimatthikā¹⁹ nipuṇā sādhu-cintanī²⁰
yāva²¹ uppatitaṃ rāgaṃ kimmano na vinodaye ti. 43. 15

Tattha ādu¹⁸ ‘ti nipāto, idaṃ vuttam hoti: bhante gilānassa nāma²²
bhesajjam pipāsītassa²³ pāṇīyam patissaraṇam²⁴, tumbhākam pan’ esā nipuṇā
sādhūnam²⁵ atthānam²⁶ cintanī²⁷ paññā kimatthiyā²⁸ yā²¹ puna²⁹ uppatitaṃ
rāgaṃ kimmano na vinodaye ti kimcittam pi³⁰ nāma vinodetum nāsakkhiti.

Ath’ assa kilesabalaṃ dassento Hārito catuttham gā-
tham āha: 20

4. Cattāro ‘me mahārāja loke atibalā³¹ bhusā
rāgo doso mado moho yattha paññā na gādhatīti. 44.

¹ Bā omits pana ² Bā -sā ³ Bā uccita- ⁴ Bā bodhimūle. ⁵ Bā -cce. ⁶
Bā omits thā- ⁷ Bā -tā. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā dānā kamesu. ¹⁰ Bā surā-
merayamajjapānam ¹¹ Bā atthabhedakavisaṃvādanam ¹² Bā omits pana. ¹³
Bā hoti. ¹⁴ Bā evam. ¹⁵ Bā lokā muyhanti. ¹⁶ Bā omits ca ¹⁷ Bā mu-
yhanā. ¹⁸ Bā a-. ¹⁹ Bā kimattiyo, Bā -itthiyo, Bā kimattiya ²⁰ Bā -nā.
²¹ Bā yāva ²² Bā omits nāma. ²³ C^k pipāsītassa. ²⁴ Bā besajjam patissa-
raṇam udakam pipāsītassa patissaraṇam ²⁵ Bā sādhuṇam ²⁶ C^k Bā attānam.
²⁷ Bā na, Bā cintana ²⁸ C^k kimattiya. ²⁹ C^s kimattiya. ³⁰ Bā kimattiyo. ³¹
C^k pana, Bā omits puna. ³⁰ C^k kimcitto Bā ki cittam, omitting pi. ³¹
Bā -phalā.

Tattha yatthā 'ti yesu pariyutthānappattesu¹ mahoghe² patitā² viya paññā gādham paṭiṭṭham na labhati.

Tam sutvā rājā pañcamam gātham āha:

5. Araham³ sīlasampanno suddho carati Hārīto
5 medhāvī paṇḍito c' eva, iti no sammato bhavan ti. 45.

Tattha iti no sammato ti evam amhākaṃ sammato sambhāvito⁴ bhavam⁵.

Tato Hārīto chaṭṭham⁶ gātham āha:

6. Medhāvinam⁷ pi himsanti isiṃ⁸ dhammaguṇe ratam
10 vitakkā⁹ pāpakā¹⁰ rāja subhā rāgūpasamhitā¹¹ ti. 46.

Tattha subhā ti subhanimittagahaṇena pavattā.

Atha nam kilesappahāne¹² ussāhento¹³ rājā sattamam gātham āha:

7. Uppann' āyam sarīrajo
15 rāgo vaṇṇavidūsano tava¹⁴,
tam pajaha, bhaddam atthu te,
bahunn' āsi¹⁵ medhāvī sammato ti. 47.

Tattha vaṇṇavidūsano¹⁶ ti tava sarīraṇaṇassa ca gunavaṇṇassa ca vidūsano, bahunnāsīti bahunnam asi¹⁷ medhāvīti sammato ti.

- 20 Tato Mahāsatto satim paṭilabbhitvā kāmesu ādīnavam sallakkhetvā aṭṭhamam gātham āha:

8. Te andhakaraṇe¹⁸ kāme bahudukkhe mahāvise
tesam mūlam gavesissam, checcham¹⁹ rāgam sabandhanan²⁰
ti. 48.

- 25 Tattha andhakarane²¹ ti paññācakkhuvināsanato andhakare²², bahudukkhe²³ ti ettha appasāda kāmā ti ādīni suttāni āharitvā tesam bahudukkhatā dassetabbā, mahāvise ti sampayuttakilesavisassa c' eva²⁴ vipākavisassa²⁵ ca²⁶ mahantatāya mahāvise, tesam mūlan ti te vuttappakāre kāme pahātum tesam²⁷

¹ Bā -nampa- ² Bā -o. ³ Bāf -hā. ⁴ Bā omits sambh-. ⁵ Bā -vanti. ⁶ Bā chaṭṭhamam. ⁷ Cks -vī-. ⁸ Bā iti. ⁹ Cks -o, Bā -a. ¹⁰ Cs -a. ¹¹ Bā rāgūpasamhitā, Bf -upasañhitā. ¹² Bā -pahārena ¹³ Bā usāham karonto. ¹⁴ Cks taca. ¹⁵ Bā bahudhāpi, Bf babunāpi ¹⁶ Cks add tavan. ¹⁷ Ck āsī, Bā bahunāpiti bahunā api. ¹⁸ Cs Bāf -kā-. ¹⁹ Ck Bāf chejjan. ²⁰ Cks -nā. ²¹ Bā -kā-. ²² Cs andhakakare, Bā andhabhāvakare. ²³ Cks -o. ²⁴ Cks -kile-sassa ceva, Bā -lesavisayassa, omitting ceva ²⁵ Bā vipākassa. ²⁶ Cks omit ca. ²⁷ Bā tesu.

mūlaṃ gavesissam¹ pariyesissāmi², kiṃ pana tesaṃ³ mūlaṃ ti: ayoniso-
manasikāro, checcham⁴ rāgaṃ sabandhanan ti mahārāja idān' eva
paññākhaggena paharitvā subhanimittabandhanena sabandhanam⁵ rāgaṃ
chindissāmīti.

Idaṃ ca pana vatvā „mahārāja okāsaṃ tāva me karohīti“ 5
okāsaṃ kāretvā paṇṇasālaṃ pavisitvā kaṣiṇamaṇḍalaṃ oloketvā
puna jhānaṃ⁶ uppādetvā paṇṇasālato nikkhamma⁷ ākāse pal-
laṃkena nisīditvā rañño dhammaṃ desetvā „mahārāja, ahaṃ
atṭhāne⁸ vutthakāraṇa⁹ mahājanamajjhe garahappatto, appa-
matto hohi, puna dāni ahaṃ anitthigandhavanasaṇḍam eva 10
gamissāmīti“ rañño rodantassa paridevantassa Himavantam
eva¹⁴ gantvā aparibhīnajjhāno brahmalokūpago¹⁰ ahosi.

Satthā taṃ kāraṇaṃ ūtvā¹¹

9. Idaṃ vatvāna Hārīto¹² isi saccaparakkamo (Alwis, Nirvāna 121.)

kāmarāgaṃ virājetvā brahmalokūpago ahū ti 49.

abhisambuddho hutvā imaṃ gāthaṃ¹³ vatvā saccāni pakāsetvā jāta- 15
kaṃ samodhānesi (saccapariyosāne ukkaṇṭhitabbikkhu arahatte paṭi-
ṭṭhaḥ): „Tadā rājā Ānando ahosi, Hārīto pana¹⁴ ahaṃ evā“¹⁵ ti.
Hārītajātakaṃ¹⁵.

6. Padakusalamāṇavajātaka.

20

Bahussutan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekam
dārakaṃ ārabha kathesi. So kira Sāvatthiyaṃ kuṭumbiyaputto¹⁶
sattavassakāle yeva padakusalo ahosi. Ath' assa pitā „imaṃ vi-
maṃsissāmīti“ tassa ajānantass' eva mittagharaṃ¹⁷ agamāsi. So pitu
gataṭṭhānaṃ apucchitvā va¹⁸ tassa padānusārena gantvā pitu¹⁹ san- 25
tike atṭhāsi. Atha naṃ pitā ekadivasam pucchi²⁰ „tāta tvaṃ mayi
taṃ²¹ ajānāpetvā gate pi kathaṃ²² mama gataṭṭhānaṃ²³ jānāsīti“.

¹ Bḍ -sissāmīti. ² Bḍ omits pa-. ³ C^{ks} panesaṃ ⁴ C^{ks} Bḍ chejjan. ⁵ Bḍ
-nimittamattena sampanḍam. ⁶ Bḍ nathajhā-. ⁷ Bḍ -mitvā ⁸ B^s imasmim
thāne. ⁹ Bḍ vutta- ¹⁰ Bḍ -tam, omitting eva. ¹¹ Bḍ omits ūtvā ¹² Bḍ
hiriko. ¹³ Bḍ idaṃ in the place of i g. ¹⁴ Bḍ haritacatāpaso ¹⁵ B^f harita-
cajā-. Bḍ harikacajā - - pañcamam. ¹⁶ Bḍ -bika- ¹⁷ Bḍ pitā- ¹⁸ Bḍ ca
¹⁹ C^{ks} omit pitu. ²⁰ C^{ks} pucchitvā ²¹ Bḍ tvaṃ ²² Bḍ omits ka-. ²³ Bḍ
vasanathānaṃ ki

„Tāta¹ padam te sanjānāmi², padakusalo ahan“ ti. Ath’ assa vī-
 mamsanattāya pitā bhuttapātarāso gharā nikkhamitvā anantarapaṭi-
 vissakagharā³ gantvā tato dutiyam⁴ pavisitvā tatiyagharā nikkha-
 mitvā⁵ puna attano gharadvāram⁵ āgantvā tato uttaradvāram gantvā
 5 dvārena nikkhamitvā nagaram vāmaṃ karonto Jetavanam⁶ gantvā⁷
 Satthāram vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Dārako „kahaṃ me
 pitā“ ti pucchitvā „na jānāmā⁸“ ’ti vutte⁹ tassa padānūsārena anan-
 tarapaṭivissakagharā¹⁰ ādim katvā pitu gataṭṭhānamaggen’ eva¹¹
 10 Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā pitu santike aṭṭhāsi, pitarā
 ca¹² „katham tāta mama idhāgatabhāvaṃ aṇṇāsīti“ puṭṭho „padāni¹³
 sanjānitvā padānūsārena āgato ’mhīti“ āha. Satthā „kiṃ kathesi
 upāsakā“ ’ti pucchitvā „bhante ayam dārako padakusalo, aham¹⁴
 imam vīmamsanto iminā nāma upāyena āgato, ayam pi maṃ gehe
 adisvā mama padānūsāren’ eva¹⁵ āgato“ ti vutte „anacchariyam upā-
 15 saka bhūmiyam padasañjānanam¹⁶, porānakapaṇḍitā ākāse¹⁷ padam
 sanjāniṃsu“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 tassa aggamaheṣī aticaritvā raṇṇā pucchitā „sace ahaṃ tumhe
 aticarāmi assumukhī¹⁸ yakkhinī homīti“ sapatham katvā kāla-
 20 katā¹⁹ ekasmiṃ pabbatapāde assumukhī¹⁶ yakkhinī hutvā lena-
 gūhāya²⁰ vasamānā mahāataviyam pubbantato²¹ aparantaga-
 manamaggaṃ²² anusāñcarante manusse gahetvā khādanti. Sā
 kira tīṇi vassāni Vessavaṇam upaṭṭhahitvā²³ āyāmato tiṃsa-
 yojane vitthārato pañcayojane²⁴ ṭhāne manusse²⁵ khāditum
 25 labhi. Ath’ ekadivasaṃ eko addho²⁶ mahaddhano²⁷ abhirūpo
 brāhmaṇo bahūhi manussehi parivuto taṃ maggaṃ abhirūhi²⁸.
 Taṃ disvā yakkhinī hasitvā²⁹ pakkhandi³⁰, parivāramanussā
 palāyimsu. Sā vātavegena³¹ gantvā brāhmaṇam gaṇhitvā³²

¹ B^d omits tāta ² B^d -mīti. ³ B^d -ram, a-. ⁴ B^d tatiyam. ⁵ B^d adds na
⁶ B^d uttaradvāre nikkhamitvā jetavanam ⁷ C^s āg-. ⁸ C^s jānā ⁹ C^{ks} -o. ¹⁰
 B^d -kassa gharā ¹¹ B^d gataṭṭhānag-. ¹² B^d omits ca. ¹³ B^d padam te ¹⁴
 B^d ayam ¹⁵ B^d -sārena. ¹⁶ C^{ks} padamsañ-, B^d padasañjānanam ¹⁷ B^d -sena.
¹⁸ B^d assa- ¹⁹ B^d tato kālam katvā. ²⁰ C^s lena-, B^d -yam. ²¹ C^s pubbanto
 (corr. to pubbantā, B^d pubbatanato corr. to pubbantato. ²² C^{ks} -magge, B^d
 -tamgamanam. ²³ B^d upaṭṭhā etvā. ²⁴ B^d -na ²⁵ B^d -am. ²⁶ B^d addho ²⁷
 B^d adds mahā bhogo ²⁸ B^d -rūhi. ²⁹ B^d tussitvā, C^s hamsitvā. ³⁰ B^d
 adds taṃ disvā. ³¹ B^d -nā. ³² B^d gahetvā.

piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā guhaṃ gacchantī¹ purisasamphassaṃ
 paṭilabbhitvā kilesavasena tasmim̐ sinehaṃ uppādetvā taṃ
 akhādītva² attano sāmikaṃ akāsi. Te aññaṃaññaṃ samagga-
 vāsaṃ³ vasiṃsu. Tato paṭṭhāya ca yakkhinī manusse gaṇ-
 hantī¹ vatthataṇḍulatelādīni pi⁴ gahetvā tassa nānaggarasa- 5
 bhojanaṃ upanetvā attanā manussamaṃsaṃ khādati, gamana-
 kāle ca⁵ tassa palāyanabhayena mahatiyā silāya guhādvāraṃ
 pidahitvā gacchati. Evaṃ tesu sammodamānesu⁶ vasantesu
 Bodhisatto nibbattaṭṭhānā cavitvā brāhmaṇaṃ paṭicca tassā
 kucchismim̐⁷ paṭisandhiṃ gaṇhi. Dasamāsaccayena puttāṃ 10
 janetvā⁸ putte ca brāhmaṇe ca balavasinehā hutvā ubho pi po-
 sesi. Sā aparabhāge putte vuddhippatte⁹ puttāṃ pi¹⁰ pitarā
 saddhiṃ antokaritvā¹¹ dvāraṃ pidahati. Ath' ekadivasaṃ
 Bodhisatto tassā gatabhāvaṃ¹² ñatvā silaṃ apanetvā pitaraṃ
 bahiakāsi. Sā āgantvā „kena silā apanītā“ ti vatvā „amma 15
 mayā apanītā, andhakāre nisīdituṃ na sakkomā“ 'ti vutte
 puttāsinehena na kiñci avoca¹³. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto
 pitaraṃ pucchi: „tāta mayhaṃ mātu mukhaṃ aññasadisāṃ¹⁴
 tumhākāṃ¹⁵ aññasadisāṃ¹⁶, kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Tāta,
 tava mātā manussamaṃsakhādakayakkhinī¹⁷, mayā ubho ma- 20
 mussā“ ti. „Yadi evaṃ¹⁸ idha kasmā vasāma, ehi manussa-
 pathaṃ gacchāmā“ 'ti. „Tāta sace mayāṃ palāyissāma ubho
 pi ambe tava mātā māressatīti¹⁹“. Bodhisatto „mā bhāyi
 tāta, tava²⁰ manussapathaṃ sampāpanaṃ mama bhāro“ ti
 pitaraṃ assāsetvā²¹ punadivase mātari gatāyaṃ²² pitaraṃ ga- 25
 hetvā palāyi. Yakkhinī āgantvā te adisvā vātavegena pak-
 khanditvā te gahetvā „brāhmaṇa, kiṃ palāyasi, kiṃ te²³ idha
 n' atthitī“ vatvā „bhaddo, mā mayhaṃ²⁴ kujjhi, putto te

¹ all three MSS -ti ² C^{ks} add di, for pi? ³ B^d te ubho pi samaggasaṃ-
 vāsaṃ. ⁴ B^d omits pi. ⁵ B^d omits ca. ⁶ B^d -nā. ⁷ C^s B^d -imhi. ⁸ B^d vi-
 jāyevā ⁹ B^d vuddhi-. ¹⁰ B^d omits p. p ¹¹ B^d antoguhāyaṃ pesetvā. ¹²
 B^d gatakāle. ¹³ B^d -caṃ ¹⁴ C^{ks} aññā-. ¹⁵ B^d adds mukhaṃ. ¹⁶ B^d ma-
 nussakhādakā-. ¹⁷ B^d tāta in the place of y e. ¹⁸ B^d khādisatīti ¹⁹ C^s va.
 B^d omits tava. ²⁰ B^d samasāsetvā ²¹ C^s B^d -ya ²² B^d omits te. ²³ B^d mam.

maṃ¹ gahetvā yātīti²“ vutte puttasiṇehena kiñci avatvā te
 assāsetvā attano vasanaṭṭhānam eva³ te gahetvā⁴ gantvā evaṃ
 puna⁵ katipaye divase palāyante ānesi. Bodhisatto cintesi
 „mayhaṃ mātu paricchinnena⁶ okāsenā bhavitabbaṃ, yaṃ nū-
 5 nāhaṃ imissā āṇāpavattiṭṭhānasīmaṃ⁷ puccheyyaṃ, atha naṃ
 atikkamitvā palāyissāmīti⁸“ so ekadivasam mātaraṃ gahetvā
 ekamantaṃ nisīno „amma, mātu santakaṃ nāma puttānaṃ
 pāpuṇāti, akkhāhi tāva⁹ me attano santakāya bhūmiyā paric-
 chedan“ ti āha. Sā sabbadisāsu pabbatādinimittā¹⁰ kathetvā
 10 āyāmato tiṃsayojanaṃ vitthārato pañcayojanaṭṭhānaṃ¹¹ put-
 tassa kathetvā „idaṃ ettakaṃ¹² ṭhānaṃ sallakkhehi puttā“ ti
 āha. So dve tayo divase atikkamitvā mātu aṭaviṃ gatakāle
 pitaraṃ khandhe āropetvā mātara¹³ dinnasaṇṇāya vātavegena
 pakkhanditvā paricchedanadītīraṃ sampāpuṇi. Sāpi āgantvā
 15 te apassanti¹⁴ anubandhi. Bodhisatto pitaraṃ gahetvā nadi-
 majjhaṃ agamāsi. Sā āgantvā nādītīre ṭhatvā attano pa-
 ricchedaṃ atikkantabhāvaṃ nātvā tatth¹⁵ eva ṭhitā¹⁶ „tāta
 pitaraṃ gahetvā ehi, ko mayhaṃ doso, tumhākaṃ¹⁷ maṃ¹⁸
 nissāya kiṃ nāma na sampajjati, nivatta¹⁹ sāmīti“ puttañ
 20 ca patin²⁰ ca yāci. Atha brāhmaṇo nadiṃ uttari. Sā
 puttam eva yācantī „tāta, mā evaṃ kari, nivattāhīti“ āha.
 „Amma, mayaṃ manussā, tvaṃ yakkhinī, na sakkā sabba-
 kālaṃ tava santike vasitun²¹“ ti. „N²² eva nivattissasi²³ tātā“
 ti. „Āma amma²⁴“ ti. „Yadi²⁵ na nivattissasi — manussaloke
 25 jīvitum nāma dukkhaṃ, sippaṃ ajānantā jīvitum na sakkonti —
 ahaṃ ekaṃ cintāmaṇiṃ nāma vijjāṃ jānāmi, tassānubhāvena
 dvādasasaṃvaccharamatthake gatānaṃ pi²⁶ padānupadaṃ sakkā
 gantum²⁷, ayaṃ te jīvikā bhavissati. gaṇha²⁸ tāta anaggha-
 mantan“ ti tathārūpeṇa dukkhena abhibhūta²⁹ puttasiṇehena

¹ Bḍ saṃh. ² C^s ya-, Bḍ palāya-. ³ Bḍ -naññeva ⁴ Bḍ omits te g. ⁵ Bḍ pi.
⁶ Bḍ -cchannena, C^s -ccha- corr. to -cchi-. ⁷ Bḍ -ṭhānamimamaṃ. ⁸ Bḍ -mā ti.
⁹ Bḍ omits tāva. ¹⁰ Bḍ -yojanaṃ. ¹¹ Bḍ omits e-. ¹² Pḍ tassā. ¹³ all three
 MSS. -ti. ¹⁴ Bḍ tatvā. ¹⁵ Bḍ omits tu-. ¹⁶ C^s me. ¹⁷ Bḍ nivattatu ¹⁸
 Bḍ nisīditun. ¹⁹ C^s -ttissa, C^s -ttissati corr. to -ssasi. ²⁰ Bḍ tāta yadi. ²¹
 Bḍ hatabhaṇḍampi. ²² Bḍ jānitum. ²³ Bḍ ki ukkanha-. ²⁴ Bḍ ajjagatāpi.

mantam adāsi. Bodhisatto nadiyā ʃhitako va mātaram vanditvā
 hatthakacchapakam¹ katvā mantam gahetvā mātaram vanditvā
 „gacchatha ammā“² 'ti āha. „Tāta tumhesu anivattantesu³
 mayham jīvitam n' atthīti“⁴ vatvā⁵ yakkhini⁶ uram pahari⁷,
 tāvad ev' assā⁸ puttāsokena hadayaṃ phali, sā maritvā tatth' 5
 eva patitā. Bodhisatto tassā matabbhāvaṃ nātvā pitaram pak-
 kositvā⁹ mātu santikaṃ gantvā citakaṃ katvā jhāpetvā¹⁰ ālā-
 hanam nibbāpetvā¹¹ nānāvaṇṇehi pupphehi pūjetvā¹² roditvā pari-
 devitvā pitaram ādāya Bārāṇasim gantvā¹³ „padakusalamānavo
 dvāre ʃhito“¹⁴ ti rañño paṭivedetvā „āgacchatu“¹⁵ 'ti vutte pavisitvā¹⁶ 10
 vanditvā „tāta kim sippam jānāsīti“¹⁷ vutte „deva dvadasa-
 samvaccharamatthake haṭṭabhaṇḍam¹⁸ padānupadam gantvā¹⁹
 gaṇhitum jānāmīti“²⁰ āha. „Tena hi mam upaṭṭhahīti“²¹ āha.
 „Devasikam²² sahaṣsam labhanto upaṭṭhahissāmīti“²³. „Sādhu
 tāta upaṭṭhahā“²⁴ 'ti rājā devasikam sahaṣsam dāpesi²⁵. Ath' 15
 ekadivasam purohito rajānam āha: „mahārāja, mayam tassa
 mānavassa sippānubhāvena kassaci kammassa akatattā 'sippam
 atthi vā n' atthi vā' ti na jānāma, vīmaṃsāma²⁶ tāva nan' ti.
 Rājā „sādhū“²⁷ 'ti sampatīcchitvā ubho pi nānāratanaḡopa-
 kānam²⁸ saññam datvā ratanasāram²⁹ gahetvā pāsādā oruḡha 20
 rājanivesane³⁰ tikkhattum andhitvā³¹ nisseṇim attharitvā pā-
 kāramatthakena³² bahi otaritvā vinicchayasālam pavisitvā tattha
 nisīditvā puna gantvā nisseṇim attharitvā pākāramatthakena
 otaritvā antopure³³ pokkharaniyā tīram gantvā pokkharaniṃ
 tikkhattum padakkhiṇam katvā otaritvā antopokkharaniyam 25
 bhaṇḍakam³⁴ ʃhapetvā pāsadam abhirūhiṃsu³⁵. Punadivase

¹ Fd -kacchakam. ² Bd nivattesu. ³ Bd adds gāthamāha: Ehi putta nivattassa, mā anūtham karohi me, Ajja puttam apassanti yakkhiṇi maraṇam gūṭa ti

⁴ Bd adds pi. ⁵ Bd -ritvā. ⁶ Fd eva. ⁷ Bd -sāpetvā. ⁸ Bd omits jhā- ⁹ Bd nithāpetvā. ¹⁰ Fd adds vanditvā. ¹¹ Bd adds rājadvāre thatvā. ¹² Bd adds rājānam.

¹³ Bd hatthabhaṇḍam. ¹⁴ Bd omits gantvā. ¹⁵ Bd deva deva-. ¹⁶ Bd adāsi. ¹⁷ Bd vīmaṃsissāma. ¹⁸ Bd janāratana-. ¹⁹ Bd adds bhaṇḍikam.

²⁰ Bd -sanadvire. ²¹ so C; C⁸ āndhicakkhivā, Bd āvīñcetvā, B⁸ āvīñchetvā?

²² Bd -mattake. ²³ Bd antepureneva. ²⁴ Bd bhaṇḍi-. ²⁵ Fd -rūḡhisum.

- „rājanivesanato kira ratanam harimsū“ 'ti ekakolāhalaṃ ahosi. Rājā ajānanto viya hutvā Bodhisattam pakkosivā¹ „tāta, rājanivesanato bahum ratanabhaṇḍam haṭam“²; anuvijjituṃ vaṭṭatiti“ āha. „Mahārāja, dvādasasamvaccharamatthake haṭabhaṇḍam corānam³ padānupadam gantvā āharaṇasamatthassa mama anacchariyam aṭṭarattim⁴ haṭabhaṇḍam āharitum, āharissāmi⁵ tam⁶. mā cintayitthā“ 'ti. „Tena hi tāta āharā“ 'ti. So „sādhū devā“ 'ti gantvā mātaram vanditvā mantam parivattetvā mahātale ṭhito va „mahārāja dvinnaṃ corānam⁷ padam paññāyatiti“⁸ rañño ca purohitassa ca padānusārena sirigabbhaṃ pavisitvā tato nikkhamitvā pāsādā oruyha rājanivesane⁹ tikkhattum parigantvā¹⁰ padānusāren' eva pākārasamīpam gantvā pākāre ṭhatvā „mahārāja, imasmim ṭhāne pākārato mucchitvā¹¹ ākāse padam paññāyati, nissenim dethā“ 'ti nissenim attharāpetvā pākāramatthakena otarivā padānusāren' eva vinicchayasālam gantvā puna rājanivesanam āgantvā nissenim attharāpetvā pākāramatthakena oruyha pokkharaniṃ gantvā tikkhattum padakkhiṇam katvā „mahārāja corā imam pokkharaniṃ otinṇā“ ti vatvā attanā ṭhapitam viya bhaṇḍakam¹² nīharitvā rañño datvā¹³ „mahārāja, ime dve corā abhiññāta-mahācorā¹⁴, iminā maggena rājanivesanam abhirūḷhā¹⁵“ ti āha. Mahājano¹⁶ haṭṭhatuttṭho¹⁷ aṅguliyo poṭhesi¹⁸, celukkhepā pavattiṃsu¹⁹. Rājā cintesi: „ayam māṇavo padānusāren' eva²⁰ gantvā corehi ṭhapitabhaṇḍaṭṭhānam²¹ eva maññe jānāti, core²² pana gahetum²³ na sakkotīti“²⁴. Atha nam āha: „corehi haṭabhaṇḍam tāva no tayā āhaṭam, core pana no gahetvā dātum sakkhissasīti“²⁵. „Mahārāja, idh' eva corā, na²⁶ dūre“ ti²⁷.

¹ Bā -sāpetvā ² Bā adds handa nam ³ Bā omits co-. ⁴ Bā omits ra-. ⁵ Bā sakkhissāmi ⁶ Bā na-, B⁹ nam, C⁸ ta. ⁷ Bā adds vatvā ⁸ Bā adds dvāre ⁹ Bā parigahetvā. ¹⁰ Bā muñci ¹¹ Bā bhaṇḍi- ¹² Bā dassesi ¹³ Bā -tā-. ¹⁴ Bā -rūhisum. ¹⁵ Bā -ā ¹⁶ Bā tuthapahathā. ¹⁷ Bā pātesum, Bā poṭhesum. ¹⁸ Bā -vattayisum, B⁹ -yimsu ¹⁹ Bā -rena. ²⁰ C⁸ -tam bh-. ²¹ Bā gahitum. ²² C⁸ -tīti, Bā⁹ core pana na āhatī ti ko attho. ²³ Bā nam, B⁹ nam corr. to na. ²⁴ Bā⁹ add te.

„Ko ca ko cā“¹ 'ti. „Mahārāja yo¹ icchati so va coro hotu². tumhākaṃ bhaṇḍakassa³ laddhakālato paṭṭhāya corehi⁴ ko attho, mā pucchathā“⁵ 'ti. „Tāta, ahaṃ tumhākaṃ⁶ devasikaṃ sahaṃsaṃ dammi, core⁷ me gahetvā dehīti“⁸. „Mahārāja dhane laddhe kiṃ corehīti“⁹. „Dhanato⁹ pi no tāta¹⁰ 5 core laddhum vaṭṭatīti“¹⁰. „Tena hi mahārāja 'ime nāma corā' ti tumhākaṃ na¹¹ kathessāmi, atīte pavattitakāraṇaṃ¹² pana vo āharissāmi, sace tumhe paññāvanto¹³ taṃ kāraṇaṃ jānāthā“¹⁴ 'ti. So evaṃ vatvā atītaṃ āhari:

Mahārāja, atīte¹⁵ Bārāṇasito avidūre nadītīragāma¹⁶ Pāṭalo¹⁷ nāma 10 eko naṭo vasati¹⁸. So ekasmiṃ divase¹⁹ bhariyaṃ ādāya Bārāṇasiṃ pavasi tvā naccitvā²⁰ gāyitvā dhanam labhitvā ussavapariyosāne bahum surābhataṃ gāhāpetvā attano gāmaṃ gacchanto nadītīraṃ patvā navodakaṃ āgacchantaṃ disvā²¹ suraṃ pivanto nisīditvā matto attano balaṃ ajānanto „mahāvīṇaṃ gīvāya bandhitvā nadiṃ taritvā²² ga- 15 missāmīti“ bhariyaṃ hatthe²³ gahetvā nadiṃ otari. Viñāchiddehi udakaṃ pāvisi. atha naṃ sā viṇā uduke osīdāpayi, Bhariyā pan' assa osīdanabhāvaṃ nātva taṃ vissajjetvā uttaritvā tīre atṭhāsi. Naṭa-Pāṭalo²⁴ sakim ummujjati sakim nimmujjati. udakaṃ pivitvā uddhumātodaro ahosi. Ath' assa bhariyā cintesi: „mayhaṃ sāmiko idāni 20 marissati, ekaṃ naṃ gītikaṃ²⁵ yācitvā parisamajjhe taṃ gāyanti“²⁶ jīvikaṃ kappessāmīti“ cintetvā „sāmi, tvaṃ uduke nimmujjasi. ekaṃ me gītikaṃ²⁷ dehi, tena jīvikaṃ kappessāmīti“ vatvā

1. Bahussutaṃ cittakathim²⁸ Gaṅgā vaha²⁹ Pāṭalaṃ³⁰,

vuyhamānaka³¹ bhaddaṃ te. ekaṃ me gāhi³² gāthakaṃ ti gātham 25 āha³³. 50.

Tattha gāthakaṃ ti khuddakaṃ³⁴ gātham.

¹ Bā yo mahārāja. ² C^h hoti, C^s hoti corr to hotu, Bā hoti adding tato. ³ Bā bhaṇḍi-. ⁴ Bā coro hoti. ⁵ Bā pucchitthā. ⁶ Bā tuyhaṃ. ⁷ Bā -raṃ. ⁸ Bā corehi ki ⁹ Bā -ko ¹⁰ Bā tāva. ¹¹ C^s omits na ¹² C^{ks} vattita-. ¹³ Bā pañña-. ¹⁴ C^{ks} jāna-. ¹⁵ Bā omits mahārāja. ¹⁶ Bā nadītīre. omitting gā-. ¹⁷ Bā -li. ¹⁸ Bā nāma samajjo vassāti ¹⁹ Bā ussavadi- ²⁰ Bā adds vīnaṃ vāditvā. ²¹ Bā adds bhattaṃ bluñjanto. ²² Bā ota-. ²³ Bā omits ha-. ²⁴ Bā natapātali ²⁵ C^s eka naṃ gītikā, Bā ekaṃ gītaṃ. ²⁶ all three MSS. -ti. ²⁷ C^{ks} gīta-. Bā gītaṃ. ²⁸ Bā vikattitaṃ ²⁹ Bā vapati. ³⁰ Bā pātali ³¹ Bā -kaṃ. ³² Bā dehi ³³ C^{ks} omit gāthamāha. ³⁴ C^s Bā -ka

Atha nam naṭa-Pāṭalo¹ „bhadde katham te² gītikam³ dassāmi⁴,
idāni maṃ⁵ mahājanassa paṭisaraṇabhūtaṃ udakam⁶ māretīti“ vatvā

2. Yena siṅcanti dukkhitam yena siṅcanti āturam

tassa majjhe marissāmi, jātam saraṇato bhayan ti 51.

5 gātham āha.

Bodhisatto imam gātham dassetvā⁷ „mahārāja, yathā⁸
udakam mahājanassa paṭisaraṇam tathā rājāno pi, tesam san-
tikā bhaye uppajjamāne⁹ tam bhayam ko paṭibāhissatīti“
vatvā „mahārāja, idam¹⁰ kāraṇam paṭicchannam, mayā pana¹¹
10 paṇḍitavedanīyam katvā kathitam, jāna¹² mahārājā“ ’ti āha.
„Tāta aham evarūpam pi¹³ paṭicchannakatham na jānāmi, core
me gabetvā dehīti¹⁴“. Ath’ assa Mahāsatto „tena hi ma-
hārāja idam sutvā jānāhīti“ aparam pi kāraṇam āhari:

Deva pubbe imissā va¹⁵ Bārāṇasiyā¹⁶ dvāragāme eko kumbha-
15 kāro bhājanatthāya mattikam āharanto ekasmiṃ űeva ṭhāne ni-
baddham gaṇhitvā antopabbhāram mahantaṃ āvātam khaṇi. Ath’
ekadivasam tassa mattikam gaṇhantassa akālamegho¹⁷ utṭhahitvā ma-
hāruṭṭhim pātesi¹⁸, udakam avattharamānam āvātataṃ¹⁹ pātesi, ten’
assa²⁰ matthako²¹ bhijji. So paridevamāno²²

20 3. Yattha bijāni rūhanti sattā yattha paṭiṭṭhitā

sā me sīsam nipīleti²³, jātam saraṇato bhayan ti 52.

gātham āha:

Tattha nipīletīti patitvā²⁴ pīleti bhindati

„Yathā hi deva mahājanassa paṭisaraṇabhūtā mahā-
23 paṭhavī²⁵ kumbhakārassa sīsam bhindī evam²⁶ mahāpaṭhavi-
same²⁷ sabbalokassa paṭisaraṇe²⁸ narinde²⁹ utṭhāya corikam²⁹
karonte ko paṭibāhissati, sakkhissasi mahārāja³⁰ evam paṭic-

¹ Bā -pāṭali. ² Ck kathente, Cs kathenti, Bā katham tava. ³ Cks gīta-, Bā gitam.

⁴ Bā dassessāmi. ⁵ Bā omits maṃ. ⁶ Bā adds maṃ. ⁷ Bā vatvā. ⁸ Bā adds

hi deva ⁹ Bā upanne. ¹⁰ Bā imam. ¹¹ Pā omits pana ¹² Pā -nāhi. ¹³ Bā

-pam, omitting pi ¹⁴ Pā adds āha. ¹⁵ Bā yeva. ¹⁶ Cs Bā -yam. ¹⁷ Bā

akālamahāmegho. ¹⁸ Bā pāvisi. ¹⁹ Bā tam āvātam. ²⁰ Bā tassa in the place

of tenassa. ²¹ Cs -ke, Bā mattakam. ²² Bā -vanto. ²³ Bā nipīleti, Ck ni-

pīlesi, Cs nipīlesi. ²⁴ Bā nippati. ²⁵ Pā omits mahā. ²⁶ Bā adds me. ²⁷ Bā

pathavisamena, omitting mahā. ²⁸ Bā -ena ²⁹ Bā corakammam. ³⁰ Bā adds na.

chādetvā kathitaṃ coraṃ jānitun¹ ti. „Tāta mayhaṃ paṭi-
channena kāraṇaṃ n' atthi, 'ayaṃ coro' ti evaṃ me coraṃ
gahetvā dehīti². So rājānaṃ rakkhanto „tvaṃ coro“ ti ava-
tvā aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

Mahārāja pubbe imasmiṃ yeva nagare ekassa purisassa gehaṃ¹ 5
ādittaṃ. So „anto pavisitvā bhaṇḍakaṃ² nīharā“ ti aññaṃ āṇāpesi.
Tasmiṃ pavisitvā nīharante gehadvāraṃ pidahitaṃ³. So dhūmandho⁴
hutvā nikkhamanamaggaṃ alabhanto uppannāḍāhaddukkho⁵ anto ṭhito
va pavidevanto⁶:

4. Yena bhaddāni paccanti⁷ sītaṃ yena vihaṇṇati 10
so maṃ ḍahati⁸ gattāni, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 53.
gātham āha.

Tattha so maṃ ḍahatīti⁹ so me ḍahati⁹, ayaṃ eva vā pātho.

„Mahārāja, aggi viya mahājanassa paṭisaraṇabhūto eko
manusso ratanabhaṇḍikaṃ hari, mā maṃ coraṃ pucchā“ 'ti. 15
„Tāta mayhaṃ coraṃ¹⁰ dehi yevā“ 'ti. So rājānaṃ „tvaṃ
coro“ ti avatvā aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

Deva pubbe imasmiṃ yeva nagare eko puriso atibahuṃ bhuñjitvā
jīrāpetuṃ asakkonto vedanāmatto¹¹ hutvā paridevanto

5. Yena bhuttena yāpenti puthubrāhmaṇakhattiyā 20
so maṃ bhutto vyāpādi¹², jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 54.
gātham āha.

Tattha so maṃ bhutto vyāpādi¹³ so odāno bhutto maṃ vyāpādeti
māreti¹³.

„Mahārāja, bhaddāni viya mahājanassa¹⁴ paṭisaraṇabhūto eko 25
bhaṇḍakaṃ¹⁵ hari, tasmiṃ laddhe kiṃ coraṃ pucchāsīti¹⁶.
„Tāta sakkonto coraṃ me dehīti“. So tassa saññāpanatthaṃ¹⁷
aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

¹ Bd -he. ² Bd bhandi-. ³ Bd pidahi. ⁴ C^s dhumanto, Bd sādhumāyanto.

⁵ Bd uppannamahādukkho hutvā. ⁶ Bd adda āha. ⁷ C^s paca-, Bd bhajanti

⁸ Bd ḍayha-. ⁹ so me ḍahati wanting in Bd ¹⁰ Bd -re. ¹¹ Bd -nappatto.

¹² Bd vyāpādīhi, Bf byāpādeti ¹³ C^k omits māreti. ¹⁴ Bd mahārājassa. ¹⁵

Bd -daiṃ. ¹⁶ Bd paccāsīsāsīti. ¹⁷ Bd omits t. s

Mahārāja pubbe¹ imasmim̐ ñeva nagare ekassa vāto uṭṭhahitvā gattāni bhañji², so paridevanto³

6. Gimhānaṃ pacchime māse vātaṃ icchanti paṇḍitā,
so me bhañjati gattāni, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 55.

5 gātham āha.

„Iti mahārāja saraṇato bhayaṃ uppannaṃ, jān' etaṃ⁴ kāraṇaṃ“ ti. „Tāta coraṃ eva⁵ dehīti“. So tassa saññāpanatthaṃ aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhāri:

Deva atīte Himavātapasse⁶ viṭṭapasampanno⁷ mahārukkho ahoṣi⁸
10 anekasaḥassānaṃ⁹ saṅkhaṇaṃ nivāso, tassa dve sākha aññamaññaṃ ghaṭṭesum¹⁰, tato dhūmo uppajji, aggicuṇṇāni patimsu, taṃ disvā saṅkhañjethako

7. Yaṃ nissitā jagatiruhaṃ¹¹ [vihaṅgamā] so¹² 'yaṃ aggiṃ pamuṇcati¹³,
disvā bhajatha vakkhaṅgā, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 56. (= J. Ip. 216.)

15 gātham āha.

Tattha jagatiruhaṃ ti mahāruhaṃ¹⁴.

„Yathā hi deva rukkhō pakkhinaṃ paṭisaraṇaṃ evaṃ rājā mahājanassa¹⁵, tasmim̐ corikaṃ¹⁶ karonte ko paṭibāhissati, sallakkhehi deva“ 'ti. „Tāta mayhaṃ coraṃ eva¹⁷ dehīti“. 20 Ath' assa so aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhāri:

Mahārāja ekasmim̐ Kāsīgāme¹⁸ aññatarassa kulagharassa¹⁹ pacchimabhāge kakkhaḥasumsumāraṇadī atthi, tassa ca kulassa eko va putto, so pitari kālakate mātaraṃ paṭijaggi. Tassa mātā aniccha-
mānass' ev' ekaṃ kuladhītaraṃ ānesi. Sā pubbabhāge sassum sam-
25 piyāyitvā²⁰ pacchā puttadhītāhi vaḍḍhamānā taṃ nīharitukāma ahoṣi. Tassāpi pana mātāpi tasmim̐ ñeva²¹ ghare vasati. Sā sāmikassa santike sassuyā nānappakāraṃ dosaṃ vatvā paribhinditvā „ahaṃ te mātaraṃ posetuṃ na sakkomi, mārehi na“ ti vatvā „manussamaraṇaṃ

¹ Bā adds pi ² Bā sambhañji ³ Bā adds gāthamāha ⁴ Bā jāna taṃ ⁵ Pā coraṃ me. ⁶ Bā -padesa. ⁷ Bā sākhaṇi- ⁸ Lā adds pubbaḥhalasampanno. ⁹ Bā omits an- ¹⁰ Bā samghate-. ¹¹ Pā jagatirūpā. ¹² Pā diso, Bā svā ¹³ all four MSS. aggi, Lā samuccaṃti, Bā pamuccati. ¹⁴ Bā sārūhi. ¹⁵ Bā rājamahārājassa. ¹⁶ Bā paṭissaraṇaṃ in the place of tasmim̐ corikaṃ ¹⁷ Lā core meva. ¹⁸ Bā kāsikagā-. ¹⁹ Bā kulassa. ²⁰ Bā omits sam. ²¹ Bā yeva

nāma bhāriyam¹, katham nam² māremīti³ rutte³ „niddokkamanakāle
nam⁴ mañcaken' eva gahetvā suṃsumāranadiyam khipissāma, atha
nam suṃsumārā māressantīti⁵ āha. „Tuyham pana mātā kuhin⁶“
ti. „Tassā⁷ yeva santike sayatīti⁸“. „Tena hi gaccha, tassā ni-
pannamāñcake⁹ rajjūm bandhitvā saññam karohīti¹⁰. Sā tathā katvā 5
„katā me saññā“ ti āha. Itaro¹⁰ „thokaṃ adhiwāsehi, manussā tāva
sayantū¹¹“ ti niddāyanto viya nipajjitvā gantvā tam rajjukam bhari-
yāya mātu mañcake bandhitvā bhariyam pabodhetvā ubho pi gantvā
tam mañcaken' eva saddhim ukkhipitvā nadiyam khipimsu. Tattha
nam¹² suṃsumārā viddhamsetvā khādimsu. Sā punadivase mātu pari- 10
vattitabhāvam¹³ ūtvā „sāmi mama mātā va māritā. idāni tava mā-
taram māremā¹⁴“ ti vatvā „tena hi sādhu“ ti rutte „susāne citakam
katvā aggimhi nam pakkhipitvā māressāmā“ ti āha. Atha nam
niddāyamānam ubho pi susānam¹⁵ netvā ṭhapyimsu. Tatra¹⁶ sāmiko
bhariyam āha: „aggi te ābhato¹⁷“ ti. „Pamutṭhā sāmīti¹⁸“. 15
„Tena hi gantvā ānehīti“. „Na sakkomi sāmi gantum, tayi gate pi
ca¹⁹ ṭhātum²⁰ na sakkhissāmi, ubho pi²¹ gacchissāmā²²“ ti. Tesu
gatesu²³ mahallikā²⁴ sītavātena pabodhitā susānabhāvam ūtvā „ime
mam māretukāmā, aggitthāya gatā“ ti ca²⁵ upadhāretvā „na me balam
jānantīti“ ekam kalebaram²⁶ mañcake nipajjāpetvā²⁷ upari²⁸ pilotikāya 20
paṭicchādetvā sayam²⁹ palāyitvā tatth' eva lenagubam³⁰ pāvisi.
Itare³¹ aggin āharitvā mahallikā ti saññāya kalebaram³¹ jhāpetvā
pakkamimsu. Ekena ca³⁴ corena tasmim guhāleṇa bhaṇḍikā ṭhapitā,
so „tam gaṇhissāmīti“ āgantvā mahallikam disvā „ekā yakkhinī
bhavissati³³, bhaṇḍikā me amanussapariggahitā jātā³⁴“ ti ekam bhūta- 25
vejjam ānesi. Vejjo mantam karonto guham pāvisi. Atha nam sā
āha: „nāham yakkhinī, ehi ubho pi mam dhanam khādissāmā³⁵“ ti.
„Katham saddhātabban“ ti. „Tava jivham mama jivhāya ṭhāpēhīti“.
So tathā akāsi. Ath' assa sā jivham ḍasitvā³⁶ chinditvā³⁷ pātesi.
Bhūtavejjo „addhā esā yakkhinīti“ jivhāya lohitaṃ paggharantiyā 30

¹ Bā bha-. ² Bā omits nam. ³ Bā -ā. ⁴ Bā na. ⁵ Bā ka han. ⁶ Bā khādis-san-
tīti ⁷ Bā kassa. ⁸ Bā supajjati. ⁹ Ck -mā-, Bā nippannam pañcake. ¹⁰ Bā -rā.
¹¹ Bā niddāyanto. ¹² Bā adds niddāyamānam. ¹³ Bā maritabhā-. ¹⁴ Bā mārehi.
¹⁵ Bā -ne. ¹⁶ Bā tattha. ¹⁷ Cā āhato, Bā ācākā, Bā ābhātā. ¹⁸ Bā pamut-
thasmim sāmīti. ¹⁹ Bā omits ca. ²⁰ Bā kātum. ²¹ Bā adds mayam. ²² Bā
gacchāmā. ²³ Bā adds mātu. ²⁴ Bā -kūpi. ²⁵ Bā omits ca. ²⁶ Bā matakāh-
garam gahetvā. ²⁷ Bā omits mañ - - mpa - -. ²⁸ Bā adds pi. ²⁹ Bā omits sa-.
³⁰ Cks leua-. ³¹ Bā kaliṅgaram. ³² Bā omits ca. ³³ Bā -tīti. ³⁴ Bā omits
jātā. ³⁵ Bā bhājessa-. ³⁶ Bā upaḍissitvā. ³⁷ Bā omits chin-

viravamāno palāyi. Mahallikā¹ punadivase maṭṭasāṭakam² nivāsetvā
 nānāratanabhaṇḍikam³ gahetvā va⁴ gharaṃ agamāsi. Suṇisā nam⁵
 disvā „kham⁶ te amma idam⁷ laddhan“ ti pucchi. „Amma etasmiṃ
 5 suṇe dārucitakāya jhāpitā⁸ evarūpaṃ labhantīti“⁹. „Amma mayāpi
 sakkā laddhun“ ti. „Mādisi hutvā labhissasīti“. Sā piḷandhana-
 bhaṇḍakalobhena¹⁰ sāmikass¹¹ akathetvā tattha attānaṃ jhāpesi. Atha
 nam punadivase sāmiko apassanto „amma imāya hi¹² te¹³ velāya¹⁴
 suṇisā¹⁵ nāgacchatīti“ āha. Sā tam „are¹⁶ pāpapurisa kiṃ matā
 nāma āgacchantīti“ tajjetvā
 10 s. Yam ānayaṃ¹⁷ somanassaṃ māliniṃ candanussadaṃ
 sā maṃ gharā nicchubhati¹⁸, jātaṃ saraṇato bhayan ti 57.
 gātham āha.

Tattha somanassaṃ ti somanassaṃ uppādetvā, somanassā¹⁹ ti vā²⁰ pāṭho,
 somanassavati²¹ hutvā²² ti attho, idam vuttaṃ boti: yam ahaṃ²³ imam me
 15 m-sāya putto puttadhītāhi²⁴ vaḍḍhissati²⁵ maṃ ca mahallikakāle posessatīti²⁶
 maliniṃ candanussadaṃ²⁷ katvā aluṇkaritvā somanassajātāṃ²⁸ ānesiṃ sā maṃ
 ajja gharā nīharati, saraṇato yeva²⁹ bhayaṃ uppannaṃ ti.

„Mahārāja“³⁰, suṇisā viya sassuyā mahājanassa rājā³¹ paṭi-
 saraṇaṃ, tato bhaye uppanne kiṃ sakkā kātuṃ, sallakkhehi
 20 devā³² ti. „Tāta“³³, nāhaṃ tayā āhaṭakāraṇāni³⁴ jānāmi,
 coram eva dehīti³⁵. So „rājānaṃ rakkhissāmīti“ puna³⁶
 aparam pi kāraṇaṃ³⁷ āhari:

Deva pubbe imasmiṃ űeva³⁸ nagare eko puriso patthanaṃ katvā
 puttaṃ labhi. So tassa³⁹ jātakāle „putto me laddho“ ti pīti-
 25 somanassajāto⁴⁰ tam posetvā vayappattakāle dārena⁴¹ saṃyojetvā apa-
 rabhāge jaraṃ patvā kammantaṃ adhiṭṭhātum⁴² nāsakkhi. Atha nam
 putto „tvaṃ kammaṃ kātuṃ na sakkosi, ito nikkhamā“ ti⁴³ gehato

¹ Bā -kāpi ² Bā maṭṭha-. ³ Bā -tanambhaṇḍikam katvā. ⁴ Bā omits va. ⁵ Bā omits nam ⁶ Bā ku-. ⁷ Bā imam ⁸ Bā -tāya. ⁹ Bā -bhatīti. ¹⁰ Bā sū laddhabhaṇḍika- ¹¹ C^s omits hi, Bā^s pi. ¹² Bā^s omit te. ¹³ C^s -yam. ¹⁴ Bā adds te ¹⁵ Bā hare ¹⁶ C^s -yī, Bā sāmanussi, B^f mānaya. ¹⁷ Bā ghari nīharitā, B^f gharā nicchurati. ¹⁸ Bā adds jātā. ¹⁹ Bā pi. ²⁰ C^s -vatvā. ²¹ Bā somanassapakatitā. ²² C^s mayham, Bā^s yam maṃ. ²³ Bā ime nissāya putta-
 dhītā, C^k puttadhītāya. ²⁴ Bā -issanti. ²⁵ Bā posissanti. ²⁶ C^s -hī-. ²⁷ C^s -to, Bā -tā ²⁸ Bā adds me. ²⁹ Bā -jā ³⁰ Bā omits rājā ³¹ Bā so. ³² Bā omits tāta ³³ Bā ānitakā ³⁴ C^s coremeva de-, Bā coram me de-. ³⁵ Bā omits puna. ³⁶ Bā udāharanaṃ. ³⁷ Bā yeva ³⁸ Bā puttassa. ³⁹ Bā omits pīti. ⁴⁰ Bā asabbhāyena. ⁴¹ C^s vdhīṭṭhi-. ⁴² Bā adds tam.

nihari. So kicchena kasirena bhikkhāya¹ jīvikaṃ kappento pari-devamāno

9. Yena jātēna nandissam² yassa ca³ bhavam icchisam⁴

so maṃ gharā nicchubhati, jātāṃ saraṇato bhāny ti 58.

gātham āha.

5

Tattha so maṃ ti so putto maṃ gharato niharati, sv-ūhaṃ bhikkhaṃ caritvā dukkhaṃ⁵ jīvāmi, saraṇato yeva me bhayaṃ jātāṃ⁶ ti.

„Mahārāja yathā pitā⁷ nāma mahallako paṭibaleṇa puttēna rakkhitaḥ evaṃ sabbo⁸ pi janapado⁹ rañṇā¹⁰ rakkhitaḥ⁹, idaṃ¹¹ ca bhayaṃ uppajjamānaṃ sabbasatte rakkhantassa rañño 10 santikā uppannaṃ, iminā kāraṇena ‘asuko nāma coro’ ti jāna devā“ ‘ti¹² āha¹³. „Tāta nāhaṃ kāraṇaṃ vā akāraṇaṃ vā¹⁴ jānāmi, coraṃ vā me dehi tvaṃ nēva vā coro hohīti¹⁵“ evaṃ rājā punappuna māṇavaṃ anuyuñji. Atha naṃ so evaṃ āha: „kiṃ pana mahārāja ekaṃsen’ eva¹⁶ coragahaṇaṃ rocethā“ 15 ‘ti¹⁷. „Āma tātā ‘ti. „Tena hi ‘asuko ca asuko ca¹⁸ coro’ ti parisamajjhe pakāsemīti“. „Evaṃ karohi tātā“ ‘ti. So tassa vacanaṃ sutvā „ayaṃ rājā attānaṃ rakkhituṃ na deti¹⁹, gaṇhissāmi idāni²⁰ coraṃ“ ti sannipatite mahājane āmantetvā

10. Suṇantu me jānapadā negamā ca samāgatā:

20

yat odakaṃ tad ādittaṃ, yato khemaṃ tato bhayaṃ, 59.

11. Rājā vilumpate ratṭhaṃ brāhmaṇo ca purohito,

attaguttā viharatha, jātāṃ saraṇato bhayaṃ ti 60.

imā gāthā āha.

Tattha yaṭṭo dakaṃ tadādittāṃ ti yaṃ udakaṃ tad eva ādittāṃ, yato 25 khemaṃ ti yato rājato khemaṃ bhavitaḥ tato va²¹ bhayaṃ uppannaṃ, attaguttā viharathā ‘ti tumbe dāni²² anāthā jātā attānaṃ mā vināsetha,

¹ Bā omits bhi-. ² Bā nandibhayaṃ. ³ Bā ye sacce. ⁴ C^{ks} icchīyaṃ, Bā iccha-yaṃ; cfr. Trenckner's excellent Pāli Miscellany p. 75. ⁵ C^k -ā, Bā -ena. ⁶ Bā uppannaṃ. ⁷ Bā omits pitā. ⁸ Bā -e. ⁹ Bā -ā. ¹⁰ Bā add ca purohitena ca. ¹¹ Bā imaṃ. ¹² C^s nāma devā ti jāna devanā ti, Bā nāma corā ti jānāti devā ti. ¹³ C^k omits āha, Bā vatvā. ¹⁴ Bā omits vā ak - - vā. ¹⁵ C^k hotīti, Bā coraṃ eva dehi tvaṃ nēva hi coro sīti. ¹⁶ Bā -sena. ¹⁷ Bā -gahanaṃ coro me dethā ti vadeyya. ¹⁸ Bā omits ca asu - - ca. ¹⁹ C^k detīti, C^s detīti corr. to deti. ²⁰ Bā omits idāni. ²¹ C^k ca, Bā omits va. ²² Bā idāni.

attanā va guttā hutvā attano santakam dhanadhaññaṃ rakkhatha¹, rājā nāma mahājanassa patisaranam, tato va² tumhākam bhayaṃ uppannam, rājā ca purohito ca vilopakkhādacorā³, sace core gahetukāmi⁴ attha⁴ ime dve ganhitvā⁵ kammakaranam karothū⁶ 'ti.

- 5 Te tassa katham sutvā cintayimsu: „ayaṃ rājā⁷ rakkha-
nāraho⁸ pi samāno idāni aññass⁹ upari dosaṃ āropetvā attano
bhaṇḍakam¹⁰ sayam eva pokkharaniyam t̐apetvā coraṃ pari-
yesāpeti, ito dāni patthāya puna corakammassa akaraṇatthāya
mārema naṃ pāparājānaṃ“ ti daṇḍamuggarādihatthā¹¹ utthāya
10 tatth' eva¹² rājānaṃ ca purohitaṃ ca pothetvā¹³ jīvitaṃ kkhayaṃ
pāpetvā Mahāsattaṃ abhisiñcitvā rajje patit̐hāpesuṃ¹⁴.

- Satthā imāni deṇanam¹⁵ āharitvā „anacchariyaṃ upāsaka paṭha-
viyam padasañjānanaṃ. porāṇakapaṇḍitā tāva¹⁶ ākāse padaṃ sañjā-
nimū“ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapari-
15 yosāne upāsako ca putto ca sotāpattiphale patit̐hitā): „Tadā pitā
Kassapo ahoṣi. padakusalamāṇavo¹⁷ aham evā“ 'ti. Padakusala-
māṇava jātakam¹⁸.

7. Lomasakassapajātaka.

- Assa Inda-samo rājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
20 haranto ekam ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha katesi. Tam hi
bhikkhuṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ukkaṇṭhito¹⁹“ ti pucchitvā
„saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu²⁰ yaśasamaṅgino pi²¹ āyasyaṃ pā-
puṇanti²², kilesā nāma²³ ete²⁴ parisuddhasatte pi samkilitt̐he²⁵ karonti
pag eva tādisaṃ“ ti vatvā²⁶ atitāni āhari:

- 25 Atite Bārāṇasi-rañño²⁷ Brahmadaṭṭassa putto Brah-
madattakumāro nāma purohitaputto ca Kassapo nāma²⁸

¹ Bḍ dhanam biraññaṃ rajatam vā rakkham vijaññaṃ. ² Bḍ omits va. ³ C^s -khādacorā. ⁴ Bḍ ganhitu-. ⁵ Bḍ gahe-. ⁶ Bḍ -karanam karissathā. ⁷ Bḍ omits rā-. ⁸ Bḍ rakkhito. ⁹ Bḍ -ssa. ¹⁰ Bḍ -si-. ¹¹ C^s -rāti-, C^s -rāni-
corr to -rādi-. ¹² Bḍ omits tattheva. ¹³ Bḍ t̐apetvā. ¹⁴ Bḍ patit̐ha-. ¹⁵ Bḍ
dhammade-. ¹⁶ Bḍ omits tāva. ¹⁷ Bḍ adds pana. ¹⁸ C^s omits kusala. ¹⁹ Bḍ
adds si. ²⁰ Bḍ sinerukampavāto kim purāṇapantāni na kampessati. ²¹ Bḍ
omits pi and adds asappurisa. ²² Bḍ āyasaṃkham sampā-. ²³ C^s nomato,
Bḍ nāmam. ²⁴ Bḍ -litham. ²⁵ Bḍ adds tena yacito. ²⁶ Bḍ bārāṇasīyaṃ brah-
madatte rajjam kārente. ²⁷ Bḍ lomasakassapo nāma dve.

sahāyakā hutvā ekācariyakule sabbasippāni uggaṇhimsu. Aparabhāge kumāro¹ pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Kassapo cintesi: „mayhaṃ sahāyo rājā jāto, idāni me mahantaṃ² issariyaṃ³ dassati, kiṃ me issariyena, ahaṃ mātāpitaro ca rājānaṃ ca āpucchitvā pabbajissāmīti“ so rājānaṃ ca mātāpitaro ca 5 āpucchitvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ⁴ pabbajitvā sattame divase⁵ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya yāpento vihāsi. Pabbajitaṃ pana Lomasakassapo ti sañjānimsu. Parimāritindriyo⁶ ghoratapo tāpaso ahosi. Tassa pana tapatejena⁷ Sakkabhavanaṃ⁸ kampi. Sakko āvajjamāno 10 taṃ disvā cintesi: „ayaṃ tāpaso ativiya uggatejo Sakka-bhāvāpi maṃ cāveyya⁹, Bārāṇasirañña saddhiṃ ekato hutvā tapam assa¹⁰ bhindissāmīti“ so Sakkānubhāvena aḍḍharattasamaye¹¹ Bārāṇasirañño sirigabbhaṃ pavisitvā sakalagabbhaṃ sarīrappabhāya obhāsetvā rañño santike ākāse ṭhito „utṭhehi 15 mahārājā“ ‘ti rājānaṃ pabodhesi „ko si nāma tvaṃ“ ti ca¹² vutte „Sakko haṃ asmiti“ āha. „Kimatthaṃ āgato sīti“. „Mahārāja sakala-Jambudīpe ekarajjaṃ icchasi na icchasīti¹³“. „Kissa na icchāmīti“. Atha naṃ Sakko „tena hi Lomasakassapaṃ ānetvā pasughātayaññaṃ yajāpehi, Sakka-samo 20 ajarāmaro hutvā sakala-Jambudīpe rajjaṃ karissasīti“ vatvā paṭhamāṃ gātham āha:

1. Assa Inda-samo rāja¹⁴ accantaṃ¹⁵ ajarāmaro

sace tvaṃ¹⁶ yaññaṃ yājeyya¹⁷ isiṃ Lomasakassapan ti. 61.

Tattha assā ti bhavissasi¹⁸, yājeyyā ti sace tvaṃ araññāyatanato isiṃ 25 Lomasakassapaṃ ānetvā yaññaṃ yajissasi¹⁹.

Tassa vacanaṃ sutvā rājā „sādhū“ ‘ti sampatīcehi. Sakko „tena hi mā papañcaṃ karīti“ vatvā pakkāmi. Rājā

¹ Bā brahmadattaku. ² Bā -te ³ Bā -ye. ⁴ Bā omits isi. ⁵ Bā adds pañca.

⁶ Bā paramajitindri- ⁷ Bā omits pana tapa. ⁸ Bā sakkassa- ⁹ Bā sakka-bhavanampi maṃ cāveyya. ¹⁰ Bā tāpasassa sīlam. ¹¹ Bā -tti-. ¹² Bā omits ca. ¹³ Bā omits na icchasi. ¹⁴ Cks -jā. ¹⁵ Bā -ta. ¹⁶ Cks tam. ¹⁷ Bāf ya-.

¹⁸ Bā -ti. ¹⁹ Bā yājeyyāsīti.

punadivase Sayhañ¹ nāma amaccañ pakkositvā² „samma³
mayhañ piyasahāyassa⁴ Lomasakassapassa santikañ gantvā
mama vacanena evaṃ vadehi: ‘rājā⁵ tumhehi yaññaṃ⁶ yajā-
petvā sakala-Jambudīpe ekarājā bhavissati, tumhākam pi
5 yattakañ padesañ icchatha tattakañ dassati, mayā saddhiṃ
yaññaṃ yajitum āgacchathā’⁷ ‘ti. So „sādhu devā”⁸ ‘ti tāpa-
sassa vasanokāsañ jānanatthañ nagare bheriñ carāpetvā ekena
vanacarakena⁹ „ahañ jānāmīti”¹⁰ vutte taṃ purato katvā ma-
hantena parivārena tattha gantvā isiṃ vanditvā ekamantañ
10 nisinnō taṃ sāsanañ ārocesi. Atha naṃ so „Sayha”¹¹ kiṃ
nāma¹² etaṃ kathesi¹³ ‘ti’¹⁴ vatvā paṭikkhipanto catasso gāthā abhāsi:

2. Sasamuddapariyāyañ mahiṃ sāgarakuṇḍalaṃ (Cfr. p. 32.)

na icche saha nindāya, evaṃ Sayha vijānāhi. 62.

3. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhañ dhanalābhañ ca⁹ brāhmaṇa

15 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena vā. 63.

4. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje

sā eva jīvika seyyā yā cādhammena esanā. 64.

5. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje

aññañ ahiṃsayāñ loke api rajjena taṃ varan ti. 65.

20 Tattha sasamuddapariyāyan ti sasamuddaparikkhepañ, mahiṃ sā-
garakuṇḍalan ti cattāro dīpe parikkhipitvā thitasāgarehi kannavalliyā thapita-
kuṇḍalehi viya samannāgatañ, saha nindāyā ‘ti iminā pasughātakammañ
katan ti imāya nindāya saha cakkavālapariyantañ mahāpaṭhavim¹⁰ na icchāmīti
vadati, yā vutti vinipātenā ‘ti narake vinipātakammena yā ca jīvika¹¹
25 hoti taṃ dhiratthu, garahāmi taṃ vuttin ti dīpeti, sā jīvika ti pabbajitassa
mattikāpattam ādāya paragarāṇi upasaṃkamitvā āhārapariyesanajīvika yasa-
dhanalābhato satagunena varatarā ti attho, api rajjena taṃ varan ti anā-
gārassa sato aññañ ahiṃsanantassa¹² paribbajanañ¹³ sakala-Jambudīparaj-
jena¹⁴ pi varan ti attho.

30 Amacco tassa kathaṃ sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā
„anāgacchante kiṃ sakkā kātun”¹⁵ ti tuṇhī ahosi. Puna Sakko

¹ Bā se-. ² Bā pakkosāpetvā. ³ Bā amma. ⁴ Bā -hāyakassa, Cās mayham
piśahāyassa. ⁵ Bā adds kira. ⁶ Bā tumhe pasughātayaññañ. ⁷ Bā -cā-. ⁸ Bā
so āha mayham. ⁹ Bā dhanalābhañ yasalā-. ¹⁰ Bā omits mahā. ¹¹ Bā ci
jivita-. ¹² Cās ahiṃsanantassa. ¹³ Bā pabbajitānañ. ¹⁴ Cās -dīpena rajjena.

aḍḍharattasamaye¹ āgantvā ākāse ṭhatvā „kiṃ mahārāja Lo-
 masakassapaṃ² ānāpetvā³ yaññāṃ na⁴ yājāpesīti“ āha. „Pesite
 pi⁵ nāgacchatīti“. „Mahārāja, attano dhītaraṃ Candavati-
 kumārīṃ alaṃkaritvā Sayhassa⁶ hatthe⁷ pesetvā ‘sace kirā-
 gantvā yaññāṃ yajissasi rājā te imaṃ kumārīkaṃ dassatīti’⁸ 5
 vadāpehi, addhā so kumārīkāya paṭibaddhacitto⁹ āgacchissatīti“.
 Rājā „sādhū“ ‘ti sampāṭicchitvā punadivase Sayhassa⁹ hatthe
 dhītaraṃ pesesi. So dhītaraṃ¹⁰ gahetvā tattha gantvā isiṃ
 vanditvā paṭisanthāraṃ katvā devaccharāpaṭibhāgaṃ¹¹ rāja-
 dhītaraṃ tassa dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. So indriyāni 10
 bhinditvā taṃ olokesi, sah’¹² olokanen’ eva paṭibaddhacitto
 hutvā jhānā¹³ parihāyi. Amacco tassa paṭibaddhabhāvaṃ¹⁴
 ñatvā „bhante sace kira yaññāṃ yajissatha rājā vo¹⁵ imaṃ
 pādaparicārikaṃ¹⁶ katvā dassatīti“. So kilesavasena kam-
 panto¹⁷ „imaṃ kira me dassatīti“ āha. „Āma yaññāṃ yajan- 15
 tassa te dassatīti“. So „sādhū, imaṃ labhanto yajissāmīti“
 vatvā taṃ gahetvā sah’ eva jaṭāhi alaṃkatarathaṃ abhiruyha
 Bārāṇasīṃ agamāsi. Rājāpi „āgacchati kirā“ ‘ti sutvā va¹⁸
 yaññāvāṇe kammaṃ paṭṭhapesi. Atha naṃ āgataṃ disvā
 „sace¹⁹ yaññāṃ yajissatha ahaṃ²⁰ Inda-samo bhavissāmi²¹, 20
 yaññāpariyosāne vo²² dhītaraṃ dassāmīti“ āha. Kassapo
 „sādhū“ ‘ti sampāṭicchi. Atha naṃ rājā punadivase ādāya
 Candavatiyā saddhiṃ yeva yaññāvāṇaṃ gato. Tattha hatthi-
 assausabhādisabbacatuppadā²³ paṭipāṭiyā ṭhapitā va ahesuṃ.
 Kassapo te²⁴ sabbe hanitvā ca²⁵ ghātetvā ca²⁶ yaññāṃ yajitum 25
 ārabhi. Atha naṃ tattha sannipatito mahājano disvā²⁷ „idan

¹ Bā -tti-. ² Bā lomaka-. ³ Bā ānetvā. ⁴ Bā omits na. ⁵ C^k yājāpesi te pi,
 Bā yājāpesīti ahaṃ pesito pi. ⁶ C^s sahāyassa, Bā seyhaṃ. ⁷ Bā tattheva. ⁸
 Bā adds hutvā. ⁹ Bā seyassa. ¹⁰ Bā rājadhī-. ¹¹ Bā -ra-. ¹² Bā saha. ¹³
 Bā thānā. ¹⁴ Bā -bhandhacittabhā-. ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Bā imaṃ dārikaṃ pari-.
¹⁷ C^k -pe-. ¹⁸ Bā omits va. ¹⁹ C^s sve, C^k veyava corr. to yeva? Bā omits
 sace. ²⁰ Bā yajissāhi athāham. ²¹ C^k -mīti. ²² Bā te. ²³ C^k -dī-, C^s omits
 sabba, Bā -catukkapādāya. ²⁴ Bā omits te. ²⁵ Bā anetvā va. ²⁶ Bā omits ca.
²⁷ Bā omits di-.

te¹ Lomasakassapa² ayuttaṃ appatirūpaṃ, kin nām' etaṃ karo-sīti⁴ vatvā paridevanto dve gāthā abhāsi:

6. Balaṃ cando balaṃ suriyo balaṃ samaṇabrāhmaṇā
balaṃ velā samuddassa balātibalā itthiyo. 66.

5 7. Yathā uggaṭapaṃ santaṃ isiṃ Lomasakassapaṃ
pitu atthā³ Candavatī vācāpeyyaṃ⁴ ayājayīti⁵. 67.

Tattha balaṃ cando balaṃ suriyo ti mahāndhakāraḍḍhamane⁶
aṇṇaṃ balaṃ nāma⁷ n' atthi, candimasuriyā va tattha⁸ balavanto⁹ ti attho.
samanabrāhmaṇā ti itthānīthavisayavegasahane¹⁰ khantibalaṇṇapabalena sam-
10 annāgatā samitapāpā bāhitapāpā¹¹ samaṇabrāhmaṇā, balaṃ velā samud-
dassā¹² ti mahāsamuddassa uttaritūṃ adatvā¹³ udakaṃ āvaritvā ṭhānasamattha-
tāya¹⁴ velā balaṃ¹⁵ nāma, balātibalān ti itthiyo pana visadaṇṇe¹⁶ pi avīta-
rāge attano vasaṃ¹⁷ ānetvā vināsetuṃ samatthātāya etehi sabbehi balehi atibalā
nāma, sabbabalehi itthibalān eva mahantaṃ ti attho, yathā ti yasmā, pitu
15 atthā ti pitu vaḍḍhiatthāya¹⁸, idaṃ vuttaṃ hoti yasmā imaṃ uggaṭapaṃ
samānaṃ sīlādīnaṃ guṇānaṃ esitattā isiṃ ayaṃ Candavatī nissīlaṃ katvā
pitu atthāya¹⁹ vācāpeyyayaṇṇaṃ²⁰ yājeti²¹ tasmiṃ jānītabbam etaṃ: balāti-
balaṃ itthiyo ti.

Tasmiṃ samaye Kassapo yaṇṇaṃ yajanatthāya „mañ-
20 galahatthiṃ gīvāya paharissāmīti²²“ khaggaratanaṃ ukkhipi.
Hatthi taṃ disvā maraṇabhayaṭṭajjito mahāviraṇṇaṃ viravi²³.
Tassa ravaṃ sutvā sesāpi hatthiassausabhā²⁴ maraṇabhayena
viraviṃsu, mahājano pi viravi. Kassapo taṃ mahāviraṇṇaṃ²⁵
sutvā samvegappatto hutvā attano jaṭṭādīni²⁶ olokesi. Ath' assa
25 jaṭṭaṃ massu kucchilomāni²⁷ uralomāni²⁸ pākāṭāni ahesuṃ. So
vippiṭṭisārī hutvā „ananurūpaṃ vata me pāpakammaṃ katan²⁹“
ti samvegaṃ pakāsento atthamaṃ gātham āha:

¹ Bā kandante. ² Bā lomaka-. ³ Ck^s -am, Bf attā. ⁴ Ck^s vācāpeyyaṃ, C^s vācā-
peyya, Bf vādhapeyya. ⁵ Bā sayājesīti, Pf ayāyasi, Ck^s ayāca-. ⁶ Bā andha-.
⁷ Bā omits nāma. ⁸ C^s vattha, Bā vettha in the place of va tattha. ⁹ Ck^s bala-
vābalavanto ¹⁰ Bā -yasamvega-. ¹¹ Bā omits bā-. ¹² Bā addhivā. ¹³ Bā
-tuṃ ānetvā vināsesuṃ samatthātāya. ¹⁴ Bā velāya-, C^s velāya- corr. to velā-
¹⁵ Pā vitarāge. ¹⁶ Bā attanā balaṃ. ¹⁷ Bā vudhi-. ¹⁸ Bā vudhiat-. ¹⁹ Bā
-yyaṇṇa-, Ck^s vaca-. ²⁰ Bā ya-. ²¹ Bā mahāravama ravi. ²² Bā -bhādayo. ²³
Bā mahāra-. ²⁴ Ck^s -ṭṭāni. ²⁵ Bā jata-. ²⁶ Bā omits ura-.

8. Tam¹ lobhā pakataṃ kammaṃ kaṭukaṃ kāmahetukaṃ,
tassa mūlaṃ gavesissam, checchaṃ² rāgaṃ sabandhanan
ti. 68.

Tass³. attho: mahārāja, yam etaṃ mayā Candavatiyā lobhaṃ uppādetvā
tena lobhena pakataṃ kāmahetukaṃ⁴ pāpaṃ⁵ tam⁶ katukarū tikkhaviṇṇakāṃ, 5
tassāhaṃ ayoniso manasikārasaṃkhātaṃ mūlaṃ gavesissam, alam me iminā khag-
gena, paññākhaggaṃ⁶ nīharitvā subhanimittabandhanena saddhīm sabandhanarū
rāgaṃ chiṇḍissāmīti

Atha naṃ rājā „mā bhāyi samma, idāni te Candavati-
kumārīṇ ca⁷ raṭṭhaṇ ca sattaratanarāsīṇ ca dassāmi⁸, yajāhi 10
yaññan“ ti āha. Tam sutvā Kassapo „na me mahārāja iminā
kilesen’ attho⁹“ ti vatvā osānagātham āha:

9. Dhi-r-atthu kāme subahū pi loke,
tapo va seyyo kāmagaṇehi rāja,
tapo karissāmi¹⁰ pahāya kāme, 15
tav’ eva raṭṭhaṃ Candavati ca hotū ’ti. 69.

Tattha subahūpīti¹¹ atibahuke pi¹². tapo karissāmīti sīlasamyama-
tapam¹³ eva karissāmīti

So evaṃ vatvā kasiṇaṃ¹⁴ samannāharitvā raṭṭhaṃ vi-
sesaṃ uppādetvā ākāse pallaṃkena nisīditvā rañño dhammaṃ 20
desetvā¹⁵ „appamatto hohiti“ ovaditvā yaññāvātaṃ viddhaṃ-
sāpetvā mahājanassa abhayaḍānaṃ¹⁶ dāpetvā rañño yācantass’
eva¹⁷ uppatitvā attano vasanaṭṭhānam eva gantvā yāvajjivam
Brahmavihāre bhāvetvā¹⁸ Brahmalo-ka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa- 25
modhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte²⁰ paṭiṭṭhahi):
„Tadā Sayhamahāmacco Sāriputto ahosi. Lomasakassapo²¹ aham evā“
’ti. Lomasakassapajātakaṃ².

¹ so all four MSS. ² C² chejjaṇ, C³ checcha, B² chijjaṇ ³ B² omits kā-.

⁴ C² papā. ⁵ B² kataṃ. ⁶ C² maññā. ⁷ C² -rī ca, C³ -rīva, B² -tikumārī
a. ⁸ C² -mīti ⁹ B² -sena attho ¹⁰ B² cari-. ¹¹ B² adds te ¹² C² ti.

¹³ B² -yamam. ¹⁴ C² -na ¹⁵ B² omits dh- de-. ¹⁶ C² abhayaṃ-, B² ādāya-.

¹⁷ B² yācanta yeva ¹⁸ B² -jivam thatvā āyuhapariyosāne. ¹⁹ B² dhammade-

²⁰ B² sotāpattiphalo ²¹ B² lomakas- ²² E² lomakas-. B² adds sattamaṃ.

8. Cakkavākajātaka.

- Kāsāyavatthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
 lolabhikkhuṃ ārabba kathesi. So kira lolo ahosi paccayaluddho
 ācariyupajjhāyavattādīni chaḍḍetvā pāto va Sāvattthim pavisitvā Vi-
 5 sākāhāya gehe anekakhādaniyaparivāravarayāguṃ¹ pivitvā divā² nā-
 naggarasaṃ³ sālīmaṃsodanaṃ⁴ bhuñjitvāpi tenātitto⁵ tato Cullaanātha-
 piṇḍikassa Kosalarañño ti tesam tesam niveśanāni⁶ sandhāya vicarati⁷.
 Ath' ekadivasaṃ tassa lolabhāvaṃ ārabba dhammasabhāyaṃ kathaṃ
 samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
 10 kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte taṃ bhik-
 khuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ⁸ lolo“ ti pucchitvā „saccaṃ
 bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā lolo si⁹, pubbe pi tvaṃ lola-
 bhāvena Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīhi¹⁰ atitto tato nikkhamitvā
 Gaṅgākūle¹¹ vicaranto Himavantaṃ pavitttho“ ti vatvā atitāni āhari:
 15 Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatthe rajjaṃ kārente eko
 lolakāko Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīni khādītva caranto¹² tehi
 atitto „Gaṅgākūle¹¹ macchamedam¹³ khādissāmīti“ vatvā¹⁴ tat-
 tha¹⁵ matamacche khādanto katipāhaṃ vasitvā Himavantaṃ
 pavisitvā nānāvidhāni¹⁶ phalāphalāni khādanto pahūtamaccha-
 20 kacchapam¹⁷ mahantaṃ padumasaraṃ patvā tattha suvaṇṇa-
 vanṇe dve cakkavāke sevāle¹⁸ khādītva vasante disvā „ime
 ativiya vaṇṇasampannā sobhaggappattā, imesaṃ bhojanaṃ
 manāpaṃ bhavissati, imesaṃ bhojanaṃ pucchitvā aham pi
 tad eva¹⁹ bhuñjitvā suvaṇṇavaṇṇo bhavissāmīti“ cintetvā tesam
 25 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekasmiṃ sākāhāpariyante
 nisīditvā tesam pasamsanapaṭisaṃyuttaṃ paṭhamam gātham āha:
 1. Kāsāyavatthe sakuṇe vadāmi
 duve duve nandimane²⁰ carante,
 kaṃ aṇḍajaṃ aṇḍajā²¹ mānusesu
 30 jātiṃ pasamsanti, tad iṃgha brūthā²² 'ti. 70.

¹ Bā -niyaṃ vā yāguṃ vā. ² Bā omits di-. ³ Bā -sa. ⁴ Bā -mamsādīni. ⁵ Bā tena a-. ⁶ Bā -nam. ⁷ Bā -ri. ⁸ Bā adds bhikkhu. ⁹ Cks n. ¹⁰ Bā -pādīni khādītva vicaranto tehi. ¹¹ Cks -kule, Bā -tīre. ¹² Bā 'vica-. ¹³ Bā -mamsam. ¹⁴ Bā gautva. ¹⁵ Bā adds pi. ¹⁶ Bā omits vidhāni. ¹⁷ Bā bahu-macchakacchapasevitam. ¹⁸ Bā -lam. ¹⁹ Bā tatheva. ²⁰ Bā nanda-. ²¹ all four MSS. -ja. ²² Bā brūhi

Tattha kāsāyavattthe ti suvaṇṇavanne kāsāyavattthanivatthe viya, duve
duve ti dve dve hutvā, nandimane¹ ti tuṭṭhacitte, kaṃ aṇḍajam aṇḍajā²
mānusesu jātiṃ paṣaṃsanti³ ambho aṇḍajā tumhe mānusesu paṣaṃsantā
kaṃ aṇḍajan ti katarān nāma aṇḍajan ti vatvā paṣaṃsanti, kaṃ sakunaṃ nāmā
'ti³ vatvā tumhe manussānaṃ antare vaṇṇenti⁴ attho, kaṃ aṇḍajam aṇḍaja- 5
mānusesū 'ti pi pāṭho, tass' attho: tumhe aṇḍajesu ca manussesu ca katarān
aṇḍajan ti vatvā paṣaṃsanti.

Taṃ sutvā cakkavāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhe manussesu manussahiṃsa

anubbate⁴ cakkavāke vadanti, 10

kalyāṇabhāv' amha⁵ dijesu sammatā,

abhītarūpā vicarāma aṇṇave ti. 71.

Tattha manussahiṃsā 'ti kāko manusse hiṃsati viheṭṭheti, tena taṃ⁶
evam ālapati, anubbate⁴ ti aññamaññaṃ anugate sammodamāne⁷ piyaṃ-
vāse, cakkavāke ti cakkavākā nāma⁸ sā aṇḍajājātīti paṣaṃsanti vaṇṇenti 15
kathenti, dijesū 'ti yattakā pakkhino nāma tesu mayam kalyāṇabhāvā ti
pi manussesu sammatā, dutiye atthavikappe: manussesu amhe cakkavākā ti pi
vadanti, dijesu pana mayam kalyāṇabhāvā ti sammatā⁹, kalyāṇabhāvā ti no¹⁰ dijā
vadanti, aṇṇave ti imasmiṃ bhāne saro aṇṇavo ti vutto, imasmiṃ padumasare
mayam¹⁰ eva dve janā paresam ahiṃsanato abhītarūpā vicarāmā ti attho, 20
imissā pana gāthāya catuttham pādaṃ¹¹: na ghāsahetu pakaroma¹² pāpaṃ ti
paṭhanti¹³, tass' attho: yasmā mayam ghāsahetu pāpaṃ na karoma tasmā ka-
lyāṇabhāvā ti amha¹⁴ manussesu ca dijesu ca sammatā ti.

Taṃ sutvā kāko tatiyaṃ gātham āha:

3. Kiṃ, aṇṇave kāni phalāni bhuñje

maṃsaṃ kuto khādatha cakkavākā, 25

kiṃ bhojanaṃ bhuñjatha vo anomā¹⁵,

balāṇ ca vaṇṇo¹⁶ ca anapparūpo¹⁷ ti. 72.

Tattha kiṃ ti pucchāvasena ālapanāṃ, kiṃ bho cakkavākā ti vuttam hoti,
aṇṇave ti imasmiṃ sare, bhuñje ti bhuñjtvā¹⁸ ti attho, maṃsaṃ kuto 30
khādathā 'ti katarapāṇinaṃ¹⁹ sarīrato maṃsaṃ khādatha, bhuñjatha vo²⁰

¹ Bā nanda-. ² all three MSS -ja. ³ Bā kaṃ aṇḍajam katarān vā akatarān
vā aṇḍajanti ki sagupā nāma ti. ⁴ Bā anupubbake. ⁵ Bā -he. ⁶ Bā naṃ. ⁷
Ck^s -no. ⁸ Bā cakkavakkanāmake ⁹ Bā omits kaly - - ti sam-. ¹⁰ Bā sayam.
¹¹ Bā pa-. ¹² Ck^s pakāroma, Bā pika-. ¹³ Ck^s paṭiṭṭhanti, Bā omits pa-. ¹⁴ Ck^s
amhe, Bā ambhākam. ¹⁵ Bā abhinham. ¹⁶ Bā rupaṇ. ¹⁷ Bā -pā. ¹⁸ Bā ki bhuñce.
¹⁹ Ck^s -pāṇinaṃ, C^s -ṇinaṃ corr. to -nīnaṃ, Bā -ram pāṇinaṃ. ²⁰ Bā te.

ti vokūro nipātamattam vā¹ parapadena vāssa² sambandho: balañ ca vo
vanno³ ca anapparūpo⁴ ti

Tato cakkavāko catuttham gātham āha:

4. Na añṇave santi phalāni vaṃka⁵

5 maṃsaṃ kuto khādituṃ cakkavāke,
sevālabhakkh' amha⁶ avākabhojanā,
na ghāsaheṭū⁷ pakaroma⁸ pāpan ti. 73.

Tattha cakkavāke ti cakkavākassa, avākabhojanā ti vakkalarahitauda-
kabhojanā⁹, amhākaṃ hi sevālo¹⁰ c' eva udakañ ca bhojanan ti dasseti, na
10 ghāsaheṭū ti tumhādisā viya mayam ghāsaheṭu pāpaṃ na karoma¹¹.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

5. Na me idam ruccati cakkavākā¹²,
asmim bhava bhojanasannikāso
ahosi me pubbe, tato me¹³ aññathā,
15 icc-eva me vimati ettha jātā. 74.

6. Aham pi maṃsāni¹⁴ phalāni bhuñje
annāni ca¹⁵ loṇiyateliyāni,
rasam manussesu labhāmi bhottuṃ¹⁶
sūro va saṃgāmamukhaṃ vijetvā¹⁷,
20 na ca me tādiso vaṇṇo
cakkavāka yathā tavan ti. 75.

Tattha idam ti¹⁸ tumhākaṃ bhuñjanabhojanam mayham na ruccati,
asmim bhava bhojanasannikāso ti asmim bhava abhojanasannikāso, yaṃ
asmim cakkavākabhava bhojanam na tvam tena¹⁹ sannikāso²⁰ taṃsadiso²⁰ tada-
25 nurūpo na hosi²¹, ativiya sampannasarīro sīti attho²², tato me aññathā ti²³
mayham pubbe tumhe disvā va ete ettha nānāvīdhāni phalāni c' eva maccha-
maṃsaṃ ca khādanti tena evam²⁴ sobhaggappattā ti ahosi²⁵, idam me²⁶ tato
aññathā hoti attho, icc-eva me ti eten' eva me²⁶ kārānena ettha tumhākaṃ

¹ Bā omits vā. ² Bā omits vāssa. ³ Bā vannañ ⁴ Bā -pā. ⁵ Bā caṃka, Bf dhaṅka.

⁶ Bā sevālaṃ pakkhima. ⁷ C^s Bā -tu ⁸ C^s pakā-, Bā karoma. ⁹ C^k vakkala-
jahita-, Bā^s sakalapattita- ¹⁰ Bā -laṃ ¹¹ Bā -mā ti ¹² Bā^s -e. ¹³ Bā pi.

¹⁴ Bā -naṃ va. ¹⁵ Bā va ¹⁶ Bā bhattam. ¹⁷ C^k mukhamhi chetvā, Bā saṃ-
gāmam mukhaṃ vijetvā. ¹⁸ C^s idam, omitting ti ¹⁹ Bā -kāso ti imasmim
cakkavakkabhava bhojanattham tena. ²⁰ Bā adds vā ²¹ Bā akāsi. ²² Bā pa-
sannasa-. ²³ Bā adds yaṃ. ²⁴ Bā ke in the place of tena evam. ²⁵ Bā -ppatā-
nīti apagacchi. ²⁶ Bā omits me.

sarīravanne¹ vimati jātā: kathan nu kho ete evarūpaṃ lūkhāṃ² bhojanaṃ
 bhuñjantā vannaṃvanto jātā ti³. ahaṃ pīti ahaṃ hi⁴ ayam eva vā pātho,
 bhuñje ti bhuñjāmi, annāni ca 'ti bhojanāni ca, loṇiyateliyānīti lona-
 telayuttāni, rasan ti manussesu manussaparibhogāṃ⁵ panītarasaṃ, vijetvā⁶
 ti yathā sūro vīrayodho⁷ saṃgāmamukhaṃ vijaṭetvā⁸ vilumpitvā paribhuñjati 5
 tathā vilumpitvā paribhuñjāmīti attho, yathā tavaṇ ti evaṃ panītabhojanaṃ⁹
 bhuñjantassāpi mama tādiso vaṇṇo n' atthi yādiso tava, tena te varanaṃ na
 saddahāmīti dīpeti.

Ath' assa¹⁰ vaṇṇasampattiyaṃ abhāvakāraṇaṃ attano ca
 bhāvakāraṇaṃ kathento cakkavāko sesagāthā abhāsi: 10

7. Asuddhabhakkho si khaṇānupātī,
 kicchena te labbhati annapānaṃ,
 na tussasi rukkhaphalehi vaṇka¹¹
 maṃsāni vā yāni susānamajjhe. 76.

8. Yo¹² sāhasena adhigamma bhoge 15
 paribhuñjati vaṇka khaṇānupātī
 tato upakkosati naṃ sabhāvo,
 upakkuttho vaṇṇabalaṃ jahāti. 77.

9. Appam pi ce nibbutiṃ bhuñjati yadi 20
 asāhasena aparūpaghātī¹³
 balaṃ ca vaṇṇo ca tad' assa hoti,
 na hi sabbo āhāramayena vaṇṇo ti. 78.

Tattha asuddhabhakkho sīti tvaṃ¹⁴ thenetvā¹⁵ vañcetvā bhak-
 khanato¹⁶ asuddhabhakkho¹⁷, khaṇānupātīti pamādakkhane anupatanasīlo,
 kicchena te ti tassa tava dukkhena annapānaṃ labbhati, maṃsāni vā ti 25
 yāni vā susānamajjhe maṃsāni tehi na tussasi¹⁸, tato ti pacchā, upakkosati
 naṃ¹⁹ sabhāvo ti attā va²⁰ taṃ puggalaṃ garahati, upakkuttho ti evaṃ²¹
 attanāpi parehi pi akkuttho²² garahito vippatisāritūya vaṇṇaṃ ca balaṃ ca jahāti,
 nibbutiṃ bhuñjati yadīti yadi pana paraṃ aviheṭetvā appakam pi dham-
 maladdhaṃ nibbutabhojanaṃ²³ bhuñjati. tadassa hotīti tadā assa paṇḍitassa 30

¹ C^s -o ² B^d lūkha. ³ B^d omits ti. ⁴ B^d āhaññi. ⁵ B^d omits manussa.

⁶ C^k chetvā, C^s jetvā, B^d pijitvā ⁷ B^d viriyayodho ⁸ B^d vijetvā, ⁹ B^d -taṃ-
 bho-. ¹⁰ C^ks attha. ¹¹ C^k caṃka, C^s cakka, B^d vaka, B^f vaṇga. ¹² C^ks so.

¹³ C^ks -ti, B^d anupaghatino, B^f anumanupaghātī. ¹⁴ C^k adds ta and C^s taṃ. ¹⁵
 C^s netvā. ¹⁶ B^d kakkhalato. ¹⁷ B^d adds asi. ¹⁸ B^d tussi, C^ks tussati. ¹⁹ C^ks
 taṃ. ²⁰ C^s vā. ²¹ B^d omits e-. ²² B^d upa- ²³ B^d nibbūti-.

sarīrabalañ ca vaṇṇabalañ ca¹ hoti, āhāramayenā 'ti nānappakārena āhārena, idaṃ vuttam hoti: bho kāka vaṇṇo nām' esa catusamuṭṭhāno, so na āhāramatten' eva hoti, utucittakammehi pi hoti yevā 'ti.

Evam cakkavāko anekapariyāyena kākam garahi. Kāko
5 garahāyitvā² „na mayham tava vaṇṇena attho“ ti³ kā kā ti⁴
vassanto palāyi.

Satthā imam desanam⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā kāko lolabhikkhu ahoṣi, cakkavākī Rāhulamātā, cakkavāko⁶
10 aham evā“ 'ti. Cakkavākajātakam⁷.

9. Haliddiragajāta.

Sutitikkhan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto thullakumārīpalobhanam ārabha kathesi. Vatthum Terasanipāte Cullanāradajātake āvibhavissati.

15 Atītavatthumhi pana sā kumārikā tassa tāpasakumārassa⁸
silam bhinditvā attano vase ṭhitabhāvam űatvā „imam vañcetvā
manussapatham nessamīti „cintetvā“ rūpādīkāmagaṇarahite
araññe rakkhitasilam nāma na mahapphalam hoti, manussapathe
rūpādīnam paccupaṭṭhāne mahapphalam hoti, ehi mayā sad-
20 dhiṃ tattha gantvā silam rakkha⁹, kin te araññenā“ 'ti
vatvā¹⁰ paṭhamam gātham āha:

1. Sutitikkham araññamhi pantamhi¹¹ sayanāsane,
ye ca gāme titikkhanti te ulāratarā tayā ti. 79.

Tattha sutitikkhan ti suadhivāsam¹², titikkhantīti sitādīni
25 adhivāsenti.

Tam sutvā tāpasakumāro „pitā me araññam gato, tasmim āgate tam āpucchitvā¹³ gamissāmīti“ āha. Sā cintesi: „pitāpi

¹ B^d sarire balañca vaṇṇaṇca. ² so C^k; B^d palāyitvā. ³ B^d omits ti. ⁴ B^d has added vassanam. ⁵ B^d dhammade-. ⁶ B^d adds pana. ⁷ cfr. vol. II ³¹⁸
I ²⁴¹; B^d adds athamam. ⁸ B^d omits tāpasa. ⁹ B^d -āhi. ¹⁰ C^k vattitvā, C^s
vattitvā corr. to vatvā. ¹¹ C^k pantampi, C^s pampi corr. to panthambi, B^d man-
tamhi. ¹² C^s adhivāsam, omittīng su, B^d suthuadhivāsam. ¹³ C^s pucch-, B^d apu-.

kir' assa atthi¹, sace mañ so passissati kācakoṭiyā² va³ po-
thetvā vināsañ pāpessati, mayā paṭhamam eva gantabban⁴ ti.
Atha nañ āha: „tena hi ahañ magge⁵ saññañ kurumānā
paṭhamatarañ gamissāmi, tvañ pacchā āgacchā⁶” ti. So
tassā gatakāle⁷ n' eva dārūni āhari na pāṇiyañ upaṭṭhāpesi, 5
kevalañ pajjhāyanto⁸ nisīdi, pitu āgamanakāle⁹ paccuggamanam
pi¹⁰ na akāsi. Atha nañ pitā „itthivasam¹¹ gato eso“ ti¹²
nātvāpi „kasmā tāta n' eva dārūni āhari na¹³ pāṇiyañ na¹⁴
paribhojanīyañ upaṭṭhāpesi¹⁵, pajjhāyanto yeva pana nisinno
sīti“ āha. Tāpasakumāro „tāta, araññe kira¹⁶ rakkhitasīlañ 10
na mahapphalañ hoti manussapathe mahapphalañ, ahañ tattha
gantvā silañ rakkhissāmi, sahāyo mañ ‘āgaccheyyāsīti’ vatvā
purato gato, ahañ¹⁷ ten' eva¹⁸ saddhiñ gamissāmi, tattha
pana vasantena mayā kathamrūpo¹⁹ puriso sevitaḅbo“ ti puc-
chanto dutiyañ gātham āha: 15

2. Araññā gāmañ āgamma kiñsīlañ kiñvatañ ahañ
purisañ tāta seveyyañ, tam me akkhāhi pucchito ti. 80.
Atha assa pitā kathento sesagāthā abhāsi: (supra p. 148.)

3. Yo te vissāsaya¹⁶ tāta vissāsañ ca kameyya te
sussūsī ca titikkhī ca tañ bhajehi ito gato. 81. 20
4. Yassa kāyena vācāya manasā n' atthi dukkatañ
urasīva paṭiṭṭhāya tam bhajehi ito gato. 82.
5. Yo ca dhammena carati caranto pi na maññati
visuddhakāriñ¹⁹ sappaññañ²⁰ tañ bhajehi ito gato. 83.
6. Haliddirāgañ kapiçittañ purisañ rāgavirāgiñam 25
tādisañ tāta mā sevi nimmanussa²¹ pi ce siyā. 84.
7. Āsīvisañ va²² kupitañ mīlhalittañ²³ mahāpaṭhañ
ārakā parivajjehi yānīva visamañ patha²⁴. 85.

¹ B^d pitā te atthi. ² B^d kāja-. ³ B^d omits va. ⁴ B^d magga. ⁵ B^d -āhi. ⁶ B^d gatāgata-. ⁷ B^d adds va. ⁸ B^d adds pi. ⁹ B^d -nañ, omitting pi. ¹⁰ C^s itthi-, B^d itthinam-. ¹¹ C^s omit ti. ¹² C^s omit na. ¹³ B^d upaṭṭha-. ¹⁴ B^d omits kira. ¹⁵ B^d omits ahañ. ¹⁶ B^d tena. ¹⁷ B^d katara. ¹⁸ C^s vissāsase, B^d visāsate, B^f visatesaye. ¹⁹ C^s -rī, C^s B^d -rī. ²⁰ B^d -ñño. ²¹ B^d nidha-
nusso. ²² B^d pa. ²³ B^d pīlhalittañ.

8. Anattā tāta vaḍḍhanti bālaṃ accūpasevato.

māssu bālena saṃgañchi¹ amittenēva sabbadā. 86.

9. Taṃ t' āhaṃ² tāta yācāmi, karassu vacanaṃ mama,

māssu bālena saṃgañchi¹, dukkho bālehi saṃgamo ti. 87.

- 5 Tattha yo te vissāsaya³ ti yo tava vissāseyya, kameyya te ti yo
tava attani⁴ tayā kataṃ vissāsaṃ kameyya, sussūsī ca titikkhī cā⁵ 'ti tava
vacanaṃ sussūsāya c' eva vacanadhivasatena ca samannāgato yo bhaveyyā⁶ 'ti
attho, urasīva patitthāyā⁷ ti yathā mātu⁸ urasi putto patitthūti evaṃ patit-
thahitvā viya attano mātaram viya maññamāno taṃ bhajeyyāsīti vadati, yo ca
10 dhammena caratīti yo tividhasucaritadhammen⁹ eva¹⁰ iriyati, na mañña-
tīti tathā¹¹ caranto pi ca¹² ahaṃ¹³ dhammam carāmi mīti mānaṃ na karoti, vi-
suddhakārin¹⁴ ti visuddhēnaṃ dasannaṃ¹⁵ kusalakammaphānaṃ kārakam,
ragavirāgīnaṃ ti rāgīnaṃ ca virāgīnaṃ ca, rajjivā¹⁶ tamkhaṇam eva¹⁷ vi-
rajjanasabhāvaṃ¹⁸, nimmanussam¹⁹ pi ce ti sace pi sakala-Jambudīpatalam
15 nimmanussam²⁰ hoti so yeva eko²¹ manusso titthati, tathāpi tādīsaṃ mā sevi,
mahāupathān²² ti gūṭhamakkhitamaggam viya ca²³, yānīvā²⁴ 'ti yānena gac-
chanto viya, visaman ti nimmanunatakhaṇupāsānūdivisamaṃ, bālaṃ accū-
pasevato ti bālam apaññaṃ atisevantaṃ, sabbadā ti tāta bālena saddhiṃ
samvāso nāma amittasamvāso viya sabbadā niccakālam eva dukkho, tantāhan²⁵
20 ti tena kāraṇena taṃ ahaṃ.

- So evaṃ pitarā ovadito „tāta ahaṃ manussapathaṃ gan-
tvā tumhādise paṇḍite na labhissāmi²⁶, tattha gantuṃ bhā-
yāmi. idh' eva tumhākaṃ santi ke vasissāmi²⁷“ āha. Ath' assa
pitā bhiyyo pi ovādaṃ datvā kaṣiṇaparikkammaṃ ācikkhi. So
25 nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā²⁸ saddhiṃ
pitarā Brahmalo-ka-parāyano ahoṣi.

- Sattā imāṃ desanaṃ²⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito sotāpattiphale patitthahi):
„Tadā tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi, kumārīka kumārīka
30 ca³⁰, pitā³¹ pana ahaṃ evā³² ti. Haliddirāgajātakam³³.

¹ Bā - gaccha. ² C' taṃ nāhaṃ, Bā bandhaṃ. ³ C's vissāsate, Bā visāsase.

⁴ Bā yoca attano. ⁵ Bā omits mātu. ⁶ Bā - dhena - - tena dhammena. ⁷ Bā yatha. ⁸ Bā omits ca. ⁹ Bā ham. ¹⁰ C's - rikan. ¹¹ Bā dasa. ¹² C's omits virāgīnaṃ; Bā ti rāgaṇa vijjivā. ¹³ Bā - maññeva. ¹⁴ Bā omits sa. ¹⁵ Bā nimmanusso. ¹⁶ C's ko. ¹⁷ Bā omits ca. ¹⁸ Bā yānīvā, C's yānicā. ¹⁹ Bā ta-
thāhan. ²⁰ Bā - mīti. ²¹ Bā nibbattetvā. ²² Bā dhammade- ²³ Bā thullaku-.

²⁴ Bā tāpaso. ²⁵ C's haliddhirājā-, Bā haliddhi-jātakam navamam.

10. Samuggajātaka.

Kuto nu āgacchathā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Tam¹ hi Satthā „saccam kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kasmā bhikkhu mātugāmaṃ patthesi, mātugāmo nām' esa 5 asabbho akataṇṇū, pubbe dānavarakkhasā gilitvā kucchinā pariharantāpi² mātugāmaṃ rakkhitum ekapurisanissitam³ kātum nāsakkhimsu, tvaṃ katham sakkhissasīti“ vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kāme pahāya Himavantaṃ pavisitvā⁴ pabbajitvā 10 abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā phalāphalena yāpento vihaṃsi. Tassa paṇṇasālāya avidūre eko dānavarakkhaso vasati, antarantarā Mahāsattaṃ upasamkamitvā dhammaṃ suṇāti, aṭaviyaṃ pana manussānaṃ saṅcaranamagge ṭhatvā⁵ manusse⁶ gahetvā khādati⁷. Tasmim kāle ekā Kāsiratthe⁸ kuladhītā uttamarūpa- 15 dharā aññatarasmim paccantagāme nivṛtthā⁹ hoti. Tassā ekadivasam mātāpitunnaṃ dassanatthāya āgantvā¹⁰ paccāgamanakāle parivāramanusse disvā so dānavo bheravarūpena pakhandi. Manussā gahitāvudhāni¹¹ chaḍḍetvā palāyimsu. Dānavo yāne nisinnaṃ abhirūpaṃ mātugāmaṃ disvā paṭibaddha- 20 citto hutvā¹² attano guhaṃ netvā bhariyaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya ca¹³ sappitaṇḍulamacchamaṃsādini c' eva madhura-phalāni¹⁴ ca āharitvā taṃ posesi, vatthālaṃkārehi ca naṃ alaṃkaritvā rakkhanatthāya ekasmim karaṇḍake nipajjāpetvā karaṇḍakaṃ gilitvā kucchinā pariharati. So ekadivasam na- 25 hāyitukāmatāya ekaṃ saraṃ gantvā karaṇḍakaṃ uggilitvā¹⁵ tato niharitvā nahāpetvā vilimpetvā¹⁶ alaṃkaritvā „thokaṃ tava sarīraṃ utum gaṇhāpehīti“ taṃ karaṇḍakasamīpe ṭhatvā sayam nahānatitthaṃ otaritvā¹⁷ anāsaṃkamāno thokaṃ dūraṃ

¹ Bḍ tañ. ² Bḍ -to, omitting pi. ³ Bḍ -sasanni-. ⁴ Bḍ adds isipabbajjam, ⁵ Bḍ adds āgatāgate. ⁶ Bḍ adds disvā ⁷ Bḍ -di. ⁸ Bḍ kāsikarathe. ⁹ Bḍ nibbattā. ¹⁰ Bḍ gantvā. ¹¹ Bḍ bhītā gahitagahitā-. ¹² Bḍ adds taṃ. ¹³ Bḍ omits ca. ¹⁴ Bḍ -phalāphalāni. ¹⁵ Bḍ vāmitvā. ¹⁶ Bḍ -pitvā. ¹⁷ Cks add tam.

gantvā nahāyi. Tasmiñ samaye Vāyussa putto nāma vijjā-
 dharo sannaddhakhaggo ākāseṇa gacchati. Sā taṃ disvā
 „ehīti“ hatthamuddaṃ akāsi. Vijjādharo khippaṃ otari.
 Atha naṃ sā karaṇḍake pakkhipitvā dānavassa āgamanam
 5 olokonti¹ karaṇḍakūpari² nisīditvā taṃ āgacchantaṃ disvā tassa
 attānaṃ dassetvā tasmiñ karaṇḍakasamīpaṃ asampatte yeva
 karaṇḍakaṃ vivaritvā anto pavisitvā vijjādharaṃ upari ni-
 pajjitvā attano sātakaṃ pārupi³. Dānavo āgantvā karaṇḍakaṃ
 asodhetvā va⁴ „mātugāmo yeva me“ ti saññāya karaṇḍakaṃ
 10 gilitvā attano guhaṃ gacchanto antarāmagge⁵ „tāpaso me
 ciradittho“⁶, ajja tāva naṃ⁷ gantvā vandissāmīti“ tassa santi-
 kaṃ agamāsi. Tāpaso pi naṃ dūrato va⁸ āgacchantaṃ disvā
 dinnaṃ janānaṃ kucchigatabhāvaṃ ñatvā ālapanto⁹ paṭhamam
 gātham āha:

- 15 1. Kuto nu āgacchatha bho tayo janā,
 svāgataṃ¹⁰ ettha nisīdathāsane,
 kacci 'ttha¹¹ bhonto kusalaṃ anāmayam,
 cirassam abbhāgamanam¹² hi¹³ vo idhā 'ti. 88.

Tattha bho ti ālapanam, kaccitthā¹⁴ 'ti kacci bhotha bhavatha¹⁵,
 20 bhonto ti puna pi ālapanto va āha, kusalaṃ anāmayam ti kacci¹⁶ tumhā-
 kaṃ kusalaṃ ārogyam, cirassam abbhāgamanam hi vo¹⁷ idhā 'ti ajja
 tumhākaṃ idha abbhāgamanam ca cirassam¹⁸ jātām.

Taṃ sutvā dānavo „aham imassa tāpasassa santikaṃ
 eko¹⁹ va āgato, ayaṃ ca²⁰ 'tayo janā' ti vadati, kin nām' esa
 25 katheti, kin nu kho sabhāvaṃ ñatvā katheti udāhu ummattako
 hutvā vippalapatīti²¹ „cintetvā tāpasam upasamkamitvā van-
 ditvā“²² ekamantaṃ nisīditvā tena saddhiṃ sallapanto dutiyam
 gātham āha:

¹ all three MSS. -ti. ² B^d -kakuppe. ³ C^k pāru, B^d parumpi. ⁴ B^d omits va.

⁵ B^d adds cintesi. ⁶ B^d ciraṃ na ditho. ⁷ B^d omits naṃ. ⁸ B^d omits

va. ⁹ B^d sallapento. ¹⁰ B^d -tā. ¹¹ B^d kiñcitthā. ¹² C^k cirassam vambhāga-

C^s cirassam vagāmanam, B^s cirassam cabbhā-. ¹³ C^k omits hi. ¹⁴ B^d kiñ-

citthā ¹⁵ B^d adds vijjatha. ¹⁶ B^d kiñci. ¹⁷ C^k cirassam vabbhāgamanam

hitvā. ¹⁸ B^d ciraṃ. ¹⁹ B^d ekako. ²⁰ B^d adds tāpaso. ²¹ B^d vilapasiti. ²²

B^d omits va-.

2. Aham eva eko idha-m-ajja¹ patto
na cāpi me dutiyo koci vijjati,
kim eva sandhāya te bhāsitaṃ ise:
kuto nu āgacchatha bho tayo janā ti. 89.

Tattha idhamajjā 'ti idha ajja, kimeva sandhāya te bhāsitaṃ ise 5
ti bhante isi kin nāṃ' etaṃ sandhāya tayā bhāsitaṃ, pākataṃ² tīva³ me katvā
kathehīti.

Tāpaso „ekamsen' evāvuso sotukāmo sīti“ „āma bhante“
ti „tena hi suṇohīti“ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Tuvaṇ⁵ ca eko bhariyā ca te piyā 10
samuggapakkhittanikinṇa-m-antare⁶,
sā rakkhitā kucchigatā va te sadā⁷
Vāyussa puttena sahā tahiṃ ratā ti. 90.

Tuvaṇ⁵ ca eko ti pathamaṃ tava tvaṃ eko⁸, pakkhittanikinṇa-
mantare⁹ ti pakkhittā nikiṇṇā antare¹⁰. atha te bhariyaṃ rakkhitukāmena 15
sadā tayā¹¹ samugge pakkhittā saddhiṃ samuggena nikiṇṇā¹² antare, anto-
kucchiyaṃ ṭhapitā ti attho, Vāyussa puttena sahā ti evaṇṇāmakena¹³
vijjādharena saddhiṃ, tahiṃ ratā ti tattha tava antokucchiyaṃ ñeva kilesara-
tiyā ratā, so dāni tvaṃ mātugāmaṃ ekapurisaṇissitaṃ¹⁴ rakkhissāmiti¹⁵ kuc-
chinā¹⁶ pariharanto tassā jāraṃ pi¹⁷ ukkhipitvā carasīti. 20

Taṃ sutvā dānava „vijjādhara nāma bahumāyā honti, sac'
assa khaggo hatthagato¹⁸ bhavissati kucchim me phāletvāpi
palāyissatīti“ bhītatasito hutvā khippaṃ karaṇḍakam uggitvā¹⁹
purato ṭhapesi.

Satthā abhisambuddho hutvā taṃ pavattinā pakāsento catuttham 25
gātham āha:

1. Saṃviggarrūpo asinā vyākato²⁰
so dānava tattha samuggam uggili²¹.

¹ Bḍ idhevavajja ² Bḍ omits pā-. ³ Bḍ tava. ⁴ Bḍ -nā-. ⁵ C^{ks} tvaṇ, Bf evaṇ ⁶ C^k -nikinna an-, C^s -nikiman-. Bf -pakkhittāṃ nikkhinnam-. ⁷ C^s satā ⁸ Bḍ adds jano. ⁹ Bḍ -nikkinnam-. ¹⁰ C^k nikkhittānikinna an-, Bḍ omits pakkhittā - - - re. ¹¹ Bḍ sadā tassā. C^{ks} satā tayā. ¹² Bḍ nikkinnā ¹³ C^{ks} -ke. ¹⁴ Bḍ ekaṃ puri-. ¹⁵ Bḍ karissāmiti. ¹⁶ Bḍ -nāpi ¹⁷ C^k jarampi, Bḍ tassa jāraṃ, omitting pi ¹⁸ C^k adds sa, Bḍ khaggahatto gato. ¹⁹ Bḍ ukkhipitvā ²⁰ Bḍ byā-. ²¹ Bḍ uggitī.

addakkhi bhariyaṃ sucimālabhārinin
Vāyussa puttena sahā tahiṃ ratan ti. 91.

Tattha addakkhīti karaṇḍakaṃ vivaritvā addasa.

Karaṇḍake pana vivaṭamatte yeva vijjādharo vijjaṃ pari-
5 japitvā¹ khaggaṃ gahetvā ākāsaṃ pakkhandi. Taṃ disvā dā-
navo Mahāsattassa tussitvā thutipubbaṅgamā sesagāthā abhāsi:

5. Suddiṭṭharūṇ' uggatapānuvattinā²:

hīnā narā ye pamadāvasaṃ³ gatā,
yathā have⁴ pāṇa-r-iv' ettha⁵ rakkhitā
10 duṭṭhā mayī⁶ aññaṃ abhippamodati. 92.

6. Divā ca ratto ca mayā upaṭṭhitā
tapassinā⁷ jotir ivā vane vasaṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyarūpo pamadāhi⁸ santhavo. 93.

15 7. 'Sarīramajjhamhi ṭhitā' ti maññi 'haṃ'⁹
'mayhaṃ ayan' ti asatiṃ¹⁰ asaññataṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyarūpo pamadāhi santhavo. 94.

8. 'Surakkhitam me' ti kathan nu vissase,
20 anekacittāsu na h' atthi rakkhanā¹¹,
etā hi pātālapapātasannibhā,
ettha-ppamatto vyasanaṃ nigacchati. 95.

9. Tasmā hi te sukhino vītasokā
ye mātugāmāhi¹² caranti nissaṭṭā¹³,
25 etaṃ sivaṃ uttamam ābhipatthayaṃ¹⁴
na mātugāmāhi¹² kareyya santhavan ti. 96.

¹ B^d jappetvā. ² B^d sudithaṃ rūpapuggata-, P^f suditharupamugga-. ³ B^d napamuvasam. ⁴ C^k bhavē. ⁵ C^s pānarivena, P^d pānānivettha, B^f yadā me hata pānānivatta. ⁶ C^k P^f mayi, C^s mahi, B^d masi. ⁷ B^d -no. ⁸ B^d pamodāhi, P^f pamudāhi. ⁹ B^d sarīramajjhatitā ti maññāhaṃ, P^f sarīramajjhamhi kitā ti maññayaṃ. ¹⁰ C^s B^d -ti, C^k -tī. ¹¹ B^d -cittāpunaheṭṭharakkhaṇā, P^f -punaheṭṭharakkhajanā. ¹² B^d -mehi. ¹³ B^d nissadā, B^f nissakā. ¹⁴ P^d abhi-.

Tattha suddittharūpuggatapānuvattinā¹ ti bhante isivara uggatapa-
 anuvattanena² uggatapānuvattinā tayā sudittharūpam idam kūranam, hīnā ti
 nīcā, yathā have³ pānarivettha⁴ rakkhitā ti ayaṃ mayā attano pānā
 viya ettha antokucchiyaṃ paribarantena rakkhitā, dutṭhā mayīti idāni mayi⁵
 mittadūbbhikammaṃ katvā dutṭhā aññam purisaṃ abhiṇṇamodati, jotiriva vane
 vasaṇ ti vane vasantena tapassinā aggī viya mayā upaṭṭhitā paricaritā, sā
 dhammamokkammā 'ti sā⁶ esā dhammaṃ ukkamitvā⁷ atikkamitvā, akiri-
 yarūpo ti akattabbarūpo, sarīramajjhamhi thitā ti maññīham⁸ ma-
 yham ayaṇ ti asatiṃ⁹ asaṇṇatan ti imaṃ asatiṃ¹⁰ asappurisadhamma-
 samannāgataṃ asaṇṇatan dussīlam mayham¹¹ sarīramajjhamhi thitā ti ca
 mayham ayaṇ ti ca¹² maññāmi, surakkhitamme ti kathannu vissase ti
 ayaṃ mayā surakkhitā ti katham paṇḍito vissaseyya yatra hi nāma mādiso pi
 attano [kucchiyaṃ rakkhanto rakkhituṃ nāsakki¹³, pātālapapātasanni-
 bhā¹⁴ ti lokassādena duppūraṇiyattā¹⁵ mahāsamudde¹⁶ pātālasamkhātena pa-
 pātena sadisā¹⁶, etthappamatto¹⁷ ti evarūpāsu etāsu uḍḍunāsu pamatto
 puriso mahāvyaasanam pāpuṇāti, tasmā hīti yasmā mātugāmasam gatā mahā-
 vināsam pāpuṇanti tasmā¹⁸ ye mātugāmāhi nissatā¹⁹ hutvā caranti te sukhino,
 etaṃ si vaṇ ti yad etaṃ mātugāmato nissatānaṃ²⁰ viśaṃsatthānaṃ²¹ caranaṃ
 etaṃ jhānasukham eva sivaṃ khemaṃ uttamaṃ abhipatthetabbam, etaṃ pattha-
 yamaṇo mātugāmehi saddhim santhavaṃ na kareyyā 'ti.

Evam²² vatvā dānava Mahāsattassa pādesu patitvā
 „bhante, tumhe nissāya mayā jīvītaṃ laddham, maṇ' amhi²³
 imāya pāpadhammāya vijjādharena mārāpito“ ti Mahāsattam
 abhitthavi. So pi 'ssa dhammaṃ desetvā „imissā mā kiñci
 pāpam akāsi, silāni gaṇhā²⁴“ ti taṃ pañcasilesu patiṭṭhāpesi.
 Dānava „aham kucchinā pariharanto pi²⁵ rakkhituṃ na sak-
 komi, añño²⁶ ko rakkhissatīti²⁷“ taṃ uyyojetvā attano araṇ-
 ñam eva pāvisi²⁸.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
 dhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito³⁰ sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi): „Tadā
 dibbacakkhukatāpa-so³¹ aham eva ahoṣin“ ti. Samuggajātakaṃ³².

¹ Ck -ttā-, Bđ sudittharūpamugga-. ² Bđ omits ugga-. ³ Ck bhāve. ⁴ Ck
 pānir-, Cđ pārivettha, Bđ pānānivettha. ⁵ Bđ omits ma-. ⁶ Ck omits sā. ⁷ Bđ
 okka-. ⁸ Bđ maññāham. ⁹ Cđ Bđ -ti, Ck -tī. ¹⁰ Ck -tī, Cđ -ti, Bđ asantaṃ.
¹¹ Bđ mayam. ¹² Bđ omits ca. ¹³ Ck -im, Bđ -i? ¹⁴ Ck -lappapā-. ¹⁵ Bđ
 -yatthā. ¹⁶ Bđ -o. ¹⁷ Ck etta-. ¹⁸ Bđ adds hi. ¹⁹ Bđ mātugāmaṃ nissitā.
²⁰ Ck -na. ²¹ Cđ nisamsa-, Bđ nisatthānaṃ. ²² Bđ evaṇca. ²³ Bđ laddhi namhi.
²⁴ Bđ -hāhi. ²⁵ Bđ adds tam. ²⁶ Ck -e. ²⁷ Bđ -titi, Ck -sīti. ²⁸ Bđ agamāsi.
²⁹ Bđ dhammade-. ³⁰ Bđ -tabbikkhu. ³¹ Bđ adds pana. ³² Bđ adds dasamaṃ.

11. Pūtimamsajātaka.

Na kho me ruccatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 indriyasamvaram¹ ārabha kathesi. Ekasmim hi samaye bahu-
 bhikkhū indriyesu aguttadvārā² abesum. Satthā „ime bhikkhū ova-
 5 ditum vaṭṭatīti“ Anandattherassa vatvā³ aniyamavasena bhikkhusam-
 gham sannipātāpetvā alamkatapallamkavaramajjhagato⁴ bhikkhū
 āmantetvā „bhikkhave, bhikkhunā nāmarūpādīsu subhanimittavasena⁵
 nimittaṃ gaṇhitum⁶ na vaṭṭatī⁷, sace hi tasmim samaye kālaṃ karoti
 nirayādisu nibbattati, tasmā rūpādīsu subhanimittaṃ mā gaṇhittha⁸.
 10 bhikkhunā nāmarūpādigocarena⁹ na bhavitabbam, rūpādigocarā hi
 diṭṭhe va¹⁰ dhamme mahāvināsam pāpuṇanti. tasmā varam¹¹ bhik-
 khave tattāya ayośalākāya cakkhundriyaṃ sampalimaṭṭhan¹²“ ti
 vitthāretvā „tumbhākaṃ rūpaṃ olokanakālo pi atthi anolokanakālo¹³ pi,
 olokanakāle subhavasena anoloketvā asubhavasena¹⁴ eva¹⁵ olokeyyātha,
 15 evaṃ attano gocarā¹⁶ na parihāyissatha, ko¹⁷ pana tumbhākaṃ gocarō¹⁸
 ti: cattāro satipatṭhānā¹⁹ ariyo atṭhaṅgiko maggo nava lokuttara-
 dhammā²⁰, etasmim hi²¹ vo gocare carataṃ²² na lacchati Maro otā-
 ram²³, sace pana kilesavasikā²⁴ hutvā subhanimittavasena olokessatha
 Pūtimamsasigālo viya attano gocarā parihāyissathā“ ti vatvā atī-
 20 tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
 Himavantapasse²⁵ araṇṇāyatane pabbataguhāyaṃ anekasatā
 eḷakā vasanti. Tesam vasanaṭṭhānato avidūre ekissā guhāya
 Pūtimamsa nāma sigālo Veṇiyā²⁶ nāma bhariyāya saddhim
 25 vasati. So ekadivasam bhariyāya saddhim vicaranto te eḷake
 disvā „eken’ upāyena²⁷ imesaṃ maṃsaṃ khādītum vaṭṭatīti“
 cintetvā upāyena ekekaṃ²⁸ eḷakaṃ māresi. Te ubho pi eḷaka-
 maṃsaṃ khādantā thāmasampannā thūlasarirā ahesum. Anu-
 pubbena eḷakā parikkhayaṃ agamaṃsu²⁹. Tesam antare

¹ Id -yam asam-. ² C^k gu- ³ B^d adds ānandattherassa gantvā ⁴ B^d adds bahu ⁵ B^d omits nimitta. ⁶ B^d gaṇhetum. ⁷ C^s B^d -tīti. ⁸ B^d -hathā ti. ⁹ B^d -pādīsuge-. ¹⁰ B^d yeva. ¹¹ B^d tasmā caranti mā ¹² C^{ks} samphali-, B^d sampalipathan. ¹³ C^k alok-, C^s ālo-, B^d anāro- ¹⁴ B^d omits ano - - asu - -. ¹⁵ B^d -ram. ¹⁶ B^d ke. ¹⁷ C- B^d -rā. ¹⁸ B^d adds cattāro samapathānā cattāro iddhi-
 pādā ¹⁹ B^d -o ²⁰ B^d imasmim, omitting h.. ²¹ B^d carantānam. ²² B^d maro chuddam na lacchati maro okāsam ²³ B^d -vasena ²⁴ B^d -padese. ²⁵ C^s -yāya, B^d veṇiyā. ²⁶ B^d -na up-. ²⁷ B^d ekam. ²⁸ B^d āg-.

Meḷamātā¹ nāma ekā eḷikā vyattā ahoṣi. Upāyakusalo² sigālo
 taṃ māretuṃ asakkonto ekadivasam bhariyāya saddhiṃ sam-
 mantento „bhadde, eḷakā khīṇā³, imaṃ eḷikaṃ eken' upāyena⁴
 khādituṃ vattati, ayaṃ pan' ettha upāyo: tvaṃ ekikā va
 gantvā etāya saddhiṃ sakhikā⁵ hohi⁶, atha te⁷ tāya saddhiṃ 5
 vissāse uppanne ahaṃ matālayaṃ karitvā⁸ nipajjissāmi, tvaṃ
 etaṃ upasaṃkamitvā 'āḷi⁹, sāmiyo me mato ahañ ca anāthā,
 ṭhapetvā taṃ aṇño me nātako n' atthi, ehi roditvā kanditvā
 tassa sarīrakiccaṃ karissāmā' 'ti vatvā taṃ gaṇhitvā¹⁰ āgac-
 cheyyāsi, atha naṃ ahaṃ¹¹ uppatitvā gīvāya ḍasitvā māressā- 10
 mīti¹². Sā¹³ „sādhū“ 'ti sampatichhitvā tāya saddhiṃ sakhi-
 bhāvaṃ katvā vissāse uppanne eḷikaṃ tathā avoca. Eḷikā
 „āḷi¹⁴, tava sāmikena sabbe mama nātakā khādītā¹⁵, bhāyāmi,
 na sakkomi gantun“ ti āha. „Āḷi, mā bhāyi, matako kiṃ
 karissatīti¹⁶. „Kharamanto te sāmiko, bhāyāmi' evāhan“ ti sā 15
 evaṃ vatvāpi¹⁷ tāya punappuna yāciyamānā „addhā mato
 bhavissatīti¹⁸ sampatichhitvā tāya saddhiṃ pāyāsi. Gacchantī¹⁹
 pi²⁰ pana „ko jānāti kiṃ bhavissatīti²¹“ tasmiṃ āsaṃkāya²²
 sigālīṃ purato katvā sigālaṃ parigaṇhanti²³ yeva gacchati²⁴.
 Sigālo tesam padasaddaṃ sutvā „āgatā nu kho eḷikā“ ti 20
 sīsaṃ ukkhipitvā akkhīni²⁵ parivattetvā olokesi. Eḷikā taṃ
 tathā kaṇṭhaṃ disvā „ayaṃ pāpadhammo maṃ vañcetvā
 māretukāmo²⁶ matālayaṃ dassetvā nipanno“ ti nivattitvā palā-
 yanti²⁷ sigālīyā „kasmā palāyasīti²⁸“ vutte taṃ kāraṇaṃ ka-
 thentī²⁹ paṭhamam gātham āha:

25

¹ C^s mela-, B^d mendikamātā. ² C^k -lā, C^s -lam, B^d -lo corr. to -lā. ³ C^k
 elakkhīnā, B^d ekā khīnā. ⁴ B^d -na up- ⁵ C^k sakkhikā, B^d sakhi. ⁶ C^s hoti,
 B^d lotha. ⁷ B^d tvaṃ. ⁸ B^d kāre-. ⁹ B^d eḷikā ¹⁰ C^k omits taṃ ga-; B^d
 taṃ gahevā. ¹¹ B^d panāham ¹² C^ks omit sā. ¹³ B^d omits āli. ¹⁴ C^k khā-
 ditā, C^s mādītā. ¹⁵ B^d omits pi. ¹⁶ C^k -ti, C^s -to, B^d -taṃ. ¹⁷ B^d
 omits pi. ¹⁸ B^d karissatīti. ¹⁹ B^d asaṃkā. ²⁰ all three MSS. -ti. ²¹ B^d
 -anti. ²² B^d omits akkhīni. ²³ B^d -matāya. ²⁴ C^ks -ti, B^d nipanno nivattiyā,
 omitting palāyanti.

1. Na kho me ruccati¹ āli Pūtimam̐sassa pekkhanā,
etādisā sakhārasmā ārakā parivajjaye ti. 97.

Tattha ālīti ālapanam̐, sakhi² sahāyike ti attho, etādisā sakhārasmā
ti evarūpā sahāyakā apakkamitvā tam̐ sahāyakam̐ ārakā parivajjethā 'ti attho.

- 5 Evañ ca pana vatvā sā nivattitvā attano vasanatthānam
eva gatā. Sigālī pi³ tam̐ nivattetum̐ asakkonti tassā kujjhitvā
attano sāmikass' eva santikam̐ gantvā pajjhāyamānā nisīdi.
Atha nam̐ sigālo garahanto dutiyam̐ gātham āha:

2. Ummattikā ayam̐⁴ Venī⁵, vaṇṇeti patino sakhiṃ⁶,
10 pajjhāti patigacchantim̐⁷ āgataṃ Melamātaran⁸ ti. 98.

Tattha Venīti⁹ tassā nāman̐, vaṇṇeti patino sakhiṃ ti paṭhamam
eva attano sakhiṃ elikaṃ mayi sassinehaviṣṣāsikā āgamiṣṣati¹⁰ no¹¹ santikam̐
matālayam̐ karohīti patino santike vaṇṇeti, aha nam̐ idāni āgataṃ mama santi-
kam̐ anāgantvā va patigacchantim̐¹² Melamātaram̐¹³ pajjhāti anusocati.

- 15 Tam̐ sutvā sigālī tatiyam̐ gātham āha:
3. Tvaṃ kho si samma ummatto dummedho avicakkhaṇo
yo tvaṃ matālayam̐ katvā akālena vipekkhasīti. 99.

Tattha avicakkhano ti vicāraṇapaṇṇārahito, akālena vipekkhasīti
elikaṃ attano santikam̐ anāgatāy' eva¹⁴ olokesīti attho

- 20 4. Nā akāle vipekkheyya kāle pekkheyya paṇḍito.
Pūtimam̐so va¹⁵ pajjhāti¹⁶ yo akāle vipekkhatīti 100.
ayam̐ abhisambuddhagāthā.

- Tattha akāle ti kāmagine ārabbha subhavasena cittupattikāle¹⁷, ayam̐ hi
bhikkhuno rūpaṃ oloketum̐ akālo nāma, kāle¹⁸ ti asubhavasena anussativasena
25 kasinavasena vā rūpagahanakāle¹⁸, ayam̐ hi bhikkhuno rūpaṃ oloketum̐¹⁹ kālo
nāma, tattha akāle sārattakāle²⁰ rūpaṃ oloketto mahāvināsaṃ pāpunātīti²¹
Hāritajātaka-Lomasakassapajātakādīhi dipetabbam̐, kāle asubhavasena oloketto²²
arabhatte patitthahatīti²³ Asubhakammikatisstatheravattunā kathetabbam̐. Pūti-
mam̐so va pajjhātīti bhikkhave yathā Pūtimam̐sisigālo akāle elikaṃ oloketvā

¹ Bf rujjhati ² Cks -ī. ³ Bd omits pi. ⁴ Cks -kāyam̐. ⁵ Ck Bdf -i. ⁶ Cks
sakhi, Bd sana, Bf sakhi. ⁷ Cks Bd pajjhāyati, Ck Bd -gacchanti. Cs -gacchati.
Bf patigacchanti. ⁸ Bdf menda- ⁹ Ck venīti. ¹⁰ Bd sinehā visāsikā ga-. ¹¹ Bd
patino. ¹² Bd -gacchati. ¹³ Bd mendamā-. ¹⁴ Cks -gateyeva, Bd -gatāya. ¹⁵
Cs ca. ¹⁶ Bdf pajjhāyi. ¹⁷ Bd cittupādakule. ¹⁸ Cks -lo ¹⁹ Bd -tu. ²⁰ Bd
āsārattha-. ²¹ all three MSS. -nantīti. ²² Cks -te. ²³ Cks -hantīti.

attano gocarā parihīno pajjhāyati evaṃ bhikkhu akāle subhavasena rūpaṃ oloketvā satipaṭṭhānādigocarā¹ parihīno diṭṭhadhamme samparāye pi jhāyati² pajjhāyati kilamati.

Veṇī pi kho sigālī Pūtimaṃsaṃ samassāsetvā³ „sāmi, mā cintesi, ahaṃ taṃ puna pi upāyena ānessāmi, tvaṃ āgamana- 5
kāle⁴ appamatto gaṇheyyāsīti⁵“ tassā santikaṃ gantvā „āli,
tava āgatabhāvo⁶ yeva no atthāya⁷ jāto, tava⁸ āgatakālasmiṃ⁹
yeva hi¹⁰ me sāmiko satim paṭilabhi, idāni jīvati, ehi¹¹ tena
saddhiṃ paṭisanthāraṃ karohīti¹²“ vatvā pañcamāṃ gātham āha:

5. Piyāṃ kho āli me hotu, puṇṇapattaṃ dadāhi me, 10
pati sañjīvito mayhaṃ, eyyāsi piyapucchikā¹³ ti. 101.

Tattha puṇṇapattaṃ dadāhi me ti piyakkhānaṃ akkhāyikā¹⁴ mayhaṃ tuṭṭhidānaṃ dehi, pati sañjīvito ti mayhaṃ sāmiko sañjīvito utṭhito ārogo¹⁵ ti attho, eyyāsīti mayā saddhiṃ ñeva¹⁶ āgaccha.

Elīkā „ayaṃ pāpadhammā maṃ vañcetukāmā, ayuttaṃ 15
kho pana paṭipakkhakaraṇaṃ¹⁷, upāyen' eva naṃ vañcessā-
mīti“ cintetvā chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Piyāṃ kho āli te hotu, puṇṇapattaṃ dadāmi te,
mahatā ca¹⁸ parivārena esaṃ, kayirāsi bhojanan ti. 102.

Tattha esaṃ ti āgamiṃsāmi, āgacchamānā ca attano rakkhaṃ¹⁹ katvā 20
mahantena parivārena āgacchissāmi.

Atha naṃ sigālī parivāraṃ pucchanti²⁰

7. Kīdiso tuyhaṃ parivāro yesaṃ kāhāmi bhojanaṃ,
kiṃnāmaka²¹ ca te sabbe, te²² me akkhāhi pucchitā ti 103.
sattamaṃ gātham āha. Sā ācikkhanti²³ 25

8. Māliyo Caturakkho ca²⁴ Piṅgiyo²⁵ atha Jambuko²⁶

edisso mayhaṃ parivāro, tesaṃ kayirāsi²⁷ bhojanan ti 104.
atṭhamaṃ gātham āha.

¹ C^s -nāgocārā corr. to -nādigo-, B^d -nāgocara. ² B^d socati. ³ B^d assā-. ⁴ B^d āgata-. ⁵ B^d adds vatvā. ⁶ B^d āgatakāle. ⁷ B^d attho. ⁸ C^s tāva. ⁹ C^s -lasmiṃhi (instead of -lami?) ¹⁰ B^d omits hi ¹¹ B^d nahi. ¹² B^d karosīti. ¹³ C^s -pucchakā, B^d -pucchitā, B^f pissa pucchitā. ¹⁴ B^d piyakānaṃ āgatassā. ¹⁵ C^s B^d a-. ¹⁶ B^d omits ñeva ¹⁷ C^s -pakka-, B^d paṭipakkhakā-. ¹⁸ B^d omit ca. ¹⁹ B^d āra-. ²⁰ C^s -ti, B^d -taṃ. ²¹ B^d kinā-, C^s kinandāmaka. ²² B^d taṃ. ²³ C^s B^d -ti. ²⁴ B^d caturakkhena, B^f -rakkhova. ²⁵ B^d miḍḍiyo, B^f piṅgiyo. ²⁶ B^d -uyo. ²⁷ C^s -rāhi, C^s -rāni, B^d -rāyi, B^f karirāpi.

Tattha *te me*¹ *ti te parivāre*² *mayhaṃ ācikkha, Māliyo ti ādini catunnaṃ sunakhānaṃ nāmāni.*

„Tattha ekekassa pañca sunakhasatāni³ parivāro *ti*⁴ *evaṃ dvīhi*⁵ *sunakhasahashehi parivāritā āgamiṣṣāmīti*“ *vatvā* „*sace te*⁶ *bhojanaṃ na labhissanti tumhe pi dve jane māretvā khā-*
5 *dissantīti*“ *āha.* *Taṃ sutvā sigālī bhītā „alaṃ imissā tattha-*
*gamanena, upāyen’ assā*⁷ *anāgamanam eva karissāmīti*“ *cintetvā*
navamaṃ gātham āha:

9. *Nikkhantāya agārasmā bhaṇḍakam pi vinassati,*
10 *ārogyaṃ ālino vajjaṃ, idh’ eva vasa, mā gamā*⁸ *’ti. 105.*

Tass’ *attho:* *ālī, tava gehe bahubhaṇḍakam atthi, tau te nikkhantāya*⁹ *agā-*
*rasmā nirārakkhaṃ*¹⁰ *bhaṇḍakam vinassissati*¹¹, *aham eva te ālino saḥāyakassa*
*ārogyaṃ vajjaṃ vadissāmi, tvaṃ idh’ eva vasa, mā gamā*¹² *ti.*

Evaṃ ca pana vatvā maraṇabhayaabhītā vegena sāmikassa
15 *santikaṃ gantvā taṃ gahetvā*¹³ *palāyi. Te puna taṃ ṭhānaṃ*
*āgantum*¹⁴ *nāsakkhimsu.*

*Satthā imaṃ desanaṃ*¹⁵ *āharitvā jātakaṃ samodhānesi:* „*Tadā*
*aham tasmim ṭhāne vanajettḥharukkhe*¹⁶ *nibbattadevatā ahoṣin*“ *ti.*
*Pūtimam sa jātakaṃ*¹⁷.

20

12. Tittirajātaka.

Yo te puttake ti. Idaṃ Satthā Gijjhakūṭe viharanto
*vadhāya paṇisaṅkkanam ārabba kathesi. Tasmim*¹⁸ *hi samaye*
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „*aho*¹⁹ *āvuso Devadatto*
nillajjo anariyo evaṃ uttamaguṇadharassa Sammāsambuddhassa Ajāta-
25 *sattunā saddhim ekato hutvā dhanuggahapayojana-silāvijjhana-nālāgiri-*
*vissajjanehi*²⁰ *vadhāya upāyaṃ karotīti*“. *Satthā āgantvā „kāya nu*
ttha bhikkhave etarhi kathāya sannisinā“ *ti pucchitvā „imāya*

¹ *Bd* taṃ me. ² *Bd* kena parivārena. ³ *Ld* pañcapañcasu-. ⁴ *Bd* parivārenti.
⁵ *Ld* evaṃ hi dve. ⁶ *Bd* omits te. ⁷ *Bd* upāyenāhaṃ. ⁸ *Ck* gatā, *Ld* idhe vasa
māgatā, *Lf* idhe sa māgatā. ⁹ *Bd* atthite tayā nikkhantiyā. ¹⁰ *Bd* anā-. ¹¹
Ck -si, *Bd* vinassati. ¹² *Ck* gatā, *Bd* idhevasamāgamāhi. ¹³ *Bd* omits taṃ ga-.
¹⁴ *Bd* gantum. ¹⁵ *Bd* dhammade-. ¹⁶ *Ld* -jetthakaru-. ¹⁷ *Bd* adds ekādasamaṃ.
¹⁸ *Bd* -ñ. ¹⁹ *Bd* omits aho. ²⁰ *C* *Bd* -silūpavi-.

nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayham vadhāya parisakki¹, idāni pana me tāsamattam pi kātuṃ nāsakkhīti"² vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente eko disāpāmoṃkko ācariyo Bārāṇasīyaṃ pañcasatānaṃ māṇavakānaṃ 5 sippaṃ vācento ekadivasaṃ cintesi: „mayham idha vasantassa palibodho hoti, māṇavānaṃ³ pi sippaṃ na niṭṭhāti, Himavanta-padese araṇṇāyatanaṃ⁴ pavisitvā tattha vasanto vācessāmīti"⁵. So māṇavakānaṃ kathetvā tilataṇḍulatelavatthādīni gāhāpetvā araṇṇaṃ pavisitvā⁶ maggato avidūratṭhāne paṇṇasālaṃ karetvā 10 nivāsaṃ kappesi. Māṇavāpi attano attano⁷ paṇṇasālaṃ karīṃsu. Māṇavānaṃ nātaka⁸ taṇḍulādīni pesenti, ratṭhavāsino pi „disāpāmoṃkhācariyo⁹ kira araṇṇe asukaṭṭhāne nāma vasanto sippaṃ uggaṇhāpetīti"¹⁰ tassa taṇḍulādīni abhiharanti, kantārapaṭṭipannāpi denti, aññataro puriso khīrapānatthāya savaccaṃ¹¹ 15 dhenum pi¹² adāsi. Ācariyassa pana¹³ paṇṇasālāya santike dvihi potakehi saddhim ekā godhā vasati¹⁴, siḥavyagghāpi 'ssa upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Eko tittiro pi tattha nibaddhavāso ahoṣi, so ācariyassa māṇavānaṃ mante vācentassa sutvā tayo pi vede uggaṇhi. Māṇavā tena saddhim ativissāsikā ahesuṃ. 20 Aparabhāge māṇavesu nipphattiṃ¹⁵ appattesu yeva ācariyo kālam akāsi, māṇavā tassa sarīraṃ jhāpetvā vālukaṭṭhūpaṃ¹⁶ katvā nānāpupphehi pūjetvā rodanti paridevanti. Atha te¹⁷ tittiro „kasmā rodatha"¹⁸ 'ti āha. „Ācariyo¹⁹ no sippe anitṭhite yeva kālakato, tasmā rodāmā"²⁰ 'ti. „Evaṃ sante mā cintayittha²¹, 25 ahaṃ vo sippaṃ²² vācessāmīti"²³. „Tvaṃ kathaṃ jānāsīti"²⁴. „Ahaṃ ācariye tumhākaṃ vācente sutvā va²⁵ tayo vede paguṇe akāsin"²⁶ ti. „Tena hi attano paguṇabhāvaṃ amhe jānāpehīti"²⁷.

¹ Bḍ -sakkatīti. ² Bḍ omits idāni pana - - - nāsakkhīti. ³ Bḍ -vakānaṃ. ⁴ Bḍ -ne, C^s -ne corr. to -naṃ. ⁵ tattha - - pavisitvā wanting in Bḍ. ⁶ C^s omit one attano. ⁷ Bḍ adds tesaṃ. ⁸ Bḍ -mokkho āc-. ⁹ Bḍ gan-. ¹⁰ C^s -a. ¹¹ Bḍ -nuṃ, omitting pi. ¹² Bḍ omits pa-. ¹³ Bḍ -anti. ¹⁴ all three MSS. nippa-. ¹⁵ C^k lukā-, Bḍ vālīkāya-, C^s vālukā-. ¹⁶ Bḍ ne. ¹⁷ C^s -ye. ¹⁸ Bḍ -ocittha. ¹⁹ Bḍ omits si-. ²⁰ Bḍ omits va.

Tittiro „tena hi suṇāthā¹“ ’ti tesaṃ gaṇṭhigaṇṭhiṭṭhānam² eva pabbatamatthakā³ nadim otārento viya osāresi. Maṇavā haṭṭha-tuṭṭhā hutvā tittirapaṇḍitassa santike sippaṃ paṭṭhapesuṃ. So pi disāpāmokkhācariyaṭṭhāne⁴ ṭhatvā te⁵ sippaṃ vācesi.

5 Māṇavā tassa suvaṇṇapañjaraṃ karitvā upari vitānaṃ⁶ bandhitvā suvaṇṇataṭṭake madhulājādini upaharantā nānāvaṇṇehi pupphehi pūjentā mahantaṃ sakkāraṃ karimsu. „Tittiro kira araṇṇāyatane pañcasate māṇave⁷ mante vācetiti“ sakala-Jambudīpe pākato ahosi. Tadā Jambudīpe giraggasamajjasa-

10 disaṃ⁸ mahantaṃ chaṇaṃ ghosayimsu. Māṇavānaṃ mātāpitaro chaṇadassanattāyā⁹ āgacchantū ’ti pesesun. Māṇavā tittirassa ārocetvā tittirapaṇḍitaṃ ca¹⁰ sabbaṃ ca assamapadaṃ godhaṃ paṭicchāpetvā¹¹ attano attano nagaraṃ gamimsu¹². Tadā eko niggaṭiko¹³ duṭṭhatāpaso tattha tattha vicaranto taṃ ṭhānaṃ

15 pāpuṇi¹⁴. Godhā taṃ¹⁵ disvā paṭisanthāraṃ katvā „asukaṭṭhāne taṇḍulā¹⁶ asukaṭṭhāne telādini atthi, bhattaṃ pacitvā bhuñjā¹⁷“ ’ti vatvā gocarattāyā gatā. So¹⁸ pāto va bhattaṃ pacitvā dve godhāputtaka¹⁹ māretvā rasaṃ katvā bhuñji²⁰, divā tittirapaṇḍitaṃ ca vacchakaṃ ca māretvā khādi,

20 sāyaṃ dhenuṃ āgataṃ²¹ disvā taṃ pi māretvā maṃsaṃ khādītva rukkhamūle nipajjitvā ghurughurāyanto²² niddaṃ okkami. Godhā sāyaṃ āgantvā puttaka apassantī upadhārayamānā vicari. Rukkhadevatā godhaṃ puttaka adisvā kampamānaṃ oloketvā khandhavivare dibbānubhāvena ṭhatvā „godhe, mā

25 kampi, iminā pāpapurisena tava puttakā ca tittiro ca vaccho ca dhenu ca māritā, gīvāya²³ ḍasitvā jīvitakkhayaṃ pāpehīti“ sallapantī paṭhamāṃ gāthā āha:

¹ Ck sunā, Cs sunā corr. to sunāthā. ² Bd omits one ganthi ³ Bd -ke. ⁴ Bd -yassaṭṭhāne. ⁵ Bd tesaṃ. ⁶ Bd -ne. ⁷ Bd -navake ⁸ Cs -sambuccasa-disaṃ, Bd giraggisamajjadivasāṃ, Bs giraggasamajjadidivasāṃ. ⁹ Bd chaṇaṃ. ¹⁰ Bd -taṃ, omitting ca ¹¹ Ck -cchādetvā, Bd -cchāḍāpetvā. ¹² Bd -rameva agamaṃsu ¹³ Bd nikkārumko. ¹⁴ Bd sampā-. ¹⁵ Cks naṃ. ¹⁶ Bd -laṃ. ¹⁷ Bd -āhi. ¹⁸ Bd tāpaso. ¹⁹ Bd godha-. ²⁰ Bd khādi in the place of rasaṃ k. bh. ²¹ Ck -tā, Bd dhenu āgacchantam ²² Bd gharugharā. ²³ Bd adds naṃ.

1. Yo te puttake akhādi dinnabhatto¹ adūsake
tasmiṃ dāṭhaṃ nipātehi², mā te muccittha jīvato ti³. 106.

Tattha dinnabhatto¹ ti bhattaṃ pacitvā bhuñjā⁴ 'ti tayā dinnabhatto⁵,
adūsake ti niddose niraparādhe, tasmiṃ dāṭhan ti⁶ tasmiṃ pāpapurise ca-
tasso pi dāṭhā⁷ nipātehi⁸ adhippāyo. mā te muccittha jīvato⁹ ti jīvanto⁹ 5
sajīvo hutvā tava hatthato esa¹⁰ pāpadhammo mā mucci¹¹ mokkhaṃ mā la-
bhatu. jīvitakkhayaṃ¹² pāpehi¹² attho.

Tato godhā dve gāthā abhāsi:

2. Ākiṇṇaluddo puriso dhāticelaṃ¹³ va makkhito,
padesan taṃ¹⁴ na passāmi yattha dāṭhaṃ¹⁵ nipātaye. 107. 10
3. Akataññussa posassa niccaṃ vivaradassino (I, 322: Dh.p. 149.)
sabbaṃ¹⁶ ce paṭhaviṃ dajjā n'eva naṃ abhirādhaye ti. 108.

Tattha ākiṇṇaluddo ti gāḷhaluddo¹⁷, vivaradassino ti chiddani
otāraṃ pariyesanassa, neva naṃ abhirādhaye ti evarūpaṃ puggalaṃ sa-
kalaṃ paṭhaviṃ dento¹⁸ pi tosetuṃ na sakkuneyya, kimaṅga¹⁹, pañāhaṃ bhatta- 15
mattadāyikā ti dasseti.

Godhā evaṃ vatvā „ayaṃ pabujjhivā mam²⁰ pi khā-
deyyā“ 'ti attano jīvitaṃ rakkhamānā palāyi. Te pi pana
sīhavyagghā tittirassa sahāyakā va²¹. Kadāci²² pi²³ te āgantvā
tittiraṃ passanti, kadāci²⁴ so gantvā tesaṃ dhammaṃ desetvā 20
āgacchati. Tasmiṃ pana divase sīho vyagghaṃ āha: „samma,
ciradiṭṭho no²⁵ tittiro, ajja sattaṭṭhadvasā honti²⁶, gaccha tāv'
assa pavattiṃ ñatvā ehīti“. Vyaggho „sādhū“ 'ti sampa-
ṭicchitvā godhāya palātakāle²⁷ taṃ ṭhānaṃ patvā taṃ pāpa-
purisaṃ niddāyantaṃ passi. Tassa jaṭantare tittirapaṇḍitassa 25

¹ B^d -e. ² B^d tasmiṃ adhe nupātehi ³ mā - ti wanting in B^d, B^f muñcitta
jīvato, C^{ks} jīvito. ⁴ B^d -āhi. ⁵ B^d -am. ⁶ B^d tasmiṃ adhe nipātehi ti. ⁷
B^d adhā. ⁸ C^{ks} jīvito, B^d muñcitta jīvato ⁹ B^d jito. ¹⁰ B^d eso. ¹¹ B^d
muñca. ¹² C^{ks} add na. ¹³ B^d dhāticelaṃ, B^d nativelaṃ. ¹⁴ C^k pādetamisaṃ,
C^s pādesantaṃ ¹⁵ C^{ks} dāṭhan ¹⁶ C^k B^f sabbaṃ. ¹⁷ B^d kakkhalalu- ¹⁸ B^d
dadanto. ¹⁹ B^d -am. ²⁰ C^{ks} mama, B^d maṃ. ²¹ B^d omits va. ²² B^d kathāci.
²³ B^d omits pi. ²⁴ pte - - kadāci wanting in C^s. ²⁵ B^d ciraṃ na dittho. ²⁶
B^d omits ho-. ²⁷ C^k B^d palāyana-.

lomāni paññāyanti, dhenuyā ca vacchakassa ca aṭṭhīni paññāyanti. Vyaggharājā taṃ sabbaṃ disvā suvaṇṇapañjare ca tittirapaṇḍitaṃ adisvā „iminā pāpapurisen' ete¹ māritā bhavissantīti“ taṃ pādena paharitvā utthapesi². So taṃ³ disvā
 5 bhūtatasito va ahosi. Atha naṃ vyaggho „tvam ete māretvā khādīti“⁴ pucchi. „N' ēva māremi na khādāmīti“. „Pāpadhamma, tayi amārente añño ko māressati⁵, kathehi⁶, akathentassa te jīvitaṃ n' atthīti⁷“. So maraṇabhayaabhīto „āma sāmi, godhapotake⁸ vacchakaṃ ca dhenuṃ ca māretvā khādīm⁹,
 10 tittiraṃ pana na māremīti¹⁰“. So tassa bahuṃ kathentassāpi¹¹ asaddahitvā „tvam kuto āgato sīti¹²“ pucchitvā „sāmi Kālīngaraṭṭhe¹³ vāṇijakānaṃ bhaṇḍikaṃ¹⁴ vahanto jīvikahetu¹⁵ idaṃ c' idaṃ ca¹⁶ kammaṃ katvā idāni 'mhi¹⁷ idhāgato“ ti tena sabbasmiṃ attanā katakamme kathite
 15 „pāpadhamma, tayi tittiraṃ amārente añño ko māressati, ehi sīhassa taṃ migarañño santikaṃ¹⁸ nessāmīti“ taṃ purato katvā tāsentō aḡamāsi. Sīho¹⁹ vyaggharājānaṃ²⁰ taṃ ānentaṃ disvā²¹ vyagghaṃ pucchanto catutthaṃ gātham āha:

1. Kin nu Subāhu taramānarūpo
 20 paccāgato si saha māṇavena,
 kiṃ kiccama²² atthaṃ idha-m-atthi tuyhaṃ,
 akkhāhi me pucchito etam atthan ti. 109.

Tattha Subāhū 'ti vyagghaṃ nāmenālapati. vyagghassa hi purimakāyo manāpo hoti, tena taṃ²³ evam āha, kiṃ kiccamatthaṃ²² idhamatthi
 25 tuyhaṃ ti kiṃ karanīyaṃ atthasambhitaṃ iminā māṇavena idha atthi tuyhaṃ, kikkiccamatthan²⁴ ti pi pātho, ayam eva attho

¹ Cs -senerate, Bā -sena, omitting etc. ² Bā uthā- ³ Bā pi. ⁴ Bā -dasīti.
⁵ Bā māressatīti ⁶ Bā kathehīti corr. to kathehi tāva karanāni. ⁷ Cs natthi,
 Bā jīvitante panatthīti. ⁸ Bā -puttake. ⁹ Bā khādāmi? ¹⁰ Cs -mi ¹¹ Bā
 -tassāpi. ¹² Bā āgacchasīti. ¹³ Bā kālīngarathato. ¹⁴ Cs -da-, Bā bhaṇḍam.
¹⁵ Bā jīvita-. ¹⁶ Bā omits idaṃc. ¹⁷ Bā omits mhi. ¹⁸ Bā sīhāya mi - - san-
 tike taṃ. ¹⁹ Bā sīharājā. ²⁰ Cs -jāna, Bā omits vya-. ²¹ Bā omits di-. ²²
 Cs kiki-, Fā ki- corr. to kiṃ. ²³ Cs naṃ. ²⁴ Bā kiki- corr. to kiṃki-.

Tam sutvā vyaggho pañcamam gātham āha:

5. Yo te sakhā daddaro sādthurūpo
tassa vadham¹ parisamkāmi ajja,
purisassa kammāyatanāni sutvā
nāham sukhim² daddaram ajja maññe ti. 110. 5

Tattha daddaro ti tittiro, tassa vadham³ ti tassa tittira; anditassa imambā purisā⁴ ajja vadham parisamkāmi. nāham sukhim ti aham ajja daddaram sukhim ārogyam⁵ na maññami.

Atha siho chaṭṭham gātham āha:

6. Kāni 'ssa⁶ kammāyatanāni assu
purisassa vattisamodhānatāya⁷,
kam vā paṭiññam purisassa sutvā
parisamkasi daddaram māṇavenā⁸ 'ti. 111. 10

Tattha assū ti assosi, vattisamodhānatāya⁷ 'ti jīvitavuttisamodhānatāya⁸ kāni nāma iminā attano kammani tuyham kathitānīti attho, māṇavenā⁸ 'ti kim sutvā iminā māṇavena māntam parisamkasi. 15

Ath' assa kathento vyaggharājā sesagāthā abhāsi:

7. Ciṇṇā⁹ Kālīṅgā¹⁰, caritā¹¹ vañijjā¹²,
vettācāro samkupatho pi ciṇṇo¹³,
naṭehi ciṇṇam saha vākarehi¹⁴,
daṇḍehi¹⁵ yuddham pi¹⁶ samajjamajjhe. 112. 20
8. Baddhā kulīṃkā, mitam ālhakena¹⁷,
akkhā jitā, samyamo abbhatīto,
abbūhitam¹⁸ pupphakam¹⁹ adḍharattam,
hatthā daḍḍhā piṇḍapaṭiggahena. 113. 25

¹ Bā vadhi. ² C^k -ī, C^s Bā -i. ³ Bā vadhin. ⁴ Bā -samhā. ⁵ Bā arogam.
⁶ Bā kānitassa. ⁷ Bā vutti-. ⁸ Bā vutti-, C^ks -natthāsa. ⁹ C^s Bā -a. ¹⁰ C^s -a, Bāf kalīṅgā. ¹¹ Bā vica-. ¹² C^s vāni-, Bā vāñijjāni, Bf vāñijjā. ¹³ Bāf vi-
cinno, C^ks ca dittho. ¹⁴ Bāf -ku-. ¹⁵ C^s -e. Bāf -ena. ¹⁶ Bā yuddham pi, Bf yuddham vi, C^ks -amhi. ¹⁷ Bā -mālakena, Bf pitamālakena. ¹⁸ Bāf appahi-.
¹⁹ Bā agghigam, Bf pubbakam.

9. Tāni 'ssa kammāyatanāni assum¹
 purisassa vattisamodhānatāya²,
 yathā ayaṃ dissati lomapiṇḍo
 gāvo hatā, kiṃ pana daddarassā 'ti. 114.

5 Tattha ciṇṇā³ kāliṅgā⁴ ti vānījakānaṃ bhaṇḍam vahanena kira nena⁵
 Kālīngarattham⁶ cinvaṃ, caritā⁷ vanijjā ti⁸ vānījjāpi tena katā, vettā-
 cāro ti vettehi saṅcaritabbo, saṃkupaṭṭho pi cinno ti khānukamaggo pi
 valaṇḍito, naṭṭehi jīvītaṭṭe yeva natehi pi saddhīṃ cinvaṃ, saha vākare-
 hīti⁹ vākārā¹⁰ vahanena vākarehi¹¹ pi saddhīṃ caritaṃ, dandena yuddhan
 10 ti dandayuddham pi kira tena yujjitaṃ, baddhā kulimkā ti saṇḍikāpi
 kira tena baddhā¹², mitaṃ mālbakenā¹³ 'ti dhañṇamāpakakammam pi kira
 tena kataṃ, akkhājitā ti akkhadhuttānaṃ¹⁴ veyyāvaccāṃ karontena akkhā
 hatā¹⁵, samyamo abbatthito ti jīvīkavuttiṃ¹⁶ nissāya pabbajanten' eva
 sīlasamīyamo atikkanto, abbūhitaṃ¹⁷ ṭhapitaṃ appaggharakatṭaṃ kataṃ¹⁸,
 15 pupphakam¹⁹ ti lohitam, idaṃ vuttaṃ boti: iminā kira jīvīkam²⁰ nissāya
 rājāparādhikānaṃ²¹ hatthapāde²² chinditvā te²³ ānetvā sūlāyaṃ²⁴ nipajjā-
 petvā vanamukhehi paggharantaṃ lohitam aḍḍharattasamaye tattha gantvā kuṇḍa-
 kadhūmaṃ nāma datvā²⁵ ṭhapitaṃ ti, hatthā daḍḍhā ti ājīvīkapabbajjānaṃ
 pabbajitakāle unhapinḍapaṭiggahanena²⁶ hatthāpi kir' assa daḍḍhā, tānissa
 20 kammāyatanāni tāni assa²⁷ kammāni, assum²⁸ ti assosiṃ, yathā ayaṃ
 ti yathā²⁹ etassa jaṇantare tittiralomapiṇḍo³⁰ dissati iminā kāranena vedītabbam
 etaṃ: eten' eva so mārito ti, gāvo hatā kiṃ pana daddarassā 'ti gāvo
 pi etena hatā, daddarassa pana kiṃ kathetabbam³² atthi, kasmā esa taṃ na
 māressatīti.

25 Siho taṃ purisaṃ pucchi: „mārito te tittirapaṇḍito³²“ ti.
 „Āma sāmīti“. Ath' assa saccavacanaṃ sutvā taṃ vissajjetu-
 kāmo ahoṣi, vyaggharājā pana „māretabbayuttako³³ esa
 pāpo³⁴“ ti³⁵ tatth' eva³⁶ naṃ dāṭṭhāhi paharitvā³⁵ āvātaṃ

¹ Cks assa, Bdf assu. ² Bdf vutti-. ³ Cks -a. ⁴ Ck Bd kāliṅgā. ⁵ Ck -nena, Pd kinānena. ⁶ Bd kāliṅgaratthe. ⁷ C -taṃ. ⁸ C ni? Bd niti, C omits vānīj-
 jāpi. ⁹ Bd vākū-. ¹⁰ Cks vākārā, Bd vākūram. ¹¹ Cks vākā-, Bd vākū-. ¹²
 Bd bandhā, Cks vaddhā. ¹³ Pd pitamālaṅkā. ¹⁴ C -ni. ¹⁵ Bd akkhābhipija-
 pitā. ¹⁶ Bd jīvīta-. ¹⁷ Ck abyū-, C abyūhī-. ¹⁸ Bd appahita agghanti ap-
 pagghanakam, omitting kataṃ. ¹⁹ Bd puppekan. ²⁰ Bd jīvītaṃ. ²¹ Bd -na.
²² Cks -dehi. ²³ Bd taṃ. ²⁴ Bd -ya. ²⁵ Bd kanukathupaṇi katvā. ²⁶ Cks -ne.
²⁷ Bd tānissa. ²⁸ Cks assan, Pd assu. ²⁹ Bd adds esa. ³⁰ Bd adds pi. ³¹
 Pd kiṃ na hanitabbam. ³² Cks -tassā. ³³ Cks add pana. ³⁴ Bd omits esa
 pāpo. ³⁵ Bd adds vatvā. ³⁶ Bd adds māretvā.

khaṇitvā pakkhipi. Māṇavā āgantvā tittirapaṇḍitaṃ adisvā
roditvā paridevitvā pakkamimsu¹.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā „evaṃ bhikkhave Devadatto
pubbe pi mayhaṃ vadhāya parisakkīti³“ vatvā jātakaṃ samodhānesi :
„Tadā jaṭilo⁴ Devadatto ahosi, godhā Kisāgotamī⁵, vyaggho Mog- 5
gallāno, sīho Sāriputto, disāpāmomokkhācariyo⁶ Kassapo, tittira-
paṇḍito aham evā“ ’ti. Tittirajātakaṃ⁷. Navanipāta-
vaṇṇanā niṭṭhitā⁸.

¹ Bā nivattisun. ² Bā dhammade-. ³ Pā -khatīti. ⁴ Bā kuṭaja-. ⁵ Bā up-
palavaṇṇo. ⁶ Bā -mokkho ā-. ⁷ Bā adds dvādasamaṃ, Bf daddarajā-. ⁸ Bā
navanipātaṃ jātakaṃ niṭṭhitaṃ. Yattha yattba bhava jāto puriso homi paṇḍito
abhirūpo mahāpuṇṇo dhāremi piṭakattayaṃ. Sakkarāj 1150 etc.

Dec 13/17

S. Cal
2/2/33

